

श्रीभारतीतीर्थवेदशास्त्रग्रन्थमाला -

॥ शङ्कर अद्वैतशोधकेन्द्रम् ॥

दक्षिणाम्नाय जगद्गुरु श्री शङ्कराचार्य महासंस्थानम्,

श्रीशारदापीठम्, शृङ्गेरी – ५७७ १३९

श्री भारतीतीर्थवेदशास्त्रग्रन्थमाला — द्वितीयं कुसुमम्

सामवेदः

ऊहऊह्यगानम्

तथा

अनुबन्धसहितः

(तृतीयो भागः)

Vol 1

सम्पादकः

श्री वै. राममूर्तिश्रौती

(आस्थानविद्वान्)

प्रकाशनम्

शङ्कर अद्वैत शोधकेन्द्रम्

श्रीजगद्गुरु शङ्कराचार्यमहासंस्थानम्, दक्षिणाम्नाय श्री शारदापीठम् शृङ्गगिरिः५७७ १३८

SAMAVEDA UHA UHYA GANAM

प्रकाशनसमय: – चित्रभानुभाद्रपदपूर्णिमा २००२

प्रतय:– १०००

प्रथमसंस्करणसम्पादक:– वेदब्रह्मश्री रामनाथदीक्षित: वाराणसी
द्वितीयसंस्करणसम्पादक: — वेदब्रह्मश्री राममूर्तिश्रौती शृङ्गगिरि:

प्रथममुद्रणम् — १९६६ काशीहिन्दूविश्वविद्यालय: वाराणसी
द्वितीयमुद्रणम् — २००२ श्रीशङ्कराद्वैतशोधकेन्द्रम् शृङ्गगिरि:

Published by . V.R . GOWRISHANKAR, BE, DIIsc, AMIMA.
Administrator **Sri Sharada peetham Sringeri**

Typeset --- Sri V. Ramamurthi shrouthi. Sringeri

मूल्यम् –

Printed by -- Shree Offset, Ramakrishna Press,
5/1 Shankara Math Road Bangalore – 560 004
Phone: 6521118

Sri Sri Bharathi Thirtha Mahaswamigal

श्री जगद्गुरु शङ्कराचार्य महासंस्थानम् , दक्षिणाम्नाय श्री शारदापीठम् शृङ्गगिरिः

श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यवर्य पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीण यमनियमासनप्राणायाम-प्रत्याहारधारणाध्यानसमाध्यष्टाङ्गयोगानुष्ठाननिष्ठ तपश्चक्रवर्त्यनाद्यविच्छिन्नश्रीशङ्कराचार्यगुरु-परम्पराप्राप्त षड्दर्शनस्थापनाचार्य व्याख्यानसिंहासनाधीश्वर सकलनिगमागमसारहृदय सांख्यत्रयप्रतिपादक वैदिकमार्गप्रवर्तक सर्वतन्त्रस्वतन्त्रादिराजधानी विद्यानगरमहाराजधानी कर्णाटकसिंहासनप्रतिष्ठापनाचार्य श्रीमद्राजाधिराजगुरु भूमण्डलाचार्य ऋष्यशृङ्गपुरवराधीश्वर तुङ्गभद्रातीरवासि श्रीमद्विद्याशङ्करपादपद्माराधक श्रीजगद्गुरु श्रीमदभिनवविद्यातीर्थस्वामि - गुरुकरकमलसंजात -

श्री जगद्गुरु श्रीमद्भारतीतीर्थमहास्वामिभिः

निखिलास्तिकमहाजनविषये नारायणस्मरणपूर्वकं विरचिताशिषःसमुल्लसन्तुतराम्।

इह खलु सर्वेषामपि लोकानां श्रेयस्साधनं धर्म एवेत्यसन्दिग्धं अविपर्यस्तं च। स च धर्मो वेदेभ्य एवावगम्यत इति त एव धर्मे परमं प्रमाणम्। तदध्ययनेनैव धर्मावगतिर्भवितुमर्हति। ते च ऋग्यजुस्सामाथर्वभेदेन चतुर्धा विभक्ता विद्योतन्ते। वेदाध्ययनं गुरुमुखादेव यद्यपि कार्यं, तथाऽपि अधीतस्य वेदस्य कण्ठस्थीकरणाय ग्रन्थानामस्त्यावश्यकता। तत्र च एकस्य वर्णस्य स्वरस्य वा व्यत्ययेनोच्चारणे महाननर्थो भवतीत्यतो महता अवधानेन वेदग्रन्थानां निर्दुष्टता सम्पादनीया। तादृशानां वेदग्रन्थानां दौर्लभ्यं, अत एव वेदाध्येतॄणां क्लेशं चाकलय्य तदपाचिकीर्षया वेदग्रन्थान् संस्थानद्वारा प्रकाशयितुं निरचैष्म। तत्रादौ सामवेदग्रन्थं प्रचिकाशयिषवः तत्सम्पादनकर्मणि अस्मच्छिष्यं सामवेदे कृतभूरिपरिश्रमं श्री वै. राममूर्तिश्रौतिनं न्ययूयुजाम। स च महता परिश्रमेण महत्या श्रद्धया कार्यमिदं निरवहत्। बहवश्शिष्यजनाः पवित्रेऽस्मिन् वेदग्रन्थप्रकाशनकर्मणि सेवां व्यधासिषुः। तान् सर्वान् भगवान् सोमार्धमूर्धा उमार्धदेहः श्रेयोभिस्संयुनक्तु, ग्रन्थोऽयं सामवेदाध्यायिनामतितरामुपकारको भवत्विति चाशास्महे।

शृङ्गगिरिः — इति नारायणस्मरणम्

ईश्वरमाघशुक्लपंचमी भानुवासरः — श्रीः

प्रकाशकीयम्

श्रीगुरुभ्योनमः

श्रीमच्छङ्करभगवत्पादाचार्याः सनातनधर्मप्रचाराय भारतस्य चतसृषु दिक्षु चत्वार्याम्नायपीठानि प्रत्यतिष्ठिपन्निति विदन्त्येव समेप्यास्तिकाः। तेषु च दक्षिणस्यां दिशि प्रतिष्ठापितं तुङ्गातटिनीतटवर्तिनि विभाण्डकमहर्षेराश्रमे शृङ्गगिरिरिति प्रसिद्धे पुण्यक्षेत्रे विराजमानं शारदापीठं सुरेश्वराचार्यादिभिर्महानुभाव-धौरेयैरधिष्ठितं सत् विद्योततेतराम्। पीठेनानेन सनातनधर्मस्य प्रचारो बहुधा व्यधायि, विधीयते च।

धर्मे हि परमं प्रमाणं वेदाः। स्मृत्यादीनां तु वेदाविरोधेनैव प्रामाण्यं, न तु स्वातन्त्र्येण। धर्मतत्त्वं वेदेभ्य एवावगन्तुं शक्यम्। अतो धर्मरक्षणं श्रुतिरक्षणाधीनम्। श्रुतीनां रक्षणं च अध्ययनेनैव सम्पद्यते। अतो वेदाध्ययनपरम्परा अविकलं प्रवर्तनीया। अनेनैवाशयेन शृङ्गगिरि शारदापीठाधीश्वरैः तत्र तत्र वेदपाठशालाः स्थापिताः स्थाप्यन्ते च। वेदग्रन्थानां प्रकाशनमपि वेदपरिरक्षणायोपकरोतीत्यतः तदप्यवश्यं संस्थानेन कर्तव्यमिति अस्मदाचार्यपादाः **जगद्गुरु श्री भारतीतीर्थश्रीचरणा** आजिज्ञपन्। यद्यपि वेदग्रन्थाः मुद्रापितचराः तथापि निर्दुष्टानां अशुद्धिरहितानां ग्रन्थानां दौर्लभ्यमालक्ष्य वयमिदं वेदग्रन्थप्रकाशनकार्यं विधातुं समनह्याम।

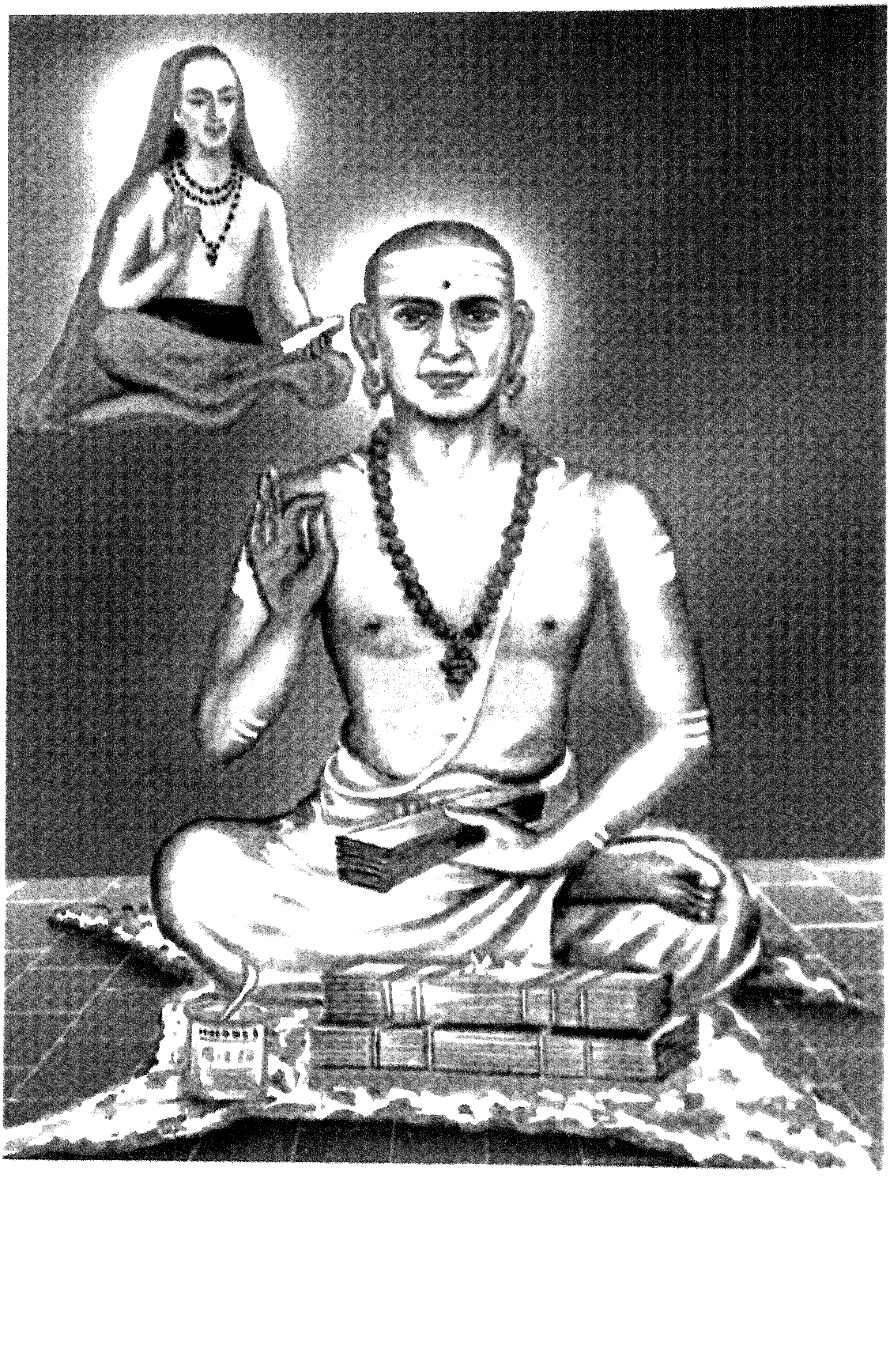
तत्र सामवेदमेवादौ प्रकाशयितुं निश्चित्य आदिमं भागद्वयं वर्षचतुष्टयपूर्वं संस्थानद्वारा प्राकाशयाम। अवशिष्टो भागः **ऊहऊह्यग्रन्थात्मकः** प्रकाशनीय आसीत्।

स च वाराणसीस्थहिन्दूविश्वविद्यालयेन पूर्वमेव सुपरिष्कृत्य प्रकाशित इति तत्रत्यानामधिकारिणा-मनुमत्या स एवाधुना शृंगगिरिस्थ **श्रीशङ्कराद्वैतशोधकेन्द्रेण** तदीय **श्रीभारतीतीर्थवेदशास्त्र-ग्रन्थमालायाः द्वितीयकुसुमत्वेन** प्रकाश्यते।

एतद्ग्रन्थसम्पादनकर्मणि साह्यमारचय्य शुद्धाशुद्धपत्रिकां परिष्कृत्य अन्ते अनुबन्धमपि विनिवेश्य उपकृतवद्भ्यः श्री वै. राममूर्तिश्रौतिभ्यः, एतद्ग्रन्थप्रकाशनाय दिवंगतबाणावरसामगनरसिंहभट्टानां नाम्ना आर्थिकसाह्यमारचितवद्भ्यः तदात्मज श्रीनागराजमहाभागेभ्यश्च धन्यवादानर्पयामि। सुसमये सुष्ठु मुद्रणं विधाय ग्रन्थं सुन्दरतया सज्जीकृतवते श्रीआफ्सेट् मुद्रणालयाधिपाय बालसुब्रह्मण्याय सानुजाय कार्तज्ञ्यमाविष्करोमि।

शृङ्गगिरिः
२०-६-२००२

इत्थम्-
वे. रा. गौरीशङ्करः

रत्नगर्भगणेशानं चन्द्रमौलिं च शारदाम्।
वन्दे जगद्गुरुं नित्यं शङ्कराचार्यसद्गुरुम् ॥
भारतीपीठनिलयं स्ववशीकृतभारतीम् ।
भारतीतीर्थयोगीन्द्रं नमाम्याश्रितरक्षकम्॥
नीलोत्पलदलाभासं सामवेदं हयाननम् ।
अक्षमालान्वितं दक्षे वामे कम्बुधरं भजे॥
सामप्रियं सामगेयं सामवेदोल्लसन्मुखम् ।
वामदेवमहं वन्दे सामगांश्च महीसुरान् ॥

॥ सम्पादकीयम् ॥

दत्तात्रेय अत्रिबालं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् ।
नित्य नमामि लोकेशं प्रसन्नमुखपङ्कजम् ॥

श्रुतिस्मृतिपुराणानामालयं करुणालयम्।
नमामि भगवत्पादशङ्करं लोकशङ्करम् ॥

श्री गणेशाय नमः   श्रीदत्तगुरवे नमः   श्रीशारदायै नमः

विदितचरमेव सर्वेषां सामवेदविदुषां विद्यार्थिनां च – यत् सामवेदपठितॄणां पुस्तकाभवक्लेशो विद्यते इति। यद्यपि तदपाकर्तुं पूर्वं अस्मद्गुरुश्रीधर्मराजश्रौतीप्रभृतिभिः बहुभिः विद्वद्भिः प्रयत्नः कृतः, तथापि अधुना पुनः सामवेदपुस्तकप्रकाशनकार्यं अत्यावश्यकं विद्यते इति विचार्य तत्पुस्तकाभावक्लेशं दूरीकर्तुं **अस्मज्जगद्गुरुचरणाः** श्रीशारदापीठाधीश्वराः सकलवेदशास्त्रनदीष्णाः सर्वतन्त्रस्वतन्त्राः **स्वभावकरुणान्तरङ्गाः श्री भारतीतीर्थमहास्वामिनः** अस्मदन्ताराष्ट्रीय श्रीशङ्कराद्वैतशोधकेन्द्रद्वारा **वेदपुस्तकान् प्रकाशयिष्यामः इति सहजानुकम्पया मां सामवेदग्रन्थसम्पादनकर्मणि न्ययूयुजन्।**

तेषामेव आज्ञां अनुसृत्य शृङ्गगिरि श्रीशारदापीठद्वारा १-५-१९९८ बहुधान्यवैशाखशुद्धपंचमीदिने प्रकृतिः, आरण्यकं, संहितोपनिषत्, देवताध्यायब्राह्मणं इति प्रथमो भागः, तथा छान्दोग्यमन्त्रब्राह्मणं उपनिषत् , द्राह्यायणगृह्यसूत्रं, गोभिलगृह्यसूत्रं, नारदीयशिक्षा, गौतमशिक्षा, लोमशिनीशिनीशिक्षा, चेति द्वितीयो भागश्च प्रकाशितः।

इदानीं गणकयन्त्रद्वारा सामवेदग्रन्थं प्रकाशयितुं (साप्टवेर्) व्यवस्थाभावात्- बहुकष्टं भवति इत्यालोच्य काशी हिन्दूविश्वविद्यालयेन प्रकाशितं ऊहऊह्यगानमेव भागत्रयेण पुनर्मुद्रणं कुर्याम इति सङ्कल्पो जातः। तदर्थं श्रीमठीयप्रशासकेषु वे. रा. गौरीशङ्करमहोदयेषु मया निवेदितम्। तैः अपि अनुमोदितम्। यतो हि तेषामेव पितृचरणाः विद्यावारिधयः पण्डितराजाः श्री रामचन्द्रशास्त्रिणः तत्र विश्वविद्यालये प्रांशुपालस्थाने यदा आसन् १९६६ तमे वर्षे, तदैवैतत्पुस्तकं सामवेदाचार्यैः वेदब्रह्मश्री रामनाथदीक्षितैः सम्पादितम्। अतः तेषां सुपुत्राः यथाक्रमं काशीहिन्दूविश्वविद्यालयाधिकारिणःसकाशात् अनुमतिं स्वीकृत्य शृङ्गेरि श्री शारदापीठेन संचाल्यमाना **श्रीशङ्कराद्वैतशोधकेन्द्रान्तर्गता श्रीभारतीतीर्थ-वेदशास्त्रग्रन्थमालाद्वारा** एतत् पुस्तकं प्रकाशयितुं प्रयत्नमकुर्वन्।

अपि च अस्मिन् पुस्तके यथा शुद्धाशुद्धपट्टिका प्रदर्शिता तदपि परिष्कृता। अन्यच्च अस्मद्गुरु - वर्याणां सामवेदपारदृष्वाणां वेदब्रह्मश्री धर्मराजश्रौतिनां शुद्धाशुद्धपट्टिकां अनुसृत्य तदपि परिष्कृता।

एतेन सह आवश्यकरूपेण अनुबन्धोऽपि निवेशितः। तथा च एतत् पुस्तकं समेषां सामवेदिनां करपल्लवं सुभूषणं करोतीति दृढं विश्वसिमि।

कृतज्ञतानिवेदनम्—

कुम्भकोणक्षेत्रे श्रीगोविन्ददीक्षितेन्द्रैः ईशवीयवीयपंचदशशतमाने प्रतिष्ठापितायां श्री राजवेदकाव्य पाठशालायां पाठशालाप्रतिष्ठापितदिनादारभ्य सुभूषितान्वयगुरुपरंपरायां सप्तमगुरुपदं अलंकृतवद्भ्यः कुलपतिभ्यः सामवेदस्य श्रौतस्मार्तलक्षणेषु कृतभूरिपरिश्रमेभ्यः मह्यं सम्पूर्णं सामवेदं अध्यापितवद्भ्यः वेदब्रह्मश्री धर्मराजोपाह्व वेंकट्रामश्रौतिगुरुवर्येभ्यः तथा तदन्तेवसद्भ्यः मद्गुरुभ्यः कृ. सुब्रह्मण्यश्रौतिवर्येभ्यः राजारामश्रौतिमहोदयेभ्यश्च नुतिनतिस्मृतिपूर्वकं कार्तज्ञं निवेदयामि॥

तथा सुसमये एतत् ग्रन्थं सम्पादयितुं निर्देशनसाह्यं कृत्वा, **श्रीशङ्कराद्वैतशोध-केन्द्रान्तर्गतश्रीभारतीतीर्थवेदशास्त्रग्रन्थमालाया** एतत्पुस्तकद्वयप्रकाशनस्य व्यवस्थां कृतवद्भ्यः श्रीमठीयप्रशासकेभ्यः गुरुसेवाधुरीणेभ्यः वे. रा. गौरीशङ्करमहोदयेभ्यः हृत्पूर्वकं कार्तज्ञ्यं निवेदयामि।

एतत्पुस्तकद्वयप्रकाशनार्थं दिवंगतबाणावरसामगनरसिह्मभट्टानां नाम्नि तत्पुत्राः बि. एन्. नागराजमहाभागाः श्रद्धाभक्तिपुरस्सरं अर्थसाह्यं कृतवन्तः सन्ति। अतस्तेभ्यो भगवान् श्रीवेदपुरुषः कल्याणं वितरतु। तथा अन्येऽपि बहवो श्रीवेदपुरुषभक्ताः धनसहायं कृतवन्तः। तेभ्यो भक्तेभ्योऽपि हृत्पूर्वकं कार्तज्ञ्यं निवेदयामि॥

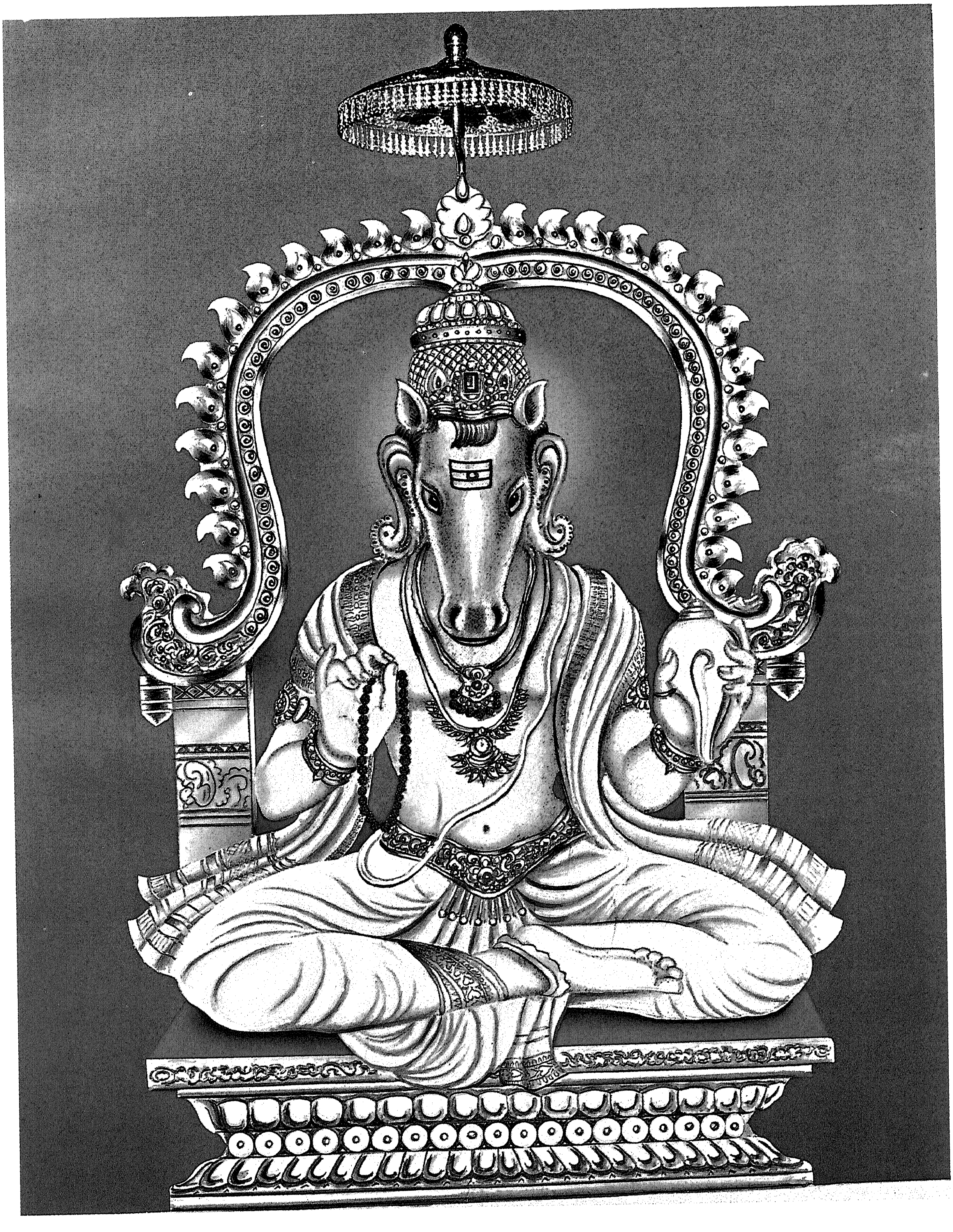
अपि च यथा समये स्वीयमुद्रणालये एव मुद्रणं कारयित्वा साह्यं कृतवद्भ्यः श्री बालसुब्रह्मण्य महोदयेभ्यः रवि महोदयेभ्यश्च कार्तज्ञं निवेदयामि।

सर्वे जनास्सुखिनो भवन्तु॥

श्रीचित्रभानुसंवत्सरीयज्येष्ठशुद्धदशमी
गुरुवासरः २१-६-२००२

इत्थं
विद्वच्चरणसरोजसेवी
श्री वै. राममूर्तिश्रौती शृङ्गगिरिः

MADHWARAJ PADUBELLE
1/01/96

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
१	१	आमहीयवम्	उच्चातेजातमन्धसः	स्वयोनिः	१	दशरात्रं	४
२	२	रौरवम्	पुनानःसोमधारया	,	,	,	५
३	३	यौधाजयम्	,,	,	,	,	६
४	४	औशनम्	प्रतुद्रवपरिकोशम्	,	,	,	७
५	५	वामदेव्यम्	कयानश्चित्रआभुवत्	,	,	,	८
६	६	नौधसम्	तंवोदस्ममृतीषहम्	,	,	,	९
७	७	कालेयम्	तरोभिर्वोविदद्वसुम्	,	,	,	१०
८	८	सँहितम्	स्वादिष्ठया मदिष्ठया	,	,	,	११
९	९	सफम्	पवस्वमधुमत्तमः	,	,	,	१२
१०	१०	पौष्कलम्	इन्द्रमच्छसुता इमे	,	,	,	१३
११	११	श्यावाश्वम्	पुरोजितीवो अन्धसः	,	,	,	१४
१२	१२	आन्धीगवम्	,,	,	,	,	१५
१३	१३	कावम्	अभि प्रियाणि पवते	,	,	,	.
१४	१४	यज्ञा यज्ञीयम्	यज्ञा यज्ञावो अग्नये	,	,	,	१६
१५	१५	साकमश्वम्	एह्यूषुब्रवाणि	,	,	,	१७
१६	१६	सौभरम्	वयमुत्वामपूर्व्य	तंगूर्धयास्वर्णरम्	,	,	१८
१७	१७	नार्मेधम्	अधाहीन्द्रगिर्वणः	पाहिनो अग्न एकया	,	,	१९

 अनुबन्धः

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
१८	१८	वैतहव्यमोकोनिधनम्	पान्तमा वो अन्धसः	स्वयोनिः	,	,	२०
१९	१९	शाक्त्यम्	प्रवइन्द्रायमादनम्	,	,	,	२१
२०	२०	काण्वम्	वयमुत्वातदिदर्था	,	,	,	२२
२१	१	श्रौतकक्षम्	इन्द्रायमद्वने सुतम्	,	२	,	२३
२२	२	इहवद्दैवोदासम्	अयन्तइन्द्रसोमः	,	,	,	२४
२३	३	और्ध्वसद्मनम्	,,	पुरोजितीवो अन्धसः	,	,	,
२४	४	आकूपारम्	आतूनइन्द्रक्षुमन्तम्	स्वयोनिः	,	,	२५
२५	५	आर्षभम्	अभि त्वा वृषभा सुते	,	,	,	२६
२६	६	गारम्	इदंवसोसुतमन्धः	,	,	,	,
२७	७	घृतश्चुन्निधनम्	इदँह्यन्वोजसा	,	,	,	२७
२८	८	दैवातिथम्	आ त्वेता निषीदत	,	,	,	२८
२९	९	सौमेधम्	योगेयोगे तवस्तरम्	,	,	,	२९
३०	१०	कौत्सम्	इन्द्र सुतेषु सोमेषु	,	,	,	३०
३१	११	आश्वम्	अभि द्रोणानि बभ्रवः	यस्तेनूनं शतक्रतो	,	,	३४
३२	१२	सोमसाम	सुताइन्द्राय	यस्तेमदोवरेणियः	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
३३	१३	यौधाजयम्	प्रसोमदेववीतये	पुनान:सोमधारया	,	,	३५
३४	१४	सँहितम्	प्र सोमासो मदच्युत:	स्वादिष्ठया मदिष्ठया	,	,	,
३५	१५	सफम्	अया पवस्व देवयु:	पवस्व मधुमत्तम:	,	,	३६
३६	१६	आक्षारम्	पवते हर्यतो हरि:	गृणेतदिन्द्र	,	,	,
३७	१७	गौरीवितम्	प्रसुन्वानायान्धस:	अभिप्रगोपतिम्	,	,	३७
३८	१८	गौतमम्	,	इममिन्द्रसुतम्	,	,	,
३९	१९	यौक्ताश्वाद्यम्	वृषा पवस्व धारया	स्वयोनि:	,	,	४२
४०	२०	ऐडमायास्यम्	पुनानससोमधारया	,	,	,	,
४१	१	त्रिणिधनमायास्यम्	,	,	३	,	४३
४२	२	वासिष्ठम्	वृषाशोण:	अस्यप्रेषा	,	,	४४
४३	३	श्यैतम्	अभिप्रवस्सुराधसम्	स्वयोनि:	,	,	४५
४४	४	माधुश्छन्दसम्	त्वामिदाह्य:	,	,	,	४६
४५	५	हाविष्मतम्	यस्तेमदोवरेण्य:	देवानामिदवो	,	,	४७
४६	६	शङ्कु	पवस्वमधुमत्तम:	एतमुत्यं मदच्युतम्	,	,	४८
४७	७	सुज्ञानम्	इन्द्रमच्छ सुता इमे	सोम:पुनानऊर्मिणा	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
४८	८	गौरीवितम्	अयम्पूषारयि:	अभिप्रगोपतिम्	,	,	४९
४९	९	तृतीय क्रौंचम्	,	स्वयोनि:	,	,	,
५०	१०	यामम्	वृषामतीनाम्	प्रोअयासीत्	,	,	५०
५१	११	उक्थ्यामहीयवम्	एवाह्यसि वीरयु:	स्वयोनि:	,	,	५१
५२	१२	आष्टादंष्ट्रम्पूर्वम्	इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्	,	,	,	५२
५३	१३	क्षुल्लकवैष्टम्भम्	उच्चातेजा	तिस्रोवाच उदीरते	,	,	५३
५४	१४	पौरुहन्मनम्	अभिसोमास आयव:	अग्ने जरितर्विश्पति:	,	,	५७
५५	१५	उभयतस्तोभ गौतमम्	,	त्वमित्सप्रथा असि	,	,	५८
५६	१६	आष्कारणिधनं काण्वम्	प्रहिन्वानऋतं बृहत्	वयङ्त्वा सुतावन्त:	,	,	५९
५७	१७	अङ्गिरसा संक्रोश:	तिस्रोवाच ईरयति	स्वयोनि:	,	,	,
५८	१८	महावैष्टम्भम्	वयङ्त्वा सुतावन्त:	,	,	,	६१
५९	१९	रौरवम्	तरणिरित्सिषासति	पुनान:सोमधारया	,	,	६२
६०	२०	पाष्ठौहम्	तिस्रोवाच उदीरते	इन्द्रोमदायवावृधे	,	,	६३
६१	१	वाचस्साम	असोतापरिषिंचता	स्वयोनि:	४	,	,
६२	२	शौक्तम्	सखाय आनिषीदत	,	,	,	६४
६३	३	गौरीवितम्	सुतासोमधुमत्तमा:	अभिप्रगोपतिम्	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
६४	४	त्र्यन्त त्वाष्ट्रीसाम	,	स्वयोनि:	,	'	६५
६५	५	प्रमॅहिष्ठीयम्	प्रमॅहिष्ठाय गायत	,	,		६६
६६	६	हारिवर्णम्	तन्तेमदङ्गृणीमसि	,	,		६७
६७	७	तैरश्च्यम्	श्रुधीहवन्ति	,	,	'	६८
६८	८	निधनकामम्	पवस्व दक्षसाधन.	अहमिद्धि पितु परि	,		७४
६९	९	आष्टादॅष्ट्रोत्तरम्	तवाहॅसोम रारण	इन्द्र विश्वा अवीवृधन्	,	'	७५
७०	१०	आभीशवोत्तरम्	,	परीतोषिचतासुतम्	,	'	७६
७१	११	स्व.पृष्ठम्	तवाहॅसोमरारण	अभिसोम	,		,
७२	१२	सत्रासाहीयम्	पुनानो अक्रमीदभि	त्यमुवस्सत्रासाहम्	,	'	७७
७३	१३	त्रैशोकम्	विश्वा.पृतना	स्वयोनि	,	'	७९
७४	१४	भरद्वाजस्य पृश्नि	योराजाचर्षणीनाम्	बृहद्भिरग्ने	,	'	८०
७५	१५	और्णायवोत्तरम्	परिप्रियादिव·	स्वयोनि·	,	'	८१
७६	१६	बृहत्कम्	त्वॅह्यङ्गदैव्य	आगन्तामरिषण्यत	,		८२
७७	१७	आतीषीदीयम्	सोम·पुनान ऊर्मिणा	स्वयोनि·	,		८३
७८	१८	नानादम्	पुरोजिती वो अन्धस	प्रत्यस्मै पिपीषते	,		,
७९	१९	वात्सप्रम्	सोम.पवते जनिता मतीनाम्	स्वयोनि	,		८४
८०	२०	सैन्धुक्षितम्	अग्नि वो वृधन्तम्	,	,	'	८५

क्रमसख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
८१	१	वसिष्ठप्रियम्	इममिन्द्रसुतम्	स्वयोनि·	५	,	८६
८२	२	गौरीवितम्	इन्द्र जुषस्व	अभिप्रगोपतिम्	,	,	८७
८३	३	शाकलम्	अर्षासोमद्युमत्तमः	यदकच्चवृत्रहन्	,	,	९५
८४	४	वार्शम्	,	आतेदक्ष मयोभुव.	,	,	,
८५	५	मानवोत्तरम्	सोम उ ष्वाणस्सोतृभिः	नित्वामग्ने मनु·	,	,	९६
८६	६	आनूपंवाध्यश्वम्	,	अश्वीरथी	,	,	९७
८७	७	वाम्रम्	,	नसीमदेवआपः	,	,	,
८८	८	अग्नेस्त्रिणिधनम्	,	प्रसोम देव वीतये	,	,	९८
८९	९	शैशवम्	यत्सोमचित्रम्	इन्द्र सुतेषु	,	,	,
९०	१०	सन्तनि	असाव्यॅशुः	एषस्य धारया	,	,	१००
९१	११	च्यावनम्	अभिद्युम्नम्	असाव्यॅशुः	,	,	१०१
९२	१२	क्रोशम्	प्राणाशिशुः	इन्द्र सुतेषु	,	,	१०२
९३	१३	गौरीवितम्	पवस्ववाजसातये	अभिप्रगोपतिम्	,	,	१०३
९४	१४	पार्थम्	,	सुष्वाणासः	,	,	१०४
९५	१५	दाशस्पत्यम्	इन्दुर्वाजी पवते	स्वयोनिः	,	,	१०५
९६	१६	संजयम्	आते अग्न इधीमहि	,	,	,	१०६
९७	१७	सौमित्रम्	इन्द्राय साम गायत	,	,	,	१०८

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
९८	१८	महावैश्वामित्रम्	असाविसोम इन्द्र ते	इन्द्रंविश्वा	,	,	१०६
९९	१९	इषोवृधीयम्	इन्द्रायेन्दो	स्वयोनिः	,	,	११७
१००	२०	क्रौंचम्	,	इदॅह्यन्वोजसा	,	,	,
१०१	१	वाजदावर्यः	,	रेवतीर्नः	,	,	११८
१०२	२	औक्ष्णोरध्रम्	मृज्यमानः सुहस्त्या	स्वयोनिः	६	,	,
१०३	३	ऐडमौक्ष्णोरन्ध्रम्	,	,	,	,	११९
१०४	४	वाजजित्	,	,	,	,	१२०
१०५	५	वरुणसाम	,	प्रमित्राय प्रार्यम्णोवो	,	,	,
१०६	६	अङ्गिरसां गोष्ठः	,	परीतोषिंचता सुतम्	,	,	१२१
१०७	७	इहवद्वामदेव्यम्	एतमुत्यंदश क्षिपः	अग्निस्तिग्मेन	,	,	,
१०८	८	वारवन्तीयम्	रेवतीर्नः	अश्वं नत्वा	,	,	१२२
१०९	९	तृतीयं वैदन्वतम्	परिस्वानो गिरिष्ठाः	स्व	,	,	१२४
११०	१०	आद्यं वैदन्वतम्	,	,	,	,	१२५
१११	११	चतुर्थं वैदन्वतम्	,	,	,	,	,
११२	१२	दीर्घम्	ससुन्वेयः	,	,	,	१२६
११३	१३	कार्णश्रवसम्	तंवस्सखायः	,	,.	,	१२७

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
१३०	१०	दक्षणिधनमौक्षम्	यस्तेमदोवरेणिय:	अद्यनोदेवसवित:	,	,	१४५
१३१	११	शार्करम्	एषस्यधारया	योन इदमिद पुरा	,	,	,
१३२	१२	प्लव:	सखाय आनिषीदत	पुनानस्सोम धारया	.	.	१४६
१३३	१३	गौरीवितम्	पुरोजिती	अभिप्रगोपतिम्	,	,	१४७
१३४	१४	कार्तयशम्	,	स्व	,	,	,
१३५	१५	सौहविषम्	प्रवाज्यक्षा:	,	.	,	१४८
१३६	१६	जराबोधीयम्	ये सोमास:	जराबोधोवा	,	,	१४९
१३७	१७	वात्सम्	आतेवत्सा:	स्व	.	.	१५०
१३८	१८	सौश्रवसम्	त्वन्नइन्द्राभर	अपादुशिप्रियन्धस:	,	,	१५१
१३९	१९	वीङ्कम्	यदिन्द्रचित्रमइ	स्व	,	,	१५२
१४०	२०	वैरूपम्	अध्वर्योअन्धस:	,	.	,	१६०
१४१	१	आशुभार्गवम्	,	वृषापवस्वधारया	८	.	१६१
१४२	२	मार्गीयवम्	,	तद्वोगाय सुते	.	,	.
१४३	३	सौमित्रम्	,	इन्द्र इषे	.	,	१६२
१४४	४	ऐटतम्	,	गावउपवदा	,		,
१४५	५	धुरासाकमश्वम्	,	त्वावत·पुरूवसो	,	,	१६३

९ अनुबन्ध:

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
१४६	६	विलम्बसौपर्णम्	,	उद्वेदभिश्रुतामघम्	,	,	१६३
१४७	७	द्विहिङ्कारवामदेव्यम्	अभिसोमसआयवः	प्रसोमदेववीतये	,	,	,
१४८	८	गायत्रपार्श्वम्	,	एषस्यधारया सुतः	,	.	१६४
१४९	९	पौरुहन्मनम्	,	योराजाचर्षणीनाम्	,	.	,
१५०	१०	द्वैगतम्	,	यच्छक्रासि	,	.	१६५
१५१	११	हारायणम्	,	शग्ध्यूषशचीपते	,	.	,
१५२	१२	अच्छिद्रम्	,	परीतोषिंचत	,	.	१६६
१५३	१३	बार्हदुक्थम्	प्रहिन्वानऋतम्	नत्वाबृह	,	.	,
१५४	१४	उद्वद्भार्गवम्	धर्तादिवः	अचोदसो	,	,	१६७
१५५	१५	नैपातिथम्	यदिन्द्र प्रागपाक्	स्व	,	.	१६८
१५६	१६	वैयश्वम्	उभयँशृणवच्च नः	,	,	,	१६९
१५७	१७	सुरूपाद्यम्	पवस्व देव आयुषक्	स्वादिष्टया	,	.	१७०
१५८	१८	भासम्	,	यस्ते मदो	,	.	१७१
१५९	१९	काक्षीवतम्	,	सोमानाँस्वरणम्	,	.	,
१६०	२०	वासिष्ठमासितम्	.	प्रमँहिष्ठाय गायत	,	.	,
१६१	१	ऐषिरम्	अभिद्युम्नं बृहद्यशः	अधाहिन्द्रगिर्वणः	९	.	१७२

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसख्या
१६२	२	त्रैतम्	प्राणाशिशुर्महीनाम्	यत्सोममिन्द्रविष्णवि	,	,	१७३
१६३	३	गौरीवितम्	अभीनोवाजसातमम्	अभिप्रगोपतिम्	,	,	,
१६४	४	ऐड कौत्सम्	,	यइन्द्रचमसेष्वा	.	,	१७४
१६५	५	पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम्	,	एतोन्विन्द्रँ स्तवाम	,	,	,
१६६	६	क्रौंचाद्यम्	,	अयपूषा	,	,	,
१६७	७	रयिष्ठम्	,	परीतोषिचत	,	,	१७५
१६८	८	औदलम्	,	सुरूपकृत्नुं	.	,	,
१६९	९	धर्म	पवस्व सोम महान्	स्व	,	,	१७६
१७०	१०	विशोविशीयम्	हिन्वन्ति सूर	विशो विशो	,	,	१७७
१७१	११	औशनम्	प्रेष्ठव:	स्व	,	,	१७८
१७२	१२	सांवर्तम्	एन्द्रनो गधि प्रिय	,	,	,	,
१७३	१३	मारुतम्	पुरा भिन्दुर्युवा कवि:	,	,	,	१७९
१७४	१४	अदारसृक्	पवमानस्य	हाउवयमिन्द्रा	,	,	१८९
१७५	१५	सुरूपोत्तरम्	,	स्वादिष्टया	,	,	,
१७६	१६	हरिश्रीनिधनम्	,	गिर्वण·पाहि	,	,	,
१७७	१७	सैन्धुक्षितम्	,	अग्नि वो वृधन्तम्	,	,	१९०
१७८	१८	गतनिधनबाभ्रवम्	,	उच्चातेजा	,	,	.

।। अनुबन्ध:

क्रमसख्या	विशगानसख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
१७९	१९	इडाना सक्षार:	,	तमिन्द्र वाजयामसि	.	,	,
१८०	२०	ऋषभ.पवमान.	,	उच्चातेजा	,	,	१९१
१८१	१	पृष्ठम्	परीतोषिंचता सुतम्	पिबासुतस्यरसिन:	१०	,	,
१८२	२	कौल्मलबर्हिषम्	,	त्वॅह्येहिचेरवे	.	,	१९२
१८३	३	अर्कपुष्पम्	,	पवित्र ते	.	,	१९३
१८४	४	दैर्घश्रवसम्	,	योविश्वादयते	.	,	,
१८५	५	वैयश्वम्	.		.	,	,
१८६	६	आभीशवाद्यम्	परीतोषिंचता	स्व	.	,	१९४
१८७	७	क्रतुवासिष्ठम्	श्रीणन्तोगोभिरुत्तरम्	इन्द्रक्रतुन्न आभर	.	,	,
१८८	८	महासमराजम्	असाविसामो अरुष:	अचोदसोनो	.	,	१९५
१८९	९	श्रायन्तीयम्	श्रायन्त इव सूर्य	स्व	.	,	१९६
१९०	१०	समन्तम्	यत इन्द्र भयामहे	त्वमग्ने गृहपति:	.	.	१९७
१९१	११	आश्वसूक्तम्	त्वॅसोमासिधारयु:	यदिन्द्रहयथा	.	.	१९८
१९२	१२	शाम्मदम्	,	पवस्व देव	.	,	,
१९३	१३	दावसुनिधनम्	.	तमिन्द्र वाजयामसि	.	,	१९९
१९४	१४	प्रतीचीनेड काशीतम्	.	वात आवातु भेषजम्	.	.	,

क्रमसख्या	विशगानसख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसख्या	पर्वाणि	पृष्ठसख्या
१९५	१५	हाविष्कृतम्	,	देवानामिद वो	,	,	२००
१९६	१६	स्वारॅसौपर्णम्	त्वॅह्यङ्गदैव्यपवमान	उद्धेदभिश्रुतामघम्	,	,	,
१९७	१७	वैय्यश्वम् (वैश्वमनसम्)	पवस्वदेववीतये	एतोन्विन्द्रॅस्तवामसखा	,	,	२०१
१९८	१८	गौरीवितम्	परित्यँहरिम्	अभिप्रगोपतिम्	,	,	२०२
१९९	१९	विहवम्	,	असावि देवम्	,	,	,
२००	२०	यद्वाहिष्ठीयोत्तरम्	,	यद्वाहिष्ठम् २	,	,	२०३
२०१	१	आसिताद्यम्	,	राये अग्ने	११	,	,
२०२	२	साध्रम्	,	त्वमिन्द्र यशाअसि	,	,	२०४
२०३	३	आकूपारम्	,	यदिन्द्रचित्र	,	,	२०५
२०४	४	विधर्म	पवस्वसोम महेदक्षाय	स्व	,	,	,
२०५	५	श्रुध्यम्	उपोषुजातम्	अग्नेवाजस्य	,	,	,
२०६	६	ऐध्मवाहम्	आघाये अग्निमिन्धते	स्व	,	,	२०६
२०७	७	त्रैककुभम्	य एक इद्विदयते	,	,	,	२०७
२०८	८	उद्वॅशीयम्	गायन्तित्वा	,	,	,	२०८
२०९	९	आजिगम्	उच्चातेजा	स्वादिष्टया	,	,	२०९
२१०	१०	आभीकम्	,	स्व	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
२११	११	उत्सेधः	पुनानःसोम	प्रसोमदे	,	,	२१०
२१२	१२	यज्ञायज्ञीयम्	,	यज्ञा यज्ञा वो	,	,	,
२१३	१३	निषेधः	,	प्रसोमदे	,	,	२११
२१४	१४	गौरीवितम्	आ जागृविः	अभिप्रगोपतिम्	,	,	२१३
२१५	१५	मैधातिथम्	मा चिदन्यद्वि	स्व	,	,	२१४
२१६	१६	अभीवर्तः	उदु त्ये मधुमत्तमाः	तंवोदस्ममृतीषहम्	,	,	२१५
२१७	१७	रोहितकूलीयम्	इन्द्रमच्छा	एन्द्रसानसिम्	,	,	२१६
२१८	१८	श्यावाश्वम्	पर्यूषुप्रधन्वा	पुरोजिती वः	,	,	,
२१९	१९	आन्धीगवम्	,	,	,	,	२१७
२२०	२०	वाङ्निधनसौहविषम्	परिप्रधन्वा	स्व	,	,	२१८
२२१	२१	वाजजित्	सूर्यस्येव	अभिप्रियाणि	,	,	२२०
२२२	२२	महावामदेव्यम्	अग्निन्नरो दीधितिभिः	कयानश्चित्रः	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
२२३	१	आमहीयवम्	वृषापवस्व धारया	उच्चातेजा	१	सवत्सर	२२५
२२४	२	समन्तम्	पुनान:सोम	त्वमग्नेगृहपति:	,	,	,
२२५	३	प्लव:	उत्सोदेवो हिरण्यय:	पुनान:सोम	,	,	,
२२६	४	दैर्घश्रवसम्	प्रत्नॅसधस्थमासदत्	योविश्वादयते	,	,	२२६
२२७	५	पार्थम्	प्रकाव्यमुशने	सुष्वाणास इन्द्र	,	,	,
२२८	६	अभीवर्त:	माचिदन्यद्विशॅसत	तंवोदस्मम्	,	,	,
२२९	७	जराबोधीयम्	यस्तेमदो वरेण्य:	जराबोध	,	,	२२७
२३०	८	सुज्ञानम्	इन्द्रमच्छ	स्व	,	,	,
२३१	९	तृतीयं क्रौंचम्	पुरोजिती	अयपूषा	,	,	२२८
२३२	१०	कावम्	प्रो अयासीत्	अभिप्रियाणि	,	,	,
२३३	११	सत्रासाहीयम्	अग्निं वो वृधन्तम्	त्यमुव:सत्रा सहम्	,	,	२२९
२३४	१२	आश्वम्	प्रसोमासो विपश्चित.	यस्ते नूनम्	,	,	,
२३५	१३	पज्रम्	प्रसोम देव वीतये	यदाकदा	,	,	,
२३६	१४	अभीवर्त:	तंवोदस्ममृतीषहम्	स्व	,	,	२३०
२३७	१५	सुज्ञानम्	पवतेहर्यत.	इन्द्रमच्छा	,	,	,
२३८	१६	काशीतम्	,	शन्नोदेवी:	,	,	२३१
२३९	१७	गौरीवितम्	प्रसुन्वाना	अभिप्रगोपतिम्	,	,	२३२

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
२४०	१८	ओकोनिधनम्	आजामिरत्के अव्यत	तमुअभिप्रगायत	,	,	२३३
२४१	१९	औदलम्	सवीरोदक्षसाधनः	सुरूपकृत्नु	,	,	,
२४२	२०	साध्रम्	प्रसुन्वानाय	त्वमिन्द्र यशा असि	,	,	,
२४३	१	हाविष्मतम्	वृषा पवस्व धारया	देवानामिदवो	२	,	२३४
२४४	२	यौक्ताश्वोत्तरम्	,	स्व	,	,	,
२४५	३	माधुश्छन्दसम्	परीतोषि	त्वमिदाह्यः	,	,	,
२४६	४	ऐडमायास्म्	,	पुनानस्सोम	,	,	२३५
२४७	५	त्रिणिधनमायास्यम्	श्रीणन्तोगोभिरुत्तरम्	पुनानस्सोमधारया	,	,	,
२४८	६	पार्थम्	वृषाशोणो अभि	सुष्वाणासः	,	,	,
२४९	७	अभीवर्तः	अभिप्रवस्सुराणसम्	तंवोदस्मम्	,	,	२३६
२५०	८	शङ्कु	पवस्व मधुमत्तमाः	एषस्य धारया	,	,	,
२५१	९	गौरीवितम्	अयम्पूषा रयिः	अभिप्रगोपतिम्	,	,	२३७
२५२	१०	उक्त्यामहीयवम्	अभ्रातृव्यो	एवाह्यासिवीरयुः	,	,	,
२५३	११	आष्टादँष्ट्रोत्तरर्म	इन्द्रं विश्वाअवीवृधन्	स्व	,	,	२३८
२५४	१२	वैरूपम्	उच्चातेजा	अध्वर्यो अद्रिभिः	,	,	२३९
२५५	१३	रौरवम्	अभिसोमासः	पुनानस्सोम	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
२५६	१४	त्रिणिधनमाग्नेयम्	प्रहिन्वान:		,	,	२४०
२५७	१५	अभीवर्त:	आ त्वा सहस्रमा शतम्	तंवोदस्मम्	,	,	,
२५८	१६	क्षुल्लकवैष्टम्भम्	तिस्रोवाच उदीरते	स्व	,	,	२४१
२५९	१७	वाचस्साम	आसोता परिषिंचता	,	,	,	,
२६०	१८	सुज्ञानम्	सखाय आनिषीदत	इन्द्रमच्छा	,	,	२४२
२६१	१९	दैवोदासम्	,	यस्यत्यच्छम्	,	,	,
२६२	२०	आन्धीगवम्	सुतासो मधुमत्तम:	पुरोजिती	,	,	२४३
२६३	१	सामराजम्	पवित्रं ते	अचोदसो नो	३	,	२४४
२६४	२	अदारसृक्	पवस्व दक्षसाधन:	हाउवयमिन्द्रा	,	,	,
२६५	३	भरद्वाजस्य पृश्नि	परीतोषि	बृहद्भिरग्ने	,	,	२५५
२६६	४	आभीशवोत्तरम्	,	स्व	,	,	,
२६७	५	यौधाजयम्	श्रीणन्तोगोभि.	पुनानस्सोम	,	,	,
२६८	६	पूर्ववासिष्ठम्	अस्यप्रेषा	स्व	,	,	२४६
२६९	७	अभीवर्त:	योराजाचर्षणीनाम्	तंवोदस्मम्	,	,	२४७
२७०	८	और्णायवोत्तरम्	परिप्रियादिव:	स्व	,	,	२४८
२७१	९	सुज्ञानम्	सोम:पुना	इन्द्रमच्छा	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
२७२	१०	ऊध्वेडन्त्वाष्ट्रीसाम	पुरोजितीवः	सुतासो	,	,	,
२७३	११	लौशाद्यम्	प्रो अयासीत्	स्व	,	,	२४९
२७४	१२	शुद्धाशुद्धीयम्	एतोन्विन्द्रँ	स्व	,	,	२५०
२७५	१३	सन्तनि	अर्षासोम	एषस्य धारया	,	,	,
२७६	१४	मानवोत्तरम्	अभिसोमासः	नित्वामग्ने	,	,	२५१
२७७	१५	आनूपंवाध्र्यश्वम्	,	अश्वीरथी	,	,	,
२७८	१६	वाम्रम्	,	नसीमदेव	,	,	२५२
२७९	१७	सम्पा	अभित्रिपा	स्व	,	,	२५३
२८०	१८	अभीवर्तः	त्वमिन्द्रयशा असि	तंवो	,	,	२५४
२८१	१९	गोषूक्तम्	असाव्यँशुः	यदिन्द्रहम्	,	,	२५५
२८२	२०	सुज्ञानम्	प्राणाशिशुः	इन्द्रमच्छा	,	,	,
२८३	२१	दैवादासम्	,	यस्यत्यच्छम्	,	,	२५६
२८४	१	रयिष्ठम्	पवस्व वाजसातये	परीतोषि	४	,	,
२८५	२	द्विरभ्यासं लौशम्	असाविसोमो अरुषः	प्रो अयासीत्	,	,	२५७
२८६	३	साध्यम्	यजिष्ठं त्वा	स्व	,	,	२५८
२८७	४	आश्वसूक्तम्	इन्द्रायेन्दाउ	यदिन्द्रह	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
२८८	५	समन्तम्	मृज्यमानस्सुहस्त्या	त्वमग्ने गृहपतिः	,	,	२५९
२८९	६	त्रिणिधनमायास्यम्	,	पुनास्सोम	,	,	,
२९०	७	वासिष्ठम्	साकमुक्षो मर्जयन्तः	अस्यप्रेषा	,	,	२६०
२९१	८	अभीवर्तः	पिबासुतस्य	तंवोदस्मम्	,	,	२६२
२९२	९	ऐध्मवाहम्	परिसुवानो गिरिष्ठा	आघाये अग्निं	,	,	,
२९३	१०	सुज्ञानम्	तंवास्सखा	इन्द्रमच्छा	,	,	२६३
२९४	११	काशीतम्	,	शन्नोदेवीः	,	,	,
२९५	१२	मरुतांधेनु	त्रिरस्मै सप्त	स्व	,	,	.
२९६	१३	अभीवर्तौ	प्रसोम देव वीतये	तंवो	,	,	२६४
२९७	१४	,	उत्सोदेवः	,	,	,	,
२९८	१५	कालेयम्	प्रत्नँसधस्थं	तरोभिः	,	,	२६५
२९९	१६	अभीवर्तः	अभिसोमासः	तंवो	,	,	,
३००	१७	कालेयम्	मत्सरासः	तरोभिः	,	,	.
३०१	१८	अभीवर्तः	परिधीँरति	तंवो	,	,	,
३०२	१९	कालेयम्	दुहानोबभ्र	तरोभिः	,	,	२६६
३०३	१	जनित्रम्	सोमःपवते	स्व	५	,	,

क्रमसंख्या	विशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
३०४	२	लौशाद्यम्	प्रतआश्विनी.	प्रो अयासीत्	,	,	,
३०५	३	अभीवर्तः	मन्द्रयायाति धारया	तंवः	,	,	२६७
३०६	४	कालेयम्	सोमो दुग्धाभिः	तरोभिः	,	,	,
३०७	५	सम्पा	इन्दुर्वाजी	अभित्रिपो	,	,	,
३०८	६	द्विरभ्यासं त्वाष्टीसाम	पवस्व वाजसातये	सुतासः	,	,	२६८
३०९	७	द्विरभ्यास लौशम्	गोवित्पवस्व	प्रो अयासीत्	,	,	,
३१०	८	अभीवर्त·	पवमानाभियर्षसि	तंवः	,	,	२६९
३११	९	कालेयम्	वृषो अचिक्रत्	तरोभिः	,	,	,
३१२	१०	वासिष्ठम्	अयापवस्व	अस्यप्रेषा	,	,	,
३१३	११	मरुतां धेनु	ज्योतिर्यज्ञस्य	त्रिरस्मै	,	,	२७०
३१४	१२	सत्रासाहीयम्	उच्चातेजा	अभीवर्तः	,	,	,
३१५	१३	अभीवर्तः	पुनानस्सोम	तवः	,	,	२७१
३१६	१४	पार्थम्	अभिवायुम्	सुष्वाणासः	,	,	२७२
३१७	१५	मधुश्चुत्रिधनम्	पुरोजितीवः	सपूर्व्योमहोनाम्	,	,	२७३
३१८	१६	यज्ञायज्ञीयम्	,	यज्ञायज्ञा	,	,	,
३१९	१७	बृहदाग्नेयम्	,	त्वॅहिक्षैत	,	,	२७४
३२०	१८	गौङ्गवम्	अभिसोमासः	त्वमङ्गप्रशँसिषः	,	,	,

क्रमसख्या	विशगानसख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसख्या	पर्वाणि	पृष्ठसख्या
३२१	१९	यौधाजयम्	प्रहिन्वान·	पुनान सोम	,	,	२७५
३२२	२०	क्षुल्लकवैष्टम्भम्	स्वादिष्टया	तिस्रोवाच.	,	,	,
३२३	१	गौतमम्	आजामिरत्के अव्यत	इममिन्द्रसुतम्	६	,	,
३२४	२	ऐड कावम्	अभिप्रिया	स्व	,	,	२७६
३२५	३	समन्तम्	परीतोषि	त्वमग्ने गृहपति·	,	,	,
३२६	४	आसिताद्यम्	यओजिष्टस्तमाभर	राये अग्ने	,	,	२७७
३२७	५	ऐड यामम्	वृषामतीनाम्	स्व	,	,	,
३२८	६	अभीवर्त:	वयद्वत्वा सुतावन्त:	तव:	,	,	,
३२९	७	सँहितम्	तिस्रोवच	स्वादिष्टया	,	,	२७८
३३०	८	स्वार त्वाष्ट्रीसाम	सहस्रधार.	सुतास.	,	,	,
३३१	९	सत्रासाहीयम्	अस्यप्रत्नामनुद्युतम्	त्यमुव·	,	,	,
३३२	१०	उत्सेध.	तवाहँसोम	प्रसोम देव	,	,	२७९
३३३	११	भरद्वाजस्य पृश्नि	दुहानोबभ्रऊधनि	बृहद्भिरग्ने	,	,	
३३४	१२	पार्थम्	शिशुंजज्ञानम्	सुष्वाणास	,	,	२८०
३३५	१३	सफम्	अभिद्युम्नम्	पवस्वधुमत्तम.	,	,	,
३३६	१४	श्रुध्यम्	प्राणाशिशु·	अग्ने वाजस्य	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
३३७	१५	निषेध:	इन्दुरश्वोनकृत्व्य:	प्रसोम देव	,	,	२८१
३३८	१६	कावम्	धर्तादिव:	अभि प्रियाणि	,	,	,
३३९	१७	महावैष्टम्भम्	इन्द्रक्रतुन्न:	वयद्वत्वा	,	,	२८६
३४०	१८	पौष्कलम्	सखाय आनिषीदत	इन्द्रमच्छ	,	,	२८७
३४१	१९	श्यैतम्	इन्द्रक्रतुन्न:	अभिप्रवस्सुराधसम्	,	,	,
३४२	२०	श्रुध्यम्	इन्द्रमच्छ	अग्ने वाजस्य	,	,	२८८
३४३	१	नौधसम्	इन्द्रक्रतुन्न:	तव.	७	,	,
३४४	२	पौष्कलम्	पवतेहर्यत:	इन्द्रमच्छ	,	,	२८९
३४५	३	आमहीयवम्	अस्य प्रत्नामनुद्युतम्	उच्चातेजा	,	,	,
३४६	४	कालेयम्	परीतोषि	तरोभि:	,	,	,
३४७	५	पार्थम्	अयॅसोमा:	सुष्वाणास:	,	,	२९२
३४८	६	सॅहितम्	परिसुवान:	स्वादिष्टया	,	,	२९३
३४९	७	सत्रासाहीयम्	पवस्व मधुमत्तम:	त्यमुव:	,	,	,
३५०	८	महावामदेव्यम्	पर्यूषु प्रधन्वा	कयानश्चित्र:	,	,	२९४
३५१	९	यद्वाहिष्ठीयोत्तरम्	इन्दुरश्वो न कृत्व्य:	यद्वाहिष्टम्	,	,	,
३५२	१०	वारवन्तीयम्	परिप्रधन्वा	रेवतीर्न·	,	,	२९५

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
३५३	११	कावम्	सूर्यस्येव	अभिप्रियाणि	,	,	२९५
३५४	१२	पौरुमीढम्	पवमानाभियर्षसि	अग्निमीडिष्व	,	,	२९६
३५५	१३	मानवाद्यम्	मन्द्रयायातिधारया	नित्वामग्ने	,	,	,
३५६	१४	जनित्राद्यम्	परिधीँरतिताँ इहि	नहिवश्चरमम्	,	,	,
३५७	१५	भारद्वाजम्	अभिसोमासः	आत्वासहा	,	,	,
३५८	१६	इदावासिष्ठम्	उत्सोदेवः	वयमेनामिदाह्यः	,	,	२९७
३५९	१७	गौङ्गवम्	प्रसोमदे	त्वमङ्गप्रशँसिषः	,	,	,
३६०	१८	पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम्	,	एतोन्विन्द्रँ	,	,	,
३६१	१९	पौरुमीढम्	इन्द्रक्रतुन्नः	अग्निमी	,	,	,
३६२	२०	श्रुध्यम्	तंवस्सखायः	अग्नेवाजस्य	,	,	२९८
३६३	१	मानवाद्यम्	इन्द्रक्रतुन्नः	नित्वामग्ने	८	,	,
३६४	२	पौष्कलम्	प्राणाशिशुः	इन्द्रमच्छा	,	,	२९९
३६५	३	जनित्राद्यम्	इन्द्रक्रतुन्नः	नहिवश्चरमम्	,	,	,
३६६	४	श्रुध्यम्	सोमःपुनानः	अग्ने वाजस्य	,	,	,
३६७	५	भारद्वाजम्	इन्द्रक्रतुन्नः	आत्वासहा	,	,	३००
३६८	६	मैधातिथम्	अभिसोमासः	मच्चिदन्यत्	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
३६९	७	बार्हदुक्थम्	परीतोषि	नत्वाबृह	,	,	३०१
३७०	८	अध्यर्द्धेडॅसोमसाम	यस्तेमद·	स्व	,	,	,
३७१	९	ऐड माण्डवम्	अदब्धस्सुरभिन्तर.	परीतोषि	,	,	,
३७२	१०	जराबोधीयम्	अस्यप्रत्नामनुद्युतम्	जराबोध	,	,	३०२
३७३	११	रौरवम्	परीतोषि	पुनान.सोम	,	,	,
३७४	१२	निहव.	विश्वेदेवा	असाविदेवम्	,	,	,
३७५	१	नानदम्	प्रत्यस्मै	स्व	१	एकाहम्	३०७
३७६	२	श्यैतम्	आनोविश्वा	अभिप्रव:	,	,	३११
३७७	३	औदलम्	पुरोजितीव·	सुरूपकृत्नुम्	,	,	३१२
३७८	४	श्यैतम्	स्वादोरित्था	अभिप्रव.	,	,	,
३७९	५	इडानासक्षार:	पवस्व मधुमत्तम:	तमिन्द्र	,	,	,
३८०	६	यौधाजयम्	प्रत्नं पीयूषम्	पुनानस्सोम	,	,	३१३
३८१	७	महावामदेव्यम्	शिशुजज्ञानम्	कयानश्चित्र.	,	,	३१४
३८२	८	स्वारसौपर्णम्	कयानश्चित्र.	उद्धेदभिश्रुतामघम्	,	,	,
३८३	९	सफम्	परिप्रधन्व	पवस्वमधुमत्तम·	,	,	३१५
३८४	१०	स्वारसौपर्णम्	उच्चातेजा	उद्धेदभिश्रुतामघम्	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
३८५	११	शाक्वरवर्णम्	उच्चातेजा	सुरूपकृत्नुमूतये	,	,	,
३८६	१२	महावैष्टम्भम्	पुनानस्सोम	वयङ्कत्वा	,	,	,
३८७	१३	कालेयम्	,	तरोभिः	,	,	३१६
३८८	१४	सौभरम्	श्रायन्त इव सूर्यम्	तङ्गूर्धयास्वर्णरम्	,	,	,
३८९	१५	वारवन्तीयम्	तरोभिः	अश्वन त्वा वारवन्त	.	,	३१७
३९०	१६	ऐडमायास्ये	इन्द्रमच्छा	पुनान·सोम	.	,	.
३९१	१७	,	पुरोजितीव.	,	.	,	३१८
३९२	१८	जराबोधीयम्	परिसुवानः	जराबोध	,	,	,
३९३	१९	शाक्वरवर्णम्	इषन्तोकाय	सुरूपकृत्नुम्	,	,	,
३९४	२०	वषट्कारणिधनम्	पुनानस्सोम	अभित्वापूर्वपीतये	,	,	,
३९५	१	औपगवम्	इन्द्रमच्छा	अपादुशी	२	,	३१९
३९६	२	निषेध.	श्रायन्तइव	प्रसोमदेव	,	,	,
३९७	३	गायत्रपार्श्वम्	अयारुचा	एषस्य धारया	.	,	,
३९८	४	आमहीयवम्	इन्द्रायेन्दोपव	उच्चातेजा	,	,	३२०
३९९	५	कालेयम्	पवस्वमधुमत्तम.	तरोभि.	,	,	,
४००	६	यौधाजयम्	त्वेसोमप्रथमा	पुनानस्सोम	,	,	३२२

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
४०१	७	दैर्घश्रवसम्	,	योविश्वादयते	,	,	३२३
४०२	८	द्यौतानम्	अधाहीन्द्रगिर्वण:	वृत्रस्यत्वा	,	,	,
४०३	९	मारुतम्	एन्दुमिन्द्राय	स्व	,	,	३२४
४०४	१०	जराबोधीयम्	स्वादिष्टया	जराबोध	,	,	३२५
४०५	११	श्रुध्यम्	नदं व ओदतीनाम्	अग्ने वाजस्य	,	,	,
४०६	१२	यज्ञायज्ञीये	देवो व:	यज्ञा	,	,	३२६
४०७	१३	,	अदर्शिगातुवित्तम:	,	,	,	,
४०८	१४	आमहीयवम्	उत्तेबृहन्तो अर्चय.	उच्चातेजा	,	,	३३१
४०९	१५	जराबोधीयम्	मन्द्रॅहोतारम्	जराबोध	,	,	,
४१०	१६	रौरवम्	पाहिनो अग्न	पुनान:सोम	,	,	,
४११	१७	दैर्घश्रवसम्	,	योविश्वा	,	,	३३२
४१२	१८	समन्तम्	,	त्वमग्ने गृहपति:	,	,	,
४१३	१९	यौधाजयम्	,	पुनान:सोम	,	,	,
४१४	२०	औशनम्	इनो राजन्न.	प्रतुद्रव	,	,	३३३
४१५	१	वामदेव्यम्	कया ते अग्ने अङ्गिर:	कायनश्चित्र:	३	,	३३४
४१६	२	नौधसम्	अग्न आ याह्यग्निभि:	तंव:	,	,	३३५

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
४१७	३	कालेयम्	अच्छा नश्शीरशोचिषम्	तरोभिः	,	,	३३६
४१८	४	सँहितम्	अदाभ्यःपुरएता	स्वादिष्टया	,	,	३३७
४१९	५	सफम्	भद्रो नो अग्निः	पवस्व	,	,	३३८
४२०	६	पौष्कलम्	अग्ने वाजस्य	इन्द्रमच्छा	,	,	,
४२१	७	श्रुध्यम्	अग्ने वाजस्य	स्व	,	,	३३९
४२२	८	श्यावाश्वम्	विशोविशो वः	पुरोजिती	,	,	३४०
४२३	९	आन्धीगवम्	,	,	,	,	,
४२४	१०	यज्ञायज्ञीये	,	यज्ञायज्ञा वः	,	,	३४१
४२५	११	,	समिद्धामग्निम्	,	,	,	,
४२६	१२	कावम्	,	अभिप्रियाणि	,	,	३४२
४२७	१३	वारवन्तीयम्	उपत्वाजामयः	अश्वन्नत्वा	,	,	३४३
४२८	१४	जराबोधीये	उच्चातेजा	जराबोध	,	,	३४४
४२९	१५	,	इषन्तोकाय	,	,	,	,
४३०	१६	वषट्कारणिधनम्	अभित्वापूर्वपीतये	स्व	,	,	,
४३१	१७	गौङ्गवम्	प्रसोमदे	त्वमङ्गप्रशँसिषः	,	,	३४५
४३२	१८	हारायणम्	शग्ध्यूषु	एषस्य धारया	,	,	३४७
४३३	१९	कौल्मलबर्हिषम्	त्वँह्येहिचेरवे	स्व	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
४३४	२०	आशुभार्गवम्	प्रसोमसोमदच्युत:	वृषापवस्व	,	,	३४८
४३५	१	सत्रासहीयम्	प्रधन्वासोम	त्यमुव:	४	,	,
४३६	२	श्यावाश्वम्	प्रसुन्वान:	पुरोजिती	,	,	३४९
४३७	३	औदलम्	,	सुरूपकृत्नुम्	,	,	,
४३८	४	यज्ञायज्ञीयम्	प्रदैवोदास:	यज्ञायज्ञा	,	,	,
४३९	५	दैर्घश्रवसम्	योविश्वादयते	स्व	,	,	३५०
४४०	६	अभीवर्त:	शग्ध्यूषे	तव:	,	,	३५१
४४१	७	हाविष्मतम्	स्वादिष्ठया	देवानामिदव:	,	,	,
४४२	८	हाविष्कृतम्	अस्यप्रत्ना	,	,	,	३५२
४४३	९	सँहितम्	यस्तेमदोव:	स्वादिष्ठया	,	,	,
४४४	१०	श्यावाश्वम्	अयम्पूषा	पुरोजिती	,	,	,
४४५	११	आशुभार्गवम्	प्रसोमसोविपश्चित:	वृषपवस्व	,	,	३५३
४४६	१२	यौक्तास्रुचम्	इन्द्रमिद्देवता	,	,	,	३५४
४४७	१३	गौतमम्	प्रसुन्वाना	इममिन्द्र	,	,	,
४४८	१४	आजिगम्	वृषापवस्व	आजिगम्	,	,	३५५
४४९	१५	स्वारसौपर्णम्		उद्धेदभि	,	,	,

क्रमसख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसख्या
४५०	१६	दैर्घश्रवसम्	पुनानस्सोम	योविश्वादयते	,	,	,
४५१	१७	सुरूपोत्तरमू	यस्तेमदो	स्वादिष्टया	,	,	३५६
४५२	१८	शङ्कु	त्वॅह्यगदा	एतमुत्य	,	,	,
४५३	१९	सुज्ञानम्	पवस्वदा	इन्द्रमच्छा	,	,	३५७
४५४	२०	आसिताद्यम्	अयम्पूषा	रायेअग्ने	,	,	,
४५५	१	ऋषभ.पवमान.	उच्चातेजा	स्व	५	,	३५८
४५६	२	गौषूक्तम्	उच्चातेजा	यदिन्द्रहं	,	,	,
४५७	३	उत्सेध·	अभिसोमास.	प्रसोमदे	,	,	३५९
४५८	४	वारवन्तीयम्	परिसुवान·	अश्वं	,	,	,
४५९	५	श्रुध्यम्	प्राणाशिशु.	अग्नेवाजस्य	,	,	३६०
४६०	६	निषेध:	पुरोजिती	प्रसोमदे	,	,	,
४६१	७	वाजदावर्य·	परिप्रधन्वा	रेवतीर्न.	,	,	,
४६२	८	आमहीयवम्	पवमानस्य जिघ्नत.	उच्चातेजा	,	,	३६१
४६३	९	पार्थम्	साकमुक्षो	सुष्वाणास·	,	,	,
४६४	१०	श्यैतम्	इमाउत्वा पुरूवसो	अभिप्रव	,	,	३६६
४६५	११	कालेयम्	यस्याय	तरोभि.	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
४६६	१२	सँहितम्	पवमानो अजीजनत्	स्वादिष्टया	,	,	३६७
४६७	१३	सफम्	आसोता	पवस्वमधु	,	,	,
४६८	१४	श्रुध्यम्	गोमन्नः	अग्नेवाजस्य	,	,	३६८
४६९	१५	श्यावाश्वम्	अभीनोवाजसातमम्	पुरोजिती	,	,	३६९
४७०	१६	आन्धीगवम्	,	,	,	,	,
४७१	१७	कावम्	अंजते व्यंजते	अभिप्रियाणि	,	,	३७०
४७२	१८	आष्टादँष्ट्रोत्तरम्	परीतोषिंचतासुतम्	इन्द्रंविश्वा	,	,	३७१
४७३	१९	कण्वरथन्तरम्	अभित्वाशूरनोनुमः	पुनानस्सोम	,	,	३७२
४७४	२०	सदोविशीयम्	आनोविश्वा	,	,	,	.
४७५	१	श्यावाश्वम्	परित्यँहर्यतम्	पुरोजिती	६	,	३७३
४७६	२	आन्धीगवम्	,	,	,	,	,
४७७	३	कावम्	पवित्रं ते विततम्	अभिप्रियाणि	,	.	३७४
४७८	४	दक्षणिधनमौक्षम्	स्वादिष्ठया	अद्यनो देव	,	,	,
४७९	५	विशोविशीयम्	यज्ञा यज्ञा वः	विशो विशः	,	,	३७५
४८०	६	वारवन्तीयम्	त्वन्नश्चित्रा	अश्वं न त्वा	,	,	३७७
४८१	७	सैन्धुक्षितम्	उच्चातेजा	अग्निं वः	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
४८२	८	वरुणसाम	परीतोषि	मृज्यमान:	,	,	३७८
४८३	९	काक्षीवतम्	यस्तेमदो वरेण्य:	सोमानाँस्वरणम्	,	,	,
४८४	१०	दैवोदासम्	इन्द्रमच्छ	यस्यत्यच्छम्	,	,	,
४८५	११	आनूपंवाध्य्रश्वम्	पुरोजिती	अश्वीरथी	,	,	३७९
४८६	१२	वैतहव्यमोकोनिधनम्	,	पान्तमाव:	,	,	,
४८७	१३	सोमसाम (सत्स्यन्दस्यम्)	,	पुनानस्सोम	,	,	३८०
४८८	१४	त्रासदस्यवम्	,	अच्छावइन्द्रम्	,	,	,
४८९	१५	सत्रासहीयम्	अग्ने त्वन्न:	त्यमुव:	,	,	३८१
४९०	१६	सदोविशीयम्	अभिसोमास:	पुनानस्सोम	,	,	,
४९१	१७	वारवन्तीयम्	अश्वं नत्वा	स्व	,	,	३८४
४९२	१८	अभीवर्त:	त्वमिन्द्र प्रतूर्तिषु	तंव:	,	,	३८५
४९३	१९	ऋषभ:पवमान:	अस्यप्रत्नामनुद्युतम्	उच्चातेजा	,	,	,
४९४	२०	उत्सेध:	परीतोषि	प्रसोमदे	,	,	३८६
४९५	२१	उत्सेध:	श्रीणन्तोगोभि:	,	,	,	,
४९६	१	विशोविशीयम्	इन्द्रमच्छा	विशो विश:	७	,	३८७
४९७	२	निषेध:	अयम्पूषा	प्रसामदे	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
४९८	३	अर्कपुष्पम्	इन्दुरश्वो न	पवित्रम्	,	,	३८८
४९९	४	च्यावनम्	पवस्व मधुमत्तम:	असाव्यँशु:	,	,	,
५००	५	जनित्राद्यम्	तंवोदस्ममृतीषहम्	नहिवश्चरमम्	,	,	,
५०१	६	जनित्रोत्तरम्	पुरोजिती	,	,	,	३८९
५०२	७	मैधातिथम्	पुनानस्सोमधारया	माचिदन्यत्	,	,	,
५०३	८	पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम्	तंवोदस्ममृतीषहम्	एतोन्विन्द्रँस्तवाम	,	,	३९०
५०४	९	गौषूक्तम्	स्वादिष्टया	यदिन्द्रहम्	,	,	,
५०५	१०	आश्वसूक्तम्	इन्द्रमच्छा	,	,	,	,
५०६	११	वारवन्तीयम्	यज्ञा यज्ञा व:	अश्वं न त्वा	,	,	३९१
५०७	१२	,	एह्यूषुब्रवाणि	,	,	,	,
५०८	१३	,	तन्तेमदंगृणीमसि	,	,	,	३९२
५०९	१४	,	श्रुधीहवन्तिरश्च्या:	,	,	,	,
५१०	१५	उत्सेध:	पिबासुतस्य रसिन:	प्रसोमदे	,	,	३९३
५११	१६	निषेध:	,	,	,	,	,
५१२	१७	ऐडं सौपर्णम्	उच्चातेजा	उद्घेदभिश्रुतामघम्	,	,	३९४
५१३	१८	समन्तम्	दुहानऊधर्दिव्यम्	त्वमग्ने गृहपति:	,	,	,
५१४	१९	वरुणसाम	पुनानस्सोमधारया	मृज्यमानस्सुहस्त्या	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
५१५	१	समन्तम्	तवाहँसोमरारण	त्वमग्ने गृहपति:	८	,	३९५
५१६	२	यौधाजयम्	,	पुनानस्सोम	,	,	३९६
५१७	३	वामदेव्यम	रेवतीर्नः	कयानश्चिः	,	,	,
५१८	४	सत्रासहीयम्	त्यमुवः	स्व	,	,	,
५१९	५	सौभरम्	तवत्यदिन्द्रियम्	तन्नूर्धयास्वर्णरम्	,	,	३९८
५२०	६	वैखनॅसोमसाम	पुरोजिती	अभित्यंमेषम्पुरु	,	,	३९९
५२१	७	आमहीयवम्	प्रत्नम्पीयूषम्	उच्चातेजा	,	,	,
५२२	८	ऐडँसौपर्णम्	इन्द्रमभोवो	उद्धेदभ्योवा	,	,	,
५२३	९	सत्रासाहीयम्	वसुरुचो	त्यमुवः	,	,	४००
५२४	१०	सदोविशीयम्	अधयदिमेपवमान	पुनानस्सोम	,	,	,
५२५	११	उत्सेधः	प्रत्नंपीयूषम्	प्रसोमदे	,	,	,
५२६	१२	श्यैतम्	तदिदास	अभिप्रवः	,	,	४०१
५२७	१३	सुरूपोत्तरम्	रक्षोहाविश्वाचर्षणिः	स्व	,	,	,
५२८	१४	वारवन्तीयम्	सुमन्मावस्वी	अश्वन्नत्वा	,	,	४०२
५२९	१५	वैयश्वम्	पुनानस्सोम	उभयँशृणवच्चन	,	,	४०३
५३०	१६	वषट्कारणिधनम्	उत्सोदेवो हिरण्ययः	अभित्वापूर्वपीतये	,	,	,
५३१	१७	सत्रासाहीयम्	यस्तेमदः	त्यमुवः	,	,	४०४

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
५३२	१८	प्रतीचीनेडं काशीतम्	पवस्व मधुमत्तमः	वात आवातु	,	,	,
५३३	१	श्रौतकक्षम्	पन्यंपन्यमित्सोतारः	इन्द्राय मद्वने	१	अहीनम्	४०७
५३४	२	अष्टादँष्ट्रंपूर्वम्	आत्वाविशन्तु	इन्द्रायमद्वने	,	,	४०८
५३५	३	सुरूपोत्तरम्	परिसुवानः	स्वादिष्टया	,	,	४०९
५३६	४	स्वर्निधनसौहविषम्	परिप्रधन्व	स्व	,	,	,
५३७	५	जराबोधीयम्	जराबोधः	,	,	,	४१०
५३८	६	मार्गीयवम्	तद्वोगायसुते	,	.	,	४११
५३९	७	वारवन्तीयम्	इदविष्णुः	अश्वन्नत्वा	,	,	४१२
५४०	८	धुरासाकमश्वम्	पवस्वमधु	त्वावतः	,	,	४१३
५४१	९	जनित्राद्यम्	अभिसोमासः	नहिवश्चरमम् १	,	,	,
५४२	१०	जनित्रोत्तरम्	तंवोदस्ममृतीषहम्	,२	,	,	,
५४३	११	जराबोधीये	इन्द्रमच्छ	जराबोध	,	,	४१४
५४४	१२	,	प्रसोमासः	.	,	.	,
५४५	१३	सोमसाम	,	,	,	,	,
५४६	१४	रोहितकूलीयम्	.	एन्द्रसा	,	,	४१८
५४७	१५	आक्षारान्तं यौधाजयम्	प्रसोमदे	पुनानस्सोम	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसख्या
५४८	१६	स्वार सौपर्णम्	उद्धेदभिश्रुतामघम्	स्व	,	,	४१६
५४९	१७	आक्षारम्	इन्द्रमच्छ	गृणेतदिन्द्र	,	,	,
५५०	१८	वैखानसम्	अभिप्रियाणि	नकिष्टंकर्म	,	,	,
५५१	१९	आशुभार्गवम्	अस्यप्रत्ना	वृषापवस्व	,	,	४१७
५५२	२०	मार्गीयवम्	,	तद्वोगाय	,	,	,
५५३	१	सौमित्रम्	,	इन्द्र इषे दधातुन.	२	,	४१८
५५४	२	ऐटतम्	,	गावउपवदा	,	,	,
५५५	३	धुरासाकमश्वम्	,	त्वावत·	,	,	४१९
५५६	४	विलम्बसौपर्णम्	,	उद्धेदभिश्रुतामघम्	,	,	,
५५७	५	दैर्घश्रवसम्	अभिसोमास·	योविश्वादयते	,	,	४२०
५५८	६	द्विहिकारवामदेव्यम्	प्रहिन्वानऋतंबृहत्	प्रसोम देव वीतये	,	,	,
५५९	७	सन्तनि	अभिसोमास.	असाव्यँशुर्मदाय	,	,	,
५६०	८	पौरुहन्मनम्	प्रहिन्वानऋतम्	योराजाचर्षणीनाम्	,	,	४२१
५६१	९	गायत्रपार्श्वम्	मोषुत्वा	एषस्य धारया सुत.	,	,	,
५६२	१०	सन्तनि	अस्तावियन्	असाव्यँशुर्मदाय	.	.	४२२
५६३	११	सुरूपाद्यम्	यस्तेमद·	स्वादिष्टया	,	,	४२३

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
५६४	१२	भासम्	,	स्व	,	,	,
५६५	१३	वासिष्ठमासितम्	,	प्रमंहिष्ठाय	,	,	,
५६६	१४	वाचस्साम	अभिद्युम्नम्	आसोता	,	,	४२४
५६७	१५	शौक्तम्	सखाय आनिषीदत	स्व	,	,	,
५६८	१६	आसिताद्यम्	इन्द्राय सोम पातवे	रायेअग्ने	,	,	४२५
५६९	१७	ऐडंकौत्सम्	,	य इन्द्र च	,	,	४२६
५७०	१८	पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम्	इन्द्रय सोम पातवे	एतोन्विन्द्रम्	,	,	,
५७१	१९	क्रौचाद्यम्	,	अयम्पूषा	,	,	,
५७२	२०	रयिष्ठम्	,	परीतोषि	,	,	४२७
५७३	२१	यज्ञायज्ञीये	,	यज्ञा	,	,	,
५७४	१	,	पवित्रं ते	,	३	,	४२८
५७५	२	विशोविशीयम्	विशोविशो वो	स्व	,	,	,
५७६	३	सुरूपोत्तरम्	उच्चातेजा	स्वादिष्टया	,	,	४२९
५७७	४	अदारसृत्	,	हाउवयमिन्द्रा	,	,	,
५७८	५	इडानॉसंक्षारः	,	तमिन्द्रवाजयामसि	,	,	,
५७९	६	पृश्निनी	परीतोषि	बृहद्भिरग्ने	,	,	४३०

क्रमसख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
५८०	७	,	श्रीणन्तोगोभि.	,	,	,	,
५८१	८	हाविष्मतम्	परिस्वान.	देवानामिदव:	,	,	४३१
५८२	९	शाम्मदम्	,	पवस्वदेव	,	,	,
५८३	१०	दावसुनिधनम्	,	तमिन्द्र	,	,	,
५८४	११	प्रतीचीनेड काशीतम्	,	वात आवातु	,	,	,
५८५	१२	हाविष्कृतम्	,	देवानामिदवो	,	,	५३२
५८६	१३	यज्ञायज्ञीयम्	अयम्पूषा	यज्ञा	,	,	,
५८७	१४	यद्वाहिष्ठीयोत्तरम्	,	यद्वाहिष्ठम्	,	,	,
५८८	१५	यज्ञायज्ञीयम्	धर्तादिव:	यज्ञा	,	,	४३३
५८९	१६	आकूपारम्	प्रसुन्वान:	यदिन्द्रचित्र	,	,	,
५९०	१७	क्रौचाद्यम्	अयम्पूषौहो	स्व	,	,	४३४
५९१	१८	महावामदेव्यम्	कस्तमिन्द्र	कयानश्चित्र	,	,	,
५९२	१९	सैन्धुक्षितम् (ऐडम्)	तिस्रोवाच उदीरते	अग्निंवोवृधन्तम्(३)	,	,	४३८
५९३	१	स्वारत्वाष्ट्रीसाम	सुतासो मधुमत्तम.	स्व	४	,	,
५९४	२	द्विरभ्यास त्वाष्ट्रीसाम	,	,	,	,	४३६
५९५	३	पृश्नि	पुनानस्सोमधारया	बृहद्भिरग्ने	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
५९६	४	आभीशवोत्तरम्	,	परीतोषि	,	,	४३७
५९७	५	वासिष्ठम्	अयँसोम इन्द्र तुभ्यम्	अस्यप्रेषा	,	,	,
५९८	६	महावामदेव्यम्	एदुमधोर्मदिन्तरम्	कयानः	,	,	४३८
५९९	७	गौषूक्तम्	परिस्वान.	यदिन्द्राहम्	,	,	४३९
६००	८	वारवन्तीयम्	प्राणाशिशु·	अश्वं	,	,	,
६०१	९	सत्रासाहीयम्	पवस्व दक्षसाधनः	त्यमुवः	,	,	४४०
६०२	१०	बृहद्भारद्वाजम्	परिप्रियादिवः	अग्निन्दूतम्	,	,	,
६०३	११	क्रोशम्	सोमाःपवन्त	इन्द्रसुतेषु	,	,	,
६०४	१२	वाम्रम्	परीतोषि	नसीमदेव	,	,	४४१
६०५	१३	मानवोत्तरम्	,	नित्वामग्ने	,	,	,
६०६	१४	आनूपंवाध्यश्वम्	,	अश्वीरथी	,	,	४४२
६०७	१५	अग्नेस्त्रिणिधनम्	श्रीणन्तोगोभिः	प्रसोमदे	,	,	,
६०८	१६	श्यवाश्वम्	सोमाःपवन्त इन्दव·	पुरोजिती	,	,	,
६०९	१७	आन्धीगवम्	,	,	,	,	४४३
६१०	१८	निषेधः	,	प्रसोमदे	,	,	,
६११	१९	श्यावाश्वम्	पवस्व वाजसातये	पुरोजिती	,	,	४४४
६१२	२०	आन्धीगवम्	,	,	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
६१३	२१	आकूपारम्	,	यदिन्द्रचित्र	,	,	४४५
६१४	१	क्रौचाद्यम्	सोमा:पवन्तइन्दव:	अयम्पूषा	५	,	,
६१५	२	ऊर्ध्वेडंत्वाष्ट्रीसाम	सुतसोमधुमत्तम:	स्व	,	,	४४६
६१६	३	पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम्	पुरोजितीव:	एतोन्विन्द्रम्	,	,	,
६१७	४	सैन्धुक्षितम्	असाव्यँशुर्मदाय	अग्निंवोवृधन्तम् ३	,	,	,
६१८	५	यौधाजयम्	परीतोषि	पुरोजिती	,	,	४४७
६१९	६	द्वैगतम्	,	यच्छाक्रासि	,	,	,
६२०	७	पौरुहन्मनम्	श्रीणन्तोगोभि:	योराजाचर्षणीनाम्	,	,	४४८
६२१	८	आकूपारम्	पुरोजिती	यदिन्द्रचित्र	,	,	,
६२२	९	साध्रम्	,	त्वमिन्द्रयशाअसि	,	,	,
६२३	१०	आत्रेयम्	पवस्व वाजसातये	बृहद्वयो हि भानवे	,	,	४४९
६२४	११	गौषूक्तम्	परिप्रियादिव:	यदिन्द्रहम्	,	.	,
६२५	१२	गौरीवितम्	प्रत्यस्मै पिपीषते	अभिप्रगोपतिम्	,	,	,
६२६	१३	दार्ढच्युतम्	इन्द्रायेन्दो मरुत्वते	अर्षासोम	,	,	४५०
६२७	१४	दौवोदासम्	प्रसुन्वानाय	यस्यत्यच्छम्	,	,	,
६२८	१५	यज्ञायज्ञीयम्	अभिप्रियाणि	यज्ञायज्ञा	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
६२९	१६	जराबोधीयम्	नमस्ते अग्न ओजसे	जराबोधोवा	,	,	४५१
६३०	१७	यज्ञायज्ञीयम्	वृषामतीनाम्	यज्ञा	,	,	,
६३१	१८	सौभरम्	तन्नूर्धयास्वर्णरम्	स्व	,	,	४५२
६३२	१९	सौमित्रम्	एनावा अग्निम्	इन्द्र इषे ददातुन·	,	,	,
६३३	१	त्वाष्ट्रीसाम	पवस्व दक्षसाधनः	सुतासोम	६	,	४५३
६३४	२	आष्टादंष्ट्रोत्तरम्	अभिसोमास आयव·	इन्द्रंविश्वा	,	,	,
६३५	३	आभीशवोत्तरम्	,	परीतोषि	,	,	,
६३६	४	स्वःपृष्ठम्	प्रहिन्वान·	अभिसोमास·	,	.	४५४
६३७	५	इदावासिष्ठम्	वयमेनमिदा	स्व	,	,	,
६३८	६	क्षुल्लककालेयम्	पुरोजितीव.	तरोभिर्वो	,	,	४५५
६३९	७	द्विहिङ्कारवामदेव्यम्	त्वमिन्द्रयशाअसि	प्रसोमदेव	,	,	४५६
६४०	८	वार्शम्	प्राणाशिशूः	कईंवेदा	,	,	,
६४१	९	यज्ञायज्ञीयम्	पवस्व वाजसातये	यज्ञा	,	,	,
६४२	१०	बृहदाग्नेयम्	अग्निरोदीधितिभिः	त्वँहिक्षैतवद्यश·	,	,	४५७
६४३	११	प्रतोदः	श्रीणन्तोगोभिः	परीतोषि	,	,	,
६४४	१२	पृष्ठम्	पिबासुतस्यरसिन·	स्व	,	.	४५८

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
६४५	१३	ऐडॅसौपर्णम्	अध्वर्योअद्रिभिः	उद्धेदभ्योवा	,	,	,
६४६	१४	रोहितकूलीयम्	अध्वर्योअद्रिभिः	एन्द्रसानसिम्	,	,	,
६४७	१५	पौरुहन्मनम्	तवाहॅसोमरारण	योराजा	,	,	४५९
६४८	१६	द्वैगतम्	तवाहॅसोमरारण	यच्छक्रासि	,	,	,
६४९	१७	गौङ्गवम्	,	त्वमङ्गप्रशॅसिषः	,	,	४६०
६५०	१८	साप्तमिकमायास्यम्	,	पुनानस्सोम	,	,	,
६५१	१९	वाराहम्	प्रकाव्यमुशने	स्व	,	,	४६१
६५२	२०	वार्शम्	कईंवेदा	स्व	,	,	४६२
६५३	१	सैन्धुक्षितम्	पवस्व देव आयुषक्	अग्निंवः ३	७	,	४६३
६५४	२	त्रैतम्	गोमन्नइन्दो	यत्सोममिन्द्र	,	,	,
६५५	३	क्रौचाद्यम्	पुरोजिती	अयंपूषा	,	,	,
६५६	४	गौतमम्	,	इममिन्द्र सुतं	,	,	४६४
६५७	५	यज्ञसारथि	प्रोअयासीत्	इमॅस्तोमम्	,	,	,
६५८	६	स्रौग्मतम्	आतेअग्नइधीमहि	स्व	,	,	४६५
६५९	७	वासिष्ठम्	शिशुजज्ञानम्	अस्यप्रेषा	,	,	,
६६०	८	ऊर्ध्वेडंत्वाष्ट्रीसाम	परित्यँहर्यतम्	सुतासोम	,	,	४६६

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
६६१	९	यज्ञायज्ञीयम्	परित्यॅहर्यतम्	यज्ञा	,	,	,
६६२	१०	पौरुमद्रम्	पुनानस्सोम	अग्नेजरितः	,	,	४६७
६६३	११	आष्कारणिधनं काण्वम्	,	वयङ्त्वा	,	,	,
६६४	१२	निषेधः	अभीनोवाजसातमम्	प्रसोमदेव	,	,	४६८
६६५	१३	साध्रम्	,	त्वमिन्द्रयशा असि	,	,	,
६६६	१४	यज्ञायज्ञीयम्	,	यज्ञा	,	,	४६९
६६७	१५	समन्तम्	इमँस्तोमम्	त्वमग्ने गृहपतिः	,	,	,
६६८	१६	सोमसाम	पुनानस्सोम	स्व	,	,	,
६६९	१७	आत्रेयम्	पुरोजिती	बृहद्वयाः	,	,	४७०
६७०	१८	पूर्ववासिष्ठम्	शिशुंजज्ञानम्	अस्यप्रेषा	,	,	,
६७१	१९	स्वारंकौत्सम्	अभीनोवाजसातमम्	यइन्द्रच	,	,	४७१
६७२	२०	शार्ङ्गम्	धर्तादिवः	अजते	,	,	,
६७३	१	वासिष्ठम्	अक्रान्त्समुद्रः	अस्यप्रेषा	,	.	४७२
६७४	२	आसितोत्तरम्	परित्यँहर्यतम्	राये अग्ने	८	,	,
६७५	३	द्विरभ्यस्तमाकूपारम्	इन्द्राय सोम पातवे	परित्यँहर्यतम्	,	,	४७३
६७६	४	ऐडं यामम्	असाविसोम	वृषामतीनाम्	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
६७७	५	औशनम्	आजागृविः	प्रतुद्रवपरिकोशम्	,	,	,
६७८	६	वाजजित्	परिप्रधन्व	अभिप्रियाणिपवते	,	,	४७४
६७९	१	गौरीवितम्	विशोविशः	अभिप्रगोपतिम्	१	सत्रम्	४७७
६८०	२	श्रुध्यम्	तंवस्सखायः	अग्नेवाजस्य	,	,	,
६८१	३	ऐध्मवाहम्	यजिष्ठत्वा	आघायेअग्निम्	,	,	,
६८२	४	ऐडॅसौपर्णम्	पवमानस्य जिघ्नतः	उद्घेदभिश्रुतामघम्	,	,	४७८
६८३	५	रोहितकूलीयम्	,	एन्द्रसानसिम्	,	,	,
६८४	६	सन्तनि	,	एषस्य धारया	,	,	,
६८५	७	बार्हदुक्थम्	पुनानस्सोम	नत्वाबृह	,	,	४७९
६८६	८	जराबोधीयम्	पवमानस्य	जराबोध	,	,	,
६८७	९	सौश्रवसम्	,	अपादुशिप्र्यन्धसः	,	,	,
६८८	१०	कार्तयशम्	अभीनोवाजसातमम्	पुरोजिती	,	,	४८०
६८९	११	मार्गीयवम्	प्रसोमासोविपश्चितः	तद्वोगाय	,	,	,
६९०	१२	द्वैगतम्	प्रसोमदेव	यच्छक्रासि	,	,	४८१
६९१	१३	पौरुहन्मनम्	,	योराजा	,	,	,
६९२	१४	हारायणम्	,	शग्ध्यूषु	,	,	४८२

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
६९३	१५	काक्षीवतम्	स्वादिष्टया	सोमानाम्	,	,	,
६९४	१६	भासम्	,	यस्तेमद॰	,	,	,
६९५	१७	पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम्	प्रसुन्वानाय	एतोन्विन्द्रम्	,	,	४८३
६९६	१८	सुरूपोत्तरम्	वृषापवस्व	स्वादिष्टया	,	,	,
६९७	१९	ऋषभ:पवमान.	,	उच्चातेजा	,	,	,
६९८	२०	पृष्ठम्	पुनानस्सोम	पिबासुतस्य	,	,	४८४
६९९	२१	कौल्मलबर्हिषम्	.	त्वँह्योहिचेरवे	,	,	,
७००	१	शङ्कु	एषस्य धारया	एतमुत्यम्	२	,	४८५
७०१	२	आष्कारणिधनकाण्वम्	अभिसोमास	वयङ्घत्वा	,	,	,
७०२	३	वाशम्	पुनानस्सोम	कईवेदा	,	,	४८६
७०३	४	औशनम्	साकमुक्ष॰	प्रतुद्रव	,	,	,
७०४	५	नौधसम्	इमाउत्वा	तव:	,	,	,
७०५	६	पौष्कलम्	गोमन्नइन्द:	इन्द्रमच्छ	,	,	४८७
७०६	७	वाशम्	उभयँशृणवच्चन॰	कईवेदा	,	,	,
७०७	८	मानवोत्तरम्	त्वमिदाह्य.	नित्वामग्ने	,	,	४८८
७०८	९	आष्कारणिधन काण्वम्	कईवेदा	वयङ्घत्वा	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
७०९	१०	मानवाद्ये	अभिसोमास:	नित्वामग्ने	,	,	४८९
७१०	११	,	शाध्यूषु	,	,	,	,
७११	१२	भारद्वाजम्	आत्वासहा	स्व	,	,	४९०
७१२	१३	जनित्राद्यम्	योराजा	नहिवश्चरमम्	,	,	,
७१३	१४	इन्द्रस्य यश:	त्वमिन्द्रयशा	स्व	,	,	,
७१४	१५	सत्रासाहीयम्	अग्निर्मूर्धा	त्यमुव:	,	,	४९१
७१५	१६	जमदग्नेरभीवर्त:	पिबासुतस्य	स्व	,	,	,
७१६	१७	अभिनिधनं काण्वम्	आमैरिन्द्र	वयङ्घत्वा	,	,	४९५
७१७	१८	गौतमस्य मनाज्यम्	यथागौरो अपाकृतम्	स्व	,	,	४९६
७१८	१९	पौरुमीढम्	त्वमङ्गप्रशॅंसिष:	अग्निमीडिष्व	,	,	४९७
७१९	१	उद्वँशीये	आत्वाविशन्तु	गायन्तित्वा	,	,	४९८
७२०	२	,	इन्द्रसुतेषु	,	,	,	,
७२१	३	जराबोधीये	प्रतिष्यासूनरी	जराबोध	,	.	४९९
७२२	४	,	एषोउषा	,	,	,	५००
७२३	५	श्रुध्ये	उषस्तच्चित्रमाभर	अग्नेवाजस्य	,	,	,
७२४	६	,	अश्विनावर्ति:	,	,	,	५०१

अहं ब्रह्मास्मि

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
७२५	७	वैश्वज्योतिषम्	प्रतुद्रव	प्रगायतभ्यर्चाम	,	,	५०२
७२६	८	औशनानि	आबोध्यग्निसमिधा जनानाम्	प्रतुद्रव	,	,	५०५
७२७	९	,	इदँश्रेष्ठम्	,	,	,	५०६
७२८	१०	,	आ भात्यग्निः	,	,	,	५०७
७२९	११	आशुभार्गवम्	उच्चातेजा	वृषापवस्व	,	,	५०८
७३०	१२	सत्रासहीयम्	त्वँह्यङ्गदैव्य	त्यमुवः	,	,	,
७३१	१३	श्रुध्यम्	पवस्व देव वीतये	अग्नेवाजस्य	,	,	५०९
७३२	१४	वैधृतं वासिष्ठम्	अभिप्रियाणि	एषप्रकाशे	,	,	,
७३३	१५	कावानि	जनस्यगोपा	अभिप्रियाणि	,	,	५१०
७३४	१६	,	एतउत्या उषसः	,	,	,	,
७३५	१७	,	अबोध्यग्निर्ज्म उदेति	,	,	,	५१२
७३६	१८	कण्वरथन्तरम्	परीतोषि	पुनानस्सोम	,	,	,
७३७	१९	सौभरम्	तन्तोमदम्	तन्नूर्धया	,	,	५१३
७३८	२०	माधुश्छन्दसम्	पुनानस्सोम	त्वमिदा	,	,	,
७३९	१	भरद्वाजस्य पृश्नि	तवाहँसोम	बृहद्भिरग्ने	४	,	५१४
७४०	२	मार्गीयवम्	अप्साइन्द्राय	तद्वोगाय	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
७४१	३	अग्नेस्त्रिणिधनम्	अनूपेगो	प्रसोमदेव	,	,	,
७४२	४	सन्तनि	इन्द्रोमदाय	एषस्यधारया	,	,	,
७४३	५	अङ्गिरसांगोष्ठः	पुनानोवारे	परीतोषि	,	,	५१८
७४४	६	मार्गीयवम्	तन्त्वाधर्ता	तद्वोगाय	,	,	,
७४५	७	सन्तनि	वयङ्गत्वा	एषस्य	,	,	,
७४६	८	अच्छिद्रम्	प्रहिन्वानः	परीतोषि	,	,	५१६
७४७	९	त्र्यन्तंत्वाष्ट्रीसाम	अभीनोवाजसातमम्	सुतासोम	,	,	,
७४८	१०	इडनॉसक्षारः	हिन्वन्तिसूर	तमिन्द्रंवाजयामसि	,	,	,
७४९	११	प्रतीचीनेडंकाशीतम्	उपोषुजातम्	वातआवातु	,	,	,
७५०	१२	गौरीवितम्	उत्सोदेवः	अभि	,	,	५१७
७५१	१३	यज्ञायज्ञीयम्	आजागृविः	यज्ञा	,	,	,
७५२	१४	कण्वरथन्तरम्	पवमानभ्यर्षसि	पुनानस्सोम	,	,	,
७५३	१५	आभीकम्	प्रसोमासोविपश्चितः	उच्चातेजा	,	,	५१८
७५४	१६	ऐडँसौपर्णम्	,	उद्धेदभि	,	,	,
७५५	१७	द्विहिकारवामदेव्यम्	प्रसोम देव वीतये	स्व	,	,	,
७५६	१८	शैशवम्	स्वादिष्ठया	उच्चातेजा	,	,	५१९
७५७	१९	वैश्वामित्रम्	प्रसुन्वानाय	असाविसोम	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
७७४	१५	बार्हदुक्थम्	,	नत्वाबृह	,	,	,
७७५	१६	माण्डवम्	,	अग्ने विवस्वदुषस:	,	,	५२७
७७६	१७	ईनिधनं मार्गीयवम्	परिप्रियादिव:	तद्वोगाय	,	,	,
७७७	१८	शुद्धाशुद्धीयम्	पुरोजिती	एतोन्विन्द्रँ	,	,	,
७७८	१९	वैष्णवाद्यम्	सोमउष्वा	तवाहँसोम १	,	,	५२८
७७९	२०	वैष्णवोत्तरम्	,	, २	,	,	,
७८०	१	यौक्तस्रुचम्	.	इन्द्रमिद्देव तातये	६	,	,
७८१	२	अध्यर्द्धेडँसोमसाम	असाव्यँशुर्मदाय	यस्तेमद:	,	,	५२९
७८२	३	त्रासदस्यवम्	पवस्व वाजसातये	अच्छाव इन्द्रम्	,	,	,
७८३	४	वाङ्निधनं क्रौंचम्	परित्यम्	अभीनोवा	,	,	५३०
७८४	५	गौरीवितम्	पर्यूषु	अभि	,	,	,
७८५	६	ओकोनिधनम्	अजीजनो	तमु अभिप्रगायत	,	,	,
७८६	७	कण्वरथन्तरम्	मृज्यमान:	पुनानस्सोम	,	,	,
७८७	८	अर्कपुष्पोत्तरम्	,	पवित्रम्	,	,	५३१
७८८	९	गौषूक्तम्	वृषापवस्व	यदिन्द्रहम्	,	,	,
७८९	१०	शाकलम्	,	यदद्यकच्च वृत्रहन्	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
७९०	११	उभयतस्तोभं गौतमम्	पुनानस्सोम	हाउत्वमित्सप्रथा	,	,	५३२
७९१	१२	द्विरभ्यासं त्वाष्ट्रीसाम	पुरोजिती	सुतासोम	,	,	,
७९२	१३	आनिधनं त्वाष्ट्रीसाम	,	,	,	,	५३३
७९३	१४	मार्गीयवम्	उच्चातेजा	तद्वोगाय	,	,	,
७९४	१५	द्विहिकार वामदेव्यम्	पुनानस्सोम	प्रसोमदेव	,	,	५३४
७९५	१६	द्वैगतम्	,	यच्छक्रासि	,	,	,
७९६	१७	अर्कपुष्पम्	,	पवित्रम्	,	,	५३५
७९७	१८	मधुश्चुन्निधनम्	,	अयंपूषा	.	,	.
७९८	१९	अर्कपुष्पोत्तरम्	यओजिष्ठः	पवित्रम्	,	,	५३६
७९९	२०	आश्वसूक्तम्	स्वादिष्टया	यदिन्द्रहं	,	,	,
८००	१	उद्वत्प्राजापत्यम्	प्रत्नँसधस्थमासदत्	पुनानस्सोम	१	प्रायश्चित्तम्	५३९
८०१	२	सफम्	उपशिक्षाप	पवस्वमधु	.	,	.
८०२	३	कालेयम्	इन्द्रंविश्वा	तरोभिर्वो	.	,	.
८०३	४	सौभरम्	तंवोदस्मं	तंगूर्ध	.	,	.
८०४	५	त्रैककुभम्	त्रैककुभम्	त्वमङ्गप्रशँसिषः	,	,	५४०
८०५	६	सत्रासाहीयम्	वरिवोधातमः	त्यमुवः	,	,	.

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
८०६	७	अभिनिधनं काण्वम्	उत्सोदेव:	वयद्धत्वा	,	,	,
८०७	८	कालेयम्	एषब्रह्मा	तरोभि:	,	,	५४२
८०८	९	आष्कारनिधनं काण्वम्	तंव:	वयद्धत्वा	.	,	५४३
८०९	१०	कालेयम्	वयमुत्वामपूर्व्य	तरोभि:	,	,	,
८१०	११	यज्ञायज्ञीयानि	उपास्मै	यज्ञा	,	,	५४४
८११	१२	,	दविद्यु	,	,	,	,
८१२	१३	,	पवमानस्य	,	,	,	,
८१३	१४	सफम्	ससुन्वेय:	पवस्व	,	,	५४५
८१४	१५	पौष्कलम्	उपशिक्षाप	इन्द्रमच्छ	,	,	.
८१५	१६	कालेयम्	मत्सियाप	तरोभि:	,	,	,
८१६	१७	ककुबुत्तरनौधसम्	तंवोदस्मं	स्व	,	,	,
८१७	१८	कालेयम्	आत्वारथम्	तरोभि·	,	,	५४६
८१८	१९	पौष्कलम्	परिप्रधन्व	इन्द्रमच्छ	,	,	५४७
८१९	२०	ऐडंकौत्सम्	स्वादिष्ठया	यइन्द्रच	.	,	.
८२०	१	द्वितीयं क्रौंचम्	सखायोदी	अयपूषा	२	,	,
८२१	२	सौभरम्	एवाह्यसिवीरयु:	तंगूर्धया	,	,	५४८

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
८२२	३	नार्मेधम्	इन्द्रंविश्वा	पाहिनो अग्न	,	,	,
८२३	४	कालेये	इन्द्रयाहिधियेषितः	तरोभिः	,	,	५४९
८२४	५	,	गायन्तित्वा	,	,	,	,
८२५	६	साकमश्वे	आयःपूरन्ना	एह्यूषु	,	,	५५०
८२६	७	,	अग्नेतमद्य	,	,	,	५५१
८२७	८	वारवन्तीयानि	एनावो	अश्वम्	,	,	,
८२८	९	,	प्रत्युवदा	,	,	,	५५२
८२९	१०	,	इमाउवां	,	,	,	,
८३०	११	वामदेव्यानि	एनावो	कयानः	,	,	५५३
८३१	१२	,	प्रत्युवदर्शि	,	,	,	,
८३२	१३	,	इमाउवां	,	,	,	५५४
८३३	१४	श्रुध्यानि	एनावो	अग्ने वाजस्य	,	,	,
८३४	१५	,	प्रत्युवदर्शि	,	,	,	,
८३५	१६	,	इमाउवां	,	,	,	५५५
८३६	१७	वारवन्तीयम्	अग्नेविवस्वत्	अश्व	,	,	५५६
८३७	१८	वामदेव्यम्	,	कयानः	,	,	,
८३८	१९	श्रुध्यम्	,	अग्नेवाजस्य	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
८३९	२०	महावैश्वामित्रम्	यज्ञायज्ञा	इन्द्र	,	,	५५७
८४०	२१	दैर्घश्रवसम्	,	योविश्वा	,	,	,
८४१	१	सँहितम्	अचिक्रदत्	स्वादिष्ठया	३	,	५५८
८४२	२	वषट्कारणिधनम्	पवस्व वाजसातये	अभित्वापूर्व	,	,	,
८४३	३	यज्ञायज्ञीयम्	पुरोजितीव,	यज्ञा	,	,	,
८४४	४	वषट्कारणिधनम्	विधुन्दद्राणम्	अभित्वा	,	,	५५९
८४५	५	गौरीविते	बण्महाँअसि	अभि	,	,	५६१
८४६	६	,	किमित्ते	,	,	,	,
८४७	७	श्रायन्तीयम्	पवस्ववाजसातये	श्रायन्त	,	,	५६२
८४८	८	आन्धीगवम्	पवस्वसोममहान्	पुरोजिती	,	,	,
८४९	९	द्यौतानम्	उत्सोदेव	वृत्रस्यत्वा	,	,	,
८५०	१	ककुबुत्तराकण्वरथन्तरम्	अभित्वाशूर	पुनानस्सोम	१	क्षुद्रम्	५६५
८५१	२	नौधसम्	इन्दुरश्वो	तंव:	,	,	,
८५२	३	श्यैतम्	इन्दुरश्वो	अभिप्रव:	,	,	,
८५३	४	ऐडकौत्सम्	सनइन्द्र	यइन्द्रच	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
८५४	५	नौधसम्	उत्सोदेवः	तंवः	,	,	५६६
८५५	६	द्विरभ्यस्तमाकूपारम्	पुरोजितीवः	परित्यम्	,	,	,
८५६	७	श्यैते	पुरोजिती	अभिप्रवः	,	,	,
८५७	८	,	उत्सोदेवः	,	,	,	५६७
८५८	९	नौधसम्	पुरोजिती	तंवः	,	,	,
८५९	१०	नौधसश्यैतम्	तंवः	स्व	,	,	,
८६०	११	श्यैतनौधसम्	अभिप्रवः	,	,	,	,
८६१	१२	वारवन्तीये	अभित्वाशूर	अश्वं	,	,	५६८
८६२	१३	,	त्वामिद्धि	,	,	,	,
८६३	१४	वाङ्निधनक्रौंचे	तंवोदस्मं	अभीनोवा	,	,	५६९
८६४	१५	,	अभिप्रवः	,	,	,	,
८६५	१६	कण्वरथन्तरम्	अभित्वापूर्वपीतये	पुनानस्सोम	,	,	५७०
८६६	१७	कण्वबृहती	त्वामिद्धि	आत्वासहस्र	,	,	,
८६७	१८	,	त्वँह्योहिचेरवे	,	,	,	५७१
८६८	१९	महावैष्टम्भे	यद्यावइन्द्रते	वयङ्घत्वा	,	,	,
८६९	२०	,	यदिन्द्रयावतस्त्वम्	,	,	,	५७३

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
८७०	१	सहोदैर्घतमसे	पिबासोममिन्द्र	स्व	२	,	५७४
८७१	२	,	श्रुधीहवंविपिपानस्य	,	,	,	,
८७२	३	मराये	पिबासोम	अग्निंनरः	,	,	५७५
८७३	४	,	श्रुधीहवंविपि	,	,	,	५७७
८७४	५	वारवन्तीयम्	रेवाँइद्रेवतः	अश्वं	,	,	,
८७५	६	कण्वरथन्तरे	प्रसोमदेववीतये	पुनानः	,	,	५७८
८७६	७	,	प्रसुन्वानः	,	,	,	,
८७७	८	कण्वबृहती	पुनानः	आत्वा	,	,	५७९
८७८	९	,	अयंपूषा	,	,	,	,
८७९	१०	महावैष्टम्भे	अभिसोमासः	वयंघत्वा	,	,	५८०
८८०	११	,	सुतासोम	,	,	,	,
८८१	१२	सहोदैर्घतमसे	तवाहँसोम	पिबा	,	,	५८१
८८२	१३	,	पुरोजिती	,	,	,	,
८८३	१४	मराये	तवाहँसोम	अग्निं	,	,	५८२
८८४	१५	,	पुरोजिती	,	,	,	,
८८५	१६	वारवन्तीयम्	इन्द्रायेन्दो	अश्वं	,	,	,
८८६	१७	आसिताद्यम्	इममिन्द्र	रायेअग्ने	,	,	५८३

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
८८७	१८	स्वारत्वाष्ट्रीसाम	असाविसोम	सुतासोम	,	,	५८३
८८८	१९	वसिष्ठप्रियम्	यदिन्द्रचित्र	इममिन्द्र	,	,	५८४
८८९	२०	महावैश्वामित्रम्	पुरांभिन्दूः	इन्द्र	,	,	,
८९०	१	द्विरभ्यासं त्वाष्ट्रीसाम	गायन्ति त्वा	सुतासोम	३	,	५८५
८९१	२	क्रौंचाद्यम्	एन्द्रयाहि हरिभिः	अयपूषा	,	,	५८६
८९२	३	गौरीवितानि	इममिन्द्रसुतम्	अभि	,	,	,
८९३	४	,	असाविसोम	,	,	,	,
८९४	५	,	गायन्ति त्वा	,	,	,	५८७
८९५	६	,	एन्द्रयाहि हरिभिः	,	,	,	,
८९६	७	कण्वरथन्तरम्	देवो वो द्रविणोदाः	पुनानस्सोम	,	,	,
८९७	८	कण्वबृहत्	यज्ञा यज्ञा वो	आत्वासहस्रमा	,	,	५८८
८९८	९	वात्सप्रम्	पुरोजिती व.	जगृह्णातेदक्षिणम्	,	,	,
८९९	१०	यज्ञायज्ञीयम्	सोम:पवते	यज्ञा	,	,	५८९
९००	११	मरायम्	अग्नि नरः	स्व	,	,	,
९०१	१२	पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम्	त्वंद्यांचमहिव्रत	एतोन्विन्द्रम्	,	,	५९०
९०२	१३	आकूपारम्	सुष्वाणासः	यदिन्द्रचित्र	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
९०३	१४	यज्ञायज्ञीयम्	सोमा:पवन्त इन्दव:	यज्ञा	,	,	,
९०४	१५	पूर्ववारवन्तीयम्	अश्वं न त्वा	स्व	,	,	,
९०५	१६	त्रिष्टुपूश्यावाश्वम्	सोम:पवते	आजुहोता	,	,	५९१
९०६	१७	शैखण्डिनम्	प्रतआश्विनी:	श्रत्तेदधामि	,	,	,
९०७	१८	श्येन:	गोवित्पवस्व	उभेयदिन्द्ररोदसी	,	,	५९२
९०८	१९	इहवद्वामदेव्यम्	तन्त्वाविप्रा	अग्निस्तिग्मेन	,	,	५९३
९०९	२०	मार्गीयवम्	रसन्तेमित्रो	तद्वोगाय	,	,	,
९१०	१	वार्त्रतुरम्	अयापव	यजामहइन्द्र	४	,	,
९११	२	जागत वरुणसाम	ज्योतिर्यज्ञस्य	घृतवती	,	,	५९४
९१२	३	प्रवद्धार्गवम्	प्रकाव्यमुशने	प्रोअयासीत्	,	,	,
९१३	४	उद्वद्धार्गवम्	शिशुंजज्ञानम्	अचोदसो	,	,	५९५
९१४	५	सामराजम्	अक्रान्त्समुद्र:	प्रतेधारा	,	,	,
९१५	६	कुत्सस्याधिरथीयम्	प्रकाव्यमुशने	प्रसेनानी:	,	,	५९६
९१६	७	वैश्वज्योतिषम्	शिशुंजज्ञानम्	प्रतेधारा	,	,	,
९१७	८	वैश्वज्योतिषमुत्तरम्	अक्रान्त्समुद्र:	प्रहिन्वानो	,	,	,
९१८	९	ब्रात्सप्राद्यम्	,	जगृह्णाते दक्षिणम्	,	,	५९८

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
९१९	१०	गौशृङ्गम्	आजागृविः	तरणिरित्सिषासति	,	,	,
९२०	११	पूर्वयामम्	पुनानो अक्रमीदभि	अग्नेमृड	,	,	५९८
९२१	१२	यामोत्तरम्	,	,	,	,	,
९२२	१३	गोराङ्गिरसस्य साम	,	कस्यनूनम्	,	,	५९९
९२३	१४	अयासोमीयम्	एतमुत्यं	अयासोम	,	,	,
९२४	१५	वाराहम्	प्रोअयासीत्	प्रकाव्यमुशने	,	,	,
९२५	१६	पूर्ववासिष्ठम्	धर्तादिवः	अस्यप्रेषा	,	,	६००
९२६	१७	वासिष्ठम्	असाविसोमो अरुषः	,	,	,	,
९२७	१८	इन्द्रस्यापामीवम्	प्रोअयासीत्	इन्द्रायसोमसुषुतः	,	,	६०१
९२८	१९	वायोरभिक्रन्दः	धर्तादिवः	,	,	,	,
९२९	२०	सिमानां निषेधः	असाविसोमोअरुषः	अचोदसो	,	,	६०२
९३०	१	जराबोधीयम्	प्रवाज्यक्षाः	जरा	५	,	,
९३१	२	अभिनिधने काण्वे	अदर्शिगातुवित्तमः	वयद्वत्वा	,	,	६०३
९३२	३	,	आत्वासहस्रमा	,	,	,	,
९३३	४	नैपातिथानि	अग्नआयाह्यग्निः	यदिन्द्रप्रागपाक्	,	,	६०४
९३४	५	,	इन्द्रमिद्देवतातये	,	,	,	,

क्रमसंख्या	विंशगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	विंशसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
९३५	६	,	बण्महाँअसिसूर्य	,	,	,	६०५
९३६.	७	श्रायन्तीयम्	अच्छानशशीरशोचिषम्	श्रायन्त	,	,	,

॥ इत्यूहगानानुक्रमणिका समाप्ता ॥

॥ रहस्यगानानुक्रमणिका ॥

१	दशतिः १	रथन्तराणि	अभित्वाशूरनोनुमः	स्व	१दशतिः	दशरात्र	६०९
२	२	,	एनावो अग्निम्	अभित्वा	,	,	,
३	३	,	प्रत्युवदर्श्या	,	,	,	,
४	४	,	इमाउवान्दिविष्टया	,	,	,	६१०
५	५	बृहत्साम	त्वामिद्धिहवामहे	स्व	,	,	,
६	६	अन्तरिक्षम्	अभिसोमासः	पिबासुतस्य	,	,	६११
७	७	पंचनिधन वैरूपम्	यद्यावइन्द्रते शतम्	स्व	,	,	,
८	८	अरिष्टम्	पवित्रं ते विततम्	,	,	,	६१२
९	९	आथर्वणम्	पवस्वदक्षसाधनः	शन्नोदेवीः	,	,	,
१०	१०	महावैराजम्	पिबासोममिन्द्र	स्व	,	,	६१३
११	१	यण्वम्	अर्षासोम	इन्द्रमिद्गाथिनः	२	,	६१४

क्रमसंख्या	दशतिगानसख्या	नामानि	गानानि	गेनिगानानि	दशतिसख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
१२	२	बार्हद्गिरम्	इन्द्रोमदाय	स्व	,	,	,
१३	३	पार्थुरश्मम्	,	स्वादोरित्था	,	,	,
१४	४	रायोवाजीयम्	स्वादोरित्था	स्व	,	,	६१५
१५	५	शाक्वरऋषभम्	पवस्ववाजसातये	स्वादोरित्था	,	,	,
१६	६	अष्टेडपदस्तोभः	,	धर्तादिवः	,	,	६१६
१७	७	रेवत्यः	इन्द्रायेन्दः	रेवतीर्नः	,	,	,
१८	८	ऋषभोरैवतम्	सुरूपकृत्नुमूतये	स्व	,	,	६१७
१९	९	श्येनः	उभेयदिन्द्र	,	,	,	,
२०	१०	भद्रम्	इमानुकम्	,	,	,	,
२१	१	अग्नेरर्कः	यस्तेमदः	अग्निर्मूर्धा	३	,	६१८
२२	२	स्वाशिरामर्कः	पवस्वदेव आयुषक्	स्वादिष्टया	,	,	,
२३	३	देवस्थानम्	परीतोषि	पिबासुतस्य	,	,	,
२४	४	सङ्कृति	,	स्वादोरित्था	,	,	६१९
२५	५	भर्गः	,	हाउधामयत्	,	,	६२०
२६	६	यशः	,	यशोहाउ	,	,	,
२७	७	दीर्घतमसोर्कौ	सुषावसोममद्रिभिः	धर्तादिव.	,	,	,

क्रमसंख्या	दशतिगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	दशतिसख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
२८	८	,	असाविसोमो अरुष.	,	,	,	,
२९	९	रथन्तरम्	कयानश्चित्र.	अभित्वा	,	,	६२१
					१	संवत्सर	६२५
३०	१	,	पुनानस्सोम	,			
३१	२	अंजोवैरूपम्	अभिसामास·	यद्याव इन्द्र ते	,	,	,
३२	३	आथर्वणम्	परीतोषि	शन्नोदेवी.	,	,	६२६
३३	४	अपत्यम्	अर्षासोम	उच्चातेजातम्	,	,	,
३४	५	शाक्वरवर्णम्	,	,	,	,	६२७
३५	६	रथन्तरे	यज्ञायज्ञाव·	अभित्वा	,	,	,
३६	७	,	यज्जायथा	,	,	,	,
३७	८	बृहत्साम	मत्स्यपायि	त्वामिद्धि	,	,	६२८
३८	९	रथन्तरम्	प्रत्यस्मै	अभित्वा	,	,	,
३९	१०	चतुर्थस्वरे	यज्जायथा	स्व	,	,	६२९
४०	१	,	प्रसुन्वानाय	,	२	,	,
४१	२	द्वितीयस्वरे	मत्स्यपायिते	,	,	,	६३०
४२	३	,	अयंपूषा	.	,	.	६३१

क्रमसंख्या	दशतिगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	दशतिसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
४३	४	तृतीयस्वरे	मत्स्यपायिते	,	,	,	,
४४	५	,	अयंपूषा	,	,	,	६३२
४५	६	प्रथमस्वरे	प्रत्यस्मै	,	,	,	६३३
४६	७	,	सुतासोम	,	,	,	,
४७	८	भ्राजम्	अस्यप्रत्नाम	अग्नआयूँषिपवसे	,	,	६३४
४८	९	महादिवाकीर्त्यानि	विभ्राट्बृहत्	स्व	,	,	,
४९	१०	,	तवाहँसोम	,	,	,	,
सूचना—	पुस्तकान्तः	५५ संख्या सामद्वये मुद्रितम्।					
५०	१	,	बण्महाँअसिसूर्य	,	३	,	,
५१	२	,	इन्द्रमिद्देवतातये	,	,	,	६३५
५२	३	,	श्रायन्तइव	,	,	,	,
५३	४	विकर्णानि	इन्द्रक्रतुन्नः	विभ्राट्बृहत्	,	,	,
५४	५	,	पुरोजितीवः	,	,	,	६३६
५५	६	,	श्रायन्त	,	,	,	,
५६	७	आभ्राजम्	परिसुवानः	अग्निर्मूर्धा	,	,	,
५७	८	अग्नेर्व्रतम्	उच्चातेजा	,	,	,	,
५८	९	भासे	मूर्द्धानंदिवोअरतिम्	प्रक्षस्यवृष्णो	,	,	६३७

क्रमसंख्या	दशतिगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	दशतिसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
५९	१०	,	पुरोजितीवः	,	,	,	,
६०	१	रथन्तरम्	तवाहँसोम	अभित्वा	४	,	६३८
६१	२	बृहत्साम	पुरोजितीवः	त्वामिद्धि	,	,	,
६२	३	रथन्तरम्	परीतोषि	अभित्वा	,	,	,
६३	४	रेवत्यः	रेवतीर्नः	स्व	,	,	६३९
६४	५	बृहत्साम	त्वमग्ने यज्ञानाम्	त्वामिद्धि	,	,	,
६५	६	वार्कजम्भाद्यम्	अभिसोमासः	प्रवइन्द्र	,	,	६४०
६६	७	वार्कजम्भोत्तरम्	परीतोषि	,	,	,	,
६७	८	राजनम्	तदिदास	इन्द्रंनरोनेमधिता	,	,	६४१
६८	९	पंचनिधनं वामदेव्यम्	त्रिकद्रुकेषु	कयानश्चित्रः	,	,	,
६९	१०	स्वाशिरामर्कः	परिस्वानः	स्वादिष्ठया	,	,	६४२
७०	११	इलान्दम्	अग्ने तवश्रवः	अग्निरस्मि जन्मना	,	,	६४४
७१	१	आथर्वणम्	पुरोजितीवः	शन्नोदेवीः	१	एकाहम्	६४९
७२	२	स्वाशिरामर्कः	स्वादिष्ठया	स्व	,	,	,
७३	३	वार्षाहरे	अर्षासोम	त्वमेतदधारयः	,	,	६५०

क्रमसंख्या	दशतिगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	दशतिसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
७४	४	,	यस्तेमदः	,	,	,	,
७५	५	पराचीषु रथन्तरम्	अभित्वाशूर	स्व	,	,	६५१
७६	६	पराचीषुबृहत्	त्वामिद्धि	,	,	,	,
७७	७	मरुताँसँस्तोभौ	पर्यूषु प्रधन्वा	प्रवइन्द्र	,	,	,
७८	८	,	नदंवो अदतीनाम्	,	,	,	६५२
७९	९	सप्तहम्	पुनानस्सोम	त्वामिद्धि	,	,	,
८०	१०	दीर्घतमसोऽर्कः	धर्तादिवः	स्व	,	,	,
८१	१	भर्गः	अयंपूषा	हाउधामयत्	२	,	६५३
८२	२	नित्यवत्साः	अयारुचा	स्व	,	,	,
८३	३	बृहत्साम	माभेममाश्रमिष्म	त्वामिद्धि	,	,	६५४
८४	४	स्वाशिरामर्कः	यस्तेमदः	स्वादिष्ठया	,	,	,
८५	५	बृहत्साम	किमित्तेविष्णो	त्वामिद्धि	,	,	६५५
८६	६	उद्भित्	पवतेहर्यते	उपत्वाजामयः	,	,	,
८७	७	बलभित्	यस्तेमदः	,	,	,	,
८८	८	यशः	त्वमिन्द्रयशाः	यशोहाउ	,	,	६५६
८९	९	भर्गः	पुरोजिती	हाउधामयत्	,	,	,

क्रमसंख्या	दशतिगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	दशतिसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
९०	१०	देवस्थानम्	पुनानस्सोम	पिबासुतस्य	,	,	,
९१	११	सप्तहम्	त्वामिद्धि	स्व	३	,	६५७
९२	१२	सम्मील्ये	पुरोजितीवः	प्रयच्चक्रं	,	,	,
९३	१३	,	इन्दुरश्वो न	,	,	,	,
९४	१	आज्यदोहानि	प्रसुन्वानाय	च्योहम्	१	अहीनम्	६६१
९५	२	,	अयँसोमः	चिदोहम्	,	,	,
९६	३	,	तिस्रोवाच ईरयति	आज्यदोहम्	,	,	,
९७	४	सङ्कृति	श्रायन्तइव	स्वादोरित्था	,	,	६६२
९८	५	पार्थुरश्मम्	स्वादोरित्था	स्व	,	,	,
९९	६	अश्वव्रतम्	अभि वाजी विश्वरूपः	-	,	,	६६७
१००	७	व्याहृतिसामानि	भूः	-	,	,	६६९
१०१	१	दीर्घतमसोऽर्कः	अयंपूषा	धर्तादिवः	२	,	,
१०२	२	देवस्थानम्	श्रीणन्तोगोभिः	पिबासुत	,	,	६७०
१०३	३	अग्नेरर्कः	तिस्रोवाचउदीरते	अग्निर्मूर्द्धा	,	,	,
१०४	४	दीर्घतमसोऽर्कः	परिप्रधन्वा	धर्ता	,	,	,

क्रमसंख्या	दशतिगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	दशतिसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
१०५	५	रथन्तरम्	अभित्वावृषभासुते	अभित्वा	,	,	६७१
१०६	६	बृहत्साम	यज्जायथा	त्वामिद्धि	,	,	,
१०७	७	द्विरिडपदस्तोभः	अभिप्रियाणि	धर्ता	,	,	६७२
१०८	८	चतुरिडपदस्तोभः	वृषामतीनां	,	,	,	,
१०९	९	षडिडपदस्तोभः	पवित्रते	,	,	,	,
११०	१	अष्टेडपदस्तोभः	धर्तादिवः	स्व	३	,	६७३
१११	२	आथर्वणम्	पुनानस्सोम	शन्नोदेवीः	,	,	,
११२	३	स्वाशिरामर्कः	परिप्रियादिवः	स्वादिष्ठया	,	,	६७४
११३	४	बृहत्साम	सुतासोम	त्वामिद्धि	,	,	,
११४	५	वार्कजम्भाद्यम्	पुरोजितीवः	प्रवइन्द्र	,	,	६७५
११५	६	अन्तरिक्षम्	आसोमस्वानः	पिबासुता	,	,	,
११६	७	आथर्वणम्	अभिसोमासः	शन्नोदेवीः	,	,	६७६
११७	८	रायोवाजीयम्	अग्निंवोदेवं	एस्वादोः	,	,	६७७
११८	९	अग्नेरर्कः	स्वादिष्ठया	अग्निर्मूर्द्धा	,	,	,
११९	१०	दीर्घतमसोऽर्कः	द्विर्यम्पंच	धर्ता	,	,	६७८
१२०	११	पयः	परिस्वानः	अग्नेयॅक्ष्वा	,	,	,

क्रमसंख्या	दशतिगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	दशतिसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
१२१	१	रथन्तरम्	माभेममाश्रमिष्म	अभित्वा	१	सत्रम्	६८१
१२२	२	रायोवाजीयानि	अग्निंतम्मन्येदास्वन्तम्	एस्वादोः	,	,	,
१२३	३	,	महेनोअद्य	,	,	,	,
१२४	४	,	प्रतिप्रियतमम्	,	,	,	६८२
१२५	५	दीर्घतमसोऽर्कः	अभिप्रियाणि	धर्ता	,	,	,
१२६	६	भर्गः	उत्सोदेवः	हाउधामयत्	,	,	६८३
१२७	७	आथर्वणम्	परिधीँरति	शन्नोदेवीः	,	,	,
१२८	८	दीर्घतमसोऽर्कः	श्रीणन्तोगोभिः	धर्ता	,	,	,
१२९	९	सङ्कृति	परित्यँहरिम्	एस्वादोः	,	,	,
१३०	१०	यशः	पुनानस्सोम	यशोहाउ	,	,	६८४
१३१	१	वार्कजम्भाद्यम्	पुरोजितीवः	प्रवइन्द्र	२	,	,
१३२	२	सँसर्पोत्तरम्	उत्सोदेवः	चर्षधीघृतम् ३	,	,	,
१३३	३	सँसर्पाद्यम्	अभिप्रवस्सुराधसम्	, १	,	,	६८५
१३४	४	सर्पद्वितीयम्	पुरोजितीवः	, २	,	,	,
१३५	१	आथर्वणे	तंवोदस्मम्	शन्नोदेवीः	१	प्रायश्चित्त	६८९

क्रमसंख्या	दशतिगानसंख्या	नामानि	गानानि	योनिगानानि	दशतिसंख्या	पर्वाणि	पृष्ठसंख्या
१३६	२	,	अभिप्रवः	,	,	,	,
१३७	३	वृषा	अभिप्रवस्सुराधसम्	इमाओवा	,	,	६९०
१३८	४	एकवृषम्	,	यएकइद्विदयते	,	,	६९१
१३९	५	अश्विनोर्व्रते	पुनानस्सोम	इमाउवां	,	,	,
१४०	६	,	पुरोजितीवः	,	,	,	६९२
१४१	७	अपांव्रते	पुनानस्सोम	समन्यायन्युप	,	,	,
१४२	८	,	पुरोजितीवः	,	,	,	,
१४३	९	गवांव्रते	पुनानस्सोम	तेमन्वतप्रथमम्	,	,	६९३
१४४	१०	,	स्वादिष्ठया	,	,	,	,
१४५	१	बृहत्सामानि	एनावः	त्वामिद्धि	२	,	,
१४६	२	,	प्रत्युवदर्श्या	,	,	,	६९४
१४७	३	,	इमाउवां	,	,	,	,
१४८	४	,	अग्नेविवस्व	,	,	,	६९५
१४९	५	,	त्रिकद्रुकेषु	,	,	,	,
१५०	६	रथन्तरम्	अग्नेविवस्व	अभित्वा	,	,	६९६
१५१	७	तौरश्रवसे	प्रत्नँसधस्थ	यदिन्द्रशासः	,	,	,

१५२	८	,	सखायोदीर्घ	,	,	,	,
१५३	९	यामम्	आयंगौः	अग्निमीडे	,	,	६९७
१५४	१	बृहत्सामानि	यज्ञायज्ञाव.	त्वामिद्धि	१	क्षुद्र	७०१
१५५	२	,	इन्दुरश्वोन	,	,	,	,
१५६	३	,	सखायोदी	,	,	,	,
१५७	४	,	योधारया	,	,	,	७०२
१५८	५	रथन्तरम्	पुनानस्सोम	अभित्वा	,	,	,
१५९	६	रथन्तरबृहत्	अभित्वाशूर	स्व	,	,	७०३
१६०	७	बृहद्रथन्तरम्	त्वामिद्धि	,	,	,	,
१६१	८	वार्कजम्भाद्ये	,	प्रवइन्द्र	,	,	७०४
१६२	९	,	त्वँह्येहिचरवे	,	,	,	,
१६३	१०	ह्स्वावैरूपे	यद्यावइन्द्रते	स्व	,	,	७०५
१६४	१	,	यदिन्द्रयावतस्तुवम्	,	२	,	,
१६५	२	अन्तरिक्षे	यद्यावइन्द्र ते	पिबासुत	,	,	,
१६६	३	,	यदिन्द्र	,	,	,	७०६
१६७	४	वैराजऋषभौ	पिबासोमम्	-	,	,	७०७

१६८	५	,	श्रुधीहवम्		,	,	,
१६९	६	नित्यवत्सा·	त्रिकद्रुकेषु	अयारुचा	,	,	,
१७०	७	,	प्रोष्वस्मै	,	,	,	७०८
१७१	८	अतीषङ्गः	यदिन्द्रचित्रम	पुरोजिती	,	,	७०९
१७२	९	वार्कजम्भाद्ये	पुनानस्सोम	प्रवइन्द्र	,	,	,
१७३	१०	,	अयंपूषा	,	,	,	७१०
१७४	१	वैरूपे	अभिसोमास·	यद्यावइन्द्र	३	,	,
१७५	२	,	सुतासोम	,	,	,	७११
१७६	३	अन्तरिक्षम्	,	पिबासुत	,	,	,
१७७	४	वैराजऋषभौ	तवाहँसोम	-	,	,	७१२
१७८	५	,	पुरोजिती	-	,	,	,
१७९	६	नित्यवत्साः	सोमउष्वाणः	आया	,	,	,
१८०	७	,	पवस्ववाजसातये	,	,	,	७१३
१८१	८	अतीषङ्गौ	सोमउष्वाणः	पुरोजितीव.	,	,	,
१८२	९	,	पवस्ववाजसातये	,	,	,	७१४
१८३	१०	रथन्तरे	प्रसोमदेव	अभित्वा	,	,	,
१८४	१	,	प्रसुन्वाय	,	४	,	७१५

१८५	२	बृहत्सामनी	पुनानस्सोम	त्वामिद्धि	,	,	,
१८६	३	,	अयंपूषा	,	,	.	७१६
१८७	४	पंचनिधने वैरूपे	अभिसोमासः	यद्याव	,	,	,
१८८	५	,	सुतासोम	,	,	,	७१७
१८९	६	महावैराजे	तवाहॅसोम	पिबासोमं	.	,	,
१९०	७	,	पुरोजितीवः	,	.	,	७१८
१९१	८	रेवत्यः	परिस्वानः	रेवतीर्नः	,	,	,
१९२	९	रथन्तरे	अभिसोमासः	अभित्वा	,	,	७१९
१९३	१०	,	सुतासोम	,	,	,	,
१९४	१	बृहत्साम	तवाहॅसोम	त्वामिद्धि	५	,	,
१९५	२	रथन्तरे	सोमउष्वाणः	अभित्वा	,	,	७२०
१९६	३	,	पवस्ववाजसातये	,	,	,	,
१९७	४	बृहत्सामनी	मृज्यमानः	त्वामिद्धि	,	,	७२१
१९८	५	,	सोमाःपवन्तः	,	,	,	,
१९९	६	श्रेयः	पवस्वसोममन्दयन्	इमानुकं	,	,	७२२
२००	७	अरिष्टम्	सुतासोम	पवित्रंते	,	,	,
२०१	८	अन्तरिक्षम्	अग्नआयह्यग्निभिः	हाउपिबासुता	,	,	,

२०२	९	नित्यवत्सा:	अग्निंहोतारं	एआया	,	,	७२३
२०३	१०	दीर्घतमसोऽर्क:	अक्रान्तसमुद्रः	धर्ता	,	,	७२४
२०४	१	सिमा:	सोमउष्वाण:	विदामघवन्विदा:	६	,	,
२०५	२	,	पवस्ववाजसातये	,	,	,	७२५

॥ इति ऊहरहस्यानुक्रमणिका समाप्ता ॥

अक्षरसंयोजक: सम्पादकश्च ——— श्री वै. राममूर्तिश्रौती शृङ्गेरी

73 अनुबन्धः

।। ऊहछलाक्षरम् ।। स्तोत्रीयाधिकारः ।।

ॐ **उच्चामही-पुनारवजये-प्रत्वौशनं-कयादेव्यं-तंवोधसं-तरोलेयं- स्वादि**
हितं-**पवस्वेन्द्रमच्छ**सफपौष्कले-**पुरः**श्यावागवे-**अभिप्रि**कावं-**स्वासु**ज्ञीयं-**एह्यू**
साकं-**वयं**भरं-**अधार्मे**धं-**पान्तं**हव्यं-**प्रवः**शाक्त्यं-**वयङ्का**ण्वे-प्रथमः ।।१।।

इन्द्राकक्षं-**अयन्दा**सौर्ध्वसद्मने-**आतू**पारं-**अभित्वा**र्षभं-**इदङ्गा**रं-**इदंघृ**तश्चु
न्निधनं-**आत्वे**तिथं-**योगे**मेधं-**इन्द्रसुते**कौत्सं-**आश्वन्द्रोणासुतासो**मैकर्च्चौ-
प्रसोमजयंतृचे-**प्रसो**हितं-**अया**सफं-**आक्षा**रंहर्य्य-**प्रसुन्वा**गौरीगोतममेकर्चौ-
वृषायौक्ताद्यं- **पुनाया**स्यमैडे- द्वितीयः ।।२।।

एतास्वेवत्रिणिधनं-वृषाशोशिष्ठं-अभिप्रवश्यैतं-त्वामिदाछन्दसं-**यस्ते**ष्मतं-
पवस्वमच्छपूषासु-शंकुसुज्ञानरीवितान्येकर्चाः-**पूषा**तृचेक्रौंचं-**वृषा**यामं-**एवा**
मही-**विश्वा**दँष्ट्रम्पूर्वं-**उच्चा**क्षुष्टम्भं-**अभिसोम**द्वतमे-**प्रहिन्वा**ष्कारान्तं-**तिस्रः**
संक्रोशः- **घत्वा**ष्टम्भं-**तरणि**रवं-**तिस्रः**श्यैहे- तृतीयः ।।३।।

आसोसखावाचः**शौक्त**एकच्चौ-**सुता**वित-न्त्वाष्ट्रीत्र्यन्ते-**स्वासु**हिष्ठीयवर्ण्णर
श्च्यानि-**दक्षसा**कामं-**तवदं**ष्ट्रोत्तराभीशवेस्वःपृष्ठंच-**पुना**सत्रा-**विश्वाः**शोकं-
योरापृश्नि-और्णोत्तरं**स्वासु**-**त्वंहि**हत्कं-आतीषा**सोमः**-**पुरो**नानदं-वात्सप्रं
सोमः-सैन्धुक्षितम**ग्निंव**-श्चतुर्थः ।।४।।

प्रिय**मिमं**-वितं**जुषस्व**-**अर्षा**शाकलवार्शे-**उष्वाण**मानवानूपवाग्राग्नेयानि-**यत्सो**
शवं-तनि**व्यंशुः**-**द्युम्नप्राणा**वनक्रोशे-**जसा**वितपार्थे-स्पत्य**मिन्दुः**-**आतेसं**जयं-
असामहामित्रं-**इन्द्रा**वृधीयक्रौंचे- पंचमः ।।५।।

एतास्वेवर्यः-मृज्यौक्ष्णोन्ध्रस्वारैडे-जजिद्वरुणसामगोष्ठाः-**उत्यँ**हवद्देव्यँ-**रेव**
न्तीय-**म्परिस्वा**वैदन्वतानि-तृतीयाद्यचतुर्थानि- **ससुतं वो** दीर्घकार्ण्णे-**सोमा**
गौरीमधुश्चुन्निधने-तथा क्रौंचे-वाङ्निधमैडे-श्यौष्ट**मयापव**-**अग्नेगूर्दः**-**प्रवोर्चोपा**
द्वंशपुत्रे- षष्ठः ।।६।।

वृषातनिपर्ण्णैडकूलीयानि-**पुनाकण्व**तरगौङ्गवयास्यानि-**स्वासुप्रवदभि**निधनं
वैखानसानि-**यस्ते**मौक्ष-**मेषस्य** शार्करं-प्लवः**सखा**-**पुरो**वितकार्त्ते-**ज्यक्षा**हविषं

- **येसो**जरा-वात्स**माते**-त्वन्न:सौश्रवसं- **यदिवी**ङ्कं-अध्व**र्यो**रूपे- सप्तम: ॥७॥

एतास्वेवाशुमार्गीमित्रटतसाकलम्बानि-**अभिसो**द्विहिङ्कापार्श्वहन्मगतहारा च्छिद्राणि-**प्रहिन्वा**दुक्थं-**उद्धर्ता-यदिनै**पातिथं-**उभयं**वैयश्वं **युषक्**सुरूपाद्यभास काक्षीवतासितानि-अष्टम: ॥८॥

द्युम्नमैषिरं-**प्राणा**त्रैतं-**अभीनो**वितकौत्सशुद्धाक्रौंचरयिष्ठौदलानि-**स्वासु** धर्म-**हिन्व**विशीयँ-**स्वासु**शनसांवर्त्तमारुतानि-**जिघ्नत**इत्यदारसुरूपोत्तरंहरिश्री निधनसैन्धुबाभ्रवैडानाँसंक्षारऋषभश्चेति नवम: ॥९॥

तोषिंपृष्ठकौल्मपुष्पदैर्घवैयश्वाद्याभीशवानि-**श्रीणन्तो**वासिष्ठं-**असा**सामराजँ-**स्वासु**श्रायन्तीयं-**यत:**समंतं-**त्वँसोमा**श्वसूक्तशाम्मदावचीनेडविष्कृतानि **त्वम्पर्ण्ण**-**पवस्व**मनसं-**परित्यं**वितनिहवहिष्ठीयानि दशम: ॥१०॥

एतास्वेवासितसाध्रपाराणि-**स्वासु**विधर्म-**उपोषु**श्रुध्यँ-**स्वास्वै**ध्मवाहककुभो द्वँशीयानि-**उच्चा**जिगाभीके-**पुनो**त्सेधज्ञीयनिषेधा:-**आजा**वितं-**माचि**तिथ-**मुदुत्ये**वर्त:-**अच्छ**कूलीयं**पर्यूषु**श्यावागवे-**धन्व**हविषं-वाङ्निधनं-एकादश **सूर्यस्याग्निं** वाजजिद्देव्ये एकादशो ११ **दशरात्र:** ॥

वृषामही-**पुना**मन्तं-**उत्स:**प्लव:-**प्रत्नं**दैर्घं-**प्रका**पार्थं-**चिद्**वर्त:-**यस्ते**जरा-**च्छ**सुज्ञानं-पुर:कौंचं-**प्रो**कावं-**अग्निंव:**सत्रा-**प्रसो**माश्वं-**प्रसोम**देपज्रं-**स्वासु** वर्त:-**पवते**ज्ञानकाशीते-**प्रसु**वितं-**आजा**म्योकोनिधनँ-**सवी**रौदलं-**प्रसुन्वा**साध्रे प्रथम: ॥१॥

वृषाष्मतयौक्तोत्तरे-**तोषिं**छन्दसमृचि-ऐडमायास्यंतृचे-**श्रीणन्त**स्त्रिणिधनं-**वृषा**शोपार्थं-**अभिप्र**वर्त:-शंकुविते**पवस्वायम्पूषा**-**अभ्रा**मही-**विश्वा**दँष्ट्रोत्तरं-**उच्चा**रूपं-**अभिसो**रौरवं-**प्रहिन्वा**ग्नेयं-आत्वावर्त:-**स्वासु**क्षुल्लकवाचे-**सखा** ज्ञानदासे-**सुता**न्धी द्वितीय: ॥२॥

पविराजं-**पवस्वा**दार**तोषि**पृश्येस्यां-तृचेभीशवोत्तरं-यौधा**श्रीण**-**मुहुवाअस्य** सिष्टं-**योरा**वर्त:-**स्वास्वौ**र्ण्णाद्यसुज्ञाने-**पुरस्त्वा**ष्ट्र्यर्द्धेडँ-**स्वासु**लौशाद्यैडशुद्धीये-

अर्षासन्तनि-अभिसोमानावानूपवाम्राणि-**अभित्रि**सम्पा-**यशावर्तः-असा**
गौषूक्तं-**प्राणाज्ञा**ने तृतीयः ॥३॥

एतास्वेवदासं-पवस्ववारयिष्ठं-असालौशं-यजिष्ठँसाध्यं-**इन्द्राश्वसूक्तं-**
मृज्यमन्तन्त्रिणिधनायास्ये-**साकंसिष्ठं-पिबावर्तः**परिस्वैध्मवाह्नं-**तंवर्चिज्ञा**न
काशीते-**स्वासुरु**तान्धेनु-**प्रसोर्चिवर्ते**-उत्सः प्रत्नं-वर्तलेये-तथाभिसोमत्सपरिधी
न्दुहेति च चतुर्थः ॥ ४॥

हाउजनित्रं-प्रतेलौशाद्यं-**मन्द्रदुग्धा**वर्त्तलेये-**इन्दुः**सम्पा-**पवस्वत्वाष्ट्री**
द्विरभ्यस्तं-**गोविल्लौ**शोत्तरं-**पवमावृषो**वर्त्तलेये-**अयापवा**सिष्ठं-**ज्योतिर्मरुतां-**
उच्चासत्रा-पुनावर्तः-अभिवायुम्पार्थं-पुरोमधुश्चुज्ञीयबृहदाग्नेयानि-**अभिसो**
गौङ्गवं-**प्रहिन्वा** यौधा-**स्वादिक्षुष्टम्भं** पंचमः ॥५॥

आजातमं-अभ्यैडङ्कावं-**तोषिमन्तं-यओसितं-**वृषायामंमैडं-**घत्वावर्त्तः-**
तिस्रोहितँ-सहत्वाष्ट्री-अस्यसत्रा-तवोत्सेधः-दुहापृश्नि-शिशुम्पार्थं-द्युम्नंप्राणा
सफश्रुध्येकर्चौ-**इन्दुनिषेधः-धर्ता**कावं-**क्रतुंष्टम्भं-सखा**पौष्कलं-**क्रतुंश्यैतं-**
अच्छश्रुध्ये षष्ठः ॥६॥

क्रतुन्धसं-पवतेपौष्कलं-**अस्या**मही-**तोषि**लेयमृचि-**अयंसो**पार्थं-**स्वानो**
हितं-**पवसत्रा-पर्यू**देव्य-**मिन्दुर्य्यद्वा-परिप्रधवारं-सूर्यस्य**कावंतृचे-**पवमापौरु**
मीढं-**मन्द्र**नवाद्य-**म्परिधीनित्रं-अभिसो**द्वाजं-**उत्सः**सिष्ठंयद्वयमेनमिति-**प्रसो**गव
शुद्धीयएकर्चा-**क्रतुम्मीडं**- **तंवर्चिश्रुध्ये** सप्तमः ७॥

क्रतुंमानवाद्यं-**प्राणा**पौष्कलं-**क्रतुंजनित्रं-सोमः**श्रुध्यं-**क्रतुंद्वा**जं-**अभिसो**
तिथं-**तोषिदुक्थं-यस्तेसोमसोमाध्यर्धेडं-अदब्धः**सुमाण्डवं-**अस्यजरा-तोषिरवं-**
श्वेदेवानिह्वः संवत्सराः ॥१९॥

प्रतिनानदं-आनोविश्वाश्यैतं-पुरोदलं-स्वादोःश्यैतं-**पवस्वेडानांकर्चः-**
प्रत्नयौधा-शिशुन्देव्यं-कयास्वारं-परिप्रधन्वसफमेकस्यां-उच्चास्वारसौपर्ण
शाक्वरे-**पुनाष्टम्भ**लेये-**श्रायंभरं-तरोवारं-अच्छैकस्यां-**पुरस्तृचे-यास्यमैडँ-
स्वानोजरा-वर्ण्ण**मिषं-पुनावषट्**कर्चे प्रथमः ॥१॥

तृचे**मच्छौ**पगवं-निषेध:**श्रायं**-**अया**पार्श्वं-**इन्द्रा**महीकर्च्चा:-**पवस्वम**लेयं तृचे-**त्वेसो**यौधादैर्घे-**अधाद्यौ**तानं-**एन्दु**मारुतँ-**स्वादि**जरा-**नदं**वश्रुध्यं-**देवोदर्शि** ज्ञीयं-**उत्ते**मही-**मन्द्रं**जरा-**पाहि**रवंतृचे-दैर्घं-**विश्वस्मात्**समन्तं-तास्वेवजयं-**इन** औशने द्वितीय: ॥२॥

कयातेदेव्यं-**अग्नआयाधसं**-**अच्छ**लेयं-अदासँहितं-**भद्रोग्नेवाज**सफष्कले कर्च्चौ-**तृचेश्रु**ध्यं-**विशोवा**श्वमृचि-**तृचेन्धी**गवज्ञीये-**समिद्धं**-ज्ञीयकावे-**उपत्वा** वारं-**उच्चेषन्तो**केजरा-**स्वासु**वषट्-**प्रसो**तृचेगौङ्गवं-**शग्ध्यूहारा**-**त्वङ्गौ**ल्मल-आशु**मदच्युत**: कर्चे तृतीय: ॥३॥

प्रधसत्राप्रसुवाश्वंकर्चौ-औदलं**तृचे**-**प्रदै**ज्ञीयं-**स्वासु**दैर्घ-**शग्ध्यू**वर्त:-**स्वादि** ष्कृतं-**अस्य**ष्मतं-**यस्ते**हितं-**अयंपूषा**वाश्वं-**विपश्चितो**भार्गवं-**स्वासु**यौक्तस्रुचं-**प्रसुन्वा**गौतमंतृचे-**वृषा**जिगस्वार-पर्ण्णे-**पुना**दैर्घं-**यस्ते**सुरूपोत्तरं-**त्वँहि**शंकु-सुज्ञा**पवस्वदेवा**-सित**मयंपूषेति** चतुर्थ: ॥४॥

उच्चात्रृषभसूक्ते-**भिसोमो**त्सेध:-**स्वानो**वारं-**प्राणा**श्रुध्यं-**पुरो**निषेध:-**प्रधन्व**वर्य:-**जिघ्न**मही-**साकम्**पार्थं-**इमाउत्वा**श्यैतं-**यस्य**लेयं-**पवमा**सँहितं-**आसोगोमन्त्र**:सफश्रुध्ये-**भीनो**वाश्यावागवे-**अंजते**कावं-**तोषि**दँष्ट्रोत्तरं-**अभित्वा** कण्वरं-**आनो**दो विशीयं पंचम: ॥५॥

परित्यंश्यावागवे-**पवित्रं**कावं-**स्वादि**मौक्षं-**ज्ञीयर्क्षु**विशीयं-**त्वन्नश्चि**वारं-**उच्चा**सैन्धुक्षितं-**तोषिं**वरुणसाम-**यस्ते**काक्ष्य-**च्छा**दासं-**पुरो**वाध्र्यवैतहव्यसोमत्रासानि-**अग्ने**त्वंसत्रा-**भिसो**दोविशीयं-**स्वासु**वारं-**प्रतूर्ति**षुवर्त्तो-त्वामृषभ:-**तोष्यु**त्सेधे षष्ठ: ॥६॥

उत्सेधएव**श्रीणं**-**अच्छ**विशीयं-**अयंपू**निषेध:-इन्दुपुष्पं-च्यावनमेकस्यां-**पवस्व**-**तंव**:**पुरो**जनित्रे-**पुना**तिथं-**तंव**शुद्धापदान्तं-**स्वादीन्द्रमच्छ**गौषूक्ताश्व सूक्तैकर्च्चौ-**यज्ञैह्यू**षु**तन्तेश्रुधी**तिच वाराणि- **पिबो**त्सेधनिषेधा-वुच्चापर्ण्णमैड-न्दुहासमन्तंपङ्क्त्यां-**पुना**वरुणसाम्नि सप्तम: ॥७॥

तवाहम्मन्तजये-रेवतीर्देव्यं-**स्वासु**सत्रा-भरन्तवत्यत्-**पुरो**वैखनं(जागतं)सोमसाम

यदभित्यमिति-**प्रत्नं**मही-**इन्द्रम्पर्ण**मैडं-**वसुरुच**:सत्रा-ऽ**धयदो**विशीयं-**प्रत्न** मुत्सेधः-**तदिदा**श्यैतं-**रक्षः**सुरूपोत्तरं-**सुमन्मा**वारं-**पुना**वैयश्वङ्कर्चो-वषडन्तं **उत्सः**-**यस्ते**सत्रा-**पवस्व**काचीनेडमिति **एकाहाः** ।। अष्टमः८ ।।२७ ।।

।। इति प्रथमः प्रपाठकः ।।

ॐ **पन्य**ङ्कक्षं-**आत्वा**विदंष्ट्रम्पूर्व-**म्परिस्वा**सुरूपोत्तरं-**स्वासु**हविषजरामार्गीय वानि-**इदं**वारं-**पवस्व**साकमृचि-**भिसोतंवो**जनित्रे-**च्छ**जरा-**प्रसो**जरासोमसाम रोहितकूलीयानि-**प्रसो**क्षारान्तंजयं-उद्रेस्वारम्पर्ण्णं-**अच्छा**क्षारं-**अभिप्रि**खानसं:- **अस्यप्रत्ना**शुमार्गीयवे प्रथमः ।।१ ।।

एतास्वेवमित्रटतसाकलम्बा-**न्यभिसो**दैर्घं-**प्र**द्विहिंकादेव्यं-एवमेवतनिहन्मे- **मोषुत्वा**पार्श्वं-**मस्ता**सन्तनि-**यस्ते**सुरूपाद्यभासासिता-**न्यभिद्यु**वाचः-**सखा**तृचे शौक्त-**मिन्द्रा**ऽसितकौत्सशुद्धाक्रौंचरयिष्ठानि द्वितीयः ।।२ ।।

इन्द्रापविज्ञीये-**स्वासु**विशीयं-**उच्चा**सुरूपोत्तरादारसंक्षाराः-**तोषि**पृश्नि- तथा**श्रीणं**-**स्वानो**हाविष्मशाम्मदावचीनेडविष्कृतानि-**अयंपू**ज्ञीय**हिष्टीये**-**धर्ता** ज्ञीयं-**प्रसु**पारं-**अयंपू**क्रौंचाद्यं-कस्तन्देव्यं-तिस्रसैन्धुक्षिते तृतीयः ।।३ ।।

सुतात्वाष्ट्रीस्वारे-**पुना**पृश्न्याभीशवोत्तरे-सिष्ठ**मय**-मेदुदेव्यं-**स्वानो**गौषूक्तं- **प्राणा**वारं-दक्षसत्रा-**परिप्रि**द्वाज-**मूर्मिणा**क्रोशं-**तोषि**वाग्रमानवानूपानि-**श्रीणा** ऽऽग्नेयं-**सोमाः**श्यावागवनिषेधाः-**पवस्व**श्यावागवे चतुर्थः।।४ ।।

एतास्वेवाकूपारं-**सोमाः**कौंचाद्यं-**सुतात्वा**ष्ट्यूद्ध्वेंडं-**पुरः**शुद्धापदान्तं- **असा**क्षितमैडं-**तोषि**यौधाद्वैगते-**श्री**हन्मनं-**पुरः**पारसाध्रे-**पवस्व**वात्रेयं-**परिप्रि** षूक्तमेकस्यां-प्रत्यस्मैवितं-**इन्द्रा**च्युतं-**प्रसु**दासोत्तरमृचि-**अभिप्रि**ज्ञीयं-**नमस्ते**जरा -**वृषी**ज्ञीयं-**स्वासु**भरं-**एना**मित्रे पंचमः ।।५ ।।

पवस्वदत्वाष्ट्रीयदीङ्खयन्त्यां-**अभिसो**दँष्ट्रोत्तरमृचि-**तृचे**भीशवोत्तरं-स्वःपृष्ठं **हिन्वा**-**वयमे**सिष्ठं-**पुरः**क्षुल्लयं-**त्वमिन्द्र**द्विहिंकादेव्यं-**प्राणा**वार्शं-**पवस्व**ज्ञीयं- बृहदाग्नेयन्**नरः**-तोदः**श्रीणं**-**पिबा**पृष्ठं-**अध्वर्यो**पर्ण्णैडकूलीये-**तव**हन्मगतगौङ्गव यास्यानि-**स्वासु**वाराहवाशे षष्ठः ।।६ ।।

पवस्वदेक्षितमैडं-**गोमन्नस्त्रै**तं-**पुरः**क्रौंचाद्यगौतमे-**प्रोसा**रथ्या-**तेस्रो**ग्मतं-**हाउहुवाइशिशुं**सिष्ठं-**म्परित्य**मूर्ध्वेडंत्वाष्ट्रीज्ञीये-**पुना**मद्रकाण्वे-**अभीनो**निषेध साध्रज्ञीयानि-**स्तोमम्मन्तं**-**पुना**सोमसामा-त्रेयम्**पुरः**-**शिशुमुहुवायि**सिष्ठं-कौत्सं **अभीनः**स्वारं- **धर्ता**शार्ङ्गे सप्तमः ॥७॥

हाउहुवाअक्रान्वासिष्ठं-**परित्य**मासितोत्तर**मिन्द्रा**पारमभ्यस्तङ्कर्चौ-**असा**याम मैड-**माजा**गृशन-**म्परिप्रधन्व**वाजजित् ८। **अहीनाः** ॥

विशोवितमृचि-**तंवस्तृचेश्रु**ध्यं-**यजिष्ठ**मैध्मं-**जिघ्नपर्णै**डकूलीयसन्तनीनि-**पुना**दुक्थं-**पवमानो**जराश्रवसे-**भीनः**कार्तं-**प्रसो**मार्गी-**प्रसोम**देगतहन्महाराय णानि-**स्वादि**काक्षीभासे-**प्रसु**शुद्धापदान्तं-**वृषा**सुरूपोत्तरऋषभे-**पुना**पृष्ठे प्रथमः ॥१॥

एतास्वेवकौल्मलं-**एषस्यशं**कु-काण्वमाष्कृत**मभिसो**-**पुना**वाशं-औशनं **साक**-**मिमाधसं**-**गोमत्**पौष्कलं-**उभय**वाशं-**त्वामि**मानवोत्तरं-**कईं**काण्वमाष्कृतं-**अभिशग्धि**मानवाद्यं-**आत्वा**द्वाजं-**योरा**नित्रं-यशस्त्वमिन्द्रा-**अग्निर्मू**सत्रा-**पिबा** जमवर्त्तः-काण्व**मामन्द्रै**रभिनिधनं-**यथा**मनाज्यं-**त्वमङ्ग**मीढे द्वितीयः ॥२॥

आत्वेन्द्रसुतोद्वंशीयं-**प्रतिष्यैषो**जरा-श्रुध्य**मुषस्ताश्वि**-**प्रतु**ज्योतिषं यत्प्र गायतेति-**अबोइदमाभा**इत्यौशनानि-आशू**च्चा**-**त्वंस**त्रा-श्रुध्य**म्पवस्वा**-**भिप्रि** सिष्ठंयदेषप्रकोश इति-**जनस्यैताबो**कावानि-**तोषि**कण्वर-**न्तन्तेम**भरं-**पुना**च्छन्दस मेकस्यां तृतीयः ॥३॥

तवाहंपृश्येकस्यां-**अप्सा**मार्गी-**गोमाना**माग्नेयंपङ्क्त्यां-सन्त**नीन्द्रो**-गोष्ठः**पुना** पङ्क्त्यां-**तन्त्वा**मार्गी-**वयङ्ग**सन्तनि-**प्रहिन्वा**च्छिद्रं-**अभीन**स्त्वाष्ट्रेकस्यांत्र्यन्तं-**हिन्वन्ती**डानां-**उपो**चीनेडं-**उत्सो**वितं-**गृवि**ज्ञीयं-**पवमा**कण्वं-**प्रसो**माभीक पर्ण्णैडे-**प्रसो**द्विहिंकादेव्यं-**स्वादि**शवं- **प्रसु**वैश्वामित्रं स्वारकौत्से चतुर्थः ॥४॥

एतास्वेवौरुक्षयं-**वृषा**हरिश्री-**यस्ते**शाम्मदावाश्वसूक्ता-**न्ययंपू**कौत्समैड-**मुच्चा**मित्रटतसाकलम्बानि-औशनवैरूपे**तिस्रः**-**सुता**साध्रवाश्वे-**तवाह**म्पुष्पदुक्थ माण्डवानि,विदावस्वितियस्यनिधनं-**परिप्रिया**मार्गीयवमीनिधनं-**पुरः**शुद्धीयमैडं-**उष्वा** वैष्णवाद्यं -द्वितीयमेकस्यां पंचमः ॥५॥

तृचेसुचं-**असासोमसामाध्यर्द्धेडं**-**पवस्वस**दस्यवं-**परित्यं**वाङ्निधनंक्रौंचं-**पर्यू** वितमृच्यो-कोनिधन**मजी**-**मृज्य**कण्वरमेकस्यां-**तृचे**पुष्पोत्तरं-**वृषा**षूक्तकले-**पुनो** भयतस्तोभङ्गौतमं-**पुर**स्वाष्ट्रीस्वारान्तं-आकारान्तंच-**उच्चा**मार्गी-**पुना**द्विहिंकादेव्य गतपुष्पाणि-**अययंपू**मधुश्चुत्-**यओजि**पुष्पोत्तरे षष्ठः६ ॥ **स्वाद्या**श्वसूक्तमेकस्यां - **सत्राणि** ॥१४॥

प्रत्नमुद्रत्-**उपशिस**फं-**इन्द्रंविश्वा**लेयं-**तंवोभ**रं-**त्वमङ्क**ककुभं-**वरिवः**साहीयं -**उत्सोभि**निधनंकाण्वं-**एषब्रह्मा**लेयं-माष्कृत**तंवो**-**वयमुत्वा**लेयं-**उपदविपव** ज्ञीयानि-**ससुशिक्षा**सफष्कलेकर्च्चौ-**मत्स्य**लेयंतृचे-स्वासुधसं-उत्तरयोःककुप्- **आत्वा**लेयं-**परिप्रधन्व**पौष्कलमेकस्यां-**स्वादि**कौत्समैडे प्रथमः ॥१॥

सखाक्रौंचं-अयम्**पूषेति**यद्वितीयं-**एवा**भरं-**इन्द्रंविश्वा**र्मेधं-**इन्द्रायाहिधि**ये गायन्तिलेयं-**आयःपुरमग्ने**तकमश्वं-**एनाप्रत्युइमाउवा**मितिचैकैकस्मिन्वारदेव्य श्रुध्यानि-सन्धाव**ग्नेविवस्वे**तिच तानि - यज्ञामहावैश्वामित्रे द्वितीयः ॥२॥

एतास्वेवदैर्घं-**अचिक्र**हितं-**पवस्वव**षट्कर्चः-**पुरो**ज्ञीयमुत्तेरगायत्र्यां-**विधुं** वषट्-**बण्मकिमित्ते**विते-**श्रायन्तीयं**पवस्व-आन्धी**पवस्वसोमो**-**त्सो**द्यौतान मेकर्चाः- **प्रायश्चित्तानि** ॥

अभित्वाकण्वरमुत्तरेककुभौ-**इन्दुर्नौ**धसश्यैते-**सनः**कौत्समैडं-**उत्सो**धसं- **पुरस्तृचे** पारमभ्यस्तंयत्-**पुरउत्सः**श्यैते **पुरो**धसंकर्च्चाः-**तंवो**नौधसश्यैतं-**अभि प्रवः**श्यैतनौधस-**मभित्वात्वामिद्धि**वारे-**तंवोदाभिप्रवः**कौंचे-ऽ**भित्वापूर्व** कण्वरं-**त्वामित्वँह्यो**हिकण्वबृहत्-**यद्याय**दिमहावैष्टम्भे प्रथमः ॥१॥

पिबाश्रुधीतिचतमसं-एतास्वेवमरायं-**रेवाँइद्रा**वारं-**प्रसोप्रसु**कण्वतरं- **पुनाऽयं पूषा**कण्वबृहत्-**अभिसोसुतासो**ष्टम्भे-**तवपुर**इतितमसं-एतास्वेवमराय- **मिन्द्रायेन्दो**वारं-**इममा**सित-**मसा**त्वाष्ट्री-**यदिन्द्रचिप्रियं**-**पुराम्भिन्दु**र्महावैश्वा मित्रे द्वितीयः ॥२॥

गायन्तित्वा-अभ्यासंत्वाष्ट्री-एन्द्रया**क्रौंचा**द्यं-**इममसागाय**मेन्द्रया च वितानि- **देवः**कण्वरं-**यज्ञा**कण्वबृहत्-**पुरोवा**त्सप्रं-**जनिता**ज्ञीयं-**स्वासु**मरायं-**त्वंद्यांशुद्धा**

सुष्वापारंकर्च्चौ-सोमाःपवन्तज्ञीयं-स्वासुवाराद्यं-जनिताश्यावाश्वं-प्रते शैखण्डिनं **गोवि** च्छ्येनः **-तन्त्वाहवद्देव्यं-रसं**मार्गीयवे तृतीयः ॥३॥

अयापवावार्त्रतुरं-**ज्योति**र्ज्जागतंवरुणसाम-**प्रका**प्रवत्-**शिशुमुद्वत्-अक्रां**त्साम राजं-**प्रका**रथीयं-**शिशुं**ज्योतिषं-**अक्रां**ज्योतिषवात्सप्रे-शृङ्ग**माजा-पुना**यामेऽ**त्रैव** गोराङ्गिरसं-सोमीय**मेतमुत्य**मिति-**प्रो**वाराह-**मुहुवायिधर्त्ताहाउहुवाअसाविसिष्ठे -प्रोपामीव-धर्त्ता**क्रन्दे-ऽ**सा**विसिमानान्निषेधे चतुर्थः ॥४॥

प्रवाजिबोधीयं-अद**र्श्यात्वाभि**निधनङ्काण्वं-**अग्नआइन्द्रबणम**नैपातिथानि-अ**च्छा**श्रायन्तीयं क्षुद्राः श्रायन्तीयं **क्षुद्राः** ॥२२॥ ॥ इति बृहत्स्तोत्रियाधिकारः ॥

॥ अथ रहस्यम् ॥

स्वासुतरमेनाप्रत्युइमाउवामितिच-**त्वामिद्**बृह-**दभिसो**न्तरिक्षं-**यद्यावै**रूपं-**पवित्र**मरिष्टं-**पवस्वद**ाथर्वणं-**पिबामहावैराजम्** ॥१॥ **अर्षायय**ण्वं-**इन्द्रो**बृहद्गिर रश्मे-**स्वादो**र्वाजीयं-**पवस्ववार्ष**भाष्टेडौ-**इन्द्रायेन्दो**रेवत्यः**सुरूप**ऋषभ-**उभेय** च्छेयनः-**इमानुभद्रम्** ॥२॥ **यस्तेग्ने**रर्कः**पवस्वदे**शिरामर्कः-**तोषि**स्थानसङ्कृति भर्गयशाँसि-**सुषासाविसो** तमसोर्कः-**कयातरं** दशरात्रः ॥३॥ ॥२३॥

पुनातरं-अभिसोंजोरूपं-**तोष्यां**वणं-**अर्षा**पत्यशाक्वरे- **यज्ञायज्जा**चतरं-**मत्स्य** बृहत्-**प्रत्यस्मैतरं-यज्जाप्र**सुस्वरंचतुर्थम् ॥१॥ **मत्स्यायंपूषा** द्वितीयं-एतास्वेवतृतीयं-**प्रत्यस्मैसुतासः**प्रथमं-**अस्यप्रत्ना**भ्राजं-**विभ्राट्तव** -- ॥२॥ **-बण्मेन्द्रमिद्देश्रायन्तः**कीर्त्य-**मिन्द्रक्रपुरःश्राय**विकर्णं-**परिस्वान**आभ्राजं-**उच्चाग्नेर्व्रतं-मूर्द्धापुरोभासे** ॥३॥**तवाहन्तरं-पुरोजि**बृहत्-**परीततरं- रेवतीरेवत्यः -त्वमग्नेबृहत्-अभिसोपरीतो**वार्कजम्भाद्योत्तरे-**तदिदात्रि**कराजनदेव्ये-**परि स्वानः**शिरामर्कः-**अग्नेतव** षड्चेलान्दं **संवत्सरः** ॥४॥ ॥२४॥

पुरोवणं-**स्वादि**शिरामर्कः-**अर्षायस्ते**वार्षाहरे-ऽ**भित्वात्वामित्त**रबृहद्विपदोत्तरे-**पर्यूषुनदं**संस्तोभः**पुनासप्तहमेकस्यां-धर्त्ता**दीर्घतमसोर्कः॥१॥ **अयंपूभर्गः स्वासु** वत्साः-**माभेम**बृहत्-**यस्ते**स्वाशिरामर्कः-**किमित्**बृहत्-**पवतेयस्ते**उद्भिद्बलभि देकर्च्चौ-**त्वमिन्द्रयशः-पुरोजि**भर्गः-**पुना**स्थानं **स्वासुसप्तहल्येसामनीपुर इन्दुरेकर्चः** ॥२॥ **एकाहाः** ॥२५॥

आज्यदोहानिप्रतिलोमानिप्रसुन्वायंसोतिस्रोवाचइति-श्रायंकृतिः-स्वासुरश्मं-अश्वव्रतमभिवाजी-व्याहृतिसामानि पंच भूर्भुवःस्वःसत्यंपुरुष इति स्वर्णिधनेच ॥१॥ अयंपूतमसःकर्चःश्रीणास्थानं- तिस्रोग्नेरर्कः-परिप्रधन्व दीर्घतमसोर्कः-अभित्वा वृषभतरं-यज्जाबृहत्-अभिप्रिवृषापवित्रं--॥२॥ -धर्त्ताइतिस्तोभाद्विरिडचतुरिडषडिडाष्टेडानि-पुनावर्णं-परिप्रियास्वाशिरामर्कः-सुताबृहत्-पुरोवार्कजम्भाद्यं-आसोमान्तरिक्षं-अभिसोवर्ण-मग्निंवोवाजीयं-स्वाद्यग्नेरर्कौ-द्विर्यंदीर्घतमसोर्कःपरिस्वापयोऽहीनाः॥३॥ ॥२६॥

माभेमतरं-अग्निम्महेनःप्रतिवाजीयानि-अभिप्रियादीर्घतमसोर्कः-उत्सोभर्गः परिधीनाथर्वणंश्रीणन्तस्तमसःपरित्यंसंकृत्येकर्चाः-पुनायशः-पुरोजम्भोत्तरं-उत्सःसंसर्पः- उत्तमोऽभिप्रवाद्यं- पुरोद्वितीयं सत्राणि ॥१॥ ॥२७॥

तंवोवर्णं-अभिप्रवर्णंवृषाचैकवृषंच-पुनाश्विनोर्व्रतम्पुरउत्तमेतास्वेवापांव्रते-पुना गवांव्रतं-स्वाद्युत्तरम्॥१॥ एनाप्रत्युइमाउवामग्नेविवस्वत्त्रिकद्रुकेषुबृहत्-अग्ने विवस्वत्तरं-प्रत्नंसखातौरश्रवसे,प्रतिलोमे याममायङ्गौः -प्रायश्चित्तानि २ ॥२८॥

यज्ञेन्दुरेकर्चःसखायोधाबृहत्-द्विःसखा-त्रिःपरितन्दुः-योधा द्वौ द्वौ पादौ द्विरभ्यस्येत्-पुनातरमुत्सःप्रत्नंद्विरभ्यस्तं-अभित्वातरबृहत्त्वामिद्धहत्तरं-त्वामि त्वंह्योहिजम्भं-स्वासुहस्वा-॥१॥ -यदिन्द्रयेतिच यद्यायदिन्द्रान्तरिक्षे-स्वासुषभः श्रुधीहवमितिच त्रिकप्रोषु वत्साः-अतीषङ्गोयदिन्द्रेन्द्र-पुनापूषा जम्भाद्यम्॥२॥ अभिसोह्स्वा-सुतासोहस्वान्तरिक्षे- तवपुरइतिवैराजत्रऋषभं-सोमउष्वापवस्ववत्साः-तयोरेवातीषङ्गः-प्रसो-॥३॥-प्रसुतरं-पुनापूषाबृहत्-अभिसुतासोरूपे-तवपुरइतिमहावैराजं-परिस्वारेवत्यः-अभिसोसुतातरम् ॥४॥ तवबृहत्-सोमउष्वापवस्वतरं-मृज्य-सोमाबृहत्-पवस्वश्रेयः-सुतासोरिष्टं-अग्नआयाह्यान्तरिक्षं-होतारंवत्साः-अक्रान्तमसः-सोमउष्वापवस्वसिमाः क्षुद्रा इति क्षुद्रा इति ॥५॥ ॥२९॥ ॥ इति लघुस्तोत्रियाधिकारः॥ इति ॐ

पदभागसंपादकः श्री वै. राममूर्तिश्रौती

श्रीरामाय तुभ्यं नमः

ओं नमस्सामवेदाय

विदितचरमेवेदं सर्वेषां यत् सहस्रशाखात्मकः सामवेदः सकलजगज्जन्मादिहेतुभूतस्य सर्वेश्वरस्य निश्वासभूतानां चतुर्णां वेदानां मध्ये प्रशस्ततमः इति। तादृशः सामवेदः सहस्रशाखोपेतः इति च प्रथितः। तथापि इदानीं कौथुमी, राणायनीया, जैमिनीया चेति तिस्र एव शाखाः उपलभ्यन्ते । तासु कौथुमी शाखैव प्रचुरतरा दृश्यते। इतरे द्वे विरले । अयं च सामवेदः लौकिकगानानामपिमूलभूतः । एतच्च तत्र भगवता शार्ङ्गदेवेन स्पष्टभिहितम्– "सामवेदादिदं गीतं संजग्राह पितामहः'' इति।

अस्मिन् सामवेदे मन्त्रः ब्राह्मणं चेति भागद्वयं वर्तते। मन्त्रभागस्तु गानम् आर्चिकं चेति द्विविधः। गानं च – प्रकृतिः(वेयगानं) आरण्यकं इत्येको भागः। ऊहः, रहस्यमिति अपरो भागः । अनयोः पूर्वो भागः प्रकृतिः, अपरो भागः विकृतिः इति च संज्ञा । प्रकृतेः ग्रामेगेयत्वात् ग्रामेगेयम् इति, अरण्ये गेयत्वात् आरण्यकम् इति च व्यवहारः। प्रकृतिग्रन्थः सप्तगानात्मकः। सामवेद - सर्वानुक्रमण्याम् एवं पठ्यते–

"गायत्रं प्रथमं गानं आग्नेयं तु द्वितीयकम् ।
तृतीयमैन्द्रं गानं स्यात् पावमानं चतुर्थकम्।।
अर्कद्वन्द्वव्रतं चेति त्रीणिपर्वाणि पंचमम्।
षष्ठं च शुक्रियं गानं महानाम्नीति सप्तमम्।।
एतानि सप्तगानानि प्रकृतेः कथितानि च।।''

इति। अत्र कानिचित् सामानि ऋगाश्रितानि, कानिचित् स्तोभाश्रितानि, कानिचित् ऋक्स्तोभाश्रितानि। गानानि प्रधानतया सप्तभिः स्वरैः निष्पाद्यन्ते। ते च स्वराः क्रुष्ट-प्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-मन्त्र-अतिस्वार्याख्याः।। इमानेव स्वरान् सर्वे जीवाः उपजीवन्ति। उक्तं सामविधौ– "सवा इदं विश्वं भूतमसृजत, तस्य साम उपजीवनं प्रायच्छत्, तद्योसौ क्रुष्टतम इव साम्नस्वरः तं देवा उपजीवन्ति, योऽवरेषां प्रथमः तं मनुष्याः, यो द्वितीयः तं गन्धर्वाप्सरसः, सस्तृतीयः तं पशवः, यश्चतुर्थः तं पितरः ये चाण्डेषु शेरते, यः पंचमस्तमसुररक्षांसि, योन्त्यः तमोषधिवनस्पतयः यच्चान्यज्जगत्'' इति । छान्दोग्योपनिषदि– "क्रुष्टः प्राजापत्यो ब्राह्मो वा वैश्वदेवो

वा, आदित्यानां प्रथमः, साध्यानां द्वितीयः, अग्नेस्तृतीयः, वयोश्चतुर्थः, सोमो मन्द्रः, मित्रावरुणयोरतिस्वार्य'' इति सप्तानां स्वराणां देवता अपि प्रतिपादिताः। एषां स्वराणां स्थानान्येवम्–

''क्रुष्टो मूर्धनि विज्ञेयः तालव्यःप्रथमःस्वरः।
द्वितीयस्तु भ्रुवोर्मध्ये तृतीयःकर्णसंश्रितः॥
चतुर्थो नासिकाग्रे स्यात् औरसो मन्द्र उच्यते।
मन्द्रकर्षणसंयुक्तम् अतिस्वारं प्रशंसति।''

इति तदेवं सप्तस्वरैः सामगा गायन्तीति प्रसिद्धोयं विषयः। तत्र क्रुष्टातिस्वार्याभ्यां सामारम्भः न दृश्यते। इतरैः स्वरैः सामानि आरभ्यन्ते। क्रुष्टस्वरेण समाप्तिरपि नास्ति। कौथुमशाखायाम् द्वयोरेव साम्नोः क्रुष्टस्वरस्य प्रयोगो दृश्यते। एते सप्तापि स्वराः एकस्वरानेकस्वरभेदेन द्विविधाः। एकस्वरा यथा -

१ २ ३ ४ ५ र
तद्विविड्ढाइ, इन्द्रंविश्वाः, इ, हिताः, अग्निन्दूताम् इति। अनेकस्वराश्च अनुलोमगीत प्रतिलोमगीत उभयविधगीतैः त्रिविधाः। तत्र अवरोह-क्रमेण उच्चादिनीचान्तं अनुलामगीतम्। यथा –

१ २ ५ १ २ १ २ ३४ ५
आन्धाः , एऽ३ , हँऽ४ , जारा, समायेऽ३, ताऽ२३४५म्, ऊतएकाम्,
१
ओऽ२३४५इ इत्येवामादीनि। आरोहक्रमेण नीचादिउच्चान्तं प्रतिलोमगीतम्। यथा
२ १ ३र २ ४ ५४ ३र२१ ५र ३र२१
नन्दाइ, एहिया, हाऽ३ , पुरू, नुषेजना, सहोवानन्ता इत्यादि। उभयविधगीतम्– उच्चादि उच्चान्तं, नीचादिचीचान्तम् इति द्विविधम्। उच्चाद्युच्चान्तं तथा –
१ २१ १ ३२ १ २ ३ २ ४र५ ४
वाइश्पताइ, चाऽ२दक्षसाइ, हँसिया, प्रेष्ठंवाः एवमादीनि । नीचादिनीचान्तं यथा–
२र१ २र ३र २ ५ ४ २ ४र ५
ग्नेमहोभिः, सोमाऽ३, नश्चाऽ३इत्राऽ३आभुवात् इत्यादि।

एवं साम्नां स्वराणां प्रयोगे मात्रायाः परिज्ञानं अतीव आवश्यकम् । सामसु अर्धमात्रम् अणु संज्ञकं भवति। ह्रस्वमक्षरम् एकमात्रिकम्, दीर्घं द्विमात्रिकं, प्लुतं वृद्धं चेति त्रिमात्रिकम् भवति। द्विमात्रसंयुक्तं ह्रस्वं प्लुतं भवति। दीर्घमक्षरं मात्रासंयोगात् वृद्ध इत्यभिधीयते। वैश्वर्ये स्वरात्रिको भवति। ''विस्वरमक्षरं स्वरे स्वरे त्रिमात्रं भवति प्रत्युत्क्रम-अतिक्रम-कर्षण-स्वारेषु'' इति मात्रालक्षणेऽ - भिहितम् । एक एव स्वरः कृष्टः सन् यदि स्वरान्तं प्राप्नोति तदा तस्य विस्वर इति

संज्ञा। यथा—

१

ओऽ२३४५इ। अत्र ओकार: प्रथमस्वरस्थ: मन्द्रान्तं कृष्ट: इति विस्वर:।

प्रत्युत्क्रामति क्रमकर्षणस्वारेषु प्रत्युत्क्रम: अष्टविध:

अतिस्वरो मन्द्रं प्रत्युत्क्रामति परिस्वारे

५

वाऽ६५६॥ इत्यादि। ५र ५

२. मन्द्रश्चतुर्थं प्रत्युत्क्रामति- श्रायन्तइवसूऽ४रायाम्।

५र४ २ ४ ५र

३. चतुर्थस्तृतीयम्– दूताऽ३०वोऽ३विश्ववेदसाम्।

३ ५

४. तृतीयो द्वितीयम्– हीऽ२३४षी।

३र २

५. द्वितीय: प्रथमम् औहोऽ१इ।

६. मन्द्रश्चतुर्थम् अतिक्रम्य तृतीयं प्रत्युत्कामति–(सूत्रं- सन्धौपाव्ने)

४३र४५र र २ ३ ५

सुनोतसोमपाऽ३व्नाओऽ२३४वा। (प्रकरणान्तरे)

४ ५ ४ ५

७. मन्द्र: चतुर्थतृतीयावतिक्रम्य द्वितीयं प्रत्युत्क्रामति– षिभाऽ२उ। अभिप्रियाऽ२।

३ २

८. तृतीयो द्वितीयमतिक्रम्यप्रथमं प्रत्युत्क्रामति– पुनाऽ३१। एवमादीनि।

अतिक्रम:चतुर्विध:— ११ ३ ५

१. क्रुष्ट: प्रथममतिक्रामति– ऊऽ२। न आगाऽ२३४ही।

१र न २

२. प्रथमो द्वितीयम् अतिक्रामति– आरोऽ३हान्। अत्र 'न' इति चिह्नं नमनम् इति व्यवह्रियते। लक्षणग्रन्थेषु अभिगीतविनतप्रणतादिस्वराणां निर्देशो भवति। नमनस्य प्रेङ्खस्य तु एतन्नाम्ना निर्देश: न दृश्यते।

४ ३

२. तृतीयश्चतुर्थम् अतिक्रामति यज्ञाऽ५य।

१ १ २र३र २

४. प्रथम: त्रीनतिक्रामति– ईऽ५हीहीहीहीहि।

कर्षणम् पंचविधम्– १ –

१. आद्वितीयकर्षणम्– त्साऽ२इ । बोधाऽ२ ।

१ २

२. आतृतीयकर्षणम्– आऽ२३इन्द्राम् ।

१

३. आचतुर्थकर्षणम्– न्माऽ२३४भाइ ।

१

४. आमन्द्रकर्षणम्– ओऽ२३४५इ ।

५ ५

५. मन्द्रश्च अतिस्वार्यात् कृष्यते– त्वन्त्वाऽ६मे ।

स्वरः त्रिविधः– प्रथमादिः, द्वितीयादिः, तृतीयादिः इति ।

२ १ १११

१. प्रथमादिः नवमात्रः– हरिऽ३ श्रीऽ२३४५ः।

२ १११

२. द्वितीयादिः षण्मात्रः–आऽ३४५।

३ १११

३. तृतीयादिः अष्टमात्रः– ईऽ२३४५।

एषु स्वारेषु तृतीय चतुर्थ मन्द्र स्वराणाम् उपरि निर्दिष्टः प्रथमोङ्कः एकमात्रिकस्य बोधकः। (स्वारे त्रयोन्त्याः पृथक् एकमात्रः)। यत् मन्द्रतृतीयद्वितीयैः स्वरैः अकृष्टं प्रत्युत्क्रामति अनन्तरोच्चे प्रत्यये तत् द्विमात्रादिः यथा –

५र ४ ५ ३

श्रायन्त इवसूऽ४रायाम्। अत्र सूकारः द्विमात्रिकः। हीऽ२३४५षी। अत्र हीकारः

२र २

द्विमात्रिकः। औहोऽ१इ। अत्र होकारः द्विमात्रिकः। एवं विनत प्रणत उत्स्वरित अभिगीतनामपि स्वरूपं मात्रालक्षणे प्रदर्श्यते। एषामार्चिकोक्षरकालः। विनतम्–

२ १ वि

प्रथमादिः द्वितीयान्तम्–अग्निर्नोऽ२। प्रणतम्–द्वितीयादिः तृतीयान्तम्–

२ र १ २

रम्मन्येऽ३दास्वन्तम्। विनत प्रणतयोः अन्ते अर्ध्मात्रा नीचेन स्वरेण भवति। यदि दीर्घाक्षरं स्यात् तर्हि उच्चे अध्यर्धा भवति। यदि ह्रस्वम् तर्हि अर्धम् भवति।

५ ४र ५ ४

उत्स्वरितम्– चतुर्थादि मन्द्रान्तम्। मनुष्येऽभिरग्निः। अत्र चतुर्थे अर्धमात्रा मन्द्रे अध्यर्धा।

१र अ ४ १ अ १ १ १

अभिगीतम्– द्वितीयादि प्रथमान्तम्। स्तोमाँरुद्राऽ२३या। पाइन्वोअर्काऽ२३४५इः।

अत्र अर्धमात्राद्वितीये, प्रथमे अध्यर्धा भवति।

४ ५र र २ १ २
सप्तविधार्धमात्राः– १. ओग्नाइ। २. प्रेष्ठंवोहाउ । ३. षुप्रावोऽ२३चाऽ३४३:।

१ अ १ –
४. नायक्रमीऽ२त्। ५. वोअग्नायाऽ२इ।

३ २ ४ ५ र र र
६. तियाऽ३०चाऽ५राऽ६५६न् । ७. विशोविशोहिम् -
वोऽ६ऐतिथाइम् । एषुसप्तसु अन्तिमे वर्तमानानि
इ, उ, ः, त्, इ, न्, म्, इत्यादीनि
अक्षराणि अर्धमात्रिकाणि। एवं सर्वत्र मात्राकाल:
अवगन्तव्य:।

किंच दीप्ता- आयता- करुणा- मृदु- मध्यामा- इति श्रुतयोऽपि नारदशिक्षाया अवगन्तव्य:। क्रुष्टात् अथवा प्रथमस्वरात् परीभूते द्वितीयस्वरे विरते द्वितीयस्वरे परत: दीप्ता श्रुति: भवति।

१ प २ १ २ प
ऊऽ२। तृम्पावाऽ१याऽ२। इत्यादि। ''ऊता प्रहूयसा चैव त्सिबा वारा महीं तथा ।
नित्यायता प्रयोक्तव्या निर्दिशन्ति विचक्षणाः ।।''

२ ३४ ५ १ ३ ५
ऊतएकाम्। त्साऽ२इ। वारावाऽ२३४न्ताम् इत्यादि स्थलेषु द्वितीयस्वरे आयता श्रुति: भवति। दीप्तानां श्रुतीनां स्वरूपं नारदशिक्षायां एवमुक्तम्–

''दीप्तामन्द्रे द्वितीये च प्रचतुर्थे तथैव च।
अतिस्वारे तृतीये च क्रुष्टे तु करुणा श्रुति: ।।
श्रुतयोऽन्या द्वितीयस्य मृदुमध्यायता: स्मृता:।
आयतत्वं भवेन्नीचे मृदुत्वं च विपर्यये ।।
स्वे स्वे स्वरे मध्यमत्वं तत् समीक्ष्य प्रयोजयेत्।
द्वितीये विरता या तु क्रुष्टाच्च परतो भवेत् ।।
दीप्तां तां तु विजानीयात् प्रथमेन मृदु स्मृता।
अत्रैव विरता या तु चतुर्थेन प्रवर्तते ।।
तथा मन्द्रे भवेद्दीप्ता साम्नश्चैव समापने ।।''

इति। हस्ताङ्गुलिनिवेशनेन स्वरा: प्रदर्शयितव्या:। अङ्गुष्ठस्य उत्तमे क्रुष्टस्य , अङ्गुष्टे प्रथमस्य, तर्जनीमध्यरेखा द्वितीयस्य, मध्यमा मध्यरेखा तृतीयस्य, अनामिका मध्यरेखा चतुर्थस्य, कनिष्ठिका मध्यरेका मन्द्रस्य, तन्मूलरेखा अतिस्वार्यस्य इत्येवं

क्रमेण अङ्गुष्ठेन अङ्गुलीरेखास्पर्शनं कर्तव्यम् । उक्तम् नारदशिक्षायाम्–

हस्तौ सुसंयुतौ धार्यौ जानुभ्यामुपरि स्थितौ।
गुरोरनुकृतिं कुर्यात् यथा ज्ञानमतिर्भवेत्॥
प्रसार्य चाङ्गुली: पर्वा रोपयेत् स्वर मण्डलम् ।
नचाङ्गुलीभिरङ्गुष्ठं अङ्गुष्ठेनाङ्गुली: स्पृशेत्॥
अङ्गुष्ठाग्रेण ता नित्यं मध्यमे पर्वणि स्पृशेत्।
यवान्तरन्तु सामसु ऋक्षु कुर्यात् तिलान्तरम्॥
स्वरान् मध्यमपर्वसु सुनिविष्टान् निवेशयेत्।
निवेश्य दृष्टिं हस्ताग्रे शास्त्रार्थमनुचिन्तयेत्॥
कूर्मोऽङ्गीनीव संहृत्य चेष्टां दृष्टिं दिशन्मन:।
स्वस्थ: प्रशान्तो निर्भीतो वर्णानुच्चारयेत् बुध:॥
सममुच्चारयेत् वर्णान् हस्तेन च मुखेन च।
यथैवोच्चारयेत् वर्णान् तथैवैनान् समापयेत्॥ इति।
अभ्यासार्थे द्रुतां वृत्तिं प्रयोगार्थे तु मध्यमाम्।
शिष्याणामुपदेशार्थे कुर्यात् वृत्तिं विलम्बिताम्॥
नात्याहन्यात् न निर्हन्यात् न प्रगायेत् न कम्पयेत्।
समं सामानि गायेत व्योम्नि श्येनगतिर्यथा॥
यथा व्याघ्री हरेत्पुत्रान् दँष्ट्राभ्यां न च पीडयेत्।
भीता पतनभेदाभ्यां तद्ववर्णान् प्रयोजयेत्॥
एवं वर्णा: प्रयोक्तव्या: नाव्यक्ता न च पीडिता:।
सम्यग्वर्णप्रयोगेण ब्रह्मलोके महीयते॥ इति च।

एवं यथोक्तस्वरमात्रादियुक्तान् वर्णान् यथावत् प्रयुज्य अधीयानस्य ब्रह्मलोक प्राप्त्यादि उच्चावचं फलं प्रदर्शितम्।

यथाविधानेन पठन् सामगानमविच्युतम्।
सावधानस्तदभ्यासात् परं ब्रह्माधिगच्छति॥

इति याज्ञवल्क्यस्मृतावप्युक्तम्॥

॥ इति शम् ॥

वेदान्तमीमांसाशिरोमणि:
सलक्षणसामवेदभाष्यश्रौतविद्वान्
रा. सुब्रह्मण्यश्रौती जम्बुकेश्वरम्

।। ऊहसामप्रकाशः ।।

१. साम्नां संख्यादिसूक्ष्मांशजिज्ञासूनां सुखाय वै।
पूर्वाचार्यप्रक्लृप्तेयं साससूक्ष्मांशबोधिनी ।।
२. ऊहसामानि षट्त्रिंशच्छतानि नव संख्यया ।
तेषु द्वे द्वे भवन्त्याश्च नार्मेधाक्षारनानदम् ।।
३. वैतहव्योत्तरक्रौंच सोमसामाद्यदंष्ट्रकम्।
कक्षमौक्षप्लवं क्रोश शौक्तच्यावनशैशवम् ।।
४. पौरुमद्गोभयस्तोभगोतमे वार्शशाकले।
वसिष्ठस्य प्रियं वात्सप्रोत्तरं त्रैतवाजजित् ।।
५. सैन्धुक्षितेहवद्वामदेव्यवैखानसाजिगम्।
स्वःपृष्ठाङ्गिरसं त्रयन्तत्वाष्ट्रीसामैध्मवाहके ।।
६. सम्पा साप्तमिकायास्ये वाजदावर्यगोष्टके।
प्रवद्भार्गववैयश्वसामराजैध्मवाहकम् ।।
७. मरुतां धेनुशैरीषौशने सौश्रवसं तथा।
उद्वद्भार्गवमाद्यान्त्ये लौशे कार्तयशं तथा ।।
८. ऐडं शुद्धीयकाशीताच्छिद्रं च त्रासदस्यवम्।
सुरूपाद्यं च गायत्रीसामासितमथापि च ।।
९. स्वारकौत्सेन्द्रवासिष्ठाभीकत्रैककुभानि च ।
हरिश्रीनिधनात्रेयनिहवान्त्यं जनित्रकम् ।।
१०. तथौकोनिधनं यौक्तस्रुचं शाक्वरवर्णकम्।
बृहदाग्नेयवाराहभ्यस्ताकूपारमेव च ।।
११. द्यौतानान्त्यार्कपुष्पे चाध्यर्धेडंसोमसाम च।
आयास्यंसोमसामापीत्येतान्येकोनसप्ततिः ।।
१२. त्रीणि त्रीणि तु गायत्रपार्श्वहारायणैटतम्।
साकमश्वमहावैरवामित्रवैरूप्यवाम्रकम्।।
१३. भासत्रिणिधनायास्यमाधुश्छन्दसशाम्मदम्।
क्षुल्लकष्टम्भपृष्ठोद्वंशीयकाक्षीवतानि च ।।
१४. मधुश्चुन्निधनं वाचस्सामादारसृजौ तथा।
वार्शं विलम्बसौपर्णं त्वाष्ट्रीसामरयिष्टकम् ।।

१५. कौल्मलं रुणसामोद्र्ध्वेडं त्वाष्ट्रीसामदावसु ।
श्रायन्तीयं तथा हाविष्कृतमेधातिथं तथा।।
१६. भारद्वाजरुमीडं च यद्वाहिष्ठीयमेव च ।
दैवोदासदोविशीये चतुस्त्रिंशत्सम्मितानि च।।
१७. ततस्सामानि चत्वारि चत्वार्युत्तरदंष्ट्रकम्।
गौतमोत्तरवासिष्ठशङ्कुहाविष्मतानि च ।।
१८. उत्तराभीशवंचैडयास्यनैपातिथौ दलम्।
मानवोत्तरमानूपमग्नेस्त्रिणिधनं तथा।।
१९. अध्यर्द्धेडे साकमश्वे सौमित्राद्यार्कपुष्पके ।
शीयं रोहितकूलीयं क्रौंचवाङ्निधने तथा।।
२०. ऐडसैन्धुक्षितेडानां संक्षारे मानवाद्यकम्।
ऋषभश्च सहोदैर्घप्रतीचीनेडमेव च ।।
२१. त्वाष्ट्रीसामद्विरभ्यासमितिषड्विंशतिस्तथा।
पंच पंच द्विहिंकारदेव्यरौरवगौ÷गवम्।।
२२. आष्कारनिधनंचाशुभार्गवं पौरुहन्मनम्।
साध्रभिनिधने पूर्व जनित्रं चाश्वसूक्तकम्।।
२३. मरायं स्वारसौपर्णं वषट्कारैडकौत्सकम्।
द्वैगताद्यासिताकूपण्वबृहच्चदशाष्ट च ।।
२४. षट्षडैडच्च सौपर्णं सुरूपोत्तरमेव च।
पूर्ववासिष्ठगोषूक्तक्रौंचाद्यादीनि पंच च।।
२५. सप्तसप्तौशनं पार्थं पृश्निशुद्धीयसौभरम्।
महावैष्टम्भमुत्सेधस्सप्ताथाष्टाष्टनौधसम्।।
२६. दैर्घश्रवससुज्ञानसफपौष्कलसँहितम्।
मार्गीयवनिषेधौ च मन्तसन्तनिनी दश।।
२७. ततो नव नव श्यैतान्धीगवे चामहीयवम्।
अथो दश दश श्यावं कावं ण्वतर धाजयम्।
२८. अथो द्वादश देव्यानि साहीयानि चतुर्दश।
षोडशैव तु बोधीय श्रुध्यमेकाधिकन्ततः ।।
२९. संख्याष्टादश कालेयाभीवर्तानामुदीरिता।
द्वाविंशतिश्च वन्तीयान्यपि गौरीवितानि च।।
३०. यज्ञायज्ञीय संख्या तु चतुर्विंशतिरुच्यते।

शेषान्येकैकयोनीनि शतंचापि त्रयोदश॥

३१. यज्ञायानि पुना यज्ञा पुरोजि द्वे त्यमित्समा।
देवो दर्शी विशःपूषा प्रदैवोभिप्रजागृविः॥

३२. धर्तेन्द्राय पवित्रन्त अभिनोवाजसातये।
वृषाम जनितोपास्मै दवि सोमाःपवन्तइ॥

३३. परित्यं पवमानस्य चतुर्विंशतिरेव हि।
गौरीवितान्ययं पूषा जुषस्व प्रतिजागृविः॥

३४. सुता पुरोजि सौमाः प्रस्वभीनोवाजसातये।
परित्ये मम सा गायन्त्येन्द्र बण्मकिमित्रिचे॥

३५. ऋचि प्रसु विशः पूषा पर्युत्सो द्वे च विंशतिः।
वन्तीयानि तरोरेवेत्युपद्वाजा परिप्रधा॥

३६. त्वन्नश्चित्र गिरिष्टाश्चन्नत्वा यज्ञाश्रुधीहवम्।
एह्यूतन्ते समम्मेदं विष्णुः प्राणा इमा उवाम्॥

३७. एनापत्युवेवाँ इन्द्राभित्वाशूरनोनुमः।
इन्द्रायेनन्दोग्नेविवस्वत्वामिद्धि द्वे चविंशतिः॥

३८. कालेयानि तरोच्चातयस्यायं मत्स्यपा पुना।
वयमुत्वा रथेन्द्रं विश्वैष ब्रह्मा पवस्वमा॥

३९. इन्द्राया हि धि गायान्ति तृचे दुग्धा वृषो अचि।
मत्सरासो दुहा तोष्येकस्यां दशाष्ट च॥

४०. अभीवर्ता उदुत्येम माचिर्त्तवः पिबासु च।
यो राजाऽत्वासहाभिप्रवस्सुशाध्यू यशाः पुना॥

४१. प्रतूर्तिषु तृचे तूत्सो वीतये मन्द्रया भिसो।
परिधीन्पवमानाभीत्येकस्यां दश चाष्ट च॥

४२. श्रुध्यान्युपोषु तंवस्स प्राणामच्छेर्जि नानदम्।
अग्ने वाजस्य गोमन्त उषस्तश्वि पवस्वदे॥

४३. एना प्रत्यु इमाग्ने वि तृचे तंवस्सखा ऋचि।
प्राणा च दश सप्ताथ बोधीयानि त्वजीजनत्॥

४४. ये सोमा स्यप्र यस्तेम गिरिष्टा स्वादि मच्छसु।
प्रतिष्येषो जराबोच्चा मन्द्रँहोता विपश्चितः॥

४५. प्रवाज्यक्षा नमस्ते च इषन्तोका च षोडश।
साहीयानि पुनानो अ प्रधन्वासो पवस्वम॥

४६. यस्ते वसुरुचोच्चाग्ने त्वन्नस्त्यमुपदक्षसा।
वरिवोधा वृधन्तास्याग्निर्मूधात्वँह्यतुर्दश॥
४७. देव्यान्यग्निन्नरः पर्युकयाते रेवतीकया।
एनाप्रत्यु इमा शिशुं कस्तमग्ने विवेदुच ॥
४८. श्यावाश्वानि पुरः पर्यू पूषा भीनो जसातये।
सुता परित्य सोमाःप तृचे ऋचि विशः प्रसु॥
४९. कावान्यभिप्रिधर्तादिसूर्यस्य प्रो अयांजते।
जनस्येता अबोध्यग्निर्ज्म पवित्रं समित्सम॥
५०. ण्वतराणि पुनाीत्वा द्वे तोषि प्रसुवीतये।
अभित्वापूर्व देवोव स्वृचे मृज्याद्ययो ऋचि॥
५१. धाजयानि पुना श्रीणा प्रसुन्वा तोषि पाहिनो।
प्रसोमदे द्वे त्वेसोम प्रत्नंपीयूतवादश॥
५२. श्यैतान्यभिप्रवस्वादो रानोविश्वा क्रतुन्तदी।
इमाउत्वा तृचेन्यत्र उत्स इन्दुः पुरो नव ॥
५३. आन्धेगवान्यभीनोव पुरःपर्यू सुता विशः।
जसापरित्यं सोमाःपतृचेत्यत्र स्वसोमम ॥
५४. नवामहीयवा न्युच्चा वृषा भ्रास्य प्रजिघ्नतः।
एवाह्युतेशु सर्वासु पीयूषे दे मरुत्पृथक्॥
५५. नौधसानि तु तंवो द्वे इमा उत्वा पुरो क्रतु।
अग्न आयाह्य सर्वासु ऋच्युत्सेन्दुः पुरोष्टु च ॥
५६. दैर्घश्रवाष्टकन्तोषि यज्ञा त्वेसो पुनाभिसो।
यो विश्वा च तृचेऽन्यत्र प्रत्नं सधस्थ पाहिनो॥
५७. सुज्ञानान्यूर्मिधा प्राणा सखाय इन्द्रमच्छसु।
पवस्वदा तृचेन्यत्र मच्छ तंवस्सहर्युतः॥
५८. सफान्ययापवद्युम्बं भद्रोनो ससु धन्वइ।
उपशिक्षार्चि सर्वासु आसोता च पवस्वम॥
५९. पौष्कलानि तु गोमन्त इन्द्रमच्छ सखाय आ।
प्राणा तृचे ग्ने वाजस्य पवतेहर्यधन्व च ॥
६०. उपशिक्षापतेष्टौ च संहितानि मदच्युतः।
ऋचि स्वादि क्रन्दत्स्वानस्तिस्रोदाभ्यः पुजीजनत्॥
६१. यास्ते चाथ निषेधास्तु पुना पूषापिबासुत।

पुरस्सोमाःपवाभीनो तृचे श्रायन्त इन्दर॥
६२. मार्गीयवानि तद्वो स्यप्रत्नाध्वोच्चा विपश्चितः।
अप्साइन्द्रा रसन्तेम तन्त्वाधर्तारमष्ट च ॥
६३. सन्तनीनि त्वसा वर्षा वृषा अस्ता विजिघ्नतः।
इन्द्रोमदाभिसो घत्वा समन्तानि यतः पुना॥
६४. तोषि मृज्य तवमंस्तो विश्वस्याच्च दुहानउ ।
औशनानि प्रतु त्वेनो राजन्नाजागृ साकमु॥
६५. इदमाभा अबो सप्त पार्थानि वाजसातये।
अयं सोमश्शिशुस्साकं वृषाशोणोभिवाप्रका॥
६६. भरद्वाजस्यपृश्नीनि योरा तोषि पुना तृचे ।
तव तोषि दुहा श्रीणा शुद्धाशुद्धीय कानि तु॥
६७. अभीनोवा पुरस्तंवो प्रसुन्वेन्द्रायसो तृचे ।
प्रसोमदेव त्वंद्यांच ऋच्यथो सौभराणि तु॥
६८. वयमुत्वाम तंवोद तन्ते श्रायन्त वत्यदि।
तंगूर्धा वाहि सप्ताथ उत्सेणास्तु पुना तव॥
६९. पीयूषमभिसो तोषि पिबासु श्रीण सप्त च।
महावैष्टम्भकानि स्युर्वयंघत्वा क्रतुं पुना॥
७०. यदिन्द्रयासो यद्यातु सुता सोमेति सप्त च।
ऐडं सौपर्णषट्कन्तु वृषोच्चाते विपश्चितः॥
७१. जिघ्नेन्द्रमभिजायाध्वक्रौंचाद्यानि पुरोजिती।
सोमाःपवेन्द्रयाभीनो पूषा इन्द्राय सोम षट्॥
७२. गौषूक्तानि त्वसाव्यंशुर्गिरिष्टोच्चा वृषा तृचे।
ऋचि स्वादि परिप्रिस्या द्वासिष्ठानि त्वसाविसो॥
७३. अस्यप्रेषा शिशुंजद्वे अक्राधर्ताभिषट् तथा।
उत्तराणि सुरूपाणि रक्षोहा जिघ्नतो वृषा॥
७४. उच्चा यस्ते गिरिष्टा षट् रोरवान्यभिसो पुना।
गिरित्सि पाहिनो तोषि पंचधाष्कार पंचकम्॥
७५. पुना प्रहिन्वा तंवोद कईंवेदा भिसोम च ।
द्विहिंकाराणि देव्यानि प्रहिन्वा वीतये पुना॥
७६. अभिसोमयशाः पंच गौङ्गवानि पुनाभिसो।
वीतये तव सर्वासु चैकस्यामपि वीतये॥

७७. साध्राणि तु सुताभीनो परित्यँह पुरः प्रसु।
आश्वसूक्तानि यस्तेम त्वँसोमेन्द्रामरुत्वते॥

७८. तृचे स्वादीन्द्रमच्छाणि ऋच्यथद्वैगतानि तु।
तवाभिसोपुनातोषि वीतयेचथाशुभार्गवम्॥

७९. विपश्चितोच्चास्य प्राध्व तृचे ऋचि मदच्युतः।
पोरुहन्मन सामानि त्वभिसो वीतये तव॥

८०. प्रहिन्वाश्रीण पंचाभि निधनानि त्वदर्शिगा।
यं घत्वा त्वासहामन्द्रैरुत्सोऽथण्व बृहन्ति तु॥

८१. पूषात्वँ ह्ये पुना यज्ञा त्वामित्पंच मरायकम्।
अग्निन्नरःपिबासो श्रुधीहवं वि पुरस्तव॥

८२. सौपर्णानि तूद्धे दत्वंह्यंगोच्चावृषाकया।
वषट्कारारण्यभित्वापूविधुन्दद्रा तृचे पृथक्॥

८३. जसातये पुनोत्सेधआकूपाराणि तु प्रसु।
सुष्वाणासो परित्यँह पुरोजिती जसातये॥

८४. आसिताद्यान्ययंपूषा यओजिष्ठेममिन्द्रसु।
परित्यँहेन्द्रायसोथ जनित्राषानि तुक्रतुम्॥

८५. यो राजा अभिसो तंवः परिधीनिति पंच च।
ऐडंकौत्सान्यभीनोवा स्वादिष्ठेन्द्रायसो सनः॥

८६. पूषा थोत्तरदंष्ट्राणि तोषीन्द्रंवि तवा तृचे।
एकस्यामभिसोमाथ गोतमानि पुरः प्रसु॥

८७. तृचे प्रस्वाद्ययोश्चाथ शङ्कूनि तुपवस्व।
त्वंह्यमैषस्यद्या सर्वास्वेकस्यांच पवस्वम॥

८८. सिष्ठोराण्ययंसो वृषाशोसाक मया पवा।
हाविष्कृतानि यस्तेम गिरिष्टास्य वृषा पवा॥

८९. आभीशवोत्तराणि स्युस्तव तोषि पुना भिसो।
ऐडमायास्यं पुना तोषि पुरस्तृच ऋचीन्दम॥

९०. नैपातिथं यदिन्द्रप्रागग्न आ बण्म इन्द्रमित्।
औदलानि सवीरोद अभीनोवा पुरः प्रसु॥

९१. मानवोत्तराण्युष्वाणस्तोषिंच त्वामिदाभिसो।
आनूपानि पुरस्तोषि सोम उष्वाऽभिसोम च॥

९२. अग्नेस्त्रिणिधनान्युष्वानूपे श्रीणं प्रहिन्व च।

बार्हदुक्थानि तोषिंच प्रहिन्वानः पुना तव॥
९३. साकमश्वानि तूच्चातेऽस्य प्रत्ना ध्व पवस्वम।
सौमित्राणि चोचैनाव्यस्य प्रत्नाध्वर्यवेव च ॥
९४. अर्कपुष्पाणि चाद्यानि तोषिंचेन्दु पुना तव ।
विशीयानि तु हिन्वन्ति यज्ञामच्छ विशोविशः॥
९५. हितकूलीयमध्वर्यो वृषा जिघ्न विपश्चितः।
वाङ्निधनक्रांचानि सोमाःप तंवोभिप्रपरित्य च ॥
९६. ऐडंसैन्धुक्षितं जिघ्नतिस्रोवाव्यँशुरायुषक्।
ऋषभानि वृषास्य प्र उच्चाजिघ्ना थाजिघ्नतः॥
९७. उच्च हिन्वन्ति संक्षारास्तृचेन्यत्र पवस्वमा।
प्रतीचीनेडंकाशीतं त्वँसोपोषु पवस्वम॥
९८. गिरिष्ठाय सहोदैर्घ्यं पुरस्तव पिबा श्रुधि।
मानवाद्यानि शग्ध्यूषु अभिसोक्रतुमत्तृचे॥
९९. एकस्यां मन्द्रया गायत्रपार्श्वान्यभिसोम च ।
मोषुत्वा वातृचे त्वेकस्यामया रु तथैव च ॥
१००. हारायणाणि शग्ध्यूषु त्वभिसोमा प्रसोमदे।
रयिष्ठानि त्वभीनोवावेन्द्रयासो वाजसातये॥
१०१. अथैटतानि तूच्चाध्वास्यप्रैतानि विलम्बसौ।
वैरूपाणि तु तिस्रोवाचोच्चातेथ शाम्मदम्॥
१०२. त्वँसो यस्ते गिरिष्ठाश्च एतान्देवा पदावसु ।
शैनश्शेपकमश्वानि त्वायःप्वे ह्यू तमद्य च ॥
१०३. श्रायन्तीयं श्राय मच्छानश्शी तृचे पृथक्।
जसातये थ हिष्ठीयनिन्दुःपूषापरित्य म॥
१०४. कौल्मलानि पुना तोषि त्वँह्ये हाविष्कृतानि तु।
त्वँसो स्वादिगिरिष्ठाथ पृष्ठानि तु पिबासुत॥
१०५. पुना तोष्यथ वाम्राणि तोष्युष्वाणाभिसोम च।
भासानि तु युषग्यस्ते स्वादिकाक्षीवितान्यपि॥
१०६. छैवादासानि तु प्राण इन्द्रमच्छ सखाय आ।
वैश्वामित्राणि यज्ञाय पुरांभिन्दुरसाविसो॥
१०७. अदारसृंजि जिघ्नोच्चा दक्षसा रुण साम च।
मृज्य तोषि पुना वार्शन्युभयं श्रृ कई पुना॥

१०८. अथ त्रिणिधनायास्यं श्रीणन्तोमृज्या पुना ।
ऊद्ध्वेडंत्वाष्ट्रीसामानि परित्यँह पुरस्सुता ।।

१०९. पोरुमीढानि त्वमंगप्र पवमानाभिय क्रतुम् ।
क्षुष्टम्भानि तु तिस्रोच्चा स्वादि मैधातिथानि तु ।

११०. पुनाभिसोमा माचिच्च भारद्वाजानि तु क्रतुम् ।
आत्वासहाभिसोमाथ त्वाष्ट्रीसामान्यसाविसो ।।

१११. सहस्रधा सुता माधुश्छन्दसं त्वामिदा तृचे ।
पुना तोषि पृथक् चाथ मधुश्चुन्निधनानि तु ।।

११२. पुरस्सोमाःपुषो द्वंसीयान्या त्वा विशेन्द्रसु ।
गायन्ति वाचस्सामाभिद्युम्नासोता तृचे पृथक् ।।

११३. आसोताऽथोदोविशीयान्यानोभित्वाभिसोम यत् ।
आश्वे विपश्चितोभिद्रो नार्मेधे तु अधाहि च ।।

११४. इन्द्रं विश्वाथ आक्षारं पवतेहर्य मच्छसु ।
नानदे तु पुरःप्रत्य तहव्ये पान्तमा पुरो ।।

११५. क्रौंचोत्तरे पुरःपूषा सोम साम विपश्चितः ।
सुताइन्द्राय दंष्ट्राद्ये आत्वावीन्द्रं व्यथप्लवः ।।

११६. सखाय आनिष्युत्सश्च प्रवद्धा प्रो अयाप्रकम्
कक्षे पन्येन्द्रायमद्व मौक्षे यस्ते मदिष्टया ।।

११७. क्रोशे प्राणोर्मिणा शौक्ते तृचे ऋचि सखाय आ ।
शैशवे स्वादि यत्सोम च्यावने तु पवस्व म ।।

११८. ऋचि द्युम्नन्तृचे त्रैते प्राणा गोमन्न शाकले ।
अर्षा वृषोथ वार्शे तु अर्षा प्राणाथ खानसे ।।

११९. नकिष्टाभिप्रियागोष्ठे पुनानो ृ ज्याजिगे ।
वृषोच्चा पौरुमद्गे तु अभिसोमा पुना इमे ।।

१२०. गौतमे चो भयस्तोभे अच्छिद्रे अभिसो प्रहि ।
त्सप्रोत्तरे तु सोमाःप पुरोष्टस्यप्रिये इमम् ।।

१२१. यदिन्द्रचित्रं वैयश्वं उभयंशृ तृचे पुना ।
अथ वाजजिती सूर्य प्रधन्वा सामराजके ।।

१२२. अक्रानसाविसो सम्पा इन्दुर्वाभित्रिधेनुनि ।
त्रिरस्मै ज्योतिरच्छि ---- ।।

१२३. अजीजनत्वन्त ईन्द्रत्रयन्तन्तु त्वाष्ट्रिसामनी ।

सुता तृच अभीनोवा हवद्वामे दशक्षिपः ॥

१२४. तंत्वाविप्रा सुवःपृष्टे प्रहिन्वान ऋतन्तव।
अथ सैन्धुक्षिते उच्चा अग्निं वो ऐध्मवाहके ॥

१२५. आघाये च यजिष्ठन्त्रैककुभे तु य एक इत्।
त्वमङ्गाथ सुरूपाद्ये अपि गायत्रिकासिते ॥

१२६. युषग्यस्तेय लौशाद्ये प्रो अया व्रत औशने।
प्रेष्ठन्तिस्रोथ यामैडे असाविसो वृषामति ॥

१२७. वाजदावर्यके धन्वा इन्द्रायेन्दो मरुत्वते।
अथ साप्तमिकायास्ये पुनातवाल्य लौशके ॥

१२८. असाविसोमो गोवित्प उद्वद्धार्गव सामनी।
धर्ता शिशुं कार्तयश अभीनोवा पुरोजिती ॥

१२९. शुद्धीयैडे पुरोज्येतो काशीते पवते हरिः।
तंवस्सखेन्द्र वासिष्ठे उत्सोदे वयमेनमि ॥

१३०. बथाच्छत्रासदस्ये तु पुरोजिति जसातये।
स्वारकौत्सेत्वभीनोवा प्रसुन्वाभीकसामनी ॥

१३१. उच्चाद्विपञ्जितो यौक्त स्तृचे जसापुरः।
हरिश्रीनिधने जिघ्न वृषात्रेये जसा पुरः

१३२. निहवे तु परित्यं विश्वेदेवान्त्य जनित्रके।
तंवःपुरोजि वाराहे प्रवद्धार्गव सामवत् ॥

१३३. अथौकोनिधने साम्नि आजामि रद जीजनो।
अथ शाक्वरवर्णे तु उच्चेषं बृहदाग्नये ॥

१३४. अग्निन्नरःपुरोभ्यस्ताकूपारे तु पुरोजिती।
इन्द्रायसो द्युताने तूत्सोदेघाद्युत्तरार्कके ॥

१३५. मृज्यमानो यओजिष्ठाध्यर्द्धेडे सोमसामनी ।
यस्तेऽसाव्यैडमायास्यं सोमसाम्नि पुरःपुना ॥

॥ इति ऊहसामप्रकाशः ॥

॥ अथ रहस्यसामप्रकाशः ॥

१. रहस्येऽपि च सामानि संख्या द्वे च शते नव।
तेषु द्वे द्वे त्वरिष्टं च पार्थुरश्मं च सप्तहम् ॥

२. भासं च निधनं वाग्जंभमष्टेड एव च।
सिमा स्वाराणि चत्वारि त्रीणि त्रीणि तु संकृति ॥

३. रूपरेव यशस्थानषङ्गान्यर्कविकर्णकम्।
हावैराजोथचत्वारि ह्रस्वदोयशः॥

४. भर्गो ऋषभवैराजः पंच पंच ततः परम्।
व्याहृतीः स्वाशिरामर्करायोवाजीयमेवच॥

५. तथा महादिवाकीर्त्यं षट्षङ्गत्सान्तरिक्षके।
बृन्निधनजम्भंचाथाष्टावाभर्वणन्तथा॥

६. नवैवतमसोर्काद्वाविंशतिस्तुरभन्तरम्।
बृहदेकाधिकन्तस्मादन्यान्येकैकशःकिल॥

७. बृहन्ति मत्स्यपात्वामिद्धे त्वमग्ने पुरःकिमित्।
माभे यज्ञासुते नावोप्रत्युवेमा उषं त्रिक॥

८. अग्नेविवस्य यज्ञेन्दु स्सखायोधा पुना तवा।
मृज्यसोमाःपपूषंचेत्येतानि त्रीणि विंशतिः॥

९. रथन्तराण्यभित्वाद्वे एना प्रत्यु इमाउवाम्।
कया पुना द्वे यज्ञाय यज्जा प्रत्यु तव प्रसु॥

१०. तोष्यभित्वावृमाभेमावीतयेग्ने विवाभिसो।
सुतोष्वाणजसातेति द्वाविंशःकिल संख्यया॥

११. तमसोर्काः प्रधन्वाभिप्रियाण्यक्रानसानिसो।
धर्ता तृचे पृथक्पूषा द्विर्यं श्रीणं सुषा नव॥

१२. अथाष्टाथर्वणानिस्युर्दक्षसा तोष्यभिप्रवः।
पुनानस्सोभिसो तंवः परिधींरं पुरोजिती॥

१३. नित्यवत्साषडग्निंहो प्रोषूष्वा याजसा त्रिक।
अन्तरिक्षाणि चासोम सुता शद्या यदिन्द्रया॥

१४. अभिसोमाग्न आया षट् बृहन्निधन जम्भकाः।
पुरोजित्यभिसो त्वामित्वँह्ये पूषा पुनेति षट्॥

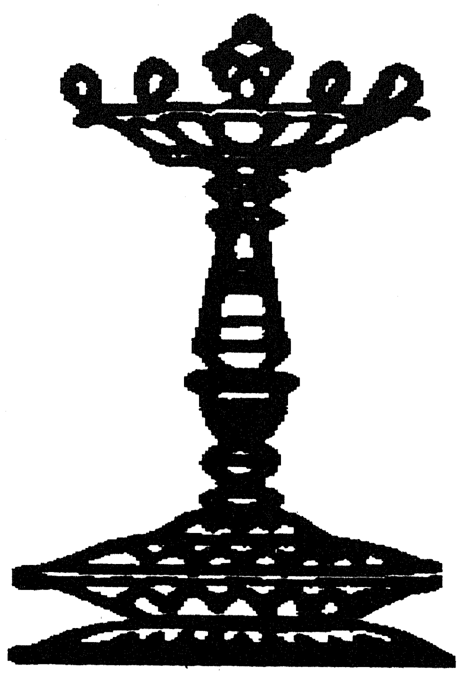
१५. पंचव्याहृतयस्सत्यं पुरुषाभूर्भुवस्सुवः।
स्वाशिरार्कायुषगिरिष्ठा स्वादि यस्ते परिप्रिया॥

१६. रायोवाजीयकं स्वादोऽग्निं वोग्निन्नमहेप्रति।
दिवाकीर्त्यानि बिभ्राट्बृबण्मश्रायेन्द्रमित्तव॥

१७. ह्रस्व यदिन्द्रया यद्या सुतासोमाभिसो ततः ।
मो वैराजाःपिबासोमश्रुधीहवतवा पुरः॥

१८. भर्गाश्चतुष्टये तोषि पूषोत्सोदे पुरोजिती।

संकृतिश्रायतोषिंच तृचे ऋचि परित्य च ॥
१९. वैरूपाणि सुता यद्यावोभिस्सोमा ततो यशाः।
त्वमितोषि पुना ग्नयर्का यस्ते तिस्रो मदिष्टया॥
२०. रेवत्यस्तु परिस्वान इन्द्रायेन्दोम रेवतीः।
देवस्थाननानि तोषिंच पुनाश्रीण विकर्णकम्॥
२१. क्रतुं पुरोजिश्रायन्तोऽतीषंगाणि यदिन्द्रचि।
जसोत्वाथ महावैराज पिबासो तवा पुरः॥
२२. अरिष्टे तु सुता सोम पवित्रं पार्थुरश्मके।
स्वादोरिन्द्रोमदाभासे पुरोमूर्धाधि सप्तहे॥
२३. त्वामित्तृचे पुनैकस्यां ईजंभे तोषि रोजिति।
अष्टेडे तु जसा धर्ता सिमा उष्वाजसा स्वरे॥
२४. प्रथमे तु सुता प्रत्यौ द्वितीयोऽपि तृतीयके।
पूषा मत्सौ चतुर्थे तु प्रसु यज्जायथेति च॥
॥ इति रहस्यसामप्रकाशः॥

अध्याया:	वर्णात्मक ऋक्संख्या:	खण्डा:
१.	वेदोधर्मायैवादेशोत्र	॥१॥
	अन्नं हि प्राश्यं प्रशस्तं च	॥२॥
	इन्दु भुक्	॥३॥
	प्रशस्तभूत	॥४॥
	ब्रूयाच्छान्तोऽहरहस्साम	॥५॥
	अतोममजाशू **प्रथम:**	॥६॥
२.	गायन्ति मम आनन्दम्	॥१॥
	साम्नि उक्थ्ये गायत्रं तत्	॥२॥
	अतो भोजनं ते भूयात्	॥३॥
	भुंजीयात्	॥४॥
	आगतो गौस्संसेव्य:	॥५॥
	गौर्देयो दोहने **द्वितीय:**	॥६॥
३.	ते साम्नो नमो वेदे आधा-ता धर्मे	॥१॥
	इन्द्रइन्द्राणी तपस्वीह	॥२॥
	सोमोद्गाता स्यात्	॥३॥
	आयाहि	॥४॥
	ब्रूयात्सोमो धर्मान्	॥५॥
	नमो वाचे **तृतीय:**	॥६॥
४.	आदित्या वै भर्त्तात्वाम्मा-प्रीत्यावैशास्यात्	॥१॥
	इन्द्राण्याश्शान्तिरितिहासा-मस्माकम्	॥२॥
	आयाता श्री:	॥३॥
	एते यान्ति	॥४॥
	यो धर्मो मम	॥५॥
	सुते हि च दे **चतुर्थ:**	॥६॥

अध्याया:	वर्णात्मक ऋक्संख्या:	खण्डा:
५.	मात्रे हि नवोगानन्तो वेदे	॥१॥
	धर्मायायातस्तपो दद्यात्	॥२॥
	श्रुत्वा तु याता ब्रुवतां धर्मान्	॥३॥
	मतो वेदे ते	॥४॥
	आयातु मांसा (आयातु धाता)	॥५॥
	मयासुज्ञाते विष्णौ (प्रदातुं पात्रे इच्छेत्)	॥६॥
	अतो मम दोक्षस्व **पंचम:**	॥७॥
६.	प्रातरहरहस्सेव्यो गौ-श्शान्तिमिच्छेत्	॥१॥
	अनेनैवोपासनमिच्छेत्प्री-त्या ममैव	॥२॥
	भूमिंच जित्वागां च मयि शान्तिर्वा	॥३॥
	गेहे ग्रामे गयान्	॥४॥
	संसेव्य:	॥५॥
	गङ्गास्नानेन च मम शान्त्यै	॥६॥
	प्रातरिमां, स्नायात् **षष्ठ:**	॥७॥
७.	आशु गच्छेत् गौतमो नमो मान्देशाच्छुभे	॥१॥
	एतेनैवदेशेनायाते तत् कर्मणे चोदनात्	॥२॥
	अग्निरादित्य: शक्र: प्रीत:	॥३॥
	सामगश्शान्तेत्र	॥४॥
	येमन्त्रापदेशी	॥५॥
	तत्र च शान्त्यै गङ्गाम्भसि	॥६॥
	तत: स्नायात् **सप्तम:**	॥७॥

अध्यायाः।	वर्णात्मक ऋक्संख्याः।	खण्डाः।
८.	दिवि सोमोत्र भवेद्रामैते	॥१॥
	अन्नैरेवैतेशोभैरनेसगाः	॥२॥
	इमामादूरे च ततो मन्वामे	॥३॥
	बभूव	॥४॥
	इमां त्वं तं च सेवेत	॥५॥
	इमां त्वयि भक्ता **ऽष्टमः**	॥६॥
९.	अनाहूतेनात्र च नैकोहं	
	भुंक्ते(ञ्जे)	॥१॥
	इदानीं सामवेदोऽबोधि	॥२॥
	होमसाधारण्याद्गोपालः	॥३॥
	शोभनं चैते	॥४॥
	शुद्ध एवैको गौः	॥५॥
	सुषाचा एषु	॥६॥
	एतेन च	॥७॥
	सन्तु	॥८॥
	संसारभयम्	॥९॥
	स्नाते नमो वाचे **नवमः**	॥१०॥
१०.	अग्निना देवः श्रेष्ठेते प्रीतः	॥१॥
	गौतम एवैते एव	॥२॥
	एते एव सेव्ये	॥३॥
	नव प्रीते वै श्रीः	॥४॥
	त्वया प्रजात्यैम	॥५॥
	स स्वधने नीचैः	॥६॥
	वामनस्सर्वत्र	॥७॥
	अग्निर्विश्वेदेवाः	॥८॥
	भक्तित्वं याथार्थ्यै हि	॥९॥
	स्नायात्	॥१०॥
	अनेन नारी शूरा एवैषात	॥११॥

अध्यायाः।	वर्णात्मक ऋक्संख्याः।	खण्डाः।
	भोजनत्वमच्छी **दशमः**	॥१२॥
११.	प्रशान्तानां सुनिश्चितत्वम्	॥१॥
	इमे क्रियतं विन्दते	॥२॥
	संसारभयात् **एकादशः**	॥३॥
१२.	अन्नं दैविकं नाशान्त्या	॥१॥
	अन्नादि भुक्	॥२॥
	सन्निहिते योगैः	॥३॥
	मानेन वतु धातु	॥४॥
	देवत्राविवासा मया	॥५॥
	सुधायनमान्यहंच **द्वादशः**	॥६॥
१३.	मम सर्वे अनाभान्ति	॥१॥
	आदित्या इन्द्रश्च शान्त्या	॥२॥
	सुभूरि गुरुः	॥३॥
	नारायणपादौ स्याताम्	॥४॥
	वैष्णवी ऐन्द्रवायवौ	॥५॥
	अनेनैवाशु मे प्राप्तम्	॥६॥
	त्रयोदशः	
१४.	अनादि वेदं तं विदो येऽत्र	॥१॥
	मम देवः पूषा येतेन	॥२॥
	माता पिता वै प्रीतः	॥३॥
	तत्रास्माकं दैवतं भवे	॥४॥
	चतुर्दशः	
१५.	अग्निर्ममैव देवतैका	॥१॥
	सरामो राम वेदा तातं	
	विद्यात्	॥२॥
	सामविधानंच	॥३॥
	सुवाचा सुभुप्रिया **पंचदशः**	॥४॥

१६. नराणां कविषु वादः ॥१॥
अनेनैवामुत्र ॥२॥
इन्द्रसामानो च स्नात्वा
ब्रूयुः ॥३॥
सामानि प्रज्ञा शिष्यस्य
स्यात् षोडशः ॥४॥

१७. एष करोत्याप्तं विष्णु-
प्रियाम् ॥१॥
सामविच्छास्त्रज्ञो वा श्राद्धे ॥२॥
देवबुध्यै वैतेन ॥३॥
विजित्यैतान्तं वै सप्तदशः ॥४॥

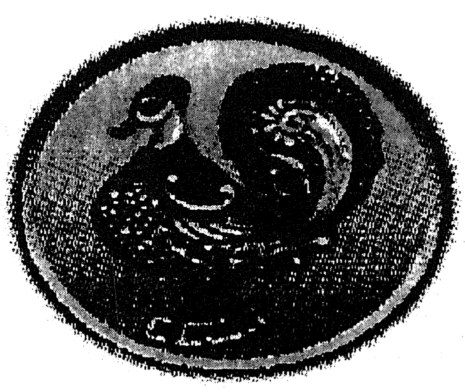
१८. शिष्टा वै संविदन्तेऽर्थात् ॥१॥
सामगस्सर्वत्र देवगुरुः ॥२॥
सर्वं विन्द्रामश्च मे स्यात् ॥३॥
एतेनैव ब्राह्मणानां वासो - ॥४॥
ऽष्टादशः

१९. एषा च शान्तिर्भवतु
श्रावास ॥१॥
सामगशान्त्यै ये विप्राण्यो-
श्शुभे ॥२॥
साम्नि हि निपुणाम् ॥३॥
वासोविशुद्धिश्चाम्भसि ॥४॥
वसिष्ठसोमसुतः प्रेषये- ॥५॥
देकोनविंशः

२०. भक्षेणा नमां सेह प्राशामेच ॥१॥
इन्द्राणी प्राप्नोतु ॥२॥
शास्त्रसिद्धाभिरिति चेत् ॥३॥
माधव एवैतेनेष्टे भव ॥४॥
रुद्रागाहंनमस्यामि ॥५॥
कौशिकोत्राथेतु माधवो
देवः ॥६॥
आपस्नाने भोजनार्था पाने
प्राप्ताविंशः ॥७॥

२१. प्रीतश्शुक्रःप्रियान् पुनाति ॥१॥
सर्वसुरान्नत्वा प्रियाणि ॥२॥
इमे शान्तबुध्यैवातिथीन् ॥३॥
(पूजयेत्) एकविंशः

अकारे पंच एको वा, आकारे द्वौ षडेव वा ।
इवर्णे सप्तवा त्रिर्वा उवर्णे चतुरष्ट वा ॥
ए ऐ ओ औ तु इत्येते विज्ञेया अनवग्रहाः ॥
॥ अवग्रहपरिशिष्टं समाप्तम् ॥

विज्ञप्तिः

भोः सामवेद सुहृदः, पण्डितप्रकाण्डाश्च,

विदितचरमेव भवतां यत् अद्वैतविद्याचार्य, महाराजासाहेब श्री गोविन्द-दीक्षितेन्द्रैः श्री कुम्भघोणे पावनकवेरजातीरे (सन् १५४२) प्रतिष्ठापित वेद-पाठशालायां (राजावेदपाठशालायाम्) आरम्भशुभदिनादारभ्य अस्मद्वंशीया एव सामवेदाध्यापक पदवीं अलञ्चक्रुः। तत्र दैवयोगात् अहं सप्तम इति। मया च पञ्चाशद्वर्षाणि (सन् १९३१—१९८१) तस्यामेव पाठशालायां अविच्छिन्नतया सामवेदाध्यापकपदवी अधिष्ठिता। अस्मत्परंपरायां अध्ययनक्रमः तत्तत्तात-पादेभ्यः प्रवृत्तः। ते सर्वेऽपि अनादिसिद्ध सामलक्षण धुरीणाः। तेषां सलक्षण-पाठक्रम एव अद्यापि अनुस्यूततया पाठ्यते। अनयैव दिशा बह्वो छात्राः अधीत सामवेदाः आसन्, वर्तन्ते च। मयापि अस्मत्तात पादान् विहाय न कुत्राप्यक्षरलेशोऽप्यधीतः। मन्निकटेऽपि परश्शतं माणवकाः साम, सलक्षणमधीत्य तत्र तत्र नानाप्रान्तेषु गगनाङ्गणेषु तारका इव विलसन्तीति इयान् विशेषोऽस्म-त्परम्परायाः।

तत्र तत्र संप्रदायमेव शरणीकृत्य विलक्षणं गीयमानं साम, सलक्षणं साम च तोलयित्वा शुद्धाशुद्धपट्टिका काचन प्रकशयितव्येति अस्मत्तातपादाः पूज्यश्री रामनाथ श्रौतिनः मां आज्ञापयामासुः।

अस्मत्सलक्षण पद्धतिमिमां अङ्गीकृत्य सामोदं, चम्पकारण्य वास्तव्यैः श्रीमद्भारद्वाजकुल जलनिधि राका सुधाकरायमान,पद, वाक्य प्रमाण पारावार-पारीण महामहोपाध्याय बिरुदाङ्कित श्री त्यागराज मखिभिः (मन्नार्गुडि श्री राजु शास्त्रीति प्रथित यशोभिः)सन् १८८८—१८९० यथाक्रमं विरचितं "सामस्वर विमर्शः", "कल्पित पाठखण्डन" श्चेति ग्रन्थद्वयं, तथा तिरुविश-नल्लूर् ग्राम कमलाकर कलहंस स्फुरदखण्ड पाण्डित्य परिमण्डित पण्डितमणि प्रकाण्ड श्रीवत्सकुल जलधि सुधाकरायमान पद वाक्य, प्रमाण पारावार पारीण श्री राम सुब्बा शास्त्रि महोदयैः सन् १८८८ विरचितः "सामवेद स्वरमालादि-तत्त्व विलासाख्यो" ग्रन्थश्च प्रामाणिकानां दर्शनाय यथा मुद्रितं अत्र प्रदीयते ।

★ ★ ★ ★

॥ शुभमस्तु ॥ ॥ शिवाभ्यां नमः ॥ ॥ शुभमस्तु ॥

★

सामस्वर विमर्शः

"देवेशं करुणासिन्धुं सेवे शङ्करमादरात् ।
ससर्वमङ्गलं सर्वमङ्गलानां समृद्धये" ॥

★ ★ ★

ओं "स्वाध्यायोऽध्येतव्य" इति विधिना स्वाध्यायाध्ययनं तावत् विधीयते। स्वाध्यायशब्दस्य च स्वश्चासावध्यायश्चेति व्युत्पत्या, स्वकीयशाखा अर्थः । स्वकीयत्व स्वीय पितृपितामहादिभिः अध्ययनानुष्ठानाभ्यां परिगृहीतत्वम् । अध्ययनकरणिका स्वाध्यायोद्देश्यका भावना प्रवर्तनाविषय इति तस्य वाक्यस्य अर्थे वर्ण्यमाने उद्देश्यविशेषणस्य स्वकीयत्वस्य "ग्रहं संमार्ष्टि" इत्यत्र उद्देश्य

विशेषण ग्रहैकत्ववदविवक्षापत्त्या स्वकीय शाखाया इव शाखान्तरस्यापि अध्येयत्वापत्तिरिति न चोद्यम् ।

"अध्वर्युं वृणीत" इत्यत्र अध्वर्युं वरणेन संस्कुर्यादिति यथाश्रुतार्थे तदेकत्वस्य अविवक्षाप्रसक्तावपि वरण संस्कार विध्यन्यथानुपपत्त्या वृतोऽध्वर्युः कर्माणि कुर्वीतेति कल्प्यमाने वाक्ये उपादेय गतत्वेन अध्वर्यु निष्ठैकत्वसंख्यावत् "उपयुक्तस्य उपयोक्ष्यमाणस्य वा संस्कार" इति न्यायात् अत्रापि अध्ययन-संस्कृतेन स्वाध्यायेन प्रयोजनवदर्थज्ञानं भावयेदिति कल्पनीयवाक्ये उपादेय-गतत्वेन स्वत्वस्य विवक्षायाः अवश्यं भावात् ।

एवं च सति यथा पितृ पितामहादिभिः गुरुमुखोच्चारणानुच्चारणलक्षणाध्ययनेन तत्तद्गुरुमुखात् गृहीतं अध्यापितं च, यथा च स्वपितु स्सकाशात्स्वयमधीतं अध्यापितं च इयन्तं कालं तथाविधं अनादिकालमारभ्य अविच्छिन्न संप्रदायागत पाठं अन्यथा कृत्वा स्वयं यत्किंचिल्लक्षण ग्रन्थे स्वाभिमतार्थकतया लक्षणवाक्यं किंचिदस्तीति तत्प्रमाणीकरणेन साम्नां अन्यादृश पाठ कल्पनं भवदीयं छन्दोग-साधुजनमानसं नाधिरोहति। तदपि लक्षणवाक्यं निरूप्यमाणं प्राचीनपाठस्यैव अनुगुणं भवति ।

किंच, लक्ष्य संस्कारकं लक्षणं निश्चितलक्ष्यानुरोधेनैव प्रवर्तनीयम्, न तु, लक्षणानुसारेण लक्ष्यं शोधयितव्यम् । अन्यथा "देवासश्चक्रमा वयमि" त्यादौ "आज्जसेरसुक्" इति लक्षणेन छान्दसः असुगागमः दृष्ट इति, "भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः" इत्यादावपि "देवास" इत्येव प्रयोक्तव्यतापत्तेः । छन्दसि

दृष्टानुविधिरिति चेत्, अत्रापि यथा दृष्टं सांप्रदायिक पाठ एव अभ्युपगम्यताम् । शौनक स्मृति, द्राह्यायण सूत्रादि लक्षणवाक्यानां च प्राचीन पाठानुगुण्यन्तु, तद्व्याख्यानभूत माधवाचार्यसूक्ति, धन्वि प्रभृति व्याख्यानैः आमूलाग्रं परामृष्टैः स्फष्टीभविष्यति विदुषाम् । किंच =

"येनास्य पितरो याताः येन याता पितामहाः ।
तेन यायात्सतां मार्गं तेन गच्छन्न रिष्यति ॥" इति

स्मृतिवचन प्रामाण्यात्,पित्र्यध्यापित सामाध्ययनमेव पुत्रादिभिः अध्यापनादिना परिपालनीयम् । न च, पित्रादिभिः कदाचित् शास्त्रनिषिद्धमार्गः अनुसृतश्चेत् सोऽपि अनुसर्तव्य इति वाच्यम् । "सतां मार्ग" इति विशेषणेन तद्व्यावृत्तेः । ऋक्पाठ विषये च प्रतिवेदं अध्यापयितॄणां प्रवचन, संप्रदायानुसारेणैव पाठः कर्तव्यः । अत एव "अग्निमीड" इत्यस्यां ऋचि "ई"कारे स्वरितत्वं याजुष-बह्वृचयोः पाठे समुपलभ्यते । अस्माकं तु सामशाखिनां =

"एकोदात्तात्परस्वारः प्रचयश्चोच्चवद्भवेत् ।
सर्वे च शिष्टाः स्वरिताः स्वर्यन्ते सामशाखिनाम्" ॥ इति

वचनानुसारेण "ई" कारः उदात्तवत्पठ्यते ।

एवं "शित्रकोदात्त" स्थले "आदित्प्रत्नस्य रेतसः" "इमं स्तोममर्हते-जातवेदसे" इत्यादौ ऋग्यजुःपाठापेक्षया वैलक्षण्येनैव पाठः संप्रदायागतः "अनेकानां उदात्तानां अनुदात्तः परो यदि । शित्रकं तं विजानीयात्" इत्यादि वचनात् ।

"अत एव दीप्तां उदात्ते जानीया द्दीप्तां च स्वरिते विदुः ।
अनुदात्ते मृदु ज्ञेया गान्धर्व श्रुति संपदः ॥" इति,

नारदशिक्षा वचनस्य महर्षितुल्येन भट्टशोभाकरेण साम व्यतिरिक्ते श्रुतिद्वयं प्रवर्तत इति अवतरणिका कृता संगच्छते ।

तथाच, उक्तश्रुति द्वयं सामवेदीय ऋक्पाठ एव, नत्वन्यत्र, "गान्धर्व-श्रुति संपद" इति वाक्यशेषात् । तस्य हि एवं व्याख्या, गान्धर्व श्रुतेरभावेऽपि तत्सदृश स्वर इत्याह। स्वर संपदः एताः ऋगादिविषये। तस्मात् ऋक्पाठेऽपि यथा संप्रदायमेव रमणीयो भवतीति सिद्धम् ।

श्रीमच्चम्पक काननाख्य नगरी मध्याग्रहारोत्तमे
वास्तव्यस्त्विह वास्तवार्थ रसिकः शास्त्रार्थ सारं विदन् ।
★ श्रीमद्वेङ्कटराम सामगवर श्रौतीन्द्रपक्षस्त्वयं
संक्षोदक्षम इत्यमंस्त महतां त्यागाधि राजाध्वरी ॥

★ ★ ★ ★

शिवाभ्यां नमः । श्रीमते मेधादक्षिणामूर्तये नमः ॥

⊗

॥ कल्पित पाठखण्डनम् ॥

★ ★ ★

अथ केचित्, सामसु विप्रतिपद्यमानाः प्राचीन नवीन पाठयोः कतरः श्रेयान् ? इति मामनुयुञ्जते ।

★ पूज्यश्री अस्मत्पितामहाः

तत्र =

"नव्यन्तु पाठं न कथञ्चिदाद्रिये प्राचीनपाठन्तु यतोऽध्यगीष्महि ।
अस्मिन्ननूचानकुले महत्तमाः अध्यापिपन् लक्षण वेदनेन नः" ॥

लक्षणेति = सामतन्त्र, ऋक्तन्त्र लक्षण ज्ञानेनोपलक्षिता, इत्यर्थः। न आद्रिय इति=तदध्ययनाय न प्रवर्ते इत्यर्थः। तथापि तादृशपाठशीलान् नोदास्महे। यद्यपि "हऽ०" "हिं" इत्यादि गानाङ्गभूत स्तोभकृत गान वैलक्षण्य सद्भावोऽस्ति तथापि, एकदेश विकृत न्यायेन तत्तत्स्तोभ घटित "राजनादि" साम्नां तदेवेदं सामेति प्रत्यभिज्ञानात् साम भेदो न प्रसज्यत इति अर्वाचीनैः अस्मदीयैः अधीयमानस्य साम्नः नानौचित्यग्रहः ।

अत्र दृष्टान्तमाह

(१) द्रमिडान्ध्र विभेदेन याजुर्वैदिक पाठवत् ।
दाक्षिणात्यौत्तरीयाणां पाठौ साम्नां व्यवस्थितौ ॥

यथा यजुर्वेदे "अम्भस्यपारे" इति प्रश्नादौ आन्ध्रपाठो द्रमिड पाठश्चेति द्वौ पाठौ संप्रतिपन्नौ । नह्येकपाठाध्येतारः पाठान्तराध्येतॄन् अपवदन्ति, तद्वदिति भावः ।

ननु, ऋक्स्वरादि विभ्रंशः प्राचीनपाठे भवेत् साधुत्वग्राहक लक्षणा-परिज्ञानादित्याशङ्क्याह =

छन्दो ग्रन्थ ऋचो या याश्चाम्नाताः तथोत्तरा ग्रन्थे ।
तासां च यथर्चस्वरभाजां साम्नां च सौवरं तत्वम् ॥
वैय्याकरण निपुणाः निर्धारयितुं न पारयन्ति न हि ।
अत एव स्वर तत्व च्युति शङ्का न क्वचिदमीषाम्" ॥

छन्दो ग्रन्थे = प्रकृत ऋक्ग्रन्थे, यथा "अग्न आयाहि वीतय" इत्यत्र "अग्ने" इत्यस्य पदात् परत्वाभावेन आष्टमिकाऽनुदात्तत्वाप्रसक्तौ षाष्ठं आमन्त्रिताद्युदात्तत्वम्। "आ" इत्यस्य उपसर्गश्चापि अभिवर्ज्यम्, इति आद्युदात्तत्वं, "याहि" इत्यस्य तिङन्तत्वेन "तिङ्ङतिङ" इति निघातः। "वीतय" इत्यस्य मन्त्रे "वृषे ष प च म न वि द् भू वी रा उदात्ताः" इति क्तिन्नन्ततया "ञ्णि" इत्यादिः नित्यमिति अप्राप्ताद्युदात्तत्व बाधकतया उदात्त विधानात् अन्तोदात्तत्वमिति पदस्वरः।

संहिता विवक्षायान्तु "ग्ने" इत्यस्य उदात्तादनुदात्तस्य "स्वरित" इति, स्वरितत्वस्य "नोदात्त स्वरितोदयम्" इति निषेधेन शेषनिघात स्वरः। "या"इत्यस्य,"उदात्तादनुदात्तस्य स्वरितः" इति वेदान्तरीयपाठवत् इह न भवति। अत्र किल सौत्रः श्लोकः =

एकोदात्तात्परः स्वारः प्रचयश्चोच्चवद्भवेम्।
सर्वेऽवशिष्टाः स्वरिताः स्वर्यन्ते सामशाखिनाम्" ॥

इति रीत्या छन्दस्थानां उत्तरासां च ऋचां स्वरतत्वं वैय्याकरणैः अनायासेन निश्चेतुं शक्यम्। एतद्ज्ञानं च सर्ववेद पार्षदेन व्याकरणेन विना न लभ्यम्। एतेन "ऋक्स्वरवदि" ति सामतन्त्रेण ऋक्स्वरवत् सामिकस्वरो भवतीत्यर्थकेन यथर्च स्वर परिज्ञानमपि तेन विना न तरां संभवति।

यथर्चस्वरो यथा = गवां व्रतोत्तरे साम्नि =

2 1 020 10 2
अग्नि मीडे पुरो हितमित्यादि।

एवमृचां सर्वासां यथर्च स्वरवत् साम्नां च स्वरतत्व निर्धारणं सामान्य-शास्त्रभूत व्याकरणेनैव लभ्यम् ।

नहि, यथा "सुब्रह्मण्या" निगदे स्वरविशेषपरिज्ञानाय, "अर्थ निर्वचनमुखान्तम्" इत्यादि सूत्रैः भगवता द्राह्यायणेन यत्नः कृतः । तथा, ऋचां स्वरपरिज्ञानाय, विना व्याकरणं किंचिल्लक्षणमस्ति । यथर्च स्वरशून्यानां सामतन्त्र लक्षणैक वेद्यानां साम्नां तु कथंचित् सामतन्त्रपरिज्ञानमुखेन स्वरतत्व ज्ञानं संपाद्यम् । न हि सामतन्त्रस्य सर्वात्मना अर्थपरिज्ञानं अन्यूनानतिरिक्तार्थविषयकं कस्यचित् इदानीन्तन मानुषस्य संभवति ।

ननु, नव्यपाठस्येव कल्पितपाठस्यापि प्रत्यभिज्ञानं, अतः तस्य कथं अनुपादेयता ? इति चेत्, अत्र ब्रूमः । कल्पित पाठो नाम उत्तरोत्तर, नीच, मात्राकाल विशेषादि विशिष्ट एव, न तु तच्छून्यः ।

तस्य अकल्पितत्वेन असदिष्टत्वात् । तथाच न तस्य मन्त्रत्वम् ।

"तच्चोदकेषु मन्त्राख्य" इति जैमिनीय सूत्रेण अभियुक्तानां मन्त्र,पद, वाच्यत्व प्रकारक प्रसिद्धिविषयत्व रूपत्वेन तस्य तदभावात् नतरां च सामत्वम् । मन्त्रत्व, समानाधिकरण गीतित्वस्यैव तथात्वात् । अत एव न नव्यपाठ-प्रतिबन्दी कल्पितपाठे कर्तुं शक्या ।

तस्मात्, कल्पित पाठः स्वप्नेऽपि न स्मरणीयः सुधीभिः ।

दोषान्तराणां बहुलं उपलम्भादपि तथा ।

तद्यथा = "अग्न आयाही" ति प्रथम साम्नि "वचुविश्वावे"दिति सूत्र लेखनं असङ्गतम् । तत्र लक्ष्य संस्कारकत्वाभावात् । तत्सूत्रस्य हि विश्ववार संघातान्तस्थ वकारादि वर्णस्य नीचीभावो भवतीत्यर्थः ।

1 0 2 1 20

(२) "आइशीयवस्व," "आइन्द्र वज्र,"इतिप्रकृत साम्नि गृणानोहे"ति विश्ववार संघात सद्भावेऽपि, वकरादिरूप निमित्ताभावाद्दिति ।

(३) "वात्रतुरे" साम्नि च "इन्ओह चुनीचानामि"ति सूत्रस्य लेखनं अयुक्तम् । तस्यहि पदान्तात्परं हकारादि नीचमुच्चवत् वर्तत इत्यर्थ: ।

10 2 1वि0 1 2 0 1,0वि0 1,0वि0 1वि0

हरीणाऽ३म् । नवोऽ२ हिरण्य नेमय: । वाजेऽ२ वाजेऽ२ हवाऽ२ महेऽ३ इति, एतत्सामस्थ "हरीणामि" त्यस्य पदान्तात् परस्य हकारादेः नीचस्य अभावेन उक्तोद्देश्यतावच्छेदकानाक्रान्तत्वात् । स्वत एव यथर्च स्वरेणाद्युदात्तत्वात्तत् ।

तत्रैव साम्नि "आ इन्द्रं वज्र"इति पर्वणः द्व्यक्षरोच्चत्वलेखनं अयुक्तम् । "ऋटकस्वरवदि" ति सूत्रेण इन्द्रशब्दाकारस्य नीचत्वसिद्धेः ।

न च "उदात्ता" दिति सूत्रप्रवृत्तिः इह शङ्क्या नीच परत्वाभावात् । अत एव " वार्त्रतुरे गीथाद्यं प्रथमोच्चं मा गायताम्" इति फुल्ल सूत्रे प्रथमोच्चत्वानुवादः संगच्छते ।

(४) "अग्न आयाहि"इति द्वितीयसाम्नि "त प्रथमो रोह"इति सूत्र लेखनं अनुचितम् । तदाकांक्षित विधिवाक्यानुपन्यासात् । तद्धि, "रोह"संज्ञाविधायकम् ।

तच्च संज्ञावद्विधि वाक्येनैकवाक्यतामापद्यैव लक्ष्यसंस्कारायभवति । नतु साक्षादेव ।

चि—2

यथा व्याकरणे "वृद्धिरादैच्"इति सूत्रं "वृद्धिरेची" त्यनेन ।

(५) बृहति साम्नि, सू.ऽउ आ र्वा ऽ २ ३ ४ । "ता" इत्यत्राकारस्य वृद्धतया गीयमानस्य " हतिकृष्टादि " ति फुल्लसूत्रेण सिद्धसाधुभावस्य तत्रैव सूत्रे "योनौ नेति" भाष्यावयवमिव कल्पयित्वा अवृद्धतया पाठकल्पनं साहसमात्रम् ।

अथैताः तिस्रः संहिताः भवन्ति । "देवहूरेका, " वाक्यबहूरेका," "अमित्रहूरेका " इति संहितोपनिदि संहिता त्रैविध्यं प्रतिज्ञाय देवहू संहितां महाफलत्वेन प्रशस्तां उपास्यतया अभिधाय तदितरयोः संहितयोः विपरीत-फलकतया त्याज्यताभिधानात् ।

देवहूसंहिताया एव प्रयोक्तव्यत्वं, उपास्यत्वं चेत्यवगम्यते । एतच्चार्चिक सहिताविषयमिति भाष्ये माधवीये प्रथम खण्डे स्फुटम् । एवं द्वितीय खण्डोक्त साम संहितास्वपि देवहूरेकेत्यादि पूर्वखण्डोक्त संहितात्रैविध्यं तत्फलं चाप्यस्ति । तदुक्तं भाष्ये =

"इह पूर्वस्मिन्खण्डे आर्चिक संहिता प्रयोगविधिः सम्यगुक्तः
तदनन्तरं गान संहिता विधिः वक्तव्यः
अत्र गानविधावपि स एव उक्त प्रयोग विधिः सर्वोऽपि द्रष्टव्य"इति ।

एवं च, प्राचीन नवीन पक्षीयावुभावपि सामानि गापयित्वा तद्गानयोः मध्ये कतरस्य देवहूत्वं, कतरस्य क्रुवित, विक्रन्दित रूपामित्रहूत्वादिकं इति सदस्यैः विशेषविद्भिः परीक्ष्यते चेत् तत्वं स्फुटी भविष्यति ।

एवं, "वाचोवृत्तिं व्याख्यास्यामः" वायु मूर्छश्वासी भवति, वायुः अस्मिन्काये मूर्च्छति, अटति, इत्येषोऽर्थः। "हाः कण्ठे", तालुनिश्च्ये", "अवोः पूः, मूर्धनि पटौ"। "अथातः ह्रस्व, दीर्घ, प्लुत मात्राणि अक्षराणि व्याख्यास्यामः" इत्येवं रूपाणां, शाकटायण व्याकरणीय प्रतिज्ञाप्रतिपादक वर्णोत्पत्ति प्राक्कालिक श्वासोत्पत्ति प्रतिपादक, देहान्त वायु संचार प्रतिपादक, तत्तद्वर्णोत्पत्तिस्थान प्रतिपादक, मात्रालक्षण प्रतिज्ञा प्रतिपादक, सूत्राणां तत्तत्प्रदेशेषु उपन्यासः निरर्थकः मूढजन व्यामोहन प्रयोजनश्च। सर्वथापि प्रतिज्ञा सूत्राणां अनुपयोगात् तत्तद् ग्रन्थेषु वक्ष्यमाणार्थे शिष्यावधान एव तदुपयोगादिति।

"मानोहणीथा इति ऋच्यधीते तृतीयपादे नकुतोऽस्ति गानम्।
पृच्छन्तमेवं प्रति किं ब्रवीतु निर्धार्य विद्वानपि लक्षणज्ञः॥

व्याकृति प्रातिशाख्याद्यैः विरुद्धं लक्षणैः क्वचित्।
वेदेषु दृश्यते लक्ष्यं तत्र का गतिरिष्यते॥

अतः संप्रदाय एव शरणीकरणीय इति भावः =

तथा गुरुमुखानधिगत स्वकल्पित वेदस्यापि अनुपादेयत्वं इत्याह =

पाठोनाचार्य वक्त्रादयमिह विदितः स्वात्मनैव प्रक्लृप्तः
स्वप्ने पित्तादि दोषात् स्वयमधिगतवद् ग्राह्यतां नैति सद्भिः।
लोकद्विष्टो हि पन्थाः त्रिदिवगतिफलः शास्त्रदृष्टोऽपि न स्यात्
श्रेयस्कामैः कदध्वानुसृतिगतमतिः सज्जनैः वर्जनीयः॥

॥ इत्यलमधिकेन ॥

चम्पकारण्य वास्तव्य त्यागराजाध्वरी सुधीः ।
अनुयुक्तवतां पुंसां इत्थमुत्तरं मभ्यधात् ॥

उत्फुल्लनील नलिनोदर सोदर श्रीः
उत्कूल सान्द्र करुणाभरणान्तरङ्गः ।
आभीर वामनयना नयनामृतांशुः
आनन्दमाकलयतां मम राजगोपः ।

* * * ★

॥ भट्टश्री नारायणशास्त्रिभिः कृता विज्ञापना ॥

आर्याः छन्दोग शिखामणयः !

इहकिल कतिपय शरद्भ्य आरभ्य सामसु प्रात्नं प्रहाय, नूत्नं कमपि पाठमाकल्प्य, सर्वतः प्रचारयितुं अमुं अतीवतरां आदधति यतनानि कतिचित् इत्यस्ति सामगोष्ठीषु असौ घण्टाघोषः । स एष पाठः सुतरां अनभ्युपेय एव सामलक्षणवेदिभिः इति सकल विबुध संसदवतंसितद्वचसः ब्रह्मश्री महामहोपाध्याय श्रीत्यागराज मखिराज प्रभृतयः महान्तः विद्वांसोऽपि स्व स्व हृदयप्रकाशकान् कांश्चन प्रबन्धान् अनुसृतप्रमाणं प्राणैषुरितीदमपि तथैव सुनिश्चप्रचम् ।

तथापि जाग्रत्सु तेषु प्रबन्धेषु सर्वथा अनभ्युपयत्सु च, एनं समधीत-समग्र सामलक्षणेषु सदुर्लभेषु च सुतरां इमं अधिजिगांसमानेषु अभिजातेषु

कथमपि कांश्चित् अवलम्ब्य, क्वचि त्क्वचित् अनधिगत सामलक्ष्य व्यवस्थान् याजुषान्, आत्त लौकिक गानमात्र प्रावीण्यान् गायकांश्च स्वपाठ प्रामाण्य प्रतिख्यापयिषया तानेव प्रतिभुवो भावयन्तः तत इतः तदर्पिताः प्रशंसा-पत्रिकाश्च प्रदर्शयन्तः परितश्चोलान् परिभ्रमन्ति ते। किमेभिः, आत्मगोष्ठी-मात्रश्लाघनीयैः रोमन्थ मन्त्रैः।

तदिमान् अयमहं अभ्यर्थये प्राञ्जलिः, प्रमाणयन्तः कतिचन प्रभून्, पण्डितमणीन् वा सामतत्व पारदृश्वनः, प्रकटितचराणां प्रबन्धानां सप्रमाणोपबृंहणं आधाय समाधानानि प्रकटं आदधतां प्रबन्धरूपान् लेखानेवामी॥

इति
सहृदय समुदायदासः
भट्टश्री नारायणशास्त्री

★ ★ ★ ★

तिरुविशनल्लूर् ब्रह्मश्री रामसुब्बाशास्त्रि प्रणीतः

॥ "सामवेद स्वर मात्रादि तत्वविलासः" ॥

★ ★ ★

शुभमस्तु॥

राम मेघश्यामं श्रितजनकामं दिशन्तमभिरामं।
भीमं भीमतमानां भजेम सीमातिलङ्घि महिमाब्धिम्॥

□श्रीमद्वेंकटराम सूरिमणिना श्रीसामवेदाश्रितो
मार्गो यः प्रथितः पुरातनतमः संपाठितः सांप्रातम् ।
सोऽयं लक्षणशास्त्रसारविदुषा श्रीरामसुब्बाख्यया
ख्यातेनापि महीसुरेण पटुतां नीतः प्रमाणाध्वना ॥

★ ★ ★

साम्नि, क्रुष्ट, प्रथम, द्वितीय, तृतीय चतुर्थ पञ्चम, षष्ठ संज्ञा सप्त स्वराः स्वीकार्याः । तद्योऽसौ क्रुष्टतम इव साम्नः स्वरः तं, देवा उपजीवन्ति । योऽवरेषां प्रथमः, तं मनुष्याः । यो द्वितीयः, तं गन्धर्वाप्सरसः । यस्तृतीयः, तं पशवः । यश्चतुर्थः, तं पितरः, येचाण्डेषु शेरते । यः पञ्चमः, तं असुर रक्षांसि । यो अन्त्यः तमोषधि वनस्पतयः,यश्चान्यज्जगत् इति "सामविधान ब्राह्मणे" प्रथम खण्ड वचन-प्रामाण्यात्, तेषां सप्तानां स्वराणां मध्ये एकैकोऽपि स्वरः उच्च, उच्चतर उच्चतम-भेदेन त्रिविधः। "योऽसौ साम्नः क्रुष्टतम इव स्वरः" इत्युदाहृत ब्राह्मणवाक्ये क्रुष्ट-पदोत्तर "तमप्" प्रत्ययेन क्रुष्टतम प्रतियोगिनः क्रुष्टतरस्य तत् प्रतियोगिनः, क्रुष्टस्य च सत्वावगमात् ।

न च, क्रुष्ट स्वरस्य "क्रुष्टतम" इति "तमप्" प्रत्यय वलेन त्रैविध्यावगमेऽपि प्रथमादि स्वराणां प्रत्येकं प्रथम, प्रथमतर, प्रथमतम भेदेन त्रैविध्ये किं मानमिति शङ्क्यम् । लिङ्गस्य पूर्वत्वात् । चोदनाशब्द सामान्यात् एकेनापि निरूप्येत । यथा "स्थालीपुलाकेने" ति पूर्वतन्त्रीयसप्तमाध्यायचतुर्थ-पाद सूत्र सिद्धन्यायेन, यथा स्थालीगतानां पुलाक द्रव्याणां एकस्य मर्दनेन

□ पूज्यश्री अस्मत्पितामहाः

पाक परिज्ञाने सति तत्सहचरितानां अन्येषामपि स्थालीगत पुलाक द्रव्याणां पाक-परिज्ञानवत् सप्तस्वराणां मध्ये एकस्य क्रुष्टस्य क्रुष्टतम इव साम्नः स्वरः इति "तमप्" लिङ्गनिर्देशेन मन्द, मध्य उत्तम भेदेन त्रैविध्य सिद्धिवत् क्रुष्ट सहचरितानां प्रथमादि स्वराणामपि त्रैविध्यसिद्धेः निष्प्रत्यूहत्वात् ।

पूर्वतन्त्र सूत्रस्य अयमर्थः—

एकस्यां दर्श पूर्णमास विकृतौ, "सौर्येष्टौ" "प्रयाजे प्रयाजे कृष्णलं जुहोति" इति लिङ्गदर्शनस्य प्रयाजहोमानुवादेन कृष्णलविधायकस्य पूर्वत्वात् दर्शपूर्ण-मासतः सौर्येष्टौ प्रयाजादि इतिकर्तव्यतातिदेश ज्ञापकत्वात् प्रयाजाद्यतिदेशवत् सर्वास्वपि दर्शपूर्णमास विकृति याग भावनासु, तत्तच्चोदनाशब्द बोधितासु सौर्येष्टि-भावानाया इव इतिकर्तव्यताकाङ्क्षा सामान्यात्, एकेनापि सौर्येष्टि प्रकरणस्थेन विकृतौ प्रकृतिधर्मातिदेशः ज्ञापकेन सौर्येष्टि भावनावत्; सर्वाऽपि दर्शपूर्णमास-विकृतिभावना निरूप्येतेति कर्तव्यताविषये निराकांक्षीक्रियेत । यथा एकेन स्थालीगतविज्ञात पक्वभावेन पुलाकेन स्थालीगतानि सर्वाण्यपि पुलाकद्रव्याणि विज्ञात पक्व भावानि भवन्ति तद्वदिति । एतेन क्रुष्टादि सप्तस्वराणां प्रत्येकं अवान्तर भेदो नास्तीति भ्रान्तोक्तिः अपास्ता। क्रुष्टतम इवेति "तमप्" प्रत्यय-स्थालीपुलाकन्यायाज्ञान विजृम्भितत्वात् । तदेतत् क्रुष्टादि सप्त स्वराणां प्रत्येकं बहुधा भिन्नत्वं श्री विद्यारण्य स्वामिभिः सामवेदीय, प्रकृति ऋग्भाष्ये उपोद्घात निरूपण प्रकरणे सामशब्द वाच्यस्य गानस्य स्वरूपं ऋगक्षरेषु क्रुष्टादिभिः स्वरैः अक्षर विकारादिभिश्च निष्पाद्यते । क्रुष्ट, प्रथम, द्वितीय, तृतीय, चतुर्थ, पञ्चम, षष्ठश्चेति एते स्वराः । तेच, अवान्तरभेदैः बहुधा भिन्नाः इत्यादिना उक्तम् ।

तेचेति, क्रुष्टादिस्वराननूद्य बहुधा भिन्नाः इत्यनेन तेषां प्रत्येक बहुविधत्वाभिधानात्। एतेन षड्जादय एव क्रुष्टादि सप्तस्वराः भवन्तीति केनचिदुक्तं अपास्तम्। सायणीये सामविधान ब्राह्मणभाष्ये "सप्त स्वरा" ये यमाः ते पृथग्वेति" शौनकवाक्यार्थ विवरणावसरे "सप्त स्वराः"इत्यस्य अयमर्थः। ये यमाः इत्युक्ताः सप्त क्रुष्टादयः स्वराः ते षड्जादिभ्यः अन्यत्र एव बोद्धव्याः इतिग्रन्थे, पृथग्वेति "वा"कार विवरणरूपेण अन्य एव इति, एवकारेण क्रुष्टादीनां षड्जाति स्वरत्वपक्षे अनिर्भरस्य तेषां, षड्जादि भिन्नत्वपक्षे अत्र ऐदम्पर्यस्य च अवगमात्।

क्रुष्टादीनां पूर्वस्वरस्य उत्तम, मध्यम, मन्देषु यो मन्दस्वरः उत्तरस्वरस्य उत्तम, मध्यम, मन्देषु यः, उत्तमस्वरः तयो र्गानकाले एकाकारतयैव भानम्,न तु उच्चनीच भावेन। क्रुष्टादीनां "उत्तरोत्तरस्वरस्य पूर्व पूर्व स्वरापेक्षया नीचत्व व्यवहारः,पूर्व पूर्व स्वरूपीय उत्तम,मध्यमरूप अवान्तरांशापेक्षया उत्तरोत्तरस्वरीय उत्तम, मध्यम, मन्दांशानां सर्वेषां नीचत्वाभिप्रायकः।

सामविधान सायणीय भाष्ये "अनन्तरश्चात्र यमोवशिष्टः" इति शौनकवाक्य विवरणावसरे "अनन्तरः" इत्यस्यायमर्थः एषु यमेषु, अनन्तरः अव्यवहितो यमः, सोऽवशिष्टः अस्पष्टविशेषः इत्यर्थः। विप्रकृष्टो यमः भेदेन ज्ञातुं शक्यते।

तेन "सन्निकृष्ट" इति ग्रन्थेन उत्तर स्वरीय उत्तमांशस्य पूर्वस्वरीय मन्दांशस्य ब्राह्मणाधम क्षत्रियोत्तमयोरिव अव्यवहिततया अस्पष्टावभासत्व कथनात्, पूर्वस्वरीय उत्तम, मध्यमांशाभ्यां उत्तरस्वरीय

सर्वांशानां उत्तम, मध्यम ब्राह्मणाभ्यां, उत्तम, मध्यम, अधम क्षत्रियाणामिव-विप्रकृष्टत्वेन स्पष्टावभासत्व कथनात् ।

वस्तुतस्तु, उत्तरोत्तर स्वरस्य पूर्व पूर्व स्वरापेक्षया नीचत्वव्यवहारः औत्सर्गिकः, न तु सार्वत्रिकः। क्रुष्ट प्रथमयोः गानकाले उच्चनीच भावाप्रतीतेः = तथाहि, "मूषुत्वा" इति द्वितीये साम्नि ऊ, ऊ, वा, ऽ उ, इ, ॥ ऊ, उ इति वा "इ" इत्युत्तर ऊकारस्य क्रुष्टस्वरं सामगा वदन्ति । अग्न आ या हि वीतया, इत्यत्र, "तया" इत्यस्य प्रथम स्वरं छन्दोगाः कथयन्ति । तयोश्च गानकाले वैलक्षण्यं न प्रतीयत इति सर्वछन्दोगप्रसिद्धम् । नारदशिक्षायां, क्रुष्टाद्येकैक स्वरस्य प्रत्येकं बहुधा भिन्नत्वमपि दृश्यते

"अथातः स्वरशास्त्राणां सर्वेषां वेद निश्चयम् ।
उच्चनीच विशेषाद्धि स्वरान्यत्वं प्रवर्तते ॥"

इति प्रथम श्लोकेन । तस्य च इयं व्याख्या महर्षितुल्येन भट्टशोभाकरेण अति-प्राचीनेन कृता दृश्यते। अथ = सामसंहिताध्ययनान्तरं,अथ इति,संहिताध्ययनात्, स्वरशास्त्राणां, ऋग्यजुस्सामगानां, निश्चयं = सम्यक्प्रतिपत्तिं, वेद = "मया उच्यमानं जानीयात्"इति भगवान्नारदः शिष्यं प्रति आह। सामान्यभूताकारगत-स्वरः उच्चे उच्चविशेषे, उच्चतरे, उच्चतमे, नीचे, नीचविशेषे, नीचतरे, नीचतमे, स्थाने अभिव्यज्यमानः स्वरान्यत्वं = नानास्वरतां प्रपद्यत इत्याकारा व्याख्या। यत्तु, कश्चिज्जल्पति,उच्चतमं, उच्चतरं, उच्चं, मध्यं, नीचतमं, नीचतरं, नीचं इति क्रुष्टादि सप्तस्वराणां क्रमेण संज्ञेति, तन्न। कस्मिन्नपि इदानीं परिदृश्यमाने ग्रन्थे, क्रुष्टादि स्वराणां उच्चतमादि त्वदुक्तसंज्ञाबोधकवाक्यादर्शनात् । मध्यमिति शब्दस्यैव सामवेदीय स्वरग्रन्थेषु त्वदुक्ततृतीय स्वर संज्ञात्वस्य कुत्राप्यदर्शनाच्च।

वि—3

तत्र तत्र साम्नि “हिं” कारस्य प्रमाणप्रमितत्ववत् “हुं” कारस्य प्रमाण प्रमितत्वाभावेऽपि त्वदीय, “हिं” कार “हुं” कारयोः विकल्पः इति रोदनवत् तृतीय स्वरस्य “मध्य” इति संज्ञारोदनस्य त्वदीयस्य, पण्डितानां हास्यविश्रामस्थानत्वमेव ।

किंच, सामसु क्रुष्टादि स्वराणां मध्ये एकैकस्यापि स्वरस्य उदाहृत-बहुप्रमाणवशेन बहुधा भिन्नत्वावगमेन यथा पूर्वैः अधीताः अध्यापिताश्च क्रुष्टादि स्वराः, तथैव इदानीन्तनैः पठनीयाः, न तु द्वितीया, तृतीयादि स्वराणां क्वचित् क्वचित् संप्रदायागतं गानकाले एकाकारत्व परित्यज्य इदानीन्तनेन भिन्नाकारतया कल्पिताः पठनीयाः ।

“तुम्बुरु, नारद, वसिष्ठ, विश्वावस्वादयश्च गन्धर्वाः ।
सामसु निभृतं करणं स्वरसौक्ष्म्यात् तेऽपिहि न कुर्युः”

इति छन्दोगमहर्षि वचन प्रामाण्यात् । करणं = स्वरादि शिक्षा क्रियते अनेनेति व्युत्पत्या शिक्षादि शास्त्रम् । निभृतम् = परिपूर्णकर लक्षणम् । अन्यत्पदं स्पष्टम्। यत्तु केनचित् सामवेदीय प्रथम स्वरस्य “धैवत” मिति संज्ञा, द्वितीय स्वरस्य “पञ्चम” संज्ञा तृतीय स्वरस्य “मध्यम” संज्ञा, चतुर्थस्य “गान्धार” संज्ञा मन्द्रस्य “ऋषभ” संज्ञा, अतिस्वार्यस्य “षड्ज” संज्ञा क्रुष्टस्य “निषाद, संज्ञा इति क्रमेण सामवेद स्वराणां संज्ञा विज्ञेया इति प्रमाणशकलं विनैव स्वबुद्ध्या निश्चित्य ग्रन्थे मुद्रापितं च, तन्न ।

“यः सामगानां प्रथमः स वेणोः मध्यम स्वरः ।
यो द्वितीयः स गान्धारः ततृयस्त्वृषस्स्मृतः ॥
चतुर्थः षड्ज इत्याहुः पञ्चमो धैवतो भवेत् ।
षष्ठो निषादः विज्ञेयः सप्तमः पञ्चमस्स्मृतः ॥

इति नारदशिक्षावचनरीत्या प्रथमस्वरस्य “मध्यम” संज्ञा, द्वितीय स्वरस्य “गान्धार” संज्ञा, तृतीय स्वरस्य “ऋषभ” संज्ञा, चतुर्थ

स्वरस्य "षड्ज" संज्ञा, पञ्चमस्य "धैवत" संज्ञा, षष्ठस्य "निषाद" संज्ञा, सप्तमस्य "पञ्चम" संज्ञा इत्येवंरीत्या प्रथमादि स्वराणां संज्ञा प्रतीत्या भवत्कल्पित-संज्ञानां नारदशिक्षा वचन विरुद्धत्वात् ।

यस्य वर्णस्य यावती मात्रा प्रमाणप्रमिता तस्य गानकाले क्वचित् क्वचित् न्यूना, अधिका च मात्रा भवत्येव । नतु तावत्येवेति नियमः कर्तुं शक्यते । "प्रत्यक्ष परोक्ष, क्षिप्र, चिर, न्यस्तोदात्त, कृष्टा कृष्टानां येन संस्वरेत् तत्कुर्या" दिति द्राह्यायण सूत्र प्रामाण्यात् । लुप्तस्य अक्षरस्य प्रत्यक्षादीनां रूपाणां मध्ये येन रूपेण प्रणवं सदृशं उच्चरेत् तद्रूपं कुर्यात् । यदि लुप्तो वर्णः प्रत्यक्षः विकाररहितः स्यात्, तदा प्रणवेऽपि कुर्यात् । यदि ऊहादि विकारेण लुप्तः परोक्ष स्स्यात्, तदा प्रणवेऽपि परोक्ष एव स्यात् । दीर्घ प्लुतादेः अधिका माता "चिर" मित्युच्यते । "न्यस्तो" नाम अनुदात्तः । "प्रसिद्धमन्यत्" इति उक्त सूत्रस्य "धन्वि" कृतव्याख्या । दीर्घ प्लुतादेः अधिका मात्रा "चिर" मित्युक्ता ॥ क्लृप्त मात्रा-पेक्षया मात्राधिक्यं अस्ति उच्चारणकाले इति सिद्धम् । "क्षिप्र" मिति सूत्र घटक-शब्दस्य दीर्घ प्लुतादेः अल्प मात्रार्थ इति सिद्ध्यति । तेन मात्रायाः उच्चारण-काले न्यूनता अस्तीति सिद्ध्यति । मात्रा लक्षणग्रन्थे च मात्रां प्रस्तुत्य "प्रतिज्ञा खलु वर्तते" इति सूत्रं प्रवृत्तं अस्ति । मात्रा विषये प्रतिज्ञा=गुरुपरंपरागत मात्रा-स्वरूप धारणम्, वर्तते = अस्ति इत्येतत्प्रसिध्दं खलु, इति सूत्रार्थः "पञ्चविधं आचार्यकं नाम, "मुखं, न्यासः, करणं, प्रतिज्ञा, उच्चारण" मिति नारदशिक्षा वाक्यस्य व्यख्यानावसरे प्रतिज्ञापदस्य तद्व्याख्यातृभिः भट्टशोभाकरैः प्रतिज्ञा = गुरुपरम्परागत मात्रास्वरूप धारणमिति व्याख्यातत्वात् । तथाच, यत्र गुरुपरंपरया मात्रायाः न्यूनाधिकभावावधारणं तद्राहित्यावधारण च तत्र तथैव कार्यं, न तु, केवल मौढ्येन न्यूनाधिकभावं विनैव सर्वत्रोच्चारणं कार्यमिति सिद्धम् ।

★ ★ ★ ★

ग्रामे गेय, अरण्ये गेय, ऊह रहस्यानां, सप्रमाण शुद्धाशुद्धीय पट्टिका

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
१	वेयगाने यस्यत्यञ्छंबरं (३.साम)	सुत आऽ २ ३:	सुतआ ऽ२३- (विसर्गलोपः)	मामतंत्रे-आन् (१५-१०-३, ४)
२	उच्चातेजा(३, ४, साम)	उग्रँ शा ऽ२३४ र्मा ऋषभः पावमाने, आभीकेच (ऊहेच)	उग्राँशा ऽ२३४र्मा	स्तोत्रीयास्वपि-योनिवन्नि- होताभवति (सा-तं) ञ्यामण्विनि (५-४-१) ऊहसते-ऐटते
३	उपोषुजातमप्तुरं–१ अर्षासोमद्यु-१-साम	इहा ऽ१(निघ्ने)	इहा ऽ १- (पदपाठे· इह-वृधे)	(सा-तं)उदात्तं(२-९-१०)

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
४	इषेपवस्वधारया	1 २३ 111 उप् इही ऽ२३४५	2 उप्(परिभाषायांउचप्) 2 1 111 (ईऽ३ही ऽ२३४५)	सा-तं (उप्-(७-११-६) आदिर्घोषे (४-१-३)
५	प्रसोमदेववीतये-२	5 5 वीऽ६ हई	5 5 वी ऽ६ हाउ	सा-तं-एनाक्षेरेतुडि(४-९-५ नेरि (११-१०-३)
६	पवस्वदेववीतये-२	4 0 5 5 भिरोजसा ऽ६ए	३ 40 5 5 भिरोजसाऽ६ए– परिभाषायां	सा-तं-आत्वासहा– (१५-९-२)
७	सोमःपुना–१	२ 1 पवे	२ 1 पवाऽ२३ -परिभाषायां	सा-तं-नन्दः (४-५-८)
८	आरण्यगानो बृहत्साम-औहोइत्वामिद्धि	20 00 सातौवाजा- — 1 सूऽ२अर्वा-ऽ२३४	20 1 0 सातौवाजा- — सूऽ२आर्वा ऽ२३४	सा-तं-तप्रथमोगेहः (१२-९-८)

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
९	हाउदिवि-महित्रीणा	ए–दिवी ऽ२३४५	दिवी ऽ२३४५ पदपाठे–दिवि	सा-तं-नचतु र्यहकाराघो –षादयः (१-१०-४) असाविसोमोअरु निघने
१०	वाजसाम्नि- (अभीनव)	विविहो ऽ२ इविवि	विविहो ऽ२विवि	सा-तं-योविभ्याहवयोः –त्सिबाहवोः (१३-११-१५)
११	रौहिणे- (इन्द्रनरोनेम)	किट् (द्विः–२)	किट्-द्वादश-१२-परिभाषायां-किचट्	लोम–सिक्षा–किट्कारएवच–
१२	महानाम्नि-इन्द्रन्धन	शूरो–योगो–इडा–	इडा ऽ२३४५	परिभाषायां सा-तं-पशु (२-१०-४)

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
१३	ऊहदशरात्रे तृतीयंक्रौञ्चे (अयंपूषा)	1 2 10 3 2 य.पञ्चचर्षणीरभी ऽ१–	1 2 10 2 यःपञ्चचर्षणीरभीऽ१	सा-तं-उदृत्तात् (१-११-५) नौजेः (२-६-६) उदात्तं (२–९–१०
१४	अङ्गिरसांगोष्टे– अर्कपुष्पोत्तरे (मृज्यमान)	2 1 02 10 मृज्यमानस्सुहस्त्या	2 1 0 2 1 मृज्यमानस्सुहस्त्य–	ऋक्तंत्रे (अनुस्त्य) (५–४–७)
१५	आभीशवोत्तरे (तवाहँ)	1 2 1 5 नोबभ्रओ ऽ२३४ वा	1 2 1 5 नोबभ्रऊ ऽ२३४ वा	सा-तं-उद्धयमाइन्द्रे (१२-३-७) फुल्ले-अनुस्थं (१०-२-१०)

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
१६	चतुर्थंवैदन्वते– परिस्वानोगिरि	2 3 तुवंवा ऽ२३४ इ 2 3 तुवंका ऽ२३४ 2 1 मधुप्रा ऽ२३४ 2 3 तमन्धा ऽ२३४	2 3 तुवांवा ऽ२३४ इ 2 3 तुवांका ऽ२३४ 2 3 म धूप्रा ऽ२३४ 2 3 तमान्धा ऽ२३४	सा-तं-नधिनिदीर्घं (५-३-५) त्र्यामण्विनि (५-४-१) फुल्ले-दन्वतेच— अगिरिप्रभृतितिस्रः (५-१-४२,४३)
१७	धुरांसाकमश्वेषु (सर्वत्र)	10 2 अध्वर्यो-दोअन्धसाऽ३ः T स्यमरुता ऽ३ः	10 2 दोअन्धस ऽ३ः 1 2 स्यमरुत ऽ३ः	सा-तं-न्विस्थात्प्रणतञ्ज्यः (३-७-१) फुल्ले–ऊहगानेयोनित्र — -त्स्वराः (८-५-१)
१८	आभीशवाचेउत्तरेच- परीतोषि दैर्घश्रवसेच	2 1 5 भिरो ऽ२३४ वा- T 0 2 1 5 तोगोभिरो ऽ२३४ वा	2 1 5 भिरू ऽ२३४ वा 1 0 2 1 5 तोगोभिरूऽ२३४वा-	सा-तं-उद्वयमाइन्द्रे (१२–३–७) फुल्ले–अनुस्थं- (१०–२–१०)

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
१९	धर्मविधर्मणोः पवस्वसोममहान्	210 2 महान्त्समुद्रा ऽ१ः 2 10 2 दिवेपृथिव्याऽ१इ 2102103 111 दिवोधर्त्तासीऽ२३४५ 210 2 सत्येविधर्माऽ१न्	210 232 महान्त्समुद्राऽ१ः 21023 2 दिवेपृथिव्या ऽ१इ 210 210 दिवो धर्त्तासी— 111 ऽ२३४५ 210 2 सत्येविधर्मा ऽ१न्	सा-तं-नौजेः— (२-६-६) उदात्तं (२-९-१०) उदात्तात्(१-११-५)
	पवस्वसोममहेद्	1 201 2 अश्वोननिक्ता ऽ१ः 1020103 111 प्रतेसोतारा ऽ२३४५ः 12103 111 रसंमदाया ऽ२३४५	1 201 2 अश्वोननिक्ता ऽ१ः 102010 111 प्रतेसोताराऽ२३४५ः 12.1203 111 रसमदाया ऽ२३४५	”

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयंशुद्धम्	प्रमाणम्
२०	अर्कपुष्पाद्यरयिष्ठयोः	स्तोलीयान्तेसकृत् 1 ṁ 2 2 हुवेऽ२३-औऽ३होऽ३वा	स्तोलीयान्ते हवेऽ२३ (द्विः) ṁ 2 2 औऽ३होऽ३वा (द्विः) परिभाषायामपि	अभ्यस्तान्ताः— पुष्पाद्यरयिष्ठयोः फुल्ले (८-९-१४) पूर्वार्कपुष्परयिष्ठयोः (९-८-४)
२१	ककुबुत्तरेयज्ञायज्ञीये	1 — 10 दुहा ऽ२नऊर्धर्दिवि 10 — 1 आपाऽ२च्छर्यन्धरुणं	1 0 — 1 दुहानऊऽ२र्धर्दिवि 10 — 1 आपृच्छ्याऽ२न्धरुणं परिभाषायामपि	फुल्ले-ककुभिचतुर्थं (५-३-६७) स्वासुपुनादेवः (५-२-६१)
२२	ऊहसंवत्सरे गौङ्गवे- प्रसोमदेववी	2 1 5 मधो ऽ२३४वा	2 1 5 मधूऽ२३४वा	सा-तं-उद्वयमाइन्द्रे (१२-३-७) फुल्ले-अनुस्थं- (१०-२-१०)

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
२३	रयिष्ठे—पवस्ववाजसा रहस्ये-अष्ठेडपदस्तोभेच	1 20 1 2 3 111 पवमानमहित्वनाऽ२३४५	1 20 3 पवमानमहित्वना 111 ऽ२३४५	1 20 3 2 पवमानमहित्वनाऽ१ ऋक्स्वरवत् (१-११-१) मानमहिप्रचयं
२४	एकाहे मारुते-एन्दुमिन्द्राय	1 द्वितीयेस्तोत्रीये-स्या	2 1 सिया (विकर्षः)	फुल्ले-संकृष्टप्रकरणग्रहणात् सा-तं-यव्यन् (९-१-६) ऊहगाने यानि वास्वरा ६- इति च.
२५	यज्ञायज्ञीये-देवोत्रोद्रवि	1 — 10 तँहोऽ२तारमध्वर 1 — 1 दधाऽ२तिरत्नंविध	1 0 0 — 1 तँहोताराऽ२मध्वर 1 0 — 1 दधातिराऽ२रत्नंविध	फुल्ले-ककुभिचतुर्थं (५-३-६७) परिभाषायांच

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
२६	सदोविशीये - अभिसो-मासआ	1 201 2 1 पवन्तेमदियंमदं	1 201 21 पवन्तेमदियंमदं	शीयेनकृदँहत् फुल्ले (१०-६-१२
२७	अहीने विलंबसौपर्णे—अस्यप्रत्ना	2 1 210 2 1 अस्यप्रत्नामनुद्युतं	2 1 210 21 2 अस्यप्रत्नामनुद्युतं— 121 ईयइयाहाइ	सा-तं ऋक्स्वरवत्(१—११—१) शौतावुदात्तादुन्नीचे (१३-१—१)
२८	दैर्घश्रवसे—अभिसोमा	1 201 2 1 पवन्तेमदियंमदं	1 201 2 12 पवन्तेमदियंमदं	फुल्ले—शीयेनकृदँहत् (१०—६—१३)
२९	'शौक्ते—सखायआनिषी	1 3 2 वियंमदमभा ऽ१इ	1 2 3 2 वियम्मदमभा ऽ१इ	सा-तं-मात् (२-४-१)

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
३०	प्रतोदे-श्रीणन्तोगो	२०१२०१०२१ श्रीणन्तोगोभिरुत्तरं 1 201 200 10 परिस्वानश्चक्षसेदेवमादनः	20 1 20 102 1 2 श्रीणन्तोगोभिरुत्तरं 1 20 1 200 परिस्वानश्चक्षसेदेव- 10 2 मादनः	तरमित्यत्र रकारस्य मादनमित्यत्र नकारस्य प्रचयत्वाच्चोचं
३१	गौङ्गवे-तवाहँसो	२ १ प्रओ ऽ२३४ २ वा	२ १ प्रऊ ऽ२३४ ५ वा	सा-तं-उद्धयमाइन्द्रे (१२-३-७)' फुल्ले-अनुस्थं(१०-२-१०)
३२	सत्रे सन्तनिनि-पवमानस्यजि	2 1 20 10 रश्मिभिर्वाजसात	२ १ 20 102 रश्मिभिर्वाजसात	सा-तं-नौजेः (२-६-६)

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
३३	रोहितकूलीये- पवमानस्याजि	21 5 मरो ऽ२३४ वा	2 1 5 मरू ऽ२३४ वा	पूर्ववत् उद्गयमानुस्थं-
३४	अर्कपुष्पपोत्तरं रहस्ये- यशसि-पुनानस्सोम	210 20 0 अपोवसानो अर्षसि 2 0102 1 2 1 दुहानऊधर्दिव्यमधुप्रियं	210 0 20 अपोवसानो अर्षसि 2010 2 1 दुहानऊधर्दिव्य- 2 1 मधुप्रियं (सर्वत्र)	घरसन्तनिनि फुल्ले (५-११-७) अन्यत्र घरशब्दउच्चः
३५	प्रायश्चित्ते श्रुद्ध्ये 1 0 0 एनावोआ ऽ२ग्निम्	2 1201 2 प्रियञ्चेतिष्टमरतिं 1 201 स्वध्वरंविश्वस्यदूतं	2 10 2 1 प्रियञ्चेतिष्ठमरतिं 2 1 201 स्वध्वरंविश्वस्यदूतं	ऋक्स्वरवत्

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
	1 प्रत्युवदाऽ२र्शि-	1 20 1 21 रियस्सचाउच्चन्नक्षत्वं 1 2 1 20 1 रियस्यचसंभक्तेनग	1 021 2 रियस्सचाउच्चन्नक्षत्रं 1 2 12 1021 रियस्यचसंभक्तेनग	ऋक्स्वरवत्
	10 इमाउवाऽ२न्दि-	210 201020 मह्वे वसेशचीवसू- 1 2 -विशंविशं 1 20100 2001 जनन्नराचोदेथाँसून्	2T0 20 0 01 मह्वे वसेशचीवसूविशं 1 2 0T00200 जनन्नराचोदेथाँसू	"
	10 अम्नेविवा ऽ२स्वत्	1 0210 021021 व्यवाहनोऽम्नेरथीरध्वं 10 2 100 सुवीरियमस्मेधे	102100 व्यवाहनोम्ने 2T02 100 सुवीरियमस्मेधे	"

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
३६	रहस्ये शाकरऋषभे–पवस्ववाज-तृतीयायां	1000000 0 2 1 आएताएजाएम्रिषआ	100000002 1 ताएजाएश्रीएषआ	फुल्ले-भेचाकारान्तः:–(१०–५–२३) द्राह्यायण श्रौतसूत्रे पाङ्क्तस्यानुष्टुप्सु २०–४–१३)
३७	अष्टेडपदस्तोभे-पवस्ववाज	10 2 01 त्वाँरिहन्तिधीतयः 1 21021 हरिंपवित्रेअद्रुहः	10 2 012 त्वाँरिहन्तिधीतयः 1 2102 12 हरिंपवितेअद्रुहः	सा–तं शौतावुदात्तादुन्नीचे (१३–१–१)

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
३८	अश्वव्रते—अभिवाजी	1 30 2 शिशुर्वाजी ऽ१ 1 2 1261 परिस्वयंमेध	1 230 2 शिशुर्वाजी ऽ१ 1 210 परिस्वयंमेध	सा—तं नौजेः—(२-६-६) ऋक्स्वरवत्(१—११—१)
३९	द्विरिडपदस्तोभे—अभिप्रियाणि	20 3 2 रोचनन्दिवा ऽ१:	20 1 2 रोचनन्दिवा ऽ१:	”
४०	चतुरिडपदस्तोभे वृषामतीनां	2 0 3 2 विशन्मनीषिभा ऽ१इ: 2 0 3 2 खियायवधयाऽ१न् 200 3 2 तेचारुमत्सरा ऽ१:	2 1 201 2 विशन्मनीषिभा ऽ१इ: 1 0 212 खियायवधया ऽ१न् 2010 2 3 2 तेचारुमत्सरा ऽ१:	”

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयं शुद्धम्	प्रमाणम्
५१	षडिडपदस्तोभे-पवित्रन्ते	1 2 0 अतप्तनूर्नं 20 0 3 2 रोहन्तितेजसा ऽ१	1 2 01 अतप्ततनूर्नं 20 10 2 रोहन्तितेजसा ऽ१	ऋक्स्वरव त्
५२	अष्टेडपदस्तोभे धर्त्तादिवःपवते	1 2 1 रयन्नपस्युभिः 2 0 3 2 मनीषिभा ऽ१इ: 2 3 2 हिशश्वता ऽ१:	1 2 1 2 रयन्नपस्युभिः 2 9 1 2 मनीषिभा ऽ१इः 2 1 2 हिशश्वताऽ१:	,,
५३	एकवृषे-अभिप्रव	21 20 120 वप्ररसाअस्यपिन्विरे	21 0 2 0 वप्ररसाअस्यपिन्विरे	,,

संख्या	स्थलनिर्देशः	गीयमानं अशुद्धम्	गेयंशुद्धम्	प्रमाणम्
४५	नित्यवत्सातीषड्ससिमासु-पवस्ववाजसातये	आती-जश्रीऽ२षाइ (सर्वत्र)	तीजा-श्री ऽ२षाइ सर्वत्र	चत्वार्युधः द्राह्या-श्रौतसूत्रे (२०—४—२०)
	उत्तरार्चिके	अभिश्रूतस्य रभिन्द्रशेकं	अभ्यृ ऽ२तस्य रभिन्द्रशेकं	ऋति- ऋक्-तंत्रे (२—३—५) अनेकानामुदात्ताना

Among the four Vedas the Sāma Veda holds a prominent place. It is mentioned as one of his vibhutis by Gitacarya. सामगानप्रियः is one amongst several names of Isvara. Veda has been defined as a particular collection of Mantras and Brāhamaṇas. There are three kinds of mantras : ऋक्, सामन् and यजुः. Jaimini, the celebrated Sūtrakāra of Dharma Mīmamsā, defines Sāma mantra as "गीतिषु सामाख्या". Sāma mantra is a collection of sounds with a musical pitch sung either on Rks or Stobha. From times immemorial it has been handed down by a competent guru to a śiṣya. Those sung on Rks are called Rksāman, and those on Stobha are called अनृक्सामानि such as, for example, प्रजापतेर्हृदयम्. Stobha is a letter or a collection of letters having no meaning, on which a sāman is sung to complete the limited time prescribed for a sāman.

The Sāma Veda is renowned to have one thousand Sākhās, that is, rescensions. Patañjali, the author of the Mahābhāṣya, mentions it as such. Jaimini learned all the thousand ṣākhās from Vyāsācārya. Jaimini taught only one sākhā to each one of his disciples. Most of these ṣākhās are considered to have been lost, there being none to whom they have been handed down in regular traditional succession. Fortunately some ṣākhās are still to be met with in India. The Kauthuma sākhā is one amongst them ; it is practised in South India and in Gujarat. All the Rks upon which several sāmans are sung are collected in the samhitā also called Uttarārcika consisting of nine prapāṭhakas or chapters.

Brahmasri Ramanatha Dikshit, a scion of the famous Appaya Dikshitar who is mentioned as an incarnation of Siva, and the author of more than a hundredworks, isanerudite scholar of the Sāma Veda including all Laksaṇa granthas connected with it. He is a repository of traditional knowledge of Sāma Veda. His knowledge in other branches of Veda and pratisakhyas is praiseworthy.

The present edition of the Kauthuma samhitā with पदपाठ and ऊहोह्यगान is an important addition to the extant Vedic literature. Sri Ramanatha Dikshit has written an elaborate preface which explains many abstruse matters connected with the Sāma Veda. Some misconceptions are wide among Vedic scholars. Some think that the Kauthuma samhitā is only a collection of Rks found in RkSamhitā and ऊहोह्यगान is not apauruṣeya, i.e., it has its origin in ṛṡis or illumined souls. These contentions have been rejected with satisfactory replies that refute all objections which might be raised and establish the separateness of Sāma samhitā and the apaurușeyatva of ऊहोह्यगान. Modes of पदपाठ and स्वरनिर्देशपाठ have been elaborately explained with several examples. भावविकाराः and the contents of this samhitā have been elucidated. Several stotras sung in अग्निष्टोम and other yāgas are rendered explicit. This preface may be considered as a useful introduction to the Sāma Veda.

While samhita portions of other Vedas have पदपाठ, क्रमपाठ and other pāṭhas according to their respective प्रातिशाख्यानि the Sama samhita has पदपाठ only. In the present edition पदपाठ also is included for the benefit of vedic reciters.

Sri Ramanatha Dikshit is the Head of the Department of Veda at the Samskrit Mahavidyalaya of Banaras Hindu University. He has edited सामतन्त्रम् a प्रातिशाख्य of Sāma Veda with a hitherto unpublished commentary. He has taken great pains to bring out the present edition of Uttarārcika, i.e. Kauthuma samhitā with पदपाठ and ऊहोह्यगान. All lovers of ancient vedic literature will feel indebted and grateful to Pandit Ramanatha Dikshit for this commendable contribution to the existing printed works on the Vedas.

V. S. Ramachandra Sastry,
Principal,
Samskrit Mahavidyalaya,
Banaras Hindu University

Varanasi-5.
10th of November 1966.

श्रीगणेशाय नमः ॥

ॐ नमः सामवेदाय ॥

* प्राक्कथनम् *

विद्वन्मूर्धन्यानामविदितं कं वा विषयमपूर्वं प्रतिपादयितुं शक्नुयाम्। यदधिगतमितस्ततो मया तदत्र मच्चित्तशुध्यै विमर्शकानां पुरतस्समुपस्थापयामि। निशाम्यैतत्तद्गुणदोषाविष्करणे पटवो मां शिक्षयन्त्विति सविनयं प्रस्तौमि। तदस्मिन्नल्पकाये प्राक्कथने सामवेदसंहिताया ऋग्वेदसंहितातोऽनुद्धारः, ऊहोह्यगानयोरपौरुषेयत्वम्, सामवेदे परिभाषापाठप्रकारः स्वरनिर्देशपाठप्रकारः, प्रकृतग्रन्थीयपदार्थप्रतिपादनम्, भावविकारः इत्येवमादयो विषया निरूप्यन्ते। तत्रादौ सामवेदसंहिता स्वतन्त्रा, न बह्वृचसंहितातस्समुद्धृतेति प्रतिपादयामि—

सर्वेषां भारतीयानां वेदार्थानुसन्धानलब्धप्रतिष्ठानां चिरन्तनमहर्षीणां दर्शनप्रणेतॄणां सहृदयधुरीणानां महाकवीनां च वेदानधिकृत्य सात्विकी मतिरासीत् यदिमे वेदाः काव्यनाटकशास्त्रग्रन्था इव प्रमाणान्तरेणार्थानुपलभ्य तत्तद्देशकालपरिस्थितीरवगमयितुं महनीयैर्महर्षिभिर्न व्यरच्यन्त, परं परमात्मनः शरीरभूता अनादिनिधना एवेति। तत एवास्तिकवरेण्या द्विजवराः तत्र प्रतिपादितान्यैहिकामुष्मिकफलप्रदानि बहुलायासवित्तसाध्यान्यपि कर्माण्यनुष्ठाय विशुद्धान्तःकरणाः शाश्वतीं गतिमवापुरिति पुराणेतिहासादिभ्योऽवगच्छामः। गच्छति काले बुद्धावतारात्परं भारतीयानां केषाञ्चिन्मतिमारुरोहायं विषयः यत् इमे वेदाः पौरुषेया भवेयुर्नामेति। तत्र च दत्तचित्ताः महत्या युक्त्या वेदानां पौरुषेयत्वमुररीचक्रुस्ते। अतस्तत्खण्डनाय प्रवृत्तानि सर्वाण्यास्तिकदर्शनानि। तत्रेश्वरं स्वीकुर्वन्तो नैयायिका रागद्वेषासंस्पृष्टेनाप्ततमेनेश्वरेण प्रणीता इमे वेदा इति पन्थानमवलम्बिरे। अपरे तीर्थकाराः सर्वज्ञः परमेश्वरो गतकल्पीयं वेदं यथावस्थितं स्मृत्वोपदिशतीति प्रत्यपादयन्। ईश्वरमनङ्गीकुर्वन्तः कर्ममीमांसका अपौरुषेयत्वमेषां प्रत्यष्ठापयन्। बुद्धात्प्राचीनकालिकेषु वैदिकग्रन्थेषु पौरुषेयापौरुषेयत्वविषये वेदानां नास्ति विचारः। पश्यन्तु यास्कप्रणीतं निरुक्तमादिमं वैदिकग्रन्थरत्नम्। तत्र प्रथमद्वितीयसप्तमाध्यायेषु परिशिष्टप्रकरणे च बहवो वैदिका विषयाः सविमर्शं विचार्य सिद्धान्तिताः। यदि नामायं पौरुषेयापौरुषेयविचारस्तदानीं भवेत् तर्हि तदधिकृत्यापि विचारोऽस्मिन्ग्रन्थे भगवता यास्केन कृतो भवेत्। ततो वयं जानीमः बुद्धकालात्परमेवायं कोलाहलः प्रावर्तत भारते।

एतस्मिन्नन्तरे वैदेशिकानां तदनुयायिनां भारतीयानां च प्रज्ञावतां संभाविततमानां वेदार्थानुसन्धानतत्पराणां मनसि पौरुषेयत्वप्रतिष्ठापनाय कश्चन नवीनो मार्गः प्रादुरभूत् भाषादृष्ट्या विषयदृष्ट्या च ऋग्वेदसंहितातिप्राचीना वैदिक-

ग्रन्थेषु। एषा च संहितैकदैव प्रणीतेत्यपि वक्तुं न शक्यते किन्तु द्वितीयादिसप्तम-मण्डलान्तोंऽशोऽतिप्राचीनः। क्रमेणाष्टमनवमप्रथमदशममण्डलानि व्यरच्यन्त। ततः परमथर्वयजुस्संहिते जज्ञाते। सामवेदसंहिता नाम न काचित्संहिता ऋग्वेदसंहितातो भिन्ना स्वीकर्तुं शक्यते। यज्ञकाले समायाते स्तोत्राधारत्वेनापेक्षिता ऋङ्मन्त्रा ऋग्वेदादुद्धृताः। त एव मन्त्राः अन्यैः पञ्चसप्तत्या मन्त्रैस्सह संकलिताः सामवेदसंहितेति समाख्यां लेभिरे। अत एव पूर्वोत्तरार्चिकग्रन्थयोर्विद्यमानास्सर्वे मन्त्राः प्रायः [1]ऋग्वेदसंहितायां दरीदृश्यन्ते। तत्र पञ्चसप्ततिमन्त्रा यद्यपीदानींतनऋग्वेदसंहितायां नोपलभन्ते तथापि प्रचारपदवीं प्राप्यादर्शनं गतास्वन्यासु बह्वृचसंहितासु समाम्नाता भवेयुः। अपि च कर्मकाण्डप्रतिपादनपरेषु ब्राह्मणकल्पसूत्रग्रन्थेषु प्रविरलतया त एव मन्त्रा अवलोक्यन्ते—इति।

प्रकृतऋग्वेदसंहितातस्सामवेदसंहितायां ये पाठभेदा दृष्टिगोचरा भवन्ति तदधिकृत्य गवेषकानां नैकविधा मतयो भवन्ति। तथा हि – ये सामवेदे पाठभेदास्ते प्रायः गीतिसम्पत्यर्थं[2] बुद्धिपूर्वकमेव कृताः। तदेतदसहमाना अपरे पाठभेदा अपि ऋग्वेदीयशाखान्तरसंहितासु[3] भवेयुरिति समर्थयन्ते।

अत्रोच्यते—इयं सामवेदसंहिता ऋग्वेदात्सङ्कलितेति तेषां पक्षस्तदीयसिद्धान्तेन व्याहन्यते। तथा हि—इत्थं हि तन्मतस्थितिः—भाषादृष्ट्या विषयदृष्ट्या चातिप्राचीना ऋग्वेदसंहिता। तत्राप्यतिप्राचीनानि गृत्समदादिभिर्दृष्टानि षण्मण्डलानीति। तत्रेदं प्रतिपाद्यते—अस्ति सामवेदीयं ज्ञानं भगवतो गृत्समदस्य द्वितीयमण्डलद्रष्टुः।

---

१. इन में ७५ के अतिरिक्त सारे मन्त्र ऋग्वेद के ८ वें और ९ वें मण्डल में भी तथैव सङ्कलित है। मन्त्रों की रचना प्रायः गायत्री छन्द में है अथवा गायत्री तथा जगती मिश्रित प्रगाथा वृत्तों में हुई है। इन का मूल उद्देश्य गेय पदों की रचना करना था। ऋग्वेद में न मिलने वाले ७५ मन्त्र अन्य संहिताओं में जहाँ-तहाँ और कभी-कभी कर्मकाण्ड-परक ग्रन्थों में भी प्रकीर्ण मिलते हैं। संभव है इन में कुछ किसी अज्ञात संस्करण से भी लिए गये हों। वैसे प्रतीत यही होता है कि ऋग्वेद की बिखरी पङ्क्तियों को मिलाकर इन का एक और अर्थहीन-सा संस्करण सम्पादित कर दिया गया है। (पृ० सं० १३६. प्रा० भा० सा०)

२. प्रो० आफ्रेख्त ने इन पाठ भेदों के कारणों को ढूंढने का प्रयत्न किया भी है; और उनका कहना है कि ये पाठभेद प्रायः गान की सुविधा के लिये जान बूझ कर किये गये हैं। क्योंकि सामवेद के दोनों आर्चिकों में मूलपाठ मौलिक न होकर किसी लक्ष्य की दृष्टि से किञ्चित भिन्न है। इत्यादि (पृ० सं० १२६ प्रा० भा० सा०)

३. "शाङ्ख्यायनादिषु ऋग्वेदीयशाखास्वन्यासु पाठभेदभिन्ना एते मन्त्रा भवेयुरिति यत्कैश्चिन्मन्यते तदेव समीचीनमिव प्रतिभाति" इत्याह सान्तबलेकर-कुलजदामोदरभट्टसूनु-श्रीपादशर्मभट्टाचार्यमहोदयः सामवेदसंहिताप्रस्तावे पृ० सं० ८।

मा नः स्तेनेभ्यो ये अभि द्रुहस्पदे निरामिणो रिपवोऽन्नेषु जागृधुः।
आ देवानामोहते वि व्रयो हृदि बृहस्पते न परः साम्नो विदुः॥
विश्वेभ्यो हि त्वा भुवनेभ्यस्परि त्वष्टाजनत्साम्नःसाम्नः कविः।
स ऋणचिदृणया ब्रह्मणस्पतिर्द्रुहो हन्ता मह ऋतस्य धर्तरि[1]॥

इति निर्दिष्टयोर्मन्त्रयोस्सामपदं प्रयुञ्जन्महर्षिरात्मनस्सामवेदस्थितिज्ञत्वमाविष्करोतीति सर्वविदितमेव; यतो हि न कोऽपि सचेताः स्वाननुभूतमर्थं स्वकीये ग्रन्थे निरूपयितुं समर्थो भवति। अस्यां परिस्थितौ महर्षिणा ज्ञाताः साममन्त्राः का ऋच आश्रयन्ते इति प्रतिवक्तव्यम्। ऋङ्हीनाः साममन्त्रा नैव सन्ति।

अथोच्येत प्रजापतेर्हृदयादयस्साममन्त्रास्तदाऽभ्यासन्। तदभिप्रायेणैवैतत्पदं प्रायौक्षीत् महर्षिरिति तर्हि ऋक्संहितातः प्राचीनाः साममन्त्रा इति वदन्तः ऋग्वेद-संहितातिप्राचीनेति वादस्य तिलाञ्जलिमेव यच्छेयुः। अथ मतं दधन्वेवा, त्रिकद्रुकेषु, नियुत्वा, इति ऋङ्मन्त्रान्महर्षिणा सङ्कलितानाश्रित्य तदानींतनः तत्समान-प्रज्ञः कश्चन सामानि जगौ। ततस्सामवेदीयं ज्ञानं महर्षेर्गृत्समदस्य समभवदिति तदपि सकलविपश्चिन्मनोग्राहितां नावलम्बते। तथाहि[2] "दधन्वे वा यदीमनु वोचद्-ब्रह्माणि वेरु तत्" इति ऋग्वेदमन्त्रपाठः। सामवेदे "वोचद्ब्रह्मेति वेरु तत्" इत्यानु-पूर्वीभेदो जागर्ति। ऋग्वेदमन्त्रादयं मन्त्रो भिन्नः। अपि च दधन्वे—मन्त्रदृष्टं साम यद्यतिप्राचीनं तर्हि केन कारणेन प्रथमं दृष्टं साम ओग्नाइ इत्यतः पूर्वं न सङ्गृहीतम्। एवमेव "त्रिकद्रुकेषु"ऋगपि आनुपूर्वीभेदाद्भिन्ना भवति।

अपरं च गृत्समदः साममन्त्रानेव जानातीति न, परं तेषामध्येतारं प्रयोगं च सम्यग्जानातीति तदीयमन्त्रेणैव जानीमः। तद्दृष्टौ मन्त्रावेवं द्वितीयमण्डलं मण्डयतः—

प्रदक्षिणिदभि गृणन्ति कारवो वयो वदन्त ऋतुथा शकुन्तयः।
उभे वाचौ वदति सामगाइव गायत्रं च त्रैष्टुभं चानु राजति[3]॥
उद्गातेव शकुने साम गायसि ब्रह्मपुत्रइव सवनेषु शंससि।
वृषेव वाजी शिशुमतीरपीत्याः सर्वतो नः शकुने भद्रमा वद।
विश्वतो नश्शकुने पुण्यमावद इति।

मन्त्रयोरनयोर्वैदिकमार्गप्रदर्शकैरास्तिकवरेण्यैस्सर्वदर्शननिष्णातैस्सायणाचार्यैर्योऽर्थः प्रतिपादितस्स एवार्थो गवेषकैरपि स्वीकृतः। तथाह्यत्रत्यं सायणभाष्यम्—

शकुने हे कपिञ्जल उद्गातेव साम यथोद्गाता साम गायति तथा त्वं गायसि गानस्वनं करोषि। ब्रह्मपुत्र इव यथा ब्राह्मणाच्छंसी सवनेषु शस्त्राणि शंसति तथा त्वं कालेषु शंससि श्रौतस्वरं करोषि-इति। अत्र चोद्गातृकर्तृकं सामोपमानम् कपिञ्जल-कर्तृकशब्द उपमेयम्। तत्रोपमानस्य लक्षणं निराह यास्कः 'अथात उपमाः' इत्युपक्रम्य

---

[1] ऋ. सं० २.२३. १६, १७
[2] ,, ,, २. ५. ३.
[3] ,, ,, २. ४३. १, २

"ज्यायसा वा गुणेन प्रख्याततमेन वा कनीयांसं वाप्रख्यातं वोपमिमीते" इति। तत्र "प्रख्याततमेन गुणेनाप्रख्यातमुपमिमीते इति वाक्ययोजनायां द्वितीयप्रकारेणात्रोपमा भवति। तेन जानीमो वयमुद्गातृकर्तृकं सामगानं तस्मिन्काले प्रख्याततममासीत्। तेन प्रसिद्धेन गुणेन शकुनिकर्तृकं शब्दं अप्रख्यातमुपमिमीते द्रष्टा। तथा च गृत्समदाचार्यः सामगमुद्गातारं सम्यग्जानातीति सिद्धम्।

अपि च स्तोत्रप्रयोगं ज्ञात्वैव "उभे वाचौ" इति पदं प्रयुक्तवान्मण्डलद्रष्टा। सामगाः प्रातस्सवनादिषु बहिष्पवमानस्तोत्रादीनामुपक्रमे पूर्वं यानि सामानि गायन्ति तेषामाश्रयभूता ऋचः पठन्ति। तथा च श्रौतसूत्रम् "पुरस्तादुपरिष्टाच्चर्चः सर्वत्र जपेयुः यासु करिष्यन्तः स्युः[१]" इति। ततश्च ते ऋङ्मन्त्रं गायत्रं त्रैष्टुभम् चशब्दाज्जागतं गानमन्त्रं च प्रयुञ्जत इति ज्ञात्वैव उभे वाचौ इति सङ्गृह्णाति स्म। इदानीं कानि सामानि ज्ञात्वैवमवददिति ऋग्वेदादृङ्मन्त्राः सामवेदे सङ्गृहीता इति वदद्भिः स्वकीयसिद्धान्तस्समर्थनीयः।

केचन पुनरमीषां ऋङ्मन्त्राणामतिप्राचीनानां भाषाशास्त्रदृष्ट्यार्थान्तरमेव वर्णनीयम्। भारतीयैर्वेदव्याख्यातृभिर्भाषाशास्त्रानभिज्ञैर्योऽर्थो वर्णितस्सोऽत्यन्तं दोषभूषित एवेत्याशेरते तत्रतत्रोद्घोषयन्ति च। परमेवमेवोद्घोषयन्तः कालमयापयन्। नवीनं व्याख्यानमार्गं प्रशस्तं न प्रकाशयामासुः। प्रसङ्गेऽस्मिन्भारतीयानामार्याणां व्याख्यानमदुष्टं शिष्टसंमतमिति शब्दार्थतत्त्वविदां वैदिकमूर्द्धन्यानां वाक्यादवगतमिति तानि वाक्यानि प्रस्तौमि। पश्यत शबरस्वामि-कुमारिलभट्टपादयोर्वाक्यानि। ते हि प्रामाणिकाः यवशब्दार्थनिरूपणव्याजेन शब्दार्थतत्वं सर्वतन्त्रसिद्धान्तमुद्घोषयन्ति "यः शास्त्रस्थानां स शब्दार्थः। के शास्त्रस्थाः? शिष्टाः। तेषामविच्छिन्ना स्मृतिः शब्देषु वेदेषु च। तेन शिष्टा निमित्तं श्रुतिस्मृत्यवधारणे[२]" इति वदन्भगवान् शबरस्वामी श्रुत्यर्थविवरणं भाषाशास्त्रदृष्ट्या नो भवति किन्त्वनादिशिष्टपरम्परयेति प्रतिपादयति। कुमारिलभट्टपादा अपि तन्त्रवार्तिके—

शास्त्रस्थाः पुरुषा ये वा प्रतिपत्तिस्तदाश्रया।
प्रमाणत्वेन मन्तव्या सप्रत्ययतरा हि ते॥
शास्त्रार्थेष्वभियुक्तानां पुरुषाणां हि सर्वदा।
स्तोकेनाप्यन्यथात्वेन शास्त्रार्थो निष्फलो भवेत्॥
लौकिकस्त्वन्यथात्वेऽपि नार्थोऽतीव विरुध्यते।

× × ×

तस्माद्ये याज्ञिकैर्येषां वेदैर्वार्था निरूपिताः।
तेषां त एव शब्दानामर्था मुख्या हि नेतरे॥

× × ×

अविप्लुतश्च शब्दार्थो यो वेदेषूपलभ्यते।
तत्रत्यनिर्णयात्तस्माल्लोके भवति निर्णयः[३]॥

---

[१] ला. श्रौ. सू. १. ९. १८
[२] शाबरभा पृ. २१७
[३] तन्त्रवा. पृ. २१७, २१८

इति व्यवस्थापयामासुः। एवं शब्दार्थनिर्णयं प्रतिष्ठाप्योत्तरत्र लोकवेदाधिकरणे पूर्वपक्षिणा लौकिका वैदिकाश्च शब्दाः परस्परं भिन्नाः, एषामर्था अपि भिन्नाः। तस्माल्लौकिकात्पदार्थाद्वैदिकाः पदार्था भिन्ना इति शङ्किते तत्परिहारमाह भाष्यकर्ता "य एव लौकिकाश्शब्दास्त एव वैदिकाः। त एवैषामर्थाः[1]" इति। अनेन प्रमाणजालेन सवनब्रह्मपुत्रोद्गातृपदानां न कदाप्यर्थान्तरं भवेत्।

ततश्च गृत्समदादीनां मण्डलद्रष्टृणां काले सामवेद आसीदेव। अत एव ऋग्वेदसंहिताया भिन्नामिमां संहिताम्, ऋग्वेदसंहिताव्याख्यया अस्या अगतार्थतां च मन्यमानेन सायणार्येण पृथक् व्याख्यानाय प्रयत्न[2] आश्रीयते स्म। अपि न स जानाति ऋग्वेदादत्र मन्त्रा उद्धृता इति? ततश्चेयं संहिता यजुर्वेदसंहितेव स्वतन्त्रैव भवेदिति युक्तमुत्पश्यामि।

एतेनैव परेषां स्वकपोलकल्पिताः—सामवेदीयऋङ्मन्त्रेषु पाठभेदाः स्वरभेदाः कर्मस्वरूपप्रतिपादकेषु ब्राह्मणश्रौतसूत्रग्रन्थेषु वर्तन्ते, गीतिसम्पत्त्यै बुद्धिपूर्वकं ऋग्वेदमन्त्रमन्यथयित्वाऽपठन्, शांखायनादिशाखामन्त्रेषु तथा भवेयुः, इति पक्षाः निरस्तप्रायाः। तथा हि-यत्र प्रामाणिकस्य सिद्धान्तस्य क्वचिद्व्यभिचारो दृश्यते तत्रैव तस्य समीकरणार्थमर्थापत्तिप्रमाणेन किञ्चित्कल्पयन्ति। यथा वेदान्तिभिः-साधनचतुष्टयसंपन्नेन विदुषा वेदान्तवाक्यार्थविचारे कृते ब्रह्मज्ञानं प्राप्यते ततश्च कृतकृत्यो भवतीति स्वीकृतस्य प्रामाणिकस्य सिद्धान्तस्य साधनचतुष्टयरहितगर्भस्थवामदेवस्य ब्रह्मज्ञानप्राप्तिवर्णनमसङ्गतमिति मत्वा श्रुत्युक्तार्थस्थिरीकरणाय पूर्वजन्मनि वामदेवस्य साधनचतुष्टयसंपत्तिरासीत्, ब्रह्मविचारश्च तेनानुष्ठितः, परं प्रबलप्रतिबन्धवशात्साक्षात्कारो न जातः। प्रतिबन्धके विनिर्गतेऽप्रतिबद्धकारणसद्भावात्कार्योत्पत्तिरिति वर्ण्यते तथात्र ऋग्वेदात्सामवेदीये आर्चिके गृहीते इत्यत्र दृढतरप्रमाणाभावेन पाठान्तरादयः शाखान्तरेषु भवेयुरित्यादिकल्पनं न शोभतेतराम्। यदि ऋग्वेदसंहितां विहाय सामवेदसंहितायाः स्थितिरनुपपन्ना भवेत्तदैवमादिकल्पनं मनोरञ्जकं भवेत्। तामेवानुपपत्तिं न पश्यामः।

यदपि गीत्यर्थमेव पाठभेदमकुर्वन्महर्षय इति तदप्ययुक्तम्। यैरेव महर्षिभिः—

हीनो मन्त्रः स्वरतो वर्णतो वा मिथ्याप्रयुक्तो न तमर्थमाह।
स वाग्वज्रो यजमानं हिनस्ति यथेन्द्रशत्रुः स्वरतोऽपराधात्॥

इत्यादिवाक्यैः वेदसंरक्षणोपायाः प्रतिपादिताः तैरेवात्मनः भविष्यतां द्विजवराणां वा हिंसायै बुद्धिपूर्वकं पाठभेदः कथमाश्रितो भवेत्। अनेन हीन इति मन्त्रेणायमर्थः प्रतिपादितः—परम्परागतां श्रुतिमविचार्य स्वमनीषया लौकिकव्याकरणबलेन कारणान्तरेण वा स्वरवर्णानां आनुपूर्व्या वा परिवर्तनं कुर्वन्निःश्रेयसात्प्रतिहन्येता-

---

[1] शाबरभा पृ. २९१

[2] यज्ञं यजुर्भिरध्वर्युर्निर्मिमीते ततो यजुः।
व्याख्यातं प्रथमं पश्चादृचां व्याख्यानमीरितम्॥
साम्नामृगाश्रितत्वेन सामव्याख्याथ वर्ण्यते॥
सामवेदसंहिताभाष्योपोद्घाते. १०.

नर्थं चेयादिति। ततश्च पूर्वोक्ताः स्वमतिसमुद्भूता गवेषकाणां पक्षाः दोषग्रस्ता नैवादरणीया आस्तिकवरेण्यैः।

कथं वा तेषां भ्रमो जात इति विचिकित्सायां "ऋच्यध्यूढं साम गीयते" इत्यादिवाक्यादिति वदामः। तथाहि वाक्येऽस्मिन्नृक्पदं प्रयुक्तम्। तस्य च ऋग्वेदोऽर्थो भवेदिति कल्पयित्वा तदुपरि विचारमकार्षुः। परमस्य पदस्य ऋग्वेद इति नार्थः। ऋङ्मन्त्र इत्येवार्थः। ते च मन्त्राः सामवेदार्चिकग्रन्थ एव विराजन्ते। तदभिप्रायेण प्रोक्तं ऋच्यध्यूढमित्यादिवाक्यम्।

अथोहोह्यगानात्मकः प्रकृतग्रन्थस्थः साममन्त्रभागः पौरुषेय उतापौरुषेय इति विचार्यते। मन्त्रब्राह्मणात्मकस्य समग्रस्य वेदस्य बहुभिः प्रमाणैरपौरुषेयत्वं स्थापितवन्तो मीमांसका अस्य भागस्य पौरुषेयत्वं समर्थयामासुः। तथाहि पारमर्षे सूत्रे-सामानि मन्त्रमेके स्मृत्युपदेशाभ्याम्। तदुक्तदोषम्" इति। तदधिकरणार्थं च संक्षिप्य विशदयांचकार सायणाचार्यः न्यायमालाविस्तरे—ऊहसामानि न पुरुषप्रणीतानि। नित्यानां वेदानामध्ययने ये नियमाः-उपनीतैरेवाध्येतव्यम्, अनध्यायेषु नाध्येतव्यम्, गुरुमुखादेवाध्येतव्यमित्यादयः ते सर्वेऽप्यत्राप्यविशिष्टाः। नैते धर्माः पौरुषेय-ग्रन्थानामध्ययने सन्ति। अत एवाध्यापका अपि शिष्येभ्यः प्रोचुरिमे मन्त्रा अपौरुषेया इति। ततश्च तत्प्रसिध्या एते साममन्त्रा अपौरुषेयाः किञ्चैषां कर्तारोऽपि न स्मर्यन्ते इति पूर्वपक्षं प्रतिपाद्य निरस्तम् पौरुषेयाणि सामानीमानि। "यद्योन्यां तदुत्तरयोर्गायति" इति श्रूयते। अस्यायमर्थः—एकस्मिन्सूक्ते ऋक्त्रयं वर्तते। तत्र प्रथमा ऋक् योनिः। तस्यां यत्सामाधीतं तदेवोत्तरयो ऋचोरपि गेयम्। गायतीति लट् लेडर्थे। अप्राप्ते शास्त्रमर्थवदिति न्यायेन पौरुषेयत्वे एवायं विधिः सङ्गच्छते। एकस्यामृचि गीतम्, उत्तरत्र न गीतम्। अस्यामवस्थायां पूर्वगीतिसदृशं गीत्यन्तरं उत्तरत्र गेयमिति प्रतिभाति। यद्युत्तरत्रापि गीतयः पूर्वमेव निष्पन्ना भवेयुस्तर्हि विधिर्निष्फलस्संजायेत। न भवितुमर्हत्येवम्। ततश्च पौरुषेयानि प्रकृतग्रन्थस्थानि सामानि। यदपि वेदाध्ययनधर्मा अत्रापि सन्तीति बाढं धर्मा अत्रापि भवेयुः। एषामाधारभूता ऋच अपौरुषेयाः। तदाश्रितास्ते धर्माः। वैदिकप्रसिद्धिरपि निर्मूला। कर्तृस्मरणं तु चिरकालव्यवधानादपि सम्भवेत् इति।

अत्रैवान्यानपि हेतून्प्रस्तौमि। अस्ति छन्दोगानामष्टसु ब्राह्मणेषु चतुर्थं ब्राह्मणम् "आर्षेयब्राह्मणम्"। वेयगानारण्यगेयसाम्नामपौरुषेयाणां ऋषीन्नामानि च प्रति-पादयति तद्ब्राह्मणम्। न तस्मिन्ग्रन्थे ऊहोह्यसाम्नां ऋषयो नामानि वा प्रतिपादिताः। यदीमान्यपि सामानि नित्यानि तदा भवेयुः कथं तहर्युपेक्षापदवीमारूढानि। तस्मा-दपि पौरुषेयोऽयं भागः।

किञ्च वेदानामध्ययने केचन नियमविशेषाः प्रतिपादिताः। तेषां[१] व्रतमिति समाख्या। तदनुष्ठातारो व्रतिन इति संज्ञां लभन्ते। तथाहि यद्यप्युपनीतैरेव स्वाध्या-

---

[१] ऋग्वेदे-गोदान-महानाम्नी-महाव्रतोपनिषद्व्रतानि भवन्त्याचार्याश्वलायनसम्मतानि। कौषीतकीगृह्यसूत्रानुसारेण शुक्रियव्रतमपि वर्तत इति विद्मः। शुक्रियब्रह्मचर्यमादिशेत।

योऽध्येतव्यः परं वेदानुपाकृत्याध्येतव्यः। प्रतिवेदं बहूनि काण्डानि प्रकरणानि वा विद्यन्ते। तत्रैकैकस्य काण्डस्य प्रकरणस्य वाध्ययनं भिन्नेतिकर्तव्यताकानां व्रतकर्मणा-

"शुक्रियब्रह्मचारी भव" इत्याचार्यः। शुक्रियब्रह्मचारी भवानीतीतरः। एवमुत्तरेषां यद्यद्व्रतमादिशेत तस्य तस्य नाम्ना निर्दिशेत् इति (कौषी० गृ० २.७.८—११) अत्र भवत्रातः शुक्रियब्रह्मचारी भव शाक्वरब्रह्मचारी भव-महाव्रतिकब्रह्मचारी भव-औपनिषद्ब्रह्मचारी भव-गोदानब्रह्मचारी भव-इति। आश्वलायनसूत्रानुसारेण गोदानव्रतकाले शंयुबार्हस्पत्यान्त संहिताभागं सब्राह्मणम्, महानाम्नी ऋचो द्वितीयव्रतकाले, "अथ महाव्रतम्" इत्यैतरेयारण्यकं यथाविधि उपनिषद्भागवर्जं तृतीयव्रतानुष्ठानवेलायाम्, अन्ते चोपनिषदमधीयीतोपनिषद्व्रतकाले।

शुक्लयजुर्वेदे-सावित्राग्नेय-शुक्रियो-पनिषद-शौलभ-गोदानव्रतानि भवन्ति। प्रथमे व्रते स्थितः सावित्रीम्, आग्नेयव्रतमास्थितो वटुः "समिधाग्निम्" इत्येवमाद्याग्नेयं वेदभागमधीते। शुक्रियव्रती स एव "ऋचं वाचं" इत्यादिशुक्रियवेदभागम्, औपनिषदव्रतमनुतिष्ठन् "द्वया ह प्राजापत्याः" इत्युपनिषद्भागम्, शौलभव्रतानुष्ठाता शौलभीनामृचां भागम्, गोदानव्रती शिष्टां सब्राह्मणां संहितामधीते।

कृष्णयजुर्वेदे भगवताऽऽपस्तम्बेनानुशिष्टानि चत्वारि प्राजापत्य सौम्याग्नेय-वैश्वदेवव्रतानि भवन्ति। तैत्तिरीयशाखायां चत्वारि काण्डानि-पौरोडाशिकं याजमानं होतारः हौत्रं पितृमेध इति सब्राह्मणानि सानुब्राह्मणानि प्राजापत्यानि। आध्वर्यवं ग्रहाः दाक्षिणानि समिष्टयजूंषि अवभृथयजूंषि वाजपेयः शुक्रियाणि सवाः इति सब्राह्मणानि सानुब्राह्मणानि सौम्यानि। अग्न्याधेयमग्निहोत्रमग्न्युपस्थानमग्निचयनं सावित्रं नाचिकेतं चातुर्होत्रीयं वैश्वसृजमारुणा इति सब्राह्मणानि सानुब्राह्मणान्याग्नेयानि। राजसूयः पशुबन्धः इष्टयो नक्षत्रेष्टयो दिवश्येनयोऽपाघाः सात्रायणमुपहोमाः कौलिकीसूक्तान्यौपानुवाक्यं याज्याश्वमेधः पुरुषमेधस्सौत्रामण्यच्छिद्राणि पशुहौत्रमुपनिषदः इति सब्राह्मणानि सानुब्राह्मणानि वैश्वदेवानीति। तैत्तिरीयशाखाध्ययनेऽयं क्रमः पूर्वमासीत्। तत्रैकैकस्य व्रतस्योपक्रम उत्सर्जनं च भवति। व्रतानामुत्तरायण एवोपक्रम उत्सर्जनं च। उपनयनानन्तरं क्रमेण व्रतोपक्रमं कृत्वा श्रावण्यां पौर्णमास्यामुपाकृत्यैवाधीयीत। सम्पूर्णभागाध्ययनानन्तरं तद्व्रतोत्सर्जनं कुर्यात्। पुनर्भागान्तराध्ययनार्थं तद्व्रतोपक्रमः, उपाकर्मानन्तरमध्ययनमिति नियमः। इदानीं यानुपूर्वी संहिताब्राह्मणयोर्वर्तते सा सरस्वतीपुत्रदृष्टेति सायणाचार्यवाक्येनावगच्छामः। अस्मिन्क्रमे उपनयनानन्तरं चतुर्णां व्रतानामुपक्रमः, उपाकर्मानन्तरं समग्रशाखामधीत्योत्सर्जनं च भवति।

अन्ये पुनराचार्याः पञ्चमं स्वायम्भुवं काण्डं समामनन्ति-आरण्यकद्वितीयप्रपाठकं पृथक् कृत्वा। अपरे पुनः आरुणं काण्डम्, सांहित्यो देवता उपनिषदः वारुणीर्देवता उपनिषदः याज्ञिकीर्देवता उपनिषद इति पूर्वोक्तैस्सह नव काण्डानि मन्यन्ते।

गच्छति काले धर्मानुष्ठानविमुखानां भारतीयानां त्रैवर्णिकानामभ्युदयं काङ्क्षमाणा महर्षयो यथावदध्ययनासंभवं चोत्प्रेक्षमाणाः प्रकारान्तरमपि न्यरूपयन्—यथावद्वेदमधीत्य पश्चात्समानेऽहनि व्रतानामुपक्रमं समानतन्त्रेण तथैवोत्सर्जनं चानुतिष्ठेत् इति। अत एवाद्यत्वे शिष्टाः प्रकारमिममाश्रित्य विवाहदिनात्पूर्वं समानेऽहन्येव स्वगृह्योक्तप्रकारेणामूनि व्रतान्यनुतिष्ठन्ति। तत्र वेदाध्ययनं विना व्रतानुष्ठातॄन् व्रतस्नातः इति, व्रतानि विना वेदाध्यायिनो

मनुष्ठानपूर्वकं विहितम्। सामवेदे च गायत्रम् वेयगानम्, आरण्यकगानम्, शुक्रियम्, महानाम्न्यः मन्त्रब्रह्मणमुपनिषत्सहितम्, इति विभागा वर्तन्ते। पूर्वोक्तानां भागानामुक्रमोत्सर्जने स्तः। उपक्रम्य तद्भागं यथावदधीत्योत्सर्जनं कृत्वा भागान्तराण्यपि तथैवाधीयीरन्। उपनयन-गोदान-व्रातिका—दित्य-महानाम्न्युपनिषत्-ज्येष्ठसाम-भौतिकव्रतानीति भवन्त्यष्टौ व्रतानि छन्दोगानाम्। उपक्रमकर्मणः श्रावणकर्म, उत्सर्जनकर्मणोऽनुप्रवचनीयकर्मेति संज्ञान्तरं छन्दोगप्रयोगेषु। अष्टमे वर्षे कृतोपनयनो वटुराश्रम-[1]धर्मानष्टवर्षपर्यन्तमनुतिष्ठन् श्रावणकर्मपूर्वकं यथाविधि सावित्र्यामुत्पन्नं गायत्रमधीयीत। षोडशे वर्षे तदुत्सृज्य गोदानव्रतमनुतिष्ठेत्। महानाम्नीं विहाय शिष्टानि व्रतानि संवत्सरसाध्यानि भवन्ति। सर्वेषामुपनयनं पृथक् स्मृतम्। अत्राङ्गकलापः प्रसिद्धादुपनयनादागच्छति। [2]गोदानव्रते सावित्र्युपदेशकाले आग्नेयैन्द्रपवमानपर्वाणि ऋग्भिस्सहोपदेष्टव्यानि। असम्भवे एकैकस्य पर्वण आद्यन्ते ऋचौ तथा सामनी उपदेष्टव्ये। श्रावणेन श्रावयित्वाध्यापयीत। व्रतान्ते श्रावणमिति केचन मन्यन्ते। अपरे पुनरहरहरधीयीतेति वाक्येन व्रतानुष्ठानकाल एवाध्ययनमिति समर्थयन्ते।

एवं व्रातिकव्रते उपनयनकाले सावित्रीस्थाने आरण्यकसंहितायाः "इन्द्रज्येष्ठं नः" "सहर्षभा" इति, यद्यावई इत्यारभ्य स्वयंस्कुन्वाइ इत्यन्तमुपदिशेत्। असंभवेऽर्कद्वन्द्वव्रतपर्वणामाद्यन्ते सामनी आरण्यककाण्डस्य पूर्वोक्ते ऋचौ वा। व्रतान्ते श्रावणपूर्वकमध्ययनम्। तत्र ज्येष्ठसामपञ्चानुगानानां चोपरिष्टाद्व्रतनिर्देशादुद्धारः कर्तव्यः। अनन्तरं शुक्रियपर्वाध्ययनायादित्यव्रतं भवति। ब्रह्मोपदेशकाले "अग्न आयूंषि" इत्यारभ्य "सप्तत्वा हरितः" इत्यन्तं संहिताभागम्, अग्नेर्व्रतमित्यारभ्योन्नयामि पर्यन्तं गानमुपदिशेत्। पूर्वव्रतापेक्षयाऽत्र सन्ति केचन नियमाः[3]। तान्यथावद्वर्षपर्यन्तं अन्यैस्साधरणैर्नियमैस्सहानुष्ठायान्ते यथाविधि शुक्रियं पर्वाधीते। तस्य व्रतस्योत्सर्जनानन्तरं महानाम्नीपर्वाध्येतुं महानाम्नीव्रतमनुतिष्ठति। तच्च व्रतं द्वादश नव

विद्यास्नात इति व्रतैस्सह वेदाध्यायिनो विद्याव्रतस्नात इति संज्ञितान् चक्रिरे गृह्यसूत्रकाराः। सर्वथा व्रतानन्तरमेव समावर्तनकर्म भवेत्। केचन भारतीयाः उपनयनकर्मणैव साकं समावर्तनमाचरन्ति समानेऽहनि। नेदं युक्तमिति प्रतिभाति-वेदाध्ययनाधिकारसिध्यर्थं विहितं कर्मोपनयनम्। समावर्तनं च "अधीत्य स्नायात्" इति वाक्येन स्वशाखाध्ययनात्परं विहितम्। उपनीतोऽप्युपनयनदिनादारभ्य नाधीते, उपाकर्मानन्तरमेव। अस्यां परिस्थितौ यदुपनयनेनैव साकं स्नातककर्मानुष्ठानंतत् कथं नु सङ्गच्छेत।

१. मेखलाधारणभैक्षचर्यदण्डसमिदाधानोपस्पर्शनप्रातरभिवादा नित्यम्। खा० गृ० सू० २.५.१६.

२. गोदानव्रातिकव्रतनियमाः खादिरे गृह्यसूत्रे—अधस्संवेशी। अमधुमांसाशी स्यात्, मैथुनक्षुरकृत्य स्नानावलेखनदन्तधावनपादधावनानि वर्जयेत्, नास्य कामे रेतस्स्कन्देत् न गोयुक्तमारोहेत्, न ग्राम उपानहौ॥ खा० गृ० सू० २.५.१०–१५.

३. ये चरन्त्येकवाससो भवन्ति। आदित्यं च नान्तर्दधते। नचापोऽभ्युपयन्ति। खा० गृ० सू० २.५.१९–२१.

षट् त्रीन् वा वर्षान् यथोत्साहमाचरति। अत्रापि विशिष्टा [1]नियमास्सन्ति। पूर्ववदेवताननुतिष्ठेत्। अत्रोपनयने सावित्र्युपदेशकाले महानाम्नीऋचः सामानि चोपदिशति। श्रावणकर्मणि महानाम्नीपर्व श्रावयेत्। तत्र च चत्वारि सामानि सन्ति। अध्यापनकाले गुर्वन्तेवासिनौ पुरस्तादुदकपात्रे निधाय तत्र पाणी मज्जयित्वाध्यापनाध्ययने कुरुतः[2]। एकैकं साम पुरीषपदैस्सहैकस्मिन्नहन्यध्यापयीत। एवं दिनत्रयेणैतत्पर्वाध्येयं भवति। उत्सर्जनानन्तरं मन्त्रब्राह्मणाध्ययनार्थं उपनिषद्व्रतं भवति। सर्वेषु व्रतेषूपनयनं विद्यते। सर्वत्र ब्रह्मोपदेशकालेऽध्येतव्यभागस्याद्यन्तमन्त्रावुपदिशेत्। प्रकृतकर्मणि "देव सवितः प्रसुव यज्ञम्" "आगामनागामदितिं वधिष्ट" इत्यन्तम्, "ओमित्येतदक्षरमुद्गीथमुपासीत" इति "न स पुनरावर्तते" इत्यन्तं चोपदिशति गुरुः। नात्र श्रावणकर्मास्ति। संवत्सरान्ते मन्त्रब्राह्मणं सोपनिषदमधीते वटुः। यथोक्तप्रकारेण व्रतं समाप्य त्रयाणां ज्येष्ठसाम्नामध्ययनार्थं ज्येष्ठसामव्रतमनुतिष्ठति। ब्रह्मोपदेशकाले रुद्रसंहितान्तर्गतानामारण्यकगानस्थानां ज्येष्ठसाम्नामुपदेशः। नात्र "मूर्धानं दिवः" इति ऋच उपदेशः। पूर्वार्चिके तस्या अधीतत्वात्, उपदेश आद्योच्चारणं भवतीति नात्र तस्याः पाठः। अस्य व्रतस्योत्सर्जनानन्तरं पञ्चानुगानमिलान्दमध्येतव्यम्। तदर्थं भौतिकव्रतमाचरेत्। उपदेशकाले पञ्चानुगानं साम भवति। श्रावणकर्मणि तच्छ्रावयित्वाध्यापयीत। उत्सर्जनकर्म अनुप्रवचनीयकर्मेति छन्दोगा व्याहरन्तीति पूर्वमेवोक्तम्।

अत्र प्रसङ्गागतमन्यन्निरूप्यते—

"गोदानव्रातिकादित्यमहानाम्नीव्रतानि तु।
वेदव्रतानि चत्वारि तत्रादित्यव्रतं यदि॥
न कुर्यात्संहितात्वेन कुर्वीतोपनिषद्व्रतम्।

इति वामनाचार्यैः कारिकायां प्रतिपादितम्। अस्यायमर्थः—"चत्वारि वेदव्रतानि" इति गौतमधर्मसूत्रमस्ति। अयं च ग्रन्थस्सामवेदीय इति प्रसिद्धिरपि जागर्ति। तद्वचनानुसारेण सामवेदे नाष्टौ व्रतानि, परं चत्वार्येवेति प्रतिपादिते केषामनुष्ठानम् केषामुत्सर्ग इति सन्देहो जायते स्वभावतः। तत्रानुष्ठेयानि व्रतानि प्रतिपादयति वामनाचार्यः संहिताध्ययनार्थमिमानि व्रतानि प्रवृत्तानि। गानभागः "अग्न आयाहि" इत्यारभ्य "एवाहि देवाः" इत्यन्तो भवति। ग्रामेगेयाः केचन। अपरे अरण्येगेयाः साममन्त्रा भवन्ति। य उस्रियापर्यन्तग्रामेगेयाध्ययनाय गोदानव्रतमावश्यकम्। तथैवारण्यकपर्वाध्ययनार्थं व्रातिकव्रतम्। शुक्रियमहानाम्नीपर्वणोरध्ययनकाले ये

१. कृष्णवस्त्रः, कृष्णभक्षः, आचार्याधीनः, तिष्ठेद्दिवा, आसीत नक्तम्। खा० गृ० सू० २.५.२३–२७.

२. उपोपिताय परिणद्धाक्षायानुगापयेत्। खा० गृ० सू० २.५.२९.
निदानसूत्रे विस्तरशः प्रतिपाद्यते तासां खलु त्रीन्संवत्सरान् ब्रह्मचर्यं चरेत्। कृष्णवस्त्रः कृष्णभक्षः आचार्याधीनस्तपस्वी तिष्ठेद्दिवासीत नक्तम्। सायं प्रातरुदकोपस्पर्शी सर्वभूतेभ्यः पन्थानंददद्वर्षति शरणं नातीयात्। नित्यं स्निग्धवासा बभूषेत्। उदकसाधवो हि महानाम्न्य इति। एवं खलु चरतः कामवर्षी पर्जन्यो भवति। नि० सू० प्रपाठकः ४. खण्डः ३.।

नियमास्तेऽर्कद्वन्द्वव्रतपर्वाध्ययननियमैस्सह समुच्चयं न लभन्ते इति पृथगनुष्ठेये व्रते भवतः। उपनयनव्रतं न पृथग्भवति । सर्ववेदाध्ययनसाधारणं तत्। ततश्च गोदानव्रातिकादित्यमहानाम्नीव्रतानि चत्वारि भवन्ति। अपरे पुनः आदित्यव्रते ये नियमास्तेषां व्रातिकव्रतेन समुच्चये नास्त्यत्यन्तं बाध इति मन्यमानाः "नादित्यव्रतमेकेषाम्" इति स्मृतिवाक्यमारचयन्ति। तदानीं परमनिःश्रेयससाधनस्य ब्रह्मज्ञानस्य प्रतिपादिकामुपनिषदमध्येतुं व्रतस्यावश्यकता भवेदिति चतुर्थं व्रतमुपनिषत्। ततश्च "चत्वारि वेदव्रतानि" इतिस्मार्तं वाक्यं समर्थितं भवतीति[1]। प्रकृतमनुसरामः।

---

१. "चत्वारि वेदव्रतानि" इत्यस्य गौतमवाक्यस्यापरो व्याख्यामार्गः—"वेदानधीत्य वेदौ वा वेदं वापि यथाक्रमम्" इति स्मृत्या त्रैवर्णिकैः ऋग्यजुस्सामाथर्ववेदा अवश्यमध्येतव्याः। असंभवे वेदद्वयमेको वा वेदः। सर्वत्र स्वपितृपितामहादिभिर्यो वेदोऽधीतस्स एव प्रथममध्येतव्य इति जानीमः। तत्र प्रतिवेदं बह्व्यश्शाखा विराजन्ते। तासां सर्वासामध्ययनं नेष्टम्। एकस्याश्शाखाया अध्ययनेनैव समग्रवेदाध्ययनसिद्धिः। यदि त्रैवर्णिको ऋग्वेदी तर्हि समग्रां ऋग्वेदशाखामधीत्य याजमानार्थं द्वितीयं यजुर्वेदमेवाधीयीत, तदनु सामवेदम्। यजुश्शाखाध्यायी याजुषीं शाखामधीत्य हौत्रार्थं ऋग्वेदं तदनु सामवेदम्, छन्दोगः स्वां शाखामधीत्य याजमानार्थं यजुर्वेदम्, तदनु ऋग्वेदमथर्ववेदम्। सर्वेपि नित्यमग्निहोत्रहोमं कुर्युः। यजर्वेद एव स होम उत्पन्नः। तत्रैव मन्त्रास्सेतिकर्तव्यताका विहिताः। तदनु दर्शपूर्णमासादीनां सप्तहविस्संस्थानां काम्यानां चेष्टीनामनुष्ठानार्थं हौत्राध्वर्यवयाजमानपदार्थज्ञानार्थं च ऋग्यजुषोरध्ययनम्। सोमयागानामनुष्ठानाय ताभ्यां सह सामवेदाध्यनं इति दृष्टप्रयोजनक्रमेण वेदानामध्ययनं शिष्टसम्मतम्।

ननु "स्वाध्यायोऽध्येतव्यः" इत्यनेनैकस्यैव वेदस्याध्ययनं विधीयते। कथं वेदानामध्ययनविधायिका पूर्वोक्ता स्मृतिः प्रमाणं भवेत्, मूलप्रमाणविरोधात्। अत्रेदं समाधानम्—यावान्धर्मस्स सर्वोऽपि विधिभागेनैव बोधयितव्य इति नास्ति नियमः। मन्त्रवर्णेभ्योऽर्थवादेभ्यश्च धर्मपरिज्ञानं भवत्येव। मन्दमतिभिरस्माभिस्तत्रतत्रोपदिष्टा धर्मास्सम्यक् ज्ञातुं न शक्यन्त इति सर्वज्ञकल्पैर्मन्वादिभिस्ते स्वग्रन्थेषु तत एवावगत्य निर्बद्धाः। मन्त्रवर्णश्चैवमाम्नायते "यमृषयः त्रैविदा विदुः" इति। भरद्वाजमधिकृत्य प्रतिपादितार्थवादादप्ययमर्थः सिध्यतीति वेदान्तराध्ययनविधायिका स्मृतिरनुपपन्ना नो भवति। अस्यां स्थितौ चतुर्णां वेदानामध्ययनाय चत्वारि वेदव्रतानि भवन्ति। यथा वा वैश्वदेव-वरुणप्रघास-साकमेध-शुनासीरीयाणां चतुर्णां पर्वणां यथाशास्त्रानुष्ठानेनैकश्चातुर्मास्यक्रतुरनुष्ठितो भवति तथैवावान्तरव्रतानुष्ठानेनैकं वेदव्रतमनुष्ठितं भवेत्। यद्येवं न व्याख्यायते तदा स्वगृह्योक्तां व्रतपद्धतिं यथावदनुष्ठाय नियमं विनैवेतरेषां वेदानामध्ययनं भवेत्। तन्माभूदिति चत्वारि वेदव्रतानीत्याह। तत्र प्रतिवेदमुपनयनं पृथगनुष्ठेयमिति केचनाशेरते। अपरे पुनरुपनयनस्य नास्त्यवसर इति मन्यन्ते। अत्र यथा देशाचारो भवेत्तथा ग्राह्यः।

कलिकालेऽस्मिन्वेदव्रतानि नानुष्ठीयन्त इत्याह सुबोधिनीकारः। दाक्षिणात्ये जनपदे साम्प्रतमपि छन्दोगा व्रतमनुतिष्ठन्त्येव। इदानीं दक्षिणभारते छन्दोगाः प्रायोऽष्टौ व्रतानि नानुतिष्ठन्ति। प्रथममुपनयनव्रतमनुष्ठाय स्नातककर्माचरन्ति। शास्त्रविरुद्धमिदं भाति। वामनप्रदर्शितं मार्गं वास्मदभिहितं पन्थानं वाश्रित्य व्रतानुष्ठानेनैव व्रतापूर्वसिद्धिः।

एवं समग्रस्यापौरुषेयगानस्याध्ययनार्थं कानिचन व्रतानि निर्दिष्टानि । ऊहोह्यगानयोरध्ययनवेलायां न किञ्चिदनुष्ठेयं व्रतं पश्यामः । अतोऽपि पौरुषेयो भवेदयं भाग इत्युत्प्रेक्षे ।

अन्यच्च--ऊहोह्यगानानां लक्षणग्रन्थप्रणेता भगवान्पुष्ययशाः स्वकीये पुष्पसूत्रे भागस्यास्यानित्यत्वमभिप्रेत्य पौरुषेयत्वसूचकं पदं प्रयुनक्ति स्म । तथाहि तदीयं सूत्रम् "दैर्घेऽपराङ्गं नित्यमाचार्यनियमात्" इति । आचार्यनियमादिति पदेन पूर्वोक्त एवार्थोऽभिप्रेत इति प्रामाणिकानां वाक्यजालेभ्योऽवगतः । पदमिदं विवृणोति भाष्यकारोऽजातशत्रुः "आचार्यनियमात्-ऊहवशादित्यर्थः । ऊहकारो हि द्वयोरपि कल्पयोरनुषङ्गं गकारेण प्रत्यारम्भं कुर्वन्नुभयत्र गकारो भवति[1]" इति । अत्राचार्यपदमूहकारपदेन व्याख्यातम् । फुल्लदीपे नानाभाई इत्यपरसंज्ञकरामकृष्णदीक्षितोऽपि व्यचख्यौ— आचार्यस्य ऊहकारस्य नियमात् इति । अन्येऽप्येतत्सूत्रविवरणकर्तारः शिवरामशुक्लप्रभृतयोऽप्येवमेव व्याचचक्षिरे ।।

तदेवं मीमांसकसिद्धान्तात्, आर्षेयब्राह्मणेऽनुल्लेखात्, व्रताभावात्, प्रामाणिकानां वाक्यनिकुरम्बेभ्यश्च पौरुषेयोऽयं भागो भवेदिति सम्भावयामि । विचारफलम्-कां योनिगीतिमवलम्ब्योहरहस्यगता गीतयो भवन्तीति पट्टिकया प्रदर्शयिष्यामि-

अथोहगीतीनां योनिगानपट्टिका

क्रम-संख्या	सामनाम	योनिऋक्	वेयगाने स्थलनिर्देशः प्रपाठकः	अर्द्धः	साम.	साम-संख्या
१	अग्नेस्त्रिणिधनम्	प्रसोमदेववीतये	१४	२	२०	४
२	अङ्गिरसांगोष्ठः	परीतोषिञ्चत	१४	२	१४	२
३	अङ्गिरसांसंक्रोशः	तिस्रोवाचः	१५	२	१	१
४	अच्छिद्रम्	परीतोषिञ्चत	१४	२	१	२
५	अदारसृक्	वयमिन्द्र	४	१	७	३
६	अध्यर्द्धेडंसोमसाम	यस्तेमदः	१३	१	६	२
७	अभिनिधनंकाण्वम्	वयंघत्वासु	७	१	३०	५
८	अभीवर्तः	तंवोदस्म	६	१	३४	१८
९	अयासोमीयम्	अयासोम	१४	१	१६	१
१०	अर्कपुष्पम्	पवित्रंते	१६	२	३४	४
११	अर्कपुष्पोत्तरम्	,,	१६	२	३५	२
१२	आकूपारम्	आतूनइन्द्र	५	१	१८ }	६
	,,	यदिन्द्रचित्र	९	१	३० }	
१३	आक्षारम्	गृणेतदिन्द्र	१०	२	१९	२

[1] पुष्पसूत्रम् पृ. १८२. (प्रपाठकः ८. खण्डः ८.) ।

१४	आजिगम्	स्वादिष्ठयामदिष्ठया	१२	२	१४	२
१५	आतीषादीयम्	सोमः पुनानः	१७	१	३१	१
१६	आत्रेयम्	बृहद्वयोहि	२	२	२८	२
१७	आनिधनंत्वाष्ट्री	सुतासोमधु	१६	१	१९	१
१८	आनूपंवाध्र्यश्वम्	अश्वीरथी	७	२	२३	४
१९	आन्धीगवम्	पुरोजितीवः	१६	१	१२	९
२०	आभीकम्	उच्चातेजातम्	१२	२	४	२
२१	आभीशवाद्यम्	परीतोषिञ्चत	१४	२	५	१
२२	आभीशवोत्तरम्	,,	१४	२	६	४
२३	आमहीयवम्	उच्चातेजातम्	१२	२	१३	७
२४	आर्षभम्	अभित्वावृषभा	५	१	३	१
२५	आशुभार्गवम्	वृषापवस्वधारया	१२	२	२५	५
२६	आश्वम्	यस्तेनूनम्	३	२	५	२
२७	आश्वसूक्तम्	यदिन्द्राहम्	३	२	१९	५
२८	आसिताद्यम्	रायेअग्ने महे	३	१	३	५
२९	आसितोत्तरम्	,, ,, ,,	३	१	४	१
३०	आष्कारणिधनंकाण्वम्	वयंघत्वा	७	१	२८	५
३१	अष्टादंष्ट्रपूर्वम्	इन्द्रंविश्वाअवीवृधन्	९	१	२०	२
३२	आष्टादंष्ट्रोत्तरम्	इन्द्रंविश्वाअवीवृधन्	९	१	२१	४
३३	इडानांसंक्षारः	तमिन्द्रंवाजयामसि	३	२	१३	४
३४	इदावासिष्ठम्	वयमेनमिदा	७	२	१६	२
३५	इन्द्रस्य यशः	त्वमिन्द्रयशाः	६	२	३१	१
३६	इन्द्रस्यापामीवम्	इन्द्रायसोम	१६	२	२५	१
३७	इषोवृधीयम्	इन्द्रायेन्दो	१३	१	१३	१
३८	इहवद्दैवोदासम्	अयंतइन्द्र	४	२	३२	१
३९	इहवद्वामदेव्यम्	अग्निस्तिग्मेन	१	२	६	२
४०	ईनिधनमार्गीयवम्	तद्वोगायसुते	३	२	४	१
४१	उक्थ्यामहीयवम्	एवाह्यसिवीरयुः	६	१	२५	२
४२	उत्सेधः	प्रसोमदेववीतये	१४	२	२३	७
४३	उभयतस्तोभंगौतमम्	त्वमित्सप्रथाअसि	९	१	१	२
४४	उद्वत्प्राजापत्यम्	पुनानस्सोमधारया	१४	१	२७	१
४५	उद्वद्भार्गवम्	अचोदसोनोधन्वन्तु	१६	२	७	२
४६	उद्वंशपुत्रम्	प्रवइन्द्राय	१२	१	९	१
४७	उद्वंशीयम्	गायन्तित्वागायत्रिणः	९	१	१६	३
४८	ऊर्ध्वेडंत्वाष्ट्री	सुतासोमधुमत्तमः	१६	१	१७	३
४९	ऋषभः पवमानः	उच्चातेजातमन्धसः	१२	२	३	४

५०	ऐटतम्	गावउपवदावटे	३	२	६	३
५१	ऐडंकावम्	अभिप्रियाणिपवते	१६	२	२	१
५२	ऐडंकौत्सम्	यइन्द्रचमसेष्वा	५	१	४	५
५३	ऐडंक्रौञ्चम्	सोमाः पवन्त इन्दवः	१६	१	२५	१
५४	ऐडमायास्यम्	पुनानस्सोमधारया	१४	१	२५	४
५५	ऐडमौक्ष्णोरन्ध्रम्	मृज्यमानस्सुहस्त्या	१५	१	१२	१
५६	ऐडंमाण्डवम्	परीतोषिञ्चतासुतम्	१४	२	१२	१
५७	ऐडंयामम्	वृषामतीनांपवते	१६	२	२१	२
५८	ऐडंसौपर्णम्	उद्घेदभिश्रुतामघम्	३	२	२४	६
५९	ऐध्मवाहम्	आघायेअग्निमिन्धते	४	१	११,१२	३
६०	ऐषिरम्	अधाहीन्द्रगिर्वणः	११	१	१०	१
६१	ओकोनिधनम्	तमुअभिप्रगायत	१०	१	२९	२
६२	औक्ष्णोरन्ध्रम्	मृज्यमानः सुहस्त्या	१५	१	६	१
६३	औदलम्	सुरूपकृत्नुमूतये	४	२	३६	४
६४	औपगवम्	अपादुशिप्र्यन्धसः	४	२	१	१
६५	औरुक्षयम्	अदर्दरुत्समसृजः	८	२	४	१
६६	और्णायवाद्यम्	परिप्रियादिवः कविः	१३	१	३७	१
६७	और्णायवोत्तरम्	,,	१३	१	३८	१
६८	औध्वंसद्मनम्	पुरोजितीवोअन्धसः	१६	१	१०	१
६९	औशनम्	प्रतुद्रवपरि, प्रेष्ठंवः	१५	१	३२;१.१.९	९
७०	कण्वबृहती	आत्वासहस्रमा	६	२	२४	५
७१	कण्वरथन्तरम्	पुनानस्सोमधारया	१४	१	२९	१०
७२	काक्षीवतम्	सोमानांस्वरणम्	४	१	२२	३
७३	काण्वम्	वयमुत्वातदिदर्थाः	४	२	२६	१
७४	कार्णश्रवसम्	तंवस्सखायोमदाय	१७	१	१६	१
७५	कार्तयशम्	पुरोजितीवोअन्धसः	१६	१	९	२
७६	कालेयम्	तरोभिर्वोविदद्वसुम्	६	२	७	१८
७७	कावम्	अभिप्रियाणिपवते	१६	२	६	१०
७८	काशीतम्	शंनोदेवीरभिष्टये	१	२	१८	२
७९	कुत्सस्याधीरथीयम्	प्रसेनानीः शुरोअग्रे	१५	२	१६	१
८०	कौल्मलबर्हिषम्	त्वंह्योहिचेरवेविदा	६	२	१५	३
८१	कौत्सम्	इन्द्रसुतेषुसोमेषु	१०	१	२६	१
८२	ऋतुवासिष्ठम्	इन्द्रक्रतुन्नआभर	७	१	२४	१
८३	क्रोशम्	इन्द्रसुतेषुसोमेषु	१०	१	२४	२
८४	क्रौञ्चम्	इदंह्यन्वोजसा	५	१	११	१
८५	क्रौञ्चाद्यम्	अयंपूषारयिर्भगः	१६	१	१३	६

८६	क्षुल्लककालेयम	तरोभिर्वो विदद्वसुम्	६	२	४	१
८७	क्षुल्लकवैष्टम्भम्	तिस्रोवाचउदीरते	१३	१	११	३
८८	गतनिधनबाभ्रवम्	उच्चातेजातमन्धसः	१२	२	६	१
८९	गायत्रपार्श्वम्	एषस्यधारयासुतः	१७	२	३१	३
९०	गारम्	इदंवसोसुतमन्धः	३	२	२३	१
९१	गूर्दम्	अग्नेत्वंनोअन्तम	१२	१	१२	१
९२	गोराङ्गीरसम्	कस्यनूनंपरीणसि	१	२	२१	१
९३	गौङ्गवम्	त्वमङ्गप्रशंसिषः	६	२	३०	५
९४	गौतमम्	इममिन्द्रसुतंपिब	९	१	२५	४
९५	गौतमस्यमनाज्यम्	यथागौरोअपाकृतम्	७	१	८	१
९६	गौरीवितम्	अभिप्रगोपतिंगिरा	५	१	२२	२२
९७	गौश्रृङ्गम्	तरणिरित्सिषासति	६	२	११	१
९८	गौषूक्तम्	यदिन्द्राहंयथात्वम्	३	२	१८	६
९९	घृतश्चुन्निधनम्	इदंह्यन्वोजसा	५	१	१२	१
१००	च्यावनम्	असाव्यंशुर्मदाय	१३	१	२८	२
१०१	जनित्रम्	सोमः पवतेजनिता	१५	२	८	१
१०२	जनित्राद्यम्	नहिवश्चरमञ्चन	६	२	१७	५
१०३	जनित्रोत्तरम्	,, ,,	६	२	१८	२
१०४	जमदग्नेरभीवर्तः	पिबासुतस्यरसिनः	६	२	१४	१
१०५	जराबोधीयम्	जराबोधतद्विविड्ढि	१	१	२६	१६
१०६	जागतंवारुणम्	घृतवतीभुवनानाम्	१०	१	२०	१
१०७	तृतीयंक्रौञ्चम्	अयंपूषारयिर्भगः	१६	१	१५	२
१०८	तैरश्च्यम्	श्रुधीहवंतिरश्च्या	९	२	२	१
१०९	त्रासदस्यवम्	अच्छावइन्द्रंमतयः	१०	१	१७	२
११०	त्रिणिधनमायास्यम्	पुनानस्सोमधारया	१४	१	२८	३
१११	त्रिष्टुप्श्यावाश्वम्	आजुहोताहविषा	२	१	३४	१
११२	त्रैककुभम्	यएकइद्विदयते	१०	२	१४	२
११३	त्रैतम्	यत्सोममिन्द्रविष्णवि	१०	२	१	२
११४	त्रैशोकम्	विश्वाः पृतनाअभि	९	२	३५	१
११५	त्र्यन्तंत्वाष्ट्री	सुतासोमधुमत्तमः	१६	१	१६	२
११६	त्वाष्ट्री	ईङ्खयन्तीरपस्युवः	५	१	३२	१
११७	दक्षणिधनमौक्षम्	अद्यानोदेवसवितः	४	१	२४	२
११८	दाढर्चच्युतम्	अर्षासोमद्युमत्तमः	१४	१	१०	१
११९	दावसुनिधनम्	तमिन्द्रंवाजयामसि	३	२	११	३
१२०	दाशस्पत्यम्	इन्दुर्वाजीपवते	१५	२	२९	१
१२१	दीर्घम्	ससुन्वेयोवसूनाम्	१७	२	२२	१

१२२	दैर्घश्रवसम्	योविश्वादयतेवसु	२	१	६	८
१२३	दैवातिथम्	आत्वेतानिषीदत	५	१	९	१
१२४	दैवोदासम्	यस्यत्यच्छम्बरम्	१०	२	२१	३
१२५	दैवोदासोत्तरम्	,, ,,	१०	२	२४	१
१२६	द्यौतानम्	वृत्रस्यत्वाश्वसथात्	८	२	२२	२
१२७	द्वितीयंक्रौञ्चम्	अयंपूषारयिर्भगः	१६	१	१४	१
१२८	द्विरभ्यासंत्वाष्ट्री	सुतासोमधुमत्तमः	१६	१	२२	४
१२९	द्विरभ्यासंलौशम्	प्रोअयासीदिन्दुः	१६	२	१५	२
१३०	द्विरभ्यासमाकूपारम्	परित्यंहर्यतम्	१६	१	३०	२
१३१	द्विहिङ्कारं वामदेव्यम्	प्रसोमदेववीतये	१४	२	२२	५
१३२	द्वैगतम्	यच्छक्रासिपरावति	७	२	१	५
१३३	धर्म	पवस्वसोममहान्	११	२	२०	१
१३४	धुरासाकमश्वम्	त्वावतः पुरूवसो	५	२	१९	४
१३५	नानदम्	प्रत्यस्मैपिपीषते	९	२	१३	२
१३६	नार्मेधम्	पाहिनोअग्नएकया	१	२	२७	२
१३७	निधनकामम्	अहमिद्धिपितुः परि	४	२	१३	१
१३८	निषेधः	प्रसोमदेववीतये	१४	२	२४	८
१३९	निहवम्	असाविदेवं गोऋजीकम्	८	१	३६	२
१४०	नैपातिथम्	यदिन्द्रप्रागपागुदक्	७	२	२७	४
१४१	नौधसम्	तंवोदस्ममृतीषहम्	६	१	३७	१०
१४२	पत्रम्	यदाकदाचमीढुषे	८	१	७	१
१४३	पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम्	एतोन्विन्द्रंस्तवाम	९	२	७	७
१४४	पार्थम्	सुष्वाणासइन्द्र	८	२	६	७
१४५	पाष्ठौहम्	तिस्रोवाचउदीरते	१३	१	१२	१
१४६	पूर्वयामम्	अग्नेमृडमहाँअसि	१	२	७	१
१४७	पूर्ववारवन्तीयम्	अश्वंनत्वावारवन्तम्	१	१	२८	१
१४८	पूर्ववासिष्ठम्	अस्यप्रेषाहेमना	१५	२	४	३
१४९	पृष्ठम्	पित्रासुतस्यरसिनः	६	२	१२	३
१५०	पौरुमद्गम्	अग्नेजरितर्विश्पतिः	१	२	३२	२
१५१	पौरुमीढम्	अग्निमीडिष्वावसे	२	१	१६	३
१५२	पौरुहन्मनम्	योराजाचर्षणीनाम्	७	२	१७	५
१५३	पौष्कलम्	इन्द्रमच्छसुताइमे	१७	१	५	८
१५४	प्रतीचीनेडंकाशीतम्	वातआवातुभेषजम्	५	२	८	४
१५५	प्रतोदम्	परीतोषिञ्चतासुतम्	१४	२	१४	१
१५६	प्रमंहिष्ठीयम्	प्रमंहिष्ठायगायत	३	१	२६	१
१५७	प्रवद्भार्गवम्	प्रोअयासीदिन्दुः	१६	२	१६	२

१५८	प्लवः	पुनानस्सोमधारया	१४	१	३४	२
१५९	बार्हदुक्थम्	नत्वाबृहन्तोअद्रयः	८	१	१७	४
१६०	बृहत्कम्	आगन्तामारिषण्यत	११	१	१	१
१६१	बृहदाग्नेयम्	त्वंहिक्षैतवद्यशः	२	२	२३	२
१६२	बृहद्भारद्वाजम्	अग्निंदूतंवृणीमहे	१	१	५	१
१६३	भरद्वाजस्यपृश्नि	बृहद्भिरग्नेअर्चिभिः	१	२	२९	७
१६४	भारद्वाजम्	आत्वासहस्रमाशतम्	६	२	२३	३
१६५	भासम्	यस्तेमदोवरेण्यः	१३	१	५	३
१६६	मधुश्चुन्निधनम्	सपूर्व्योमहोनाम्	९	२	१७	३
१६७	मरायम्	अग्निनरोदीधितिभिः	२	२	९	५
१६८	मरुतांधेनु	त्रिरस्मैसप्तधेनवः	१६	२	२४	२
१६९	महावैश्वामित्रम्	इन्द्रंविश्वाअवीवृधन्	९	१	२२	३
१७०	महावैष्टम्भम्	वयंघत्वासुतावन्तः	७	१	३१	७
१७१	माण्डवम्	अग्नेविवस्वदुषसः	१	२	३४	१
१७२	माधुच्छन्दसम्	त्वामिदाह्योनरः	८	१	२३	३
१७३	मानवाद्यम्	नित्वामग्नेमनुर्दधे	२	१	२२	४
१७४	मानवोत्तरम्	प्रोअयासीदिन्दुरिन्द्रस्य	२	१	२३	४
१७५	मारुतम्	पुरांभिन्दुर्युवाकविः	९	२	२१	१
१७६	मार्गीयवम्	तद्वोगायसुतेसचा	३	२	१	८
१७७	मैधातिथम्	माचिदन्यद्विशंसत	६	२	१९	३
१७८	यज्ञसारथि	इमंस्तोममर्हतेजातवेदसे	२	१	३८	१
१७९	यज्ञायज्ञीयम्	यज्ञायज्ञावोअग्नये	१	२	२५	२४
१८०	यद्वाहिष्ठीयोत्तरम्	यद्वाहिष्ठंतदग्नये	२	२	२६	३
१८१	यामम्	प्रोअयासीदिन्दुरिन्द्रस्य	१६	२	१८	१
१८२	यामोत्तरम्	अग्नेमृडमहाँअसि	१	२	८	१
१८३	यौक्तश्रुचम्	इन्द्रमिद्देवतातये	७	१	१	२
१८४	यौक्ताश्वाद्यम्	वृषापवस्वधारया	१२	२	३०	१
१८५	यौक्ताश्वोत्तरम्	,, ,,	१२	२	३१	१
१८६	यौधाजयम्	पुनानस्सोमधारया	१४	१	३६	१०
१८७	रयिष्ठम्	परीतोषिञ्चतासुतम्	१४	२	२	३
१८८	रोहितकूलीयाद्यम्	एन्द्रसानसिंरयिम्	४	१	१	४
१८९	रोहितकूलीयोत्तरम्	,, ,,	४	१	२	१
१९०	रौरवम्	पुनानस्सोमधारया	१४	१	३५	५
१९१	लौशाद्यम्	प्रोअयासीदिन्दुरिन्द्रस्य	१६	२	१४	२
१९२	वरुणसाम	प्रमित्रायप्रार्यम्णे	७	१	१८	३
१९३	वसिष्ठप्रियम्	इममिन्द्रसुतंपिब	९	१	२७	२

१९४	वषट्कारणिधनम्	अभित्वापूर्वपीतये	७	१	१९	५
१९५	वाङ्किनधनंक्रौञ्चम्	अभीनोवाजसातमम्	१६	१	२९	४
१९६	वाङ्किनधनंसौहविषम्	परि धन्वेन्द्राय	११	२	१५	१
१९७	वाचस्साम	आसोतापरिषिञ्चत	१७	२	१५	३
१९८	वाजजित्	अभिप्रियाणिपवते	१६	२	५	२
१९९	वाजजित्पूर्वम्	मृज्यमानः सुहस्त्या	१५	१	१३	१
२००	वाजदावर्यः	रेवतीर्नस्सधमादे	४	२	१४	२
२०१	वात्सम्	आतेवत्सोमनोयमत्	१	१	१६	१
२०२	वात्सप्रम्	जगृह्यातेदक्षिणंहस्तम्	८	२	१०	२
२०३	वात्सप्राद्यम्	,, ,, ,,	८	२	११	१
२०४	वामदेव्यम्	कयानश्चित्रआभुवत्	५	१	२५	१२
२०५	वाम्रम्	नसीमदेवआपः	७	२	६	३
२०६	वायोरभिक्रन्दम्	इन्द्रायसोमसुषुतः	१६	२	२६	१
२०७	वारवन्तीयम्	अश्वंनत्वावारवन्तम्	१	१	३०	२२
२०८	वाराहम्	प्रकाव्यमुशनेव ब्रुवाणः	१५	१	३६	२
२०९	वार्त्रतुरम्	यजामहइन्द्रम्	९	१	४	१
२१०	वार्शम्	आतेदक्षंमयोभुवम्	१४	१	२	२
२११	वाशम्	कईंवेदसुतेसचा	९	१	१८	३
२१२	वासिष्ठमाद्यम्	अस्यप्रेषाहेमनाः	१५	२	५	३
२१३	वासिष्ठमासितम्	प्रमंहिष्ठायगायत	३	१	२८	२
२१४	वासिष्ठोत्तरम्	अस्यप्रेषाहेमना	१५	२	६	४
२१५	विकल्पमारुतम्	एन्दुमिन्द्रायसिञ्चत	१०	२	७	१
२१६	विधर्म	पवस्वसोममहे	११	२	२१	१
२१७	विलम्बसौपर्णम्	उद्धेदभिश्रुतामघम्	३	२	२६	३
२१८	विशोविशीयम्	विशोविशोवोअतिथिम्	२	२	२७	४
२१९	वीङ्कम्	यदिन्द्रचित्रमइह	९	१	३१	१
२२०	वैखनंसोमसाम	अभित्यंमेषंपुरुहूतम्	१०	१	१८	१
२२१	वैखानसम्	नकिष्टंकर्मणानशत्	६	२	२०	२
२२२	वैतहव्यम्	पान्तमावोअन्धसः	४	२	१८	२
२२३	वैदन्वतचतुर्थम्	परिस्वानोगिरिष्ठाः	१३	१	३४	१
२२४	वैदन्वततृतीयम्	,, ,, ,,	१३	१	३३	१
२२५	वैदन्वताद्यम्	,, ,, ,,	१३	१	३१	१
२२६	वैधृतंवासिष्ठम्	एषप्रकोशेमधुमान्	१६	२	१३	१
२२७	वैयश्वम्	उभयंशृणवच्चनः	८	१	१०	३
२२८	वैरूपम्	अध्वर्योअद्रिभिस्सुतम्	१४	१	५	३
२२९	वैश्वज्योतिषमध्यमम्	प्रगायताभ्यर्चाम	१५	२	२०	१

२३०	वैश्वज्योतिषमुत्तरम्	प्रहिन्वानोजनिता	१५	२	२१	१
२३१	वैश्वज्योतिषाद्यम्	प्रतेधारामधुमतीः	१५	१	१९	१
२३२	वैश्वमनसम्	एतोन्विन्द्रंस्तवाम	१०	२	८	१
२३३	वैश्वामित्रम्	असाविसोमइन्द्रते	९	२	३	१
२३४	वैष्णवाद्यम्	तवाहंसोमरारण	१०	१	१	१
२३५	वैष्णवोत्तरम्	,, ,,	१०	१	२	१
२३६	शङ्कु	एतमुत्यंमदच्युतम्	१७	२	१८	४
२३७	शाकलम्	यदद्यकच्चवृत्रहन्	३	२	२७	२
२३८	शाक्त्यम्	प्रवइन्द्रायमादनम्	४	२	१९	१
२३९	शाक्वरवर्णम्	सुरूपकृत्नुमूतये	४	२	३३	२
२४०	शाम्मदम्	पवस्वदेवआयुषक्	१३	२	१३	३
२४१	शार्करम्	योनइदमिदंपुरा	१०	२	३५	१
२४२	शार्ङ्गम्	अञ्जतेव्यञ्जतेसमञ्जते	१६	२	३३	१
२४३	शुद्धाशुद्धीयम्	एतोन्विन्द्रंस्तवाम	९	२	७	२
२४४	शैखण्डिनम्	श्रत्तेदधामिप्रथमाय	१०	१	१	१
२४५	शैशवम्	उच्चातेजातमन्धसः	१२	२	८	२
२४६	शौक्तम्	सखायआनिषीदत	१७	१	१५	२
२४७	श्नौष्ठम्	अयापवापवस्वैना	१६	१	१	१
२४८	श्यावाश्वम्	पुरोजितीवोअन्धसः	१६	१	११	१०
२४९	श्येनः	उभेयदिन्द्ररोदसी	१०	१	२२	१
२५०	श्यैतम्	अभिप्रवः सुराधसम्	६	१	३२	९
२५१	श्रायन्तीयम्	श्रायन्तइवसूर्यम्	७	२	५	३
२५२	श्रुध्यम्	अग्नेवाजस्यगोमतः	३	१	१५	१७
२५३	श्रौतकक्षम्	इन्द्रायमद्वनेसुतम्	४	२	२९	२
२५४	सत्रासाहीयम्	त्यमुवस्सत्रासाहम्	५	१	२७	१४
२५५	सदोविशीयम्	पुनानस्सोमधारया	१४	१	३१	३
२५६	सन्तनि	एषस्यधारयासुतः	१७	२	३२	८
२५७	सफम्	पवस्वमधुमत्तम	१७	२	५	८
२५८	समन्तम्	त्वमग्नेगृहपतिः	२	१	३०	८
२५९	सञ्जयम्	आतेअग्नइधीमहि	११	२	२	१
२६०	सम्पा	अभित्रिपृष्ठंवृषणम्	१५	२	१०	२
२६१	संहितम्	स्वादिष्ठयामदिष्ठया	१२	२	२२	८
२६२	सहोदैर्घतमसम्	पिबासोममिन्द्र	१०	२	३२	४
२६३	साकमश्वम्	एह्यूषुब्रवाणि	१	१	१४	३
२६४	साध्यम्	यजिष्ठंत्वाववृमहे	३	१	३७	१
२६५	साध्रम्	त्वमिन्द्रयशाअसि	६	२	३२	५

२६६	साप्तिकमायास्यम्	पुनानस्सोमधारया	१४	१	३०	२
२६७	सामराजम्	अचोदसोनोधनुवन्तु	१६	२	९	२
२६८	सामराजस्वारम्	,, ,,	१६	२	११	१
२६९	संवर्तम्	एन्द्रनोगधिप्रिय	१०	२	२६	१
२७०	सिमानांनिषेधः	अचोदसोनोधनुवन्तु	१६	२	१२	१
२७१	सुज्ञानम्	सोमः पुनानऊर्मिणा	१७	१	२६	८
२७२	सुरूपाद्यम्	स्वादिष्ठयामदिष्ठया	१२	२	१५	२
२७३	सुरूपोत्तरम्	,, ,,	१२	२	१६	६
२७४	सैन्धुक्षितम्	अग्निवोवृधन्तम्	१	२	१	२
२७५	सैन्धुक्षितमैडम्	,, ,,	१	२	३	४
२७६	सोमसाम	यस्तेमदोवरेण्यः	१३	१	२	२
२७७	सोमसाम सत्सन्दस्यम्	पुनानस्सोमधारया	१४	१	२४	२
२७८	सौम्मतम्	आतेअग्न इधीमहि	११	२	१	१
२७९	सौभरम्	तंगूर्धया स्वर्णरम्	३	१	३१	७
२८०	सौमित्रम्	इन्द्रइषे ददातुनः	५	२	२६	४
२८१	,,	इन्द्रायसामगायत	१०	२	११	१
२८२	सौमेधम्	योगेयोगेतवस्तरम्	५	१	८	१
२८३	सौश्रवसम्	अपादुशिप्र्यन्धसः	४	२	२	२
२८४	सौहविषम्	परिप्रधन्वेन्द्राय	११	२	११	१
२८५	स्वः पृष्ठम्	अभिसोमासआयवः	१५	१	१८	२
२८६	स्वर्णिधनं सौहविषम्	परिप्रधन्वेन्द्राय	११	२	१३	१
२८७	स्वारंकौत्सम्	यइन्द्रचमसेष्वा	५	१	५	२
२८८	स्वारंत्वाष्ट्री	सुतासोमधुमत्तमः	१६	१	२१	३
१८९	स्वारंसौपर्णम्	उद्घेदभिश्रुतामघम्	३	२	२५	५
२९०	हरिश्रीनिधनम्	गिर्वणःपाहिनस्सुतम्	५	२	२१	२
२९१	हारायणम्	शग्ध्यूषुशचीपते	७	१	११	३
२९२	हारिवर्णम्	तंतेमदंगृणीमसि	१०	१	३४	१
२९३	हाविष्कृतम्	देवानामिदवोमहत्	४	१	२०	३
२९४	हाविष्मतम्	,, ,,	४	१	१९	४

एतेनेदमपि ज्ञातम् -अष्टनवत्युत्तरैकशतोत्तरसहस्रसंख्याकेषु ग्रामेगेयगतेषु सामसु केवलं चतुर्नवत्युत्तरद्विशतसामान्येवाश्रित्यायं भागः कल्पित इति । तत्रापि क्वचिदेकं द्वे बहूनि सामानि गीत्वा ९३६ मन्त्रान्सम्पादयन्ति । तस्यैव भागस्य विनियोगं प्रत्यपादयत् भगवान्मशको गार्ग्यः स्वकीये आर्षेयकल्पसूत्रे । क्षुद्रसूत्रकारश्च क्षुद्रसूक्तश्रौतसूत्रे ।

अथोह्यगीतीनां योनिगीतिपद्धिका

			आरण्यकगाने स्थलनिर्देशः			
			प्रपाठकः	अर्द्धः	साम-	
१	अग्नेरर्कः	अग्निर्मूर्धादिवः	१	२	७	३
२	अग्नेर्व्रतम्	,,	६	१	१	१
३	अञ्जोवैरूपम्	यद्यावइन्द्रते	१	१	१	१
४	अतिषङ्गम्	पुरोजितीवः	१	२	२२	३
५	अन्तरिक्षम्	पिबासुतस्य	१	१	९	६
६	अपत्यम्	उच्चातेजातम्	३	१	१२	१
७	अपांव्रतम्	समन्यायन्युप	४	२	३,४	२
८	अरिष्टम्	पवित्रंते विततम्	१	१	११	२
९	अश्विनोव्रतम्	इमाउवां दिविष्टये	४	१	१५,१६	२
१०	अष्टेडपदस्तोभम्	धर्तादिवः पवते	१	२	२५	२
११	आज्यदोहानि	मूर्द्धानंदिवोअरतिम्	१	२	१८,१७,१६	३
१२	आथर्वणम्	शन्नोदेवीरभिष्टये	१	१	२३	९
१३	आभ्राजम्	अग्निमूर्द्धा	६	१	६	१
१४	इलान्दम्	अग्निरस्मिजन्मना	५	१	१	१
१५	ईनिधनवार्कंजम्भोत्तरम्	प्रवइन्द्रायबृहते	३	१	२८	२
१६	उद्भित्	उपत्वाजामयोगिरः	२	२	९	१
१७	ऋषभशाक्वरः	स्वादोरित्थाविषूवतः	१	२	२१	१
१८	ऋषभरैवतः	सुरूपकृत्नुमूतये	१	२	१९	१
१९	ऋषभो वैराजः	पिबासोममिन्द्र	१	२	२०	५
२०	एकवृषम्	यएकइद्विदयते	२	१	१४	१
२१	गवांव्रतम्	तेमन्वतप्रथमम्	४	१	१७	१
२२	,,	अग्निमीडेपुरोहितम्	४	१	१८	१
२३	चतुरिडपदस्तोभम्	धर्त्तादिवः पवते	१	२	२७	१
२४	चतुर्थस्वरम्	यज्जायथाअपूर्व्य	३	२	१२	२
२५	तृतीयस्वरम्	,,	३	२	११	२
२६	तौरश्रवाद्यम्	यदिन्द्रशासो	३	१	५	१
२७	तौरश्रवोत्तरम्	,,	३	१	६	१
२८	दीर्घतमसोऽर्कः	धर्तादिवः पवते	१	२	४	८
२९	देवस्थानम्	पिबासुतस्यरसिनः	१	१	१५	३
३०	द्वितीयस्वरम्	यज्जायथाअपूर्व्य	३	२	१०	२
३१	द्विरिडपदस्तोभम्	धर्तादिवः पवते	१	२	२८	१
३२	नित्यवत्सम्	अयांरुचाहरिण्यापुनानः	२	१	३०	६
३३	पञ्चनिधनंवामदेव्यम्	कयानश्चित्रआभुवत्	२	१	३०	१

३४	पञ्चनिधनंवैरूपम्	यद्यावइन्द्रतेशतम्	१	१	३	३
३५	पयः	अग्नेयुंक्ष्वाहियेतव	३	१	८	१
३६	पार्थुरश्मम्	स्वादोरित्थाविषूवतः	३	१	१८	२
३७	प्रथमस्वरम्	यज्जायथाअपूर्व्य	३	२	९	२
३८	प्रसर्पम्	चर्षणीधृतंमघवानम्	२	१	२	१
३९	बलभित्	उपत्वाजामयोगिरः	२	२	१०	१
४०	बार्हद्गिरम्	इन्द्रोमदायवावृधे	३	१	१६	१
४१	बृहत्	त्वामिद्धिहवामहे	१	१	२७	२४
४२	भद्रम्	इमानुकंभुवना	३	१	२१	१
४३	भर्गः	बृहदिन्द्रायगायत	२	२	११	४
४४	भासम्	प्रक्षस्यवृष्णोअरुषस्य	६	१	८	२
४५	भ्राजम्	अग्नआयूंषिपवसे	६	१	५	१
४६	मरुतांसंस्तोभम्	प्रवइन्द्रायबृहते	१	२	६	२
४७	महादिवाकीर्त्यम्	विभ्राड्बृहत्पिबतु	६	१	१५	५
४८	महावैराजम्	पिबासोममिन्द्र	२	१	३१	३
४९	महासाम	प्रयच्चक्रमराण्णे	२	१	२६,२७	२
५०	यण्वम्	इन्द्रमिद्गाथिनोबृहत्	३	१	११	१
५१	यशः	तवेदिन्द्रावमंवसु	२	२	१२	२
५२	यामम्	अग्निमीडेपुरोहितम्	४	१	१३	१
५३	रथन्तरम्	अभित्वाशूरनोनुमः	२	१	२१	२३
५४	राजनम्	इन्द्रंनरोनेमधिता	४	२	१९	१
५५	रायोवाजीयम्	स्वादोरित्थाविषूवतः	३	१	१४	५
५६	रेवती	रेवतीर्नः सधमादे	२	१	१७	३
५७	वार्कंजम्भाद्यम्	प्रवइन्द्रायबृहते	३	१	२७	६
५८	वार्षाहरे	त्वमेतदधारयः	२	२	२०,२१	२
६९	विकर्णम्	विभ्राट्बृहत्पिबतु	६	१	७	३
६०	वृष्णि	योनइदमिदंपुरा	२	१	१५	१
६१	शाक्वरवर्णम्	उच्चातेजातमन्धसः	२	१	१९	१
६२	श्येनः	उभेयदिन्द्ररोदसी	३	१	१९	१
६३	श्रेयः	इमानुकंभुवना	३	१	२२	१
६४	षडिडपदस्तोभम्	धर्त्तादिवः पवते	१	२	२६	१
६५	सङ्कृति	स्वादोरित्थाविषूवतः	३	१	१७	३
६६	सप्तहम्	त्वामिद्धिहवामहे	२	१	२२	२
६७	संसर्पाद्यम्	चर्षणीधृतंमघवानम्	२	१	१	१
६८	संसर्पोत्तरम्	,, ,,	२	१	३	१
६९	सिमाः	विदामघवन्विदा	महानाम्न्यः			२

७०	स्वाशिरामर्कः	स्वादिष्ठयामदिष्ठया	१	२	३	६
७१	ह्रस्वावैरूपम्	यद्यावइन्द्रतेशतम्[1]	१	१	२	४

तदेतत्सर्वमपरे व्युत्थापयन्ति समाश्रयन्ति चानयोरपि भागयोरपौरुषेयत्वम्। तथाहि—"पुरुषविद्यानित्यत्वात्कर्मसम्पत्तिर्वेदे" इति यास्कः सर्वेषां वेदानामपौरुषेयत्वं प्रतिपादयति। तत्र कर्मसम्पत्तिर्मन्त्राणां प्रयोजनम्। कर्मणः सम्पत्तिः कर्मसम्पत्तिः। मन्त्रानुच्चारयन्तस्तदवगमितार्थी यदि यज्ञमनुतिष्ठेम तदानीमेव तत्फलं लभेमहि। पुरुषवाक्येषु विद्याया अनित्यत्वात् मन्त्रेषु तदसंभवान्मन्त्रा आम्नाता इति प्रघट्टार्थः। "ऋचो यजूंषि सामानि" इति मन्त्रवर्णादिमे मन्त्रास्त्रिविधाः। यथा होत्रध्वर्यू स्वकीयमपौरुषेयं मन्त्रभागमुच्चार्य यज्ञं समृद्धं कुरुतस्तथैवोद्गातापि भागाभ्यामाभ्यां स्तुतिं संपादयन्यज्ञं समर्द्धयति इति स्थितम्। यद्ययं भागः पौरुषेयः तर्हि इकारस्य कचिदाइभावः कचिच्च ओइ—भावः क्वचिदन्यथा क्वचित्ततोऽन्यथा च दृश्यते इति विश्वासाभावादस्माकं सन्देहो भवेदूहगाने। पुरुषापराधाच्च यज्ञो नश्यन्यजमानं नाशयेत्। अतोऽवश्यं पुरुषविद्यापरिहारार्थं मन्त्रत्वसामान्यादपौरुषेयत्वं स्वीकर्तव्यमेवेति।

पूर्वपक्षोक्तान्हेतूनपि खण्डयन्ति स्म। यदपि मीमांसकमतेन पौरुषेयत्वमनयोः स्थापितं तदपि न चमत्कृतिमावहति। यैरेव कारणैर्वैयारण्यकगानयोरपौरुषेयत्वं समर्थितं भट्टपादैः कल्पसूत्राधिकरणे—

सामवेदे यदोग्नाइप्रभृतीनां प्रयुज्यते।
रूपं तत्रापि पौंस्नत्वे नाभिप्रायोऽस्ति कश्चन॥

को नाम बुद्धिपूर्वकारी पुरुषोऽर्थाभिधानपराणामृगक्षराणां लोकव्याकरणादिष्वनवगतपूर्वमग्न इत्यस्य पदस्याकारमोकारेण प्लुतेन विकुर्यात्।

तथा वीतय इत्यस्मिन्नीकारस्यापि विक्रियाम्।
तशब्दस्य च तोशब्दं येशब्दस्यायिरूपताम्।
को मूढो बुद्धिपूर्वो वा नियमात्कल्पयिष्यति।
तेन वेदस्वतन्त्रत्वं रूपादेवावगम्यते॥

इत्यादि, तेषां हेतूनामत्रापि सद्भावात्। तथाहि "एवाह्यसिवीरयुः" इत्यत्र हिपदं सौभरे साम्नि गानकाले हो भवति—"एवाऽ३ हो ऽ३ असिवीरयोवा" (५र ४ २ ४ ५र ४ ५) इति। हो असि इति गाने न कश्चन शब्दार्थो भवति। ऋक्पाठे ह्यर्थोऽवगतः। कथं वा इकारस्यौकारः कर्तव्य इति ज्ञातः प्रयुक्तश्च। ननु "आइप्राप्तमोइ भवति" इति पुष्पसूत्रवचनादवगत्य तथा प्रयुक्तमिति। हन्त विचारयतु भवान् सिद्धेषु वेदेष्वसंमोहायाध्येतृणां लक्षणग्रन्थान्प्राणयन् महर्षयः। न तु महर्षिवाक्यानि पूर्वमभूवन्।

---

[1] चतुर्नवत्युत्तरद्विशतसंख्याकेषु सामसु साम्नामेकसप्ततिं गायन्ति। क्वचिदेकं द्वे बहूनि इति २०९ सामानि गीतानि। भूरादिपञ्च व्याहृतिसामानि स्तोभेषु भवन्ति। अश्वव्रतस्य प्रकृतरहस्यग्रन्थे योनिसाम नास्ति। शाखान्तरीयं साम दृष्ट्वा गीतम्।

हिंशब्दस्य ओइभावो भवतु "तालव्यमाइ यद्वृद्धम्" इति सूत्रेण आइभावे कृते तथैवोच्चारणं मास्तु इति ओइभावार्थं सूत्रं प्राणयत्। सुहृद्भूत्वोपदिशति लक्षण-शास्त्रम्। न तु लक्षणानुरोधेन लक्ष्यसिद्धिः। पौरुषेयेषु सर्वं भवितुं शक्यते। एवं द्युम्नानि मानुषाणाम् इति द्वे पदेऽर्थाभिधानपरायणे को नाम बुद्धिपूर्वकारी द्युम्नाना-ऽ१इमाऽ२। नुषाऽ२३ णाम् इति द्युम्नानिमा, नुषाणाम्-एवं छेदं कृत्वाऽनर्थकतामा-पादयेत्।

किञ्च सर्वतत्त्ववेत्ता भट्टपादः बह्वभिप्राययुक्तं संक्षिप्तं शाबरवाक्यं विवृण्वन्सं-भावितान् दोषान् यथावदुद्धाट्य पूर्वापरविरोधाभावेन समर्थयामास। स्वेनैव स्थापितानां वेदापौरुषेयत्वकारणानां प्रकृतगानयोः प्राप्तिं सम्भाव्य किमर्थं न नि-वारयामास "सामानि मन्त्रम्" इत्यधिकरणे।

अपि च कल्पसूत्रकारान्मशकाश्वलायनादीनिवानयोर्भागयोः कर्तॄन्न स्मरन्ति शिष्टाः। एतेन कर्त्रस्मरणं तु चिरकालव्यवधानादुपपन्नमिति यदुपवर्णयन्ति तन्ना-तीव मनोहरम्। पश्यन्तु प्रामाणिकानां वैदिकमूर्द्धन्यानां वचांसि वेदानामपौरु-षेयत्वसाधने—"अतोऽवश्यं स्मर्तव्यानां पुरुषधौरेयाणां वेदकर्तॄणां कदापि यदा विस्मरणमद्यत्वे वा पूर्वतने वा नासीत्तदास्य वेदराशेर्नास्त्येव कर्तेति निश्चय एव साधी-यान्। कर्तुरुच्छेदो हि क्वचिद्देशस्यैवोच्छेदेन वा अध्येतृपुरुषाणां सर्वनाशेन वा भवितु-मर्हति। न तदुभयमत्र सम्भाव्यते" इत्यादि। येन न्यायेन वेदानां साधिताऽना-दिता पुरा स सर्वोऽप्यत्र जागर्ति भागयोरपौरुषेयत्वे।

यदपि "यद्योन्यां तदुत्तरयोर्गायति" इति विधिवाक्यबलादनयोः पौरुषेयत्वं साधितं तदप्यपौरुषेयवादिनामनुकूलमेव। तथा हि—योनिपदस्य द्विविधोऽर्थः सम्पादनीयः। एकस्तावत् योन्यां यस्यामृचि सामोत्पन्नम्– यथा वा—रथन्तरं साम बृहत्यामभित्वाशूर इत्यस्यामुत्पन्नमिति सा ऋक् अभित्वा योनिः भवति। तत्र यत्साम रथन्तरं यथागीतं तद्वदेव तत्सूक्तस्थयोरुत्तरयो ऋचोर्गेयम् इति। द्वितीयस्तु—वृषापवस्वेति तृचेऽप्यामहीयवं गीयते। तत्र पूर्वोक्तोऽर्थोऽनुपपन्नः। आमहीयवसाम च "उच्चातेजातमन्धसः" इत्यस्यामृच्युत्पन्नं न तु वृषापवायाम्। अतः तृचे या प्रथमा ऋक् साऽपि योनिशब्देन व्यवहर्तव्या। तत्र यत्साम गीतं तदेवोत्तरयोरपि भवेत् इति। एतादृशो द्विविधोऽप्यर्थः पौरुषेयतासम्पादनाय न प्रभवति। त्रिष्वपि मन्त्रेषु पूर्वमेव गानं सिद्धम्। तदवलोक्य कस्यचन सन्देहो भवेत् छन्दोनामके ग्रन्थे सर्वाणि सामान्येकस्यामेवर्चि दृष्टानि। तथात्रापि भवितव्यम् न तु बह्वीष्वृक्ष्वेक-मेव साम इति। ततश्चोत्तरसाम्नोरनाश्वासः स्यात्। तस्य सन्देहमपनुदति शास्त्रं "यद्योन्यां तदुत्तरयोर्गायति" इत्यपि वक्तुं शक्यते। तत्राज्ञातार्थं ज्ञापयन्विधिरनुकूलो भविष्यति। श्रुतिषु स्मृतिषु वा पौरुषेयत्वमनयोर्नोपदिष्टम्। अतस्तन्मूला शिष्टोक्तिरपि प्रमाणपदवीमारोढुं शक्नोति।

यदप्यार्षेयब्राह्मणमुल्लिख्य पौरुषेयत्वं साधितं तदप्यपेशलम्। अत्रत्यानां

साम्नां यथाक्रममृषिसंज्ञे भागान्तरे विवृतमिति पिष्टपेषणं माभूदित्युपेक्षितं आर्षेयब्राह्मणे। अस्ति ताण्ड्यब्राह्मणं प्रौढब्राह्मणं पञ्चविंशब्राह्मणमित्यनेकधा व्यवह्रियमाणमाद्यं ब्राह्मणं छन्दोगानाम्। येन क्रमेणामहीयवादीनि सामानि गीयन्ते तेनैव क्रमेण तेषां ऋषीन् संज्ञाः प्रयोगं च निर्दिशति तत्। न हि कश्चिदश्रवणमन्यत्र श्रुतं निवारयितुमुत्सहते।

यदपि व्रताभावादनयोः पौरुषेयत्वं प्रतिष्ठापयति पूर्वपक्षी तत्रोच्यते यान्वेदभागान्व्रतं विनैवाध्यापयन्ति शिष्टास्तेषां किं पौरुषेयत्वम्, किमु तादृशीनामृचामाहोस्वित्तादृशानां साम्नामिति पृष्टो भवान्प्रथमं कल्पं न स्वीकरोति। यतोहि व्रतं विनैव ताण्ड्यब्राह्मणादीन् सप्त वेदभागानध्यापयन्ति। तेषां पौरुषेयता स्यात्। एषां ब्राह्मणानामपौरुषेयत्वं वार्तिककारः कण्ठतः स्थापयामास। तथा हि—"न असन्नियमात्"इति जैमिनिसूत्रं व्याख्यातं भाष्यकारैः "नैतदेवम्। असन्नियमात्। नैतत्सम्यङ्निबन्धनम्। स्वराभावात्" इति। स्वराभावात्पौरुषेयत्वं स्थापितमसङ्गतमिति मन्यमानो वार्तिककार आह "यत्तु भाष्यकारेण स्वराभावादित्यनियमार्थं व्याख्यानम् कृतम्—

तन्मन्त्रेष्वप्यवेदत्वं कल्पाधीतेषु साधयेत्।
तथा गृह्योपदिष्टेषु, छान्दोग्यब्राह्मणेषु च।
ब्राह्मणान्यपि यान्यष्टौ सरहस्यान्यधीयते।
छन्दोगास्तेषु सर्वेषु न कश्चिन्नियतस्वरः॥
तेन तेष्वप्यवेदत्वं स्वराभावात्प्रसज्यते।
तस्मादुक्तस्वसंवेद्यरूपाभावोऽत्र कारणम्॥ इति।

स्वराभावात्पौरुषेयत्वमिति यदि वर्ण्यते तर्हि छान्दोग्यब्राह्मणेषु स्वराभावात्पौरुषेयत्वमापतेत्। अपौरुषेयाणीमानि छन्दोगब्राह्मणानि, इति वार्तिकाशयः।

द्वितीयः पक्षोऽपि न। द्वितीयं पक्षं स्वीकुर्वन् भवान्—

नन्वेवं तुरगारूढस्तुरङ्गं विस्मृतो भवान्।
वेदप्रामाण्यसिध्यर्थमुत्थितस्तत्प्रहीणवान्॥

इति मिश्रशालिकनाथवाक्यं स्मारयति। तथाहि समग्रा सामवेदसंहिता ऋग्रूपा अनादिनिधना इति भवतस्सिद्धान्तः। पूर्वार्च्चिकसंहिताध्ययनार्थमेव व्रतान्युपदिष्टानि। उत्तरार्च्चिकाध्ययनस्य किमपि व्रतं न हि विहितम् न वा श्रुतम्। व्रताभावात्पौरुषेयता भवेदस्य भागस्य। ततश्च सिद्धान्तहानिः।

तर्ह्यस्तु तृतीयः कल्प इति चेत् सोऽप्ययुक्त इति भाति। तथाहि "उद्वयं तमसस्परि"इत्यस्यामृचि उद्वयामे इति साम प्रकृतिग्रन्थे महानाम्न्यनन्तरं पठ्यते। अपौरुषेयत्वादिदं सामाधीयते। न चेदं वेदानन्तर्गतं वक्तुं शक्यते। अस्य साम्नस्तत्र तत्रापौरुषेयैस्सामान्तरैस्सह विनियोगात् "वेदादिवेदान्तानि त्रीण्याज्यदोहान्यादित्यत्नस्यरेतस उद्वयन्तमसस्पर्युन्नयामि" इत्यपरसूत्रे। "या रौहिणी पौषी वा पौर्णमासी स्यात्तदहरुद्यन्तमादित्यमुपतिष्ठेतोद्वयं तमसस्परीत्येतेन" इति जरामृत्युप्रयोगे साम-

विधानब्राह्मणे, "उद्वयं तमसस्परीति वा सर्वेषाम्" इत्येकमनुष्यवशीकरणप्रकरणे तत्रैव ब्राह्मणे। अस्य साम्नोऽध्ययनार्थं व्रतमुपदिष्टं न पश्यामो न वा स्मरामः। ततश्च व्रतं विनैवाधीतानां वेदभागानां पौरुषेयता यथा नास्ति तथैवात्रापि भवितुमर्हतीति।

एतयोरपौरुषेयत्वस्वीकारे को लाभ इति चेत्—पौरुषेयत्वे ह्यनयोर्भागयोरध्ययनविध्यभावात् सर्वेऽप्यत्राध्ययने न प्रवर्तेरन्। ततश्च साष्टब्राह्मणग्रामेगेयारण्यकगानाध्ययनानन्तरं समावृत्ता भवेयुः। अद्यत्वे पूर्वोक्तभागं यो नाधीते न तं समग्रवेदाध्यायिनं मन्यन्ते शिष्टाः। यावद्रहस्यभागपर्यन्तं नाधीतं तावत्समग्रैका शाखा नाधीतेति मन्यन्ते। तदध्ययनार्थं वाक्यं नावलोकयामः। वेदत्वे तु स्वाध्यायविधिना सङ्गृहीतत्वात्समग्रशाखाध्ययनसिद्धिः। ततश्चैकदेशाध्ययने पूर्वोक्तशिष्टाचारोऽनुगृहीतो भवति।

यदपि—आचार्यनियमात् इत्यादिवाक्यनिकुरम्बैः पौरुषेयत्वमुक्तं तत्प्रत्युच्यते। "संहिताकारपदकारसूत्रकारब्राह्मणकाराणां तृप्तिरस्तु" इति छन्दोगा अध्यायोत्सर्जनकर्मणि तर्पयन्ति। संहिता नित्यसिद्धा ब्राह्मणं च नित्यम्। नित्यानां कर्तारः कथं भवेयुः। तत्र या गतिस्सैवात्राप्यूहकारवाक्ये भवति।

नन्वत्र दृढतरं प्रमाणं न पश्यामः। युक्त्या ह्यपौरुषेयता साधिता। सा च क्वचिद्व्यभिचरेदेवेति चेत् प्रमाणमुपस्थापयामि—"सामवेदेनौद्गात्रम्" इत्यापस्तम्बवाक्यं वर्तते। औद्गात्रं केन वेदेन कर्तव्यमिति प्रश्ने सामवेदेनेत्युच्यते। न हि ग्रामेगेयारण्येगेयैस्सामभिरौद्गात्रं सिध्यति। तत्र पठितानां स्तुतिष्वविनियुक्तत्वात्। अत्र पठितानां गीतीनां स्तुतिसाधनत्वात्। यद्येतासां गीतीनां वेदत्वं न स्यात् तर्हि सामवेदेनेति कथनमयुक्तं स्यात्। मन्त्रवर्णोऽप्यत्र भवति "उद्गातेव शकुने साम गायसि ब्रह्मपुत्रइव सवनेषु शंससि" इति। उद्गाता हि प्रकृतगानानि गायन् सवनानि यथावत्सम्पादयति न तु ग्रामेगेयभागं अरण्येगेयगानं वा। ननु प्रस्तोतृप्रतिहर्तारावपि गायतः। तदपि कुतो न निर्दिष्टमितिचेत् तत्र प्राधान्यमुद्गीथस्यैव। उद्गीथभक्तेः प्रवक्ता उद्गातैव निर्दिष्टः। स्तोत्रेषु ग्रामेगेयभागस्थस्य मन्त्रस्य न विनियोगः। तेषामुच्चारयिता प्रस्तोता दीक्षणीयादीष्टिषु।

अपि च पौरुषेयत्वं स्वीकुर्वद्भिरवश्यमत्रोत्तरं देयम्। येन स्वरेण यथावा ग्रामेगेये गीतानि सामानि तेनैव स्वरेणात्रापि भवितव्यम्। परन्तु योनिग्रन्थे केषुचित्सामसु केचन स्वराः अत्रापरे। तथाहि—अस्ति तद्वोगाय इत्यस्यामृच्युत्पन्नं साम मार्गीयवम्।
५ र ४ ५ २ र १ २
योनिग्रन्थे पाठक्रमः—तद्वौहोवा इति। तदेव सामात्र तद्वौहोवा इति। प्रथमे मन्त्रे पञ्चमचतुर्थपञ्चमस्वराः। अत्र द्वितीयप्रथमद्वितीयस्वराः। साममन्त्राणामुच्चारणमदृष्टार्थम्। यद्यपि ऋगक्षरस्य संस्कारो जायते तथापि दृष्टं फलं न भवति। अदृष्टार्थेषु कथं प्रयोक्तव्यमिति नरा न जानते। अत एष्वपि साममन्त्रेषु योनिवत्स्वरैर्भवितव्यम्। नास्ति च। न केवलमस्मिन्नेव साममन्त्रे, जराबोधीयादिषु योनिस्वरा-
२ र २
द्भिन्नः स्वर उपलभ्यते। किं च वामदेव्यसाम्नि कयानायाम् औऽ३हो हाइ इति।
१ र २
तत्रैवाभीषुणायां औऽ२३ होहाइ। इति तदेतत्सर्वमपौरुषेयत्वमनुमापयति।

यद्येवं ऊह इति भागस्यास्य नामधेयप्रतिलम्भः किंमूलकः। पौरुषेयत्वे मनुष्यैरूहः कृत इत्युपपद्यत इति चेत्, अत्रापि बहुभिः कारणैरूहत्वं समर्थयामः। इमानि सामानि नैकेनर्त्विजा प्रयुज्यन्ते परन्तु त्रिभिरुद्गातृपुरुषैः। तेऽपि न समं गायन्ति किन्तु स्वकीयं स्वकीयं भागमेव। तत्र कियानात्मीयो भाग इति विचार्य प्रयोक्तव्यः। ततश्चोहत्वं सम्पद्यते। यद्वा बहिर्निधनसामस्वध्ययनकाले सामान्तेऽधीतं निधनभागं प्रयोगकाले प्रथमसाम्नि द्वितीयसाम्नि च प्रयुञ्जीरन् इत्यप्यूहः। आहोस्वित् रथन्तरसाम यथाधीतं न तथा प्रयोगकाले प्रयुज्यते। उद्गीथभक्त्युच्चारणकाले भकारैर्गेयम्। सोऽयमूहः। अथवा "परिस्वानोगिरिष्ठाः" इतितृचे "मदेषु सर्वधा असि" इति वारत्रयमागतम्। गाने तु तृतीये साम्नि। प्रयोगकाले सर्वेषु सामसु योज्यम्। एतावतापौरुषेयत्वं नापैति। एवं स्वादोरित्था त्रिकद्रुकेषु इत्यादिसूक्तेषु।

तर्हि पट्टिकायां प्रदर्शितस्य योनिगानस्य का गतिः। अत्रोच्यते त्रिकद्रुकायां पञ्चनिधनं साम दृश्यते। तत्रैकमेव निधनमधीतम्। चतुर्णां निधनानामावश्यकतास्ति। अन्यथा नामनिर्देशो व्यर्थतामियात्। यत×कुतश्चिन्निधनचतुष्टयमपेक्ष्यते। नामसाङ्ख्यात् कयानायां दृष्टानि निधनान्यत्रानीयन्ते। एवमेव सामोच्चारणकाले पूर्वग्रन्थयोस्साम्नामध्ययने ये धर्मास्तेऽत्रापि भवेयुरित्यत्र पट्टिकाया उपयोग इति गृहाण।

ननूहभागस्य मन्त्रत्वं नास्तीति

ब्रह्मकुले जातोऽपि त्वद्भजनं निजमपास्य यो विकृतः।
न ब्राह्मणस्स भगवन्न हि मन्त्रो मन्त्रमध्यगोऽप्यूहः॥

इति मीमांसकमूर्द्धन्यैः श्रीमदप्पय्यदीक्षितेन्द्रैर्मीमांसकमर्यादा शिवमहिमकलिकास्तुतौ प्रतिपादितेति चेत् अत्र "देवस्यत्वा" इत्यादिनिर्वापमन्त्रे सूर्यदेवत्ययागे सूर्यायत्वेति य ऊहस्स एवाभिप्रेतः। न तु प्रकृताः साममन्त्राः। एतदपि तदधिकरणे सिद्धम् ऊहप्रवरादीनां मन्त्रत्वं पूर्वपक्षयित्वा सस्वरमिमानि प्रयोक्तव्यानीति फले प्रदर्शिते नास्त्येषां मन्त्रत्वम्। ततश्च स्वररहिता अपि प्रकृतमर्थं प्रतिपादयेयुः इति सिद्धान्तितम्। एषु सामसु स्वरलोपे यजमानस्य नाशो भविष्यतीति षड्विंशब्राह्मणे प्रतिपादितम्। किञ्च प्रयोगकाले छन्दोगाः साम्नां ऋषिछन्दोदेवताविनियोगं स्मरन्ति। मन्त्रेष्वेव तत्परिज्ञानं विहितम्। ततोऽप्यपौरुषेयोऽयं भागो भवेदिति।

अन्यच्च पदपाठः पौरुषेय इति सर्वसम्मतः। सामवेदोत्तरार्चिकपदपाठे विशेषोऽयमुपलभ्यते—पूर्वार्चिकाधीतानां ऋचां गणान्तपाठः। व्यर्थतया कालयापनमध्ययनाध्यापनयोर्मा भूदिति स पाठ आहृतः। एवमेवेमावपिभागौ यदि पौरुषेयौ भवेतां तर्हि यस्यामृचि छन्दोनामके ग्रन्थे यत्सामाधीतं तस्यैव साम्न ऊहोह्यगानयोः किमर्थं गणान्तपाठेन निर्देशो न कृतः। अपौरुषेयत्वादत्र गणान्तपाठो न कृत इत्यपि स्वतन्त्रतां साधयन्ति[1] इत्यलम्।

---

[1] "एवमपौरुषेयत्वमास्थितैः एतस्यैव रेवतीषु वारवन्तीयमग्निष्टोमसाम॰ कृत्वा पशुकामो ह्येतेन यजेत" इति ताण्ड्यश्रुतेरानुकूल्यं सम्पादनीयम्। तां श्रुति-

अथ क्रमप्राप्तं सामवेदस्वरस्वरूपमुपवर्णयामि। प्रत्यपादयं मदीयसामतन्त्रभूमिकायां सामवेदानां पाठभेदाः परिभाषापाठः, स्वरसङ्केतपाठः, राणायनीयपाठः इति। मद्रप्रान्ते पञ्चाशद्वर्षेभ्यः पूर्वं परिभाषानियममवलम्ब्य वेदस्याध्यापनमध्ययनं चाभवत्। ततः कलिकातानगरवास्तव्यैः सामश्रमिसत्यव्रतशर्मभिर्बहूनां मातृकाग्रन्थानां सहायेन प्रथमवारं समग्रः सामवेदः सम्पाद्य प्राकाश्यत। तदनुसन्धानतत्परैः तिरुवैय्यार् (पञ्चनदक्षेत्रम्) नगरमधिस्थितैः ब्रह्मश्रीकृष्णश्रौतिभिः प्रथमवारं दक्षिणदेशे ग्रन्थाक्षरैस्स एव मुद्राप्य प्रकाशपदवीमारोपितः। तस्य च प्रचारार्थं तत्र-तत्र सभाः कारयामास श्रौतिवर्यः। तालपत्रेषु दाक्षिणात्येषु मया परिभाषापाठ एव प्रत्यक्षीकृतः। अक्षराणामुपरि पङ्क्त्याद्या स्वरनिर्दिष्टः पाठः सोत्सुकस्य मम दृष्टिपथं न प्राप्तः। काशीमागतस्य मम दैववशादत्रत्यवैदिकवरैः परिचयो लब्धः। तेषां प्राचीनहस्तलिखितग्रन्थेभ्यः प्रथमद्वितीयादिस्वरचिह्नाङ्कितः पाठोऽपि समधिगतः। बहोः कालादुत्तरभारते वङ्गदेशे च स एव पाठः प्रचलति स्म। परिभाषापाठमाश्रित्य यथा सामगाः सामानि गायन्ति तथैव काशीस्थाः सामगा अपि। परमुत्तरत्र स्वरनिर्देश अङ्गुलीषु निक्षिप्तः। प्रथमपाठे तथा न। अङ्गुलीनिर्देशं विनैव परिभाषापाठः उच्चनीचतया प्रावर्तिष्ट। क्रमेण स्वरसङ्केतपाठेऽध्यापनाध्ययनसौकर्यमवलोक्य समस्ते दक्षिणप्रान्ते प्रवर्ततेस्म काचित्पद्धतिः। अस्य नवीनपाठ इति प्राक् संज्ञाप्यासीत्। नेदानीं परिभाषाविदो वर्तन्ते।

स्वरनिर्देशप्रकारश्च सामतन्त्रभूमिकायामुक्तोऽपि पुनरनूद्यते। तर्जन्या उपरि द्वियवान्तरोऽङ्गुष्ठः क्रुष्टस्य, तादृश एवैकयवान्तरः प्रथमस्य, तर्जनीमध्यरेखामाश्रितो द्वितीयस्य, मध्यमानामिकाकनिष्ठिकामध्यरेखाश्रितः क्रमेण तृतीयचतुर्थपञ्चमानाम्, कनिष्ठिकामूलरेखागतोऽतिस्वार्यस्य बोधकः। अयमेव क्रमः साम्प्रतमाश्रितः। त[१]याइ इत्युच्चारणकाले तर्जन्या उपरि यवान्तरेऽङ्गुष्ठः स्थापनीयः। गि[२]रा[र] अस्य पर्वणः पाठसमये तर्जनीमध्यरेखायाम्, इ[३] अस्य पर्वणोऽध्ययनकाले मध्यमामध्यरेखायाम्, ओ[४]ग्नाइ इत्युच्चारणकालेऽनामिकामध्यरेखायाम्, अ[५]ग्निन्दू[र]ताम् इति पर्वपाठकाले कनिष्ठिकामध्यरेखायां च तिष्ठत्यङ्गुष्ठः। तथाचोक्तं नारदशिक्षायाम्—

अङ्गुष्ठस्योत्तमे क्रुष्टोऽङ्गुष्ठे तु प्रथमः स्वरः।
प्रदेशिन्यां तु गान्धार ऋषभस्तदनन्तरम्॥

मवलम्ब्य विचारे प्रक्रान्ते पूर्वपक्षिणा- "त्रिवृदग्निष्टुदग्निष्टोमः" पूर्ववाक्येन इति प्राप्तेऽग्निष्टुन्नाम्निक्रतौ पशुफलाय रेवत्याधारकवारवन्तीयसामाभिन्नाग्निष्टोमसाम गुणो विधीयते इति शङ्किते 'प्राप्ते कर्मणि नानेको विधातुं शक्यते गुणः" इति वार्तिकप्रमाणेन वाक्यभेदः सिद्धान्तिना प्रदर्शितः। अपूर्वं च कर्म स्वीकृतम्। तत्र वारवन्तीयं साम "अश्वन्नत्वा" इत्यस्यां गीतम्। "रेवतीर्नः" इत्यस्यामध्ययनेननोसिद्धम्।

अनामिकायां षड्जस्तु कनिष्ठायां च धैवतः।
तस्याधस्ताच्च योन्यास्तु निषादं तत्र विन्यसेत्....इति।[१]
अङ्गुष्ठाग्रेन तानित्थं मध्यमे पर्वणि स्पृशेत्
स्वरान्मध्यमपर्वसु सुनिविष्टान्निवेशयेत् इति च॥

एवमेवानेकस्वरवतां पर्वणामध्ययनकाले यस्य वर्णस्य यः स्वरस्तं पाणिना प्रतिपादयेत्॥
परिभाषापाठस्वरप्रदर्शनपुस्तके वररुचिनैवं प्रोक्तमवलोक्यते—

सप्तस्वराणां प्राधान्यात् तेषां स्थानानि—अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तानि अङ्गुष्ठमध्यकनिष्ठिकानामग्रमध्यमूलानि क्रुष्टतृतीयातिस्वार्याणां स्थानानि। तर्जन्यनामिकयोर्द्वे द्वे प्रथम-द्वितीय-चतुर्थ-मन्द्राणां स्थानानि। अङ्गुष्ठाग्रश्च क्रुष्टस्य। तर्जन्या मूलमध्यरेखा (मध्यमूलरेखे ?) प्रथमद्वितीययोः। मध्यमामध्यरेखा तृतीयस्य। अनामिकामध्यमूलरेखे चतुर्थमन्द्रयोः। कनिष्ठिकामूलरेखातिस्वार्यस्य। एवं स्थानानि सप्तस्वराणाम्॥

नारदशिक्षोक्तप्रकारेणैवाद्यतना अध्यापयन्ति। वररुचिप्रदर्शितं मार्गं नाश्रयन्ते। जैमिनीयशाखादिषु वाररुचस्स्वरनिर्देशप्रकारःस्यादिति सम्भावयामि। परिभाषापाठकालेऽपि नायं पन्थाः स्वीकृतः।

'वि(नि)वेश्य दृष्टिं हस्ताग्रे शास्त्रार्थमनुचिन्तयेत्।
सममुच्चारयेद्वाक्यं हस्तेन च मुखेन च।
यथैवोच्चारयेद्वर्णांस्तथैवैतान्समापयेत्[२] इति च नारदः।
स्वरश्चैव तु हस्तश्च द्वावेतौ युगपत्स्थितौ।
यत्र यत्र स्थिता वाणी पाणिस्तत्रैव तिष्ठति॥
यथा धनुष्यावितते शरे क्षिप्ते पुनर्गुणः।
स्वस्थानं प्रतिपद्येत तद्वद्धस्तगतः स्वरः॥[३] इति चान्यत्र

एवं स्वरनिर्देशपूर्वकमधीतं साम गुरुशिष्यौ स्वाभीष्टफलेन संयोज[४]यति। विपद्ये च महद्दुःखं प्रापयतीति शिक्षावाक्यानि ब्रुवते—

हस्तहीनं तु योऽधीते मन्त्रं वेदविदो विदुः।
न साधयेद्याजु[५]षाणि भुक्तमव्यञ्जनं यथा॥
हस्तहीनं तु योऽधीते स्वरवर्णविवर्जितम्।
ऋग्यजुस्सामभिर्दग्धो वियोनिमधिगच्छति।[६] इति

अस्मिन्प्रचलिते पाठे व्यामोहो नैव विद्यते। परिभाषापाठे सोऽवलोक्यते। तथाहि-
१ र २र
गृणानोह इति पर्वणि चत्वार्यक्षराणि सन्ति। प्रथमद्वितीयस्वरौ च प्रयोक्तव्यौ। तत्र

---

[१] नारदशिक्षा १. ७. ३, ४. [२] नारदशिक्षा १. ६. १३.
[३] याज्ञवल्क्यशिक्षा (अध्ययनविध्यधिकारे) ४७, ४८.
[४] साम्नां वा सरहस्यां च सर्वपापैः प्रमुच्यते। शि. २. ३१.
वेदाभ्यासरतं शान्तं पञ्चयज्ञक्रियान्वितम्। न स्पृशन्तीह पापानि महापातकजान्यपि. याज्ञ. स्मृ. ३१.
[५] वेदोपलक्षणम् [६] याज्ञवल्क्यशिक्षा २. ३९, ४१.

स्वेच्छयापि एकमक्षरं प्रथमेन शिष्टमक्षरसङ्घातं द्वितीयस्वरेणाऽपि समध्येतुं शक्यते। अत एव परिभाषापाठमाश्रित्याध्ययनं कुर्वन्तः काञ्चीमण्डलवासिनश्छन्दोगाः स्वपरंपरागतामन्यामेव सामगीतिं कुर्वन्ति। ज्ञायत एवैतत् "लुप्तप्रायाध्ययनसंप्रदायेऽस्मिन्समये प्रतिग्रामं प्रतिपुरुषम्, किं बहुना प्रतिनिमेषं च अन्यथाऽन्यथा नव्यनव्यपरिष्कारेण गानानि गीयन्ते, स्वरान् श्रुतीश्च पर्वाणि च स्वच्छन्दमन्यथयन्ति" इति ग्रामेगेयोपोद्घाते ब्रह्मश्री नारायणस्वामिदीक्षितवाक्यात्। स्वरनिर्देशपाठे नायं दोषस्समापततीति महान्गुणः।

परिभाषापाठक्रमेण प्रथममन्त्रमत्र निर्दिशामि-

उफञ्चाताइणजातमन्धसाः। दि छू वाइसाद्भूप्रे। मि कः यद्दाइ। उरोप्रंशर्मा। मकः हाइश्रवाउ। वा च॥ एवमुत्तरे सामनी। पर्वसु द्वितीयो वर्णः स्वरबोधकः। तदनन्तरं ये वर्णा ऋचि न सन्ति पर्वणां मध्ये लिख्यन्ते तेऽपि स्वरबोधकाः। तथा ताइण इत्यत्रणकारः प्रणतस्वरबोधकः। एवम् छू स्वरः—रेवात्पाऽ१वाऽ२३। परमत्र प्रे लेखनात्द्भूऽ२३ इति पर्वरूपं न; किन्तुभूऽ२ इतिवत्। एवमादिपरिभाषापाठः सांप्रतं कथं गीयत इति पट्टिकया बोध्यते। कवर्गः ल व कवर्णाश्चप्रथमस्वरोपक्रमवतां पर्वणां ज्ञापकाः।

क च ट त पा पञ्च वर्गाः क्रमेण प्रथमद्वितीयतृतीयचतुर्थपञ्चमानां स्वराणां निर्देशका भवन्ति। लकारवकारक्ककाराः कवर्गशेषा भवन्ति। श-ष-स-श्च-र-ळश्चवर्गस्य शेषाः। यकारस्टवर्गशेषः। ह्कारस्तवर्गशेषः। प्रथमस्वरेणोपक्रान्तानां नानास्वरवतां पर्वणां काकिइत्येवमादिभिर्वर्गाक्षरैः लकारादिभिश्च निर्देशो दृश्यते। तथाहि क तयाइ =तयाइ। का गृणानोह्=गृणानोह्। कि-समाये=समायेऽ३। की-ताम्=ताऽ२३४म्॥ कु ओइ=ओऽ२३४५इ। कू हाइषोहाइ=हाऽ२३४इषोऽ६हाइ॥ के आताइष्ठात्=आताऽ२३४ ५ इष्ठाऽ६५६त्॥ कै-समिद्धश्शुक्रया=समिद्धश्शुक्रया। को उपाहोइ=उपाऽ३होइ॥ कौ- नाकेसुपार्णमुपयात्पमूतन्ताम्=नाकेसुपार्णमुपयात्पतन्ताम्॥ कम् चादक्षसाइ=चाऽ२दक्षसाइ। कः गृणानोहव्यदातायाइ=गृणानोहव्यदाताऽ२३याइ॥ ख-नाऽ२३वेऽ३। खा=कूऽ२३४ वस्यवाऽ५र्षभोयुवा॥ खि· वार्तोमूहाइ-वाऽ२र्तोऽ३५हाइ। खी ष्णवाऽ३इ॥ खु=दाइवंययाउ॥ खू· दाइमा न उवा=दाइमाऽ३२उवाऽ३॥ खे-औ न होवा=औऽ३होऽ३वा॥ खै=औ न होवा औऽ३होऽ३वाऽ३॥ खो-औ न होइ=औऽ३होऽ३४इ॥ खौ माहान उवा=माहाऽ३२उवाऽ३४३॥ खम् ओनहाए=ओऽ२हाऽ२एऽ३४॥ खः स्वा न आओवा=स्वाऽ३आओऽ२३४वा॥ ग-द्रविणाऽ२३४स्यूः॥ गा=इहाऽ२३४५॥ गि-=औऽ३हो

ऽ२३४ ५वाऽ६५६ ॥ गी-औ न होवा=औऽ३होऽ३१इ ॥ गु. औ न हो=औऽ३होऽ ऽ३१२ ॥ गू-औ न होए=औऽ३होऽ३१ येऽ३ ॥ गे. हौ न होइ=हौऽ३होऽ३१२३४५-इ ॥ गै=ईऽ५हीहीहीहीहि ॥ गो=स्तोम ँ रुद्रायदृशीकाम् ॥ गौ ण्वाऋतअजा=ण्वाऋतजाऽ३१ ॥ गम्.योवृत्रहोवाऽ३ओऽ२३४वा ॥ गः औहोवाहाऽ३होइ ॥

घ.नामत्वष्टुरपीचियामियाउवाऽ२३होवाऽ२३हाऽ२ईया ॥ घा. मधोअर्षन्तिधारयाउवाहोवाहो प्रे ईया=मधोअर्षन्तिधारयाउवाऽ२३होवाऽ२३हाऽ२ईयाऽ२। घि.=कस्यानूऽ१नाऽ२म् । घी.=नाइहोतासाऽ२३॥ घु.इन्द्रमर्चयाथाऽ१विदाऽ२३४इ ॥ घू. गाइर्भिर्नवोऽ२३४वा । घे.यस्सुक्षिताऽ२३४इनोऽ६हाइ ॥ घै.गृणानोहव्यदाऽ१ताऽ३ ये ॥ घो.वाइश्वेभिस्सोऽ२३हाऽ३ ॥ घौ. उपमान्देवताताऽ२३याऽ३४इ ॥ घम् ओन अ री=ओनरीऽ२३४३ । घः होवाऽ३होऽ२ ॥

ङ.=सूनु ँ सत्याऽ३१२३ ॥ ङा=आभिवत्साऽ३१२३४म् ॥ ङि. धियाऋणयानओवाऽ३ओऽ२३४वा ॥ ङी आ ँ शुमतीमतिष्ठाऽ२३त् ॥ ङु षूऽ२दधिषोऽ२३४-५इ ॥ ङू अभ्राजीज्ज्योतिरभ्राजीऽ२३४५त् ॥ ङे. इन्द्रा विन् ँ सबाधऊतयेविन्=इन्द्राऽ२ ँ सबाधऊतयेऽ२ ॥ ङै.-सदा विन् याचन्नहज्जिया=सदाऽ२याचन्नहज्जियाऽ२३ ॥ ङो=इन्दुस्समुद्रमुर्वियाविभातीऽ२३४५ ॥ ङौ सेतू ँ स्तीर्त्वाचतुराऽ२३४५ः ॥ ङम्-इन्द्रे विन्स्सोमा विन् सहइ=इन्द्रेऽ२सोमाऽ२स्सहइ ॥ ङः- त्वंवृत्राणिह ँ स्यप्रतीन्येक-इत्पुरु ।

ल-योजरितृभ्योमघवा विन् पुरूवसुः=योजरितृभ्योमघवाऽ२पुरूवसुः ॥ ला-योरा विन् यामा विन् नेतायइडा विन् नाम्=योराऽ२यामाऽ२नेतायइडाऽ२नाऽ३म् ॥ लि-येकेचोदरसर्पिणस्तेभ्योनमाऽ२३४५ः ॥ ली-यस्मादापओषधयोभुवनानिचक्रदुः ॥ लु-जनदिवमन्तरिक्षंपृथिवींविश्वभोजसंपुरुरूपाअजीजनः ॥ लू-अरूरुचद्धर्मोअरूरुचदुषसांदिविसूर्योविभातीऽ२३४५ ॥ ले-नमोन्नायनमोन्नपतयएकाक्षायचावपन्नादायचनमोनमः ॥ लै-तेजोधर्मस्संक्रीडन्तेवायुगोपास्तेजस्वतीर्मरुद्भिर्भुवनानिचक्रदुः ॥ लो-ऋतश्यास-इन्द्रभुड्ङ्ति मघवन्निन्द्रभुड्ङ्तिभुड्ङ्तिप्रभुड्ङ्तीन्द्रस्तसरपूताऽ२३४५ः ॥ लौ-तेजो-

घर्मेस्संक्रीडन्तेशिशुमतीर्वायुगोपास्तेजस्वतीर्मरुद्भिर्भुवनानिचक्रदुः ॥ ळम्-भ्यभवोवा-
युनाविश्वा ४प्रजाअभ्यपवथावषट्कारेणार्द्धभाक्सोमेनसोमपास्समित्यापरमेष्ठी ॥ ळः-
संयमन्नन्यायमन्वियमन्नसमायमन्स्थियेकेचोदरसर्पिणस्तेभ्योनमाऽ२३४५ः ॥

व-मन ४प्राण ४प्राणोपानोव्यानश्चक्षुश्श्रोत्र ७शर्मवर्मभूति ४प्रतिष्ठा ॥ वा-तेभ्य-
श्चायिभ्यश्चनमस्तिष्ठद्भ्यश्चोपतिष्ठद्भ्यश्चनमोयतेचवियतेचनम ४पथेचविपथायच ।
वि-स्साऽ२३इवाऽ३ ॥ वी-ष्टाऽ२३न्धॄऽ३४ ॥ वु-इडाऽ२३भाऽ३४३॥ वू-इवाऽ२प्राऽ२३४-
याम् ॥ वे-त्साऽ२इवाऽ२३४औहोवा । वै स्याकामाऽ२३४५याऽ६५६म् ॥ वो-त्वेन-
४प्रपित्वेतूयामाऽ१गहि ॥ वौ-इया प्रे ई न या=इयाऽ२ईऽ२या ॥ वम्=यउस्रिया-
विन् अपियाअन्तरश्मनी=यउस्रियाऽ२अपियाअन्तरश्मनीऽ२३ ॥ वः-अतिद्विषाऽ२-
३४५ः ॥

क-आयुषागैप्रेहिऐप्रेहीनया=आयुषागैऽ२हीऐऽ२हीऽ३या । का-अव्याविन् वारे-
भि४ पवतेमदिन्तमाः=अव्याऽ२वारेभि ४पवतेमदिन्तमाऽ२३ः ॥ क्वि तत्रपूषाभुवत्स-
चाऽ२३४५ ॥ क्वी-दातामघानिमघवा विन् सुराधाः=दातामघानिमघवाऽ२सुराधा-
ऽ२३४५ः ॥ क्वु=आयुर्विश्वायुर्विश्वंविश्वमायुरशीमहिप्रजांत्वष्टरधिनिधेह्यस्मेशतञ्जी-
वेमशरदोवयन्तेऽ२३४५ ॥ क्वू-विश्वाद्वेषा ७सितरतीऽ२३साऽ३युग्वभिः ॥ क्वे-हस्प्र-
हस्एऽ३चक्षूऽ२३४५ः ॥ क्वै-तेजोघर्मस्संक्रीडन्तेशिशुमतीर्वायुगोपास्तेजस्वतीर्मरुद्भिर्भु-
वनानिचक्रदूऽ२३४५ः । एवं प्रथमस्वरादीनां पर्वणां संज्ञा ॥

चवर्गः द्वितीयस्वराणां तदादीनां च पर्वणां ज्ञापकः—च-गिरा ॥ चा-स्तुषाइ-
मित्राऽ३म् ॥ चि-स्याऽ३४म् ॥ ची-औऽ३होवा ॥ चु-दाऽ३४५योऽ६हाइ ॥ चू-ताऽ३-
वाऽ५जाऽ६५६म् ॥ चे-दाऽ३२साम् ॥ चै-दाऽ३४३इ ॥ चो-ग्नेमहोभिः ॥ चौ-अपान्नपा-
ऽ३ ॥ चम्-ऐविश्पतायेऽ३४ ॥ चः-चयोनिमसतश्चवाइवाऽ३४३ः ॥

छ-प्रतित्याऽ२३श्चारुमध्वराम् ॥ छा-बृहाद्भीऽ२३रग्नेअर्चिभिर्होउ ॥ छि-कइत्पू-
ऽ२३४रूऽ६ ॥ छी-सहास्वाऽ२३४५ताऽ६५६इ ॥ छु-शुक्राइणदेवशोचिषा । छू-रेवात्पा-
ऽ१वाऽ२३ ॥ छे-भुनोहृदाऽ२३४इ॥ छै-नइन्द्रवृत्राऽ२३४हान् ॥ छो-अस्मभ्यमूतऽ३-
याइमहे ॥ छौ-ओहोइहुऽ३वाऽ२३इ ॥ छम्-चाऽ३दाक्षाऽ३साइ । छः-एऽ३१२३४ ॥

ज-ऊर्ध्वऊषुणऽ३ऊताऽ२३४याइ ॥ जा-देवैभाऽ२३इर्मा । जि-जुहूमा-
ऽ२३सीऽ३ ॥ जी-प्रियादाऽ२३इवाऽ३४ः ॥ जु-त्वयेमाऽ२३साऽ३४३इ ॥ जू-अग्निराहु-
ताऽ२३४५ः । जे-औहोऽ२वाऽ२३४औहोवा ॥ जै-देवैरग्नेसयावाऽ२३भीः ॥ जो-आजि-
ग्नगाइववाऽ२३हाऽ३ः ॥ जौ सनिंमेविन्धामयासिषाम्=सनिम्मेऽ२धामयासिषाऽ२-
३४५म् ॥ जम्-शृतासइद्धहन्तस्सन्तदाविन्शत=शृतासइद्धहन्तस्सन्तदाऽ२शत ॥ जः-
पवित्रन्तेविततंब्रह्मणस्पतेऽ३ ॥

झ-घर्मे ४प्रवृक्तस्तन्वासमानृधेवृधेसुवाऽ२३४५ः ॥ झा-अर्कस्यदेवा ४ परमेवियो-
विन्मान्-अर्कस्यदेवा ४परमेवियोऽ२माऽ२३४५न् ॥ झि-नत्वदन्योमघवाऽ२३नाऽ२ ।
झी-रिपुरीशीतमाऽ३१उवाऽ२३ ॥ झु-तक्षयदाऽ३१२३४इ ॥ झू-द्रवासमाऽ३१उवाऽ२-
३४५ । झे-व्येअन्धसाऽ२ः ॥ झै-तवेदसाऽ२३म् ॥ झो-सपर्यतायेऽ३४ ॥ झौ ई अ
न्द्रंवायाप्रेम्=इन्द्रंवायाऽ२म् ॥ झम् र अ रा=रराऽ२३ ॥ झः-जाअनानाम्=जनाऽ-
२३नाम् ॥

ञ-त्सअराहाइ=त्सराऽ२३हाऽ३४इ ॥ ञा-पुनानमभिगाऽ३ ॥ ञि-ई अ वा=
इवाऽ२३४ ॥ ञी-षूअवज्रिणाम्=षुवज्रिणाऽ२३४३म् ॥ ञु-अअमार्तायाम्=अमाऽ२-
र्ताऽ२३४याम् ॥ ञू-यूअवासाखा=युवाऽ२साऽ२३४५खाऽ६५६ ॥ ञे-ताअमाविन्भर्व-
साम्-तमाऽ२भर्वसाऽ२३म् ॥ ञै-अनूऽ२३हो ॥ ञो-त्रहान-त्रहाऽ३ । ञौ-ददा प्रे यान-
ददाऽ२याऽ३ ॥ ञम्-सुतेवया ७सियन्ताउ ॥ ञः-स्तुवौनहो-स्तुवौऽ३हौऽ३

श-सुषावसोममद्रिभीऽ२३४ः ॥ शा-औहोऽ३वा३४३ ॥ शि-क्रयाहुताऽ२३४५ः ॥
शी-वाऽ३चाऽ३ः ॥ शु-हाऽ३हाऽ३४ ॥ शू-ष्णुमोजसाऽ३४३ ॥ शे-वारावाऽ२३४न्ताम् ॥
शै-औऽ३होवाहाऽ३४औहोवा ॥ शो-याशाआऽ२३४सीऽ६ ॥ शौ-ओऽ३२३४५वाऽ६५६ ॥
शम्-पावकवर्णाः ॥ शः-सुषावसोममद्रिभिः ॥

ष-वोऽ३ग्नयएऽ३४ ॥ षा-इन्द्रस्येवाऽ३४३प्रतव ॥ षि-ऐयाऽ३४३ईऽ३४या ॥
षी-ओवाऽ३४३ओऽ३४५वाऽ६५६ ॥ षु-इतएतउण दारुहाप्रान्=इतएतउऽ३दारूऽ१हा-
ऽ२न् ॥ षू-हृणीणथा अअतिथिम्=हृणीऽ२थाअतिथीऽ३म् ॥ षे-पावाणकाअसा-

याम्=पावऽ३काश ॅसाऽर३याम् ॥ षै-वोवऽ३ताइवृत्राहाऽर३४न् ॥ षो-प्रतेधारा-
मधुमऽ३ताइरसृग्राऽर३४५न् ॥ षौ-उतत्रातांशिवोभुवः ॥ षम्=प्रभुगात्राणिपरियेषि-
विश्वताऽर३ः ॥ षः-हृत्यस्सप्तभ्योजायमानाऽर३४ः ॥

स-वाजीजिगीवाविश्वाधना विन् नी=वाजीजिगीवाविश्वाधनाऽरनीऽर३४५ ॥
सा-घर्म ४प्रवृक्तस्तन्वासमानशेमहेसुवाऽर३४५ः ॥ सि-ईयान ४कृष्णोदशभिस्सहस्रैः ॥
सी-महामपारंवृषभ ॅसुवज्राऽर३म् ॥ सु- वृत्रञ्जघन्वा अपतद्ववारयत्तमाऽर३४५ः ॥
सू-तिदधानेभ्यश्चनम४ प्रविध्यद्भ्यश्चप्रव्याधिभ्यश्चनमः स्थित्सरद्भ्यश्चत्सारिभ्यश्चन-
मश्रिश्च ॥ से=मन्युनावृत्रहासूर्येणस्वराड्यज्ञेनमघवादक्षिणास्यप्रियातनूराज्ञाविशन्दा-
धार । सै=रुद्रायतीरसदेनमस्थिरायस्थिरधन्वनेनम प्रतिपदायचपटरिणेचनमश्चिय-
म्बकायचक ॥ सो=एऽ३महाऽर३४५ः ॥ सौ=अभिव्रजंतत्निषेगव्यमश्वियाऽर३म् ॥
सम्-जनितेन्द्रस्यजनितोतविष्णोऽर३४५ः ॥ सः=आयुर्द्धाअस्मभ्यंवर्चोधादेवेभ्याऽ-
२३४५ः ॥

श्च=योषितांयन्मनस्तन्मयियोषिताऽर३४५म् ॥ श्चा=तोकंप्रजांगर्भोनोयमद-
ध्महद्याचपराचपथिभिश्चरन्ताऽर३४५ः । श्चि नास्ति । श्ची-अग्निर्नोविन्व ॅसतेरयीम्=
अग्निर्नोऽरव ॅसतेरयीऽ१म् । श्चु=अर्चन्तुपूऽर३त्राऽ३काउत ॥ श्चू-उपनोऽर३हरि-
भिस्सुतावा ॥ श्चे-इमेताऽर३इन्द्रतेवयंपुरुष्टुतोवा ॥ श्चै इत्यादि नास्ति ॥

र-नन्दाइ ॥ रा-काऽ३म्परः ॥ रि-प्रप्रावयाम् ॥ री-औऽ३होऽ३१इ ॥ रु-
षूऽ३महिषो ॥ रू-परमाच्चित्सधस्थादेयाऽर३होइया ॥ रे-स्वानासइन्दवाउवाऽर३हो-
वाऽर३हाऽरईया । रै-षाणाप्रेनाम्-षणाऽरइनाम् ॥ रो-माताइहेत्याः ॥ रौ-अरिरग्ने-
तवस्विदा । रम्-जनितादिवोजनितापृथिव्याः ॥ रः-ब्रध्नश्चिद्यस्यवातोनजूतिम्=
रेफस्वरवन्ति सर्वाण्युच्चैः ॥

ळ-चराचराय बृहतइदंवाममिदंबृहद्वस् ळा-वृषभस्त्वष्टावृत्रेणशचीपतिरन्नेनगय-
४पृथिव्यासृणिकोग्निनाविश्वंभूतम ॥ ळि-सुवृक्तिभिर्नृमादनंभरेऽरषुवाऽ१ ॥ ळी-
वृत्रञ्जघन्वा ॅअपतद्ववारयत्तमः ॥ ळु-इत्यादि नास्ति ॥

टवर्गस्तृतीयस्वराणां तदादीनां च पर्वणां ज्ञापकः - ट-इ ।। टा-प्रत्यग्ने ।। टि हरसाहराऽ६ए ।। टी-प्रगोऽ२ ।। टु-एहियाऽ२४ ।। टू-हीऽ२३४षी ।। टे-यायाऽ३४औ-होवा ॥ टै-मदाऽ२३४याऽ६ ।। टो-कयाऽ३स्थाऽ५इराऽ६५६न् ।। टौ-याहीन्द्राऽ२३ ।। टम्-धुमत्तामाऽ२३४ः ।। टः-दिवस्पायूऽ२३४५ः ।।

ठ-शमाऽ३१२३इ ।। ठा-कण्वाऽ३१२३४ः ।। ठि-औहोऽ२३४वा ।। ठी-अग्ने-जरितर्वि ।। ठु-औहोऽ५इन्द्रतेशवाः ।। ठू-आनोअग्नेवयोवृधम् ।। ठे-अवद्रप्सोअ॰शुम-तीम् ।। ठै-अग्नेमृडमहा॰असि ।। ठो-तुराणाऽ२३४ः ॥ ठौ-महाइत्राऽ२३४इणाम् ।। ठम्-मदाऽ३२इन्ताऽ२३४राम् ।। ठः-वृताऽ३४३ः ।।

ड-पिबाऽ३४तुवाऽ३ ।। डा-महाऽ३४३मृविपोधाम् ।। डि-कदाऽ३४औ-होवा । डी-अहाऽ३१२न्याऽ२३४हा ॥ डु-औहोऽ३हाऽ३ ॥ डू-वियञ्जतेसमञ्जते ॥ डे-अस्तिसोमोअय॰सुतः ।। डै-इन्द्रमच्छसुताइमेवृषणंयन्तुहा ।। डो-थिनाशवाऽ३२-३२३४३ः । डौ-उपोपेन्नुमघवन्भूयइत् ॥

य-एहिया ।। या-नुषेजना ।। यि-ओहोऽ३१इ ।। यी-औहोऽ३१२ ।। यु-कविक्रतो-ऽ२ । यू-योजाऽ३४रितृ ।। ये-नास्ति ।। यै-घ्नताऽ३४वामाऽ१ ।। यो-औहोवा ॥ यौ-औहोऽ३वा । यम्-नवाऽ३२ ।। यः-माहित्वा नन न मा-माहित्वाऽ३२३२३मा ॥

तवर्गश्चतुर्थस्वराणां तदादीनां च पर्वणां ज्ञापकः—

त-ओग्नाइ ॥ ता-जारा ।। ति-होऽ५तोऽ६हाइ ।। ती-प्रेष्ठंवाः ।। तु-अग्नआ-याहि ।। तू-हरिश्मश्रुमबर्मणाऽ६ ॥ ते-अग्नआयाहिवो ।। तै-अग्नेजरितर्विश्पतिः ।। तो-अग्नेविवस्वदाभरो ।। तौ-नयोमातरावन्वेतिधातवे ।। तम्-त्वमिन्द्रबलादधिसहसाः ।। तः-इन्दु५ पविष्टचेतन५ प्रिय५ कवीनांमतिस्सृ ।।

थ-पाहिनोअग्नए । था-मघवानोजना ।। थि-इमउत्वाविचक्षते ।। थी-श्वासेप-तयन्तमुक्षणम् ।। थु-पाहिगीर्भिस्तिसृभिरुर्जाम् ।। थू-ह्वाऽ३वोऽ२ग्नायाइ ।। थे-यज्ञामिया = यज्ञाऽ५य थै-अभिप्रियाऽ२ ।।

ह-हाऽ३ । हा-वाऽ३उयम ।। हि-होऽ३वाऽ३४ ।।

---

[१] अत्र द्वितीय तृतीय द्वितीयादीनां "न" इत्येव संज्ञा दत्ता परिभाषापाठे ।

पवर्गो मन्द्रस्वराणां तदादीनां च पर्वणां ज्ञापकः—

५ र ५ ५ ५४
प-अग्निंदूताम् ।। पा-अग्निंवाऽ६ए ॥ अतः परं प्रतिलोमगीतिः-पि-पुरू ।। पी-
५र र ४ ५ ३र ५र३ २ ५ र३र २ १ ५ र र ४ ५
आघायइहा ।। पु-नारमोइ ॥ पू-षाहमोऽ३इ ॥ पे-सहोवानन्ता ॥ पै-जराबोधोवा ॥
५ ४ ५ ५र ४ २ ४ ५र ५ ४ २ ४ ५
पो-तुविद्युम्नंविभाऽ६ ॥ पौ-दूताऽ३म्वोऽ३विश्ववेदसाम् ।। पम्-तंगूऽ३र्धाऽ३यासुवर्ण-
४ ५ ५ र २ ४र५ ४ ५
रोवा ॥ पः-तरोभाऽ३इर्वोविदद्वसूम् ॥

५ २ ४र ५र ५रर२ ४ र ५ १ ५र४र५ र
फ-प्रमꣳहाऽ३इष्ठायगायता ।। फा-एह्यूषूऽ३ब्रवाणाऽ६इताइ ॥ फि-रायेअग्नेम-
४ ५ ४ ५ र ४र ५ र ५ ४ ५ र ४५ ४ ५ ४ ५ ४ र ५ र
हाइ ।। फी-अग्निमिन्धानोमनसौ ॥ फु-शुक्रन्तेअन्यद्यजतम् ।। फू-अग्निस्तिग्मेनशो-
४ ५र ५र४र५र ४ ४५ ४ ५४र५ ४५र ४र ५ र ४ ५
चिषा ।। फे-एनावोअग्निमेऽ५नमसा ॥ फै-समेतविश्वाओजसापतिम् ॥ अनया पङ्क्तिकया
प्रकटीकृतमेतदपि भवति—सामवेदे प्रथमस्वरादीनि पर्वाणि ९२-द्वितीयस्वरादीनि
११८ तृतीयस्वरादीनि ४५ चतुर्थस्वरादीनि २३ पञ्चमस्वरादीनि २० इति ।
निर्देशे च प्रथमतोऽवरोहक्रमेण तदन्वारोहक्रमेण, व्युत्क्रमेण पर्वाणि निर्दिष्टानि ।
एषैव पदशय्या सामवेदे गानग्रन्थे । क्रुष्टस्वरस्य द्वौ ककारौ वाचकौ ऊकक—
११
ऊ इति ।

अत्रेदं विचारणीयम्-शम् शः इति वर्णाभ्यां प्रकृतपट्टिकायामेकविधमेव पर्व
२र३२ ३ २ २ र र ३ २ ३ २
निर्दिष्टम्—पावकवर्णाः-सुषावसोममद्रिभिः इति । उभयत्र द्वितीयतृतीयद्वितीयतृतीय-
द्वितीयस्वराः । तत्किमर्थं द्वाभ्यां वर्णाभ्यां निर्दिश्यत इति । प्रकृतपाठे न भेदः ।
परिभाषापाठादत्र स्वरभेदः—शम्-द्वि-तृ-द्वि-तृ-चतुर्थेषु । शः-द्वि-तृ-द्वि-तृ-च-तृ-चतुर्थेषु
२र ३ २ ३ ४ २ र ३२ र३ ४ ३ ४
इति विवरणं तत्र कृतम् । तथा च पावकवर्णाः । सुषावसोममद्रिभिः इति परिभा-
षापाठः सिद्धः । अतोऽत्र भेदाद्वर्णाभ्यां द्वे पर्वणी निर्दिष्टे । एवं यत्र स्वरैक्य-
मुभाभ्यां वहुभिर्वर्णैर्वा प्रकटीकृतं तत्र सर्वत्र स्वरभेदः समस्तीति ज्ञातव्यम् ।
प्रकृतपाठे नास्ति स्वरभेदः ।

१
ओऽ२३४५इ । एवं पङ्क्त्यां यत्र संख्या निर्दिष्टा तत्र पूर्वतनमचं तावत्पर्यन्तं
१ २ ३ ४ ५
अवरोहक्रमेण कर्षेत् । तथा च ओओओ ओओइ एवं भवति । यत्र विलोमेन संख्या-
३ २
निर्दिष्टा तत्र (प्रत्युत्क्रमे) आरोहक्रमेणान्त्यमचं कर्षेत् । पुनाऽ३१ । अत्र तृतीयात्प्रथम-
स्वरः आरोहक्रमेण आ इति कर्षेत् । दीर्घाक्षराणामुपरि 'र' इति चिह्नं कृतम् । मद्र-
प्रान्तीयास्तं वर्णमरयाहन्ति स्वाध्यायकाले । काशीस्थाः—

मात्रद्विमात्रवृद्धानां विभागार्थं विभागवित् ।
अङ्गुलीभिर्द्विमात्रं तु पाणेः सव्यस्य दर्शयेत्[1] ॥

इति शिक्षावाक्यमनुसृत्य र घटितवर्णोच्चारणकाले तादृशान्यक्षराणि सव्यपाण्यङ्गुलीभि-

---

[1] नारदशिक्षा-१-६-७ ।

गणयन्ति । साम्नि येषामक्षराणामुपरि 'र' वर्तते तान्यक्षराणि द्विमात्रायुक्तानि । दीर्घाक्षराणीति संज्ञा । येषां दीर्घाक्षराणामुपरि 'र' नास्ति तानि त्रिमात्रायुक्तानि वृद्धसंज्ञां लभन्ते । ऋचि दीर्घाक्षरस्य त्रिमात्रतायां वृद्धम्, ह्रस्वाक्षरस्य त्रिमात्रतायां प्लुतमित्यपि सङ्केतः । परमिदानीमुभयोरपि वृद्धमित्येव व्यवहारः । तदतिरिक्तान्यक्षराण्येकमात्रकाणि भवन्ति । तदेवं ज्ञात्वा साममन्त्राः प्रयोक्तव्याः । छलप्रक्रियेति कश्चन ग्रन्थो वर्तते । एकैकस्य साम्न एकं छलाक्षरं प्रत्यपादि । तस्य ज्ञानेन व्यामोहो नैव भविता । रौरवसाम्नः पुनानायां "बौ" इति छलाक्षरम् । तेनाक्षरेण दीर्घम्-उद्धातः मात्रा एतत्त्रयं ज्ञायते । द्वितीयस्वरात् प्रथमस्वरो यदा भवति तदा उद्धातः इति संज्ञा । सोऽपि स्वरो यदि पर्वादौ भवेत् तदैवैतां संज्ञां प्राप्नोति । पर्वमध्ये कर्षणेन वा तथाभूतस्तां संज्ञां नोपाप्नोति । मात्रालक्षणग्रन्थे मात्राः प्रतिपादिताः तदेतत्सर्वं बौ इत्यनेन जानीमः । तत्र वर्णे योऽच् स मात्राबोधकः । औकारश्च दशमः ऋकारऌकारौ वर्जयित्वा । ततश्च दशविंशति-त्रिंशत्संख्यां वा बोधयति सः । प्रकृतसाम्नि विंशत्यक्षराणां मात्रा भवति । वर्गतृतीयाक्षरं ब । तस्मात् त्रीणि उद्धातपर्वाणि । यत्राष्टौ त्रयोदश वा भवन्ति तत्र सर्वत्र वर्गतृतीयमक्षरं ज्ञेयम् । एवं पवर्गः पञ्चमः ञसंख्योपेतान्यक्षराणि दीर्घाणि । शिष्टानि दीर्घाक्षराणि वृद्धानि । नेदं स्मर्तव्यं रौरवसाम्नि सर्वत्रैवमेव भवेदिति । पश्यन्तु तरणिरौरवम् । तस्य साम्नः छलाक्षरं जी भवति । सर्वत्रोद्धातस्समानः । शिष्टमन्यदेव । पुनानायां यद्यन्यत्साम परापतति तत्रापि छलाक्षरमन्यदेव । अभीवर्तसाम्नि पुनानायां भौ इति । अतस्तत्तत्सामान्ते छलाक्षरसन्निवेश आदर्शपुस्तकोल्लिखितस्संयोजितः । एवमार्चिकग्रन्थस्य पदपाठस्य च छलाक्षराणि सन्ति ।

"एकं साम तृचे क्रियते स्तोत्रीयम्" इति वाक्येनैकं साम ऋक्षु तिसृषु गेयं भवति । प्रकृतग्रन्थे चैकर्चदृष्टानि बहूनि सामान्यवलोक्यन्ते । कथमेतत्साधु भवेत् । बाढम् । महाब्राह्मणकल्पसूत्रेषु त्रिवृत्पञ्चदशः सप्तदशः एकविंशः त्रिणवः त्रयस्त्रिंशः चतुर्विंशः चतुश्चत्वारिंशः अष्टाचत्वारिंशः चतुष्टोमः षोडशः इत्येवमादीनि पदान्यसकृत्पठ्यन्ते । तानीमानि पदानि बहिष्पवमानादिस्तोत्रेषु ऋक्संख्यां प्रतिपादयन्ति । त्रिवृद्बहिष्पवमानमित्यस्यायमर्थः बहिष्पवमानस्तोत्रं छन्दोगैर्नवसु ऋक्षु सम्पादनीयमिति[१] । स्तोत्राणि द्विविधानि—अनेकतृचसाध्यानि एकतृचसाध्यानीति । त्रीण्यपि पवमानस्तोत्राणि प्रथमां कोटिमाश्रयन्ते । एकस्य तृचस्य वारत्रयमावृत्यापि

---

[१] वेदभाष्यकर्ता श्रीसायणाचार्यः "त्रिवृद्बहिष्पवमानम्" इति वाक्यमन्यथैव व्यावृणोत् त्रयाणां तृचानां प्रथमवारं प्रथमामृचं गीत्वा द्वितीयपर्याये तेषामेव द्वितीयामृचम्, तृतीयपर्याये तूत्तमामृचं गायेत्-इति । तत्रोच्यते-पर्याय इति पदस्यायमर्थः यावान्मन्त्रो विहितस्तावन्तं सकृदुच्चार्यानन्तरं पुनरप्युपक्रमस्तस्यैवेति । एकं तृचं प्रथमवारमुक्त्वा तस्यैवावर्तने पर्यायशब्दः प्रयुज्यते । तत्र सायणमते पठितानां मन्त्राणां पुनरुपादानं नो भवति । अपि चैकस्मिन्तृचे तिस्र ऋचो मिलित्वैकमर्थं प्रतिपादयन्ति । तत्रैवं सति तासामृचामन्यथोच्चारणे प्रकृतो विवक्षितोऽर्थःपाठश्च न सिध्यति । सायणमार्गेण सांप्रतमुद्गातारो नानुतिष्ठन्ति । यत्र कुत्रापि विष्टुतेरुद्यत्याः समन्वयः कर्तव्य इति कृत्वा चिन्तया व्याचख्याविति ज्ञेयम् ॥

बहिष्पवमानस्य त्रिवृत्वं सम्पादयितुं शक्यते, परं "पराग्बहिष्पवमानेन स्तुवन्ति" इति श्रुत्याऽऽवृत्तेर्निषेधात् नवसु ऋक्षु सम्पादनीयम्। अतोऽस्त्यत्र त्रयाणां तृचानामावश्यकता। एकं च गायत्रं साम तेषु तृचेषु विहितम्। माध्यन्दिनपवमानमप्यनेकतृचसाध्यं भवति। "पञ्चदशो माध्यन्दिनः पवमानः" इति शास्त्रेण पञ्चदशसु ऋक्षु सम्पादनीयं स्तोत्रं तत्। ताश्च ऋचः पञ्चभिस्तृचैरपि सम्भवेयुः समानच्छन्दस्कैश्च। तत्सर्वं न युक्तम्। "त्रिच्छन्दो माध्यन्दिन ऽपवमानः" इति श्रुत्या गायत्रीबृहतीत्रिष्टुभो भवन्ति। तच्छन्दस्का मन्त्रा अपि "उच्चा पुना प्रतु" इति प्रतीकेन गृहीताः। तत्र गेयानि सामानि गायत्रामहीयवरौरवयौधाजयौशनानि पञ्च भवन्ति। तेनैतेन विवरणेन "एतावता वाव माध्यन्दिनं सवनं पुपुवे त्रिभिश्चछन्दोभिः पञ्चभिश्च सामभिः" इति ताण्ड्यमहाब्राह्मणवाक्याशयः स्पष्टीकृतः। त्रिषु तृचेषु पञ्चानां साम्नां क्लृप्तिमाह षड्विंशब्राह्मणम् "द्वे गायत्र्यां सामनी द्वे बृहत्यामेकं त्रिष्टुभि" इति। एवमिदं स्तोत्रमनेकतृचसाध्यम्। एवमार्भवपवमानमपि। आज्यपृष्ठाग्निष्टोमोक्थ्यषोडशिरात्रिपर्यायस्तोत्राणि द्वितीयां कोटिमवलम्बन्ते। तत्र सर्वत्रैक एव तृचः। तस्मिंश्चैकमेव साम गीयते न तु माध्यन्दिनार्भवपवमानयोरिव बहूनि सामानि। एकस्य तृचस्य त्रि[1]वृदादिस्तोमसम्पादनं सावान्तरभेदं बहुधा प्रदर्शयतस्ताण्ड्यस्य द्वितीयतृतीयावध्यायौ। इयं स्थितिः प्रकृतियागे।

एषु स्तोत्रेषु स्तोमानां ह्रासवृद्धी भवतो विकृतियागेषु। तत्र प्राकृतसंख्याया न्यूनसंख्याकस्तोमो उत्तरयोः पवमानयोः भवति। यथा वा दशरात्रक्रतोः प्रथमे

[1] तत्र त्रिवृत्स्तोमस्य तिस्रो विष्टुतयः-उद्यती परिवर्तिनी कुलायिनीति। सर्वस्तोमेष्वाद्या विष्टुतिर्नित्या। अन्याः काम्याः। आद्यापि संयोगपृथक्त्वन्यायेन नित्या काम्यापि भवति। तासां प्रतिष्ठा वृष्टिः प्रजापशवः क्रमेण फलानि। सत्रेषु तथाहीनेषु कुलायिनी नित्या। एवमेव पञ्चदशस्तोमस्य पञ्चपञ्चिनी उद्यता चेति द्वे विष्टुती। तत्र प्रथमा द्विप्रकारा। तासां प्रतिष्ठा तेजोब्रह्मवर्चसं स्वर्गश्च फलम्। सप्तदशस्तोमस्य सप्त विष्टुतयः दशसप्ता सप्तास्थितोद्यती भस्त्रा चेति। तासु प्रथमायाः द्वौ भेदौ द्वितीयायाः त्रयः भेदा इति सप्त भवन्ति। प्रतिष्ठा प्रकाशः ओजः प्रजापशवः तेजोब्रह्मवर्चसी स्वर्गः शत्रुपशुहिंसा फलम्। एकविंशस्तोमस्य सप्तसप्तिनी उद्यती प्रतिष्टुतिः सूर्म्या चेति चतस्रः प्रतिष्ठायुः पौरोहित्यं ब्रह्मवर्चं इति फलवत्यो विष्टुतयः। त्रिणवस्तोमस्य प्रतिष्ठिता उद्यती चेति द्वे विष्टुती। तयोश्च प्रतिष्ठा स्वर्गः फलम्। त्रयस्त्रिंशस्तोमस्य पञ्च विष्टुतयः समत्र्यंशा नेदीयस्सङ्क्रमा उद्यती प्रत्यवरोहिणी। अन्त्या द्विप्रकारेति पूर्वोक्तविभागो ज्ञेयः। आसां च प्रतिष्ठा पशवः स्वर्गः दीर्घायुः प्रतिष्ठा चेति फलम्। चतुर्विंशस्तोमस्यैकैव विष्टुतिः। चतुश्चत्वारिंशस्तोमस्य प्रतिष्ठिता निर्मध्या समीषन्ती चेति तिस्रो विष्टुतयः। प्रतिष्ठा समृद्धिः पशवः इति तत्फलम्। अष्टाचत्वारिंशस्तोमस्य द्वे विष्टुती। प्रतिष्ठिता नेदीयस्संक्रमाचेति। प्रतिष्ठा अन्नादः फलं तयोः। तदेतेषां कुशानिधानप्रकारो यज्ञतत्त्वप्रकाशादिभ्योऽवगन्तव्यः। एवं नवप्रकारेषु स्तोमेषु सङ्कलनया त्रिंशत्संख्याका विष्टुतयः।

रथन्तरपृष्ठ्येऽहनि सर्वेषु स्तोत्रेषु त्रिवृत्वं प्रतिपादितम्। तत एव माध्यन्दिन आर्भवे च पवमाने त्रिवृत्वमायातम्। माध्यन्दिनपवमाने त्रीणिच्छन्दांसि भवन्तीत्युपवर्णितम्। तत्रैव त्रिवृत्त्वं सम्पादनीयम्। तत्प्रकारमुपदिशति ब्राह्मणं गायत्रं तृचमुपक्रम्य "एकस्यां गायत्रं भवति, आश्वं भवति, सोमसाम भवति" इति। ततो ब्राह्मणनिर्दिष्टे बार्हततृचे यौधाजयम् प्राकृते त्रैष्टुभे औशनमन्त्यमिति त्रिवृत्स्तोमसम्पत्तिः। एवमेव तत्रैव क्रतौ तृतीये वैरूपपृष्ठ्येऽहनि पूर्ववत्स्तोत्रेषु प्राकृतसंख्यां बाधित्वा साप्तदश्यं विधीयते। माध्यन्दिनपवमाने उच्चा अभि तिस्र इति गायत्रीबृहतीत्रिष्टुभो भवन्ति। गायत्रतृचे गायत्रवैष्टम्भे बार्हततृचे प्रथमायामृचि पौरुमद्गं तृचे गौतमान्तरिक्षे, अध्यास्यायामाष्कारणिधनं काण्वं त्रैष्टुभे तृचेऽङ्गिरसां संक्रोश इति साप्तदश्यं भवति।

तत्र साप्तदश्यं पृष्ठंस्तोत्रादिषु ब्राह्मणप्रतिपादितदिशा पर्यायत्रयेण सम्पादयितुं शक्यते न पवमानस्तोत्रेषु। तेषु आवृत्तेर्निषेधात्। पञ्चसु तृचेषु पाञ्चदश्यम्, षट्सु तृचेष्वाष्टादश्यं स्यात्। अत एकस्यामृचि गानं द्वयोर्वा भवेत्। कुत्रापि सूक्ते द्वयोः ऋचोर्गानं नास्ति। परिशेषात्साप्तदश्यार्थमेकैकस्यामपि ऋचि गानं भवत्येव। एतेनेदमपि ज्ञायते यत्र वृद्धिर्ह्रासो वा माध्यन्दिनार्भवपवमानयोस्तत्र त्रैष्टुभस्य जागतस्य वा तृचस्य नावृत्तिः। गायत्रबार्हतयोरेवावृत्तिं विधाय भिन्नानि सामानि गायन्ति माध्यन्दिने। आर्भवे गायत्रानुष्टुभयोरावृत्तिः। इममेवार्थमाविष्करोति "त्रीणि ह वै यज्ञस्योदराणि गायत्री बृहत्यनुष्टुप्। अत्र ह्येवावपन्ति। अतएवोद्वपन्ति" इति। स्तोमवृद्धौ साम्नामावापः एतास्वेवर्क्षु भवेत्। स्तोमह्रासे आभ्य ऋग्भ्यः साम्नामुद्धारः इत्यावपन्त्युद्वपन्तिपदयोरर्थः।

अत्रेयमन्या शङ्कोदेष्यति-दशरात्रादिपर्वसु बार्हतप्रगाथस्य द्वितीयायां तृतीयायां वा स्तोत्रीयायां बहूनि सामानि विद्यन्ते। तेषां च माध्यन्दिनपवमानादिषु विनियोगः। स्तोत्रात्पूर्वं यत्साम गीयते तस्याधारभूतऋचामाम्नानं शास्त्रतः सिद्धम्। तत्र कथमेषामाधारभूता ऋचो जपेयुः। न हि "मन्द्रया याति धारया म या याति धारया। अनूपे गोमान्गोभिरक्षाः सोमो दुग्धाभिरक्षाः" इति ऋक् भवति रू. .क्षत्वादनन्वितत्वादभ्यस्ततवाच्चेति। अत्रेदं समाधानम्—सत्यं भूयिष्ठानि सामानि पूर्वप्रतिपादितरीत्योपलभ्यन्ते। परं स्तोत्रकाले यावन्ति सामान्येकस्मिन्तृचे गीयन्ते तावतां साम्नामाधारभूतस्तृच एकवारमेव पठनीयः। न तु प्रतिसाम। यत्र द्वितीयायां तृतीयायां वा स्तोत्रीयायां साम गेयं भवेत् तत्र प्रथमापि स्तोत्रीया समग्रस्तृचो वा विनियुक्तो भवेत्। तथाचोपक्रमे तृचपाठसिद्धेः पूर्वोक्ताक्षेपानवसरः। न कुत्रापि स्तोत्रे प्रगाथेषु द्वितीयायां तृतीयायां वोत्पन्नस्य साम्न एव विनियोगो जागर्ति। एवमेवाध्यास्यायामपि समाधानं वेदितव्यम्।

"एकं साम तृचे क्रियते स्तोत्रीयम्" इति वाक्यमाज्यपृष्ठादिस्तोत्रपरम्। तेषु ह्येकं साम भवति। तत्राज्यादिस्तोत्रेषु साम्न एकत्वात्कति स्तोमास्संजाता इति न ज्ञायन्ते। तद्भेदनार्थमौदुम्बरनिर्मिताः कुशाः प्रस्तावभक्तिसमनन्तरं स्तोत्रकाले वैष्टुत-

बहिष्पवमानस्योपरि प्रस्तोता निक्षिपति। तत्र च त्रयः पर्याया इति निरूपितम्। पर्यायस्य त्रेधा विभक्तस्यैकैको भागो विष्टावसंज्ञां लभते। एकस्मिन्विष्टावे तिस्रः पञ्च इत्येवं स्तोत्रीया भवेयुः। कुशानिक्षेपणप्रकारो बहुधा छन्दोगसूत्रग्रन्थेषु प्रतिपादितस्सङ्गृहीतश्च यज्ञतत्त्वालोकादिषु ग्रन्थेष्विति नेह प्रतन्यते।

इदमपरं प्रतिपादयामि-योनौ यस्मिंश्छन्दसि सामोत्पन्नं तस्मिन्नेव छन्दसि तत्साम गेयमुतान्यस्मिन्नपीति। यद्यपि पुरस्तात् सर्वेषां साममन्त्राणां नित्यत्वं प्रतिपादितम्, कृतकत्वे ह्येष विचारः स्थानं लभेत। परं मीमांसकानां दृष्टया कतिपयानां सामगाचार्याणां मतेन चास्त्यवसरोऽस्य विषयस्य। ते हि मन्यन्ते पूर्वार्चिकदृष्टानि सामान्यत्र गीयन्ते इति। निदानसूत्रे च शाण्डिल्यायनो मेने "एकर्चि दृष्टानि सामानि" इति। अतस्तन्मतपरिज्ञानमनुपयुक्तं नो भवति। सामानि तदाधारभूता ऋचश्च प्रयोगमनुसृत्य द्वेधा विभक्तानि। सम्नां ग्रामेगेयमरण्ये गेयमित्येको भागः, ऊहरहस्यात्मकोऽन्यः। तथा ऋचः पूर्वार्चिकमुत्तरार्चिकमिति। प्रथमे भागे स्थितानि सामानि बहुलं प्रयोगकाले प्रस्तोता पठति यथासूत्रं दीक्षणीयादिष्विष्टिषु। प्रस्तोत्रा पठितव्यानां साम्नां परिसामानीति वैदिकी समाख्या। "सर्वत्रानादेशे परिसामानि प्रस्तोता गायेत्स्वाध्यायवत्स्वासु" इति। सामविधानब्राह्मणे यानि विनियुक्तानि तेषां स्वाध्यायमधिकृतः करोति। एकस्यामृचि एकं द्वे बहूनि वा सामानि भवन्ति।

अग्निष्टोमादिक्रतुषु स्तोत्रत्वेन विहितानि सामानि द्वितीये भागे वर्तन्ते। तेषामुच्चारयितारः त्रयस्सामगाः प्रस्तोत्रुद्गातृप्रतिहर्तारः। ते च सहैव न पठन्ति। स्वकीयां भक्तिमेकैको गायति। सामानीमानि पूर्वार्चिके यस्मिंश्छन्दस्युत्पन्नानि तस्मिन्नेव छन्दसि गेयान्याहोस्विद्यत्र कुत्रापीति भवति विचिकित्सा। तत्रानियमः। नियमकारिणः प्रमाणस्यादर्शनात्। अत एव अभित्वाबृहत्युत्पन्नं रथन्तरं साम कयानायां चोदितं सङ्गच्छते "कवतीषु रथन्तरं गायति" इति। कवती च गायत्रीछन्दः। नियमसत्त्वे गायत्र्यां गानविधानं प्रमाणपदवीमारोढुं न क्षमत इति पूर्वपक्षे सिद्धान्तः-जागर्त्यत्र नियामकं वाक्यं शरलेशभिया "समासु गेयम्" इति। अस्यार्थः शरो हिंसा। हिंसाकर्मणः शृणातेः पचाद्यचि शरपदनिष्पत्तेः। साम्नः हिंसाभिया समास्वेव गानं कर्तव्यम्। षट्त्रिंशदक्षरेषु रथन्तरं साम निष्पन्नम्। तस्य चतुर्विंशत्यक्षरवत्यां गायत्र्यां कयानायामन्यत्रवोहे पूर्वोक्ताक्षरसंख्याभावात् पीडा भवेत्। एवं गायत्र्यामुत्पन्नमामहीयवं साम यदि बृहत्यामन्यत्र वा गीयेत तदाक्षराणां चतुर्विंशत्या गाने निष्पन्ने शिष्टेष्वक्षरेषु गानकृतसंस्काराभावः प्रसज्येत। तदा लेश इति दोषः। "लिश अल्पीभावे" इत्यस्मात्तद्रूपसिद्धेः। ततश्च द्विविधदोषपरिहाराय समास्वेव गेयमिति।

यत्र तु विशेषवाक्यं भवति तदा प्रत्यक्षेण वाक्येनानुमानिकं समासु गेयमिति बाध्यते। विषमच्छन्दस्यपि गानं भवतीत्यर्थः। विषमच्छन्दसि गानं प्रत्यक्षश्रुत्या लिङ्गेन वेति प्रकारद्वयेन भवति। प्रत्यक्षश्रुत्या च विषमच्छन्दसि गानं द्विविधम्-विषमच्छन्दसि, समविषमच्छन्दसीति। बृहत्यामुत्पन्नं रथन्तरं गायत्र्यामुत्पन्नं वामदेव्यं वा "कवतीषु रथन्तरं भवति" "विराट्सु वामदेव्यमग्निष्टोमसाम भवति" इति प्रत्यक्षया श्रुत्या विषमच्छन्दसि गीयते। गवामयनीये प्रायणीयेऽहनि माध्य-

न्दिनपवमानप्रकरण एवमम्नायते-"पुनानस्सोमधारयेति समन्तं तिसृषु समन्त-मेकस्यां प्लव एकस्यां दैर्घश्रवसमेकस्यां वा रथन्तरं तिसृषु" इति। बृहत्यामुत्पन्नं रथन्तरं पुनाप्रगाथे विधीयतेऽनेन वाक्येन। पुनाप्रगाथश्च बृहतीच्छन्दस्कः। अत्र द्वयोर्ऋचोः बृहतीसम्पादनार्थं प्रग्रथने सम्प्राप्ते "न वै बृहन्न रथन्तरमेकच्छन्दो-ऽयच्छत्ततः ककुभावुत्तरे उपादधुस्तस्माद्बृहती प्रथमा ककुभावुत्तरे। तस्माद्बृहद्रथ-न्तरे एकर्चे न कुर्वन्ति न हि ते एकच्छन्दोऽयच्छत्" इति श्रुत्या ककुबुत्तरायां बृहति गानं विधीयते। ततश्च रथन्तरस्य प्रथमा स्तोत्रीया बृहती शिष्टे स्तोत्रीये ककुभौ। तत्रोत्तरयोस्स्तोत्रीययोः बृहत्यामुत्पन्नं रथन्तरं ककुभ्यन्यच्छन्दसि गीयते इति समे विषमे च छन्दसि गानं सिद्धं भवति रथन्तरस्य।

ननु "तस्माद्बृहद्रथन्तरे एकर्चे न कुर्वन्ति" इति वाक्येन रथन्तरसाम्नि सर्वत्र ककुबुत्तरत्वे सिद्धे क्षुद्रपर्वणि पुनानायां बृहतीष्वेव रथन्तरगानमनुपपन्नमिति चेत्, बाढम्। सामान्योऽयं नियमः। सति विशेषवाक्ये सामान्यनियमस्य बाध इति सर्वतन्त्रसिद्धान्तः। प्रकृते चोभयसामानः केचन सवाः प्रतिपादिताः। तेषु बृहती पृष्ठस्तोत्रे माध्यन्दिनपवमाने रथन्तरमिति। "पुनानस्सोमधारयेति रौरवं योधाजयं दैर्घश्रवसमुद्वद्वा प्राजापत्यं त एकर्चाः रथन्तरं तिसृषु सर्वासु बृहतीषु"इति विशेष-वाक्यात् क्षुद्रपर्वस्थपुनारथन्तरगाने दोषं न पश्यामः।

लिङ्गाद्विषमच्छन्दसि गानं यथा —

ज्योतिष्टोमेऽग्निष्टोमस्तोत्रे यज्ञायज्ञीयं साम भवति। तच्च योनिग्रन्थे "यज्ञा यज्ञा वः "इति बृहत्यामुत्पन्नम्। प्रकृतस्तोत्रे बार्हतप्रगाथे चातिदिष्टम्। प्रगाथे पूर्वा ऋक् बृहती, द्वितीया सतोबृहती। प्रग्रथनेन न बृहतीप्रकारं कुर्वन्ति। पूर्वा बृहती उत्तरे ककुभौ। नात्र रथन्तरवदुत्तरयोः ककुब्करणे प्रत्यक्षं वाक्यमस्ति। किन्तु लिङ्गमेव। तथाहि–तृतीयसवनमधिकृत्य चतुर्विंशतिर्जगत्यस्तृतीयसवने एका च ककुप्" इति श्रूयते। अस्यायमर्थः—तृतीयसवने आर्भवपवमानस्तोत्रम्, अग्निष्टोमस्तोत्रमिति द्वे स्तोत्रे नित्ये स्तः। आर्भवपवमानस्सप्तदशस्तोमकः, अग्निष्टोमस्य त्वेकविंशस्तोमः। आर्भवपवमानप्रकरणे "पञ्च छन्दा आर्भवः पवमानः सप्तसामा गायत्रसंहिते गायत्रे तृचे भवतः, उष्णिहि सफम्, ककुभि पौष्कलम्, श्यावाश्वान्धीगवे आनुष्टुभे तृचे भवतः कावमन्त्यम्" इति श्रुतम्। पञ्चभिः छन्दोभिः गायत्र्युष्णिक्ककुबनुष्टुब्जगतीभिः गायत्रसंहितसफपौष्कलश्यावाश्वान्धीगवकावैः सप्तभिस्सामभिरार्भवः पवमानस्सम्पाद्य इति श्रुतेस्तात्पर्यार्थः। गायत्रतृचयोः षट्स्तोत्रीयाः उष्णिह्येका, एका च ककुभि, अनुष्टुभि षट्स्तोत्रीयाः जगत्यां तिस्र इति सप्तदशस्तोमोऽस्मिन्स्तोत्रे भवति। षण्णां गायत्रीणामक्षराणि १४४. ककुभः २८. उष्णिहः, २८. षण्णामनुष्टुभां १९२. जगतीनां १४४ इति सर्वसङ्कलनया षट्त्रिंशदुत्तरपञ्चशतमक्षराणि भवन्ति।

अथाग्निष्टोमस्तोत्रम्। एकविंशः स्तोमोऽत्र भवेत्। यज्ञायज्ञप्रगाथे चैकविंश-स्तोमक्लृप्तिरेवमाम्नायते-"सप्तभ्यो हिंकरोति स तिसृभिस्स तिसृभिस्स एकया। सप्त-भ्यो हिंकरोति स एकया स तिसृभिस्स तिसृभिः। सप्तभ्यो हिंकरोति स तिसृभिस्स

एकया स तिसृभिः। सप्तसप्तिन्येकविंशस्य विष्टुतिः" इति अत्रैकविंशतौ मन्त्रेषु साम गीयते। "साम्ने साम्ने हिङ्कुर्युः" इति प्रमाणवाक्येन प्रतिसाम हिङ्कारोच्चारणप्राप्तौ पर्यायारम्भ एव हिंकर्तव्यं न प्रतिसाम; अथवा पवमानव्यतिरिक्तस्तोत्रेष्वेकमेव साम विधीयते। तस्यैवावृत्या तत्रतत्रोपदिष्टाः स्तोमास्सम्पादनीयाः। अत्र सामैकत्वात्सकृदेव हिङ्कारप्राप्तौ पर्यायारम्भेषु हिङ्कारः कर्तव्य इति नियम्यते। तत्र प्रथमे पर्याये प्रथमां बृहतीं वारत्रयं द्वितीयां ककुभं वारत्रयमुत्तमां ककुभमेकवारं गीत्वा सप्त स्तोमास्सम्पादनीयाः। द्वितीयपर्यायार्थं पुनर्हिंकृत्य प्रथमां बृहतीमेकवारं ककुभौ वारत्रयं गीत्वा पूर्ववत्स्तोमाः सम्पादनीयाः। तृतीयपर्यायार्थं सकृद्धिंकृत्य प्रथमां बृहतीं वारत्रयं द्वितीयां ककुभं वारमेकमुत्तमां ककुभं वारत्रयं गायेत्। एवं संपन्नस्य एकविंशस्तोमस्य सप्तसप्तिनी विष्टुतिरिति संज्ञा। एवमनुष्ठीयमानेऽस्मिन्स्तोत्रे सप्त बृहत्यः चतुर्दश ककुभश्च भवन्ति। बृहतीनामक्षराणि २५२, ककुभामक्षराणि ३९२। आहत्य संकलनेऽग्निष्टोमस्तोत्रेऽक्षराणि ६४४ भवन्ति। पूर्वस्तोत्रगताक्षरैस्सङ्कलने ११८० अक्षराणि। "जागतं तृतीयसवनम्" इति श्रुत्याक्षराणामेषां जगतीसम्पादने कृते अर्थात् अष्टाचत्वारिंशता पूर्वोक्ताक्षराणां भागे– भागफलं २४ शेषः २८। तदेव "चतुर्विंशतिर्जगत्यः तृतीयसवन एका च ककुप्" इतिं। यद्यत्रापि बृहतीत्रयं सम्पाद्यैकविंशः स्तोमो भवेत्तदोक्तिरियं पीड्येत। आनुमानिकं "समासु गेयम्" इत्येतत् लिङ्गेन बाध्यते। बृहत्यामुत्पन्नस्य यज्ञायज्ञीयस्य ककुभि गानं लिङ्गात्सिद्धं भवति। एवं योनिच्छन्दसो भिन्नच्छन्दस्सु गीयमानानां साम्नां विच्छन्दः शब्देन संज्ञां चकार भगवान्पुष्पसूत्रकारः पुष्ययशाः।

विशेषवाक्याभावे यस्मिंश्छन्दसि सामोत्पन्नं तत्रैवोत्तराग्रन्थेऽपि गानं कर्तव्यम्, विशेषविधौ नानाछन्दस्सु इति सिद्धम्। गायत्रीच्छन्दस्युत्पन्नस्य साम्नः त्रिष्टुबादिषु प्रसक्तावुद्गीथभक्तावक्षराणां समावेशः कर्तव्यः। एवं बृहत्यामुत्पन्नस्य गायत्र्यां गाने उद्गीथभक्त्यक्षराणां न्यूनता। रथन्तरस्योत्तरयोः स्तोत्रीययोः द्वे अक्षरे प्रस्तावभक्तौ भवत इत्येवमादिकं छन्दोगब्राह्मणेभ्योऽवगन्तव्यम्॥ न्यूनाधिकच्छन्दस्सूत्पन्नानां वाराहार्कपुष्पादीनां साम्नां प्रतिपादं गीतिः योनिवत्कर्तव्या। न तत्रोद्गीथभक्तावक्षराणां वृद्धिर्ह्रासो वा।

ऊहरहस्यगानयोः दशरात्र-संवत्सरै-काहा-हीन-सत्र-प्रायश्चित्त-क्षुद्रपर्वाणीति सप्त पर्वाणि भवन्ति। ताण्ड्यमहाब्राह्मणमवलम्ब्यायं क्रम आदृतोऽत्र। तच्च ब्राह्मणं गवामयनं निरूपयितुं प्रवृत्तम्। एकसंवत्सरसाध्योऽयं गवामयनयागस्सत्रं भवेत्। अयं च यागो द्वादशाहस्य विकृतिभूतः, द्वादशाहस्य बहुभिः दशभिरहोभिस्सम्पन्नो भवति। प्रकृतिभूतस्य द्वादशाहस्यानुष्ठानप्रकारानभिज्ञेनायं यागः कर्तुं न शक्यत इति प्रथमतो द्वादशाहक्रतुर्निरूपितः। द्वादशाहयागे प्रथमोत्तमे अहनी ज्योतिष्टोमातिरात्रसंस्थाके भवतः। तत्रोपयुक्तानां साम्नामपि सङ्ग्रहः कृतः। अवशिष्टानामह्नां द्वितीयाद्येकादशान्तानां ये मन्त्रास्तेऽत्र प्राधान्येन सङ्गृहीताः। अतोऽस्य दशरात्रपर्वेत्यभिख्या। दशानामह्नां श्रुतिरेवमाम्नायते "पृष्ठ्यः षडहः त्रयश्छन्दोमाः अविवाक्यमुपान्त्यमहः" इति। तत्र षडहास्त्रिविधा भवन्ति पृष्ठ्यः षडहः, अभिप्लवः षडहः अभ्यासङ्ग्यः

षडहश्चेति। ज्योतिष्टोमे माध्यन्दिनसवने "पृष्ठैस्स्तुवते" इति पृष्ठस्तोत्रं विहितम्। तत्र च "रथन्तरं पृष्ठं भवति" "बृहत्पृष्ठं भवति" इति श्रुत्या विकल्पेन बृहद्रथन्तरे सामनी भवतः। प्रथमप्रयोगे रथन्तरमेव पृष्ठं भवति। द्वितीयादिषु विकल्पः। यदि रथन्तरं पृष्ठं भवति तर्हि ब्रह्मसाम नौधसम्। अथ बृहत्तर्हि श्यैतमिति। षडहक्रतौ पृष्ठस्तोत्रं षड्भिस्सामभिर्भवति। तानि च रथन्तरं बृहत् वैरूपं वैराजं शाक्करवर्णं रैवतम् इति। क्रमेणेमानि सामानि यत्र पृष्ठस्तोत्रे क्रियन्ते स पृष्ठ्यः षडहो भवति। तत्र सर्वेषु स्तोत्रेषु त्रिवृत्पञ्चदश-सप्तदश-एकविंश-त्रिणव-त्रयस्त्रिंशस्तोमा भवेयुः। ज्योतिः गौः आयुः, गौः आयुः ज्योतिः इति यागानां क्रमेणानुष्ठानेऽभिप्लवः षडहो भवति।

अथाभ्यासङ्ग्यः षडहः-प्रथमेऽहनि माध्यन्दिनसवनपर्यन्तं सर्वस्तोत्रेषु त्रिवृत्स्तोमः। तृतीयसवने तथा द्वितीयस्याह्नो माध्यन्दिनसवनपर्यन्ते स्तोत्रे पञ्चदशः स्तोमः। एवं तृतीयदिने माध्यन्दिनपर्यन्ते सर्वेषु सप्तदशः स्तोमः। शिष्टेषु स्तोत्रेषु चतुर्थाहस्य पृष्ठस्तोत्रान्ते एकविंशस्तोमः। तस्यैवाह्नः तृतीयसवनीयस्तोत्रेषु पञ्चमस्य दिनस्य बहिष्पवमानाज्यमाध्यन्दिन पवमानपृष्ठस्तोत्रेषु च त्रिणवः स्तोमः। तत्रैव स्तोत्रान्तरेषु त्रयस्त्रिंशः षष्ठेऽहनि विश्वजिदतिरात्रो भवति। अयमर्थः एकस्मिन्नहनि द्वौ स्तोमौ क्रमेण स्याताम्। माध्यन्दिनसवनपर्यन्तमेकः, अन्यत्रेतरः। तौ च त्रिवृदादिक्रमेणानुष्ठेयौ। येन स्तोमेन पूर्वमहस्समाप्तिमियाय तेनैवोत्तरस्याह्न उपक्रमः कर्तव्यः। प्रथमेऽहनि अग्निष्टोमयागः। द्वितीयतृतीयतुरीयाहस्सु उक्थ्ययागः। शिष्टयोरतिरात्रयागः। दशरात्रे पृष्ठ्यषडहस्यैवानुष्ठानम्। ततस्त्रयः छन्दोमाः। छन्दोमा इति चतुर्विंशचतुश्चत्वारिंशाष्टाचत्वारिंशानां स्तोमानां नामानि। छन्दोभिर्मीयन्ते इति छन्दोमाः। गायत्र्यामक्षराणि चतुर्विंशतिः त्रिष्टुभि चतुश्चत्वारिंशत्, जगत्यामष्टाचत्वारिंशदिति संख्यासामान्यान्नामानि भवन्ति। दशममहरविवाक्यम्। एष्वेव विनियुक्तानि सामानि प्रथमे दशरात्रपर्वणि समाम्नायन्ते।

यद्यपि दशरात्रस्य प्रथमेऽहनि "प्रसोमासो विपश्चितः" इति सूक्ते द्वितीये मन्त्रे गीतमाश्वसाम निरूपणीयं तथापि ताण्ड्यमहाब्राह्मणे षष्ठाध्यायस्य तृतीयादिषु खण्डेषु यानि सामानि विहितानि तेषां पृथक्पर्वाभावादत्रैव प्रतिपादितानि। तानि च सामानि अग्निष्टोमोक्थ्यषोडश्यतिरात्रेषु विनियुज्यन्ते। अपि चार्भवपवमाने सप्तदशस्तोमो भवति। क्वचिदेकविंशोऽपि भवतीति मत्वा सफपौष्कले तृचयोर्गीयेते। विधायकब्राह्मणमप्येवम् "तासु सफम्" 'अथैतत्पौष्कलम्' इति। ज्योतिष्टोमे पुनरेकर्चे सामनी। एवं प्रथमेन पर्वणा सत्राहीनानां प्रकृतिभूते दशरात्रे प्रतिपादिते संवत्सरसाध्यं गवामयनं द्वितीयं स्थानं लभते। तदुद्देशेनैवास्य ब्राह्मणस्य प्रवृत्तिरभवत्[1]। गवामयनमादित्यानामयनमङ्गिरसामयनं दृतिवातवतोरयनं कुण्डपायिनामयनं तपश्चितामयनमिति षड् यागाः संवत्सरसाध्याः। तत्र गवामयनं प्रकृतिः। एषु यागेषु विनियुक्तानि सामानि पठ्यन्त इति तत्प्रकरणं संवत्सरमिति व्यपदिशन्ति। प्रधानविषयनिरूपणानन्तरं काम्यानामे-

---

[1] तथा च सायणाचार्यः—"अस्मिन्ब्राह्मणे प्राधान्येन गवामयनं प्रतिपाद्यते" इति ताण्ड्यमहाब्राह्मणस्य द्वितीयाध्यायोपक्रमे।

काहाहीनसत्राणां महाब्राह्मणस्य षोडशप्रभृतिपञ्चविंशपर्यन्तै रध्यायैः प्रतिपादितान ां क्रतूनामुपयुक्तानि सामानि क्रमेण एकाहपर्व-अहीनपर्व-सत्रपर्वसु पठ्यन्ते। एवं समग्रे महाब्राह्मणविषये प्रतिपादिते मध्ये सम्भावितानां द्रोणकलशविदारणसोमातिरेकादिनिमित्तानां दोषाणां निर्हरणाय यज्ञसमृद्धिहेतवे च नैमित्तिकानि स्तोत्रसामानि प्रायश्चित्तपर्वणि पठ्यन्ते। ऋग्वेदादिब्राह्मणैः प्रतिपादितानामत्रानुक्तानां सोमयागानां स्तोत्रक्लृप्तिं क्षुद्रफलप्रदानां वा सोमयागानां स्तोत्रक्लृप्तिं क्षुद्रश्रौतसूत्रं प्रतिपादयति। तदनुसृत्यापूर्वाणि सामानि क्षुद्रपर्वणि पठ्यन्ते।

तत्र ग्रामेगेयगानतो धर्मा येषु सामस्वपेक्ष्यन्ते तानि सामानि "ऊहगानम्" यानि च सामान्यारण्यकगेयगानतो धर्ममपेक्षन्ते तानि सामानि "ऊह्यगानम्" "रहस्यगानम्" इति वा संज्ञां लभन्ते।

सोमयागे ज्योतिष्टोमातिरात्रे बहिष्पवमानाज्यस्तोत्रमाध्यन्दिनपवमानपृष्ठस्तोत्रार्भवपवमानाग्निष्टोमस्तोत्रोक्थस्तोत्रषोडशिस्तोत्रपर्यायस्तोत्रसन्धिस्तोत्राणि भवन्ति। त्रयाणां पवमानस्तोत्राणां पवमानस्सोमो देवता। आज्यस्तोत्रेषु प्रथमस्याग्निः द्वितीयस्य मित्रावरुणौ तृतीयस्येन्द्रः तुरीयस्येन्द्राग्नी देवता भवन्ति। प्रातस्सवनीयस्तोत्राणि बहिष्पवमानाज्यानि गायत्रसाम्ना विहितानि। गायत्रगानस्योहस्सर्वत्रोपेक्षितः।

उत्तरयोस्सवनयोरारम्भे गायत्रं साम भवेत्। ननु वेयगानं "ओग्नाइ" इत्युपक्रम्य "एषस्यधारयाहाउ" इति, आरण्यकगानं च "यद्यावइ" इत्यारभ्य पञ्चपुरीषपर्यन्तं गीयेते। न तत्र कुत्रापि गायत्रसाम गीतम्। तत्कथमस्य वेदत्वं कथं वा प्रकृतिभावः। सन्ति गायत्रगानानि बहुलं ब्राह्मणग्रन्थेषु। तत्र दैवतब्राह्मणे तत्सवितुरिति सावित्र्यां गायत्रमुत्पन्नम्। एवं छान्दोग्योपनिषदि वासवरौद्रादित्य-वैश्वदेवसामानि गायत्रसाम्ना दृश्यन्त इति त्रय्यामन्तर्भावः प्रकृतित्वं चास्य गायत्रगानस्य। चतुर्णां पृष्ठस्तोत्राणां षोडशिस्तोत्रस्य द्वादशपर्यायस्तोत्राणां चेन्द्रो देवता। अग्निष्टोमस्तोत्रस्य प्रथमोक्थस्तोत्रस्य चाग्निर्देवता। उक्थयोरुत्तरयोस्तोत्रयोः इन्द्रः। सन्धिस्तोत्रस्य अग्निः उषा अश्विनौ देवताः। अतोऽत्र ग्रन्थे एता एव देवता अधिकृत्य सामानि दृश्यन्ते। सोमयागे इन्द्रः प्रधानदेवता। क्वचिदाग्नेयोऽपि क्रतुर्भवति। तस्मिन्यागे स्तोत्रादिषु अनाग्नेयी ऋच उद्धृत्य तत्स्थाने आग्नेयी ऋच आवपन्ति। न केवलमत्रैव यत्रेन्द्रपदं वर्तते तत्राप्याग्नेयाः शब्दाः प्रयोक्तव्याः। अत एव द्राह्यायणादयः सुब्रह्मण्यानिगदे आग्नेयक्रतावग्निदेवताकं सगुणं निगदं प्रतिपादयन्ति। मीमांसकाः पुनस्तत्राप्यनूहेनैव निगदं समर्थयन्ते। अनिरुक्तेष्वेकाहक्रतुषु सुब्रह्मण्यानिगदे इन्द्रस्थाने शक्रमामनन्ति कल्पकाराः।

सामवेदे समाम्नातानि सामानि त्रिविधानि भवन्ति। छन्नगानं लेशगानमाविर्गानमिति। स्तोभेष्वेव गीतानि सामानि प्रजापतेर्हृदयादीनि प्रथमां कोटिमारोहन्ति। एतादृशानि सामानि वेयगान एकम्, आरण्यकगाने षड्विंशतिः, ऊह्यगाने पञ्च च सन्ति। स्तोभाक्षरैस्सह ऋक्षु गीतानि द्वितीयां श्रेणिं लभन्ते। अल्पेन महता वा स्तोभेन युक्तानि बहूनि सामानि। स्तोभाक्षरहीनान्यृगाश्रितानि सामानि तृतीयां

विधामारोहन्ति। यथा वा-अग्ने मृड इति पूर्वयामम्। यौधाजयौशनादीन्यप्यत्रैवान्तर्भवन्ति। एतादृशान्यपि परिमितान्येव। तदयं विभागः—

ऋग्विहीनं छन्नगानं लेशं स्तोभमृचा सह।
आविर्गानं स्तोभहीनमेवं गानत्रयं विदुः।

इति वाञ्छिनाथेन प्रकटीकृतः॥

पुनरप्यन्तर्निधनं बहिर्निधनमिति सामानि द्विविधानि। यस्य साम्नः ऋगक्षराण्येव निधनभक्तावुच्चार्यन्ते तान्यन्तर्निधनानि। यथा यौधाजयम्। तत्र हिरण्ययः, सदत्, क्षण इत्येभिस्सामानि समाप्तानि। एतादृशानां साम्नां निधनानि साम्नामन्ते यथास्थानं गीतानि। ऋगक्षराद्बहिर्भूतान्यक्षराणि निधने यदि भवेयुस्तर्हि तानि सामानि बहिर्निधनानि। यथा आमहीयवम्। तत्र स्तौषे इति निधनम्। नैतत्पदं ऋचि दृष्टम्। श्रवः स्रव, वनामहे इत्येवं ऋगन्ताः। एतादृशानां बहिर्निधनानां साम्नामन्ते निर्दिष्टं निधनम्। प्रयोगकाले प्रतिसाम तन्निधनं निर्देष्टव्यम्। क्वचिदृगक्षरैस्सहैव निधनभक्तिस्संयुक्ता वर्तते। यथा वामदेव्यसाम्नि प्रथमः पादः प्रस्तावः। ऊतीसदावृधस्सखा कयाशचि उद्गीथः। ष्ठया प्रतिहारः। वृताइत्युपद्रवेण हाइ इति निधनं योजयित्वा वा१ऽरर्तोऽ२३५हा२इ इति पठन्ति। एवमादिहाइप्रभृतीनां बहिर्निधनानां प्रतिसाम पाठः कृतोऽत्र ग्रन्थे। यत्र समानबहिर्निधनवन्ति सामानि क्रमेणागच्छन्ति तत्रान्तिमे साम्नि तस्य निधनस्य निर्देशः कृतः। यथा ऊह्यगानारम्भे रथन्तरसामसु चतुर्थे साम्नि "अस्" इति निधनमवलोक्यते। एतत्सर्वं लक्षणग्रन्थेषु स्पष्टीकृतमपि सुबोधार्थमत्र सङ्गृहीतम्।

एकस्मिन्साम्नि पञ्च भक्तयो विराजन्ते—प्रस्तावः, उद्गीथः, प्रतिहारः, उपद्रवः, निधनं चेति। स्तोतारश्च त्रयः प्रस्तोता उद्गाता प्रतिहर्ता चेति। निधनं सर्वे समेत्योपेयुः। उद्गीथभक्तिमुपद्रवभक्तिं चोद्गाता गायति। शिष्टे प्रस्तोतृप्रतिहर्तारौ क्रमेण गायतः। प्रतिभक्ति बहूनि पर्वाणि भवेयुः। छन्दोगा यत्र विरम्य विरम्य पठन्ति तस्य पर्व इति नाम गेष्णय[1] इति च। तत्र विराम काले कश्चित्क्षणो गानहीनो भविष्यति। एवमेकः स्वकीयभक्तिमुच्चारयति। तदनन्तरमन्यो द्वितीयां भक्तिं यदोपक्रमते गातुं तत्रापि कश्चन क्षणो गानहीनः। निराकर्तुमशक्यस्यास्य परिपूर्त्यै केचन लौकिकाः पुरुषा एषां स्तोतृणां पश्चादुपविश्य होइति मन्द्रस्वरेण शब्दायन्ते। पुरुषाणामेषां न वरणं विद्यते। एषामेवोपगातार इति समाख्या। उपगातरः स्तोत्रारम्भप्रभृतिसमाप्तिपर्यन्तं पूर्वप्रतिपादितदिशा शब्दायन्ते। शब्दस्य तस्य न स्तोत्रत्वम्। प्रयोगकाले साम्नामादौ हिङ्कारः

---

[1] तस्य गेष्णयौ पर्वणी इति कल्पतरुकाराः। यद्यपि प्रस्तावादिसामभक्त्यवयवरूपे सामगानां पर्वेत्येव प्रसिद्धे साम्नामवच्छेदे गेष्ण्याख्या तेषां प्रसिद्धा, औक्थिक्याख्ये सामपर्वलक्षणग्रन्थेऽपि तथैव व्यवहारः इत्येवमादि छन्दोगशिरोमणयः परिमलकारपादाः।

कर्तव्यः। "साम्नेसाम्ने हिंकुर्युः" इति विधिवाक्ये बहुवचनस्य विवक्षितार्थत्वात्सर्वे स्तोतारो हिंकारमुच्चारयेयुः। अयं हिङ्कारोऽपि भक्तिः। उद्गीथाङ्गं प्रणवमुच्चारयति स्तोत्रकाले उद्गाता। अतस्सोऽपि भक्तिरिति सप्त भक्तयः साम्नि भवन्तीति प्रवादः। रथन्तरादीनां साम्नां प्रयोगकाले यथाशक्ति छान्दोग्योपनिषत्प्रतिपादितदिशा भक्त्युपासनां समामनन्ति स्तोतारः।

रथन्तरसाम्नि कश्चन विशेषः प्रतिपादितो ब्राह्मणग्रन्थे। तद्यथा—उद्गीथभक्त्युपक्रमात्पूर्वं प्रणवोच्चारणानन्तरं वाक् इति पदं मध्ये संयोज्यानन्तरमुद्गीथोपक्रम इति। रथन्तरसाम्न्येव वाक्शब्दस्योच्चारणादन्यसामस्वप्रयोगान्नास्य हिङ्कारप्रणववद्भक्तित्वं सम्भवति। उद्गीथभक्तौ द्वे पर्वणी स्तः। तत्र प्रथमं पर्व प्रथमद्वितीयस्वरोपेतम्। द्वितीयं प्रथमद्वितीयतृतीयद्वितीयस्वरोपेतम्। प्रथमपर्वणि व्यञ्जनानां स्थाने भकारं प्रतिनिधायोन्मीलितनेत्रो गायेदुद्गाता। निदर्शनपूर्वकं प्रतिपादयामि—ज्योतिष्टोमाग्निष्टोमे पृष्ठस्तोत्र अभित्वायां रथन्तरं भवति। हिम्। आभित्वाशूरनोनुमोवा इति प्रस्तावं प्रस्तौति प्रस्तोता। तदनूद्गाता ओं वाक् इत्युच्चार्य अदुग्धाइव धेनवईशानमस्य जगतः इति ऋगवयवे उद्गीथं भकारैस्संयोज्य भाभुभाभिभभेभभभीभाभभभभभभ इत्युद्गायति। द्वितीयं पर्व यथास्वाध्यायम्। एषा रीतिस्सर्वत्र रथन्तरसामसु।

एषां साम्नामाधारभूता ऋचो यत्र पठ्यन्ते तदिदं "उत्तरार्चिकम्" भवति। अध्यायप्रपाठकभेदेन विभजन्त्येतां सामवेदसंहिताम्। एकविंशतिरध्यायाः। प्रपाठकाः पुनर्नवैव। प्रपाठकस्य द्वाववान्तरभेदौ स्तः, प्रथमोऽर्द्धः, द्वितीयोऽर्द्ध इति। कुत्रचित्तृतीयः। एकोऽर्द्धः एकोऽध्यायो भवति। उभयत्र खण्डात्मना विभागः। अत्रत्यानां येषामृङ्मन्त्राणां "गानं न विद्यते" इति औन्धप्रदेशमुद्रितग्रन्थस्य ऋगनुक्रमणिकायां निर्दिष्टं तत्र सर्वत्र गायत्रं गीयते। प्रायस्सर्वेषां प्रातस्सवने विनियोगः। अन्तिमस्त्वध्यायः "अप्रतिरथसूक्तम्" भवति। यदि सामवेदीयो ब्रह्मत्वं करिष्यति तदाग्निचयने ब्रह्मणा पठनीयेऽप्रतिरथसूक्ते विनियुक्तोऽयमध्यायः। शिष्टा अध्यायास्सोमयागे विनियुक्ताः। खण्डानां तृचात्मना प्रगाथात्मना च विभागः। समग्रसूक्तसंख्या ४०२ वर्तते येन क्रमेण क्रतवो निरूपितास्तं क्रममनुसृत्य तत्रोपयुक्तानामृङ्मन्त्राणां क्रम आश्रितः। आसामृचां पवमानस्सोमः अग्निः मित्रावरुणौ इन्द्राग्नी इन्द्र अश्विनौ उषाः देवताः। मन्त्रेषु गायत्र्यादिछन्दसां संख्या ग्रन्थान्तरतोऽवगन्तव्या।

पुष्पसूत्रादिदमवगम्यते विंशतिना भावैरुपेतान्यूहोह्यगानयोस्सामानि भवन्तीति। ते च भावाः श्लोकैस्संगृहीताः—तद्यथा—

आयित्वं प्रकृतिं चैव वृद्धं चावृद्धमेव च।
गतागतं च स्तोभानामुच्चनीचं तथैव च॥
सन्धिवत्पदवद्गानमत्वमाभाव एव च।
प्रश्लेषाश्चाथ विश्लेषा ऊहेत्वेवं निबोधत॥
संकृष्टं च विकृष्टं च व्यञ्जनं लुप्तमतिहृतम्।
आभावांश्च विकारांश्च भावानूहेऽभिलक्षयेत्॥
एतैर्भावैस्तु गायन्ति सर्वाः शाखाः पृथक्पृथक्॥इति॥

आइत्वम्—गानकाले वृद्धिं प्राप्तानां तालव्याचामृक्स्थानां आइ इति गानम्। यथा "दिवि" इति पदे दि२वा१इ इति आइभाव आमहीयवे।

प्रकृतिभावः—वृद्धं प्राप्तानां तेषामक्षराणां त्रिमात्राकालेनोच्चारणम्। आइभावेन न गानमिति यावत्। यौधाजये द्वितीयस्तोत्रीयायाः प्रस्तावे देवशब्दः दे२ऽ३वो४ इत्येकारेणैव वर्तते।

वृद्धम्—ऋचि ह्रस्वं दीर्घं वाक्षरं गाने त्रिमात्रतां प्राप्नोति। तस्य वृद्धमिति संज्ञा। कुत्रचिद्ध्रस्वस्य वृद्धत्वे प्लुतेनापि व्यवहारः। अत्र वृद्धपदेनैव। यौधाजये चतुर्थमक्षरं वृद्धं भवति। तेन नाऽ३स्सो४। अत्र दीर्घ ओकारो वृद्धः।

अवृद्धः—सर्वत्र यौधाजयादिषु तुरीयाक्षरस्य वृद्धप्राप्तस्य क्वचिद्वृद्धाभावः। श्यावाश्वे च इत्यनेनश्यावाश्वसाम्नि चतुर्थाक्षरे वृद्धे प्राप्ते "अयावास्वासोमधा" इत्यनेन वृद्धाभावः। तेन प्री२ऽ३याः४र इति।

गतम्—गतिशब्देनाप्यभिधीयते। हाइ, हाउ इति गानं गतिः।

अगतम्—गतस्य प्रमाणेन लोपः। यथा-राजादेवौहोऽ२ऋतंबृहात्। अत्र होइकारस्य गतेर्लोपः।

उच्चम्—ऋचि नीचस्वरस्य गाने उच्चस्वरता। आमहीयवद्वितीयायाम् "वरिवोवित्" इत्यत्र वकारस्य ऋचि निघातस्य साम्नि वरिवोवाइत् इत्युच्चीभावः। अथवा उद्गीथादेर्नीचीभूतस्योच्चता।

नीचम्—नीचीभावः। योनावुच्चस्वरस्योहगाने नीचीभावः। समन्ते त्वमग्ने इत्यत्र चतुर्थस्वरानन्तरं पञ्चमः स्वरः। अर्थादुच्चादिः। पुना समन्ते द्वितीयस्वरानन्तरं प्रथमः स्वरः। ततश्चानुच्चम्।

सन्धिवत्—स्वराणां विसर्गादीनां च लक्षणेन सन्धिर्भवति। तद्वत् प्रमाणाभावेऽपि सन्धिं कृत्वा गानम्। पवस्वशङ्कुसाम्नि मदः इति समाप्तम्। उत्तरत्र यस्यते इति वर्तते। सन्धौ मदोयस्ते इति हि भवति। पदपाठे विसर्गान्तः। विसर्गान्तेनैव गानेन भवितव्यम्। परं मदो इति ओकारान्तं पर्व। तस्यैव सन्धिवदिति संज्ञा।

पदवत्—ऋचि सन्धिशास्त्रेण विकारं प्राप्तस्य सन्ध्यभावः। हितो ग्रा इत्यस्य सन्धि प्राप्तस्य हिताः। इति पदवद्गानम्।

अत्वम्—आकारो ह्रस्वो भवति। पावकः इत्यत्र पाकारः पकारो भवति वागहे।

आर्भावः—वृद्धमक्षरमृ आर्भवति। घ्नन्तः कृष्ण इत्यत्र ऋकारो वृद्धस्सन् गाने घ्नन्ताःकाऽ२३र्ष्णाम् इत्यार्भवति।

प्रश्लेषः—लक्षणेन ऋचि पूर्वरूपं प्राप्तस्य गानेऽपि तथैव स्थितिः। यथावा पुनानोऽविभिःइत्यस्य संकृत्यादिषु तथैव गानम् नूनंपुनानोविभिः इति।

विश्लेषः—पूर्वरूपं प्राप्तमकारं विश्लिष्य गानम्। तत्रैव देवस्थाने नूनंपुनानोअविभिः इति।

संकृष्टः—संयुक्ताक्षराणां तथैव गानम् कावे सूर्योवा इति रेफयकारयोस्तथैव गानम्।

विकृष्टः संयुक्ताक्षरयोर्मध्येऽचोऽन्तर्भाव्य गानम्। सूर्य इतीदं पदं बण्महानैपातिथे सूरियाऽ३ए इति।

लोपः वृत्रहानृभिः इत्यादौ विसर्गस्य लोपः इन्द्रो मदाबार्हद्गिरे वृत्रहाऽरनृभाइ इति। एवमकारादीनामपि।

अतिह्वतिः—अनुस्वारस्पर्शरेफाः स्तोभे प्रत्यये स्तोभमतीत्य ऋगक्षरेण सन्धीयन्ते। तंगूर्धयस्वर्णरं इत्यत्र स्वशब्दादनन्तरं स्तोभ आगते रेफाक्षरं परेण णकारेण सन्धीयते-तंगूर्धयास्वौ होर्णाराम् इति॥

आभावः वृद्धं प्राप्तानां तालव्याचामन्तः पदिकानां हकारादिषु परेषु आभावः। तथा औहोवायां सर्वेषामक्षराणां आभावः। यथा नदाऽ३हाइ, प्राणाशिशाऔहोहाइ।

विकल्पः तत्रैकस्मिन्नेव पादे द्विधा गानं दृश्यते। यथा—तरणिरौरवे नेमिन्तष्टे-वसूऽ३हाइ इति। नेमिन्तष्टेवसाऽ२३उहाइ इति। प्रयोगकाले यथेच्छमेकस्य पर्वण उच्चारणम्॥

इतोऽन्यदस्मत्सामतन्त्रभूमिकायामवलोकनीयम्॥

अथ ज्योतिष्टोमेऽग्निष्टोमे रथन्तरपृष्ठस्तोत्रस्य पद्धतिं निरूपयामि। माध्यन्दिनपवमानादूर्ध्वं चत्वारि पृष्ठस्तोत्राणि भवन्ति। होतुः पृष्ठम् मैत्रावरुणपृष्ठम् ब्रह्मसाम अच्छावाकपृष्ठमिति। तत्र सर्वाण्यमूनि सप्तदशस्तोमकानि। होतृपृष्ठविधिः—पूर्वं नाराशंसं भक्षयित्वाऽऽहवनीये प्रस्तोता पृष्ठहोमं जुहुयात्-रथन्तरं पिबतु सौम्यं मध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविह्रुतमिमं यज्ञमभिसंवसाना होत्रास्तृप्यन्तु सुमनस्यमानाः स्वाहा रथन्तरायेदं न मम। स्वाहा प्रजापतय इदं न मम। यथेतं प्रत्याव्रज्य स्वस्थान उपविशेत्। प्रस्तोत्रुद्गातृप्रतिहर्तारः पुरस्ताज्जपेयुः

३ १ २ १ १ २ ३ १ २
अभित्वाशूरनोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः॥
१ २ ३ १ २र ३ २ ३ १ २ ३ १ २
ईशानमस्य जगतः स्वर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः॥
१ २र ३ २ ३ १ २र ३ २ ३ १ २र
नत्वावाँ अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते।
३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
अश्वायन्तो मघवन्निन्द्र वाजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे। इति

अध्वर्युणा प्रदत्तमुपाकरणतृणद्वयं प्रस्तोता गृहीत्वा "ब्रह्मन् स्तोष्यामः, प्रशास्तः" इत्युद्गात्रे दद्यात्। स्तोमयोगकाले तेन तृणद्वयेनोद्गाता स्वीयां जङ्घां स्पृशेत्। ऐरं वै बृहदैडꣳरथन्तरं मनो वै बृहद्वाग्रथन्तरं साम वै बृहत् ऋग्रथन्तरं प्राणो वै बृहदपानो रथन्तरं असौ वै लोको बृहदयं रथन्तरमित्युद्गाता मनसा ध्यायेत्-यस्ते गोषु महिमा

यस्ते अप्सु रथे वाते स्तनयित्नौ य उ ते यस्ते अग्नौ महिमा तेन सम्भव रथन्तर द्रविणवन्न एधि इति जपित्वा। दीक्षायै वर्णेन तपसो रूपेण मनसो महिम्ना वाचो विभूत्या प्रजापतिस्त्वा युनक्तु प्रजाभ्योऽपानाय त्वेति स्तोमयोगः।

रथन्तरसाम्नो वसिष्ठ ऋषिः, ककुबुत्तराबृहतीच्छन्दः। इन्द्रो देवता। प्रजापतिरकामयत बहुस्यां प्रजायेयेति विधायकब्राह्मणम्। अभिमन्थति स हिंकार इत्युद्गीथोपासनम्। प्रस्तावस्य प्राणो देवता आदित्य उद्गीथस्य, अन्नं प्रतिहारस्य, हो इत्युपगातॄणाम्, ओमिति यजमानस्य, अग्नेरुद्गीथः अनिरुक्तः प्रजापतेः, निरुक्तस्सोमस्य, मृदुःश्लक्ष्णं वायोः श्लक्ष्णं बलवदिन्द्रस्य, क्रौञ्चं बृहस्पतेः, अमृतत्वं देवेभ्य आगायानि, स्वधां पितृभ्य आगायानि, आशां मनुष्येभ्य आगायानि तृणोदकं पशुभ्य आगायानि, स्वर्गं लोकं यजमानायागायनि अन्नमात्मन आगायानि। क्रुष्टः प्राजापत्यो ब्राह्मो वा वैश्वदेवो वा आदित्यानां प्रथमः साध्यानां द्वितीयः अग्नेस्तृतीयः वायोश्चतुर्थस्सौमो मन्द्रः, मित्रावरुणयोरतिस्वार्यः।

हिम् (त्रयः।)आभित्वाशूरनोनुमोवा-इति प्रस्तावः प्रस्तोतुः। ओम् वाक् भाभुभाभिभभेभभभीभाभभभभभ (एतावत्पर्यन्तं चक्षुस्सम्मीलनम्) सुवाऽ२३ ईशाम् इत्युद्गीथ उद्गातुः। आइशानमाऽ२३इन्द्राऽ३। इति प्रतिहारः प्रतिहर्तुः। सूस्थूऽ२३४षा। ओवाऽ६। हाउवा। इत्युपद्रव उद्गातुः। अस् इति निधनं त्रयाणाम्। एवं वारत्रयम्। इति तिस्रः स्तोत्रीयाः।

ईशोवा। इति प्रस्तावः प्रस्तोतुः। ओम् वाक् भाभिभभुभुभोभभाभाभभोभिभिभोः (एतावत्पर्यन्तं चक्षुस्सम्मीलनम्) नपाऽ२३र्थिवाः इत्युद्गीथ उद्गातुः। नजातोनाऽ२३जाऽ३॥ इति प्रतिहारः प्रतिहर्तुः॥ नाइष्याऽ२३४ता। ओवाऽ६। हाउवा इत्युपद्रव उद्गातुः। अस् इति निधनं त्रयाणम्। इत्येका।

नजोवा इति प्रस्तावः प्रतिहर्तुः। ओम्वाक् भोभभभिभभेभभाभभोभभभभि (एतावत्पर्यन्तं चक्षुस्संमीलनम्) द्रवाऽ२३ जिनाः इत्युद्गीथ उद्गातुः। गव्यन्तस्त्वाऽ२३हाऽ३ इति प्रतिहारः प्रतिहर्तुः। वामाऽ२३४हा। ओवाऽ६। हाउवा इत्युपद्रव उद्गातुः। अस् इति निधनं त्रयाणाम्। एवं प्रथमपर्याये पञ्च स्तोमाः।

पुनर्द्वितीयपर्यायार्थं हिंकृत्य पूर्वोक्तरीत्या प्रथमां स्तोत्रीयां सकृत्, द्वितीयां वारत्रयं तृतीयामेकवारं गीत्वा पञ्चस्तोमाः संपादनीयाः। ततस्तृतीयपर्यायार्थं हिंकृत्य प्रथमामेकवारं द्वितीयां वारत्रयं उत्तमां च वारत्रयं गीत्वा सप्तस्तोमाः सम्पादनीयाः। सप्तदशस्तोमस्य प्रस्तावं प्रस्तुत्य होतरेषा इति होतारं ब्रूयात्। स्तुत्वावरं चोदयेत्। तत्र द्वितीये कयान इति मैत्रावरुणपृष्ठे-सप्तदशस्तोमप्रस्तावान्ते प्रशास्तरेषा इति तृतीये तंवो-

दस्म इति ब्रह्मपृष्ठे-सप्तदशस्तोमस्य प्रस्तावान्ते ब्राह्मणाच्छंसिन् एषा इति, चतुर्थे तरोभिरिति अच्छावाकपृष्ठे सप्तदशस्तोमस्य प्रस्तावान्ते-अच्छावाक एषा इति तत्र-तत्र शंसिष्यन्तं ब्रूयात्। "स्तुतस्य स्तुतमस्यूर्जस्वत्पयस्वदा मा स्तोत्रस्य स्तोत्रं गम्यादिन्द्रवन्तो वनेमहि भक्षीमहि प्रजामिषम्" इति यजमानं वाचयेत्। "अभित्वा शूर" इति पूर्ववज्जपो मन्त्रस्य। अयमेवोपरिष्टाज्जपः। शंसनान्ते स्तोमगणनार्थं निक्षिप्तानां कुशानाम् "ऋतस्य त्वा देव स्तोमपदे विष्णोर्धामनि विमुञ्चाम्येतत्त्वं देव स्तोमानवकरमगन्म क्षीमहि वयं प्रतिष्ठाम्" इति मन्त्रेणादानम्। एतदेव स्तोमविमोचनम्। "दीक्षायै वर्णेन" इति मन्त्रपाठ एव स्तोमयोगः। अस्य मन्त्रस्य पाठेऽपि बहवः पक्षाः वर्तन्ते।

रथन्तरं सामेन्द्रदेवताकं पृष्ठस्तोत्रे विनियुक्तम्। तत्रैव पूर्वोक्ता भकारादयो धर्मा भवेयुः। तदेव साम पवमानदेवताकं यदि माध्यन्दिनपवमाने आर्भवपवमाने वा, आग्नेयं स्यात् अग्निष्टोमस्तोत्रे वा, तदा नैते धर्मा भवेयुरिति लाट्यायनादीनां मतम्। तथा च सूत्रम्—तस्यापृष्ठस्य सतो निवर्तेरन्धर्मा इति। धानञ्जय्यमते भकारोऽनुवर्तते। इतरे निवर्तन्ते। शाण्डिल्यस्तु पवमानादतिरिक्ते अग्निष्टोमस्तोत्रे सन्धिस्तोत्रे च भकारानुवृत्तिं मनुते। स्थविरगौतमस्तु अभित्वायां रथन्तरगाने पृष्ठापृष्ठगते सर्वत्र स्तोभानुवृत्तिमितरासु ऋक्षु गीयमाने रथन्तरे पृष्ठापृष्ठगते स्तोभानुवृत्तेरभावं च वर्णयति। ततश्च स्थविरगौतममते चतुर्वीराख्ये चतूरात्रे तृतीयेऽह्नि होतुः पृष्ठस्तोत्रे "अभित्वावृषभा" रथन्तरे यथासमाम्नातं साम भवति। न तत्रोद्गीथभक्तौ भकारप्रयोगः। सप्तदशस्तोमस्य सप्त विष्टुतयो भवन्ति। तत्र होतुः पृष्ठे या विष्टुतिराश्रिता सैवोत्तरत्रानुवर्तनीयासति विशेषविधिवाक्ये।

साम्नां काश्चन देवता अपि निश्चिता इति जानीमः। यथा रथन्तरस्यान्तरिक्षस्थान इन्द्रः, समन्तस्याग्निः पृथिवीस्थानः, रौरवस्य द्युस्थानः पवमानस्सोम इति। ननु रथन्तरादिशब्दैर्निषादादिस्वरघटिता गीतयो ज्ञायन्ते। गीतिस्थानां सप्तानां स्वराणां प्रजापतिप्रभृतयो देवता इति [1]सामविधानब्राह्मण-बृहद्देवतावाक्येभ्यो विदितमेव।

---

[1] क्रुष्टः प्राजापत्यो ब्राह्मो वा वैश्वदेवो वा आदित्यानां प्रथमः साध्यानां द्वितीयः, अग्नेस्तृतीयः वायोश्चतुर्थः सौमो मन्द्रः मित्रावरुणयोरतिस्वार्य इति (सा. वि. ब्रा. १-१-२१)

वैश्वदेवः स्वरः क्रुष्टो नित्यं यो मूर्ध्नि तिष्ठति।
तालव्यः प्रथमः साम्नां स्वर आदित्यदैवतः॥
स्वरो द्वितीयः साध्यानां भ्रुवोर्देशं समाश्रितः।
आश्विनस्तु तृतीयोऽत्र स्वरः कर्णौ समाश्रितः॥
चतुर्थस्त्वत्र वायव्यो नासिक्यः स्वर उच्यते।
पञ्चमस्तु स्वरः प्रोक्तश्चाक्षुषः सूर्यदैवतः॥
यस्तु सामस्वरः षष्ठः स सौम्यो मन्द्र उच्यते।
विकर्षेण तु मन्द्रस्य युक्तोऽतिस्वार्य उच्यते॥
स मैत्रावरुणो ज्ञेयः मन्द्रस्थानसमाहितः (बृहद्देवता ८-११६-१२०)

अपिच परस्परमन्वितैः पदार्थैर्वाक्यार्थबोधो भवति। वाक्यार्थनिर्णयाच्च मन्त्रेष्व—निरुक्तेषु देवतावगमः कर्तुं शक्यते। गीतीनां न कश्चन विशिष्टः सांकेतिकोऽर्थोऽस्ति। ततश्च रथन्तरादिगीतिभ्यः कथं देवताया बोधः। यासु ऋक्षु सामान्युत्पन्नानि तासु विद्यमानैः पदैर्विशिष्टोऽर्थोऽवगतः। देवताज्ञानं च तत एव जातम्। सैव देवता निषादादिस्वरसमूहस्यैकस्य भवितुमर्हति। व्यस्तानां सप्तानां स्वराणां तत्र-तत्र देवतानिर्देशः कृतः। न तु समवेतानाम्। अतश्च न कश्चन विरोधः। ऋगाश्रितानि छन्दांस्येव साम्नाम्। सामसु बह्वक्षरतया भिन्नैश्छन्दोभिर्भवितव्यम्। तथापि गायत्रीच्छन्दसैव व्यवहारः। सावित्र्यां "तत्सवितुः" इत्यस्यामुत्पन्नं साम हिम् स्थिआऽ२ इत्यादिवर्णघटितमपि गायत्री इत्येव व्यवह्रियते। तदेव गानं इमे वै लोकाः गायत्रम् इत्यादिना ब्राह्मणग्रन्थेषु बहुधा स्तूयते। ततश्च देवतायाः छन्दसश्च निर्णयः ऋगाश्रित एव। यद्येवं ऋषिरपि सर्वत्र समान एव स्यादिति चेत्। सत्यम्। परन्तु "युक्ताश्वो वा आङ्गिरसः शिशू जातौ विपर्यहरत्तस्मान्मन्त्रोऽपाक्रामत्स तपोऽतप्यत स एतद्यौक्ताश्वमपश्यत्तं मन्त्रमुपावर्तत"इति ब्राह्मणबलेन साम्नामन्ये ऋषयः, ऋचां चान्ये भवितुमर्हन्ति। तदेवं साम्नां देवता सिद्धा। यदैकं साम देवतान्तरघटितासु ऋक्षु गीयते तदा देवताभेदो भवति। अत एव अभित्वायामैन्द्र्यामुत्पन्नं रथन्तरं साम पावमान्यां पुनानायां गीतं सत् पवमानसोमदेवताकं भवति[1]।

साम्नां नामानि-कचिदृगाश्रितपदघटितानि यद्वाहिष्ठीयम्, यज्ञायज्ञीयम्, इति, कचिदृषिनाम्ना निर्दिष्टानि रौरवम्, यौधाजयम् इति, कचिन्निधननाम्ना ओकोनिधनम् ईनिधनमिति-कचित्पूर्वम् उत्तरमिति अर्कपुष्पोत्तरम् अष्टादंष्ट्रपूर्वम् इति। इतोऽप्यन्ये विषया अनुलोमगीत-प्रतिलोमगीतोभयविधगीत--प्रत्युत्क्रमगीत-कर्षण-विनत-नमन-प्रेङ्खादयो मदीयसामतन्त्रभूमिकातोऽवगन्तव्याः। ग्रन्थगौरवभिया नात्र निर्दिष्टाः।

इतः पूर्वं वङ्गदेशीयैः सामश्रमिसत्यव्रतशर्मभिस्संहितायाः पदपाठः प्रकाशितः। स इदानीं दुर्लभो जात इति तस्य प्रचारार्थं संयोजितोऽत्र। अस्य कर्ता भगवान् गार्ग्य इति सत्संप्रदायः। यथा ऋग्वेदादिषु क्रमपाठादिकं जागर्ति तथा नास्त्यत्र। केवलं पदान्तपाठ एव। स्वमनीषया लक्षणग्रन्थानुसारेणात्रापि सर्वा विकृतयः प्रकाशयितुं शक्यन्ते परमेतद्विकृत्युपोद्बलकं छन्दोगमहर्षिवाक्यं क्वापि नोत्प्रेक्षितमिति वैदिकास्तत्र विरतव्यापारा आसन्। पदपाठस्य प्रमाणं नारदशिक्षायाम्—

समासेऽवग्रहं कुर्यात्पदं चात्रानुसंहितम्।
यतोऽक्षरादिकरणं पदान्ते तस्य तं विदुः॥
सर्वत्र पुत्रमित्रसखिशब्दा अद्रिशतक्रतोरवग्राह्याः।
आदित्य विप्र जातवेदाश्च सप्ततिगोपतिवृत्रहासमुद्रा[2]श्च। इति

अवग्रहसूत्रे च पदपाठपद्धतिर्निर्दिष्टा। तथा पूर्वार्चिकपदपाठस्योपोद्बलको हितवाक्यमिति कश्चन ग्रन्थो वर्तते। तत्र धर्मोपादानम् इति हितप्रतिपादनेन सह ऋक्षु अव-

---

[1] अस्य पट्टिकापि संगृहीता नीरसत्वादत्र नोट्टङ्किता।

[2] ना. शि. २. ३. ९.

ग्रहपदानि निरूपितानि। अवग्रहे प्राय इतिकारो नास्ति। यथा—हव्यदातये हव्य। दातये न तु हव्यदातय इति हव्य दातये इति। प्रगृह्यात् परमितिकारो वर्तते इन्द्राग्नी इन्द्र अग्नी इति। "इवेन नित्यसमासः" इत्यस्य वाक्यस्य नास्मिन्वेदे प्रयोजनम्। मित्रावरुणा पदं व्यस्तमेव। मित्रेत्यत्रावग्रहः।

"यदिन्द्रचित्र" इत्यस्य मन्त्रस्य मेहनापदव्याख्यानावसरे निरुक्तकार आह—चायनीयं मंहनीयं धनमस्ति, यन्म इह नास्तीति वा त्रीणि मध्यमानि पदानि-इति। एवं मेहनापदस्य विवरणे यास्काभिप्रायमाह दुर्गाचार्यः—बह्वृचानां मेहना इत्येकं पदम्। छन्दोगानां त्रीण्येतानि पदानि-मे इह न-इति। तदुभयं पश्यता भाष्यकारेणोभयोः शाकल्यगार्ग्ययोरभिप्रायावत्रानुविहितौ-इति। तदेतदवलोकयन्तस्सर्वे विमर्शकाः कौथुमशाखायां तादृशं पदपाठमननुभवन्तः शाखान्तरस्थं लुप्तशाखास्थं वा मन्यन्ते।

मम तु प्रतिभाति—ऋक्संहितायाः पदकर्तारौ द्वावास्ताम्। एकः शाकल्यः। अपरो गार्ग्यः। तयोरेवात्र पदपाठभेदः प्रदर्शितो यास्काचार्यैः। प्रमाणं चात्र भवति पदपाठविषये "तस्मादन्यमवसाने तृतीयं गार्ग्यः स्पर्शं प्रथमं शाकटायनः" इति शौनकोक्तं प्रातिशाख्यवाक्यम्। तस्य वाक्यस्यार्थमुपपादयामास उव्वटाचार्यः-तस्मादनुनासिकाद्न्त्यात्स्पर्शादन्यं पदावसाने वर्तमानं स्पर्शं गार्ग्य आचार्यः स्वं तृतीयं मन्यते। यथा वाग् षड् तद् ककुब्। तस्मादन्यमिति किम्? तान् तम्। शाकटायन आचार्यः प्रथमं मन्यते यथा वाक् षट् तत् ककुप्"इति। एकस्यैव पदस्य वैरूप्यं मन्यमानाभ्यां ताभ्यामेव मेहनापदेऽपि तन्निरूपितं भवेत्। शाकटायनमतेन पदपाठस्समुपलब्धस्सांप्रतम्। इतराचार्यप्रतिपादितो लुप्तः। अपि च प्रातिशाख्ये मतद्वयमवलोक्यैव "ऊष्मान्तस्थसोष्मचकारवर्गा नान्तं यान्त्यन्यत्र विसर्जनीयात्" इति पदान्ताक्षराणि परिसंख्यातानि। अस्यायमाशयः अन्यत्र विसर्जनीयात् विसर्जनीयवर्जमूष्माणः—ह श ष स ᳵक ᳶप अं, अन्तस्थाः—य र ल व, ऋकारः, सोष्माणः ख घ छ झ ठ ढ थ ध फ भ,चवर्गः च ज ञ (द्वितीय चतुर्थौ पूर्वं सोष्माण इत्यत्र गृहीतौ) एते पदान्तं न गच्छन्ति। शिष्टा वर्णाः पदान्तमृच्छन्ति-इति। उव्वटभाष्ये चोदाहरणं दत्तम्। तत्र तृतीयाक्षरस्यापि पदान्तत्व एवैतद्वाक्यं सफलं भवेत् शाकटायनमते हि वर्गतृतीयाक्षरस्य पदान्तता नास्ति। तथैव गार्ग्यमते वर्गप्रथमाक्षरस्य। ऊष्मान्तस्थेति प्रातिशाख्यभाष्ये ऊष्माणश्चान्तस्थाश्च ऋकारश्च सोष्माणश्च चकारवर्गश्च इत्येते सप्तविंशतिवर्णाः पदान्तं न गच्छन्ति—इति विवरणं दत्तम्। कथमेषां वर्णानां सप्तविंशतित्वमिति न जाने। ततश्च ऋग्वेदपदपाठे भेदमवलोक्य यास्काचार्यः प्रतिपादयति स्मार्थद्वयम्। अत एव ऋक्सामार्चिकमन्त्रयोस्सत्यपि पाठभेदे न तदर्थमपि प्रतिपादयामास निरुक्तकारः—शिपिविष्टपदविवरणप्रकरणे किमित्ते विष्णो परिचक्ष्यं भूत् प्रयत् इति ऋङ्मन्त्रार्थमेवावर्णयत्। न तु परिचक्षि नाम इति छन्दोगमन्त्रपदम्। भिन्नौ समाननामानौ महनीयौ महर्षी गार्ग्यावास्ताम्। एको होतृवेदस्य, अपरः सामार्चिकस्य पदकर्ता—इति शिवम्॥

सप्तस्वरैः समस्तं यो जगदेतच्चराचरम् ।
[1]संजीवयति विश्वात्मा स मे विष्णुः प्रसीदतु ॥

अज्ञाततातवदनं सौभ्रात्रं दर्शयन्परम् ।
योऽध्यापयत्साममन्त्रान् पितृवत्परिपाल्य माम् ॥

श्रौतं स्मार्तं कुलाचारान् मार्गबन्धुं ममाग्रजम् ।
अप्पय्यदीक्षितेन्द्रस्य वंशे जातं नमामि तम् ॥

सामवेदस्थऋङ्मन्त्रस्वातन्त्र्यं नित्यता तथा ।
ऊहगानस्थगीतीनां परिभाषास्वरैः सह ॥

स्वरविन्यासनिर्देशः त्रिवृत्स्तोमादिवर्णनम् ।
श्लेशस्वरूपं च पर्वणां विषयास्ततः ॥

साम्नां देवा विधा भक्तिरुत्तरार्चिकवर्णनम् ।
भावाः पृष्ठप्रयोगोऽथ सामनामानुकीर्तनम् ॥

पदपाठाश्रिताः केचिद्विषया विवृता मया ।
गवेषकयशःप्रार्थी गतोऽहमुपहास्यताम् ॥

तथापि प्रार्थये विज्ञान् लेखार्थपरिशीलनम् ।
कुर्वन्तु प्रथमं पूतदृष्ट्या सहजसिद्धया ॥

दोषान्मद्ध्रु द्विजान्दूरीकुर्वन्तु प्रभवः सदा ।
विश्वेशो हृदधिष्ठाय प्रेरयामास लेखिनीम् ॥

विश्वेशकृपया पूर्णमासीद्ग्रन्थप्रकाशनम् ।
ग्रन्थं समर्पये शम्भोस्तस्य पादाम्बुजद्वये ॥

---

[1] स वा इदं विश्वं भूतमसृजत । तस्य सामोपजीवनं प्रायच्छत् । तद्योऽसौ कृष्टतम इव साम्नः तं देवा उपजीवन्ति । योऽवरेषां प्रथमस्तं मनुष्याः यो द्वितीयस्तं गन्धर्वाप्सरसः यस्तृतीयस्तं पशवः यश्चतुर्थस्तं पितरो ये चाण्डेषु शेरते, यः पञ्चमस्तमसुररक्षांसि योऽन्त्यस्तमोषधयो यच्चान्यज्जगत्—इति सामविधानब्राह्मणे ।

उत्तरार्चिकाध्यायसूची

प्रपाठकसूची

ऊहगानपर्वसूची

ऊह्यगानपर्वसूची

॥ श्रीः ॥

॥ ॐ नमः सामवेदाय ॥

अथोहगाने प्रथमं दशरात्रपर्व ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ ॐनमः सामवेदाय ॥

सामवेदसंहितायामुत्तरार्चिकः ।

प्रथमोऽध्यायः ।

(प्रथमप्रपाठके प्रथमोऽर्धः)

१. असितः काश्यपो देवलो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ।

१. उपास्मै गायता नरः पवमानायेन्दवे । अभि देवाँ इयक्षते ॥१॥

२. अभि ते मधुना पयोऽथर्वाणो अशिश्रयुः । देवं देवाय देवयु ॥२॥

३. स नः पवस्व शं गवे शं जनाय शमर्वते । शꣳ राजन्नोषधीभ्यः ॥३॥

धा. १४. उ. १. स्व. ४. ती ॥१॥

२. कश्यपो मारीचः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

४. दविद्युतत्या रुचा परिष्टोभन्त्या कृपा । सोमाः शुक्रा गवाशिरः ॥१॥

५. हिन्वानो हेतृभिर्हित आ वाजं वाज्यक्रमीत् । सीदन्तो वनुषो यथा ॥२॥

पदपाठः ।

१. उप । अस्मै । गायत । नरः । पवमानाय । इन्दवे । अभि । देवान् । इयक्षते ॥ अभि । ते । मधुना । पयः । अथर्वाणः । अशिश्रयुः । देवम् । देवाय । देवयु ॥ सः । नः । पवस्व । शम् । गवे । शम् । जनाय । शम् । अर्वते । शम् । राजन् । ओषधीभ्यः । ओष । धीभ्यः ॥

२. दविद्युतत्या । रुचा । परिष्टोभन्त्या । परि । स्तोभन्त्या । कृपा । सोमाः । शुक्राः । गवाशिरः । गो । आशिरः ॥ हिन्वानः । हेतृभिः । हितः । आ । वाजम् ।

६. ऋधक्सोम स्वस्तये संजग्मानो दिवा कवे । पवस्व सूर्यो दृशे ॥३॥

धा. १२. उ. न. स्व. ३. यि. ॥२॥

३. शतं वैखानसाः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

७. पवमानस्य ते कवे वाजिन्त्सर्गा असृक्षत । अर्वन्तो न श्रवस्यवः ॥१॥

८. अच्छा कोशं मधुश्चुतमसृग्रं वारे अव्यये । अवावशन्त धीतयः ॥२॥

९. अच्छा समुद्रमिन्दवोऽस्तं गावो न धेनवः । अग्मन्नृतस्य योनिमा ॥३॥

धा. ११. उ. १. स्व. न. कौ. ॥३॥

इति प्रथमः खण्डः

४. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । गायत्री । अग्निः ।

१०. अग्न आ याहि वीतये गृणानो हव्यदातये । नि होता सत्सि बर्हिषि ॥१॥

११. तं त्वा समिद्भिरङ्गिरो घृतेन वर्धयामसि । बृहच्छोचा यविष्ठ्य ॥२॥

१२. स नः पृथु श्रवाय्यमच्छा देव विवाससि । बृहदग्ने सुवीर्यम् ॥३॥

धा. ९. उ. न. स्व. १. ल. ॥४॥

वाजी । अक्रमीत् । सीदन्तः । वनुषः । यथा । ऋधक् । सोम । स्वस्तये । सु । अस्तये । संजग्मानः । सम् । जग्मानः । दिवा । कवे । पवस्व । सूर्यः । दृशे ॥

३. पवमानस्य । ते । कवे । वाजिन् । सर्गाः । असृक्षत । अर्वन्तः । न । श्रवस्यवः । अच्छ । कोशम् । मधुश्चुतम् । मधु । श्चुतम् । असृग्रम् । वारे । अव्यये । अवावशन्त । धीतयः । अच्छ । समुद्रम् । सम् । उद्रम् । इन्दवः । अस्तम् । गावः । न । धेनवः । अग्मन् । ऋतस्य । योनिम् । आ ॥

४. अग्ने । आ । याहि । वीतये । गृणानः । हव्यदातये । हव्य । दातये । नि । होता । सत्सि । बर्हिषि । तम् । त्वा । समिद्भिः । सम् । इद्भिः । अङ्गिरः । घृतेन । वर्द्धयामसि । बृहत् । शोच । यविष्ठ्य । सः । नः । पृथु । श्रवाय्यम् । अच्छ । देव । विवाससि । बृहत् । अग्ने । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् ॥

५. विश्वामित्रो गाथिनः जमदग्निर्वा । गायत्री । मित्रावरुणौ ।

१३. आ नो मित्रा वरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम् । मध्वा रजाꣳसि सुक्रतू ॥१॥

१४. उरुशꣳसा नमोवृधा मह्ना दक्षस्य राजथः । द्राघिष्ठाभिः
शुचिव्रता ॥२॥

१५. गृणाना जमदग्निना योनावृतस्य सीदतम् । पातꣳसोममृतावृधा ॥३॥

धा. १२. उ. न. स्व. ३. यि. ॥५॥

६. इरिम्बिठिः काण्वः । गायत्री । इन्द्रः ।

१६. आयाहि सुषुमा हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम् । एदं बर्हिस्सदो मम ॥१॥

१७. आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना । उप ब्रह्माणि नश्शृणु ॥२॥

१८. ब्रह्माणस्त्वा युजा वयꣳसोमपामिन्द्र सोमिनः । सुतावन्तो हवामहे ॥३॥

धा. १०. उ. २. स्व. न. फौ. ॥६॥

---

५. आ । नः । मित्रा । मि । त्रा । वरुणा । घृतैः । गव्यूतिम् । गो । यूतिम् । उक्षतम् । मध्वा । रजाꣳसि । सुक्रतू । सु । क्रतू इति ॥ उरुशꣳसा । उरु । शꣳसा । नमोवृधा । नमः । वृधा । मह्ना । दक्षस्य । राजथः । द्राघिष्ठाभिः । शुचिव्रता । शुचि । व्रता ॥ गृणाना । जमदग्निना । जमत् । अग्निना । योनौ । ऋतस्य । सीदतम् । पातम् । सोमम् । ऋतावृधा । ऋत । वृधा ॥

६. आ । याहि । सुषुम । हि । ते । इन्द्र । सोमम् । पिब । इमम् । आ । इदम् । बर्हिः । सदः । मम ॥ आ । त्वा । ब्रह्मयुजा । ब्रह्म । युजा । हरी इति । वहताम् । इन्द्र । केशिना । उप । ब्रह्माणि । नः । शृणु ॥ ब्रह्माणः । त्वा । युजा । वयम् । सोमपाम् । सोम । पाम् । इन्द्र । सोमिनः । सुतावन्तः । हवामहे ॥

७. विश्वामित्रो गाथिनः । गायत्री । इन्द्राग्नी ।

१९. इन्द्राग्नी आगतꣳ सुतं गीर्भिर्नभो वरेण्यम् । अस्य पातं धियेषिता ॥१॥

२०. इन्द्राग्नी जरितुः सचा यज्ञो जिगाति चेतनः । अया पातमिमꣳ सुतम् ॥२॥

२१. इन्द्रमग्निं कविच्छदा यज्ञस्य जूत्या वृणे । ता सोमस्येह तृम्पताम् ॥३॥

धा ९. उ. १. स्व. २. ता. ॥७॥

इति द्वितीयः खण्डः

८. अमहीयुराङ्गिरसः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

२२. उच्चा ते जातमन्धसो दिवि सद्भूम्या ददे । उग्रꣳ शर्म महि श्रवः ॥१॥

२३. स न इन्द्राय यज्यवे वरुणाय मरुद्भ्यः । वरिवोवित्परि स्रव ॥२॥

---

७. इन्द्राग्नी । इन्द्र । अग्नी इति ॥ आ । गतम् । सुतम् । गीर्भिः । नभः ।
वरेण्यम् । अस्य । पातम् । धिया । इषिता । इन्द्राग्नी । इन्द्र । अग्नी इति ॥
जरितुः । सचा । यज्ञः । जिगाति । चेतनः । अया । पातम् । इमम् । सुतम् ।
इन्द्रम् । अग्निम् । कविच्छदा । कवि । छदा । यज्ञस्य । जूत्या । वृणे । ता ।
सोमस्य । इह । तृम्पताम् ॥

८. उच्चा । उत् । चा । ते । जातम् । अन्धसः । दिवि । सत् । भूमि ।
आ । ददे । उग्रम् । शर्म । महि । श्रवः ॥ सः । नः । इन्द्राय । यज्यवे ।

गानपाठः ॥

ऊहगाने दशरात्रपर्व ।

१. आमहीयवम् । अमहीयुः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

ओम् । उच्चाताऽ३इजातमन्धसाः ॥ दिवाइसाऽ१द्भूऽ२ । मिया-
ऽ२३ददाइ ॥ उग्रꣳशर्मा ॥ महाऽ२३इश्रवाउ । वाऽ३ ॥ श्रीः ॥ सनआऽ३-

३ १ २ ४३२ ३ ३ २ ३ १ २ १ २
२४. एना विश्वान्यर्य आ द्युम्नानि मानुषाणाम्। सिषासन्तो वनामहे ॥३॥

धा. १३. उ २. स्व. ४. ठी. ॥८॥

९. सप्तर्षयः (भरद्वाजो बार्हस्पत्यः; कश्यपो मारीचः; गोतमो राहूगणः; अत्रिर्भौमः; विश्वामित्रो गाथिनः; जमदग्निर्भार्गवः; वसिष्ठो मैत्रावरुणिः) बृहती-सतोबृहत्यौ (प्रगाथः)। पवमानः सोमः ॥

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २र
२५. पुनानः सोम धारयापो वसानो अर्षसि।

१ २ ३ १ २र ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
आ रत्नधा योनिमृतस्य सीदस्युत्सो देवो हिरण्ययः ॥१॥

---

१ २र ३ १ २ ३ २ ३ २ १ २र ३ ३ २ १ २र
वरुणाय। मरुद्भ्यः। वरिवोवित्। वरिवः। वित्। परि। स्रव ॥ एना। विश्वानि।
३ २ ३ १ २ १ २र १ २र ३
अर्यः। आ। द्युम्नानि। मानुषाणाम्। सिषासन्तः। वनामहे ॥

३ २ ३ १ २र ३ २ १ २र ३ ३ २
९. पुनानः। सोम। धारया। अपः। वसानः। अर्षसि। आ। रत्नधाः।
३ २ १ २र ३ १ २ ३ १ २र ३ २ ३ १ २
रत्न। धाः। योनिम्। ऋतस्य। सीदसि। उत्सः। उत्। सः। देवः। हिरण्ययः ॥

४र ५ २ १ २ १ २ १ २र १
इन्द्राययज्यवाइ ॥ वरूणाऽ१याऽ२। मरूऽ२३द्भियाः ॥ वरिवोवाइत् ॥
२ ५र र २ ४र ५ २ १ २
पराऽ२३इस्रवाउ। वाऽ३ ॥ श्रीः ॥ एनावाऽ३इश्वानिअर्यआ ॥ द्युम्नानाऽ१-
१ २ १र २ १ २ २र
इमाऽ२। नुषाऽ२३णाम् ॥ सिषासन्ताः। वनाऽ२३महाउ। वाऽ३ ॥ स्तौषे
१ १ १
ऽ३४५ ॥ दीर्घम्. ९. उद्धम्, ५. मात्रा २१. न. (१)

२. रौरवम्। रुरुः। बृहती। पवमानः सोमः।

२ र र १ ५ १ र र र र र
पुनानस्सोमाऽ३धाराऽ२३४ या ॥ आपोवसानोअर्षस्यारत्नधा-
र ^ ३ २ १ २ २ १ र र र २
योनिमृतस्यसाऽ२३इदसाइ। ओहाऽ३उवा ॥ उत्सोदेवोहिराऽ२३हाइ।
१ २ २ १ २ ४ ५ २ र र र
ओहाऽ३उवा ॥ एयया। औऽ३होवा। श्रीः ॥ उत्सोदेवोहाऽ३-
१ ५ १ र र र र र र ३ २
इरण्याऽ२३४याः ॥ ऊत्सोदेवोहिरण्ययोदुहानऊधर्दिवियम्मधूऽ२प्रियाम्।
१ २ २ १ २ १ २ २ १
ओहाऽ३उवा ॥ प्रत्नꣳसधस्थमाऽ२३हाइ। ओहाऽ३उवा। सदात् ॥ औऽ२३-

२६. दुहान ऊधर्दिव्यं मधुप्रियं प्रत्नꣳ सधस्थमासदत् ।
आ पृच्छ्यं धरुणं वाज्यर्षसि नृभिर्धौतो विचक्षणः ॥२॥

धा. ९. उ. ना. स्व. ५. लु. ॥९॥

दुहानः । ऊधः । दिव्यम् । मधु । प्रियम् । प्रत्नम् । सधस्थम् । सध । स्थम् । आ । असदत् । आपृच्छ्यम् । आ । पृच्छ्यम् । धरुणम् । वाजी । अर्षसि । नृभिः । धौतः । विचक्षणः । वि । चक्षणः ॥

होवा ॥ श्रीः ॥ प्रत्नꣳ सधस्थाऽ३मासाऽ२३४दात् ॥ प्रात्नꣳ सधस्थ-
मासददापृच्छ्यन्धरुणंवाजियाऽ२र्षसाइ । ओहाऽ३उवा ॥ नृभिर्धौतो-
विचाऽ२३हाइ । ओहाऽ३उवा ॥ क्षणा । औऽ३होवा । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. २५. उत् ३. मा. २०, बौ. (२)

३. यौधाजयम् ॥ युधाजित् । बृहती । पवमानः सोमः ।

पुनाऽ३१ । नाऽ३स्सो । म । धाराऽ२३४या ॥ आपोऽ३ ।
वसाऽ२ । नआऽ३४५ । षाऽ२३४सी । आरात्नधाः । यो । निमृताऽ२ । स्य-
साऽ३४५इ । दाऽ२३४सी ॥ उत्साऽ२ः ॥ दाइवोऽ२ । हिराऽ३४५ । ण्या-
ऽ२३४याः ॥ श्रीः ॥ उत्सोऽ३१ । देऽ३वो । हि । रण्याऽ२३४याः ॥
ऊत्सोऽ३ । दाइवोऽ२ । हिराऽ३४५ । ण्याऽ२३४याः । दुहानऊ । धः । दिवि
याऽ२म् । मधूऽ३४५ । प्रीऽ२३४याम् ॥ प्रत्नऽ२म् ॥ साधाऽ२ । स्थमाऽ-
३४५ ॥ साऽ२३४दात् ॥ श्रीः ॥ प्रत्नाऽ३१म् । साऽ३ध । स्थम् । आसा-
ऽ२३४दात् ॥ प्रात्नाऽ३म् । सधाऽ२ । स्थमाऽ३४५ । साऽ२३४दात् । आपा-
च्छियाम् । ध । रुणंवाऽ२ । जियाऽ३४५ । षाऽ२३४सी ॥ नृभाऽ२ इः ॥
धौतोऽ२ । विचाऽ३४५ ॥ क्षाऽ२३४णाः ॥ दी. ३. उत्. ६. मा. २४. टी. (३)

१०. उशनाः काव्यः । त्रिष्टुप् । पवमानः सोमः ।

२७. प्र तु द्रव परि कोशं नि षीद नृभिः पुनानो अभिवाजमर्ष ।
अश्वं न त्वा वाजिनं मर्जयन्तोऽच्छा बर्ही रशनाभिर्नयन्ति ॥१॥

२८. स्वायुधः पवते देव इन्दुरशस्तिहा वृजना रक्षमाणः ।
पिता देवानां जनिता सुदक्षो विष्टम्भो दिवो धरुणः पृथिव्याः ॥२॥

२९. ऋषिर्विप्रः पुरएता जनानामृभुर्धीर उशना काव्येन ।
स चिद्विवेद निहितं यदासामपीच्य३म्गुह्यं नाम गोनाम् ॥३॥

धा. २१. उ. न. स्व. ५. हु. ॥१०॥

इति तृतीयः खण्डः

---

१०. प्र । तु । द्रव । परि । कोशम् । नि । सीद । नृभिः । पुनानः ।
अभि । वाजम् । अर्ष । अश्वम् । न । त्वा । वाजिनम् । मर्जयन्तः । अच्छ ।
बर्हिः । रशनाभिः । नयन्ति ॥ स्वायुधः । सु । आयुधः । पवते । देवः । इन्दुः ।
अशस्तिहा । अशस्ति । हा । वृजना । रक्षमाणः । पिता । देवानाम् । जनिता ।
सुदक्षः । सु । दक्षः । विष्टम्भः । वि । स्तम्भः । दिवः । धरुणः । पृथिव्याः ॥ ऋषिः ।
विप्रः । वि । प्रः । पुरएता । पुरः । एता । जनानाम् । ऋभुः । ऋ । भुः । धीरः ।

---

४. औशनम् ॥ उशनाः । त्रिष्टुप् । पवमानः सोमः ।

प्रातू ॥ द्रवापरिकोशाम् । निषोऽ३दा । नृभाइऽपुना । नोऽ३ अभि ।
वाजमर्षा । अश्वंनत्वावाजिनम्मा । जयाऽ२३न्ताः ॥ अच्छाबर्हाइः ॥ रशना ।
भाऽ३४३इः । नाऽ३याऽ५"न्ताऽ६५६इ ॥ श्रीः ॥ स्वा ॥ युधाऽपवतेदाइ ।
वईऽ३न्दूः । अशास्तिहा । वृजना । रक्षमाणाः । पितादेवानांजनिता । सुदाऽ-
२३क्षाः ॥ विष्टम्भोदाइ ॥ वोऽ३धरु । णाऽ३४३ः । पाऽ३र्थीऽ५इव्या"ऽ६५६ः ॥

११. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) । इन्द्रः ।

३०. अभि त्वा शूर नोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः ।
ईशानमस्य जगतः स्वर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः ॥१॥

३१. न त्वावाँ अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न जनिष्यते ।
अश्वायन्तो मघवन्निन्द्र वाजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे ॥२॥

धा. २२. उ. न. ख. ४. यी. ॥११॥

१२. वामदेवो गौतमः । गायत्री । इन्द्रः ।

३२. कया नश्चित्र आ भुवदूती सदावृधः सखा । कया शचिष्ठया वृता ॥१॥

उशना । काव्येन । सः । चित् । विवेद । निहितम् । नि । हितम् । यत् । आसाम् । अपीच्यम् । गुह्यम् । नाम । गोनाम् ॥

११. अभि । त्वा । शूर । नोनुमः । अदुग्धाः । अ । दुग्धाः । इव । धेनवः । ईशानम् । अस्य । जगतः । स्वर्दृशम् । स्वः । दृशम् । ईशानम् । इन्द्र । तस्थुषः ॥ न । त्वावान् । अन्यः । अन् । यः ॥ दिव्यः । न । पार्थिवः । न । जातः । न । जनिष्यते । अश्वायन्तः । मघवन् । इन्द्र । वाजिनः । गव्यन्तः । त्वा । हवामहे ॥

१२. कया । नः । चित्रः । आ । भुवत् । ऊती । सदावृधः । सदा । वृधः । सखा । स । खा । कया । शचिष्ठया । वृता ॥ कः । त्वा । सत्यः ।

श्रीः ॥ आर्षीः ॥ विप्राऽपुरएता । जनाऽ३नाम् । ऋभूर्धीराः । उशना । कावियेना । सचिद्विवेदनिहिताम् । यदाऽ२३साम् ॥ अपाइचियाम् ॥ गुहियम् । नाऽ३४३ । माऽ३गोऽ५"नाऽ६५६ म् ॥ दी. १६. उत्. १० मा २८ डै (४)

५. वामदेव्यम् ॥ वामदेवः । गायत्री । इन्द्रः ।

काऽ५या । नश्चाऽ३इत्राऽ३आभुवात् ॥ ऊ । तीसदावृधस्स । खा ।

'३३. कस्त्वा सत्यो मदानां मꣳहिष्ठो मत्सदन्धसः ।
दृढा चिदारुजे वसु ॥२॥

३४. अभी षु णः सखीनामविता जरितॄणाम् । शतं भवास्यूतये ॥३॥

धा. १३. उ. १. स्व. २. टा. ॥ १२॥

१३. नोधो गौतमः । बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) इन्द्रः ।

३५. तं वो दस्ममृतीषहं वसोर्मन्दानमन्धसः ।
अभिवत्सं न स्वसरेषु धेनव इन्द्रं गीर्भिर्नवामहे ॥१॥

मदानाम् । मꣳहिष्ठः । मत्सत् । अन्धसः । दृढा । चित् । आरुजे । आ । रुजे । वसु ॥ अभि । सु । नः । सखीनाम् । स । खीनाम् । अविता । जरितॄणाम् । शतम् । भवासि । ऊतये ।

१३. तम् । वः । दस्मम् । ऋतीषहम् । ऋती । सहम् । वसोः । मन्दानम् । अन्धसः । अभि । वत्सम् । न । स्वसरेषु । धेनवः । इन्द्रम् । गीर्भिः । नवामहे ॥

औऽ३होहाइ । कयाऽ२३शचाइ ॥ ष्ठयौहोऽ३ । हुम्माऽ२ ॥ वाऽ२र्तोऽ३५"- हाइ ॥ श्रीः । काऽ५स्त्वा । सत्योऽ३माऽ३दानाम् ॥ मा । हिष्ठोमात्सादन्ध । सा । औऽ३होहाइ । दृढाऽ२३चिदा । रुजौहोऽ३ । हुम्माऽ२ ॥ वाऽ२सोऽ३५" हाइ ॥ श्रीः ॥ आऽ५भी । षुणाऽ३स्सा३खीनाम् ॥ आ । विताजराइतॄ । णाम् । औऽ२३होहाइ । शताऽ२३म्भवा ॥ सियौहोऽ३ । हुम्माऽ२ ॥ ताऽ२योऽ३५"हाइ ॥ दी. १५. उत्. न. मा. १४. वी. (५)

६. नौधसम् । नोधाः । बृहती । इन्द्रः ।

ताऽ२३४म् । वोदस्ममृती । षाहाम् ॥ वसोर्मन्दा । नाऽ३- मान्धाऽ३साः । आऽ२३भी । वात्सन्न । स्वस । राइ । षुधेनोऽ२३४वाः ॥ आऽ२३इन्द्राम् ॥ गाइर्भिर्नवोऽ२३४वा ॥ माऽ२३४हे ॥ श्रीः ॥ आऽ- २३४इ । द्रंगीर्भिर्नवा । माहाइ ॥ इन्द्रंगीर्भाइः । नाऽ३वामाऽ३हाइ ।

2

३ २ ३.२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २र३ १ २
३६. द्युक्षꣳसुदानुं तविषीभिरावृतं गिरिं न पुरुभोजसम् ।
३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २र
क्षुमन्तं वाजꣳशतिनꣳसहस्रिणं मक्षू गोमन्तमीमहे ॥२॥

धा. ११. उ. न. स्व. ४. ही. ॥१३॥

१४. कलिः । बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) इन्द्रः ।

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
३७. तरोभिर्वो विदद्वसुमिन्द्रꣳसबाध ऊतये ।
३ १ २र ३ १ २ ३ २ ३ २उ ३ २ ३ १ २
बृहद्गायन्तस्सुतसोमे अध्वरे हुवे भरं न कारिणम् ॥१॥

---

३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २र १ २र १ २र ३
द्युक्षम् । द्यु । क्षम् । सुदानुम् । सु । दानुम् । तविषीभिः । आवृतम् । आ । वृतम् ।
२ ३ १ २ ३ १ २र ३ १ २ १ २र २ १ २
गिरिम् । न । पुरुभोजसम् । पुरु । भोजसम् । क्षुमन्तम् । वाजम् । शतिनम् ।
३ १ २ ३ २ १ २र ३
सहस्रिणम् । मक्षू । गोमन्तम् । ईमहे ॥

१ २र ३ १ २ ३ २ ३ १ २र ३ १ २ ३
१४. तरोभिः । वः । विदद्वसुम् । विदत् । वसुम् । इन्द्रम् । सबाधः । स ।
१ २र ३ १ २ ३ २ १ २र २ १ २ ३ २ ३ २ ३ २ १ २र
बाधः । ऊतये । बृहत् । गायन्तः । सुतसोमे । सुत । सोमे । अध्वरे । हुवे । भरम् ।

---

१ २ १ र २ १ २ १ २ ^३ ५ १
द्यूऽ२३क्षाम् । सूदानुम् । तवि । षाइ । भाइरावाऽ२३४ताम् ॥ गाऽ२३-
२ १ २ १ ५ ३ ५ १
इरीम् ॥ नपुरुभोऽ२३४वा ॥ जाऽ२३४साम् ॥ श्रीः ॥ गाऽ२३४इ ।
५ र ४ ५ २ १ २ १ २ २ १ २ १ र
रिन्नपुरुभो । जासाम् ॥ गिरिन्नपू । रूऽ३भोजाऽ३साम् । क्षूऽ२३मा । तंवा-
२ १ २ १ २ ३ ५ १ २ १ २ १
जम् । शति । नाम् । साहस्राऽ२३४इणाम् ॥ माऽ२३क्षू ॥ गोमन्तमो-
५ ३ ५
ऽ२३४वा ॥ माऽ२३४हे ॥

दी. ९. उत्. ३. मा. २८. दै. ॥६॥

७. कालेयम् ॥ कलिः । बृहती । इन्द्रः ।

५ र २ ४ र ५ ४ ५ २ १ २ १ .२ ३ र २ १ २ ३ र
तरोभाऽ३इर्वोविदद्वसूम् ॥ इन्द्राꣳसबा । धऊतयाऽ२३इ । बृहद्गा
२ १ ३ ४ र ५ र २ २ १ ३ २
याऽ३ । ताऽ२३४ः । सुतसोमेअ । ध्वाऽ३राइ ॥ हुवाइभरौ । वाऽ३४३-
२ ५ ४ ५ र २ ४ ५ ४ र ५ २ १
ओऽ३४वा ॥ नकाऽ५रिणाम् ॥ श्रीः ॥ हुवेभाऽ३रन्नकारिणाम् ॥ हुवा-
२ १ २ ३ र २ १ २ ३ २ १ र ३ ४ ५ र
इभराम् । नकारिणाऽ२३म् । नयन्दुध्राऽ३ः । वाऽ२३४ । रन्तेनस्थिराः ।

३८. न यं दुध्रा वरन्ते न स्थिरा मुरो मदेषु शिप्रमन्धसः ।
य आदृत्या शशमानाय सुन्वते दाता जरित्र उक्थ्यम् ॥२॥

धा. १७. उ. ३. स्व. ५. जु. ॥ १४॥

इति चतुर्थः खण्डः

१५. मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

३९. स्वादिष्ठया मदिष्ठया पवस्व सोम धारया । इन्द्राय पातवे सुतः ॥१॥
४०. रक्षोहा विश्वचर्षणिरभि योनिमयोहते । द्रोणे सधस्थमासदत् ॥२॥

न । कारिणम् ॥ न । यम् । दुध्राः । वरन्ते । न । स्थिराः । मुरः । मदेषु । शिप्रम् । अन्धसः । यः । आदृत्य । आ । दृत्य । शशमानाय । सुन्वते । दाता । जरित्रे । उक्थ्यम् ॥

१५. स्वादिष्ठया । मदिष्ठया । पवस्व । सोम । धारया । इन्द्राय । पातवे । सुतः ॥ रक्षोहा । रक्षः । हा । विश्वचर्षणिः । विश्व । चर्षणिः । अभि । योनिम् । अयोहते । अयः । हते । द्रोणे । सधस्थम् । सध । स्थम् । आ । असदत् ॥

मूऽ३राः ॥ मदाइषुशौ । वाऽ३४३ओऽ३४वा ॥ प्रमाऽ५न्धसाः ॥ श्रीः ॥ मदेषूऽ३शाइप्रमन्धसाः ॥ मदाइषुशाइ । प्रमन्धसाऽ२३ः । यआदृत्याऽ३ । शाऽ२३४ । शमानायसु । न्वाऽ३ताइ ॥ दाताजरौ । वाऽ३४३ओऽ३४वा ॥ त्रऊऽ५क्थियाम् । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. १६. उत्. ३. मा. ३१. ग. ॥७॥

८. सꣳहितम् ॥ संहितः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

स्वादिष्ठयाम । दाऽ२इष्ठया ॥ पवाऽ२ । स्वाऽ२३सो । मधाऽ२-राया ॥ आऽ२३इन्द्रा ॥ याऽ२पा । तवाऽ२३ । हाउवाऽ३ ॥ सूऽ२३४-ताः । श्रीः ॥ रक्षोहाविश्व । चाऽ२र्षणाइः ॥ अभाऽ२इ । योऽ२३नीम् । अयोऽ२हाताइ । द्रोऽ२३णे ॥ साऽ२धा । स्थमाऽ२३ । हाउवाऽ३ ॥ साऽ-

१२ ३ १ २ ३ १ २ २३ १ २ ३ १ २
४१. वरिवोधातमो भुवो मꣳहिष्ठो वृत्रहन्तमः । पर्षि राधो मघोनाम् ॥३॥

धा. १५. उ. १. स्व. न. पौ. ॥१५॥

१६. गौरिवीतिः शाक्त्यः । ककुप्सतोबृहत्यौ (प्रगाथः) पवमानः सोमः ।

१२३ १२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
४२. पवस्व मधुमत्तम इन्द्राय सोम क्रतुवित्तमो मदः ।
१२ ३१२३ १२
महि द्युक्षतमो मदः ॥ १ ॥

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २
४३. यस्य ते पीत्वा वृषभो वृषायतेऽस्य पीत्वा स्वर्विदः ।
२ ३ १ २ ३क २र ३ २उ ३ २ ३ १ २
स सुप्रकेतो अभ्यक्रमीदिषोऽच्छा वाजं नैतशः ॥२॥

धा. १०. उ. १. स्व. १. प. ॥१६॥

---

१ २ ३ १ २र ३ १ २र ३ १ २ ३ १ २र
वरिवोधातमः । वरिवः । धातमः । भुवः । मꣳहिष्ठः । वृत्रहन्तमः । वृत्र । हन्तमः ।
१ २र १ २र ३ १ २
पर्षि । राधः । मघोनाम् ॥

१ २र १ २र १ २र ३ १ २ ३ १ २र
१६. पवस्व । मधुमत्तमः । इन्द्राय । सोम । क्रतुवित्तमः । क्रतु । वित्त-
१ २र १ २र ३ १ २ ३ १ २र १ २र १ २र ३ २ ३ २
मः । मदः । महि । द्युक्षतमः । द्यु । क्षतमः । मदः ॥ यस्य । ते । पीत्वा । वृषभः ।
३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २र ३ १ २ ३ १ २र
वृषायते । अस्य । पीत्वा । स्वर्विदः । स्वः । विदः । सः । सुप्रकेतः । सु । प्रकेतः ।
३ २ ३ १ २र १ २र १ २र १ २र
अभि । अक्रमीत् । इषः । अच्छ । वाजम् । न । एतशः ॥

---

५ २ र १र १ २ १
२३४दात् ॥ श्रीः ॥ वरिवोधात । मोऽ२भुवाः ॥ मꣳहाऽ२इ । ष्ठोऽ२३-
२ १ १ २ १ २ १
वा । त्रहाऽ२न्तामाः ॥ पाऽ२३र्षी ॥ राऽ२धो । माऽ२३ । हाउवाऽ३ ॥
५
घोऽ२३४नाम् ॥

दी. ६. उत्. ५. मा. १६. क्रू ॥८॥

९. सफम् । देवाः । ककुप् । पवमानः सोमः ।

२ १ २ ४ ५ २ ३ ५ २ १र२ १ १
पवस्वाऽ३मधु । मत्ताऽ२३४माः ॥ इन्द्रायसोमाऽ२ । क्रतुवाइ-
२ ४ २ ५ २ १ २ ४ २
त्ताऽ३मोऽ३ । माऽ३२३४दाः ॥ महाइ ॥ द्युक्षाताऽ३मोऽ३ । माऽ३४५-
५ २ १ २ ४ ५ २ ३ ५ २ १ २र १
दोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ महिद्यूऽ३क्षत । मोमाऽ२३४दाः ॥ यस्यतेपाइ-
१ २ ४ २ ५ २ १ र २
त्वाऽ२ । वृषभोवाऽ३र्षाऽ३ । याऽ३२३४ताइ ॥ अस्या । पीत्वास्वऽ३-
४ २ ५ २ १ २ ४र ५ २ ३
वाऽ३ः । वाऽ३४५इदोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ अस्यपीऽ३त्वासु । ववीऽ२३४-

१७. अग्निश्चाक्षुषः। उष्णिक्। पवमानः सोमः।

२३१ २ ३ २ ३१ २र ३ १ २
४४. इन्द्रमच्छ सुता इमे वृषणं यन्तु हरयः।
३२ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
श्रुष्टे जातास इन्दवः स्वर्विदः ॥१॥

३ १ २र ३ १ २र ३ २
४५. अयं भराय सानसिरिन्द्राय पवते सुतः।
२ ३ १ २ ३ १ २ ३ २
सोमो जैत्रस्य चेतति यथा विदे ॥२॥

३ २उ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
४६. अस्येदिन्द्रो मदेष्वा ग्राभं गृभ्णाति सानसिम्।
१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २
वज्रं च वृषणं भरत्समप्सुजित् ॥३॥

धा. २१. उ. १. स्व. ३. कि ॥ १७॥

---

१ २र १ २र ३ २ ३ २ १ २र ३ १ २र ३ २
१७. इन्द्रम्। अच्छ। सुताः। इमे। वृषणम्। यन्तु। हरयः। श्रुष्टे।
३ १ २ १ २र ३ १ २ ३ १ २र ३ २ १ २र ३ २ १ २र
जातासः। इन्दवः। स्वर्विदः। स्वः। विदः॥ अयम्। भराय। सानसिः। इन्द्राय।
३ २ १ २र १ २र ३ १ २र ३ २ ३ २ १ २र
पवते। सुतः। सोमः। जैत्रस्य। चेतति। यथा। विदे॥ अस्य। इत्। इन्द्रः।
१ २र ३ २ ३ २ १ २र ३ १ २र ३
मदेषु। आ। ग्राभम्। गृभ्णाति। सानसिम्। वज्रम्। च। वृषणम्। भरत्।
२ ३ २ ३ २
सम्। अप्सुजित्। अप्सु। जित्॥

---

५ २ १ २ १ १ २ ४ २ ५
इदाः॥ ससुप्रकाइतोऽ२। अभियाक्राऽ२मीऽ३त्। आऽ२२३४इषाः॥
२ १ र २ ४ २ ५
अच्छा॥ वाजान्नाऽ२एऽ३। ताऽ२३४५शोऽ६"हाइ॥

दी. ५. उत्. १२. मा. १९. फो. ॥९॥

१०. पौष्कलम्॥ प्रजापतिः। उष्णिक्। पवमानः सोमः।

२ १ २ ४ ५ २ ^३ ५ २ १ २ १ २ ^३ ५
इन्द्रमाऽ३च्छसु। ताईऽ२३४माइ॥ वृषाणंया। तूहाराऽ२३४याः।
२ १ र अ ३ २ १ ३ १ १ १
श्रुष्टाइ"जाता। सईऽ२न्दाऽ२३४५वाऽ६५६ः॥ सुविर्विदाऽ२३४५ः। श्रीः॥
२ १ २ ४र ५ २ ^३ ५ २ १र २ १ २ ^३ ५
अयंभाऽ३राय। सानाऽ२३४साइः॥ इन्द्रायपा। वाताइसूऽ२३४ताः॥
२र १ र अ ^ ३ २र १ ३ १ १ १
सोमो"जैत्रा। स्यचाऽ२इताऽ२३४५ताऽ६५६इ॥ यथाविदेऽ२३४५॥
२ १र २ ४र ५ २ ^३ ५ २र १ २ १ २ ^३
श्रीः॥ अस्येदीऽ३न्द्रोम। दाइषूऽ२३४वा॥ ग्राभंगृभ्णा। ताइसाना-
५ २ १ अ ^ ३ २ १ ३
ऽ२३४साइम्॥ वज्रा"अवा। षणाऽ२म्भाऽ२३४५राऽ६५६त्॥ समप्सुजी-
१ १ १
ऽ२३४५त्॥

दी. ९. उत्. १२. मा. १९. थो ॥ १०॥

१८. अन्धीगुः श्यावाश्विः । अनुष्टुब्गायत्र्यौ । पवमानः सोमः ।

४७. पुरोजिती वो अन्धसस्सुताय मादयित्नवे ।
अपश्वानꣳश्नथिष्टन सखायो दीर्घजिह्व्यम् ॥१॥

४८. यो धारया पावकया परिप्रस्यन्दते सुतः । इन्दुरश्वो न कृत्व्यः ॥२॥

४९. तं दुरोषमभी नरः सोमं विश्वाच्या धिया । यज्ञाय सन्त्वद्रयः ॥३॥

धा. १८. उ. १. स्व. ३. टि. ॥ १८॥

---

१८. पुरोजिती । पुरः । जिती । वः । अन्धसः । सुताय । मादयित्नवे । अप । श्वानम् । श्नथिष्टन । श्नथिष्ट । न । सखायः । स । खायः । दीर्घजिह्व्यम् । दीर्घ । जिह्व्यम् ॥ यः । धारया । पावकया । परिप्रस्यन्दते । परि । प्रस्यन्दते । सुतः । इन्दुः । अश्वः । न । कृत्व्यः ॥ तम् । दुरोषम् । अभि । नरः । सोमम् । विश्वाच्या । धिया । यज्ञाय । सन्तु । अद्रयः । अ । द्रयः ॥

---

११. श्यावाश्वम् ॥ श्यावाश्वः । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ।

पुरोऽ३१ । जीऽ३ती । वोअ । धाऽ३सः । एहिया ॥ सू । तायमादा । यि । त्नवाऽ२इ । एहियाऽ२ । अपश्वानाꣳश्नाऽ३थीऽ३ ॥ ष्टाऽ२३४ना ॥ ऐहाऽ२इ । एहियाऽ२ । सखायोदाइर्घाऽ३जीऽ३ । ह्वाऽ३ऽ५योऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सखाऽ३१ । योऽ३दी । घजि । ह्वाऽ३-यम् । एहिया ॥ यो । धारयापा । व । कयाऽ२ । एहियाऽ२ । परि-प्रस्यान्दाऽ३ताऽ३इ ॥ सूऽ२३४ताः ॥ ऐहाऽ२इ । एहियाऽ२ । इन्दु-रश्वोनाऽ३काऽ३ । त्वाऽ३४५योऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ इन्दूऽ३१ः । आऽ३-श्वो । नकृ । त्वाऽ३यः । एहिया ॥ ताम् । दुरोषमा । भी । नराऽ२ः । एहियाऽ२ । सोमंविश्वाचीऽ३याऽ३ ॥ धाऽ२३४या ॥ ऐहाऽ२इ । एहियाऽ२ । यज्ञायसान्तूऽ३वाऽ३ । द्राऽ३४५योऽ६"हाइ ॥

दी. २१. उत्. ९. मा. १७. घे ॥११॥

१९. कविर्भार्गवः। जगती। पवमानः सोमः।

५०. अभि प्रियाणि पवते चनोहितो नामानि यह्वो अधि येषु वर्धते।
आ सूर्यस्य बृहतो बृहन्नधि रथं विष्वञ्चमरुहद्विचक्षणः ॥१॥

५१. ऋतस्य जिह्वा पवते मधु प्रियं वक्ता पतिर्धियो अस्या अदाभ्यः।
दधाति पुत्रः पित्रोरपीच्या ३ नाम तृतीयमधि रोचनं दिवः ॥२॥

---

१९. अभि। प्रियाणि। पवते। चनोहितः। चनः। हितः। नामानि। यह्वः। अधि। येषु। वर्धते। आ। सूर्यस्य। बृहतः। बृहन्। अधि। रथम्। विष्वञ्चम्। वि। स्वञ्चम्। अरुहत्। विचक्षणः। वि। चक्षणः॥ ऋतस्य। जिह्वा। पवते। मधु। प्रियम्। वक्ता। पतिः। धियः। अस्याः। अदाभ्यः।

---

१२. आन्धीगवम्॥ आन्धीगुः। अनुष्टुप्। पवमानः सोमः।

पुरोजितीवोऽ१न्धासाः ॥ सुताय। मादाऽ२३या। हुम्माऽ२१२।
त्नवेअपश्वानꣳश्नथिष्टनाऽ२३४५ ॥ साखाऽ३उवा ॥ योऽ२दी। घाऽ२३-
जी। ह्वियाम्। औऽ२३होवा ॥ श्रीः ॥ सखायोदीर्घजाऽ१ह्वायाम् ॥
योधार। यापाऽ२३वा। हुम्माऽ२१२। कयापरिप्रस्यन्दतेसुताऽ१ः ॥
आइन्दाऽ३उवा ॥ आऽ२श्वो। नाऽ२३का। त्विया। औऽ३होवा ॥ श्रीः ॥
इन्दुरश्वोनकाऽ१त्वीयाः ॥ तंदुरो। षमाऽ२३भीं। हुम्माऽ२१२।
नरस्सोमं विश्वाचियाधियाऽ१ ॥ याज्ञाऽ३उवा ॥ याऽ२स। तूऽ२३वा।
द्रया। औऽ३होवा। होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. १९. उत्. ७. मा. १२. था. ॥ १२॥

१३. कावम्॥ कुत्सः। जगती। पवमानः सोमः।

अभ्योवा ॥ प्रियाणिपवताइ। चनोहाइताऽ२ः। नामानियह्वो-
अधियाइ। षुवर्धाताऽ२इ। आसूर्यस्यबृहतो। बृहन्नाधीऽ२३ ॥ राथा-
ऽ३म्वाइष्वा ॥ चमरूहाऽ२३त्। वाइचाऽ३क्षाऽ५"णाऽ६५६ः ॥ श्रीः ॥

५२. अव द्युतानः कलशाँ अचिक्रदन्नृभिर्येमाणः कोश आ हिरण्यये ।
अभी ऋतस्य दोहना अनूषताधि त्रिपृष्ठ उषसो वि राजसि ॥३॥

धा. २९. उ. ३. स्व. ३. दि. ॥१९॥

पञ्चमः खण्डः ।

२०. शंयुर्बार्हस्पत्यः (तृणपाणिः) बृहतीसतोबृहत्यौ ॥ अग्निः ।

५३. यज्ञायज्ञा वो अग्नये गिरागिरा च दक्षसे ।
प्रप्रवयममृतं जातवेदसं प्रियं मित्रं न शंसिषम् ॥१॥

अ । दाभ्यः । दधाति । पुत्रः । पुत् । त्रः । पित्रोः । अपीच्यम् । नाम । तृतीयम् । अधि । रोचनम् । दिवः ॥ अव । द्युतानः । कलशान् । अचिक्रदत् । नृभिः । येमानः । कोशे । आ । हिरण्यये । अभि । ऋतस्य । दोहनाः । अनूषत । अधि । त्रिपृष्ठः । त्रि । पृष्ठः । उषसः । वि । राजसि ॥

२०. यज्ञायज्ञा । यज्ञा । यज्ञा । वः । अग्नये । गिरागिरा । गिरा । गिरा । च । दक्षसे । प्रप्र । प्र । प्र । वयम् । अमृतम् । अ । मृतम् । जात-वेदसम् । जात । वेदसम् । प्रियम् । मित्रम् । मि । त्रम् । न । शंसिषम् ॥

ऋतोवा ॥ स्यजिह्वापवताइ । मधुप्रायाऽ२म् । वक्तापतिर्धियोअस्याः । अदाभायाऽ२ः । दधातिपुत्रःपित्रोः । अपीचायाऽ२३म् । नामाऽ३तार्ती ॥ यमधाइरोऽ२३ । चानाऽ३न्दाऽ५इ"वा६५६ः ॥ श्रीः ॥ अवोवा । द्युतानः-कलशाः । अचिक्रादाऽ२त् । नृभिर्येमाणःकोशआ । हिरण्यायाऽ२इ । अमीऋतस्यदोहनाः । अनूषाताऽ२३ ॥ आधीऽ३त्राइपा ॥ ष्ठउषासोऽ२३ । वाइराऽ३ जाऽ५"साऽ६५६इ ॥ दी. २०. उत्. १६. मा. २९. पो. ॥१३॥

१४. यज्ञायज्ञीयम् ॥ अग्निर्वैश्वानरः । ककुवुत्तरा बृहती । अग्निः ॥

यज्ञाऽ५य । ज्ञाऽ२वोऽ२ग्नायाइ ॥ आइराइरा । चाऽ२दाक्षाऽ२-साइ । पप्रीऽ२म्वयममृतम् । जाताऽ२३वा । हुम्माइ ॥ दाऽ३२साम् ॥ प्रायंमित्रंसुशाऽ२ंसिषाउ ॥ श्रीः ॥ प्रायाम् ॥ माइत्राम् । सूऽ३शाःसी-

३ १   २र३ २ ३ १ २र३ १ २र ३ १ २
५४. ऊर्जो नपात१ँस हिनायमस्मयुर्दाशेम हव्यदातये ।
२ ३ १ २ ३ १ २र ३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २
भुवद्वाजेष्वविता भुवद्वृध उत त्राता तनूनाम् ॥२॥

धा. १२. उ. न. स्व. ५. यु. ॥ २० ॥

२१. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । गायत्री । अग्निः ।

२ ३ १   २र ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २   ३ १ २
५५. एह्यूषु ब्रवाणि तेऽग्न इत्थेतरा गिरः । एभिर्वर्धास इन्दुभिः ॥१॥
२ ३क २र ३ २ ३ १ २ ३ १ २ २ ३ १ २
५६. यत्र क्व च ते मनो दक्षं दधस उत्तरम् । तत्र योनिं कृणवसे ॥२॥
१ २र ३ १ २ ३ १ २र   २ ३ १ २
५७. न हि ते पूर्तमक्षिपद्भुवन्नेमानां पते । अथा दुवो वनवसे ॥३॥

धा. ७. उ. न. स्व. ४. यी. ॥ २१ ॥

ऊर्जः । नपातम् । सः । हिन । अयम् । अस्मयुः । दाशेम । हव्यदातये । हव्य । दातये । भुवत् । वाजेषु । अविता । भुवत् । वृधे । उत । त्राता । तनूनाम् ॥

२१. आ । इहि । ऊ । सु । ब्रवाणि । ते । अग्ने । इत्था । इतराः । गिरः । एभिः । वर्द्धासे । इन्दुभिः । यत्र । क्व । च । ते । मनः । दक्षम् । दधसे ।

ऽ३षाम् ॥ ऊर्जोनपाऽ२त१ँसहि । नायाऽ२३मा । हुम्माइ ॥ स्माऽ३२-यूः ॥ दाशेमहव्यदाऽ२तयाउ ॥ श्रीः ॥ दाशे ॥ माह्य । व्याऽ३दाताऽ३-याइ । भुवद्वाजेऽ२ष्ववि । ताभूऽ२३वात् । हुम्माइ ॥ वाऽ३२द्धाइ । ऊतत्रातातनूऽ२नाऽ२उ ॥ वाऽ३४५ ॥

दी. १०. उत्. १. मा. २०. पौ. ॥ १४ ॥

१५. साकमश्वम् ॥ साकमश्वः । गायत्री । अग्निः ॥

एह्यूषूऽ३ब्रवाणाऽ६इताइ ॥ अ ... थेतरागाऽ२इराः । एभाऽ२इर्वर्धा ॥ सयाऽ२३हाऽ३४३इ ॥ दूऽ२३४भोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ यत्रकूऽ३वचतेमाऽ६-नाः ॥ दक्षंदधसउत्ताऽ२राम् । तत्राऽ२योनाइम् ॥ कृणाऽ२३हाऽ३४३इ ॥ वाऽ२३४सोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ नहिताऽ३इपूर्तमक्षाऽ६इपात् ॥ भुवन्नेमा-

३

२२. सौभरिः काण्वः । ककुप्सतोबृहत्यौ । इन्द्रः ।

५८. वयमु त्वामपूर्व्य स्थूरं न कच्चिद्भरन्तोऽवस्यवः ।
वज्रिन्चित्रꣳहवामहे ॥१॥

५९. उपत्वा कर्मन्नूतये स नो युवोग्रश्चक्राम यो धृषत् ।
त्वामिद्ध्यवितारं ववृमहे सखाय इन्द्र सानसिम् ॥२॥

धा. १२. उ. १. स्व. १. च. ॥ २२ ॥

उत्तरम् । तत्र । योनिम् । कृणवसे ॥ न । हि । ते । पूर्तम् । अक्षिपत् । अक्षि । पत् । भुवत् । नेमानाम् । पते । अथ । दुवः । वनवसे ॥

२२. वयम् । उ । त्वाम् । अपूर्व्य । अ । पूर्व्य । स्थूरम् । न । कत् । चित् । भरन्तः । अवस्यवः । वज्रिन् । चित्रम् । हवामहे । उप । त्वा । कर्मन् । ऊतये । सः । नः । युवा । उग्रः । चक्राम । यः । धृषत् । त्वाम् । इत् । हिं । अवितारम् । ववृमहे । सखायः । स । खायः । इन्द्र । सानसिम् ॥

नाम्पाऽ२ताइ । अथाऽ२दुवाः ॥ वनाऽ२३हाऽ३४३इ ॥ वाऽ२३४सो-ऽ६"हाइ ॥

दी. १२. उत्. १ मा. २२. चा. ॥१५॥

१६. सौभरम् ॥ सौभरिः । ककुप् । इन्द्रः ।

वयाऽ३मूऽ३त्वामपूर्वियोवा ॥ स्थूरन्नकचिद्भराऽ२न्ताअवाऽ२३ । हो । स्याऽ२३४वाः ॥ वज्रिञ्चित्रम् । हवाऽ३हाऽ३इ ॥ माऽ२हाऽ२३४-औहोवा ॥ श्रीः ॥ वज्राऽ३इश्वाऽ३इत्रꣳहवामहोवा ॥ उपत्वाकर्मन्नूताऽ२-याइसनाऽ२३ः । होइ । यूऽ२३४वा ॥ उग्रश्चक्रा ॥ मयोऽ३हाऽ३इ ॥ धाऽ२र्षाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ उग्राऽ३श्चाऽ३क्रामयोधृषोवा ॥ त्वामिद्ध्य-विताऽ२राम्ववाऽ२३ । हो । माऽ२३४हाइ ॥ सखायइ । द्रसाऽ३हाऽ३इ ॥ नाऽ२साऽ२३४औहोवा ॥ ऊऽ२३४५ ॥

दी. १५. उत् . १. मा. १६. पू. ॥१६॥

२३. नृमेध आङ्गिरसः। ककुबुष्णिक्पुरउष्णिहः। इन्द्रः।

६०. अधा हीन्द्र गिर्वण उप त्वा काम ईमहे ससृग्महे।
उदेव ग्मन्त उदभिः ॥१॥

६१. वार्णत्वा यव्याभिर्वर्धन्ति शूर ब्रह्माणि।
वावृध्वाꣳसं चिदद्रिवो दिवेदिवे ॥२॥

६२. युञ्जन्ति हरी इषिरस्य गाथयोरौ रथ उरुयुगे वचोयुजा।
इन्द्रवाहा स्वर्विदा ॥३॥

धा. १७. उ. न. स्व. ३. यि. ॥२३॥

षष्ठः खण्डः॥

इति प्रथमोऽध्यायः।

(इति प्रथमप्रपाठके प्रथमोऽर्धः)

---

२३. अध। हि। इन्द्र। गिर्वणः। गिः। वनः। उप। त्वा। कामे। ईमहे। ससृग्महे। उदा। इव। ग्मन्तः। उदभिः॥ वाः। न। त्वा। यव्याभिः। वर्द्धन्ति। शूर। ब्रह्माणि। वावृध्वाꣳसम्। चित्। अद्रिवः। अ। द्रिवः। दिवेदिवे। दिवे। दिवे॥ युञ्जन्ति। हरीइति। इषिरस्य। गाथय। उरौ। रथे। उरुयुगे। उरु। युगे।

---

१७. नार्मेधम्॥ नृमेधः। ककुबुष्णिक्पुरउष्णिहः। इन्द्रः।

अधाहीन्द्रगिर्वणाऽ३ए॥ उपात्वाऽ३का। मईऽ२माऽ२३४हाइ॥ ससृग्माहा। औहौहोऽ२३४वा॥ ऊऽ२३४देहाइ॥ वग्मान्ताऊ॥ औहौहोऽ२३४वा॥ दाऽ२३४भीः। एहियाऽ६हा॥ श्रोः॥ वार्णत्वायव्यामीऽ३रे॥ वर्धान्तीऽ३शू। रब्राऽ२ह्माऽ२३४णी। वावृध्वाꣳसा। औहौहोऽ२३४वा॥ चाऽ२३४इदहाइ॥ द्रिवोदाइवा। औहौहोऽ२३४वा॥ दाऽ२३४इवाइ। एहियाऽ६हा॥ श्रीः॥ युञ्जन्तिहरीइषिराऽ३ए॥ स्य।

अथ द्वितीयोऽध्यायः ।

(प्रथमप्रपाठके द्वितीयोऽर्धः)

२४. श्रुतकक्षः सुकक्षो वा आङ्गिरसः । अनुष्टुब्गायत्र्यौ । इन्द्रः ।

६३. पान्तमा वो अन्धस इन्द्रमभि प्रगायत ।
विश्वासाहꣳशतक्रतुं मꣳहिष्ठं चर्षणीनाम् ॥१॥

६४. पुरुहूतं पुरुष्टुतं गाथान्याꣳसनश्रुतम् । इन्द्र इति ब्रवीतन ॥२॥

वचोयुजा । वचः । युजा । इन्द्रवाहा । इन्द्र । वाहा । स्वर्विदा । स्वः । विदा ॥

२४. पान्तम् । आ । वः । अन्धसः । इन्द्रम् । अभि । प्र । गायत ।
विश्वासाहम् । विश्वा । साहम् । शतक्रतुम् । शत । क्रतुम् । मꣳहिष्ठम् । चर्षणी-
नाम् ॥ पुरुहूतम् । पुरु । हूतम् । पुरुष्टुतम् । पुरु । स्तुतम् । गाथान्यम् ।

गा । थ । या । उरौराऽ३थाइ । उरूऽ२यूऽ२३४गाइ ॥ वचोयूजा । आहौ-
होऽ२३४वा ॥ आऽ२३४इन्द्रहाइ ॥ वाहास्वा । औहौहोऽ२३४वा ॥
वाऽ२३४इदा । एहियाऽ६हा । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. २४. उत्. ९. मा. २९. धो. ॥ १७॥

१८. वैतहव्यमोकोनिधनम् ॥ वीतहव्यः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ।

पाऽ५न्तम् । आऽ३वोऽ३अन्धसाः ॥ आइन्द्रामभाइ । प्रगाऽ२-
याऽ२३४ता । विश्वाऽ२सा२३४हाम् ॥ शाऽ३ताक्राऽ३तूम् ॥ मꣳहिष्ठं-
चर्ष । णाइ । नाऽ२माऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ पूऽ५रुहू । ताऽ३म्पू-
ऽ३रुष्टुताम् । पूरुहूताम् । पुरूऽ२ष्टूऽ२३४ताम् । गाथाऽ२नाऽ२३४याम् ॥
साऽ३नाश्रूऽ३ताम् ॥ आइन्द्रइतिब्र । वाइ । ताऽ२नाऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥

६५. इन्द्र इन्नो महोनां दाता वाजानां नृतुः । महाँ अभिज्ञ्वा यमत् ॥३॥

धा. १०. उ. न. स्व. २. वा. ॥ १ ॥

२५. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । गायत्री । इन्द्रः ।

६६. प्र व इन्द्राय मादनꣳ हर्यश्वाय गायत । सखायः सोमपाव्ने ॥१॥

६७. शꣳसेदुक्थꣳसुदानव उत द्युक्षं यथा नरः । चकृमा सत्यराधसे ॥२॥

सनश्रुतम् । सन । श्रुतम् । इन्द्रः । इति । ब्रवीतन । ब्रवीत । न ॥ इन्द्रः । इत् । नः । महोनाम् । दाता । वाजानाम् । नृतुः । महान् । अभिज्ञु । अभि । ज्ञु । आ । यमत् ॥

२५. प्र । वः । इन्द्राय । मादनम् । हर्यश्वाय । हरि । अश्वाय । गायत । सखायः । स । खायः । सोमपाव्ने । सोम । पाव्ने ॥ शꣳस । इत् । उक्थम् । सुदानवे । सु । दानवे । उत । द्युक्षम् । द्यु । क्षम् । यथा । नरः । चकृम ।

आऽ५इन्द्रइत् । नोऽ३माऽ३होनाम् ॥ आइन्द्रइन्नो । माऽ२होऽ२३४नाम् । दाताऽ२वाऽ२३४जा ॥ नाऽ३१न्नाऽ३र्त्तूः ॥ माहाꣳअभिज्ञु । आ । याऽ२मा-ऽ२३४औहोवा । ओऽ३काऽ२३४५ः ॥ दी. १२. उत्. न. मा. २९. यो. ॥ १८ ॥

१९. शाक्त्यम् ॥ शाक्त्यः । गायत्री । इन्द्रः ।

प्रवइन्द्राऽ२ । यमादाऽ२३४नाम् ॥ प्रवाऽ२इन्द्रा । औऽ३हो । याऽ२३४मा ॥ दाऽ३नाम् ॥ हराऽ२अश्वा । औऽ३हो । याऽ२३४गा ॥ याऽ३ता ॥ सखाऽ२यास्सो । औऽ३होऽ३ । मापोऽ२३४वा । आऽ५न्नोऽ६"-हाइ ॥ श्रीः ॥ शꣳसेदुक्थाऽ२म् । सुदानाऽ२३४वाइ ॥ शꣳसाऽ२इदुक्था । औऽ३होइ । सूऽ२३४दा ॥ नाऽ३वाइ । उताऽ२द्युक्षा । औऽ३होइ । या-ऽ२३४था ॥ नाऽ३राः ॥ चकृऽ२मासा । औऽ३होऽ३ । त्यारोऽ२३४वा । धाऽ५सोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ तुवन्नआऽ२इ । द्रवाजाऽ२३४५ः ॥ तुवाऽ२-

६८. त्वं न इन्द्र वाजयुस्त्वं गव्युश्शतक्रतो । त्वꣳ हिरण्ययुर्वसो ॥३॥

धा. ११. उ. ३. स्व. न. गौ. ॥ २ ॥

२६. मेधातिथिः काण्वः प्रियमेधश्चाङ्गिरसः । गायत्री । इन्द्रः ।

६९. वयमुत्वा तदिदर्था इन्द्र त्वायन्तः सखायः । कण्वा उक्थेभिर्जरन्ते ॥१॥

७०. न घेमन्यदा पपन वज्रिन्नपसो नविष्टौ । तवेदु स्तोमैश्चिकेत ॥२॥

७१. इच्छन्ति देवाः सुन्वन्तं न स्वप्नाय स्पृहयन्ति । यन्ति प्रमादमतन्द्राः ॥३॥

धा. ५. उ. १. स्व. २. पा. ३

सत्यराधसे । सत्य । राधसे ॥ त्वम् । नः । इन्द्र । वाजयुः । त्वम् । गव्युः । शतक्रतो । शत । क्रतो । त्वम् । हिरण्ययुः । वसो ॥

२६. वयम् । उ । त्वा । तदिदर्थाः । तदित् । अर्थाः । इन्द्र । त्वायन्तः । सखायः । स । खायः । कण्वाः । उक्थेभिः । जरन्ते ॥ न । घ । ईम् । अन्यत् । अन् । यत् । आ । पपन । वज्रिन् । अपसः । नविष्टौ । तव । इत् । उ । स्तोमैः । चिकेत ॥ इच्छन्ति । देवाः । सुन्वन्तम् । न । स्वप्नाय । स्पृहयन्ति । यन्ति । प्रमादम् । प्र । मादम् । अतन्द्राः । अ । तन्द्राः ॥

ऋआ । औऽ३होइ । द्राऽ२३४वा ॥ जाऽ३यूः ॥ तुवाऽ२म्गाव्यूः । औऽ३होइ । शाऽ२३४त ॥ क्राऽ३ताउ ॥ तुवाऽ२ꣳहिरा । औऽ३होऽ३ । एयायोऽ२३४वा । वाऽ५सोऽ६"हाइ ॥

दी. १. उत्. ९. मा. २४. घी. ॥ १९ ॥

२०. काण्वम् ॥ कण्वः । गाय इन्द्रः ।

वयमूऽ३त्वातदिदर्थाः ॥ ऐहिहाऽ२इ । वयमुत्वातदिदर्थाइन्द्रत्वायन्तस्सखाऽ२३याः ॥ काऽ२३४ण्वाः ॥ ऊ । क्थाइ । भिर्जोऽ२३४वा ॥ रन्ताऽ३याऽ२३४५ ॥श्रीः॥ नघेमाऽ३न्यदापपना ॥ ऐहिहाऽ२इ । नघेमन्यदापपनवज्रिन्नपसोनवाऽ२३इष्टाउ ॥ ताऽ२३४वेत् ॥ ऊ । स्तो । मैश्चोऽ२३४वा ॥ केताऽ३याऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ इच्छन्ताऽ३इदेवास्सुन्वन्ताम् ॥

२७. श्रुतकक्षः सुकक्षो वा आङ्गिरसः। गायत्री। इन्द्रः।

७२. इन्द्राय मद्वने सुतं परि ष्टोभन्तु नो गिरः। अर्कमर्चन्तु कारवः॥१॥

७३. यस्मिन्विश्वा अधि श्रियो रणन्ति सप्त सꣳसदः। इन्द्रꣳसुते हवामहे॥२॥

७४. त्रिकद्रुकेषु चेतनं देवासो यज्ञमत्नत। तमिद्वर्धन्तु नो गिरः॥३॥

धा. १४. उ. न. स्व. २. ला. ४

---

२७. इन्द्राय। मद्वने। सुतम्। परि। स्तोभन्तु। नः। गिरः। अर्कम्। अर्चन्तु। कारवः॥ यस्मिन्। विश्वाः। अधि। श्रियः। रणन्ति। सप्त। सꣳसदः। सम्। सदः। इन्द्रम्। सुते। हवामहे॥ त्रिकद्रुकेषु। त्रि। कद्रुकेषु। चेतनम्। देवासः। यज्ञम्। अत्नत। तम्। इत्। वर्द्धन्तु। नः। गिरः॥

ऐहिहाऽ२इ। इच्छन्तिदेवास्सुन्वन्तन्नस्वप्नायस्पृहयाऽ२३न्ती॥ याऽ२३४- न्ती॥ प्रा। मा। दमोऽ२३४वा॥ तन्द्राऽ३ऽयाऽ२३४५॥

दी. २१. उत्. ६. मा. १३. कि.॥२०॥

प्रथमस्यार्धः प्रपाठकः॥ प्रथमो विंशः॥

१. श्रौतकक्षम्॥ श्रुतकक्षः। गायत्री। इन्द्रः।

इन्द्रायमद्वनेसुतम्। इन्द्रायमोवा॥ द्वाऽ२नाइस्रऽ२ताम्। परिष्टो। भाऽ२३। हाऽ३हाऽ३। तूनोऽ२गाऽ२३४इराः॥ आर्कमर्चाऽ३। हाऽ३हा॥ तुकाराऽ२३वाऽ३४३ः॥ श्रीः॥ यस्मिन्विश्वाअधिश्रियः। यस्मिन्वि- श्वोवा॥ आऽ३धाइश्राऽ३याः। रणन्ति। साऽ२३। हाऽ३हाऽ३। प्तासाऽ२ꣳसाऽ२३४दाः॥ आइन्द्रꣳसुतेऽ३। हाऽ३हाइ॥ हवामाऽ२३हा- ऽ३४३इ॥ श्रीः॥ त्रिकद्रुकेषुचेतनम्। त्रिकद्रकोवा॥ षूऽ३चाइताऽ३- नाम्। देवासः। याऽ२३। हाऽ३हा३। ज्ञामाऽ२त्नाऽ२३४ता॥ तामि- द्वर्धाऽ३। हाऽ३हा॥ तुनोगाऽ२३इराऽ३४३ः। ओऽ२३४५इ॥ डा॥

दी. १२. उत्. ६ मा. २१. च.॥२१॥

प्रथमः खण्डः ॥

२८. इरिम्बिठिः काण्वः । गायत्री । इन्द्रः ॥

७५. अयं त इन्द्र सोमो निपूतो अधि बर्हिषि । एहीमस्य द्रवा पिब ॥१॥

७६. शाचिगो शाचिपूजनायꣳरणायते सुतः । आखण्डल प्रहूयसे ॥२॥

७७. यस्ते शृङ्गवृषो णपात्प्रणपात्कुण्डपाय्यः । न्यस्मिन्दध्र आ मनः ॥३॥

धा. १८. उ. १. स्व. ३. टि. ॥ ५ ॥

२९. कुसीदी काण्वः । गायत्री । इन्द्रः ।

७८. आ तू न इन्द्र क्षुमन्तं चित्रं ग्राभꣳसंगृभाय । महाहस्ती दक्षिणेन ॥१॥

---

२८. अयम् । ते । इन्द्र । सोमः । निपूतः । नि । पूतः । अधि । बर्हिषि । आ । इहि । ईम् । अस्य । द्रव । पिब ॥ शाचिगो । शाचि । गो । शाचिपूजन । शाचि । पूजन । अयम् । रणाय । ते । सुतः । आखण्डल । प्र । हूयसे ॥ यः । ते । शृङ्गवृषः । शृङ्ग । वृषः । नपात् । प्रणपात् । प्र । नपात् । कुण्डपाय्यः । कुण्ड । पाय्यः । नि । अस्मिन् । दध्रे । आ । मनः ॥

२९. आ । तु । नः । इन्द्र । क्षुमन्तम् । चित्रम् । ग्राभम् । सम् । गृभाय ।

---

२. इहवद्दैवोदासम् ॥ दिवोदासः । गायत्री । इन्द्रः ।

अयन्तइन्द्रसोऽ४मः । नाऽ२३४इ । पूतोअधिबर्हिषी ॥ निपूतो-अधिबर्हाऽ२३इषी । ऐहोइमाऽ२३स्या ॥ द्रवापाऽ२३४५इबाऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ शाचिगोशाचिपू । जनाऽ३ । आऽ२३४ । यꣳरणायतेसुताः ॥ अयꣳरणायतेसूऽ२३ताः ॥ आखण्डाऽ२३ला ॥ प्रहूयाऽ२३४५साऽ६५६-इ ॥ श्रीः ॥ यस्तेशृङ्गवृषः । नपाऽ३त् । प्राऽ२३४ । णपात्कुण्डपायियाः ॥ प्रणपात्कुण्डपायाऽ२३याः ॥ नियस्माऽ२३इन्दा ॥ ध्रआमाऽ२३४५ना-ऽ६५६ः ॥ ईऽ२३४हा ॥

दी. २२. उत् . ७. मा. १८. छै. ॥ २२ ॥

३. और्ध्वसद्मनम् ॥ ऊर्ध्वसद्मः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ।

अयन्तइन्द्रसोमः । उवाहाइ ॥ निपूतोअधिबर्हिष्युवाऽ२३होइ(द्विः)॥

७९. विद्मा हि त्वा तुविकूर्मिं तुविदेष्णं तुवीमघम् । तुविमात्रमवोभिः ॥२॥

८०. न हि त्वा शूर देवा न मर्तासो दित्सन्तम् । भीमं न गां वारयन्ते ॥३॥

धा. २१. उ. १. स्व. ७. के. ॥ ६ ॥

महाहस्ती । महा । हस्ती । दक्षिणेन ॥ विद्म । हि । त्वा । तुविकूर्मिम् । तुवि । कूर्मिम् । तुविदेष्णम् । तुवि । देष्णम् । तुवीमघम् । तुवि । मघम् । तुविमात्रम् । तुवि । मात्रम् । अवोभिः ॥ न । हि । त्वा । शूर । देवाः । न । मर्तासः । दित्सन्तम् । भीमम् । न । गाम् । वारयन्ते ॥

आइहीमस्या ॥ द्रावापाऽ२३४५इबाऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ शाचिगोशाचिपूजन । उवाहाइ ॥ अयꣳरणायतेसुतउवाऽ२३होइ(द्विः) ॥ आखण्डला ॥ प्रहूयाऽ२३४५साऽ६५६इ ॥ श्रीः ॥ यस्तेशृङ्गवृषोणपात् । उवाहाइ ॥ प्रणपात्कुण्डपाय्यउवाऽ२३होइ(द्विः) ॥ नायस्मिन्दा ॥ ध्राऽग्रामाऽ२३४५नाऽ६५६ः ॥ सुवृक्तिभिर्नृमादनंभरेऽ२षुवाऽ१ ॥

दी. २२. उत्. ४. मा. २३. झि. ॥२३॥

४. आकूपारम् ॥ आकूपारः । गायत्री । इन्द्रः ।

आतूनइ । द्रच्चुमाऽ३न्ताम् ॥ चित्रंग्राभꣳसंगृभाऽ२या । चित्रंग्राभꣳसम् । गृ । औऽ३होइ । भाऽ२३४या ॥ ऐहोइ । महाहस्तीदक्षाऽ२३होइ ॥ औहो । वाहोऽ२३४वा । णाऽ५इनोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ विद्माहित्वातुवि । कूऽ३र्मीम् ॥ तुविदेष्णंतुवीमाऽ२घाम् । तुविदेष्णान्तु । वा । औऽ३होइ । माऽ२३४घाम् ॥ ऐहोइ । तुविमात्रमाऽ२३होइ ॥ औहो । वाहोऽ२३४वा । वोऽ५भोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ नहित्वाशूर । दाऽ३इवाः ॥ नमर्त्तासोदित्साऽ२न्ताम् । नमर्तासः । दा । औऽ३होइ । त्साऽ२३४न्ताम् ॥ ऐहोइ । भीमन्नगांवाराऽ२३होइ ॥ औहो । वाहोऽ२३४वा । याऽ५न्तोऽ६"हाइ ॥

दी. २९. उत्. ११. मा. २४. ती. ॥२४॥

४

३०. त्रिशोकः काण्वः। गायत्री। इन्द्रः।

८१. अभि त्वा वृषभा सुते सुतꣳसृजामि पीतये। तृम्पा व्यश्नुही मदम् ॥१॥

८२. मा त्वा मूरा अविष्यवो मोपहस्वान आ दभन्।

मा कीं ब्रह्मद्विषं वनः ॥२॥

८३. इह त्वा गोपरीणसं महे मन्दन्तु राधसे। सरो गौरो यथा पिब ॥३॥

धा. १२. उ. न. स्व. १. य. ॥७॥

३१. मेधातिथिः काण्वः प्रियमेधश्चाङ्गिरसः। गायत्री। इन्द्रः॥

८४. इदं वसो सुतमन्धः पिबा सुपूर्णमुदरम्। अनाभयिन्ररिमा ते ॥१॥

---

३०. अभि। त्वा। वृषभ। सुते। सुतम्। सृजामि। पीतये। तृम्प।
वि। अश्नुहि। मदम्॥ मा। त्वा। मूराः। अविष्यवः। मा। उपहस्वानः।
उप। हस्वानः। आ। दभन्। मा। कीम्। ब्रह्मद्विषम्। ब्रह्म। द्विषम्। वनः॥
इह। त्वा। गोपरीणसम्। गो। परीणसम्। महे। मन्दन्तु। राधसे। सरः।
गौरः। यथा। पिब॥

३१. इदम्। वसो। सुतम्। अन्धः। पिब। सुपूर्णम्। सु। पूर्णम्।

---

५. आर्षभम्॥ ऋषभः। गायत्री। इन्द्रः।

अभित्वावृषभासुते। सुतꣳसृजोवा॥ मिपीतायाऽ२इ। सुतꣳसृ-
जामि। पीताऽ२३याइ॥ त्राऽ२३म्पाऽ३॥ वाऽ२याऽ२३४औहोवा॥
श्नुहीमदाऽ२३४५म्॥ श्रीः॥ मात्वामूराअविष्यवः। मोपहस्वोवा॥
नआदाभाऽ२न्। मोपहस्वानः। आदाऽ२३भान्॥ माऽ२३कोऽ३म्॥
ब्राऽ२ह्माऽ२३४औहोवा॥ द्विषंवनाऽ२३४५ः॥ श्रीः॥ इहत्वागोप-
रीणसम्। महेमन्दोवा॥ तुराधासाऽ२इ। महेमन्दन्तु। राधाऽ२३साइ॥
साऽ२३राऽ३ः॥ गौऽ२राऽ२३४औहोवा॥ यथापिबाऽ२३४५॥

दी. ३०. उत्, १३. मा. १८. बै. ॥२५॥

६. गारम्॥ गरः। गायत्री। इन्द्रः।

इदंवसोसुतमन्धाऽ२३ए॥ पिबासुपूऽ३र्णामुदरौ। होऽ२वा।

८५. नृभिर्धौतः सुतो अश्नैरव्या वारैः परिपूतः । अश्वो न निक्तो नदीषु ॥२॥

८६. तं ते यवं यथा गोभिः स्वादुमकर्म श्रीणन्तः ।

इन्द्र त्वास्मिन्त्सधमादे ॥३॥

धा. ९. उ. २- स्व. न. थौ. ॥८॥

द्वितीयः खण्डः ॥

३२. विश्वामित्रो गाथिनः । गायत्री । इन्द्रः ॥

८७. इदꣳह्यन्वोजसा सुतꣳराधानां पते । पिबात्वा३स्य गिर्वणः ॥१॥

८८. यस्ते अनु स्वधामसत्सुते नियच्छ तन्वम् । स त्वाममत्तु सोम्य ॥२॥

उदरम् । उ । दरम् । अनाभयिन् । अन् । आभयिन् । ररिम । ते ॥ नृभिः । धौतः । सुतः । अश्नैः । अव्याः । वारैः । परिपूतः । परि । पूतः । अश्वः । न । निक्तः । नदीषु ॥ तम् । ते । यवम् । यथा । गोभिः । स्वादुम् । अकर्म । श्रीणन्तः । इन्द्र । त्वा । अस्मिन् । सधमादे । सध । मादे ॥

३२. इदम् । हि । अनु । ओजसा । सुतम् । राधानाम् । पते । पिब । तु । अस्य । गिर्वणः । गिः । वनः । यः । ते । अनु । स्वधाम् । स्व । धाम् । असत् । सुते ।

पिबासुपूर्णामुदरौ । होऽ३वा ॥ आनाभाऽ३यीन् ॥ ररिमाता । औऽ३-होवा ॥ श्रीः ॥ नृभिर्धौतस्सुतोअश्नाऽ३इरे । अव्यावारैऽ३ऽपारिपूतौ । होऽ३वा । अव्यावारैऽपारिपूतौ । होऽ३वा ॥ आश्वोनाऽ३नी ॥ क्तोनदीषू । औऽ३होवा ॥ श्रीः ॥ तन्तेयवंयथागोभीऽ३रे ॥ स्वादुमक-ऽ३र्माश्रीणन्तौ । होऽ३वा । स्वादुमकर्माश्रीणन्तौ । होऽ३वा ॥ आइन्द्रा-त्वाऽ३स्मीन् ॥ सधमादा । औऽ३होवा । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. ३२. उत्. न. मा. ७. ये. ॥२६॥

७. घृतश्चुन्निधनम् ॥ प्रजापतिः । गायत्री । इन्द्रः ।

इदꣳह्यनूऽ३ओजसा ॥ सुतꣳराधा । नांपातौ । होवाऽ३हाइ । पिबातुव । स्यगाइर्वाणौ । होवाऽ३हाइ ॥ पिबातुवौ । होवाऽ३हा ॥

८९. प्र ते अश्नोतु कुक्ष्योः प्रेन्द्र ब्रह्मणा शिरः । प्र बाहू शूर राधसा ॥३॥

धा. १० उ. १. स्व. ४. पी. ॥९॥

३३. मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । गायत्री । इन्द्रः ॥

९०. आ त्वेता नि षीदतेन्द्रमभि प्रगायत । सखाय स्तोमवाहसः ॥१॥

९१. पुरूतमं पुरूणामीशानं वार्याणाम् । इन्द्रꣳसोमे सचा सुते ॥२॥

९२. स घा नो योग आ भुवत्स राये स पुरन्ध्या । गमद्वाजेभिरा स नः ॥३॥

धा. ८. उ. १. स्व. ४. टी. ॥१०॥

नि । यच्छ । तन्वम् । सः । त्वा । ममत्तु । सोम्य ॥ प्र । ते । अश्नोतु । कुक्ष्योः । प्र । इन्द्र । ब्रह्मणा । शिरः । प्र । बाहूइति । शूर । राधसा ॥

३३. आ । तु । आ । इत । नि । सीदत । इन्द्रम् । अभि । प्र । गायत । सखायः । स । खायः । स्तोमवाहसः । स्तोम । वाहसः ॥ पुरूतमम् । पुरूणाम् । ईशानम् । वार्याणाम् । इन्द्रम् । सोमे । सचा । सुते ॥ सः । घ । नः । योगे ।

स्यगाइः । वाऽ२नाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ यस्तेअनुस्वाऽ३धामसात् ॥ सुताइनिय । छतानुवमौ । होवाऽ३हाइ । सत्वामम । तुसोमायौ । होवाऽ३हाइ ॥ सत्वाममौ । होवाऽहा ॥ तुसो । माऽ२याऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ प्रतेअश्नोतूऽ३कुक्षियोः ॥ प्राइन्द्रब्र । ह्मणाशाइरौ । होवाऽ३हाइ । प्रबाहूशू । रराधासौ । होवाऽ३हाइ ॥ प्रबाहूशौ । होवाऽ३हा ॥ ररा । घाऽ२साऽ२३४औहोवा ॥ घृतश्चुताऽ२३४५ः ॥

दी. ३१. उत्. १७. मा. २१. ख. ॥२७॥

८. दैवातिथम् ॥ देवातिथिः । गायत्री । इन्द्रः ।

आतूऽ३४ । एतानि । षीदाऽ६ता ॥ इन्द्रमभाइ । प्रगायता । साखायस्तोम । वा । औऽ३हो । ववाऽ२हाऽ२३४साः ॥ हयाइ । साखायस्तोम । वा । औऽ३हो ॥ हुम्माऽ२३ । हाऽ३४५सोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥

३४. शुनश्शेप आजीगर्तिः । गायत्री । इन्द्रः ।

६३. योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रमूतये ॥१॥
६४. अनु प्रत्नस्यौकसो हुवे तुविप्रतिं नरम् । यं ते पूर्वं पिता हुवे ॥२॥
६५. आ घा गमद्यदि श्रवत्सहस्रिणीभिरूतिभिः । वाजेभिरुप नो हवम् ॥३॥
धा. ९. उ. न. स्व. २. ला. ॥ ११ ॥

आ । भुवत् । सः । राये । सः । पुरन्ध्या । पुरम् । ध्या । गमत् । वाजेभिः । आ । सः । नः ॥

३४. योगेयोगे । योगे । योगे । तवस्तरम् । वाजेवाजे । वाजे । वाजे । हवामहे । सखायः । स । खायः । इन्द्रम् । ऊतये ॥ अनु । प्रत्नस्य । ओकसः । हुवे । तुविप्रतिम् । तुवि । प्रतिम् । नरम् । यम् । ते । पूर्वम् । पिता । हुवे ॥

पुरूऽ३४ । तमंपु । रूऽ६णाम् ॥ ईशानंवा । रियाणाम् । इन्द्र२सोमेस । चा । औऽ३हो । ववाऽ२सूऽ२३४ताइ ॥ हयाइ । इन्द्र२सोमेस । चा । औऽ३हो ॥ हुम्माऽ२३ । सूऽ३४५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सखाऽ३४ । नोयोगे । आभूऽ६ऽवात् ॥ सरायेसाः । पुरन्धिया । गमद्वाजेभिः । आ । औऽ३हो । ववाऽ२साऽ२३४नाः ॥ हयाइ । गमद्वाजेभिः । आ । औऽ३हो हुम्माऽ२३ । साऽ३४५नोऽ६"हाइ ॥ दी. २६. उत्. ९. मा. १६. घू ॥२८॥

९. सौमेधम् ॥ सुमेधाः । गायत्री । इन्द्रः ।

योगेयोगेतवाहाउस्ताराम् ॥ वाजेवाजे । हवाऽ२माहाइ । हूवाइ । औऽ३होऽ२३४वा । साखायइ । द्रमूऽ२तायाइ । हूवाइ । औ३ऽहो२३४वा ॥ सखायआ ॥ हूवाऽ२इ । औऽ३होऽ२३४५वाऽ६५६ ॥ द्रमूऽ३तये-ऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ अनुप्रत्नस्यौहाउकासाः ॥ हूवेतुवि । प्रताऽ२इन्नाराम् । हूवाइ । औऽ३होऽ२३४वा । यान्तेपूर्वम् । पिताऽ२हूवाइ । हूवाइ । औऽ३होऽ३४५वा । यन्तेपूर्वाम् । हूवाऽ२इ । औऽ३होऽ२३४५वाऽ६५६ ॥

३५. नारदः काण्वः । उष्णिक् । इन्द्रः ॥

१ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३क २र
९६. इन्द्र सुतेषु सोमेषु क्रतुं पुनीष उक्थ्यम् ।
३ २ ३ २ ३ १ २ १ २
विदे वृधस्य दक्षस्य महा२ँहि षः ॥१॥

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
९७. स प्रथमे व्योमनि देवाना२ँसदने वृधः ।
३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २
सुपारः सुश्रवस्तमस्समप्सुजित् ॥२॥

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
९८. तमु हुवे वाजसातय इन्द्रं भराय शुष्मिणम् ।
१ २ ३ १ २र ३ १ २ ३ २
भवा नस्सुम्ने अन्तमस्सखा वृधे ॥३॥

धा. १५. उ. न. स्व. २. वा. ॥ १२ ॥

तृतीयः खण्डः ॥

---

३ १ २र १ २र ३ १ २ ३ १ २ १ २र १ २र
आ । घ । गमत् । यदि । श्रवत् । सहस्रिणीभिः । ऊतिभिः । वाजेभिः । उप ।
३ १ २र
नः । हवम् ॥

१ २र ३ १ २ १ २र १ २र ३ क २र ३ २ ३ १ २
३५. इन्द्र । सुतेषु । सोमेषु । क्रतुम् । पुनीषे । उक्थ्यम् । विदे । वृधस्य ।
१ २र ३ २ ३ २ १२ ३
दक्षस्य । महान् । हि । सः ॥ सः । प्रथमे । व्योमनि । वि । ओमनि । दे-
१ २ १ २र ३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २र
वानाम् । सदने । वृधः । सुपारः । सु । पारः । सुश्रवस्तमः । सु । श्रवस्तमः ।
३ २ ३ २ ३ १ २र १ २र
। अप्सुजित् । अप्सु । जित् । तम् । उ । हुवे । वाजसातये । वाज ।

---

१ १ १ १ २र र र र १ २ १ २ र
॥ऽ३हुवेऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ आघागमद्यदीहाउश्रावात् ॥ साहस्रिणी ।

१ २ ५ १ २र १
भरूऽ२ताइभाइः । हूवाइ । औऽ३होऽ२३४वा । वाजेभिरु । पनोऽ२-

१ २ ५ ३र र २ १ न
हावाम् । हूवाइ । औऽ३होऽ२३४वा । वाजेभिरू । हूवाऽ२३ । औऽ३हो-

२ १ १ १ ५
ऽ२३४५वाऽ६५६ ॥ पनोऽ३हवाऽ२३४५म् ।

दीर्घ. २६. इत् . ६. मा. २९. को ॥ २९॥

१०. कौत्सम् ॥ कुत्सः । उष्णिक् । इन्द्रः ।

२ र र १ २ १ १ २ १ २ र १
इन्द्रसुतेषुसोमेषू ॥ क्रतूऽ२म्पुनाइ । षउक्थियाम् । विदेवार्द्धोऽ२ ।

१ २ र १ १ २
स्यदक्षस्या ॥ महा२ँहाइषाऽ२ः ॥ मह२ँऽ२३हिषाऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥

र र १ २ १र १र २ र १ २ र १
सप्रथमेवियोमानी ॥ देवाऽ२ना२ँसा । दनेवृधाः । सुपारास्सूऽ२ । श्रवस्तमाः ॥

३६. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः। बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) अग्निः॥

९९. एना वो अग्निं नमसोर्जो नपातमा हुवे।
प्रियं चेतिष्ठमरतिꣳस्वध्वरं विश्वस्य दूतममृतम् ॥१॥

१००. स योजते अरुषा विश्वभोजसा स दुद्रवत्स्वाहुतः।
सु ब्रह्मा यज्ञः सुशमी वसूनां देवं राधो जनानाम् ॥२॥

धा. १४. उ. १. स्व. ५. तु. ॥१३॥

३७. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः। बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) उषा॥

१०१. प्रत्यु अदर्श्यायत्यू३च्छन्ती दुहिता दिवः।
अपो मही वृणुते चक्षुषा तमो ज्योतिष्कृणोति सूनरी ॥१॥

सातये। इन्द्रम्। भराय। शुष्मिणम्। भव। नः। सुम्ने। अन्तमः। सखा। स। खा। वृधे॥

३६. एना। वः। अग्निम्। नमसा। ऊर्जः। नपातम्। आ। हुवे। प्रियम्। चेतिष्ठम्। अरतिम्। स्वध्वरम्। सु। अध्वरम्। विश्वस्य। दूतम्। अमृतम्॥ अ। मृतम्। सः। योजते। अरुषा। विश्वभोजसा। विश्व। भोजसा। सः। दुद्रवत्। स्वाहुतः। सु। आहुतः। सुब्रह्मा। सु। ब्रह्मा। यज्ञः। सुशमी। सु। शमी। वसूनाम्। देवम्। राधः। जनानाम्॥

३७. प्रति। उ। अदर्शि। आयती। आ। यती। उच्छन्ती। दुहिता। दिवः। अप। उ। मही। वृणुते। चक्षुषा। तमः। ज्योतिः। कृणोति। सूनरी। सु। नरी॥ उत्। उस्रियाः। उ। स्रियाः। सृजते। सूर्यः। सचा। उद्यत्।

समप्स्वजोऽ२र्त् ॥ समाऽ२३प्सुजीऽ३४३त् ॥ श्रीः ॥ तमुहुवेवाजसा-
तायाइ ॥ इन्द्राऽ२म्भरा। यशुष्मिणाम्। भवानास्सुऽ२। म्नेअन्तमाः ॥
सखावाधाऽ२इ ॥ सखाऽ२३वृधाऽ३४३इ। ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥

दी. १६. उत्. १५. मा. १७. डे. ॥३०॥

१०२. उदुस्रियाः सृजते सूर्यः सचा उद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् ।
तवेदुषो व्युषि सूर्यस्य च सं भक्तेन गमेमहि ॥२॥
फा. १५. उ. ना. स्व. २. वा. ॥१४॥

३८. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) अश्विनौ ॥

१०३. इमा उ वां दिविष्टय उस्रा हवन्ते अश्विना ।
अयं वामह्वेऽवसे शचीवसू विशंविशꣳ हि गच्छथः ॥१॥
१०४. युवं चित्रं ददथुर्भोजनं नरा चोदेथाꣳ सूनृतावते ।
अर्वाग्रथꣳ समनसा नि यच्छतं पिबतꣳ सोम्यं मधु ॥२॥
धा. १७. उ. १. स्व. २. चा. ॥१५॥

चतुर्थः खण्डः ॥

३९. अवत्सारः काश्यपः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

१०५. अस्य प्रत्नामनु द्युतꣳ शुक्रं दुदुह्रे अह्रयः । पयः सहस्रसामृषिम् ॥१॥
१०६. अयं सूर्य इवोपदृगयꣳ सराꣳसि धावति । सप्त प्रवत आ दिवम् ॥२॥
१०७. अयं विश्वानि तिष्ठति पुनानो भुवनोपरि । सोमो देवो न सूर्यः ॥३॥ ते ।

उत् । यत् । नक्षत्रम् । अर्चिवत् । तव । इत् । उषः । व्युषि । वि । उषि । सूर्यस्य । च । सम् । भक्तेन । गमेमहि ॥

३८. इमाः । उ । वाम् । दिविष्टयः । उस्रा । उ । स्रा । हवन्ते । अश्विना । अयम् । वाम् । अह्वे । अवसे । शचीवसू । शची । वसूइति । विशंविशम । विशम् । विशम् । हि । गच्छथः ॥ युवम् । चित्रम् । ददथुः । भोजनम् । नरा । चोदेथाम् । सूनृतावते । सु । नृतावते । अर्वाक् । रथम् । समनसा । स । मनसा । नि । यच्छतम् । पिबतम् । सोम्यम् । मधु ॥

३९. अस्य । प्रत्नाम् । अनु । द्युतम् । शुक्रम् । दुदुह्रे । अह्रयः । आ । ह्रयः । पयः । सहस्रसाम् । सहस्र । साम् । ऋषिम् । अयम् । सूर्यः । इव । । उपदृक् उप । दृक् । अयम् । सराꣳसि । धावति । सप्त । प्रवतः । आ ।

४०. प्रथमायाः शुनश्शेप आजीगर्तिः, देवरातः कृत्रिमो वैश्वामित्रः शिष्टयोः मेधातिथिः काण्वः। गायत्री। पवमानः सोमः।

१०८. एष प्रत्नेन जन्मना देवो देवेभ्यः सुतः। हरिः पवित्रे अर्षति ॥१॥

१०९. एष प्रत्नेन मन्मना देवो देवेभ्यस्परि। कविर्विप्रेण वावृधे ॥२॥

११०. दुहानः प्रत्नमित्पयः पवित्रे परि षिच्यसे।
क्रन्दं देवाँ अजीजनः ॥३॥

धा. ६. उ. न. स्व. २. हा ॥१७॥

४१. प्रथमायास्तृतीयस्याश्च काश्यपोऽसितो देवलो वा, द्वितीयस्याः अमहीयुराङ्गिरसः। गायत्री। पवमानः सोमः।

१११. उप शिक्षापतस्थुषो भियसमा धेहि शत्रवे। पवमान विदा रयिम् ॥१॥

११२. उपो षु जातमप्तुरं गोभिर्भङ्गं परिष्कृतम्। इन्दुं देवा अयासिषुः ॥२॥

११३. उपास्मै गायता नरः पवमानायेन्दवे। अभि देवाँ इयक्षते ॥३॥

धा. ५. उ. न. स्व. न. वौ. ॥१८॥

पञ्चमः खण्डः ॥

दिवम् ॥ अयम्। विश्वानि। तिष्ठति। पुनानः। भुवना। उपरि। सोमः। देवः। न। सूर्यः ॥

४०. एषः। प्रत्नेन। जन्मना। देवः। देवेभ्यः। सुतः। हरिः। पवित्रे। अर्षति। एषः। प्रत्नेन। मन्मना। देवः। देवेभ्यः। परि। कविः। विप्रेण। वि। प्रेण। वावृधे ॥ दुहानः। प्रत्नम्। इत्। पयः। पवित्रे। परि। सिच्यसे। क्रन्दन्। देवान्। अजीजनः ॥

४१. उप। शिक्ष। अपतस्थुषः। अप। तस्थुषः। भियसम्। आ। धेहि। शत्रवे। पवमान। विदाः। रयिम् ॥ उप। उ। सु। जातम्। अप्तुरम्। गोभिः। भङ्गम्। परिष्कृतम्। परि। कृतम्। इन्दुम्। देवाः। अयासिषुः। उप। अस्मै। गायत। नरः। पवमानाय। इन्दवे। अभि। देवान्। इयक्षते ॥

४२. त्रित आप्त्यः। गायत्री। पवमानः सोमः।

११४. प्र सोमासो विपश्चितोऽपो नयन्त ऊर्मयः। वनानि महिषा इव ॥१॥

११५. अभि द्रोणानि बभ्रवः शुक्रा ऋतस्य धारया।
वाजं गोमन्तमक्षरन् ॥२॥

११६. सुता इन्द्राय वायवे वरुणाय मरुद्भ्यः।
सोमा अर्षन्तु विष्णवे ॥३॥

धा. १२. उ. न. स्व. ३. १९. वि ॥१९॥

४३. सप्तर्षयः। बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) पवमानः सोमः।

११७. प्र सोम देववीतये सिन्धुर्न पिप्ये अर्णसा।
अꣳशोःपयसा मदिरो न जागृविरच्छा कोशं मधुश्चुतम् ॥१॥

---

४२. प्र। सोमासः। विपश्चितः। विपः। चितः। अपः। नयन्ते। ऊर्मयः। वनानि। महिषाः। इव ॥ अभि। द्रोणानि। बभ्रवः। शुक्राः। ऋतस्य ॥ धारया। वाजम्। गोमन्तम्। अक्षरन् ॥ सुताः। इन्द्राय। वायवे। वरुणाय। मरुद्भ्यः। सोमाः। अर्षन्तु। विष्णवे ॥

४३. प्र। सोम। देववीतये। देव। वीतये। सिन्धुः। न। पिप्ये। अर्णसा। अꣳशोः। पयसा। मदिरः। न। जागृविः। अच्छ। कोशम्। मधुश्चुतम्।

---

११. आश्वम् ॥ अश्वः। गायत्री। पवमानः सोमः।

अभिद्रोणाऽ२निबभ्रवाः ॥ शुक्राऋतस्यधाराऽ२या। वाजंगोमा-
ऽ२३न्ताम् ॥ आक्षाऽ३२उवाऽ३ ॥ राऽ२३४५न् ॥

दी. ५. उत्. २. मा. ५. फु ॥३१॥

१२. सोमसाम ॥ सोमः। गायत्री। पवमानः सोमः।

सुताइन्द्रा ॥ यवायवाइ। वारुणायाऽ३माऽ३। रुद्भियाः ॥
सोमाआर्षाऽ३४। हाउ ॥ तुवाऽ५इष्णवाइ। होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. न. उत्. न. मा. ८. ऐ ॥३२॥

११८. आहर्यतो अर्जुनो अत्के अव्यत प्रियः सूनुर्न मर्ज्यः ।
तमीꣳ हिन्वन्त्यपसो यथा रथं नदीष्वा गभस्त्योः ॥२॥

धा. १२. उ. न. स्व. ५. रु ॥२०॥

४४. श्यावाश्व आत्रेयः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

११९. प्र सोमासो मदच्युतः श्रवसे नो मघोनाम् । सुता विदथे अक्रमुः ॥१॥

मधु । श्चुतम् ॥ आ । हर्यतः । अर्जुनः । अत्के । अव्यत । प्रियः । सूनुः । न । मर्ज्यः । तम् । ईम् । हिन्वन्ति । अपसः । यथा । रथम् । नदीषु । आ । गभस्त्योः ॥

४४. प्र । सोमासः । मदच्युतः । मद । च्युतः । श्रवसे । नः । मघोनाम् ।

---

१३. यौधाजयम् ॥ युधाजित् । बृहती । पवमानः सोमः ।

प्रसोऽ३१ । माऽ२दे । व । वाइताऽ२३४याइ ॥ साइन्धूऽ३ः । नपाऽ२इ । प्येआऽ३४५ । णाऽ२३४सा । अꣳशोꣳपया । सा । मदिरोऽ२ । नजाऽ३४५ । गृऽ२३४वीः ॥ अच्छाऽ२ ॥ कोशाऽ२म् । मधूऽ३४५ ॥ श्चूऽ२३४ताम् ॥ श्रीः ॥ अच्छाऽ३१ । कोऽ२शम् । म । धूश्चूऽ२३४-ताम् ॥ आच्छाऽ३ । कोशाऽ२म् । मधूऽ३४५ । श्चूऽ२३४ताम् । आहार्यतो । अ । जुनोआऽ२ । त्केआऽ३४५ । व्याऽ२३४ता ॥ प्रियाऽ२ः ॥ सूनूऽ२ः । नमाऽ३४५ ॥ जीऽ२३४याः ॥ श्रीः ॥ प्रियाऽ३१ः । सूऽ३नुः । न । मार्जोऽ२३४याः ॥ प्रायाऽ३ः । सूनूऽ२ः । नमा३४५ । जीऽ२३४याः । तमाइꣳ हिन्वा । ति । अपसोऽ२ । यथाऽ३४५ । राऽ२३४थाम् ॥ नदाऽ२इ ॥ षूवाऽ२ । गभाऽ३४५ ॥ स्तीऽ२३४योः ॥

दी. ७. उत्. ६. मा. २८. चै ॥ ३३ ॥

१४. सꣳहितम् ॥ सꣳहितः साध्या देवाः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

प्रसोमासोम । दाऽ२च्युताः ॥ श्रवाऽ२ । साऽ२३इनो ।

१२०. आदीꣳ हꣳसो यथा गणं विश्वस्यावीवशन्मतिम् ।
अत्यो न गोभिरज्यते ॥२॥

१२१. आदीं त्रितस्य योषणो हरिꣳ हिन्वन्त्यद्रिभिः ।
इन्दुमिन्द्राय पीतये ॥३॥
धा. १४. उ. न. स्व. ४. ली ॥२१॥

४५. प्रथमयोः अग्निश्चाक्षुषः । तृतीयस्याः प्रजापतिर्वैश्वामित्रो वाच्यो वा ।
उष्णिगनुष्टुभौ । पवमानः सोमः ।

१२२. अया पवस्व देवयू रेभन्पवित्रं पर्येषि विश्वतः । मधोर्धारा असृक्षत ॥१॥
१२३. पवते हर्यतो हरिरति ह्वराꣳसि रꣳह्या । अभ्यर्ष स्तोतृभ्यो वीरवद्यशः ॥२॥

सुताः । विदथे । अक्रमुः ॥ आत् । ईम् । हꣳसः । यथा । गणम् । विश्वस्य ।
अवीविशत् । मतिम् । अत्यः । न । गोभिः । अज्यते ॥ आत् । ईम् । त्रितस्य ।
योषणः । हरिम् । हिन्वन्ति । अद्रिभिः । अ । द्रिभिः । इन्दुम् । इन्द्राय ।
पीतये ॥

४५. अया । पवस्व । देवयुः । रेभन् । पवित्रम् । परि । एषि । विश्वतः ।
मधोः । धाराः । असृक्षत ॥ पवते । हर्यतः । हरिः । अति । ह्वराꣳसि ।

माऽ२घोनाम् ॥ सूऽ२३ताः ॥ वाऽ२इदा । थेआऽ२३ । हाउवाऽ३ ॥
क्राऽ२३४मूः ॥ दी. ४. उत्. १. मा. ८. तै ॥३४॥

१५. सफम् ॥ देवाः । ककुप् । पवमानः सोमः ।

अयापाऽ३वस्व । दाइवाऽ२३४यूः ॥ रेभन्पवाइत्राऽ२म् । परि-
याइषीऽ३वाऽ३इ । श्वाऽ३२३४ताः ॥ मधोः ॥ धाराआऽ३साऽ३ ।
क्षाऽ३४५तोऽ६"हाइ ॥ दी. ३. उत्. ४. मा. १० ढौ । ॥३५॥

१६. आक्षारम् ॥ प्रजापतिः । उष्णिक् । पवमानः सोमः ।

पव । तेहाऽ३४ । औहोऽ५र्यतोहराइः ॥ अतिह्वराꣳसिरꣳहाऽ२३-

१ २ ३ १　२र३　२ ३　१ २ ३ १ २र
१२४. प्र सुन्वानायान्धसो मर्तो न वष्ट तद्वचः ।
२ ३ १ २　३ १ २ ३ २　३ १　२र
अप श्वानमराधसꣳहता मखं न भृगवः ॥३॥

धा. ९. उ. न. स्व. ३. लि. ॥२२॥

षष्ठः खण्डः ॥

इति द्वितीयोऽध्यायः ॥

(इति प्रथमप्रपाठकस्य द्वितीयोऽर्धः)

(प्रथमप्रपाठकश्च समाप्तः)

---

१ २र　३ २　३　१ २　३ १ २　१ २र　२　३　१ २　१ २र
रꣳह्या । अभि । अर्ष । स्तोतृभ्यः । वीरवत् । यशः ॥ प्र । सुन्वानाय । अन्धसः ।
१ २र　३　२　१ २र　१ २र　१ २र　३　१ २　३　१ २
मर्तः । न । वष्ट । तत् । वचः । अप । श्वानम् । अराधसम् । अ । राधसम् ।
३ २　३ २　१ २र
हत । मखम् । न । भृगवः ॥

इति द्वितीयोऽध्यायः ॥

२　३ २　३ २　र　१र　२ ४ ५　३
याऽ३४ ॥ अभाऽ३४अर्षा ॥ स्तोतृभ्योवाइ । राऽ३वद्य ॥ शा-
१ १ १
ऽ२३४५ः ॥

दी. ६. उत्. १. मा. ५. कु ॥३६॥

१७. गौरीवितम् ॥ गौरीवितिः । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ।

५　३र २　४　५　१ र　१　र
प्रसु । न्वानाऽ३ । यअन्धसाः ॥ मर्तोनवष्टतद्वचाऽ२३ः । आपश्वा-
२　४　१ र　२　४　५
नाऽ३१२३म् । अराऽ४घसाम् ॥ हातामखाऽ३१२३म् ॥ नभोवा ।
४　५
गाऽ५वोऽ६"हाइ ॥

दी. ४. उत्. न. मा. ७. ले ॥३७॥

१८. गौतमम् ॥ गौतमः । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ।

५　३र २र३ ४ ५　२ १ २ १　२ १ ^　३ २ ^　३र
प्रसुन्वानायअन्धसाः । मर्तोनवा । ष्टतद्वचाऽ२ः । अपा । औहो-
५　१र　२ र १ ३　१ १ १　३ २ ^　३र　५　३ २ ^
ऽ२३४वा । श्वानमराधसाऽ२३४५म् ॥ हता । औहोऽ२३४वा । मखा ।
३र　५　४　४
औहोऽ२३४वा ॥ नभृऽ५गवाः । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. ७. उत्. २. मा. ६. छू ॥३८॥

अथ तृतीयोऽध्यायः ।

(द्वितीयप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्द्धः)

४६. जमदग्निर्भार्गवः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

१२५. पवस्व वाचो अग्रियः सोम चित्राभिरूतिभिः ।
अभि विश्वानि काव्या ॥१॥

१२६. त्वꣳसमुद्रिया अपोग्रियो वाच ईरयन् । पवस्व विश्वचर्षणे ॥२॥

१२७. तुभ्येमा भुवना कवे महिम्ने सोम तस्थिरे । तुभ्यं धावन्ति धेनवः ॥३॥
धा. १२. उ. न. स्व. ४ यी. ॥ १ ॥

४७. अमहीयुराङ्गिरसः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

१२८. पवस्वेन्दो वृषा सुतः कृधी नो यशसो जने । विश्वा अप द्विषो जहि ॥१॥

१२९. यस्य ते सख्ये वयꣳसासह्याम पृतन्यतः । तवेन्दो द्युम्न उत्तमे ॥२॥

१३०. या ते भीमान्यायुधा तिग्मानि सन्ति धूर्वणे ।
रक्षा समस्य नो निदः ॥३॥
धा. ११. उ. न. स्व. १. ह ॥ २ ॥

४८. कश्यपो मारीचः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

१३१. वृषा सोम द्युमाँ असि वृषा देव वृषव्रतः । वृषा धर्माणि दध्रिषे ॥१॥

---

४६. पवस्व । वाचः । अग्रियः । सोम । चित्राभिः । ऊतिभिः । अभि । विश्वानि । काव्या ॥ त्वम् । समुद्रियाः । सम् । उद्रियाः । अपः । अग्रियः । वाचः । ईरयन् । पवस्व । विश्वचर्षणे । विश्व । चर्षणे ॥ तुभ्य । इमा । भुवना । कवे । महिम्ने । सोम । तस्थिरे । तुभ्यम् । धावन्ति । धेनवः ॥

४७. पवस्व । इन्दो । वृषा । सुतः । कृधि । नः । यशसः । जने । विश्वाः । अप । द्विषः । जहि ॥ यस्य । ते । सख्ये । स । ख्ये । वयम् । सासह्याम । पृतन्यतः । तव । इन्दो । द्युम्ने । उत्तमे ॥ या । ते । भीमानि । आयुधा । तिग्मानि । सन्ति । धूर्वणे । रक्ष । समस्य । नः । निदः ॥

४८. वृषा । सोम । द्युमान् । असि । वृषा । देव । वृषव्रतः । वृष ।

१३२. वृष्णस्ते वृष्ण्यꣳशवो वृषा वनं वृषा सुतः । स त्वं वृषन्वृषेदसि ॥२॥

१३३. अश्वो न चक्रदो वृषा सं गा इन्दो समर्वतः । विनोराये दुरो वृधि ॥३॥

धा. ९. उ. न. स्व. ५. लु ॥३॥

४९. भृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्भार्गवो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

१३४. वृषा ह्यसि भानुना द्युमन्तं त्वा हवामहे । पवमान स्वर्दृशम् ॥१॥

१३५. यदद्भिः परिषिच्यसे मर्मृज्यमान आयुभिः । द्रोणे सधस्थमश्नुषे ॥२॥

१३६. आ पवस्व सुवीर्यं मन्दमानस्स्वायुध । इहो ष्विन्दवा गहि ॥३॥

धा. ७. उ. न. स्व. न. यौ. ॥४॥

५०. अमहीयुराङ्गिरसः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

१३७. पवमानस्य ते वयं पवित्रमभ्युन्दतः । सखित्वमा वृणीमहे ॥१॥

१३८. ये ते पवित्रमूर्मयोऽभिक्षरन्ति धारया । तेभिर्नस्सोम मृडय ॥२॥

१३९. स नः पुनान आ भर रयिं वीरवतीमिषम् ।
ईशानस्सोम विश्वतः ॥३॥

धा. १४. उ. न. स्व. २. ला. ॥५॥

प्रथमः खण्डः ॥

व्रतः । वृषा । धर्माणि । दधिषे । वृष्णः । ते । वृष्ण्यम् । शवः । वृषा । वनम् । वृषा । सुतः । सः । त्वम् । वृषन् । वृषा । इत् । असि । अश्वः । न । चक्रदः । वृषा । सम् । गाः । इन्दो । सम् । अर्वतः । वि । नः । राये । दुरः । वृधि ॥

४९. वृषा । हि । असि । भानुना । द्युमन्तम् । त्वा । हवामहे । पवमान । स्वर्दृशम् । स्वः । दृशम् ॥ यत् । अद्भिः । परिषिच्यसे । परि । सिच्यसे । मर्मृज्यमानः । आयुभिः । द्रोणे । सधस्थम् । सध । स्थम् । अश्नुषे ॥ आ । पवस्व । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् । मन्दमानः । स्वायुध । सु । आयुध । इह । उ । सु । इन्दो । आ । गहि ॥

५०. पवमानस्य । ते । वयम् । पवित्रम् । अभ्युन्दतः । अभि । उन्दतः । सखित्वम् । स । खित्वम् । आ । वृणीमहे ॥ ये । ते । पवित्रम् । ऊर्मयः ।

५१. मेधातिथिः काण्वः । गायत्री । अग्निः ।

१४०. अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् । अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम् ॥१॥

१४१. अग्निमग्निꣳहवीमभिस्सदा हवन्त विश्पतिम् ।
हव्यवाहं पुरुप्रियम् ॥२॥

१४२. अग्ने देवाँ इहा वह जज्ञानो वृक्तबर्हिषे । असि होता न ईड्यः ॥३॥

धा. १२. उ. न. स्व. न यौ ॥६॥

५२. मेधातिथिः काण्वः । गायत्री । मित्रावरुणौ ।

१४३. मित्रं वयꣳहवामहे वरुणꣳसोमपीतये । या जाता पूतदक्षसा ॥१॥

१४४. ऋतेन या वृतावृधावृतस्य ज्योतिषस्पती । ता मित्रा वरुणा हुवे ॥२॥

१४५. वरुणः प्राविता भुवन्मित्रो विश्वाभिरूतिभिः । करतां नस्सुराधसः ॥३॥

धा. १०. उ. न. स्व. २ वा. ॥७॥

अभिक्षरन्ति । अभि । क्षरन्ति । धारया । तेभिः । नः । सोम । मृडय ॥ सः । नः । पुनानः । आ । भर । रयिम् । वीरवतीम् । इषम् । ईशानः । सोम । विश्वतः ॥

५१. अग्निम् । दूतम् । वृणीमहे । होतारम् । विश्ववेदसम् । विश्व । वेदसम् । अस्य । यज्ञस्य । सुक्रतुम् । सु । क्रतुम् ॥ अग्निमग्निम् । अग्निम् । अग्निम् । हवीमभिः । सदा । हवन्त । विश्पतिम् । हव्यवाहम् । हव्य । वाहम् । पुरुप्रियम् । पुरु । प्रियम् ॥ अग्ने । देवान् । इह । आ । वह । जज्ञानः । वृक्तबर्हिषे । वृक्त । बर्हिषे । असि । होता । नः । ईड्यः ॥

५२. मित्रम् । मि । त्रम् । वयम् । हवामहे । वरुणम् । सोमपीतये । सोम । पीतये । या । जाता । पूतदक्षसा ॥ पूत । दक्षसा । ऋतेन । यौ । ऋतावृधौ । ऋत । वृधौ । ऋतस्य । ज्योतिषः । पतीइति । ता । मित्रा । मि । त्रा । वरुणा । हुवे । वरुणः । प्राविता । प्र । अविता । भुवत् । मित्रः । मि । त्रः । विश्वाभिः । ऊतिभिः । करताम । नः । सुराधसः । सु । राधसः ॥

५३. मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । गायत्री । इन्द्रः ॥

१४६. इन्द्रमिद्गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः । इन्द्रं वाणीरनूषत ॥१॥

१४७. इन्द्र इद्धर्योः सचा सम्मिश्ल आ वचोयुजा । इन्द्रो वज्री हिरण्ययः ॥२॥

१४८. इन्द्र वाजेषु नोऽव सहस्रप्रधनेषु च । उग्र उग्राभिरूतिभिः ॥३॥

१४९. इन्द्रो दीर्घाय चक्षस आ सूर्यं रोहयद्दिवि । वि गोभिरद्रिमैरयत् ॥४॥

धा. ११. उ. २. स्व. २. खा. ॥८॥

५४. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । गायत्री । इन्द्राग्नी ।

१५०. इन्द्रे अग्ना नमो बृहत्सुवृक्तिमेरयामहे । धिया धेना अवस्यवः ॥१॥

१५१. ता हि शश्वन्त ईडत इत्था विप्रास ऊतये । सबाधो वाजसातये ॥२॥

१५२. ता वां गीर्भिर्विपन्युवः प्रयस्वन्तो हवामहे । मेधसाता सनिष्यवः ॥३॥

धा. ११. उ. न. स्व. ५. हु. ॥९॥

द्वितीयः खण्डः ॥

---

५३. इन्द्रम् । इत् । गाथिनः । बृहत् । इन्द्रम् । अर्केभिः । अर्किणः । इन्द्रम् । वाणीः । अनूषत ॥ इन्द्रः । इत् । हर्योः । सचा । संमिश्लः । सम् । मिश्लः । आ । वचोयुजा । वचः । युजा ॥ इन्द्रः । वज्री । हिरण्ययः ॥ इन्द्र । वाजेषु । नः । अव । सहस्रप्रधनेषु । सहस्र । प्रधनेषु । च । उग्रः । उग्राभिः । ऊतिभिः ॥ इन्द्रः । दीर्घाय । चक्षसे । आ । सूर्यम् । रोहयत् । दिवि । वि । गोभिः । अद्रिम् । अ । द्रिम् । ऐरयत् ॥

५४. इन्द्रे । अग्ना । नमः । बृहत् । सुवृक्तिम् । सु । वृक्तिम् । आ । ईरयामहे । धिया । धेनाः । अवस्यवः ॥ ता । हि । शश्वन्तः । ईडते । इत्था । विप्रासः । वि । प्रासः । ऊतये । सबाधः । स । बाधः । वाजसातये । वाज । सातये ॥ ता । वाम् । गीर्भिः । विपन्युवः । प्रयस्वन्तः । हवामहे । मेधसाता । मेध । साता । सनिष्यवः ॥

६

५५. भृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्भार्गवो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ।

१५३. वृषा पवस्व धारया मरुत्वते च मत्सरः । विश्वा दधान ओजसा ॥१॥

१५४. तं त्वा धर्तारमोण्यो३ऽपवमान स्वर्दृशम् । हिन्वे वाजेषु वाजिनम् ॥२॥

१५५. अया चित्तो विपानया हरिःऽपवस्व धारया । युजं वाजेषु चोदय ॥३॥

धा. १३. उ. १. स्व. १. ट ॥१०॥

---

५५. वृषा । पवस्व । धारया । मरुत्वते । च । मत्सरः । विश्वा । दधानः । ओजसा । तम् । त्वा । धर्तारम् । ओण्योः । पवमान । स्वर्दृशम् । स्वः । दृशम् । हिन्वे । वाजेषु । वाजिनम् ॥ अया । चित्तः । विपा । अनया । हरिः । पवस्व । धारया । युजम् । वाजेषु । चोदय ॥

---

१९. यौक्ताश्वाद्यम् ॥ युक्ताश्वः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

औहोहोहाइ । वृषा ॥ पवस्वऽ३धारायाऽ३ । मारूऽ२त्वाऽ२३४ताइ । ओइ । चमाऽ२३ । चमाऽ२त्साऽ२३४राः ॥ औहोहोहाइ । विश्वा ॥ दधाऽ२नाऽ२३४ओ । जासाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ औहोहोहाइ । तन्त्वा ॥ धर्तारिऽ३मोणायोऽ३ः । पावाऽ२माऽ२३४ना । ओइ । सुवाऽ२३ । सुवाऽ२दृऽ२३४शाम् । औहोहोहाइ । हिन्वाइ ॥ वाजाऽ२इषूऽ२३४वा । जाइनाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ औहोहोहाइ । अया ॥ चित्तोविऽ३पानायाऽ३ । हाराऽ२इःऽपाऽ२३४वा । ओ । स्वधाऽ२३ । स्वधाऽ२राऽ२३४या ॥ औहोहोहाइ । युजाम् ॥ वाजाऽ२इषूऽ२३४चो । दायाऽ२३४औहोवा ॥ ओइ । ज्वरआ ॥

दी. १६. उत्. ६. मा. २४. की. ॥३९॥

*२०. ऐडमायास्यम् ॥ अयास्यः । बृहती । पवमानः सोमः ।

आइपुना ॥ नास्सो । मधारया । आपोवसाऽ३१ । नोअर्षसी ।

---

*नवमसूक्ते गीयते ।

आरलघाऽ३१ः । योनिमृता । स्यसीदसी ॥ ऊत्सोदेवाऽ३१ः ॥
हिरण्याऽ२३याऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ आउत्साः ॥ दाइवो । हिरण्ययाः ।
ऊत्सोदेवाऽ३१ः । हिरण्ययाः । दूहानऊऽ३१ । घर्दिवियाम् । मधुप्रियाम् ॥
प्रालꣳसधाऽ३१ ॥ स्थमासाऽ२३दाऽ३४३त् ॥ श्रीः ॥ आइप्रलाम् ॥
साधा । स्थमासदात् । प्रालꣳसधाऽ३१ । स्थमासदात् । आपृच्छियाऽ३१म् ।
धरुणंवा । जियर्षसाइ ॥ नृभिर्धौताऽ३१ः ॥ विचक्षाऽ२३णाऽ३४३ः ॥
ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. ९. उत्. १२. मा. २४. थी. ॥४०॥

प्रथमः प्रपाठकः ॥

द्वितीयो विꣳशः ॥

*१. त्रिणिधनमायास्यम् ॥ अयास्यः । बृहती । पवमानः सोमः ।

पुनानस्सोमधाहाउहोवा ॥ रायाआऽ२३४पो । वसाऽ२ । नआऽ३४५ ।
षाऽ२३४सी ॥ आराऽ३४ । औहोवा ॥ लधायोनिमृताऽ२ । स्यसा-
ऽ३४५इ । दाऽ२३४सी ॥ उत्साऽ३४ । औहोवा ॥ दाइवोऽ२ ।
हिराऽ३४५ ॥ ण्याऽ२३४याः ॥ श्रीः ॥ उत्सोदेवोहिराहाउहोवा ॥
ण्यायाऊऽ२३४त्साः । दाइवोऽ२ । हिराऽ३४५ । ण्याऽ२३४याः ॥
दुहाऽ३४ । औहोवा ॥ नऊघर्दिवियाऽ२म् । मधूऽ३४५ । प्रीऽ२३४-
याम् ॥ प्रलाऽ३४ । औहोवा ॥ साधाऽ२ । स्थमाऽ३४५ ॥ साऽ२३४-
दात् ॥ श्रीः ॥ प्रलꣳसधस्थमाहाउहोवा ॥ सादत्प्राऽ२३४लाम् । सधाऽ२ ।
स्थमाऽ३४५ । साऽ२३४दात् ॥ आपाऽ३४ । औहोवा ॥ छर्यधरुणं-
वाऽ२ । जियाऽ३४५ । षाऽ२३४सी ॥ नृभाऽ३४ । औहोवा ॥ धौतोऽ२ ।
विचाऽ३४५ ॥ क्षाऽ२३४णाः ॥

दी. २८. उत्. ३. मा. १९. डो ॥४१॥

---

*नवमसूक्ते गीयते ।

५६. उपमन्युर्वासिष्ठः । त्रिष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

१५६. वृषा शोणो अभिकनिक्रदद्गा नदयन्नेषि पृथिवीमुत द्याम् ।
इन्द्रस्येव वग्नुरा शृण्व आजौ प्रचोदयन्नर्षसि वाचमेमाम् ॥१॥

१५७. रसाय्यऽपयसा पिन्वमान ईरयन्नेषि मधुमन्तमꣳशुम् ।
पवमान सन्तनिमेषि कृण्वन्निन्द्राय सोम परिषिच्यमानः ॥२॥

१५८. एवा पवस्व मदिरो मदायोदग्राभस्य नमयन्वधस्नुम् ।
परि वर्णं भरमाणो रुशन्तं गव्युर्नो अर्ष परि सोम सिक्तः ॥३॥

धा. ३८. उ. न. स्व. ३. रि. ॥११॥

तृतीयः खण्डः ॥

---

५६. वृषा । शोणः । अभिकनिक्रदत् । अभि । कनिक्रदत् । गाः । नदयन् । एषि । पृथिवीम् । उत । द्याम् । इन्द्रस्य । इव । वग्नुः । आ । शृण्वे । आजौ । प्रचोदयन् । प्र । चोदयन् । अर्षसि । वाचम् । आ । इमाम् ॥ रसाय्यः । पयसा । पिन्वमानः । ईरयन् । एषि । मधुमन्तम् । अꣳशुम् । पवमान । सन्तनिम् । सम् । तनिम् । एषि । कृण्वन् । इन्द्राय । सोम । परिषिच्यमानः । परि । सिच्यमानः । एव । पवस्व । मदिरः । मदाय । उदग्राभस्य । उद् । ग्राभस्य । नमयन् । वधस्नुम् । वध । स्नुम् । परि । वर्णम् । भरमाणः । रुशन्तम् । गव्युः । नः । अर्ष । परि । सोम । सिक्तः ॥

---

२. वासिष्ठम् ॥ वसिष्ठः । त्रिष्टुप् । पवमानः सोमः ।

औहोवाहाऽ३होइ । इहा । वृषाशोणो । अभिक । निक्रदद्गाः ॥ नदयन्नाइ । षीऽ३पृथि । वीमुतद्याम् ॥ इन्द्रस्येवा । वग्नुरा । शृण्वआजाउ ॥ प्रचोदयान् । अर्षसि । वाऽ३४३ । चाऽ३माऽ५इ"माऽ६५६म् ॥ श्रीः ॥ रसायियाः । पयसा । पिन्वमानाः ॥ ईरयन्नाइ । षीऽ३मधु । मन्तमꣳशूम् ॥ पवमाना । सन्तनिम् । एषिकृण्वान् ॥ इन्द्रायसो ।

५७. शंयुर्बार्हस्पत्यः। बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः)। इन्द्रः।

१५९. त्वामिद्धि हवामहे सातौ वाजस्य कारवः।
त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वा काष्ठास्वर्वतः ॥१॥

१६०. स त्वं नश्चित्र वज्रहस्त धृष्णुया मह स्तवानो अद्रिवः।
गामश्वꣳरथ्यमिन्द्र सं किर सत्रा वाजं न जिग्युषे ॥२॥

धा. १०. उ. २. स्व. ५. फु ॥१२॥

५८. वालखिल्याः; प्रस्कण्वः काण्वः। बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः)। इन्द्रः ॥

१६१. अभि प्रवस्सुराधसमिन्द्रमर्च यथा विदे।
यो जरितृभ्यो मघवा पुरूवसुस्सहस्रेणेव शिक्षति ॥१॥

---

५७. त्वाम्। इत्। हि। हवामहे। सातौ। वाजस्य। कारवः। त्वाम्। वृत्रेषु। इन्द्र। सत्पतिम्। सत्। पतिम्। नरः। त्वाम्। काष्ठासु। अर्वतः। सः। त्वम्। नः। चित्र। वज्रहस्त। वज्र। हस्त। धृष्णुया। महः। स्तवानः। अद्रिवः। अ। द्रिवः। गाम्। अश्वम्। रथ्यम्। इन्द्र। सम्। किर। सत्रा। वाजम्। न। जिग्युषे।

५८. अभि। प्र। वः। सुराधसम्। सु। राधसम्। इन्द्रम्। अर्च।

माऽ३परि। षाऽ३४३इ। च्याऽ३माऽ५"नाऽ६५६ः ॥ श्रीः ॥ एवापवा। स्वाऽ३मदि। रोमदाया ॥ उदग्राभा। स्याऽ३नम। यन्व-घस्नूम् ॥ परिवर्णाम्। भरमा। णोरुशन्ताम् ॥ औहोवाहाऽ३होइ। इहा। गव्युर्नोआ। षाऽ३परि। सोऽ३४३। माऽ३साऽ५इ"क्षाऽ६५६ः ॥

दी. २१. उत्. १८. मा. २४. गी. ॥४२॥

३. श्यैतम् ॥ प्रजापतिः। बृहती। इन्द्रः।

अभिप्रवस्सुरा। घसाऽ३४औहोवा ॥ आइन्द्रमर्च। यथाविदा-ऽ२३४इ। ओऽ६हा। योजरितृभ्यः। माघाऽ२३वा। पुरूऽ२। वाऽ२३४-

१६२. शतानीकेव प्र जिगाति धृष्णुया हन्ति वृत्राणि दाशुषे ।
गिरेरिव प्र रसा अस्य पिन्विरे दत्राणि पुरुभोजसः ॥२॥
धा. १६. उ. न. स्व. ३. हि ॥१३॥

५९. नृमेध आङ्गिरसः । बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) । इन्द्रः ।

१६३. त्वामिदाह्यो नरोऽपीप्यन्वज्रिन् भूर्णयः ।
स इन्द्र स्तोमवाहस इह श्रुध्युप स्वसरमा गहि ॥१॥

यथा । विदे । यः । जरितृभ्यः । मघवा । पुरूवसुः । पुरु । वसुः । सहस्रेण । इव । शिक्षति । शतानीका । शत । अनीका । इव । प्र । जिगाति । धृष्णुया । हन्ति । वृत्राणि । दाशुषे । गिरेः । इव । प्र । रसाः । अस्य । पिन्विरे । दत्राणि । पुरुभोजसः । पुरु । भोजसः ॥

५९. त्वाम् । इदा । ह्यः । नरः । अपीप्यन् । वज्रिन् । भूर्णयः । सः । इन्द्र । स्तोमवाहसः । स्तोम । वाहसः । इह । श्रुधि । उप । स्वसरम् । आ ।

स्वः ॥ सहस्रेणाइवाऽ३शा ॥ हुम्माइ । क्षाऽ२ताऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ सहस्रेणेवशि । क्षताऽ३४औहोवा ॥ साहस्रेणे । वशाइक्षताऽ२३४इ । ओऽ६हा । शतानीकेव । प्राजाऽ२३इगा । तिघाऽ२ । ष्णुऽ२३४या ॥ हन्तिवृत्राणीऽ३दा ॥ हुम्माइ । शूऽ२षाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ हन्तिवृत्राणिदा । शुषाऽ३४औहोवा ॥ हान्तिवृत्रा । णिदाशुषाऽ२३४इ । ओऽ६हा । गिरेरिवप्र । रासाऽ२३आ । स्यपाऽ२इ । न्वाऽ२३४इराइ ॥ दत्राणिपूरूऽ३भो ॥ हुम्माइ ॥ जाऽ२साऽ२३४औहोवा ॥ वाऽ२३४स्वः ॥
दी. २७. उत् . ६. मा. २२. चा. ॥४३॥

४. माधुश्छन्दसम् ॥ मधुच्छन्दाः । बृहती । पवमानः सोमः ॥

त्वामिदा । होइ । हियोनराऽ६ए ॥ अपाइप्यन्वा । ज्राइन्भूर्णा-ऽ२३४याः ॥ सइन्द्रस्तोमवाहसः । इहाश्रुधा । औहोऽ३४वाहाइ ॥ उपास्वासा । औहोऽ३४वाहा ॥ रमागाऽ२३हाऽ३४३इ ॥ श्रीः ॥ उप-

१६४. मत्स्वा सुशिप्रिन्हरिवस्तमीमहे त्वया भूषन्ति वेधसः ।
तव श्रवाꣳस्युपमान्युक्थ्य सुतेष्विन्द्र गिर्वणः ॥२॥

धा. १९. उ. न. स्व. १. ल. ॥१४॥

चतुर्थः खण्डः ।

६०. अमहीयुराङ्गिरसः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

१६५. यस्ते मदो वरेण्यस्तेना पवस्वान्धसा । देवावीरघशꣳसहा ॥१॥

१६६. जघ्निर्वृत्रममित्रियꣳसस्निर्वाजं दिवेदिवे । गोषातिरश्वसा असि ॥२॥

गहि ॥ मत्स्व । सुशिप्रिन् । सु । शिप्रिन् । हरिवः । तम् । ईमहे । त्वया । भूषन्ति । वेधसः । तव । श्रवाꣳसि । उपमानि । उप । मानि । उक्थ्य । सुतेषु । इन्द्र । गिर्वणः । गिः । वनः ॥

६०. यः । ते । मदः । वरेण्यः । तेन । पवस्व । अन्धसा । देवावीः । देव । अवीः । अघशꣳसहा । अघशꣳस । हा । जघ्निः । वृत्रम् । अमित्रियम् । अ । मित्रियम् । सस्निः । वाजम् । दिवेदिवे । दिवे । दिवे । गोषातिः । गो ।

स्वसा । हो । रमागहीऽ६ए ॥ उपास्वसा । रामागाऽ२३४ही । मत्स्वा-सुशिप्रिन्हरिवः । तमाइमाहा । औहोऽ३४वाहाइ ॥ त्वयाभूषा । औहो-ऽ३४वाहा । तिवेधाऽ२३साऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ त्वयाभूषा । हो । तिवेध-साऽ६ए ॥ त्वयाभूषा । तीवेधाऽ२३४साः । तवश्रवाꣳस्युपमा । नियूक्थाया । औहोऽ३४वाहाइ ॥ सुताइषूवा । औहोऽ३४वाहाइ ॥ द्रगिर्वाऽ२३णा-ऽ३४३ः । ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥

दी. २९. उत्, १२. मा. २१. थ. ॥४४॥

५. हाविष्मतम् । हविष्मान् । गायत्री । पवमानः सोमः ।

हाउयस्तेमदोवरेणियोहाउ ॥ तेनापवाऽ३ । स्वाअन्धाऽ२३४सा । ऐऽ२होऽ१आऽ२३इही ॥ देवावाऽ३इरा ॥ घश । साऽ२हाऽ२३४औ-होवा ॥ श्रीः ॥ हाउजघ्निर्वृत्रममित्रियꣳहाउ ॥ सस्निर्वाजाऽ३म् । दाइवेदा-

१६७. सम्मिश्लो अरुषो भुवस्सूपस्थाभिर्न धेनुभिः ।
सीदं च्छ्येनो न योनिमा ॥३॥

धा. १२. उ. १. स्व. न. चौ. ॥१५॥

६१. नहुषो मानवः । अनुष्टप् । पवमानः सोमः ।

१६८. अयं पूषा रयिर्भगस्सोमः पुनानो अर्षति ।
पतिर्विश्वस्य भूमनो व्यख्यद्रोदसी उभे ॥१॥

सातिः । अश्वसाः । अश्व । साः । असि ॥ संमिश्लः । सम् । मिश्लः । अरुषः । भुवः । सूपस्थाभिः । सु । उपस्थाभिः । न । धेनुभिः । सीदन् । श्येनः । न । योनिम् । आ ।

६१. अयम् । पूषा । रयिः । भगः । सोमः । पुनानः । अर्षति । पतिः । विश्वस्य । भूमनः । वि । अख्यत् । रोदसीइति । उभेइति ॥ सम् । उ ।

ऽ२३४इवाइ । ऐऽ२होऽ१आऽ२३ईहीं॥ गोषाताऽ३इरा ॥ श्वसाः । आऽ२साऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ हाउसम्मिश्लोअरुषोभुवोहाउ ॥ सूपस्थाभोऽ३ः । नाधेनूऽ२३४भाइः । ऐऽ२होऽ१आऽ२३इही ॥ सीदाञ्छ्याऽ३इनाः । नयो । नाऽ२इमाऽ२३४औहोवा ॥ इविष्मतेऽ२३४५ ॥

दी. २६. उत्. ७. मा. ३०. खौ. ॥४५॥

६. शङ्कु ॥ प्रजापतिः । ककुप् । पवमानः सोमः ॥

*पवस्वमा । एऽ२ । धुमा ॥ तमाः । इन्द्रायसोमक्रतुवित्तमोमाऽ२३दाः ॥ माहीऽ२द्यूक्षाऽ२३ ॥ तमोऽ२३४वा । माऽ५दोऽ६"हाइ ॥

दी. ४. उत्. १. मा. ३. ति. ॥४६॥

७. सुज्ञानम् ॥ इन्द्रः । उष्णिक् । पवमानः सोमः ।

†इन्द्रमच्छा ॥ सुताइमाइ । वृषणांयाऽ२ । तुहरयाः ॥ श्रुष्टेजाताऽ२ ॥ सइ । दाऽ२वाऽ२३४औहोवा ॥ सुवर्विदएऽ३उपाऽ२३४५ ॥

दी. ४. उत्. ५. मा. ७. ने. ॥४७॥

---

*षोडशसूक्तस्य प्रथमायामृचि गीयते । †सप्तदशसूक्तस्य प्रथमायामृचि गीयते ।

१६९. सम्मु प्रिया अनूषत गावो मदाय घृष्वयः ।
सोमासः कृण्वते पथः पवमानास इन्दवः ॥२॥

१७०. य ओजिष्ठस्तमा भर पवमान श्रवाय्यम् ।
यः पञ्च चर्षणीरभि रयिं येन वनामहे ॥३॥

धा. १९. उ. २. स्व. ५. थु ॥१६॥

प्रियाः । अनूषत । गावः । मदाय । घृष्वयः । सोमासः । कृण्वते । पथः । पवमानासः । इन्दवः ॥ यः । ओजिष्ठः । तम् । आ । भर । पवमान । श्रवाय्यम् । यः । पञ्च । चर्षणीः । अभि । रयिम् । येन । वनामहे ॥

---

८. गौरीवितम् ॥ गौरीवितिः । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ।

अयम् । पूषाऽ३ । रयिर्भगाः ॥ सोमः पुनानोअर्षताऽ२३इ । पातिर्विश्वाऽ३१२३ । स्यभूऽ५मनाः ॥ वायख्यद्रोऽ३१२३ । दसोवा । ऊऽ५भोऽ६"हाइ ॥

दी. ४. उत्. न. मा. ६. लू. ॥४८॥

९. तृतीयं क्रौञ्चम् ॥ क्रुङ् । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ।

अयंपूषा । हो । रयिर्भगाऽ६ए ॥ सोमाऽ२ःपुनाऽ२ । नआ-ऽ३४५ । षाऽ२३४ती । पतिर्विश्वस्यभूमनाऽ२३४५ः । वियख्याऽ२३द्रो ॥ दसीऊऽ२३भाऽ३४३इ ॥ श्रीः ॥ सम्मुप्रियाः । हो । अनूषताऽ६ए ॥ गावोऽ२मदाऽ२ । यघाऽ३४५ । ष्वाऽ२३४याः । सोमासःकृण्वते-पथाऽ१ः ॥ पवमाऽ२३ना ॥ सइन्दाऽ२३वाऽ३४३ः ॥श्रीः॥ यओजिष्ठाः । हो । तमाभराऽ६ए ॥ पावाऽ२मानाऽ२ । श्रवाऽ३४५ । यीऽ२३४-याम् । यःपञ्चचर्षणीरभीऽ१ ॥ रयिम्याऽ२३इना ॥ वनामाऽ२३हा-ऽ३४३इ । ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. १५. उत्. ६. मा. १८. पै. ॥४९॥

७

६२. सिकता निवावरी पृश्नियोऽजाः। जगती। पवमानः सोमः॥

१७१. वृषा मतीनां पवते विचक्षणस्सोमो अह्नां प्रतरीतोषसां दिवः।
प्राणा सिन्धूनां कलशाँ अचिक्रददिन्द्रस्य हार्दाविशन्मनीषिभिः ॥१॥

१७२. मनीषिभिःपवते पूर्व्यःकविर्नृभिर्यतःपरि कोशाँ असिष्यदत्।
त्रितस्य नाम जनयन्मधु क्षरन्निन्द्रस्य वायुंसख्याय वर्धयन् ॥२॥

१७३. अयं पुनान उषसो अरोचयदयंसिन्धुभ्यो अभवदु लोककृत्।
अयं त्रिस्सप्त दुदुहान आशिरंसोमो हृदे पवते चारु मत्सरः ॥३॥

धा. ३६. उ. ३. स्व. ४. गी ॥१७॥

पञ्चमः खण्डः।

---

६२. वृषा। मतीनाम्। पवते। विचक्षणः। वि। चक्षणः। सोमः। अह्नाम्। अ। ह्नाम्। प्रतरिता। प्र। तरिता। उषसाम्। दिवः। प्राणा। प्र। आना। सिन्धूनाम्। कलशान्। अचिक्रदत्। इन्द्रस्य। हार्दि। आविशन्। आ। विशन्। मनीषिभिः॥ मनीषिभिः। पवते। पूर्व्यः। कविः। नृभिः। यतः। परि। कोशान्। असिष्यदत्। त्रितस्य। नाम। जनयन्। मधु। क्षरन्। इन्द्रस्य। वायुम्। सख्याय। स। ख्याय। वर्द्धयन्। अयम्। पुनानः। उषसः। अरोचयत्। अयम्। सिन्धुभ्यः। अभवत्। उ। लोककृत्। लोक। कृत्। अयम्। त्रिः। सप्त। दुदुहानः। आशिरम्। आ। शिरम्। सोमः। हृदे। पवते। चारु। मत्सरः॥

---

१०. यामम्॥ यमः। जगती। पवमानः सोमः।

आऽ२इ। इया। वृषामताइनाऽ१म्पवताऽ२३इ। वाऽ३इच-क्षणाः॥ सोमोअह्नांप्रतरीतोऽ२३। षाऽ३सांदिवः॥ प्राणासिन्धूनाऽ१-म्कलशऽ२३। आऽ३चिक्रदत्॥ इन्द्रस्यहार्दियाविशाऽ२३न्। मनाऽ३इषा-ऽ५इ"भाऽ६५६इः॥श्रीः॥ मनीषिभाइःपवतेपूऽ२३। वीऽ३यःकविः॥ नृभिर्य-

६३. श्रुतकक्षः सुकक्षो वा आङ्गिरसः । गायत्री । इन्द्रः ॥

१७४. एवाह्यसि वीरयुरेवा शूर उत स्थिरः । एवा ते राध्यं मनः ॥१॥

१७५. एवा रातिस्तुवीमघ विश्वेभिर्धायि धातृभिः ।
अधा चिदिन्द्र नस्सचा ॥२॥

१७६. मो षु ब्रह्मेव तन्द्रयुर्भुवो वाजानां पते । मत्स्वा सुतस्य गोमतः ॥३॥

धा. १४. उ. १. स्व. ३. ति ॥१८॥

---

६३. एव । हि । असि । वीरयुः । एव । शूरः । उत । स्थिरः । एव । ते । राध्यम् । मनः ॥ एव । रातिः । तुवीमघ । तुवि । मघ । विश्वेभिः । धायि । धातृभिः । अध । चित् । इन्द्र । नः । सचा । मा । उ । सु । ब्रह्मा । इव । तन्द्रयुः । भुवः । वाजानाम् । पते । मत्स्व । सुतस्य । गोमतः ॥

ताऽपरिकोशऽ२३ । आऽ३सिष्यदत् ॥ त्रितस्यनामजनयाऽ२३न् । माऽ३धुक्षरन् ॥ इन्द्रस्यवायुंसखियाऽ२३ । यवाऽ३द्धाऽ५"याऽ६५६न् ॥ श्रीः ॥ अयंपुनानउषसोऽ२३ । आऽ३रोचयत् ॥ अयंसिन्धूभ्योऽ१अभवा-ऽ२३त् । ऊऽ३लोककृत् ॥ अयंत्रिस्साप्तदुदुहाऽ२३ । नाऽ३आशिरम् ॥ आऽ२इ । इया । सोमोहृदाइपवतेचाऽ२३ । रुमाऽ३त्साऽ५"राऽ६५६ः ॥

दी. २७. उत्. न. मा. २९. यो. ॥५०॥

११. उक्थ्यामहीयवम् ॥ अमहीयुः । गायत्री । इन्द्रः ।

एवाहोऽ३असिवीरयूः ॥ एवाशूऽ१राऽ२ः । उताऽ२३स्थिराः ॥ आइवातेरा ॥ धियाऽ२३म्मनाउ । वाऽ३ ॥ श्रीः ॥ एवाराऽ३तिस्तुवी-मघा । विश्वाइभाऽ१इर्धाऽ२ । यिधाऽ२३तृभाइः ॥ आधाचिदाइ ॥ द्रना-ऽ२३स्सचाउ । वाऽ३ ॥श्रीः॥ मोषुब्राऽ३ह्मेवतन्द्रयूः ॥ भुवोवाऽ१जाऽ२ । नाऽ२३म्पताइ ॥ मात्स्वासुता ॥ स्यगोऽ२३मताउ । वाऽ३ ॥ स्तौषेऽ३४५ ।

दी. १४. उत्. ३. मा. १५. दु. ॥५१॥

६४. जेता माधुच्छन्दसः। अनुष्टुप्। इन्द्रः।

१७७. इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्त्समुद्रव्यचसं गिरः।
रथीतमꣳ रथीनां वाजानाꣳ सत्पतिं पतिम् ॥१॥

१७८. सख्ये त इन्द्र वाजिनो मा भेम शवसस्पते।
त्वामभि प्र णोनुमो जेतारमपराजितम् ॥२॥

१७९. पूर्वीरिन्द्रस्य रातयो न वि दस्यन्त्यूतयः।
यदा वाजस्य गोमत स्तोतृभ्यो मꣳहते मघम् ॥३॥

धा. १८. उ. न. स्व. ४. री. ॥१९॥

षष्ठः खण्डः ॥

इति तृतीयोऽध्यायः ॥

(द्वितीयप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्धः)

---

६४. इन्द्रम्। विश्वाः। अवीवृधन्। समुद्रव्यचसम्। समुद्र। व्यचसम्। गिरः। रथीतमम्। रथीनाम्। वाजानाम्। सत्पतिम्। सत्। पतिम्। पतिम्। सख्ये। स। ख्ये। ते। इन्द्र। वाजिनः। मा। भेम। शवसः। पते। त्वाम्। अभि। प्र। नोनुमः। जेतारम्। अपराजितम्। अ। पराजितम्। पूर्वीः। इन्द्रस्य। रातयः। न। वि। दस्यन्ति। ऊतयः। यदा। वाजस्य। गोमतः। स्तोतृभ्यः। मꣳहते। मघम् ॥

इति तृतीयोऽध्यायः।

---

१२. आष्टादꣳष्ट्रं पूर्वम् ॥ अष्टादंष्ट्रः। अनुष्टुप्। इन्द्रः।

इन्द्रंविश्वाअवीवृधन्। ऐयाहाइ ॥ समूद्राऽ१व्याऽ२। चसाङ्गाऽ१इराऽ२३ः। ऐयाऽ२३हाइ ॥ रथाइताऽ१माऽ२म्। रथाइनाऽ२३म्। ऐयाऽ२३हाइ ॥ वाजानाऽ१ꣳसाऽ२त्। पताइम्पाऽ१तीऽ२३म्। ऐयाऽ२३हाऽ३४३इ ॥ श्रीः ॥ सख्येतइन्द्रवाजिनः। ऐयाहाइ ॥ माभाइमाऽ१शाऽ२। वसास्पाऽ१ताऽ२३इ। ऐयाऽ२३हाइ ॥ तुवामाऽ१भीऽ२। प्रनोनूऽ१मा२३ः। ऐयाऽ२३हाइ ॥ जेताराऽ१माऽ२। पराजाऽ१इता-

अथ चतुर्थोऽध्यायः ॥

(द्वितीयप्रपाठकस्य द्वितीयोऽर्धः)

६५. जगदग्निर्भार्गवः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

१८०. एते असृग्रमिन्दवस्तिरः पवित्रमाशवः । विश्वान्यभि सौभगा ॥१॥

१८१. विघ्नन्तो दुरिता पुरु सुगा तोकाय वाजिनः ।

त्मनाकृण्वन्तो अर्वतः ॥२॥

---

६५. एते । असृग्रम् । इन्दवः । तिरः । पवित्रम् । आशवः । विश्वानि । अभि । सौभगा । सौ । भगा ॥ विघ्नन्तः । वि । घ्नन्तः । दुरिता । दुः । इता ।

ऽ२३म् । ऐयाऽ२३हाऽ३४३इ ॥ श्रीः ॥ पूर्वीरिन्द्रस्यरातयः । ऐयाहाइ ॥ नवाइदाऽ१स्याऽ२ । तियूताऽ१याऽ२३ः । ऐयाऽ२३हाइ ॥ यदावाऽ१-जाऽ२ । स्यगोमाऽ१ताऽ२३ः । ऐयाऽ२३हाइ ॥ स्तोतृभ्योऽ१माऽ२ । हता-इमाऽ१घाऽ२३म् । ऐयाऽ२३हाऽ३४३इ । ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. २०. उत्. २०. मा. ३७. दे. ॥५२॥

१३. क्षुल्लकवैष्टम्भम् ॥ विष्टम्भः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

*उच्चाऽ५ते । जाऽ३तमन्धसाः ॥ दाइविसद्भू । मियादाऽ१देऽ२३ । होवाऽ३हाइ ॥ उग्राꣳशाऽ१र्माऽ२३ । होवाऽ३हाइ ॥ महि ॥ श्राऽ२वा-ऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ सनाऽ५इ । द्राऽ३ययज्यवाइ ॥ वारुणाय । मरूद्भ्याऽ१याऽ२३ः । होवाऽ३हाइ ॥ वराइवोऽ१वीऽ२३त् । होवाऽ३हाइ ॥ परि । स्राऽ२वाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ एनाऽ५वि । श्वाऽ३नि अर्यआ ॥ द्युम्नानिमा । नृषाऽ१णाऽ२३म् । होवाऽ३हाइ ॥ सिषासाऽ-ऽ१न्ताऽ२३ः । होवाऽ३हाइ ॥ वना । माऽ२हाऽ२३४औहोवा ॥ दीऽ२३४शाः ॥

दी. १३. उत्. ५. मा. २१. ण. ॥५३॥

---

* अष्टमे सूक्ते गीयते ।

१८२. कृण्वन्तो वरिवो गवेऽभ्यर्षन्ति सुष्टुतिम् । इडामस्मभ्यꣳसंयतम् ॥३॥

धा. ७. उ. न. स्व. २. या. ॥१॥

६६. भृगुर्वारुणिः । जमदग्निर्भार्गवो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

१८३. राजा मेधाभिरीयते पवमानो मनावधि । अन्तरिक्षेण यातवे ॥१॥

१८४. आ नस्सोम सहो जुवो रूपं न वर्चसे भर । सुष्वाणो देववीतये ॥२॥

१८५. आ न इन्दो शतग्विनं गवां पोषꣳस्वश्व्यम् । वहा भगत्तिमूतये॥३॥

धा. १४. उ. न. स्व. २. ला. ॥२॥

६७. कविर्भार्गवः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

१८६. तं त्वा नृम्णानि बिभ्रतꣳसधस्थेषु महो दिवः । चारुꣳसुकृत्ययेमहे ॥१॥

१८७. संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यं महामहिव्रतं मदम् । शतं पुरो रुरुक्षणिम् ॥२॥

१८८. अतस्त्वा रयिरभ्य यद्राजानꣳसुक्रतो दिवः । सुपर्णो अव्यथी भरत् ॥३॥

१८९. अधा हिन्वान इन्द्रियं ज्यायो महित्वमानशे । अभिष्टिकृद्विचर्षणिः ॥४॥

१९०. विश्वस्मा इत्स्वर्दृशे साधारणꣳरजस्तुरम् । गोपामृतस्य विर्भरत् ॥५॥

धा. २६. उ. न. स्व. ६. हू. ॥३॥

पुरु । सुगा । सु । गा । तोकाय । वाजिनः । त्मना । कृण्वन्तः । अर्वतः ॥ कृण्वन्तः । वरिवः । गवे । अभि । अर्षन्ति । सुष्टुतिम् । सु । स्तुतिम् । इडाम् । अस्मभ्यम् । संयतम् । सम् । यतम् ॥

६६. राजा । मेधाभिः । ईयते । पवमानः । मनौ । अधि । अन्तरिक्षेण । यातवे ॥ आ । नः । सोम । सहः । जुवः । रूपम् । न । वर्चसे । भर । सुष्वाणः । देववीतये । देव । वीतये ॥ आ । नः । इन्दो । शतग्विनम् । शत । ग्विनम् । गवाम् । पोषम् । स्वश्व्यम् । सु । अश्व्यम् । वह । भगत्तिम् । ऊतये ॥

६७. तम् । त्वा । नृम्णानि । बिभ्रतम् । सधस्थेषु । सध । स्थेषु । महः । दिवः । चारुम् । सुकृत्यया । सु । कृत्यया । ईमहे ॥ संवृक्तधृष्णुम् ।

६८. कश्यपो मारीचः। गायत्री। पवमानः सोमः।

१६१. इषे पवस्व धारया मृज्यमानो मनीषिभिः। इन्दो रुचाभि गा इहि ॥१॥
१६२. पुनानो वरिवस्कृध्यूर्जं जनाय गिर्वणः। हरे सृजान आशिरम् ॥२॥
१६३. पुनानो देववीतय इन्द्रस्य याहि निष्कृतम्। द्युतानो वाजिभिर्हितः ॥३॥
धा. १७. उ. न. स्व. २. या ॥४॥

प्रथमः खण्डः ॥

६९. मेधातिथिः काण्वः। गायत्री। अग्निः।

१६४. अग्निनाग्निस्समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा। हव्यवाड्जुह्वास्यः ॥१॥
१६५. यस्त्वामग्ने हविष्पतिर्दूतं देव सपर्यति। तस्य स्म प्राविता भव ॥२॥
१६६. यो अग्निं देववीतये हविष्माँ आविवासति। तस्मै पावक मृडय ॥३॥
धा. १३. उ. न. स्व. ३. रि. ॥५॥

संवृक्त। धृष्णुम्। उक्थ्यम्। महामहिव्रतम्। महा। महिव्रतम्। मदम्। शतम्। पुरः। रुरुक्षणिम्। अतः। त्वा। रयिः। अभि। अयत्। राजानम्। सुक्रतो। सु। क्रतो। दिवः। सुपर्णः। सु। पर्णः। अव्यथी। अ। व्यथी। भरत्॥ अध। हिन्वानः। इन्द्रियम्। ज्यायः। महित्वम्। आनशे। अभिष्टिकृत्। अभिष्टि। कृत्। विचर्षणिः। वि। चर्षणिः। विश्वस्मै। इत्। स्वः। दृशे। साधारणम्। रजस्तुरम्। गोपाम्। गो। पाम्। ऋतस्य। विः। भरत्॥

६८. इषे। पवस्व। धारया। मृज्यमानः। मनीषिभिः। इन्दो। रुचा। अभि। गाः। इहि॥ पुनानः। वरिवः। कृधि। ऊर्जम्। जनाय। गिर्वणः। गिः। वनः। हरे। सृजानः। आशिरम्। आ। शिरम्॥ पुनानः। देववीतये। देव। वीतये। इन्द्रस्य। याहि। निष्कृतम्। निः। कृतम्। द्युतानः। वाजिभिः। हितः।

६९. अग्निना। अग्निः। सम्। इध्यते। कविः। गृहपतिः। गृह। पतिः। युवा। हव्यवाट्। हव्य। वाट्। जुह्वास्यः। जुहू। आस्यः॥ यः। त्वाम्।

७०. मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः। गायत्री। मित्रावरुणौ।

१९७. मित्रꣳ हुवे पूतदक्षं वरुणं च रिशादसम्। धियं घृताचीꣳ साधन्ता ॥१॥

१९८. ऋतेन मित्रावरुणावृतावृधावृतस्पृशा। क्रतुं बृहन्तमाशाथे ॥२॥

१९९. कवी नो मित्रावरुणा तुविजाता उरुक्षया। दक्षं दधाते अपसम् ॥३॥

धा. १०. उ. न. स्व. १. व. ॥६॥

७१. मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः। गायत्री। इन्द्रमरुन्मरुदिन्द्राः।

२००. इन्द्रेण सꣳ हि दृक्षसे संजग्मानो अबिभ्युषा। मन्दू समानवर्चसा ॥१॥

२०१. आदह स्वधामनु पुनर्गर्भत्वमेरिरे। दधाना नाम यज्ञियम् ॥२॥

२०२. वीडु चिदारुजत्नुभिर्गुहा चिदिन्द्र वह्निभिः। अविन्द उस्रिया अनु ॥३॥

धा. १४. उ. १. स्व. ३. ति. ॥७॥

अग्ने। हविष्पतिः। हविः। पतिः। दूतम्। देव। सपर्यति। तस्य। स्म। प्रविता। प्र। अविता। भव॥ यः। अग्निम्। देववीतये। देव। वीतये। हविष्मान्। आविवासति। आ। विवासति। तस्मै। पावक। मृडय॥

७०. मित्रम्। मि। त्रम्। हुवे। पूतदक्षम्। पूत। दक्षम्। वरुणम्। च। रिशादसम्। धियम्। घृताचीम्। साधन्ता। ऋतेन। मित्रा। मि। त्रा। वरुणौ। ऋतावृधौ। ऋत। वृधौ। ऋतस्पृशा। ऋत। स्पृशा। क्रतुम्। बृहन्तम्। आशाथेइति। कवीइति। नः। मित्रा। मि। त्रा। वरुणा। तुविजातौ। तुवि। जातौ। उरुक्षया। उरु। क्षया। दक्षम्। दधातेइति। अपसम्॥

७१. इन्द्रेण। सम्। हि। दृक्षसे। संजग्मानः। सम्। जग्मानः। अबिभ्युषा। अ। बिभ्युषा। मन्दू इति। समानवर्चसा। समान। वर्चसा। आत्। अह। स्वधाम्। स्व। धाम्। अनु। पुनः। गर्भत्वम्। एरिरे। आ। इरिरे। दधानाः। नाम। यज्ञियम्। वीडु। चित्। आरुजत्नुभिः। आ। रुजत्नुभिः। गुहा। चित्। इन्द्र। वह्निभिः। अविन्दः। उस्रियाः। उ। स्रियाः। अनु॥

७२. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः। गायत्री। इन्द्राग्नी।

२०३. ता हुवे ययोरिदं पप्ने विश्वं पुरा कृतम्। इन्द्राग्नी न मर्धतः ॥१॥

२०४. उग्रा विघनिना मृध इन्द्राग्नी हवामहे। ता नो मृडात ईदृशे ॥२॥

२०५. हथो वृत्राण्यार्या हथो दासानि सत्पती। हथो विश्वा अप द्विषः ॥३॥

धा. १०. उ. १. स्व. ४. पी. ॥८॥

द्वितीयः खण्डः ॥

७३. सप्तर्षयः। बृहतीसतोबृहतीद्विपदविराजः। पवमानः सोमः॥

२०६. अभि सोमास आयवः पवन्ते मद्यं मदम्।
समुद्रस्याधि विष्टपे मनीषिणो मत्सरासो मदच्युतः ॥१॥

२०७. तरत्समुद्रं पवमान ऊर्मिणा राजा देव ऋतं बृहत्।
अर्षा मित्रस्य वरुणस्य धर्मणा प्र हिन्वान ऋतं बृहत् ॥२॥

२०८. नृभिर्येमाणो हर्यतो विचक्षणो राजा देवस्समुद्र्यः ॥३॥

धा. १५. उ. न. स्व. ५. बु. ॥९॥

---

७२. ता। हुवे। ययोः। इदम्। पप्ने। विश्वम्। पुरा। कृतम्। इन्द्राग्नी। इन्द्र। अग्नीइति। न। मर्धतः॥ उग्रा। विघनिना। वि। घनिना। मृधः। इन्द्राग्नी। इन्द्र। अग्नीइति। हवामहे। ता। नः। मृडातः। ईदृशे॥ हथः। वृत्राणि। आर्या। हथः। दासानि। सत्पती। सत्। पतीइति। हथः। विश्वाः। अप। द्विषः॥

७३. अभि। सोमासः। आयवः। पवन्ते। मद्यम्। मदम्। समुद्रस्य।

---

१४. पौरुमद्रम्॥ गोतमः। बृहती। पवमानः सोमः।

अभिसोमासआयवः। औहोवा। एहिया। हाउ॥ पवन्तेमाऽ२-
दियम्मदम्। समूद्राऽ१स्याऽ२। धाइविष्टपाऽ३इ। मानीषाऽ२३४इणाः॥
मत्सा। रासौवाओऽ२३४वा॥ हाऽ३हाइ। मदाऽ५च्युताः॥ श्रीः॥

सम् । उद्रस्य । अधि । विष्टपे । मनीषिणः । मत्सरासः । मदच्युतः । मद ।
च्युतः ॥ तरत् । समुद्रम् । सम् । उद्रम् । पवमानः । ऊर्मिणा । राजा । देवः ।
ऋतम् । बृहत् । अर्ष । मित्रस्य । मि । त्रस्य । वरुणस्य । धर्मणा । प्र ।
हिन्वानः । ऋतम् । बृहत् ॥ नृभिः । येमानः । हर्यतः । विचक्षणः । वि ।
चक्षणः । राजा । देवः । समुद्र्यः । सम् । उद्र्यः ॥

मत्सरासोमदच्युतः । औहोवा । एहिया । हाउ ॥ मत्सरासोऽ२मदच्युतः ।
तरात्साऽ१मूऽ२ । द्राम्पवमाऽ३ । नाऊर्मीऽ२३४इणा ॥ राजा । दाइवौवा-
ओऽ२३४वा ॥ हाऽ३हाइ । ऋताऽ५म्बृहात् ॥ श्रीः ॥ राजादेवऋतंबृहत् ।
औहोवा । एहिया । हाउ ॥ राजादेवाऽ२ऋतंबृहत् । अर्षामाऽ१-
इत्राऽ२ । स्यावरुणाऽ३ । स्याधर्माऽ२३४णा ॥ प्रहाइ । न्वानौवाओ-
ऽ२३४वा ॥ हाऽ३हाइ । ऋताऽ५म्बृहात् । होऽ५इ ॥डा॥

दी. २०, उत्. ८. मा. ३१. ब. ॥५४॥

१५. उभयतस्तोभं गौतमम् ॥ गोतमः । बृहती । पवमानः सोमः ।

हावभिसोमासआयवोहाउ ॥ पावन्तेम । दियाम्मदाऽ२३४म् ।
हाहोइ । समुद्रस्याधिविष्टपे । मानीषिणाऽ३४ः । हाहोइ ॥ मात्सरा-
साऽ३४ः । हाहोऽ३ ॥ मदोऽ२३४वा । च्यूऽ५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ हाउ-
मत्सरासोमदच्युतोहाउ ॥ मात्सरासः । मदाच्युताऽ२३४ः । हाहोइ ।
तरत्समुद्रम्पवमा । नाऊर्मिणाऽ३४ । हाहोइ ॥ राजादाइवाऽ३४ः ।
हाहोऽ३इ ॥ ऋतोऽ२३४वा । बृऽ५होऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ हाउराजादेव-
ऋतंबृहद्धाउ ॥ राजादेवः । ऋतांबृहाऽ२३४त् । हाहोइ । अर्षामित्रस्यव
रुण । स्याधर्मणाऽ३४ । हाहोइ ॥ प्राहिन्वानाऽ३४ः । हाहोऽ३इ ॥
ऋतोऽ२३४वा । बृऽ५होऽ६"हाइ ॥

दी. ३३. उत्. ७. मा. २९. ठो. ॥५५॥

७४. पराशरः शाक्त्यः। त्रिष्टुप्। पवमानः सोमः॥

२०९. तिस्रो वाच ईरयति प्र वह्निर्ऋतस्य धीतिं ब्रह्मणो मनीषाम्।
गावो यन्ति गोपतिं पृच्छमानास्सोमं यन्ति मतयो वावशानाः॥१॥

२१०. सोमं गावो धेनवो वावशानास्सोमं विप्रा मतिभिः पृच्छमानाः।
सोमस्सुत ऋच्यते पूयमानस्सोमे अर्कास्त्रिष्टुभस्सन्नवन्ते॥२॥

२११. एवा नस्सोम परिषिच्यमान आ पवस्व पूयमानस्स्वस्ति।
इन्द्रमा विश बृहता मदेन वर्धया वाचं जनया पुरन्धिम्॥३॥

धा. ३०. उ. १. स्व. ४. पी. ॥१०॥

तृतीयः खण्डः॥

---

७४. तिस्रः। वाचः। ईरयति। प्र। वह्निः। ऋतस्य। धीतिम्। ब्रह्मणः। मनीषाम्। गावः। यन्ति। गोपतिम्। गो। पतिम्। पृच्छमानाः। सोमम्। यन्ति। मतयः। वावशानाः॥ सोमम्। गावः। धेनवः। वावशानाः। सोमम्। विप्राः। वि। प्राः। मतिभिः। पृच्छमानाः। सोमः। सुतः। ऋच्यते। पूयमानः। सोमे। अर्काः। त्रिष्टुभः। त्रि। स्तुभः। सम्। नवन्ते॥ एव। नः। सोम। परिषिच्यमानः। परि। सिच्यमानः। आ। पवस्व। पूयमानः। स्वस्ति। सु। अस्ति। इन्द्रम्। आ। विश। बृहता। मदेन। वर्धय। वाचम्। जनय। पुरन्धिम्। पुरम्। धिम्॥

---

१६. आष्कारणिधनं काण्वम्॥ कण्वः। बृहती। पवमानः सोमः।

प्रहिन्वाऽ३नऋतंबृहात्॥ प्राहिन्वानः। ऋताऽ२३म्बृहाउ। वाऽ३२। नृभिर्यमा। णोहर्यतो। विचक्षाऽ२३४णाः॥ राऽ२३जा॥ देवस्सम्। उद्राऽ२३४५याऽ६५६ः॥ आऽ२३४५ष्॥

दी. ४. उत्. ३. मा. ८. दै. ॥५६॥

१७. अङ्गिरसां संक्रोशः॥ अङ्गिरसः। त्रिष्टुप्। पवमानः सोमः।

होइ। हो। हाऽ३होइ। तिस्रोवाचाः। ईऽ३रय। तिप्रवह्नीः॥

७५. पुरुहन्मा आङ्गिरसः। बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) । इन्द्रः।

१ २र ३२ ३१ २र३२
२१२. यद्याव इन्द्र ते शतꣳशतं भूमीरुत स्युः।
१ २ ३२३ २३ २३ २ ३१२३ १२
न त्वा वज्रिन्त्सहस्रꣳसूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी ॥१॥
१ २ ३१ २र ३ १ २ ३ १२
२१३. आ पप्राथ महिना वृष्ण्या वृषन्विश्वा शविष्ठ शवसा।
३ १ २ ३ १२ ३१ २र ३ १२ ३१२
अस्माँ अव मघवन् गोमति व्रजे वज्रिञ्चित्राभिरूतिभिः ॥२॥

धा. १९. उ. न. स्व. ४. ली ॥११॥

७६. मेध्यातिथिः काण्वः। बृहती। इन्द्रः।

३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १२
२१४. वयं घ त्वा सुतावन्त आपो न वृक्तवर्हिषः।
३ १२ ३ १२ ३ १२ ३ १२
पवित्रस्य प्रस्रवणेषु वृत्रहन्परि स्तोतार आसते ॥१॥

---

७५. यत्। द्यावः। इन्द्र। ते। शतम्। शतम्। भूमीः। उत। स्युः। न। त्वा। वज्रिन्। सहस्रम्। सूर्याः। अनु। न। जातम्। अष्ट। रोदसी- इति। आ। पप्राथ। महिना। वृष्ण्या। वृषन्। विश्वा। शविष्ठ। शवसा। अस्मान्। अव। मघवन्। गोमति। व्रजे। वज्रिन्। चित्राभिः। ऊतिभिः॥

७६. वयम्। घ। त्वा। सुतावन्तः। आपः। न। वृक्तवर्हिषः। वृक्त।

ऋतस्यघाइ। तीऽ३म्ब्रह्म। णोमनीषाम्॥ गावोयन्ताइ। गोऽ३पतिम्। पृच्छमानाः॥ सोमंयन्ताइ। मतयः। वाऽ३४३। वाऽ३शाऽ५"ना- ६५६ः॥ श्रीः॥ सोमङ्गावो। धेऽ३नवः। वावशानाः॥ सोमंविप्राः। मतिभिः। पृच्छमानाः॥ सोमस्सुताः। ऋच्यते। पूयमानाः॥ सोमो- अर्काः। त्रिष्टुभः। साऽ३४३म्। नाऽ३वाऽ५"न्ताऽ६५६इ॥ श्रीः॥ एवानस्सो। माऽ३परि। षिच्यमानाः॥ आपवस्वा। पूऽ३यमा। नस्सुवस्ती॥ इन्द्रमावाइ। शाऽ३बृह। तामदेना॥ होइ। हो। हाऽ३- होइ। वर्धयावा। चाऽ३ञ्जन। याऽ३४३। पूऽ३राऽ५"न्धाऽ६५६इम्॥

दी. १८. उत्. १६. मा. ३०. टौ. ॥५७॥

२१५. स्वरन्ति त्वा सुते नरो वसो निरेक उक्थिनः ।
कदा सुतं तृषाण ओक आ गम इन्द्र स्वब्दीव वंसगः ॥२॥

२१६. कण्वेभिर्धृष्णवा धृषद्वाजन्दर्षि सहस्रिणम् ।
पिशङ्गरूपं मघवन्विचर्षणे मक्षू गोमन्तमीमहे ॥३॥

धा. २७. उ. २. स्व. २. छा. ॥१२॥

७७. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । बृहतीसतोबृहत्यौ (प्रगाथः) । इन्द्रः ।

२१७. तरणिरित्सिषासति वाजं पुरन्ध्या युजा ।

बर्हिषः । पवित्रस्य । प्रस्रवणेषु । प्र । स्रवणेषु । वृत्रहन् । वृत्र । हन् । परि ।
स्तोतारः । आसते । स्वरन्ति । त्वा । सुते । नरः । वसो । निरेके । उक्थिनः ।
कदा । सुतम् । तृषाणः । ओकः । आ । गमः । इन्द्र । स्वब्दी । इव । वंसगः ॥
कण्वेभिः । धृष्णो । आ । धृषत् । वाजम् । दर्षि । सहस्रिणम् । पिशङ्गरूपम् ।
पिशङ्ग । रूपम् । मघवन् । विचर्षणे । वि । चर्षणे । मक्षू । गोमन्तम् । ईमहे ॥

---

१८. महावैष्टम्भम् ॥ विष्टम्भः । बृहती । इन्द्रः ।

वयंघत्वोहाइ । सुतावन्तोवा ॥ आपोनवृ । क्तबार्हाऽ१इषाऽ२३ः ।
होवाऽ३हाइ । पवित्रस्यप्रस्रवणे । षुवार्त्राऽ१हाऽ२३न् । होवाऽ३हाइ ॥
पराइस्तोऽ१ताऽ२३ । होवाऽ३हा ॥ रआ । साऽ२ताऽ२३४औहोवा ॥
श्रीः ॥ स्वरन्तित्वोहाइ । सुतेनरोवा ॥ वासोनिरे । कऊक्थाऽ१इनाऽ२३ः ।
होवाऽ३हाइ । कदासुतन्तृषाणओ । कआगाऽ१माऽ२३ः । होवाऽ३हाइ ॥
इन्द्रास्वाऽ१ब्दीऽ२३ । होवाऽ३हा ॥ वव । साऽ२गाऽ२३४औहोवा ॥
श्रीः ॥ कण्वेभिर्धोहा । ष्णवाधृषोवा ॥ वाजंदर्षि । सहास्राऽ१इणा-
ऽ२३म् । होवाऽ३हाइ । पिशङ्गरूपंमघवन् । विचार्षाऽ१णाऽ२३इ । होवा-
ऽ३हाइ ॥ मक्षूगोऽ१माऽ२३ । होवाऽ३हा ॥ तमी । माऽ२हाऽ२३४औहोवा ।
दीऽ२३४शाः ॥ दी. २०. उत्. १६. मा. २७. पे. ॥५८॥

आ व इन्द्रं पुरुहूतं नमे गिरा नेमिं तष्टेव सुद्रुवम् ॥१॥

२१८. न दुष्टुतिर्द्रविणोदेषु शस्यते न स्रेधन्तꣳरयिर्नशत् ।
सुशक्तिरिन्मघवन्तुभ्यं मावते देष्णं यत्पार्ये दिवि ॥२॥

धा. १७. उ. न. स्व. ३. यि. ॥१३॥

चतुर्थः खण्डः ॥

७८. त्रित आप्त्यः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

२१९. तिस्रो वाच उदीरते गावो मिमन्ति धेनवः । हरिरेति कनिक्रदत् ॥१॥

---

७७. तरणिः । इत् । सिषासति । वाजम् । पुरन्ध्या । पुरम् । ध्या । युजा । आ । वः । इन्द्रम् । पुरुहूतम् । पुरु । हूतम् । नमे । गिरा । नेमिम् । तष्टा । इव । सुद्रुवम् । सु । द्रुवम् ॥ न । दुष्टुतिः । दुः । स्तुतिः । द्रविणोदेषु । द्रविणः । देषु । शस्यते । न । स्रेधन्तम् । रयिः । नशत् । सुशक्तिः । सु । शक्तिः । इत् । मघवन् । तुभ्यम् । मावते । देष्णम् । यत् । पार्ये । दिवि ॥

७८. तिस्रः । वाचः । उत् । ईरते । गावः । मिमन्ति । धेनवः । हरिः ।

---

१९. रौरवम् ॥ रुरुः । बृहती । इन्द्रः ।

तरणिरित्साऽ३इषासाऽ२३४ती ॥ वाजंपुरन्ध्यायुजावइन्द्रंपुरुहूत-न्नमाऽ२इगिरा । ओहाऽ३उवा ॥ नेमिन्तष्टेवसूऽ२३हाइ । नेमिन्तष्टेवसाऽ२३-उहाइ । ओहाऽ३उवा ॥ द्रुवा३ औऽ२३होवा ॥ श्रीः ॥ नेमिन्तष्टेवा-ऽ३सुद्रूऽ२३४वाम् ॥ नाइमिन्तष्टेवसुद्रुवन्नदुष्टुतिर्द्रविणोदेषुशाऽ२स्यताइ । ओहाऽ३उवा ॥ नस्रेधन्तꣳरयाऽ२३इहाइ । ओहाऽ३उवा ॥ नशात् । औ-ऽ२३होवा ॥ श्रीः ॥ नस्रेधन्तꣳराऽ३यिर्नाऽ२३४शात् ॥ नास्रेधन्तꣳरयिर्न-शत्सुशक्तिरिन्मघवन्तुभ्यम्माऽ२वताइ । ओहाऽ३उवा ॥ देष्णंयत्पारियाऽ२३-इहाइ । ओहाऽ३उवा ॥ दिवा । औऽ३होवा । होऽ५इ ॥डा॥

दी. १७. उत्. ३. मा. २४. जी. ॥५९॥

२२०. अभि ब्रह्मीरनूषत यह्वीरृतस्य मातरः । मर्जयन्तीर्दिवश्शिशुम् ॥२॥

२२१. रायस्समुद्रा१श्चतुरोऽस्मभ्य१सोम विश्वतः । आ पवस्व सहस्रिणः॥३॥

धा. १८. उ १. स्व. २ टा. ॥१४॥

एति । कनिक्रदत् ॥ अभि । ब्रह्मीः । अनूषत । यह्वीः । ऋतस्य । मातरः । मर्जयन्तीः । दिवः । शिशुम् ॥ रायः । समुद्रान् । सम् । उद्रान् । चतुरः । अस्मभ्यम् । सोम । विश्वतः । आ । पवस्व । सहस्रिणः ॥

---

२०. पाष्ठौहम् ॥ पष्ठवाट् । गायत्री । पवमानः सोमः ।

तिस्रोवाचाऽ२उदीरताइ ॥ गावोमिमन्तिधेनवः । हरिराऽ२३-इती ॥ कनौऽ२ । हुवाइ । होऽ३वाऽ३ ॥ क्राऽ२दाऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥ अभिब्रह्माऽ२इरनूषता ॥ यह्वीरृतस्यमातरः । मर्जयाऽ२३न्तीः ॥ दिवौ-ऽ२ । हुवाइ । होऽ३वाऽ३ ॥ शाऽ२इशाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ रायस्समूऽ२द्रा१श्चतुराः ॥ अस्मभ्य१सोमविश्वताः । आपवाऽ२३स्वा ॥ सहौऽ२ । हुवाइ । होऽ३वा३ ॥ स्राऽ२इणाऽ२३४औहोवा ॥ हाओवा । ओवाऽ२३४५ ॥

दी. २०. उत्. ७. मा. १८. कै. ॥६०॥

द्वितीयस्यार्धः प्रपाठकः ॥

तृतीयो विंशः ॥

१. वाचस्साम ॥ वाक् । ककुप् । पवमानः सोमः ।

*आसोतापा । हो । रिषिश्चताऽ६ए ॥ आश्वन्नस्तो । मामप्तू-राऽ२म् । राजस्तुरम् ॥ वानप्राक्षाऽ२३म् ॥ ऊऽ२३दाऽ३ । प्रूऽ३४५-तोऽ६"हाइ ॥

दी. ४. उत्. न. मा. ५. लु. ॥६१॥

---

* अस्यर्क् पूर्वार्चिकेऽशीत्युत्तरपञ्चशततमा गता । उपरिष्टात्सूक्तात्मनाप्यागच्छति । यद्यपि प्रयोगानुक्रमेणोत्तरार्चिके ऋचः पठिताः, अत्र चेयमृक् पठितव्या तथाप्यत्रैकस्यामेवर्चि साम्नो गेयत्वेन तस्या ऋचश्च पूर्वमेवाधीतत्वात्कृत्स्नं सूक्तं नात्र पठितम् । यत्र तु तृचे गीयते तत्रैवर्चः पठ्यन्ते ।

७९. ययातिर्नाहुषः। अनुष्टुप्। पवमानः सोमः।

२२२. सुतासो मधुमत्तमास्सोमा इन्द्राय मन्दिनः।
पवित्रवन्तो अक्षरन्देवान्गच्छन्तु वो मदाः ॥१॥

२२३. इन्दुरिन्द्राय पवत इति देवासो अब्रुवन्।
वाचस्पतिर्मखस्यते विश्वस्येशान ओजसः ॥२॥

२२४. सहस्रधारः पवते समुद्रो वाचमीङ्खयः।
सोमस्पती रयीणाꣳसखेन्द्रस्य दिवेदिवे ॥३॥

धा. २९. उ. न. स्व. २. ला. ॥१५॥

---

७९. सुतासः। मधुमत्तमाः। सोमाः। इन्द्राय। मन्दिनः। पवित्रवन्तः। अक्षरन्। देवान्। गच्छन्तु। वः। मदाः॥ इन्दुः। इन्द्राय। पवते। इति। देवासः। अब्रुवन्। वाचः। पतिः। मखस्यते। विश्वस्य। ईशानः। ओजसः॥ सहस्रधारः। सहस्र। धारः। पवते। समुद्रः। सम्। उद्रः। वाचमीङ्खयः। वाचम्। ईङ्खयः। सोमः। पतिः। रयीणाम्। सखा। स। खा। इन्द्रस्य। दिवेदिवे। दिवे। दिवे॥

---

२. शौक्तम्॥ शुक्तिः। उष्णिक्। पवमानः सोमः।

†सखा। यआ३ओ२३४वा॥ निषाइ। दाताओ२३४वा। पुनानायप्रगा२यता२३४५॥ शाइशाओ२३४वा॥ नयज्ञैःपरिभू२३४५। षाताओ२३४वा॥ श्रिये२१॥

दी. ४. उत्. ३. मा. ७. दे. ॥६२॥

३. गौरीवितम्। गौरीवितिः। अनुष्टुप्। पवमानः सोमः।

सुता। सोमा२३। धुमत्तमाः॥ सोमाइन्द्रायमन्दिना२३ः। पावित्रवा३१२३। तोआ२५क्षरान्॥ दाइवान्गच्छा३१२३॥ तुवोवा। मा२५दो२६"हाइ॥ श्रीः॥ इन्दुः। इन्द्रा२३। यपवताइ॥ इतिदेवासो-

---

† अस्यर्क् पूर्वार्चिकेऽष्टषष्ट्युत्तरपञ्चशततमा गता।

८०. पवित्र आङ्गिरसः। जगती। पवमानः सोमः॥

२२५. पवित्रं ते विततं ब्रह्मणस्पते प्रभुर्गात्राणि पर्येषि विश्वतः।
अतप्ततनूर्न तदामो अश्नुते शृतास इद्वहन्तस्सन्तदाशत ॥१॥

२२६. तपोष्पवित्रं विततं दिवस्पदेऽर्चन्तो अस्य तन्तवो व्य१स्थिरन्।
अवन्त्यस्य पवितारमाशवो दिवःपृष्ठमधि रोहन्ति तेजसा ॥२॥

---

८०. पवित्रम्। ते। विततम्। वि। ततम्। ब्रह्मणः। पते। प्रभुः। प्र। भुः। गात्राणि। परि। एषि। विश्वतः। अतप्ततनूः। अतप्त। तनूः। न। तत्। आमः। अश्नुते। शृतासः। इत्। वहन्तः। सम्। तत्। आशत॥ तपोः। पवित्रम्। विततम्। वि। ततम्। दिवः। पदे। अर्चन्तः। अस्य। तन्तवः।

अम्रुवाऽ२३न्। वाचस्पताऽ३१२३इः। मखाऽ५स्यताइ॥ वाइश्वस्येशा-ऽ३१२३॥ नओवा। जाऽ५सोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ सह। स्रघाऽ३। रः॒पवताइ॥ समुद्रोवाचमीङ्खयाऽ२३ः। सोमस्पताऽ३१२३इः। रया-ऽ५इणाम्॥ साखेन्द्रस्याऽ३१२३॥ दिवोवा। दाऽ५इवोऽ६"हाइ॥

दी. १५. उत्. न. मा. २५. वु. ॥६३॥

४. त्र्यन्तं त्वाष्ट्रीसाम। त्वाष्ट्र्यः। अनुष्टुप्। पवमानः सोमः।

सुतासोमा॥ धुमाऽ३त्तमाः। सोमाइन्द्राऽ३यमाऽ३। एऽ३। दिनआ॥ पवाइत्रवाऽ३"न्तोऽ३। एऽ३। क्षरन्ना॥ दाइवान्गच्छा-ऽ३"न्तुवाऽ३ः॥ एऽ३। मदाआ॥श्रीः॥ इन्दुरिन्द्रा॥ यपाऽ३वताइ। इताइदेवाऽ३सोऽ३। एऽ३। भ्रुवन्ना॥ वाचस्पताऽ३इ"मखाऽ३। एऽ३। स्यतआ॥ विश्वास्येशाऽ३"नओऽ३॥ एऽ३। जसआ॥श्रीः॥ सहस्रघा॥ रः॒पाऽ३वताइ। समूद्रोवाऽ३चमाऽ३इ। एऽ३। खयआ॥ सोमा-स्पताऽ३इ"रयाऽ३इ। एऽ३। णाऽ३मा॥ सखेन्द्रस्याऽ३"दिवाऽ३इ॥ एऽ३। दिवआ॥

दी. ९. उत्. न. मा. २०. लौ. ॥६४॥

९

२२७. अरूरुचदुषसः पृश्निरग्रिय उक्षा मिमेति भुवनेषु वाजयुः ।
मायाविनो ममिरे अस्य मायया नृचक्षसः पितरो गर्भमा दधुः ॥३॥
धा. ३८. उ. १. स्व. ५. दु. ॥१६॥

पञ्चमः खण्डः ॥

८१. सोभरिः काण्वः । ककुप्सतोबृहत्यौ । अग्निः ।

२२८. प्र मꣳहिष्ठाय गायत ऋताव्ने बृहते शुक्रशोचिषे ।
उपस्तुतासो अग्नये ॥१॥

२२९. आ वꣳसते मघवा वीरवद्यशस्समिद्धो द्युम्न्याहुतः ।
कुविन्नो अस्य सुमतिर्भवीयस्यच्छा वाजेभिरागमत् ॥२॥
धा. १७. उ. न. स्व. २ या. ॥१७॥

वि । अस्थिरन् । अवन्ति । अस्य । पवितारम् । आशवः । दिवः । पृष्ठम् ।
अधि । रोहन्ति । तेजसा । अरूरुचत् । उषसः । पृश्निः । अग्रियः । उक्षा ।
मिमेति । भुवनेषु । वाजयुः । मायाविनः । ममिरे । अस्य । मायया । नृचक्षसः ।
नृ । चक्षसः । पितरः । गर्भम् । आ । दधुः ॥

८१. प्र । मꣳहिष्ठाय । गायत । ऋताव्ने । बृहते । शुक्रशोचिषे । शुक्र ।
शोचिषे । उपस्तुतासः । उप । स्तुतासः । अग्नये ॥ आ । वꣳसते । मघवा ।
वीरवत् । यशः । समिद्धः । सम् । इद्धः । द्युम्नी । आहुतः । आ । हुतः । कुवित् ।

---

५. प्रमꣳहिष्ठीयम् ॥ इन्द्रः । ककुप् । अग्निः ।

प्रमꣳहाऽ३इष्ठायगायता ॥ ऋताव्नेऽ२ । बृहतेशूक्राऽ३शोऽ३ ।
चाऽ२३४इषाइ ॥ उपाऔऽ३हो ॥ स्तोतासोऽ३आऽ३ । ग्नाऽ३४५यीऽ६"-
हाइ ॥ श्रीः ॥ उपस्तूऽ३तासोअग्नयाइ ॥ आवꣳसाताऽ२इ । मघवाइरा-
ऽ३वीऽ३त् । याऽ२३४शाः ॥ समाऔऽ३हो ॥ धोद्यूम्नोऽ३याऽ३ ।
हूऽ३४५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ समिद्धोऽ३द्युम्नियाहुताः ॥ कुवाइन्नोऽ२ ।

८२. गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ काण्वायनौ । उष्णिक् । इन्द्रः ।

२३०. तं ते मदं गृणीमसि वृषणं पृक्षु सासहिम् ।
उ लोककृत्नुमद्रिवो हरिश्रियम् ॥१॥

२३१. येन ज्योतींष्यायवे मनवे च विवेदिथ ।
मन्दानो अस्य बर्हिषो वि राजसि ॥२॥

२३२. तदद्या चित्त उक्थिनोऽनु ष्टुवन्ति पूर्वथा ।
वृषपत्नीरपो जया दिवेदिवे ॥३ ॥

धा. २१. उ. न. स्व. १. ह. ॥१८॥

नः । अस्य । सुमतिः । सु । मतिः । भवीयसी । अच्छ । वाजेभिः । आगमत् । आ । गमत् ॥

८२. तम् । ते । मदम् । गृणीमसि । वृषणम् । पृक्षु । सासहिम् । उ । लोककृत्नुम् । लोक । कृत्नुम् । अद्रिवः । अ । द्रिवः । हरिश्रियम् । हरि । श्रियम् ॥ येन । ज्योतींषि । आयवे । मनवे । च । विवेदिथ । मन्दानः । अस्य । बर्हिषः । वि । राजसि ॥ तत् । अद्य । अ । द्य । चित् । ते । उक्थिनः ।

अस्यसुमताइर्भाऽ३वीऽ३ । याऽ२३४साइ ॥ अच्छाऔऽ३हो ॥ वाजाइभोऽ३राऽ३ । गाऽ३४५मोऽ६"हाइ ॥　　दी. ९. उत्. ७. मा. २१. थ. ॥६५॥

६. हारिवर्णम् । हरिवर्णः । उष्णिक् । इन्द्रः ।

तन्तेमदाऽरम्गृणीमसाइ ॥ वार्षणंपृ । क्षुसासाऽ३हीऽ३म् । होवाऽ३हाइ ॥ उलोकाऽ३कृऽ३ । होवाऽ३हा ॥ त्नुम । द्राऽ२इवाऽ२३४औहोवा ॥ हरिश्रियाऽ२३४५म् ॥ श्रीः ॥ येनज्योताऽ२इंषिआयवाइ ॥ मानवेच । विवाइदोऽ३थाऽ३ । होवाऽ३हाइ ॥ मन्दानोऽ३आऽ३ । होवाऽ३हा ॥ स्यब । हाऽ२इषाऽ२३४औहोवा ॥ विराजसाऽ२३४५इ ॥ श्रीः ॥ तदद्याचाऽ२इत्तउक्थिनाः । आनुष्टुव । तिपूर्वाऽ३थाऽ३ । होवाऽ३-

८३. तिरश्चीराङ्गिरसः। अनुष्टुप्। इन्द्रः।

२३३. श्रुधी हवं तिरश्च्या इन्द्र यस्त्वा सपर्यति।
सुवीर्यस्य गोमतो रायस्पूर्धि महाँ असि ॥१॥

२३४. यस्त इन्द्र नवीयसीं गिरं मन्द्रामजीजनत्।
चिकित्विन्मनसं धियं प्रत्नामृतस्य पिप्युषीम् ॥२॥

२३५. तमु ष्टवाम यं गिर इन्द्रमुक्थानि वावृधुः।
पुरूण्यस्य पौंस्या सिषासन्तो वनामहे ॥३॥

धा. १५. उ. २. स्व. २. फा. ॥१९॥

षष्ठः खण्डः।

इति चतुर्थोऽध्यायः।

(द्वितीयप्रपाठकस्य द्वितीयोऽर्धः।)

(द्वितीयः प्रपाठकः)

अनु। स्तुवन्ति। पूर्वथा। वृषपत्नीः। वृष। पत्नीः। अपः। जय। दिवेदिवे। दिवे। दिवे ॥

८३. श्रुधि। हवम्। तिरश्च्याः। तिरः। च्याः। इन्द्र। यः। त्वा। सपर्यति। सुवीर्यस्य। सु। वीर्यस्य। गोमतः। रायः। पूर्धि। महान्। असि। यः। ते। इन्द्र। नवीयसीम्। गिरम्। मन्द्राम्। अजीजनत्। चिकित्विन्मनसम्।

ऽहाइ ॥ वृषापाऽ३त्नीऽ३ः। होवाऽ३हाइ। अपः। जाऽ२याऽ२३४औहोवा ॥
दिवेदिवाऽ२३४५इ ॥ दी. १५. उत्. ९. मा. २४. भी. ॥६६॥

७. तैरश्च्यम् ॥ तिरश्चि। अनुष्टुप्। इन्द्रः।

श्रुधीहाऽ३वन्तिरश्चियाः। इन्द्रायस्त्वा। सपर्यताऽ२३४इ। सुवी।
रिया। स्याऽ२३४गो। माताऽ२ः ॥ रायास्पूर्धीऽ३। हाऽ३हाइ ॥
महऽ१ऽ५असी ॥ श्रीः ॥ यस्तआऽ३इन्द्रनवीयसाइम् ॥ गिरामन्द्राम्। अजी-

अथ पञ्चमोऽध्यायः ।

(तृतीयप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्धः)

८४. अकुष्टा माषाः । जगती । पवमानः सोमः ।

२ ३ १ २　　　३ १ २ ३ १ २ ३ १२३ १२
२३६. प्र त आश्विनीःपवमान धेनवो दिव्या असृग्रन्पयसा धरीमणि ।
१ २र३ १२　३ १ २ ३ १ २　३ १२
प्रान्तरिक्षात्स्थाविरीस्ते असृक्षत ये त्वा मृजन्त्यृषिषाण वेधसः ॥१॥
३ २ ३ १२　३ १२ ३ १२ ३ १ २र　३ १ २
२३७. उभयतःपवमानस्य रश्मयो ध्रुवस्य सतःपरियन्ति केतवः ।
१२ ३२३ १२ ३ २३ २३ २ ३ १　२र ३ १२
यदी पवित्रे अधि मृज्यते हरिस्सत्ता नि योनौ कलशेषु सीदति ॥२॥
२ ३ १ २　३ १ २ ३ १२ ३ १ २र　३ १२
२३८. विश्वा धामानि विश्वचक्ष ऋभ्वसःप्रभोष्टे सतःपरियन्ति केतवः ।
३ १ २　३ १२ ३ २ ३ १ २ ३ १२
व्यानशी पवसे सोम धर्मणा पतिर्विश्वस्य भुवनस्य राजसि ॥३॥

धा. ३५. उ. न. स्व. ४. वी. ॥१॥

---

३ २ ३ १२र ३२ ३ १ २ ३ १२ ३
चिकित्वित् । मनसम् । धियम् । प्रत्नाम् । ऋतस्य । पिप्युषीम् ॥ तम् । उ ।
२ १२र १२र ३ १ २ ३ २ ३१२ ३ १ २र
स्तवाम । यम् । गिरः । इन्द्रम् । उक्थानि । वावृधुः । पुरूणि । अस्य । पौंस्या ।
१ २र ३
सिषासन्तः । वनामहे ॥

२ ३ १ २र ३ १२ ३ २ ३
८४. प्र । ते । आश्विनीः । पवमान । धेनवः । दिव्याः । असृग्रन् ।
१२र १२र ३ १२ १ २र ३
पयसा । धरीमणि । प्र । अन्तरिक्षात् । स्थाविरीः । स्था । विरीः । ते ।
२ ३ १२ ३ १२ ३ १२
असृक्षत । ये । त्वा । मृजन्ति । ऋषिषाण । ऋषि । सान । वेधसः ॥ उभयतः ।
१२र ३ १२ ३ १२ ३२ १२र ३ १२ १२र ३ १२
पवमानस्य । रश्मयः । ध्रुवस्य । सतः । परि । यन्ति । केतवः । यदि । पवित्रे ।
१२र ३ १ २ १२र १२र १२र ३ १२ ३ १२र
अधि । मृज्यते । हरिः । सत्ता । नि । योनौ । कलशेषु । सीदति ॥ विश्वा ।

---

२ १　५ ३ २^ ३　५ १　१ २
जनाऽ२३४त् । चिकि । त्विन्मा । नाऽ२३४साम् । धायाऽ२म् ॥ प्रत्नामार्त्ताऽ३ ।
२ २ ४　५ २ ४र५४ ५　२ १
हाऽ३हा ॥ स्यपाऽ५इप्युषीम् ॥ श्रीः ॥ तमुष्टाऽ३वामयंगिराः ॥ इन्द्रा-
२ १ २३र२१　५र ३२^ ३ ५ १
मुक्था । निवावृधूऽ२३४: । पुरू । णिया । स्याऽ२३४पौ । सायाऽ२ ॥
१ २ २ २ ४ ४
सिषासान्ताऽ३ः । हाऽ३हाइ ॥ वनाऽ५महाइ । होऽ५इ ॥डा॥

दी. ७. उत्. ३. मा. २१. ज. ॥६७॥

८५. अमहीयुराङ्गिरसः। गायत्री। पवमानः सोमः॥

२३९. पवमानो अजीजनद्दिवश्चित्रं न तन्यतुम्। ज्योतिर्वैश्वानरं बृहत् ॥१॥

२४०. पवमान रसस्तव मदो राजन्नदुच्छुनः। वि वारमव्यमर्षति ॥२॥

२४१. पवमानस्य ते रसो दक्षो वि राजति द्युमान्। ज्योतिर्विश्वꣳ स्वर्दृशे ॥३॥

धा. २०. उ. १ स्व. २. पा. ॥२॥

८६. मेध्यातिथिः काण्वः। गायत्री। पवमानः सोमः॥

२४२. प्र यद्गावो न भूर्णयस्त्वेषा अयासो अक्रमुः।
घ्नन्तः कृष्णामप त्वचम् ॥१॥

२४३. सुवितस्य वनामहेऽति सेतुं दुराय्यम्। साह्याम दस्युमव्रतम् ॥२॥

२४४. शृण्वे वृष्टेरिव स्वनः पवमानस्य शुष्मिणः। चरन्ति विद्युतो दिवि ॥३॥

२४५. आ पवस्व महीमिषं गोमदिन्दो हिरण्यवत्। अश्ववत्सोम वीरवत् ॥४॥

२४६. पवस्व विश्वचर्षण आ मही रोदसी पृण। उषास्सूर्यो न रश्मिभिः ॥५॥

धामानि। विश्वचक्षः। विश्व। चक्षः। ऋभ्वसः। प्रभोः। प्र। भोः। ते। सतः। परि। यन्ति। केतवः। व्यानशी। वि। आनशी। पवसे। सोम। धर्मणा। पतिः। विश्वस्य। भुवनस्य। राजसि॥

८५. पवमानः। अजीजनत्। दिवः। चित्रम्। न। तन्यतुम्। ज्योतिः। वैश्वानरम्। वैश्व। नरम्। बृहत्॥ पवमान। रसः। तव। मदः। राजन्। अदुच्छुनः। अ। दुच्छुनः। वि। वारम्। अव्यम्। अर्षति॥ पवमानस्य। ते। रसः। दक्षः। वि। राजति। द्युमान्। ज्योतिः। विश्वम्। स्वः। दृशे॥

८६. प्र। यत्। गावः। न। भूर्णयः। त्वेषाः। अयासः। अक्रमुः। घ्नन्तः। कृष्णाम्। अप। त्वचम्। सुवितस्य। वनामहे। अति। सेतुम्। दुराय्यम्। दुः। आय्यम्। साह्याम। दस्युम्। अव्रतम्। अ। व्रतम्। शृण्वे। वृष्टेः। इव। स्वनः। पवमानस्य। शुष्मिणः। चरन्ति। विद्युतः। वि। द्युतः। दिवि॥ आ। पवस्व। महीम्। इषम्। गोमत्। इन्दो। हिरण्यवत्। अश्ववत्।

२४७. परिणश्शर्मयन्त्या धारया सोम विश्वतः । सरा रसेव विष्टपम् ॥६॥

धा. ३५. उ. ४. स्व. ४. भी. ॥३॥

प्रथमः खण्डः ॥

८७. बृहन्मतिराङ्गिरसः । गाजत्री । पवमानः सोमः ॥

२४८. आशुरर्ष बृहन्मते परि प्रियेण धाम्ना । यत्र देवा इति ब्रुवन् ॥१॥

२४९. परिष्कृण्वन्ननिष्कृतं जनाय यातयन्निषः । वृष्टिं दिवःपरि स्रव ॥२॥

२५०. अयꣳस यो दिवस्परि रघुयामा पवित्र आ । सिन्धोरूर्मा व्यक्षरत् ॥३॥

२५१. सुत एति पवित्र आ त्विषिं दधान ओजसा । विचक्षाणो विरोचयन् ॥४॥

२५२. आ विवासन्परावतो अथो अर्वावतस्सुतः । इन्द्राय सिच्यते मधु ॥५॥

२५३. समीचीना अनूषत हरिꣳहिन्वन्त्यद्रिभिः । इन्दुमिन्द्राय पीतये ॥६॥

धा. ३२. उ. ३. स्व. ४. जी. ॥३॥

८८. भृगुर्वारुणिः, जमदग्निर्भार्गवो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ।

२५४. हिन्वन्तिसूरमुस्रयः स्वसारो जामयस्पतिम् । महामिन्दुं महीयुवः ॥१॥

सोम । वीरवत् ॥ पवस्व । विश्वचर्षणे । विश्व । चर्षणे । आ । मही इति । रोदसी इति । पृण । उषाः । सूर्यः । न । रश्मिभिः ॥ परि । नः । शर्मयन्त्या । धारया । सोम । विश्वतः । सर । रसा । इव । विष्टपम् ॥

८७. आशुः । अर्ष । बृहन्मते । बृहत् ऽ मते । परि । प्रियेण । धाम्ना । यत्र । देवाः । इति । ब्रुवन् ॥ परिष्कृण्वन् । परि । कृण्वन् । अनिष्कृतम् । अ । निष्कृतम् । जनाय । यातयन् । इषः । वृष्टिम् । दिवः । परि । स्रव ॥ अयम् । सः । यः । दिवः । परि । रघुयामा । रघु । यामा । पवित्रे । आ । सिन्धोः । ऊर्मा । व्यक्षरत् । वि । अक्षरत् ॥ सुतः । एति । पवित्रे । आ । त्विषिम् । दधानः । ओजसा । विचक्षाणः । वि । चक्षाणः । विरोचयन् । वि । रोचयन् ॥ आविवासन् । आ । विवासन् । परावतः । अथ । उ । अर्वावतः । सुतः । इन्द्राय । सिच्यते । मधु ॥ समीचीनाः । सम् । ईचीनाः । अनूषत । हरिम् । हिन्वन्ति । अद्रिभिः । अ । द्रिभिः । इन्दुम् । इन्द्राय । पीतये ॥

२५५. पवमान रुचारुचा देव देवेभ्यस्सुतः । विश्वा वसून्या विश ॥२॥

२५६. आ पवमान सुष्टुतिं वृष्टिं देवेभ्यो दुवः । इषे पवस्व संयतम् ॥३॥

धा. ११. उ. न. स्व. १. ह्. ॥४॥

द्वितीयः खण्डः ॥

८९. सुतम्भर आत्रेयः । जगती । अग्निः ।

२५७. जनस्य गोपा अजनिष्ट जागृविरग्निस्सुदक्षस्सुविताय नव्यसे ।
घृतप्रतीको बृहता दिविस्पृशा द्युमद्विभाति भरतेभ्यश्शुचिः ॥१॥

२५८. त्वामग्ने अङ्गिरसो गुहाहितमन्वविन्दञ्छिश्रियाणं वनेवने ।
स जायसे मथ्यमानस्सहो महत्त्वामाहुस्सहसस्पुत्रमङ्गिरः ॥२॥

२५९. यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितमग्निं नरस्त्रिषधस्थे समिन्धते ।
इन्द्रेण देवैस्सरथꣳस बर्हिषि सीदन्निहोता यजथाय सुक्रतुः ॥३॥

धा. ३०. उ. न. स्व. ६७. वे. ॥६॥

---

८८. हिन्वन्ति । सूरम् । उस्रयः । स्वसारः । जामयः । पतिम् । महाम् ।
इन्दुम् । महीयुवः ॥ पवमान । रुचारुचा । रुचा । रुचा । देव । देवेभ्यः ।
सुतः । विश्वा । वसूनि । आ । विश ॥ आ । पवमान । सुष्टुतिम् । सु ।
स्तुतिम् । वृष्टिम् । देवेभ्यः । दुवः । इषे । पवस्व । संयतम् । सम् । यतम् ॥

८९. जनस्य । गोपाः । गो । पाः । अजनिष्ट । जागृविः । अग्निः ।
सुदक्षः । सु । दक्षः । सुविताय । नव्यसे । घृतप्रतीकः । घृत । प्रतीकः । बृहता ।
दिविस्पृशा । दिवि । स्पृशा । द्युमत् । वि । भाति । भरतेभ्यः । शुचिः ॥ त्वाम् ।
अग्ने । अङ्गिरसः । गुहा । हितम् । अनु । अविन्दन् । शिश्रियाणम् । वनेवने । वने ।
वने । सः । जायसे । मथ्यमानः । सहः । महत् । त्वाम् । आहुः । सहसः ।
पुत्रम् । पुत् । त्रम् । अङ्गिरः ॥ यज्ञस्य । केतुम् । प्रथमम् । पुरोहितम् । पुरः ।
हितम् । अग्निम् । नरः । त्रिषधस्थे । त्रि । सधस्थे । सम् । इन्धते । इन्द्रेण ।
देवैः । सरथम् । स । रथम् । सः । बर्हिषि । सीदत् । नि । होता । यजथाय ।
सुक्रतुः । सु । क्रतुः ॥

९०. गृत्समदः शौनकः । गायत्री । मित्रावरुणौ ।

२६०. अयं वां मित्रावरुणा सुतस्सोम ऋतावृधा । ममेदिह श्रुतꣳहवम् ॥१॥

२६१. राजानावनभिद्रुहा ध्रुवे सदस्युत्तमे । सहस्रस्थूण आशाते ॥२॥

२६२. ता सम्राजा घृतासुती आदित्या दानुनस्पती । सचेते अनवह्वरम् ॥३॥

धा. १५. उ. १. स्व. ३. पि. ॥७॥

९१. गोतमो राहूगणः । गायत्री । इन्द्रः ।

२६३. इन्द्रो दधीचो अस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्कुतः । जघान नवतीर्नव ॥१॥

२६४. इच्छन्नश्वस्य यच्छिरः पर्वतेष्वपश्रितम् । तद्विदच्छर्यणावति ॥२॥

२६५. अत्राह गोरमन्वत नाम त्वष्टुरपीच्यम् । इत्था चन्द्रमसो गृहे ॥३॥

धा. १३. उ. २. स्व. ४. ठी. ॥८॥

९२. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । गायत्री । इन्द्राग्नी ।

२६६. इयं वामस्य मन्मन इन्द्राग्नी पूर्व्यस्तुतिः । अभ्राद्वृष्टिरिवाजनि ॥१॥

---

९०. अयम् । वाम् । मित्रा । मि । त्रा । वरुणा । सुतः । सोमः । ऋतावृधा । ऋत । वृधा ॥ मम । इत् । इह । श्रुतम् । हवम् ॥ राजानौ । अनभिद्रुहा । अन् । अभिद्रुहा । ध्रुवे । सदसि । उत्तमे । सहस्रस्थूणे । सहस्र । स्थूणे । आशाते इति ॥ ता । सम्राजा । सम् । राजा । घृतासुती । घृत । आसुती इति । आदित्या । आ । दित्या । दानुनः । पती इति । सचेते इति । अनवह्वरम् । अन् । अवह्वरम् ॥

९१. इन्द्रः । दधीचः । अस्थभिः । वृत्राणि । अप्रतिष्कुतः । अ । प्रति-ष्कुतः । जघान । नवतीः । नव ॥ इच्छन् । अश्वस्य । यत् । शिरः । पर्वतेषु । अपश्रितम् । अप । श्रितम् । तत् । विदत् । शर्यणावति ॥ अत्र । अह । गोः । अमन्वत । नाम । त्वष्टुः । अपीच्यम् । इत्था । चन्द्रमसः । चन्द्र । मसः । गृहे ।

९२. इयम् । वाम् । अस्य । मन्मनः । इन्द्राग्नी । इन्द्र । अग्नी इति । पूर्व्यस्तुतिः । पूर्व्य । स्तुतिः । अभ्रात् । वृष्टिः । इव । अजनि ॥ शृणुतम् ।

१०

२६७. शृणुतं जरितुर्हवमिन्द्राग्नी वनतं गिरः। ईशाना पिप्यतं धियः ॥२॥
२६८. मा पापत्वाय नो नरेन्द्राग्नी माभिशस्तये। मा नो रीरधतन्निदे ॥३॥

धा. १२. उ. १. स्व. २. चा. ॥९॥

तृतीयः खण्डः ॥

९३. दृढच्युत आगस्त्यः। गायत्री। पवमानः सोमः।

२६९. पवस्व दक्षसाधनो देवेभ्यः पीतये हरे। मरुद्भ्यो वायवे मदः ॥१॥
२७०. सं देवैश्शोभते वृषा कविर्योनावधि प्रियः। पवमानो अदाभ्यः ॥२॥
२७१. पवमान धिया हितो ऽ३भियोनिं कनिक्रदत्। धर्मणा वायुमारुहः ॥३॥

धा. ११. उ. २. स्व. १. ख. ॥१०॥

जरितुः। हवम्। इन्द्राग्नी। इन्द्र। अग्नी इति। वनतम्। गिरः। ईशाना। पिप्यतम्। धियः॥ मा। पापत्वाय। नः। नरा। इन्द्राग्नी। इन्द्र। अग्नी इति। मा। अभिशस्तये। अभि। शस्तये। मा। नः। रीरधतम्। निदे॥

९३. पवस्व। दक्षसाधनः। दक्ष। साधनः। देवेभ्यः। पीतये। हरे। मरुद्भ्यः। वायवे। मदः॥ सम्। देवैः। शोभते। वृषा। कविः। योनौ। अधि। प्रियः। पवमानः। अदाभ्यः। अ। दाभ्यः॥ पवमान। धिया। हितः। अभि। योनिम्। कनिक्रदत्। धर्मणा। वायुम्। आ। अरुहः॥

---

८. निधनकामम्॥ प्रजापतिः। गायत्री। पवमानः सोमः।

पवस्वदाऽ२क्षसाधनाः॥ देवेभ्यःपीतयेहराइ। मरुद्भ्योवा॥ यवाऽ२३४इ। हाहोइ॥ मदाः। होइ। होइ। मद। होइ। होइ। मदः। होइ। होइ। औहोऔहोवाऽ२३४५हाउ॥ श्रीः॥ संदेवैश्शोऽ२-भनेवृषा॥ कविर्योनावधिप्रियाः। पवमानाः॥ अदाऽ२३४। हाहोइ॥ भियाः। होइ। होइ। भिय। होइ। होइ। भियः। होइ। होइ। औहोऔहोवाऽ२३४५हाउ॥ श्रीः॥ पवमानाऽ२धियाहिताः॥ अभियोनिंक-निक्रदात्। धर्मणावा॥ युमाऽ२३४। हाहोइ॥ रुहाः। होइ। होइ।

९४. सप्तर्षयः—बृहतीसतोबृहत्यौ । पवमानः सोमः ।

२७२. तवाहꣳसोम रारण सख्य इन्दो दिवेदिवे ।
पुरूणि बभ्रो नि चरन्ति मामव परिधीꣳ रति ताँ इहि ॥१॥

२७३. तवाहं नक्तमुत सोम ते दिवा दुहानो बभ्र ऊधनि ।
घृणा तपन्तमति सूर्यं परश्शकुना इव पप्तिम ॥२॥

धा. १४. उ. १. स्व. ३. ति. ॥११॥

---

९४. तव । अहम् । सोम । रारण । सख्ये । स । ख्ये । इन्दो । दिवेदिवे । दिवे । दिवे । पुरूणि । बभ्रो । नि । चरन्ति । माम् । अव । परिधीन् । परि । धीन् । अति । तान् । इहि ॥ तव । अहम् । नक्तम् । उत । सोम । ते । दिवा । दुहानः । बभ्रो । ऊधनि । घृणा । तपन्तम् । अति । सूर्यम् । परः । शकुनाः । इव । पप्तिम ॥

रुह । होइ । होइ । रुहः । होइ । होइ । औहोऔहोवाऽ२३४५हाउ ॥वा॥

दी. ३१. उत्. ९. मा. ४०. घौ. ॥६७॥

९. आष्टादꣳष्ट्रोत्तरम् ॥ अष्टादꣳष्ट्रः । बृहती । पवमानः सोमः ।

तवाहꣳसोमरारणऐयादौ । होऽ३वा ॥ सख्यइन्दोदिवे । दाइवेऽ२३ । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥ पुरूणिबभ्रोनिचरन्तिमाम् । आवाऽ२३ । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥ परिधीꣳरतितान् । आइहाऽ२३इ । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवाऽ३४३ ॥श्रीः॥ परिधीꣳरतिताꣳइहिऐयादौ । होऽ३वा ॥ परिधीꣳरतितान् । आइहाऽ२३इ । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥ तवाहन्नक्तमुतसोमते । दाइवाऽ२३ । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥ दुहानोबभ्रऊ । धानीऽ२३ । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवाऽ३४३ ॥श्रीः॥ दुहानोबभ्रऊधनिएयादौ । होऽ३वा ॥ दुहानोबभ्रऊ । धानीऽ२३ । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥ घृणातपन्तमतिसूरियम् ।

पाराऽ२३ः । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥ शकुनाइवप । प्ताइमाऽ२३ । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवाऽ३४३ । ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥

दी. ५६. उत्. १०. मा. ३१. ङ. ॥६९॥

१०. आभीशवोत्तरम् ॥ अभीशुः । बृहती । पवमानः सोमः ।

तवाह२सोमरारणए । ए ॥ सख्यइन्दोऽ३दाइवेऽ१दिवाइ ॥ पूऽ२३४रू । हाऽ३हा ॥ णिबभ्रोनिचरन्ताइमाऽ१मवा ॥ पाऽ२३४री । हाऽ३-हाइ ॥ घाइ२रतितोऽ२३४वा । आऽ५इहोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ परिधीँ२र-तिताः२इहिए । ए ॥ परिधीँ२रऽ३ताइतः२ऽ१इहाइ ॥ ताऽ२३४वा । हाऽ३हाइ ॥ अहन्नक्तमुतसोमातेऽ१दिवा ॥ दूऽ२३४हा । हाऽ३हाइ ॥ नोबभ्र‾ऽ२३४वा । घाऽ५नोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ दुहानोबभ्रऊधनिए । ए ॥ दुहानोबऽ३भ्राऊऽ१धनाइ ॥ घाऽ२३४र्णा । हाऽ३हा ॥ तपन्त-मतिसूरायम्पारः ॥ शाऽ२३४कू । हाऽ३हाइ ॥ नाइवपोऽ२३४वा । प्ताऽ५-इमोऽ६"हाइ ॥

दी. १५. उत्. १. मा. २७. पे. ॥७०॥

११. स्वःपृष्ठम् ॥ अङ्गिरसः । बृहती । पवमानः सोमः ।

तवाऽ२ह२सोऽ३४ । औहोऽ५मरारणा ॥ सख्याऽ२इन्दोऽ३४ । औहोऽ५दिवेदिवाइ । पुरूऽ२णिबाऽ३४ । औहोऽ५भ्रोनिचरा । ओ । ताऽ२इमाऽ२३४औहोवा । आऽ२३४वा । ऊऽ२३४पा । (द्विः) ॥ परि-धीँ२राऽ२३ ॥ ताऽ२इतः२ऽ२३४औहोवा ॥ ईऽ२३४ही ॥ श्रीः ॥ परा-ऽ२इधीँ२राऽ३४ । औहोऽ५तिताः२इहाइ ॥ (द्वे । द्विः) तवाऽ२हन्नाऽ३४ । औहोऽ५क्तमुतसो । ओ । माऽ२ताऽ२३४औहोवा । दीऽ२३४वा । ऊऽ२३४पा ॥ (द्विः) दुहानोबाऽ२३ ॥ भ्राऽ२ऊऽ२३४औहोवा ॥ घाऽ२३४नी ॥ श्रीः ॥ दुहाऽ२नोबाऽ३४ । औहोऽ५भ्रऊधनाइ ॥

९५. बृहन्मतिराङ्गिरसः। गायत्री। पवमानः सोमः।

२७४. पुनानो अक्रमीदभि विश्वा मृधो विचर्षणिः।
शुम्भन्ति विप्रं धीतिभिः ॥१॥

२७५. आ योनिमरुणो रुहद्गमदिन्द्रो वृषा सुतम्। ध्रुवे सदसि सीदतु ॥२॥

२७६. नू नो रयिं महामिन्दोऽस्मभ्यꣳसोम विश्वतः।
आ पवस्व सहस्रिणम् ॥३॥

धा. १२. उ. १. स्व. २. चा. ॥१२॥

चतुर्थः खण्डः ॥

---

९५. पुनानः। अक्रमीत्। अभि। विश्वाः॥ मृधः। विचर्षणिः। वि। चर्षणिः। शुम्भन्ति। विप्रम्। वि। प्रम्। धीतिभिः। आ। योनिम्। अरुणः। रुहत्। गमत्। इन्द्रः। वृषा। सुतम्। ध्रुवे। सदसि। सीदतु॥ नु। नः। रयिम्। महाम्। इन्दो। अस्मभ्यम्। सोम। विश्वतः। आ। पवस्व। सहस्रिणम्॥

(द्वे द्विः) घृणाऽ२तपाऽ३४। औहोऽ५न्तमतिस्रि। ओ। राऽ२या-ऽ२३४औहोवा। पाऽ२३४राः। ऊऽ२३४पा (द्विः॥ शकुनाआऽ२३इ॥ वाऽ२पाऽ२३४औहोवा॥ स्रीऽ२३४मा॥

दी. ३६. उत्. न. मा. ३४. ही. ॥७१॥

१२. सत्रासाहीयम्॥ इन्द्रः। गायत्री। पवमानस्सोमः।

पुनाऽ३४। नोअक्रमीदभि। ओऽ६वा॥ विश्वामृधोविचर्षाऽ२-णाइः। शूऽ२म्भा। ताऽ२३इवी॥ प्रन्धौऽ३हो। वाहाऽ३४३इ॥ ताऽ२३४इमोऽ६"हाइ॥श्रीः॥ आयोऽ३४। निमरुणोरुहत्। ओऽ६वा॥ गमदिन्द्रोवृषासूऽ२ताम्। ध्रूऽ२वे। साऽ२३दा॥ सिसौऽ३हो। वाहा-ऽ३४३इ॥ दाऽ२३४तोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ नूनोऽ३४। रयिंमहामिन्द।

९६. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । विराट् । इन्द्रः ।

२७७. पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुषाव हर्यश्वाद्रिः ।
सोतुर्बाहुभ्याᳬसुयतो नार्वा ॥१॥

२७८. यस्ते मदो युज्यश्चारुरस्ति येन वृत्राणि हर्यश्व हᳬसि ।
स त्वमिन्द्र प्रभूवसो ममत्तु ॥२॥

२७९. बोधासु मे मघवन्वाचमेमां यां ते वसिष्ठो अर्चति प्रशस्तिम् ।
इमा ब्रह्म सधमादे जुषस्व ॥३॥

धा. १२. उ. १. स्व. २. चा. ॥१३॥

९७. रेभः काश्यपः । अतिजगत्युपरिष्टाद्बृहत्यौ । इन्द्रः ।

२८०. विश्वाःपृतना अभिभूतरं नरस्सजूस्ततक्षुरिन्द्रं जजनुश्च राजसे ।
क्रत्वे वरे स्थेमन्यामुरीमुतोग्रमोजिष्ठं तरसं तरस्विनम् ॥१॥

---

९६. पिब । सोमम् । इन्द्र । मन्दतु । त्वा । यम् । ते । सुषाव । हर्यश्व । हरि । अश्व । अद्रिः । अ । द्रिः । सोतुः । बाहुभ्याम् । सुयतः । सु । यतः । न । अर्वा ॥ यः । ते । मदः । युज्यः । चारुः । अस्ति । येन । वृत्राणि । हर्यश्व । हरि । अश्व । हᳬसि । सः । त्वाम् । इन्द्र । प्रभूवसो । प्रभु । वसो । ममत्तु ॥ बोध । सु । मे । मघवन् । वाचम् । आ । इमाम् । याम् । ते । वसिष्ठः । अर्चति । प्रशस्तिम् । प्र । शस्तिम् । इमा । ब्रह्म । साधमादे । सध । मादे । जुषस्व ॥

९७. विश्वाः । पृतनाः । अभिभूतरम् । अभि । भूतरम् । नरः । सजूः । स । जूः । ततक्षुः । इन्द्रम् । जजनुः । च । राजसे । क्रत्वे । वरे । स्थेमनि ।

ओऽ६वा ॥ अस्मभ्यᳬसोमविश्वाऽ२ताः । आऽ२पा । वाऽ२३स्वा ॥ सहोऽ३हो । वाहाऽ३४३इ ॥ स्राऽ२३४इणोऽ६"हाइ ॥

दी. १७. उत्. न. मा. १५. यु. ॥७२॥

२८१. नेमिं नमन्ति चक्षसा मेषं विप्रा अभिस्वरे ।
सुदीतयो वो अद्रुहोऽपि कर्णे तरस्विनस्समृक्वभिः ॥२॥

२८२. समुरेभासो अस्वरन्निन्द्रꣳसोमस्य पीतये ।
स्वः पतिर्यदी वृधे धृतव्रतो ह्योजसा समूतिभिः ॥३॥

धा. २२. उ. १. स्व. ४. ची. ॥१४॥

आमुरीम् । आ । मुरीम् । उत । उग्रम् । ओजिष्ठम् । तरसम् । तरस्विनम् ॥ नेमिम् । नमन्ति । चक्षसा । मेषम् । विप्राः । वि । प्राः । अभिस्वरे । अभि । स्वरे । सुदीतयः । सु । दीतयः । वः । अद्रुहः । अ । द्रुहः । अपि । कर्णे । तरस्विनः । सम् । ऋक्वभिः ॥ सम् । उ । रेभासः । अस्वरन् । इन्द्रम् । सोमस्य । पीतये । स्वऽपतिः । स्वऽ३रिति । पतिः । यदि । वृधे । धृतव्रतः । धृत । व्रतः । हि । ओजसा । सम् । ऊतिभिः ॥

---

१३. त्रैशोकम् ॥ त्रिशोकः । अतिजगत्युपरिष्टाद्बृहती । पवमानस्सोमः ।

विश्वोहाइ । पृतनाअभिभू । तरन्नराः । सजूस्ततक्षुराइन्द्रञ्जजनूः । चराजासोऽ२३४हाइ । क्रत्वौहोइ । वरौहोइ । स्थेमन्याऽ२मूऽ२३४रीम् ॥ उतोहाइ ॥ उग्रमोऽ२३४जी । ष्ठन्ताराऽ२३४साम् । होइ । तराऽ३४ । स्विनम् । ओऽ६वा ॥श्रीः॥ नेमोहाइ ॥ नाम । तिचक्षसा । मेषंविप्राः । अभिस्वारोऽ२३४हाइ । सौहोइ । दौहोइ । तयोऽ२वोऽ२३४आ । द्रुहोहाइ ॥ अपाइकाऽ२३४र्णे । तारस्वीऽ२३४नाः । होइ । समृऽ३४ । क्वभिः । ओऽ६वा ॥ श्रीः ॥ समोहाइ ॥ राइभा । सोअस्वरान् । इन्द्रꣳसोम । स्यपीतायोऽ२३४हाइ । सौहोइ । वौहोइ । पताऽ२इर्याऽ२३४दी ॥ वृधोहाइ ॥ धृतव्राऽ२३४ताः । हियोजाऽ२३४सा । होइ । समूऽ३४ । तिभिः । ओऽ६वा ॥ ओइदीऽ२३४वा ॥

दी. १८. उत्. १६. मा. ३७. टे. ॥७३॥

९८. पुरुहन्मा आङ्गिरसः। बृहतीसतोबृहत्यौ। इन्द्रः।

२८३. यो राजा चर्षणीनां याता रथेभिरध्रिगुः।
विश्वासां तरुता पृतनानां ज्येष्ठं यो वृत्रहा गृणे ॥१॥

२८४. इन्द्रं तꣳ शुम्भ पुरुहन्मन्नवसे यस्य द्विता विधर्तरि।
हस्तेन वज्रः प्रति धायि दर्शतो महान्देवो न सूर्यः ॥२॥

धा. १७. ङ. १. स्व. ३. चि. ॥१५॥

पञ्चमः खण्डः॥

---

९८. यः। राजा। चर्षणीनाम्। याता। रथेभिः। अध्रिगुः। अध्रि। गुः। विश्वासाम्। तरुता। पृतनानाम्। ज्येष्ठम्। यः। वृत्रहा। वृत्र। हा। गृणे॥ इन्द्रम्। तम्। शुम्भ। पुरुहन्मन्। पुरु। हन्मन्। अवसे। यस्य। द्विता। विधर्तरि। वि। धर्तरि। हस्तेन। वज्रः। प्रति। धायि। दर्शतः। महान्। देवः। न। सूर्यः॥

---

१४. भरद्वाजस्य पृश्नि॥ भरद्वाजः। बृहती। इन्द्रः।

योराजाऽ२३चर्षणीनाꣳहाउ॥ यातारथेभिरध्रिगुः। विश्वासाऽ१-न्ताऽ२३। होवाऽ३हाइ। रुता। पृतानाऽ१नाऽ२३म्। होवाऽ३हाइ॥ ज्येष्ठांयोऽ१वाऽ२३। होवाऽ३हा॥ त्राहागृणे। इडाऽ२३॥ श्रीः॥ ज्येष्ठांयोऽ२३वृत्रहागृणेहाउ॥ ज्येष्ठंयोवृत्रहागृणे। इन्द्रान्ताऽ१ꣳशूऽ२३। होवाऽ३हा। भपुरुह। न्मन्नावाऽ१साऽ२३इ। होवाऽ३हाइ॥ यस्याद्वाऽ१इता-ऽ२३। होवाऽ३हाइ॥ वाइधर्तरि। इडाऽ२३॥ श्रीः॥ यस्यद्वीऽ२३तावि-धर्तरिहाउ॥ यस्यद्विताविधर्तरि। हस्ताइनाऽ१वाऽ२३। होवाऽ३हा। ज्रःप्रतिधा। यिदाशाऽ१ताऽ२३ः। होवाऽ३हाइ॥ महान्दाऽ१इवाऽ२३ः। होवाऽ३हाइ॥ नासूरियः। इडाऽ२३भाऽ३४३। ओऽ२३४५इ॥डा॥

दी. २१. उत्. ५. मा. २०. ङौ. ॥७४॥

९९. असितः काश्यपः देवलो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ।

२८५. परि प्रिया दिवःकविर्वयाꣳसि नप्त्योर्हितः ।
स्वानैर्याति कविक्रतुः ॥१॥

२८६. स सूनुर्मातरा शुचिर्जातो जाते अरोचयत् । महान्मही ऋतावृधा ॥२॥

२८७. प्रप्र क्षयाय पन्यसे जनाय जुष्टो अद्रुहः । वीत्यर्ष पनिष्टये ॥३॥

धा. ३. उ. न. स्व. ३. रि. ॥१६॥

---

९९. परि । प्रिया । दिवः । कविः । वयाꣳसि । नप्त्योः । हितः ।
स्वानैः । याति । कविक्रतुः । कवि । क्रतुः ॥ सः । सूनुः । मातरा । शुचिः ।
जातः । जातेइति । अरोचयत् । महान् । महीइति । ऋतावृधा । ऋत ।
वृधा ॥ प्रप्र । प्र । प्र । क्षयाय । पन्यसे । जनाय । जुष्टः । अद्रुहः । अ । द्रुहः ।
वीति । अर्ष । पनिष्टये ॥

---

१५. और्णायवोत्तरम् । ऊर्णायुः । गायत्री । पवमानस्सोमः ।

परिप्रियाऽ२दिवःकवाइः ॥ वयाऽ२होऽ१वाꣳसिनप्त्योवोर्हिताः ॥
स्वानैर्याऽ२३ती ॥ हुवा । होवा (द्विः) हुवाऽ२इ । ईऽ३या । कविक्रतो-
ऽ२ । याऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ ससूनुर्माऽ२तराशुचाइः ॥ जाताऽ२-
होऽ१वाजातेअरोवोचयात् ॥ महान्माऽ२३ही ॥ हुवा । होवा (द्विः)
हुवाऽ२इ । ईऽ३या । ऋतावृधोऽ२ । याऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥
प्रप्रक्षयाऽ२यपन्यसाइ ॥ जनाऽ२होऽ१वायजुष्टोवोअद्रुहाः ॥ वीतिया-
ऽ२३र्षा ॥ हुवा । होवा (द्विः) हुवाऽ२इ । ईऽ३या । पनिष्टयोऽ२ ।
याऽ२३४औहोवा ॥ ईऽ३याऽ२३४५म् ॥

दी. २५. उत्. ३. मा. १७. बे. ॥७५॥

१००. शक्तिर्वासिष्ठः ऊरुराङ्गिरसः। ककुप्सतोबृहत्यौ। (प्रगाथः) पवमानः सोमः।

२ क १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
२८८. त्वꣳह्या३ङ्ग दैव्य पवमान जनिमानि द्युमत्तमः।
३ १ २ ३ १ २
अमृतत्वाय घोषयन् ॥१॥

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ २उ ३ १ २ ३ २
२८९. येना नवग्वा दध्यङ्ङपोर्णुते येन विप्रास आपिरे।
३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २
देवानाꣳसुम्ने अमृतस्य चारुणो येन श्रवाꣳस्याशत ॥२॥

धा. ११. उ. १. स्व. न. कौ. ॥१७॥

१०१. अग्निश्चाक्षुषः। उष्णिक्। पवमानस्सोमः।

१ २ ३ २ ३ २उ ३ २ ३ १ २
२९०. सोमः पुनान ऊर्मिणाव्यं वारं विधावति।
१ २ ३ १ २र ३ १ २
अग्रे वाचः पवमानः कनिक्रदत् ॥१॥

---

२ ३ २ ३ १ २र १ २र ३ १ २
१००. त्वम्। हि। अङ्ग। दैव्य। पवमान। जनिमानि। द्युमत्तमः।
३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ १ २र १ २र १ २र ३ २
अमृतत्वाय। अ। मृतत्वाय। घोषयन्॥ येन। नवग्वा। नव। ग्वा। दध्यङ्।
३ २ ३ २ १ २र १ २र ३ २ ३ १ २
अपोर्णुते। अप। ऊर्णुते। येन। विप्रासः। वि। प्रासः। आपिरे। देवानाम्।
३ २ ३ १ २ ३ १ २र १ २र १ २र १ २र १ २र
सुम्ने। अमृतस्य। अ। मृतस्य। चारुणः। येन। श्रवाꣳसि। आशत॥
१ २र ३ २ ३ १ २ १ २र १ २र ३
१०१. सोमः। पुनानः। ऊर्मिणा। अव्यम्। वारम्। वि। धावति।

---

१६. बृहत्कम्॥ बृहत्। ककुप्। पवमानस्सोमः।

१ २ १ २ १र २ १ २र १ २र १ अ
तुवꣳही॥ अङ्गदैवा२३या। पावमानजनिमानि। द्यूमत्ता-
१ २ २ ४ ५ ४ ५
मा२ः॥ अमार्ता३त्वा३॥ यघोवा। षा५योऽ६"हाइ॥ श्रीः॥
१ २ १ २र १र २ १ २र १ २र १ २
अमृता। त्वायघोषा२३यान्। याइनानवग्वादध्यङ्। आपो१र्णूता२इ॥
१र २ २ ४ ५ ४ ५ १र २ १
येनावा३इप्रा३॥ सओवा। पा५इरो६"हाइ॥ श्रीः॥ येनवी॥
२र १र २ १ र २र १र २ १ २ १ २
प्रासआपा२३इराइ। दाइवानाꣳसुम्नेअमृत। स्याचा१रूणा२ः॥
१र २ २ ४ ५ ४ ५
येनाश्रा३वा३॥ सियोवा। शा५तो६"हाइ॥

दी. १५. उत्. ३. मा. १७. बे. ॥७६॥

२६१. धीभिर्मृजन्ति वाजिनं वने क्रीडन्तमत्यविम् ।
अभि त्रिपृष्ठं मतयस्समस्वरन् ॥२॥

२६२. असर्जि कलशाँ अभि मीढ्वान्त्सप्तिर्न वाजयुः ।
पुनानो वाचं जनयन्नसिष्यदत् ॥३॥

धा. १०. उ. २. स्व. २. फा. ॥१८॥

अग्रे । वाचः । पवमानः । कनिक्रदत् ॥ धीभिः । मृजन्ति । वाजिनम् । वने । क्रीडन्तम् । अत्यविम् । अति । अविम् । अभि । त्रिपृष्ठम् । त्रि । पृष्ठम् । मतयः । सम् । अस्वरन् ॥ असर्जि । कलशान् । अभि । मीढ्वान् । सप्तिः । न । वाजयुः । पुनानः । वाचम् । जनयन् । असिष्यदत् ॥

---

१७. आतीषादीयम् ॥ प्रजापतिः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ।

सोमऽपुना । हो । नऊर्मिणाऽ६ए ॥ अव्यंवारंविधाऽ१वाऽ२ती । अग्रेवाऽ२३४५ । चाऽ२३४५ः ॥ पवमाऽ२३नाऽ३ः ॥ काऽ२नाऽ२३४-औहोवा ॥ क्रदद्देऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ धीभिर्मृजा । हो । तिवाजिनाऽ६मे ॥ वनेक्रीडन्तमाऽ१त्याऽ२वाइम् । अभित्राऽ२३४५इ । पाऽ२३४५ ॥ ष्ठम्म-ताऽ२३याऽ३ः ॥ साऽ२माऽ२३४औहोवा ॥ स्वरन्नेऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ असर्जिका । हो । लशाँऽअभीऽ६ए ॥ मीढ्वान्त्सप्तिर्नवाऽ१जाऽ२यूः । पुनानोऽ२३४५ । वाऽ२३४५ ॥ चञ्जनाऽ२३याऽ३न् ॥ आऽ२साऽ२३४-औहोवा ॥ ष्यदद्देऽ२३४५ ॥ दी. १९. उत्. ३. मा. १५. दु. ॥७७॥

१८. नानदम् ॥ इन्द्रः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ।

*पुरोजितीवोअ । घसाऽ३ः । सूऽ२३४ । तायमादयि । त्वावाइ ॥ अपश्वानश्नथि । ष्टनोऽ२३४हाइ । अपश्वानश्नथि । ष्टनोऽ२३४हाइ ॥

---

*अष्टादशे सूक्ते गीयते ।

१०२. प्रतर्दनो दैवोदासिः । त्रिष्टुप् । पवमानः सोमः ।

२९३. सोमः पवते जनिता मतीनां जनिता दिवो जनिता पृथिव्याः ।
जनिताग्नेर्जनिता सूर्यस्य जनितेन्द्रस्य जनितोत विष्णोः ॥१॥

२९४. ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम् ।
श्येनो गृध्राणाꣳ स्वधितिर्वनानाꣳ सोमः पवित्रमत्येति रेभन् ॥२॥

---

१०२. सोमः । पवते । जनिता । मतीनाम् । जनिता । दिवः । जनिता । पृथिव्याः । जनिता । अग्नेः । जनिता । सूर्यस्य । जनिता । इन्द्रस्य । जनिता । उत । विष्णोः ॥ ब्रह्मा । देवानाम् । पदवीः । पद । वीः । कवीनाम् । ऋषिः । विप्राणाम् । वि । प्राणाम् । महिषः । मृगाणाम् । श्येनः । गृध्राणाम् । स्वधितिः ।

साखायोदी ॥ घजोऽ२३४वा । ह्वाऽ५योऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ सखायोदीर्घजि । ह्वियाऽ३म् । योऽ२३४ । धारयापाव । काया ॥ परिप्रस्यन्दते । सुतोऽ२३४हाइ । परिप्रस्यन्दते । सुतोऽ२३४हाइ ॥ आइन्दूराश्वाः ॥ नकोऽ२३४वा । त्वाऽ५योऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ इन्दुरश्वोनक्र । त्वियाऽ३ः । ताऽ२३४म् । दुरोषमभी । नाराः ॥ सोमंविश्वाचिया । धियोऽ२३४हाइ । सोमंविश्वाचिया । धियोऽ२३४हाइ ॥ याज्ञायासा ॥ तुवोऽ२३४वा । द्राऽ५योऽ६"हाइ ॥ दी. २४. उत्. ३. मा. १८. दै. ॥७८॥

१९. वात्सप्रम् ॥ वत्सप्रिः । त्रिष्टुप् । पवमानस्सोमः ।

हाउहाउहाउ । ओ । होहोवा (द्वे । त्रिः) सोमःपवा । तेजनि । तामतीनाम् । मतीनाम् । (द्विः) ॥ जनितादाइ । वोजनि । तापृथिव्याः । पृथिव्याः (द्विः) ॥ जनिताग्नाइः । जनिता । सूरियस्या । रियस्या (द्विः) ॥ जनितेन्द्रा । स्याजान । तोतविष्णोः । तविष्णोः (द्विः) ॥श्रीः॥ ब्रह्मादेवा । नाम्पद । वीःकवीनाम् । कवीनाम् (द्विः) ॥ ऋषिर्विप्रा । णाम्महि ।

२९५. प्रावीविपद्वाच ऊर्मिन्न सिन्धुर्गिर स्तोमान्पवमानो मनीषाः ।
अन्तः॒पश्यन्वृजनेमावराण्या तिष्ठति वृषभो गोषु जानन् ॥३॥

धा. ३०. उ. २. स्व. ६. फू ॥१९॥

षष्ठः खण्डः ॥

१०३. प्रयोगो भार्गवः । गायत्री । अग्निः ॥

२९६. अग्निं वो वृधन्तमध्वराणां पुरूतमम् । अच्छा नप्त्रे सहस्वते ॥१॥

२९७. अयं यथा न आभुवत्त्वष्टा रूपेव तक्ष्या । अस्य क्रत्वा यशस्वतः ॥२॥

स्व । धितिः । वनानाम् । सोमः । पवित्रम् । अति । एति । रेभन् ॥
प्र । अवीविपत् । वाचः । ऊर्मिन् । न । सिन्धुः । गिरः । स्तोमान् । पवमानः ।
मनीषाः । अन्तरिति । पश्यन् । वृजना । इमा । अवराणि । आ । तिष्ठति ।
वृषभः । गोषु । जानन् ॥

१०३. अग्निम् । वः । वृधन्तम् । अध्वराणाम् । पुरूतमम् । अच्छ ।
नप्त्रे । सहस्वते ॥ अयम् । यथा । नः । आभुवत् । आ । भुवत् । त्वष्टा । रूपा ।

षोमृगाणाम् । मृगाणाम् (द्विः) ॥ श्येनोगृध्रा । णाꣳस्वधि । तिर्वनानाम् ।
वनानाम् (द्विः) ॥ सोम॒पवाइ । त्रामति । एतिरेभन् । तिरेभन् । (द्विः) ॥
श्रीः ॥ प्रावीविपात् । वाचऊ । मिन्नसिन्धुः । नसिन्धुः (द्विः) ॥
गिरस्तोमान् । पवमा । नोमनीषाः । मनीषाः (द्विः) ॥ अन्त॒पश्यान् ।
वृजने । मावराणी । वराणी (द्विः) ॥ आतिष्ठताइ । वृषभः । गोषुजानन् ।
षुजानन् । (द्विः) ॥ हाउहाउहाउ । ओ । होहोवा (द्वे । द्विः) ओं ।
हो । होऽ२ । वाऽ२३४ । औहोवा ॥ ईऽ२३४५ ॥

दी. ७०. उत् . २४. मा. ४६. भू. ॥७९॥

२०. सैन्धुक्षितम् ॥ सिन्धुक्षित् । गायत्री । अग्निः ।

अग्निंवोवृधान्ताम् ॥ आध्वराणाम् । पुरूतामौ । होवाऽ३हाइ ॥

२९८. अयं विश्वा अभिश्रियोऽग्निर्देवेषु पत्यते । आवाजैरुप नो गमत् ॥३॥

धा. ८. उ. ३. स्व. २. डा ॥२०॥

१०४. पावकोऽग्निर्बार्हस्पत्यो वा । गृहपतियविष्ठौ सहसः पुत्रावन्यतरो वा । अनुष्टुप् । इन्द्रः ।

२९९. इममिन्द्र सुतं पिब ज्येष्ठममर्त्यं मदम् ।
शुक्रस्य त्वाभ्यक्षरन्धारा ऋतस्य सादने ॥१॥

३००. न किष्ट्वद्रथीतरो हरी यदिन्द्र यच्छसे ।
न किष्ट्वानुमज्मना न कि स्वश्व आनशे ॥२॥

इव । तद्या । अस्य । क्रत्वा । यशस्वतः ॥ अयम् । विश्वाः । अभि । श्रियः । अग्निः । देवेषु । पत्यते । आ । वाजैः । उप । नः । गमत् ॥

१०४. इमम् । इन्द्र । सुतम् । पिब । ज्येष्ठम् । अमर्त्यम् । अ । मर्त्यम् । मदम् । शुक्रस्य । त्वा । अभि । अक्षरन् । धाराः । ऋतस्य । सादने । ॥ न । किः । त्वत् । रथीतरः । हरी इति । यत् । इन्द्र । यच्छसे । न । किः । त्वा ।

आच्छाऽ२नाप्त्रेऽ२३ ॥ सहोऽ२३४वा । स्वाऽ५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ अयंयथानआभूवात् ॥ त्वाष्टारूपे । वताचायौ । होवाऽ३हाइ ॥ आस्याऽ२-क्रात्वाऽ२३ । यशोऽ२३४वा । स्वाऽ५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ अयंविश्वा-अभिश्रायाः ॥ आग्निर्देवे । षुपात्यातौ । होवाऽ३हाइ ॥ आवाऽ२जाइरू-ऽ२३ ॥ पनोऽ२३४वा । गाऽ५मोऽ६"हाइ ॥

दी. १७. उत्. ९. मा. १३. फि. ॥८०॥

द्वितीयऽप्रपाठकः ॥

चतुर्थो विंशः ॥

२१. वसिष्ठप्रियम् ॥ वसिष्ठः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ।

इममीऽ२३ । द्रसुतंपिब । ज्येष्ठाम् ॥ अमऽ३र्तायम्मादाऽ२म् । शुक्रास्यत्वाऽ३ । भियाऽ२क्षाऽ२३४रान् ॥ धाराओऽ२३४वा । आर्ताओ-

३०१. इन्द्राय नूनमर्चतोक्थानि च ब्रवीतन ।
सुता अमत्सुरिन्दवो ज्येष्ठं नमस्यता सहः ॥३॥

धा. ८. उ. न. स्व. १. र. ॥२१॥

१०५. स्वराडनुष्टुप् । इन्द्रः ।

३०२. इन्द्र जुषस्व प्रवहा याहि शूर हरिह ।
पिबा सुतस्य मतिर्न मधोश्चकानश्चारुर्मदाय ॥१॥

३०३. इन्द्र जठरं नव्यं न पृणस्व मधोर्दिवो न ।
अस्य सुतस्य स्वा३र्नोप त्वा मदास्सुवाचो अस्थुः ॥२॥

अनु । मज्मना । न । किः । स्वश्वः । सु । अश्वः । आनशे । इन्द्राय । नूनम् ।
अर्चत । उक्थानि । च । ब्रवीतन । ब्रवीत । न । सुताः । अमत्सुः । इन्दवः ।
ज्येष्ठम् । नमस्यत । सहः ॥
१०५. इन्द्र । जुषस्व । प्र । वह । आ । याहि । शूर । हरिह । पिब ।
सुतस्य । मतिः । न । मधोः । चकानः । चारुः । मदाय ॥ इन्द्र । जठरम् ।

ऽ२३४वा ॥ स्यसाऽ५दनाइ ॥श्रीः॥ नकिष्टूऽ२३ । वद्रथीतरः । हारी ॥
यदिऽ३न्द्रायच्छासाऽ२इ । नकाइष्टूवाऽ३ । नुमाऽ२ज्माऽ२३४ना ॥
नाकाओऽ२३४वा । स्वाओऽ२३४वा ॥ श्वआऽ५नशाइ ॥श्रीः॥ इन्द्राया-
ऽ२३ । नूनमर्च्च । तोक्था ॥ निचऽ३ब्रावीऽ१तानाऽ२ । सुताअमाऽ३ ।
त्सुरीऽ२न्दाऽ२३४वाः ॥ ज्याइष्ठाओऽ२३४वा । नामाओऽ२३४वा ॥
स्यताऽ५सहाः । होऽ५इ ॥डा॥　　　　दी. ३. उत्. ६. मा. २०. टौ. ॥८१॥

२२. गौरीवितम् । गौरीवितिः । स्वराडनुष्टुप् । इन्द्रः ।

इन्द्र । जुषाऽ३ । स्वप्रवहा ॥ आयाहिशूरहरिहाऽ२३ । पाइबा-
सुताऽ३१२३ । स्यमतिर्नाऽ५मघोः ॥ चाकानश्चाऽ३१२३ । रुर्मोवा ।
दाऽ५योऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ इन्द्र । जठाऽ३ । रम्नव्यभा ॥ पृणास्वमधोर्दि-

१ २ ३ २ ३ २उ ३ १ २ ३ २उ ३ २
३०४. इन्द्रस्तुराषाण्मित्रो न जघान वृत्रं यतिर्न ।
३ १ २ ३ २उ ३ १ २ ३ २उ ३ २ ३ १ २
विभेद बलं भृगुर्न ससाहे शत्रून्मदे सोमस्य ॥

धा. ११. उ. ५. स्व. १. ड. ॥२२॥

सप्तमः खण्डः ।

इति पञ्चमोऽध्यायः ।

(तृतीयप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्धः)

अथ षष्ठोऽध्यायः ।

(तृतीयप्रपाठकस्य द्वितीयोऽर्धः)

१०६. अकृष्टा माषादयः त्रयः ऋषयः । जगती । पवमानः सोमः ।

३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
३०५. गोवित्पवस्व वसुविद्धिरण्यविद्रेतोधा इन्दो भुवनेष्वर्पितः ।
२ ३ १ २ ३ २३ ३ २ ३ १ २ ३ १ २र
त्वꣳसुवीरो असि सोम विश्ववित्तं त्वा नर उप गिरेम आसते ॥१॥

२ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २र
३०६. त्वं नृचक्षा असि सोम विश्वतः पवमान वृषभ ता वि धावसि ।
१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
स नः पवस्व वसुमद्धिरण्यवद्वयꣳस्याम भुवनेषु जीवसे ॥२॥

---

१ २र ३ १ २ १ २र ३ २ ३ २ ३ १ २ क२ १ २र ३
नव्यम् । न । पृणस्व । मधोः । दिवः । न । अस्य । सुतस्य । स्वः । न । उप । त्वा ।
१ २र ३ १ २ ३ १ २र ३ १ २र ३ २ ३ २ ३ २
मदाः । सुवाचः । सु । वाचः । अस्थुः ॥ इन्द्रः । तुराषाट् । मित्रः । मि । त्रः ।
३ १ २ ३ २ १ २र ३ १ २ ३ २ १ २र ३ २
न । जघान । वृत्रम् । यतिः । न । विभेद । बलम् । भृगुः । न । ससाहे ।
१ २र १ २र १ २र
शत्रून् । मदे । सोमस्य ।

३ २ ३ २ ३ १ ३ २ ३
१०६. गोवित् । गो । वित् । पवस्व । वसुवित् । वसु । वित् । हिरण्य-
२ ३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २र १ २र
वित् । हिरण्य । वित् । रेतोधाः । रेतः । धाः । इन्दो । भुवनेषु । अर्पितः ।

र १ २ ४ १ र २
वोनाऽ२३ । आस्यसुताऽ३१२३ । स्यस्वर्नाऽ५उपा ॥ त्वामदास्व-
४र ५ ४ ५ ३ २
ऽ३१२३ ॥ वाचोवा । आऽ५स्थोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ इन्द्रः । तुराऽ३ ।
४र ५र १ र १ र २ ४
षाण्मित्रोना ॥ जघानवृत्रंयतिर्नाऽ२३ । बाइभेदवाऽ३१२३ । लंभृगृर्ना-
१ र २ ४र ५ ४ ५
ऽ५ससा ॥ हेशत्रून्माऽ३१२३ ॥ देसोवा । माऽ५स्योऽ६"हाइ ॥

दी. १५. उत् न मा. ८. वै. ॥८२॥

३०७. ईशान इमा भुवनानि ईयसे युजान इन्दो हरितस्सुपर्ण्यः ।
तास्ते क्षरन्तु मधुमद्घृतं पयस्तव व्रते सोम तिष्ठन्तु कृष्टयः ॥३॥

धा. ४१. उ. २. स्व. ४. खी. ॥१॥

१०७. कश्यपो मारीचः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

३०८. पवमानस्य विश्ववित्प्र ते सर्गा असृक्षत । सूर्यस्येव न रश्मयः ॥१॥

३०९. केतुं कृण्वन्दिवस्परि विश्वा रूपाभ्यर्षसि । समुद्रस्सोम पिन्वसे ॥२॥

३१०. जज्ञानो वाचमिष्यसि पवमान विधर्मणि । क्रन्दन्देवो न सूर्यः ॥३॥

धा. १५. उ. १. स्व. २. पा. ॥२॥

१०८. असितः काश्यपो देवलो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

३११. प्र सोमासो अधन्विषुः पवमानास इन्दवः । श्रीणाना अप्सु वृञ्जते ॥१॥

त्वम् । सुवीरः । सु । वीरः । असि । सोम । विश्ववित् । विश्व । वित् । तम् । त्वा । नरः । उप । गिरा । इमे । आसते ॥ त्वम् । नृचक्षाः । नृ । चक्षाः । असि । सोम । विश्वतः । पवमान । वृषभ । ता । वि । धावसि । सः । नः । पवस्व । वसुमत् । हिरण्यवत् । वयम् । स्याम । भुवनेषु । जीवसे । ईशानः । इमा । भुवनानि । ईयसे । युजानः । इन्दो । हरितः । सुपर्ण्यः । सु । पर्ण्यः । ताः । ते । क्षरन्तु । मधुमत् । घृतम् । पयः । तव । व्रते । सोम । तिष्ठन्तु । कृष्टयः ॥

१०७. पवमानस्य । विश्ववित् । विश्व । वित् । प्र । ते । सर्गाः । असृक्षत । सूर्यस्य । इव । न । रश्मयः ॥ केतुम् । कृण्वन् । दिवः । परि । विश्वा । रूपा । अभि । अर्षसि । समुद्रः । सम् । उद्रः । सोम । पिन्वसे ॥ जज्ञानः । वाचम् । इष्यसि । पवमान । विधर्मणि । वि । धर्मणि । क्रन्दन् । देवः । न । सूर्यः ॥

१०८. प्र । सोमासः । अधन्विषुः । पवमानासः । इन्दवः । श्रीणानाः ।

३१२. अभि गावो अधन्विषुरापो न प्रवता यतीः । पुनाना इन्द्रमाशत ॥२॥

३१३. प्र पवमान धन्वसि सोमेन्द्राय मादनः । नृभिर्यतो विनीयसे ॥३॥

३१४. इन्दो यदद्रिभिस्सुतः पवित्रं परिदीयसे । अरमिन्द्रस्य धाम्ने ॥४॥

३१५. त्वꣳसोम नृमादनः पवस्व चर्षणीधृतिः । सस्निर्यो अनुमाद्यः ॥५॥

३१६. पवस्व वृत्रहन्तम उक्थेभिरनुमाद्यः । शुचिः पावको अद्भुतः ॥६॥

३१७. शुचिः पावक उच्यते सोमस्सुतस्स मधुमान् । देवावीरघशꣳसहा ॥७॥

धा. ४१. उ. न. स्व. ८. है. ॥३॥

प्रथमः खण्डः ॥

१०९. असितः काश्यपो देवलो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

३१८. प्र कविर्देववीतयेऽव्या वारेभिरव्यत । साह्वान्विश्वा अभि स्पृधः ॥१॥

३१९. स हि ष्मा जरितृभ्य आ वाजं गोमन्तमिन्वति । पवमानस्सहस्रिणम् ॥२॥

अप्सु । वृञ्जते ॥ अभि । गावः । अधन्विषुः । आपः । न । प्रवता । यतीः ।
पुनानाः । इन्द्रम् । आशत ॥ प्र । पवमान । धन्वसि । सोम । इन्द्राय ।
मादनः । नृभिः । यतः । वि । नीयसे ॥ इन्दो । यत् । अद्रिभिः । अ । द्रिभिः ।
सुतः । पवित्रम् । परिदीयसे । परि । दीयसे । अरम् । इन्द्रस्य । धाम्ने ॥
त्वम् । सोम । नृमादनः । नृ । मादनः । पवस्व । चर्षणीधृतिः । चर्षणि ।
धृतिः । सस्निः । यः । अनुमाद्यः । अनु । माद्यः ॥ पवस्व । वृत्रहन्तमः । वृत्र ।
हन्तमः । उक्थेभिः । अनुमाद्यः । अनु । माद्यः । शुचिः । पावकः । अद्भुतः ।
अत् । भुतः । शुचिः । पावकः । उच्यते । सोमः । सुतः । सः । मधुमान् ।
देवावीः । देव । अवीः । अघशꣳसहा । अघशꣳस । हा ॥

१०९. प्र । कविः । देववीतये । देव । वीतये । अव्याः । वारेभिः ।
अव्यत । साह्वान् । विश्वाः । अभि । स्पृधः ॥ सः । हि । स्म । जरितृभ्यः ।

३२०. परि विश्वानि चेतसा मृज्यसे पवसे मती । स नस्सोम श्रवो विदः ॥३॥

३२१. अभ्यर्ष बृहद्यशो मघवद्भ्यो ध्रुवꣳरयिम् । इषꣳस्तोतृभ्य आ भर ॥४॥

३२२. त्वꣳराजेव सुव्रतो गिरस्सोमाविवेशिथ । पुनानो वह्ने अद्भुत ॥५॥

३२३. स वह्निरप्सु दुष्टरो मृज्यमानो गभस्त्योः । सोमश्चमूषु सीदति ॥६॥

३२४. क्रीडुर्मखो न मꣳहयुः पवित्रꣳसोम गच्छसि ।
दधत्स्तोत्रे सुवीर्यम् ॥७॥

धा. २१. उ. १. स्व. ९. को. ॥४॥

११०. अवत्सारः काश्यपः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

३२५. यवयवं नो अन्धसा पुष्टंपुष्टं परि स्रव । विश्वा च सोम सौभगा ॥१॥

३२६. इन्दो यथा तव स्तवो यथा ते जातमन्धसः ।
नि बर्हिषि प्रिये सदः ॥२॥

आ । वाजम् । गोमन्तम् । इन्वति । पवमानः । सहस्रिणम् ॥ परि । विश्वानि । चेतसा । मृज्यसे । पवसे । मती । सः । नः । सोम । श्रवः । विदः ॥ अभि । अर्ष । बृहत् । यशः । मघवद्भ्यः । ध्रुवम् । रयिम् । इषम् । स्तोतृभ्यः । आ । भर ॥ त्वम् ॥ राजा । इव । सुव्रतः । सु । व्रतः । गिरः । सोम । आ । विवेशिथ । पुनानः । वह्ने । अद्भुत । अत् । भुत ॥ सः । वह्निः । अप्सु । दुष्टरः । दुः । तरः । मृज्यमानः । गभस्त्योः । सोमः । चमूषु । सीदति ॥ क्रीडुः । मखः । न । मꣳहयुः । पवित्रम् । सोम । गच्छसि । दधत् । स्तोत्रे । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् ॥

११०. यवंयवम् । यवम् । यवम् । नः । अन्धसा । पुष्टंपुष्टम् । पुष्टम् । पुष्टम् ॥ परि । स्रव । विश्वा । च । सोम । सौभगा । सौ । भगा । इन्दो । यथा । तव । स्तवः । यथा । ते । जातम् । अन्धसः । नि । बर्हिषि । प्रिये ।

३२७. उत नो गोविदश्ववित्पवस्व सोमान्धसा । मक्षूतमेभिरहभिः ॥३॥

३२८. यो जिनोति न जीयते हन्ति शत्रुमभीत्य । स पवस्व सहस्रजित् ॥४॥

धा. ११. उ. न. स्व. ३. हि. ॥५॥

१११. जमदग्निर्भार्गवः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

३२९. यास्ते धारा मधुश्चुतोऽसृग्रमिन्द ऊतये । ताभिः पवित्रमासदः ॥१॥

३३०. सो अर्षेन्द्राय पीतये तिरो वाराण्यव्यया । सीदन्नृतस्य योनिमा ॥२॥

३३१. त्वꣳसोम परि स्रव स्वादिष्ठो अङ्गिरोभ्यः । वरिवोविद्घृतं पयः ॥३॥

धा. ११. उ. न. स्व. ३. हि. ॥६॥

द्वितीयः खण्डः ॥

११२. अरुणो वैतहव्यः । जगती । अग्निः ॥

३३२. तव श्रियो वर्ष्यस्येव विद्युतोऽग्नेश्चिकित्र उषसामिवेतयः ।
यदोषधीरभिसृष्टो वनानि च परि स्वयं चिनुषे अन्नमासनि ॥१॥

सदः ॥ उत । नः । गोवित् । गो । वित् । अश्ववित् । अश्व । वित् । पवस्व । सोम । अन्धसा । मक्षूतमेभिः । अहभिः । अ । हभिः ॥ यः । जिनाति । न । जीयते । हन्ति । शत्रुम् । अभीत्य । अभि । इत्य । सः । पवस्व । सहस्रजित् । सहस्र । जित् ॥

१११. याः । ते । धाराः । मधुश्चुतः । मधु । श्चुतः । असृग्रम् । इन्दो । ऊतये । ताभिः । पवित्रम् । आ । असदः ॥ सः । अर्ष । इन्द्राय । पीतये । तिरः । वाराणि । अव्यया । सीदन् । ऋतस्य । योनिम् । आ ॥ त्वम् । सोम । परि । स्रव । स्वादिष्ठः । अङ्गिरोभ्यः । वरिवोवित् । वरिवः । वित् । घृतम् । पयः ॥

११२. तव । श्रियः । वर्ष्यस्य । इव । विद्युतः । वि । द्युतः । अग्नेः । चिकित्रे । उषसाम् । इव । एतयः । आ । इतयः । यत् । ओषधीः । ओष ।

३३३. वातोपजूत इषितो वशाँ अनु तृषु यदन्ना वेविषद्वितिष्ठसे ।
आ ते यतन्ते रथ्यो३यथा पृथक् शर्धा२ंस्यग्ने अजरस्य धक्षतः ॥२॥

३३४. मेधाकारं विदथस्य प्रसाधनमग्निं२ होतारं परिभूतरं मतिम् ।
त्वामर्भस्य हविषस्समानमित्त्वां महो वृणते नान्यं त्वत् ॥३॥
धा. ३५. उ. ३. स्व. ५. बु. ॥७॥

११३. उरुचक्रिरात्रेयः । गायत्री । मित्रावरुणौ ।

३३५. पुरूरुणा चिद्ध्यस्त्यवो नूनं वां वरुण । मित्र वं२सि वां२ सुमतिम् ॥१॥

३३६. ता वां२ सम्यगद्रुह्वाणेषमश्याम धाम च । वयं वां मित्रा स्याम ॥२॥

३३७. पातं नो मित्रा पायुभिरुत त्रायेथां२ सुत्रात्रा ।
साह्याम दस्यून्तनूभिः ॥३॥
धा. १२. उ. न. स्व. १. य. ॥८॥

धीः । अभिसृष्टः । अभि । सृष्टः । वनानि । च । परि । स्वयम् । चिनुषे । अन्नम् । आसनि ॥ वातोपजूतः । वात । उपजूतः । इषितः । वशान् । अनु । त्रिषु । यत् । अन्ना । वेविषत् ॥ वितिष्ठसे । वि । तिष्ठसे । आ । ते । यतन्ते । रथ्यः । यथा । पृथक् । शर्धां२ंसि । अग्ने । अजरस्य । अ । जरस्य । धक्षतः ॥ मेधाकारम् । मेधा । कारम् । विदथस्य । प्रसाधनम् । प्र । साधनम् । अग्निम् । होतारम् । परिभूतरम् । परि । भूतरम् । मतिम् । त्वाम् । अर्भस्य । हविषः । समानम् । सम् । आनम् । इत् । त्वाम् । महः । वृणते । न । अन्यम् । अन् । यम् । त्वत् ॥

११३. पुरूरुणा । पुरु । उरुणा । चित् । हि । अस्ति । अवः । नूनम् । वाम् । वरुण । मित्र । मि । त्र । वं२सि । वाम् । सुमतिम् । सु । मतिम् । ता । वाम् । सम्यक् । अद्रुह्वाणा । अ । द्रुह्वाणा । इषम् । अश्याम । धाम । च । वयम् । वाम् । मित्रा । मि । त्रा । स्याम ॥ पातम् । नः । मित्रा । मि । त्रा ।

११४. कुरुसुतिः काण्वः । गायत्री । इन्द्रः ।

३३८. उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वा शिप्रे अवेपयः । सोममिन्द्र चमू सुतम् ॥१॥

३३९. अनु त्वा रोदसी उभे स्पर्धमानमददेताम् । इन्द्र यद्दस्युहाभवः ॥२॥

३४०. वाचमष्टापदीमहं नवस्रक्तिमृतावृधम् । इन्द्रात्परितन्वम्ममे ॥३॥

धा. ११. उ. न. स्व. ४. ही. ॥९॥

११५. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । गायत्री । इन्द्राग्नी ॥

३४१. इन्द्राग्नी युवामिमे३भिस्तोमा अनूषत । पिबतꣳशम्भुवा सुतम् ॥१॥

३४२. या वाꣳसन्ति पुरुस्पृहो नियुतो दाशुषे नरा ।
इन्द्राग्नी ताभिरा गतम् ॥२॥

३४३. ताभिरागच्छतं नरोपेदꣳसवनꣳसुतम् । इन्द्राग्नी सोमपीतये ॥३॥

धा. ११. उ. न. स्व. २. हा. ॥१०॥

तृतीयः खण्डः ॥

पायुभिः । उत । त्रायेथाम् । सुत्रात्रा । सु । त्रात्रा । साह्याम । दस्यून् । तनूभिः ॥

११४. उत्तिष्ठन् । उत् । तिष्ठन् । ओजसा । सह । पीत्वा । शिप्रे इति । अवेपयः । सोमम् । इन्द्र । चमू इति । सुतम् ॥ अनु । त्वा । रोदसी इति । उभे इति । स्पर्धमानम् । अददेताम् । इन्द्र । यत् । दस्युहा । दस्यु । हा । अभवः । वाचम् । अष्टापदीम् । अष्ट । पदीम् । अहम् । नवस्रक्तिम् । नव । स्रक्तिम् । ऋतावृधम् । ऋत । वृधम् । इन्द्रात् । परि । तन्वम् । ममे ॥

११५ इन्द्राग्नी । इन्द्र । अग्नी इति । युवाम् । इमे । अभि । स्तोमाः । अनूषत । पिबतम् । शंभुवा । शम् । भुवा । सुतम् ॥ याः । वाम् । सन्ति । पुरुस्पृहः । पुरु । स्पृहः । नियुतः । नि । युतः । दाशुषे । नरा । इन्द्राग्नी । इन्द्र । अग्नी इति । ताभिः । आ । गतम् ॥ ताभिः । आ । गच्छतम् । नरा । उप ।

११६. भृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्भार्गवो वा ।। गायत्री । पवमानः सोमः ।

३४४. अर्षा सोम द्युमत्तमोऽभि द्रोणानि रोरुवत् । सीदन्योनौ वनेष्वा ।।१।।

३४५. अप्सा इन्द्राय वायवे वरुणाय मरुद्भ्यः । सोमा अर्षन्तु विष्णवे ।।२।।

३४६. इषं तोकाय नो दधदस्मभ्यꣳसोम विश्वतः । आ पवस्व सहस्रिणम् ।।३।।

धा. १४. उ. न. स्व. २. ला. ।।११।।

इदम् । सवनम् । सुतम् । इन्द्राग्नी । इन्द्र । अग्नी इति । सोमपीतये । सोम ।
पीतये ।।

११६. अर्ष । सोम । द्युमत्तमः । अभि । द्रोणानि । रोरुवत् । सीदन् ।
योनौ । वनेषु । आ ।। अप्साः । इन्द्राय । वायवे । वरुणाय । मरुद्भ्यः ।
सोमाः । अर्षन्तु । विष्णवे ।। इषम् । तोकाय । नः । दधत् । अस्मभ्यम् ।
सोम । विश्वतः । आ । पवस्व । सहस्रिणम् ।।

---

३. शाकलम् ।। शकलः । गायत्री । पवमानस्सोमः ।

अर्षासोमाऽ२द्युमत्तमाः ।। अभिद्रोणानिरोरूऽ२३वात् ।। साइ-
दाऽ२न् ।। योनौवनाऽ२३इ । हुम् । षूऽ३४५वोऽ६"हाइ ।। श्रीः ।। अप्सा-
इन्द्राऽ२यवायवाइ ।। वरुणायमरुद्भ्याऽ२३याः ।। सोमाऽ२ः ।। आर्षन्तुवा-
ऽ२३इ । हुम् । ष्णाऽ३४५वोऽ६"हाइ ।। श्रीः ।। इषन्तोकाऽ२यनोदधात् ।।
अस्मभ्यꣳसोमविश्वाऽ२३ताः ।। आपाऽ२ ।। वास्वसहाऽ२३ । हुम् ।
स्राऽ३४५इणोऽ६"हाइ ।। दी. १२. उत्. २. मा. १९. छो. ।।८३।।

४. वार्शम् । वृशः । गायत्री । पवमानस्सोमः ।

अर्षासोमा ।। द्युमात्ताऽ३माः । अभिद्रो । णा । निरोऽ२रू-
ऽ२३४वात् ।। साइदन्योनाऽ३उ । ईऽ३या ।। वने । षूऽ२वाऽ२३४-
औहोवा ।। श्रीः ।। अप्साइन्द्रा ।। यवायाऽ३वाइ । वरुणा । या ।

११७. सप्तर्षयः। बृहती। पवमानः सोमः।

१ २   ३ २   ३ २ ३ २ ३   २   ३ १ २
३४७. सोम उ ष्वाणस्सोतृभिरधिष्णुभिरवीनाम् ।
१ २   ३ १ २   ३   १ २   ३ १ २   ३   १ २
अश्वयेव हरिता याति धारया मन्द्रया याति धारया ॥१॥

३ २उ   ३   १ २   ३   १ २   ३ १ २
३४८. अनूपे गोमान्गोभिरक्षास्सोमो दुग्धाभिरक्षाः ।
३ २उ   ३ १ २   ३   १   २र
समुद्रं न संवरणान्यग्मन्मन्दी मदाय तोशते ॥२॥

धा. १५. उ. २. स्व. १. फ. ॥१२॥

---

११७. सोमः। उ। स्वानः। सोतृभिः। अधि। स्नुभिः। अवीनाम्।
अश्वया। इव। हरिता। याति। धारया। मन्द्रया। याति। धारया॥ अनूपे।
गोमान्। गोभिः। अक्षारिति। सोमः। दुग्धाभिः। अक्षारिति। समुद्रम्। सम्।
उद्रम्। न। संवरणानि। सम्। वरणानि। अग्मन्। मन्दी। मदाय। तोशते॥

मरूऽ२द्धाऽ२३४याः ॥ सोमाअर्षाऽ३। ईऽ३या ॥ तुवि। ष्णाऽ२वा-
ऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ इषन्तोका ॥ यनोदाऽ३धात्। अस्मभ्यम्।
सो। मवाऽ२इश्वाऽ२३४ताः ॥ आपवस्वाऽ३। ईऽ३या॥ सह। स्नाऽ२इणा-
ऽ२३४औहोवा ॥ ऊऽ३२३४पा ॥ दी. १४. उत्. ७. मा. १६. थू. ॥८४॥

८५. मानवोत्तरम्॥ मनुः। बृहती। पवमानस्सोमः।

होवाइ। सोमउष्वाणस्सोतृभिः। होवाइ। आधिष्णुभिरवीनाम्।
आश्वयेव। हारितायाऽ३१। तिधाऽ२राऽ२३४या ॥ मन्द्रायाऽ२३याऽ३ ॥
ताऽ२इधाऽ२३४औहोवा ॥ राऽ२३४या ॥ श्रीः॥ होवाइ। मन्द्रयायाति-
धारया। होवाइ॥ मान्द्रयायातिधारया। आनूपे। गोमानूगोऽ३१।
भाऽ२इराऽ२३४क्षाः ॥ सोमोदूऽ२३ग्धाऽ३ ॥ भाऽ२इराऽ२३४औहोवा ॥
आऽ२३४क्षाः ॥ श्रीः॥ होवाइ। सोमोदुग्धाभिरक्षाः। होवाइ॥ सोमो-

दुग्धाभिरक्षाः । सामुद्रन्न । साम्वरणाऽ३१ । नियाऽ२आऽ२३४ग्मान् ॥
मन्दाइमाऽ२३दाऽ३ ॥ याऽ२तोऽ२३४औहोवा ॥ शाऽ२३४ते ॥
दी. ३२. उत्. ४. मा. २२. झा. ॥८५॥

६. आनूपं वाध्र्यश्वम् ॥ आनूपः । बृहती । पवमानस्सोमः ।

सोमास्सोमाः ॥ उष्वाणाऽ३स्सोतृऽ१भीऽ२ः । आधिष्णुभिः ।
आवाऽ१इनाऽ२म् । आश्वाऽ२येवाऽ२ । हरितायातिधाराऽ२३या ॥ मन्द्रा-
याऽ३याऽ३ ॥ ताऽ२३इधाऽ३ । राऽ३४५योऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ मन्द्रामन्द्रा ॥
यायातिऽ३धाराऽ१याऽ२। मान्द्रयाया। तिधाराऽ१याऽ२। आनूऽ२पेगोऽ२ ।
मान्गोभिराऽ२३क्षाः ॥ सोमोदूऽ३ग्धाऽ३ । भाऽ२३इराऽ३ । आऽ३४५-
क्षोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सोमास्सोमाः ॥ दुग्धाऽ३भाइराऽ१क्षाऽ२ः । सोमो-
दुग्धा । भाइराऽ१क्षाऽ२ः । सामूऽ२द्रान्नाऽ२ । संवरणानियाऽ२३ग्मान् ॥
मन्दाइमाऽ३दाऽ३ ॥ याऽ२३तोऽ३ । शाऽ३४५तोऽ६"हाइ ॥
दी. १९. उत्. १. मा. १८. तै. ॥८६॥

७. वाभ्रम् । वभ्रः । बृहती । पवमानस्सोमः ।

सोमउष्वाणास्सो । हाऽ३हाऽ३इ । तृऽ२३४ । भिस्तृभोवा ॥
अधाहोऽ२इ । ष्णुभाइहोऽ२ । आवाऽ१इनाऽ२म् । आश्वयेव । हराइताया ।
तिधाउवाऽ३ । ऊऽ३४पा । रयाऽ२ ॥ मान्द्राऽ२यायाऽ२ ॥ तिधा ।
राऽ२याऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥ मन्द्रयायातिधा । हाऽ३हाऽ३इ। राऽ२३४ ।
यारयोवा ॥ मन्द्राहोऽ२इ । यायाहोऽ२ । ताइधाऽ१रायाऽ२ । आनूपेगो ।
मान्गो । भिराउवाऽ३ । ऊऽ३४पा । अक्षाऽ२ः ॥ सोमोऽ२दूग्धाऽ२ ॥
भिराऽ२ । क्षाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ सोमोदुग्धाभिरा । हाऽ३हाऽ३इ ।
आऽ२३४ । क्षाःस्थिक्षोवा ॥ सोमोहोऽ२इ । दुग्धाहोऽ२ । भाइराऽ१-

१३

११८. असितः काश्यपो देवलो वा। गायत्री। पवमानः सोमः।

३४९. यत्सोम चित्रमुक्थ्यं दिव्यं पार्थिवं वसु। तन्नःपुनान आ भर ॥१॥

३५०. वृषा पुनान आयूंषि स्तनयन्नधि बर्हिषि। हरिस्सन्योनिमासदः ॥२॥

---

११८. यत्। सोम। चित्रम। उक्थ्यम्। दिव्यम्। पार्थिवम्। वसु।

क्षाऽ२ः। सामुद्रन्न। संवाराणा। नियाउवाऽ३। ऊऽ३४पा। अग्माऽ२न्॥

मान्दीऽ२मादाऽ२॥ यतो। शाऽ२ताऽ२३४ओहोवा॥ ऊऽ३२३४पा॥

दी. २६. उत्. ५. मा. २३. डि. ॥८७॥

८. अग्नेस्त्रिणिधनम्॥ अग्निः। बृहती। पवमानस्सोमः।

सोमउष्वा॥ णास्सोतृऽ२३४भीः। अधाइष्णुभिराऽ३१उवाऽ२३।

वीऽ२३४नाम्॥ आश्वायेऽ२३४वा॥ हरितायातिधाऽ३१उवाऽ२३।

राऽ२३४या॥ मान्द्रायाऽ२३४या॥ तिधाऽ३१उवाऽ२३॥ राऽ२३४या॥

श्रीः॥ मन्द्रयाया॥ ताइधाराऽ२३४या। मन्द्रयायातिधाऽ३१उवाऽ२३।

राऽ२३४या॥ आनूपेऽ२३४गो॥ मान्गोभिराऽ३१उवाऽ२३। आऽ२३४-

क्षाः॥ सोमोदूऽ२३४ग्धा॥ भिराऽ३१उवाऽ२३॥ आऽ२३४क्षाः॥श्रीः॥

सोमोदुग्धा॥ भाइराऽ२३४क्षाः। सोमोदुग्धाभिराऽ३१उवाऽ२३। आऽ२३४-

क्षाः॥ सामूद्राऽ२३४न्ना॥ संवरणानियाऽ३१उवाऽ२३। आऽ२३४-

ग्मान्॥ मान्दीमाऽ२३४दा॥ यतोऽ३आउवाऽ२३॥ शाऽ२३४ते॥

दी. १३. उत्. ५. मा. २१. ण. ॥८८॥

९. शैशवम्॥ शिशुः। गायत्री। पवमानस्सोमः।

यत्सोमचित्रमुक्थायाम्॥ दिव्यंपार्थिवंवसू॥ तन्नःपूऽ२३४ना॥

नआऽ३भाऽ५"राऽ६५६॥श्रीः॥ वृषापुनानआयूंषी॥ स्तनयन्नधिबर्हिषाइ॥

३५१. युव॑१ हि स्थस्स्व॒पती इन्द्रश्च सोम गोपती । ईशाना पिप्यतं धियः ॥३॥

धा. १५. उ. १. स्व. ५. पु. ॥१३॥

चतुर्थः खण्डः ॥

११९. गोतमो राहूगणः । पङ्क्तिः । इन्द्रः ॥

३५२. इन्द्रो मदाय वावृधे शवसे वृत्रहा नृभिः ।
तमिन्महत्स्वाजिषूतिमर्भे हवामहे स वाजेषु प्र नोऽविषत् ॥१॥

३५३. असि हि वीर सेन्योऽसि भूरि परादर्दिः ।
असि दभ्रस्य चिद्वृधो यजमानाय शिक्षसि सुन्वते भूरि ते वसु ॥२॥

३५४. यदुदीरत आजयो धृष्णवे धीयते धनम् ।
युङ्क्ष्वा मदच्युता हरी क॑१ हन॒कं वसौदधोऽस्माँ इन्द्र वसौ दधः ॥३॥

धा. २६. उ. २. स्व. ५. खु. ॥१४॥

तत् । नः । पुनानः । आ । भर ॥ वृषा । पुनानः । आयूꣳषि । स्तनयन् । अधि । बर्हिषि । हरिः । सन् । योनिम् । आ । असदः ॥ युवम् । हि । स्थः । स्व॒पती । स्वऽ३रिति । पती इति । इन्द्रः । च । सोम । गोपती । गो । पती इति । ईशाना । पिप्यतम् । धियः ॥

११९. इन्द्रः । मदाय । वावृधे । शवसे । वृत्रहा । वृत्र । हा । नृभिः । तम् । इत् । महत्सु । आजिषु । ऊतिम् । अर्भे । हवामहे । सः । वाजेषु । प्र । नः । अविषत् । असि । हि । वीर । सेन्यः । असि । भूरि । परादर्दिः । परा । दर्दिः । असि । दभ्रस्य । चित् । वृधः । यजमानाय । शिक्षसि । सुन्वते । भूरि । ते । वसु ॥ यत् । उदीरते । उत् । इरते । आजयः । धृष्णवे । धीयते । धनम् ।

हरिस्साऽ२३४न्यो ॥ निमाऽ३साऽ५"दाऽ६५६ः ॥ श्रीः ॥ युव॑१ हिस्थस्सु-व॒पाती ॥ इन्द्रश्चसोमगोपताइ ॥ ईशानाऽ२३४पी ॥ प्यताऽ३न्धा-ऽ५"याऽ६५६ः ॥

दी. ९. उत्. ८. मा. ७. दे. ॥८९॥

१२०. गोतमो राहूगणः। पङ्क्तिः। इन्द्रः॥

३५५. स्वादोरित्था विषूवतो मधोऽपिबन्ति गौर्यः।
या इन्द्रेण सयावरीर्वृष्णा मदन्ति शोभथा वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥१॥

३५६. ता अस्य पृशनायुवस्सोमꣳश्रीणन्ति पृश्नयः।
प्रिया इन्द्रस्य धेनवो वज्रꣳहिन्वन्ति सायकं वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥२॥

३५७. ता अस्य नमसा सहस्सपर्यन्ति प्रचेतसः।
व्रतान्यस्य सश्चिरे पुरूणि पूर्वचित्तये वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥३॥

धा. १५. उ. न. स्व. १. व. ॥१५॥

पञ्चमः खण्डः॥

१२१. जमदग्निर्भार्गवः। गायत्री। पवमानः सोमः।

३५८. असाव्यꣳशुर्मदायाप्सु दक्षो गिरिष्ठाः। श्येनो न योनिमासदत् ॥१॥

युंक्ष्व। मदच्युता। मद। च्युता। हरी इति। कम्। हनः। कम्। वसौ। दधः।
अस्मान्। इन्द्र। वसौ। दधः॥

१२०. स्वादोः। इत्था। विषूवतः। वि। सूवतः। मधोः। पिबन्ति। गौर्यः। याः। इन्द्रेण। सयावरीः। स। यावरीः। वृष्णा। मदन्ति। शोभथा। वस्वीः। अनु। स्वराज्यम्। स्व। राज्यम्। ताः। अस्य। पृशनायुवः। सोमम्। श्रीणन्ति। पृश्नयः। प्रियाः। इन्द्रस्य। धेनवः। वज्रम्। हिन्वन्ति। सायकम्। वस्वीः। अनु। स्वराज्यम्। स्व। राज्यम्। ताः। अस्य। नमसा। सहः। सपर्यन्ति। प्रचेतसः। प्र। चेतसः। व्रतानि। अस्य। सश्चिरे। पुरूणि। पूर्वचित्तये। पूर्व। चित्तये॥ वस्वीः। अनु। स्वराज्यम्। स्व। राज्यम्।

१२१. असावि। अꣳशुः। मदाय। अप्सु। दक्षः। गिरिष्ठाः। गिरि।

---

१०. सन्तनि॥ देवाः। गायत्री। पवमानस्सोमः।

असाहाउ॥ वायꣳशुर्मा ऽ३१उवा ऽ२३। दा ऽ२३४या। अप्सुदक्षो-
गिरिष्ठा ऽ१ः॥ श्येनोहाउ॥ नायोनिमा ऽ३१उवा ऽ२३। सा ऽ२३४दात्॥

३५९. शुभ्रमन्धो देववातमप्सु धौतं नृभिस्सुतम् । स्वदन्ति गावः पयोभिः ॥२॥

३६०. आदीमश्वं न हेतारमशूशुभन्नमृताय । मधो रसꣳ सधमादे ॥३॥

धा. १२. उ. १. स्व. ५. चु. ॥१६॥

१२२. ऊर्ध्वसद्मा आङ्गिरसः । कृतयशा आङ्गिरसः । ककुप्सतोबृहत्यौ ।

पवमानः सोमः ॥

३६१. अभि द्युम्नं बृहद्यश इषस्पते दिदीहि देव देवयुम् ।
वि कोशं मध्यमं युव ॥१॥

३६२. आ वच्यस्व सुदक्ष चम्वोस्सुतो विशां वह्निर्न विश्पतिः ।
वृष्टिं दिवः पवस्व रीतिमपो जिन्वन्गविष्टये धियः ॥२॥

धा. १८. उ. ३. स्व. २. डा. ॥१७॥

स्थाः । श्येनः । न । योनिम् । आ । असदत् ॥ शुभ्रम् । अन्धः । देववातम् । देव । वातम् । अप्सु । धौतम् । नृभिः । सुतम् । स्वदन्ति । गावः । पयोभिः ॥ आत् । ईम् । अश्वम् । न । हेतारम् । अशूशुभन् । अमृताय । अ । मृताय । मधोः । रसम् । सधमादे । सध । मादे ॥

१२२. अभि । द्युम्नम् । बृहत् । यशः । इषः । पते । दिदीहि । देव ।

श्रीः ॥ शुभ्रमन्धोदेववातमप्सुधौतन्नृभिस्सुताऽ१म् ॥ स्वदाहाउ ॥ ताइगावःपाऽ३१उवाऽ२३ ॥ योऽ२३४भीः ॥ श्रीः ॥ आदोमश्वन्न हेतारमशूशुभन्नमृतायाऽ२३४५ ॥ मधोहाउ ॥ रासꣳसधाऽ३१उवाऽ२३ ॥ माऽ२३४दे ।

दी. १४. उत्. २. मा. १३. थि. ॥९०॥

११. च्यावनम् ॥ च्यवनः । ककुप् । पवमानस्सोमः ।

अभाऽ२३४इ । द्युम्नम् । बृहाऽ२३४यशाऽ६ः । हाउ ॥ आइषस्पाऽ२३४ते ताइ । दिदोहिदेवदेवाऽ१२३४ꣳहाइ । वाइकोशाऽ३म्माऽ३ ॥ ध्यामा-

१२३. त्रित आप्त्यः। उष्णिक्। पवमानः सोमः।

३६३. प्राणाशिशुर्महीनाꣳहिन्वन्नृतस्य दीधितिम्।
विश्वा परि प्रिया भुवदध द्विता ॥१॥

३६४. उप त्रितस्य पाष्योऽ३रभक्त यद्गुहा पदम्।
यज्ञस्य सप्त धामभिरध प्रियम् ॥२॥

३६५. त्रीणि त्रितस्य धारया पृष्ठेष्वैरयद्रयिम्।
मिमीते अस्य योजना वि सुक्रतुः ॥३॥

धा. ८. उ. न. स्व. ४. री. ॥१८॥

देवयुम्। वि। कोशम्। मध्यमम्। युव॥ आ। वच्यस्व। सुदक्ष। सु। दक्ष। चम्वोः। सुतः। विशाम्। वह्निः। न। विश्पतिः॥ वृष्टिम्। दिवः। पवस्व। रीतिम्। अपः। जिन्वन्। गविष्टये। गो। इष्टये। धियः॥

१२३. प्राणा। प्र। आना। शिशुः। महीनाम्। हिन्वन्। ऋतस्य। दीधितिम्। विश्वा। परि। प्रिया। भुवत्। अध। द्विता॥ उप। त्रितस्य।

ऽ२३ꣳहाऽ३४३इ॥ यूऽ२३४वोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ विकोऽ२३४। शम्म। ध्यमाऽ२३४म्युवाऽ६। हाउ॥ आवच्याऽ२३४स्वा। सुदक्षचम्वोस्सुतो-ऽ२३४हाइ। वाइशांवाऽ३ह्वाऽ३इः॥ नावाऽ२३हाऽ३४३इ॥ श्पाऽ२३४-तोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ विशाऽ२३४म्। वह्निः। नवाऽ२३४इश्पतीऽ६ः। हाउ॥ वार्ष्टिन्दाऽ२३४इवाः। पवस्वरीतिमापोऽ२३४हाइ। जाइन्वान्गा-ऽ३वाऽ३इ॥ ष्टायाऽ२३हाऽ३४३इ॥ घाऽ२३४योऽ६"हाइ॥

दी. ५. उत्. ३. मा. २९. बो. ॥९१॥

१२. क्रोशम्॥ इन्द्रः। उष्णिक्। पवमानः सोमः।

प्राणा। शिशुर्मही। नाम्। होईऽ२। हो। वाहोइ। हिन्वन्नृतस्य-दीधिताइम्। विश्वापाऽ१राऽ२३इ॥ प्रीऽ३याभूऽ३वात्॥ अघाऽ२३-

१२४. रेभसूनू काश्यपौ। अनुष्टुप्। पवमानः सोमः॥

१२३ १२ ३२३ १२ ३२
३६६. पवस्व वाजसातये पवित्रे धारया सुतः।
१२ ३१२ ३२ ३१२
इन्द्राय सोम विष्णवे देवेभ्यो मधुमत्तरः॥१॥
१२ ३२३ १२ ३१२ ३१२
३६७. त्वाꣳरिहन्ति धीतयो हरिं पवित्रे अद्रुहः।
३२ ३२उ ३२३ १२ ३ १२
वत्सं जातं न मातरᳲपवमान विधर्मणि॥२॥

३क२ १२र १२र ३२ ३१२ ३२ १२र १२र
पार्ष्योः। अभक्त। यत्। गुहा। पदम्। यज्ञस्य। सप्त। धामभिः। अध।
३२ १२र ३१२ १२र ३१२ ३ २ १२र
प्रियम्॥ त्रीणि। त्रितस्य। धारया। पृष्ठेषु। आ। ऐरयत्। रयिम्। मिमीते।
३ १२र ३१२ ३ १२र
अस्य। योजना। वि। सुक्रतुः। सु। क्रतुः॥
१२र १२र १२र ३ १२ १२र ३२
१२४. पवस्व। वाजसातये। वाज। सातये। पवित्रे। धारया। सुतः।
१२र ३ १२र ३१२ १२र ३ १२
इन्द्राय। सोम। विष्णवे। देवेभ्यः। मधुमत्तरः॥ त्वाम्। रिहन्ति। धीतयः।
१२र ३१२ ३१२ ३ १२र ३२ ३२ ३१२
हरिम्। पवित्रे। अद्रुहः। अ। द्रुहः। वत्सम्। जातम्। न। मातरः।

---

२ २१ र २र १ ११ २र१
द्विताऽ३४३॥श्रीः॥ उपा॥ त्रितस्यपा। ष्योः। होईऽ२। हो। वाहोइ।
र २१२ २ १२ २ १
अभक्तयद्गुहापदाम्। यज्ञास्या॒ऽ१सा॒ऽ२३॥ सप्ताऽ३धामा॒ऽ३भाइः॥ अधा-
२ २र१ र २र १
ऽ२३प्रियाऽ३४३म्॥ श्रीः॥ त्रीणी॥ त्रितस्यधार। या। होईऽ२।
११ २र१ रर २१२ २ १२
हो। वाहोइ। पृष्ठेष्वैरयद्रयाइम्। मिमाइतेऽ१आऽ२३॥ स्याऽ३योजा-
२ १ २ १
ऽ३ना॥ विसुऽ२३क्रतूऽ३४३ः। ओऽ२३४५इ॥ डा॥
दी. १५. उत्. ९. मा. २२. भा.॥९२॥

१३. गौरीवितम्॥ गौरीविंतिः। अनुष्टुप्। पवमानस्सोमः।

५ ३२ ४र५ १ररर
पव। स्ववाऽ३। जसातयाइ॥ पवित्रेधारयासुताऽ२३ः।
१ र २ ४ १ र२
आइन्द्रायसोऽ३१२३। मवाऽ५इष्णवाइ॥ दाइवेभ्योमाऽ३१२३॥
४ ५ ४ ५ ५र ३२ ४र५
धुमोवा। ताऽ५रोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ तुवाम्। रिहाऽ३। तिधीतयाः॥

३६८. त्वं द्यां च महिव्रत पृथिवीं चाति जभ्रिषे ।
प्रति द्रापिममुञ्चथाः पवमान महित्वना ॥३॥
धा. २४. उ. १. स्व. २. ता. १६. ॥१६॥

पवमान । विधर्मणि । वि । धर्मणि ॥ त्वम् । द्याम् । च । महिव्रत । महि । व्रत । पृथिवीम् । च । अति । जभ्रिषे । प्रति । द्रापिम् । अमुञ्चथाः । पवमान । महित्वना ॥

हरिंपवित्रेअद्रुहाऽ२३ः । वात्संजाताऽ३१२३म् । नमाऽ५तराः ॥ पावमानाऽ३१२३ । विघोवा । माऽ५णोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ तुवम् । द्याश्चाऽ३ । महिव्रता । पृथिवीश्चातिजभ्रिषाऽ२३इ । प्रातिद्रापाऽ३१२३इम् । अमू-ऽ५ञ्चथाः ॥ पावमानाऽ३१२३ ॥ महोवा । त्वाऽ५नोऽ६"हाइ ॥
दी. १७. उत् . न. मा. २०. यौ. ॥९३॥

१४. पार्थम् ॥ पृथुर्वैन्यः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ।

ओऽ३होऽ३होइ । पव । स्ववाऽ२ । जसाताऽ२३४याइ ॥ पवि । त्रेधाऽ२ । रयास्वऽ२३४ताः ॥ इन्द्रा । यसोऽ२ । मवाइष्णाऽ२३४वाइ ॥ देवे । भ्योमाऽ२३ । धुमाऽ३त्ताऽ५"राऽ६५६ः ॥श्रीः॥ तुवाम् । रिहाऽ२ । तिधाइताऽ२३४याः ॥ हरिम् । पवाऽ२इ । त्रेअद्रूऽ२३४हाः ॥ वत्सम् । जाताऽ२म् । नमाताऽ२३४राः ॥ पव । मानाऽ२३ । विधाऽ३र्माऽ५"णा-ऽ६५६इ ॥ श्रीः ॥ तुवम् । द्याश्चाऽ३ । महिव्राऽ२३४ता ॥ पृथि । वीश्चाऽ२ । तिजभ्रीऽ२३४षाइ ॥ प्रति । द्रापाऽ२इम् । अमुश्चाऽ२३४थाः ॥ ओऽ३होऽ३होइ । पव । मानाऽ२३ । महाऽ३इत्वाऽ५"नाऽ६५६ ॥
दी. १३. उत् . न. मा. २४. री. ॥९४॥

१२५. मन्युर्वासिष्ठः। त्रिष्टुप्। पवमानः सोमः॥

३६९. इन्दुर्वाजी पवते गोन्योघा इन्द्रे सोमस्सह इन्वन्मदाय।
हन्ति रक्षो बाधते पर्यरातिं वरिवस्कृण्वन्वृजनस्य राजा॥१॥

३७०. अध धारया मध्वा पृचानस्तिरो रोम पवते अद्रिदुग्धः।
इन्दुरिन्द्रस्य सख्यं जुषाणो देवो देवस्य मत्सरो मदाय॥२॥

---

१२५. इन्दुः। वाजी। पवते। गोन्योघाः। गो। न्योघाः। इन्द्रे। सोमः। सहः। इन्वन्। मदाय। हन्ति। रक्षः। बाधते। परि। अरातिम्। अ। रातिम्। वरिवः। कृण्वन्। वृजनस्य। राजा॥ अध। धारया। मध्वा। पृचानः। तिरः। रोम। पवते। अद्रिदुग्धः। अद्रि। दुग्धः। इन्दुः। इन्द्रस्य। सख्यम्। स। ख्यम्। जुषाणः। देवः। देवस्य। मत्सरः। मदाय॥ अभि।

---

१५. दाशस्पत्यम्॥ दाशस्पतिः। त्रिष्टुप्। पवमानस्सोमः।

इन्दुरौहोवाहाईया॥ वाजाउ। वाऽ३। हाउवा। पवतेगोनि-
योघाउ। वाऽ३। हाउवा। इन्द्राइसोमः। सहइन्वाउ। वाऽ३।
हाउवाऽ३। माऽ२दाऽ२३४औहोवा। याऽ२३४५॥ हन्ताइरक्षो। बाधाता-
इपाउ। वाऽ३। हाउवाऽ३॥ र्याऽ२राऽ२३४औहोवा। तीऽ२३४५म्॥
वराइवस्कृ। ण्वन्वृजनाउ। वाऽ३। हाउवाऽ३॥ स्याऽ२राऽ२३४-
औहोवा॥ जाऽ२३४५॥ श्रीः॥ अधौहोवाहाईया। धाराउ। वाऽ३।
हाउवा। यामधुवापृचानाउ। वाऽ३। हाउवा। तिरोरोम। पवाताआउ।
वाऽ३। हाउवाऽ३। द्राऽ२इदूऽ२३४औहोवा। ग्धाऽ२३४५ः॥ इन्दूरा-
इन्द्रा। स्यसाखीयाउ। वाऽ३। हाउवाऽ३॥ जूऽ२षाऽ२३४औहोवा।
णाऽ२३४५ः॥ देवोदाइवा। स्यमात्साराउ। वाऽ३। हाउवाऽ३॥
माऽ२दाऽ२३४औहोवा। याऽ२३४५॥ श्रीः॥ अभौहोवाहाईया॥

१४

३७१. अभि व्रतानि पवते पुनानो देवो देवान्त्स्वेन रसेन पृञ्चन् ।
इन्दुर्धर्माण्यृतुथा वसानो दश क्षिपो अव्यत सानो अव्ये ॥३॥
धा. २०. उ. १. स्व. ४. पी. ॥२०॥

षष्ठः खण्डः ।

१२६. वसुश्रुत आत्रेयः । पङ्क्तिः । अग्निः ।

३७२. आ ते अग्न इधीमहि द्युमन्तं देवाजरम् ।
यद्ध स्या ते पनीयसी समिद्दीदयति द्यवीषꣳस्तोतृभ्य आ भर ॥१॥

व्रतानि । पवते । पुनानः । देवः । देवान् । स्वेन । रसेन । पृञ्चन् । इन्दुः । धर्माणि । ऋतुथा । वसानः । दश । क्षिपः । अव्यत । सानो । अव्ये ॥

१२६. आ । ते । अग्ने । इधीमहि । द्युमन्तम् । देव । अजरम् । अ । जरम् । यत् । ह । स्या । ते । पनीयसी । समित् । सम् । इत् । दीदयति ।

व्रताउ । वाऽ३ । हाउवा । निपवतेपुनानाउ । वाऽ३ । हाउवा । देवोदाइवान् । स्वेनारासाउ । वाऽ३ । हाउवाऽ३ । नाऽ२पाऽ२३४- औहोवा । चाऽ२३४५न् ॥ इन्दुर्धर्मा । णियार्तुथाउ । वाऽ३ । हाउ- वाऽ३ ॥ वाऽ२साऽ२३४औहोवा । नाऽ२३४५ः ॥ दशाक्षाइपो । अव्यातासाउ । वाऽ३ । हाउवाऽ३ ॥ नोऽ२आऽ२३४औहोवा ॥ व्या- ऽ२३४५इ ॥
दी. ४१. उत् . २३. मा. ६२. गा. ॥९५॥

१६. सञ्जयम् । इन्द्रः । पङ्क्तिः । अग्निः ।

आतेअग्नइधी । माऽ३हाइ । द्युमन्ताऽ३न्देवअजरम् ॥ यद्धस्याते- पनीयसो । समिद्दीदयताइ । हुम्ऽ३स्थिहुम् । द्याऽ२३४वी ॥ श्रीः ॥

३७३. आ ते अग्न ऋचा हविश्शुक्रस्य ज्योतिषस्पते ।
सुश्चन्द्र दस्म विश्पते हव्यवाट् तुभ्यꣳहूयत इषꣳस्तोतृभ्य आ भर ॥२॥

३७४. ओभे सुश्चन्द्र विश्पते दर्वी श्रीणीष आसनि ।
उतो न उत्पुपूर्या उक्थेषु शवसस्पत इषꣳस्तोतृभ्य आ भर ॥३॥

धा. २८. उ. न. स्व. २. रा. ॥२१॥

१२७. नृमेध आङ्गिरसः । उष्णिक् । इन्द्रः ।

३७५. इन्द्राय साम गायत विप्राय बृहते बृहत् ।
ब्रह्मकृते विपश्चिते पनस्यवे ॥१॥

द्यवि । इषम् । स्तोतृभ्यः । आ । भर ॥ आ । ते । अग्ने । ऋचा । हविः । शुक्रस्य । ज्योतिषः । पते । सुश्चन्द्र । सु । चन्द्र । दस्म । विश्पते । हव्यवाट् । हव्य । वाट् । तुभ्यम् । हूयते । इषम् । स्तोतृभ्यः । आ । भर ॥ आ । उभे-इति । सुश्चन्द्र । सु । चन्द्र । विश्पते । दर्वी इति । श्रीणीषे । आसनि । उत । उ । नः । उत् । पुपूर्याः । उक्थेषु । शवसः । पते । इषम् । स्तोतृभ्यः । आ । भर ॥

१२७. इन्द्राय । साम । गायत । विप्राय । वि । प्राय । बृहते । बृहत् । ब्रह्मकृते । ब्रह्म । कृते । विपश्चिते । विपः । चिते । पनस्यवे ॥ त्वम् । इन्द्र ।

आतेअग्नऋचा । हाऽ३वाइः । शुक्रस्याऽ३ज्योतिषस्पताइ ॥ सुश्चन्द्रदस्म-विश्पतेहव्यवाट्तुभ्यꣳहू । हुम्ऽ३स्थिहुम् । याऽ२३४ताइ ॥ श्रीः ॥ ओभे-सुश्चन्द्रवि । श्पाऽ३ताइ । दर्वीश्राऽ३इणीषआसनाइ ॥ उतोनउत्पुपूर्याउक्थेषु-शवसा । हुम्ऽ३स्थिहुम् । पाऽ२३४ताइ ॥ इषꣳस्तोतृभ्याऽ३आ । हुम्-३स्थिहुम्ऽ३४३ । भाऽ३४५रोऽ६"हाइ ॥ दी. २५. उत् . न. मा. २९.वो. ॥९६॥

३७६. त्वमिन्द्राभिभूरसि त्वꣳसूर्यमरोचयः ।
विश्वकर्मा विश्वदेवो महाँ असि ॥२॥

३७७. विभ्राजञ्ज्योतिषा स्वऽ३रगच्छो रोचनं दिवः ।
देवास्त इन्द्र सख्याय येमिरे ॥३॥
धा. १५. उ. न. स्व. १. व. ॥२२॥

१२८. गोतमो राहूगणः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ।

३७८. असावि सोम इन्द्र ते शविष्ठ धृष्णवा गहि ।
आ त्वा पृणक्त्विन्द्रियꣳरजस्सूर्यो न रश्मिभिः ॥१॥

अभिभूः । अभि । भूः । असि । त्वम् । सूर्यम् । अरोचयः । विश्वकर्मा । विश्व । कर्मा । विश्वदेवः । विश्व । देवः । महान् । असि ॥ विभ्राजन् । वि । भ्राजन् । ज्योतिषा । स्वः । अगच्छः । रोचनम् । दिवः । देवाः । ते । इन्द्र । सख्याय । स । ख्याय । येमिरे ॥

१२८. असावि । सोमः । इन्द्र । ते । शविष्ठ ॥ धृष्णो । आ । गहि ॥

---

१७. सौमित्रम् ॥ सुमित्रः कुत्सः । उष्णिक् । इन्द्रः ।

औहौहोइ । औऽ३होऽ३इ । ओऽ३२३४५वाऽ६५६ । इन्द्राऽ२-यसामगायताऽ२३४५ ॥ विप्राऽ२यबृहतेबृहाऽ१त् ॥ ब्रह्मकृतेऽ२विपश्चिते-ऽ२३४५ ॥ एऽ३ । पनस्यवेऽ२३४५ ॥श्रीः॥ त्वमिन्द्राभिभूरसोऽ२३४५ ॥ त्वꣳसूर्यमरोचयाऽ२३४५ः ॥ विश्वकर्माविश्वदेवाऽ२३४५ः । एऽ३ । महाꣳअसाऽ२३४५इ ॥श्रीः॥ विभ्राजञ्ज्योतिषासुवाऽ२३४५ः ॥ अगच्छो-रोचनन्दिवाऽ१ः ॥ देवास्तइन्द्रसख्यायाऽ२३४५ ॥ औहौहोइ । औऽ३-होऽ३इ । ओऽ३२३४५वाऽ६५६ ॥ एऽ३ । येमिराऽ२३४५इ ॥
दी. २३. उत् . ९. मा. १३. ढि. ॥९७॥

३७९. आ तिष्ठ वृत्रहन्रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरी ।
अर्वाचीन१ँसु ते मनो ग्रावा कृणोतु वग्नुना ॥२॥

३८०. इन्द्रमिद्धरी वहतोऽप्रतिधृष्टशवसम् ।
ऋषीणा१ँसुष्टुतीरुप यज्ञं च मानुषाणाम् ॥३॥

धा. २०. उ. १. स्व. २. पा. ॥२३॥

सप्तमः खण्डः ॥

इति षष्ठोऽध्यायः ।

इति तृतीयप्रपाठके द्वितीयोऽधः ॥

आ । त्वा । पृणक्तु । इन्द्रियम् । रजः । सूर्यः । न । रश्मिभिः ॥ आ । तिष्ठ । वृत्रहन् । वृत्र । हन् । रथम् । युक्ता । ते । ब्रह्मणा । हरी इति । अर्वाचीनम् । अर्व । अचीनम् । सु । ते । मनः । ग्रावा । कृणोतु । वग्नुना ॥ इन्द्रम् । इत् । हरी इति । वहतः । अप्रतिधृष्टशवसम् । अप्रतिधृष्ट । शवसम् । ऋषीणाम् । सुष्टुतीः । सु । स्तुतीः । उप । यज्ञम् । च । मानुषाणाम् ॥

---

१८. महावैश्वामित्रम् । विश्वामित्रः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ।

हयाइ । हयाऽ३ । ओहाओहा (त्रीणि त्रिः) असविसो । मइन्द्रा-ताऽ२इ ॥ शविष्ठधा । ष्णवागाहीऽ२ ॥ आत्वापृणा । क्तुइन्द्रायाऽ२म् ॥ रजस्सूर्यो । नरश्माइभाऽ२इः ॥ श्रीः ॥ आतिष्ठवा । त्रहन्राथाऽ२म् ॥ युक्तातेब्रा । ह्मणाहारीऽ२ । अर्वाचीनाम् । सुतेमानाऽ२ः । ग्रावाकृणो । तुवग्नूनाऽ२ ॥ श्रीः ॥ इन्द्रमिद्धा । रीवहाताऽ२ः ॥ अप्रतिधा । ष्टशवा-साऽ२म् ॥ ऋषीणा१ँसू । ष्टुतीरूपाऽ२ ॥ यज्ञश्चमा । नुषाणाऽ२म् । यज्ञश्चा । मानुषाणाऽ२म् । हयाइ । हयाऽ३ । ओहाओहा । (त्रीणि त्रिः) होऽ४इडा । होऽ४इडा । होऽ२३४५इ ॥ डा ॥

दी. १९. उत्. १. मा. २९. तो. ॥९८॥

अथ सप्तमोऽध्यायः ।

(चतुर्थप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्धः)

१२९. अकृष्टमाषादयः त्रयः । जगती । पवमानः सोमः ।

३८१. ज्योतिर्यज्ञस्य पवते मधु प्रियं पिता देवानां जनिता विभूवसुः ।
दधाति रत्नꣳस्वधयोरपीच्यं मदिन्तमो मत्सर इन्द्रियो रसः ॥१॥

३८२. अभिक्रन्दन्कलशं वाज्यर्षति पतिर्दिवश्शतधारो विचक्षणः ।
हरिर्मित्रस्य सदनेषु सीदति मर्मृजानोऽविभिस्सिन्धुभिर्वृषा ॥२॥

३८३. अग्रे सिन्धूनां पवमानो अर्षस्यग्रे वाचो अग्रियो गोषु गच्छसि ।
अग्रे वाजस्य भजसे महद्धनꣳस्वायुधस्सोतृभिस्सोम सूयसे ॥३॥

धा. २९. उ. न स्व. ५. लु. ॥१॥

१३०. कश्यपो मारीचः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

३८४. असृक्षत प्र वाजिनो गव्या सोमासो अश्वया । शुक्रासो वीरयाशवः ॥१॥

---

१२९. ज्योतिः । यज्ञस्य । पवते । मधु । प्रियम् । पिता । देवानाम् । जनिता । विभूवसुः । विभु । वसुः । दधाति । रत्नम् । स्वधयोः । स्व । धयोः । अपीच्यम् । मदिन्तमः । मत्सरः । इन्द्रियः । रसः ॥ अभिक्रन्दन् । अभि । क्रन्दन् । कलशम् । वाजी । अर्षति । पतिः । दिवः । शतधारः । शत । धारः । विचक्षणः । वि । चक्षणः । हरिः । मित्रस्य । मि । त्रस्य । सदनेषु । सीदति । मर्मृजानः । अविभिः । सिन्धुभिः । वृषा ॥ अग्रे । सिन्धूनाम् । पवमानः । अर्षसि । अग्रे । वाचः । अग्रियः । गोषु । गच्छसि । अग्रे । वाजस्य । भजसे । महत् । धनम् । स्वायुधः । सु । आयुधः । सोतृभिः । सोम । सूयसे ।

१३० असृक्षत । प्र । वाजिनः । गव्या । सोमासः । अश्वया । शुक्रासः ।

३८५. शुम्भमाना ऋतायुभिर्मृज्यमाना गभस्त्योः। पवन्ते वारे अव्यये ॥२॥

३८६. ते विश्वा दाशुषे वसु सोमा दिव्यानि पार्थिवा। पवन्तामान्तरिक्ष्या ॥३॥

धा. १०. ऊ. न. स्व. ४. वी. ॥२॥

१३१. मेधातिथिः काण्वः। गायत्री। पवमानः सोमः।

३८७. पवस्व देववीरति पवित्रꣳसोम रꣳह्या। इन्द्रमिन्दो वृषा विश ॥१॥

३८८. आवच्यस्व महि प्सरो वृषेन्दो द्युम्नवत्तमः। आ योनिं धर्णसिस्सदः ॥२॥

३८९. अधुक्षत प्रियं मधु धारा सुतस्य वेधसः। अपो वसिष्ट सुक्रतुः ॥३॥

३९०. महान्तं त्वा महीरन्वापो अर्षन्ति सिन्धवः। यद्गोभिर्वासयिष्यसे ॥४॥

३९१. समुद्रो अप्सु मामृजे विष्टम्भो धरुणो दिवः। सोमः पवित्रे अस्मयुः ॥५॥

३९२. अचिक्रदद्वृषा हरिर्महान्मित्रो न दर्शतः। सꣳसूर्येण दिद्युते ॥६॥

३९३. गिरस्त इन्द ओजसा मर्मृज्यन्ते अपस्युवः। याभिर्मदाय शुम्भसे ॥७॥

वीरया। आशवः। शुम्भमानाः। ऋतायुभिः। मृज्यमानाः। गभस्त्योः। पवन्ते।
वारे। अव्यये॥ ते। विश्वा। दाशुषे। वसु। सोमाः। दिव्यानि। पार्थिवा।
पवन्ताम्। आ। अन्तरिक्ष्या॥

१३१. पवस्व। देववीः। देव। वीः। अति। पवित्रम्। सोम।
रꣳह्या। इन्द्रम्। इन्दो। वृषा। आ। विश॥ आ। वच्यस्व। महि। प्सरः।
वृषा। इन्दो। द्युम्नवत्तमः। आ। योनिम्। धर्णसिः। सदः॥ अधुक्षत।
प्रियम्। मधु। धारा। सुतस्य। वेधसः। अपः। वसिष्ट। सुक्रतुः। सु। क्रतुः॥
महान्तम्। त्वा। महीः। अनु। आपः। अर्षन्ति। सिन्धवः। यत्। गोभिः।
वासयिष्यसे॥ समुद्रः। सम्। उद्रः। अप्सु। मामृजे। विष्टम्भः। वि।
स्तम्भः। धरुणः। दिवः। सोमः। पवित्रे। अस्मयुः॥ अचिक्रदत्। वृषा॥
हरिः। महान्। मित्रः। मि। त्रः। न। दर्शतः। सम्। सूर्येण। दिद्युते॥

३९४. तन्त्वा मदाय घृष्वय उ लोककृत्नुमीमहे । तव प्रशस्तये महे ॥८॥

३९५. गोषा इन्दो नृषा अस्यश्वसा वाजसा उत । आत्मा यज्ञस्य पूर्व्यः ॥९॥

३९६. अस्मभ्यमिन्दविन्द्रियं मधोः पवस्व धारया ।
पर्जन्यो वृष्टिमाँ इव ॥१०॥

धा. ५१. उ. १. स्व. ८. कै. ॥३ ॥

प्रथमः खण्डः ।

१३२. हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

३९७. सना च सोम जेषि च पवमान महि श्रवः । अथानो वस्यसस्कृधि ॥१॥

३९८. सना ज्योतिस्सना स्वऽ३र्विश्वा च सोम सौभगा ।
अथा नो वस्यसस्कृधि ॥२॥

३९९. सना दक्षमुत क्रतुमप सोम मृधो जहि । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥३॥

४००. पवीतारः पुनीतन सोममिन्द्राय पातवे । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥४॥

४०१. त्वꣳसूर्ये न आ भज तव क्रत्वा तवोतिभिः । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥५॥

गिरः । ते । इन्दो । ओजसा । मर्मृज्यन्ते ॥ अपस्युवः ॥ याभिः । मदाय । शुम्भसे ॥ तम् । त्वा । मदाय । घृष्वये । उ । लोककृत्नुम् । लोक । कृत्नुम् । ईमहे । तव । प्रशस्तये ॥ प्र । शस्तये । महे ॥ गोषाः । गो । साः । इन्दो । नृषाः । नृ । साः । असि । अश्वसाः । अश्व । साः । वाजसाः । वाज । साः । उत । आत्मा । यज्ञस्य । पूर्व्यः ॥ अस्मभ्यम् । इन्दो । इन्द्रियम् । मधोः । पवस्व । धारया । पर्जन्यः । वृष्टिमान् । इव ॥

१३२. सन । च । सोम । जेषि । च । पवमान । महि । श्रवः । अथ । नः । वस्यसः । कृधि ॥ सन । ज्योतिः । सन । स्वः । विश्वा । च । सोम । सौभगा । सौ । भगा । अथ । नः । वस्यसः । कृधि ॥ सन । दक्षम् । उत । क्रतुम् । अप । सोम । मृधः । जहि । अथ । नः । वस्यसः । कृधि ॥ पवीतारः । पुनीतन । पुनीत । न । सोमम् । इन्द्राय । पातवे ॥ अथ । नः । वस्यसः ॥ कृधि ॥ त्वम् ।

४०२. तव क्रत्वा तवोतिभिर्ज्योक्पश्येम सूर्यम् । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥६॥

४०३. अभ्यर्ष स्वायुध सोम द्विबर्हसꣳ रयिम् । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥७॥

४०४. अभ्य३र्षानपच्युतो वाजिन्त्समत्सु सासहिः ।
अथा नो वस्यसस्कृधि ॥८॥

४०५. त्वां यज्ञैरवीवृधन्पवमान विधर्मणि । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥९॥

४०६. रयिन्नश्चित्रमश्विनमिन्दो विश्वायुमा भर । अथा नो वस्यसस्कृधि ॥१०॥

धा. २२. उ. १. स्व. २. चा. ॥४॥

१३३. अवत्सारः काश्यपः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

४०७. तरत्स मन्दी धावति धारा सुतस्यान्धसः । तरत्स मन्दी धावति ॥१॥

४०८. उस्रा वेद वसूनां मर्तस्य देव्यवसः । तरत्स मन्दी धावति ॥२॥

४०९. ध्वस्रयोः पुरुषन्त्योरा सहस्राणि दद्महे । तरत्स मन्दी धावति ॥३॥

४१०. आ ययोस्त्रिꣳशतन्तना सहस्राणि च दद्महे । तरत्स मन्दी धावति ॥४॥

धा. ६. उ. न. स्व. २. ह्रा. ॥५॥

सूर्ये । नः । आ । भज । तव । क्रत्वा । तव । ऊतिभिः । अथ । नः । वस्यसः । कृधि ॥ तव । क्रत्वा । तव । ऊतिभिः । ज्योक् । पश्येम । सूर्यम् । अथ । नः । वस्यसः । कृधि ॥ अभि । अर्ष । स्वायुध । सु । आयुध । सोम । द्विबर्हसम् । द्वि । बर्हसम् । रयिम् । अथ । नः । वस्यसः । कृधि ॥ अभि । अर्ष । अनपच्युतः । अन् । अपच्युतः । वाजिन् । समत्सु । स । मत्सु । सासहिः । अथ । नः । वस्यसः । कृधि ॥ त्वाम् । यज्ञैः । अवीवृधन् । पवमान । विधर्मणि । वि । धर्मणि । अथ । नः । वस्यसः । कृधि ॥ रयिम् । नः । चित्रम् । अश्विनम् । इन्दो । विश्वायुम् । विश्व । आयुम् । आ । भर । अथ । नः । वस्यसः । कृधि ॥

१३३. तरत् । सः । मन्दी । धावति । धारा । सुतस्य । अन्धसः । तरत् । सः । मन्दी । धावति ॥ उस्रा । उ । स्रा । वेद । वसूनाम् । मर्तस्य ।

१३४. जमदग्निर्भार्गवः । गायत्री । पवमानः सोमः ।

४११. एते सोमा असृक्षत गृणानाश्शवसे महे । मदिन्तमस्य धारया ॥१॥

४१२. अभि गव्यानि वीतये नृम्णा पुनानो अर्षसि ।
सनद्वाजःऽपरि स्रव ॥२॥

४१३. उत नो गोमतीरिषो विश्वा अर्ष परिष्टुभः । गृणानो जमदग्निना ॥३॥
धा. १५. उ. न. स्व. ३. वि. ॥६॥

द्वितीयः खण्डः ।

१३५. कुत्स आङ्गिरसः । जगती । अग्निः ॥

४१४. इमꣳस्तोममर्हते जातवेदसे रथमिव सं महेमा मनीषया ।
भद्रा हि नःऽप्रमतिरस्य सꣳसद्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयन्तव ॥१॥

४१५. भरामेध्मं कृणवामाहवीꣳषि ते चितयन्तꣳपर्वणापर्वणा वयम् ।
जीवातवे प्रतराꣳसाधया धियोऽग्ने सख्ये मा रिषामा वयन्तव ॥२॥

देवी । अवसः । तरत् । सः । मन्दी । धावति ॥ ध्वस्रयोः । पुरुषन्त्योः । पुरु । सन्त्योः । आ । सहस्राणि । दद्महे । तरत् । सः । मन्दी । धावति ॥ आ । ययोः । त्रिꣳशतम् । तना । सहस्राणि । च । दद्महे । तरत् । सः । मन्दी । धावति ॥

१३४. एते । सोमाः । असृक्षत । गृणानाः । शवसे । महे । मदिन्तमस्य । धारया ॥ अभि । गव्यानि । वीतये । नृम्णा । पुनानः । अर्षसि । सनद्वाजः । सनत् । वाजः । परि । स्रव ॥ उत । नः । गोमतीः । इषः । विश्वाः । अर्ष । परिष्टुभः । परि । स्तुभः । गृणानः । जमदग्निना । जमत् । अग्निना ॥

१३५, इमम् । स्तोमम् । अर्हते । जातवेदसे । जात । वेदसे । रथम् । इव । सम् । महेम । मनीषया ॥ भद्रा । हि । नः । प्रमतिः । प्र । मतिः । अस्य । सꣳसदि । सम् । सदि । अग्ने । सख्ये । स । ख्ये । मा । रिषाम ।

४१६. शकेम त्वा समिधꣳ साधया धियस्त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम् ।
त्वमादित्याँ आ वह तान्हुऽ३श्मस्यग्ने सख्ये मा रिषामा वयन्तव ॥३॥
धा. ३७. उ. २. स्व. १०. छौ. ॥७॥

१३६. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । गायत्री । मित्रावरुणौ ॥

४१७. प्रति वाꣳसूर उदिते मित्रं गृणीषे वरुणम् । अर्यमणꣳ रिशादसम् ॥१॥
४१८. राया हिरण्यया मतिरियमवृकाय शवसे । इयं विप्रा मेधसातये ॥२॥
४१९. ते स्याम देव वरुण ते मित्र सूरिभिस्सह । इषꣳस्वश्च धीमहि ॥३॥
धा. ११. उ. न. स्व. २. हा. ॥८॥

१३७. त्रिशोकः काण्वः । गायत्री । इन्द्रः ।

४२०. भिन्धि विश्वा अप द्विषः परि बाधो जही मृधः । वसु स्पार्हं तदा भर ॥१॥
४२१. यस्य ते विश्वमानुषग्भूरेर्दत्तस्य वेदति । वसु स्पार्हं तदा भर ॥२॥

वयम् । तव ॥ भराम । इध्मम् । कृणवाम । हवीꣳषि । ते । चितयन्तः । पर्वणा- पर्वणा । पर्वणा । पर्वणा । वयम् । जीवातवे । प्रतराम् । साधय । धियः । अग्ने । सख्ये । स । ख्ये । मा । रिषाम । वयम् । तव ॥ शकेम । त्वा । समिधम् । सम् । इधम् । साधय । धियः । त्वे इति । देवाः । हविः । अदन्ति । आहुतम् । आ । हुतम् । त्वम् । आदित्यान् । आ । दित्यान् । आ । वह । तान् । हि । उश्मसि । अग्ने । सख्ये । स । ख्ये । मा । रिषाम । वयम् । तव ॥

१३६. प्रति । वाम् । सूरे । उदिते । उत् । इते । मित्रम् । मि । त्रम् । गृणीषे । वरुणम् । अर्यमणम् । रिशादसम् ॥ राया । हिरण्यया । मतिः । इयम् । अवृकाय । अ । वृकाय । शवसे । इयम् । विप्रा । वि । प्रा । मेधसा- तये । मेध । सातये ॥ ते । स्याम । देव । वरुण । ते । मित्र । मि । त्र । सूरिभिः । सह । इषम् । स्वऽ३रिति । च । धीमहि ॥

१३७. भिन्धि । विश्वाः । अप । द्विषः । परि । बाधः । जहि । मृधः ।

४२२. यद्वीडाविन्द्र यत्स्थिरे यत्पर्शाने पराभृतम् । वसु स्पार्हं तदा भर ॥३॥
धा. १२. उ. १. स्व. ६. चू. ॥९॥

१३८. श्यावाश्व आत्रेयः । गायत्री । इन्द्राग्नी ॥

४२३. यज्ञस्य हि स्थ ऋत्विजा सस्नी वाजेषु कर्मसु ।
इन्द्राग्नी तस्य बोधतम् ॥१॥

४२४. तोशासा रथयावाना वृत्रहणापराजिता । इन्द्राग्नी तस्य बोधतम् ॥२॥

४२५. इदं वां मदिरं मध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । इन्द्राग्नी तस्य बोधतम् ॥३॥
धा. ८. उ. १. स्व. २. टा. ॥१०॥

तृतीयः खण्डः ।

१३९. कश्यपो मारीचः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

४२६. इन्द्रायेन्दो मरुत्वते पवस्व मधुमत्तमः । अर्कस्य योनिमासदम् ॥१॥

वसु । स्पार्हम् । तत् । आ । भर ॥ यस्य । ते । विश्वम् । आनुषक् । अनु । सक् । भूरेः । दत्तस्य । वेदति । वसु । स्पार्हम् । तत् । आ । भर ॥ यत् । वीडौ । इन्द्र । यत् । स्थिरे । यत् । पर्शाने । पराभृतम् । परा । भृतम् । वसु । स्पार्हम् । तत् । आ । भर ॥

१३८. यज्ञस्य । हि । स्थः । ऋत्विजा । सस्नीइति । वाजेषु । कर्मसु । इन्द्राग्नी । इन्द्र । अग्नी इति । तस्य । बोधतम् ॥ तोशासा । रथयावाना । रथ । यावाना । वृत्रहणा । वृत्र । हना । अपराजिता । अ । पराजिता । इन्द्राग्नी । इन्द्र । अग्नी इति । तस्य । बोधतम् ॥ इदम् । वाम् । मदिरम् । मधु । अधुक्षन् । अद्रिभिः । अ । द्रिभिः । नरः । इन्द्राग्नी । इन्द्र । अग्नीइति । तस्य । बोधतम् ॥

१३९. इन्द्राय । इन्दो । मरुत्वते । पवस्व । मधुमत्तमः । अर्कस्य । योनिम् । आसदम् ॥ आ । सदम् । तम् । त्वा । विप्राः । वि । प्राः । वचो

४२७. तन्त्वा विप्रा वचोविदः परिष्कृण्वन्ति धर्णसिम् ।
सन्त्वा मृजन्त्यायवः ॥२॥

४२८. रसन्ते मित्रो अर्यमा पिबन्तु वरुणः कवे । पवमानस्य मरुतः ॥३॥

धा. १४. उ. न. स्व. १. ळ. ॥११॥

विदः । वचः । विदः । परि । कृण्वन्ति । धर्णसिम् । सम् । त्वा । मृजन्ति । आयवः ॥ रसम् । ते । मित्रः । मि । त्रः । अर्यमा । पिबन्तु । वरुणः । कवे । पवमानस्य । मरुतः ॥

---

१९. इषोवृधीयम् ॥ प्रजापतिः । गायत्री । पवमानस्सोमः ।

इन्द्रायेन्दाउ ॥ मरुत्वताइ । पवस्वामा२ । धुमत्तमाः ॥ अर्कस्यायो२ ॥ निमा । सा२दा२३४औहोवा ॥श्रीः॥ तन्त्वाविप्राः ॥ वचोविदाः । परिष्काण्वा२ । तिधर्णसाइम् ॥ सन्त्वामार्जा२ ॥ तिआ । या२वा२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ रसन्तेमाइ ॥ त्रोअर्यमा । पिबन्तूवा२ । रुणःकवाइ ॥ पवमाना२ ॥ स्यम । रू२ता२३४औहोवा ॥ इषोवृधे१ ॥

दी. १६. उत्. १६. मा. १४. की. ॥९९॥

२०. क्रौञ्चम् ॥ क्रौञ्चः । गायत्री । पवमानस्सोमः ।

इन्द्रायेन्दा१औहो ॥ मा३रुत्वा२३४ताइ । पावस्वामा । धू३म । ता२३४माः । पवस्वमधुमा३२ । ता२३४माः ॥ अर्कस्ययोना२३इम् । अ । वाहाइ ॥ सा२३४दाम् । एहिया६हा ॥श्रीः॥ तन्त्वाविप्रा१औहो ॥ वा३चोवी२३४दाः । पारिष्काण्वा । ता३इध । णा२३४साइम् । परिष्कृण्वन्तिधा३२ । णा२३४साइम् ॥ सन्त्वामृजन्ता२३इ । अ । वाहाइ ॥ या२३४वाः । एहिया६हा ॥श्रीः॥ रसन्तेमा१औहो ॥ त्रो३अर्या२३४मा । पाइबन्तूवा । रू३णः । का२३४वाइ । पिबन्तु-

१४०. सप्तर्षयः। बृहतीसतोबृहत्यौ। पवमानः सोमः॥

४२९. मृज्यमानस्सुहस्त्या समुद्रे वाचमिन्वसि।
रयिं पिशङ्गं बहुलं पुरुस्पृहं पवमानाभ्यर्षसि॥१॥

---

१४०. मृज्यमानः। सुहस्त्य। सु। हस्त्य। समुद्रे। सम्। उद्रे। वाचम्। इन्वसि। रयिम्। पिशङ्गम्। बहुलम्। पुरुस्पृहम्। पुरु। स्पृहम्। पवमान।

वरुणाऽ३२ः। काऽ२३४वाइ॥ पवमानस्याऽ२३। म। वाहाइ॥ रूऽ२३४ताः। एहियाऽ६हा। होऽ५इ॥ डा॥

दी. १०. उत्. ३. मा. २८. बै॥१००॥

तृतीयस्यार्द्धःप्रपाठकः॥

पञ्चमो विंशः।

१. वाजदावर्यः॥ वाजदावर्यः। गायत्री। पवमानस्सोमः।

इन्द्रायेन्दाउ॥ मरूऽ२त्वाऽ२३४ताइ। पवाऽ२स्वाऽ२३४मा। धुमत्ताऽ२माः॥ आऽ२३र्का॥ स्याऽ२यो। निमोऽ२३४वा। साऽ५दो-ऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ तन्त्वाविप्राः॥ वचोऽ२वीऽ२३४दाः। पराऽ२इष्का-ऽ२३४एर्वा। तिघर्णाऽ२साइम्॥ साऽ२३न्त्वा॥ माऽ२र्जा। तियो-ऽ२३४वा। याऽ५वोऽ६"हाइ॥श्रीः॥ रसन्तेमाइ॥ त्रोआऽ२र्याऽ२३४मा। पिबाऽ२न्तूऽ२३४वा। रुणःकाऽ२वाइ॥ पाऽ२३वा॥ माऽ२ना। स्यमोऽ२३४वा। रूऽ५तोऽ६"हाइ॥ दी. ५. उत्. ६. मा. १४ पी.॥१०१॥

२. औद्दणोरन्ध्रम्। उद्दणोरन्ध्रःकाव्यः। बृहती। पवमानस्सोमः।

मृज्यमानाः॥ सुहस्तियाऽ३। सामूऽ३द्राइवा। चमिन्वसाऽ३इ। रायीऽ३म्पाइशा। गम्बहुलाऽ३म्। पूरूऽ२स्पृऽ२३४हाम्॥ पवमा।

४३०. पुनानो वारे पवमानो अव्यये वृषो अचिक्रदद्वने ।
देवानाꣳसोम पवमान निष्कृतं गोभिरञ्जानो अर्षसि ॥२॥

धा. २४. उ. १. स्व. ३. ति. ॥१२॥

अभि । अर्षसि । पुनानः । वारे । पवमानः । अव्यये । वृषा । उ । अचिक्रदत् । वने । देवानाम् । सोम । पवमान । निष्कृतम् । निः । कृतम् । गोभिः । अञ्जानः । अर्षसि ॥

ना । औऽ३हो ॥ भियोऽ२३४वा । षाऽ५सोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ पवमाना ॥ भियर्षसाऽ३इ । पावाऽ३माना । भियर्षसाऽ३इ । पूनाऽ३नोवा । रेपवमाऽ३ । नोआऽ२व्याऽ२३४याइ ॥ वृषोअ । चा । औऽ३हो ॥ क्रदोऽ२३४वा । वाऽ५नोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ वृषोअचाइ ॥ क्रदद्वनाऽ३इ । वार्षोऽ३आचाइ । क्रदद्वनाऽ३इ । दाइवाऽ३नाꣳसो । मपवमाऽ३ । ननाऽ२इष्काऽ२३४र्त्ताम् ॥ गोभिर । जा । औऽ३हो ॥ नओऽ२३४वा । षाऽ५सोऽ६"हाइ ॥

दी. ८. उत्. ३. मा. २४. डी. ॥१०२॥

३. ऐडमौद्दणोरन्ध्रम् ॥ उद्दणोरन्ध्रः काव्यः । बृहती । पवमानस्सोमः ।

मृज्यमानस्सुहस्त्या । समुद्रेवोवा ॥ चामिन्वसि । रायिपिशाऽ३ । हाऽ३हा । गंबहुलंपुरुस्पृहम् ॥ पवमानाऽ३ । हाऽ३हा ॥ भियर्षाऽ२३सा-ऽ३४३इ ॥श्रीः॥ पवमानाभियर्षसि । पवमानोवा ॥ भायर्षसि । पूनानो-वाऽ३ । हाऽ३हा । रेपवमानोअव्यये ॥ वार्षोअचाऽ३इ । हाऽ३हाइ ॥ क्रदद्वाऽ२३नाऽ३४३इ ॥ श्रीः ॥ वृषोअचिक्रदद्वने । वृषोअचोवा ॥ क्राद-द्वने । दाइवानाꣳसोऽ३ । हाऽ३हा । मपवमाननिष्कृतम् ॥ गोभाइरञ्जाऽ३ । हाऽ३हा ॥ नोअर्षाऽ२३साऽ३४३इ । ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. २२. उत्. ७. मा. १५. छु. ॥१०३॥

४. वाजजित् । प्रजापतिः । बृहती । पवमानस्सोमः ।

मृज्यमानस्सुहा ॥ स्तियाऽ२ । समूऽ२हो । द्रेवाऽ२हो । चामिन्व-
साइ । रयाऽ२इ२होइ । पिशाऽ२हो । गंबहुलाम् । पूरुस्पृहाम् ॥
पवाऽ२हो । मानाऽ२हो ॥ भीयर्षसाऽ३१उवाऽ२३ ॥ श्रीः ॥ पवमा-
नाभिया ॥ षसाऽ२इ । पवाऽ२हो । मानाऽ२हो । भीयर्षसाइ । पुनाऽ२हो ।
नोवाऽ२हो । रेपवमा । नोअव्ययाइ ॥ वृषोऽ२होइ । अचाऽ२इहोइ ॥
क्रादद्वनाऽ३१उवाऽ२३ ॥श्रीः॥ वृषोअचिक्रदात् ॥ वनाऽ२इ । वृषोऽ२होइ ।
अचाऽ२इहोइ । क्रादद्वनाइ । देवाऽ२हो । नाऽ२सोऽ२हो । मपवमा ।
नानिष्कृताम् ॥ गोभाऽ२इहोइ । अञ्जाऽ२हो ॥ नोअर्षसाऽ३१उवाऽ२३ ॥
वाजीजिगीऽ३व२ऽ१ ॥ दी. २३. उत्. १४. मा. २६. दू. ॥१०४॥

५. वरुणसाम ॥ वरुणः । बृहती । पवमानस्सोमः ।

मृज्यमानस्सुहस्त्योवा । ओवा ॥ सामुद्रेवा । चमाइन्वाऽ१सीऽ२ ।
राऽ२३यीम् । पाऽ२३इशा । गंबहुलम् । पुरूऽ२३हाइ । स्पृहाऽ३मा ॥
पवमानाभियर्षसि । पाऽ२३वा ॥ मानाभियौऽ३ । होऽ३१२३४ । वा ।
षाऽ५सोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ पवमानाभियर्षसोवा । ओवा ॥ पावमाना ।
भियार्षाऽ१साऽ२इ । पूऽ२३ना । नोऽ२३वा । रेपवमा । नोआऽ२३हाइ ।
व्ययाऽ३आ ॥ वृषोअचिक्रदद्वने । वाऽ२३र्षो ॥ आचिक्रदौऽ३ । हो-
ऽ३१२३४ । वा । वाऽ५नोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ वृषोअचिक्रदद्वनोवा । ओवा ॥
वार्षोअचि । क्रदाद्वाऽ१नाऽ२इ । दाऽ२३इवा । नाऽ२३२सो । मपवमा ।
ननाऽ२३हाइ । कृताऽ३मा ॥ गोभिरञ्जानोअर्षसि । गोऽ२३भाइः ॥
आञ्जानऔऽ३ । होऽ३१२३४ । वा । षाऽ५सोऽ६"हाइ ॥
दी. २२. उत्. ६. मा. २२. चा. ॥१०५॥

१४१. अमहीयुराङ्गिरसः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

४३१. एतमु त्यन्दश क्षिपो मृजन्ति सिन्धुमातरम् । समादित्येभिरख्यत ॥१॥

४३२. समिन्द्रेणोत वायुना सुत एति पवित्र आ । सꣳसूर्यस्य रश्मिभिः ॥२॥

४३३. स नो भगाय वायवे पूष्णे पवस्व मधुमान् । चारुर्मित्रे वरुणे च ॥३॥

धा. ८. उ. १. स्व. ३. टि. ॥१३॥

चतुर्थः खण्डः ॥

---

१४१. एतम् । उ । त्यम् । दश । क्षिपः । मृजन्ति । सिन्धुमातरम् । सिन्धु । मातरम् । सम् । आदित्येभिः । आ । दित्येभिः । अख्यत । सम् ।

---

६. अङ्गिरसां गोष्ठः ॥ अङ्गिरसः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

हाउहाउहाउवा । मृज्यमानस्सुहस्त्या । इहा । उपाऽ२३४५ ॥ समुद्रेवाचमिन्वसि । इहा । उपाऽ२३४५ ॥ रयिंपिशङ्गंबहुलंपुरुस्पृहम् । इहा । उपाऽ२३४५ ॥ पवमानाभियर्षसि । इहा । उपाऽ२३४५ ॥ श्रीः । पवमानाभियर्षसि । इहा । उपाऽ२३४५ ॥ (त्रीणि । द्विः) ॥ पुनानोवारेपवमानोअव्यये । इहा । उपाऽ२३४५ ॥ वृषोअचिक्रदद्वने । इहा । उपाऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ वृषोअचिक्रदद्वने । इहा । उपाऽ२३४५ । (त्रीणि । द्विः) देवानाꣳसोमपवमाननिष्कृतम् । इहा । उपाऽ२३४५ ॥ हाउहाउहाउवा । गोभिरञ्जानोअर्षसि । इहा । उपाऽ२३४५ ॥

दी. ३१. उत्. ५. मा. १३. ङि. ॥१०६॥

७. इहवद्वामदेव्यम् । वामदेवः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

एतमुत्यंदशक्षिपः । इहा ॥ मृजन्तिसिन्धुमातराऽ२म् । इहा ॥ समादित्येभिराऽ२ । इहाऽ३ ॥ ख्याऽ२३४तोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ समिन्द्रेणो-

१६

१४२. शुनश्शेप आजीगर्तिः। गायत्री। इन्द्रः।

४३४. रेवतीर्नस्सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः। क्षुमन्तो याभिर्मदेम ॥१॥

४३५. आ घ त्वावान्त्मना युक्तस्तोतृभ्यो धृष्णवीयानः।
ऋणोरक्षं न चक्र्योः ॥२॥

४३६. आ यद्दुवश्शतक्रतवा कामं जरितृणाम्। ऋणोरक्षं न शचीभिः ॥३॥
धा. १८. उ. २. स्व. ४. ठी. ॥१४॥

इन्द्रेण। उत। वायुना। सुतः। एति। पवित्रे। आ। सम्। सूर्यस्य। रश्मिभिः॥ सः। नः। भगाय। वायवे। पूष्णे। पवस्व। मधुमान्। चारुः। मित्रे। मि। त्रे। वरुणे। च॥

१४२. रेवतीः। नः। सधमादे। सध। मादे। इन्द्रे। सन्तु। तुविवाजाः। तुवि। वाजाः। क्षुमन्तः। याभिः। मदेम॥ आ। घ। त्वावान्। त्मना।

तवायुना। इहा॥ सुतएतिपवित्रआऽ२। इहा॥ सश्सूर्यस्यराऽ२। इहाऽ३॥ श्माऽ२३४इभोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ सनोभगायवायवे। इहा। पूष्णेपवस्वमधुमाऽ२न्। इहा॥ चारुर्मित्रेवरूऽ२। इहाऽ३॥ णाऽ२३४इचोऽ६"हाइ॥

दी. १८. उत्. ४. मा. १०. ढौ. ॥१०७॥

८. वारवन्तीयम्॥ इन्द्रः। गायत्री। इन्द्रः॥

रेवतीर्नाऔहोहाइ॥ साधामाऽ२३४दाइ। इन्द्राइसाऽ२३४हा। तुतुविवाऽ२३४। औहोवा। इहाऽ२३४हाइ। उहुवाऽ२३४जाः॥ क्षुमन्तः। या"भिर्मदाऽ३४। औहोवा। इहाऽ२३४हाइ। औहोऽ३१२३४। मा। एहियाऽ६हा॥ श्रीः॥ आघत्वावाः औहोहाइ॥ त्मानायूऽ२३४क्ताः।

१४३. मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । गायत्री । इन्द्रः ।

४३७. सुरूपकृत्नुमूतये सुदुघामिव गोदुहे । जुहूमसि द्यविद्यवि ॥१॥

४३८. उपनस्सवना गहि सोमस्य सोमपाऽपिब । गोदा इद्रेवतो मदः ॥२॥

४३९. अथा ते अन्तमानां विद्याम सुमतीनाम् ।
मा नो अति ख्य आ गहि ॥३॥

धा. ११. उ. १. स्व. न. कौ ॥१५॥

१४४. मान्धाता यौवनाश्वः । गोधा ऋषिका । महापङ्क्तिः । इन्द्रः ।

४४०. उभे यदिन्द्र रोदसी आपप्राथोषा इव ।
महान्तन्त्वा महीनाꣳसम्राजं चर्षणीनाम् ॥
देवी जनित्र्यजीजनद्भद्रा जनित्र्यजीजनत् ॥१॥

युक्तः । स्तोतृभ्यः । धृष्णो । ईयानः । ऋणोः । अक्षम् । न । चक्र्योः ॥ आ । यत् । दुवः । शतक्रतो । शत । क्रतो । आ । कामम् । जरितृणाम् । ऋणोः । अक्षम् । न । शचीभिः ॥

१४३. सुरूपकृत्नुम् । सुरूप । कृत्नुम् । ऊतये । सुदुघाम् । सु । दुघाम् । इव । गोदुहे । गो । दुहे । जुहूमसि । द्यविद्यवि । द्यवि । द्यवि ॥ उप । नः । सवना । आ । गहि ॥ सोमस्य । सोमपाः । सोम । पाः । पिब । गोदाः । गो । दाः । इत् । रेवतः । मदः ॥ अथ । ते । अन्तमानाम् । विद्याम । सुमतीनाम् । सु । मतीनाम् । मा । नः । अति । ख्यः । आ । गहि ॥

स्तोतृभ्योऽ२३४हाइ । धृष्णावीयाऽ३४ । औहोवा । इहाऽ२३४हाइ । उहुवाऽ२३४नाः ॥ ऋणोर । क्षा"अचक्राऽ३४ । औहोवा । इहाऽ२३४-हाइ । औहोऽ३१२३४ । योः । एहियाऽ६हा ॥श्रीः॥ आयद्दुवाऔहोहाइ ॥ शातक्राऽ२३४ताउ । आकामाऽ२३४ँहाइ । जरितृऽ३४ । औहोवा । इहाऽ२३४हाइ । उहुवाऽ२३४णाम् ॥ ऋणोर । क्षा"अशचाऽ३४ ।

४४१. दीर्घᳪ्ह्यङ्कुशं यथा शक्तिं बिभर्षि मन्तुमः ।
पूर्वेण मघवन्पदा वयामजो यथा यमः ॥
देवी जनित्र्यजीजनद्भद्रा जनित्र्यजीजनत् ॥२॥

४४२. अव स्म दुर्हृणायतो मर्तस्य तनुहि स्थिरम् ।
अधस्पदन्तमीं कृधि यो अस्माँ अभिदासति ॥
देवी जनित्र्यजीजनद्भद्रा जनित्र्यजीजनत् ॥३॥

धा. ४२. उ. न. स्व. १०. यौ. ॥१६॥

पञ्चमः खण्डः ॥

---

१४४. उभे इति । यत् । इन्द्र । रोदसी इति । आपप्राथ । आ । पप्राथ । उषाः । इव । महान्तम् । त्वा । महीनाम् । सम्राजम् । सम् । राजम् । चर्षणीनाम् ॥ देवी । जनित्री । अजीजनत् । भद्रा । जनित्री । अजीजनत् ॥ दीर्घम् । हि । अङ्कुशम् । यथा । शक्तिम् । बिभर्षि । मन्तुमः । पूर्वेण । मघवन् । पदा । वयाम् । अजः । यथा । यमः ॥ देवी । जनित्री । अजीजनत् । भद्रा । जनित्री । अजीजनत् ॥ अव । स्म । दुर्हृणायतः । दुः । हृणायतः । मर्तस्य । तनुहि । स्थिरम् । अधस्पदम् ।

औहोवा । इहाऽ२३४हाइ । औहोऽ३१२३४ । भीः । एहियाऽ६हा । होऽ५इ ॥डा॥

दी. ३४. उत्. ९. मा. २५. धु. ॥१०८॥

९. तृतीयं वैदन्वतम् ॥ विदन्वान्भार्गवः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

पाऽ५रि । स्वानोऽ३गाऽ३इरिष्ठाः ॥ पवित्रेसो । मोअक्षरात् । पवित्रे । सोमोऽ२३ । क्षारात् ॥ श्रीः ॥ तूऽ५वम् । विप्राऽ३स्तूऽ३-वंकवाइः ॥ मधुप्रजा । तमन्धसाः । मधुप्रजा । तमाऽ२३ । धासाः ॥ श्रीः ॥ तूऽ५वे । विश्वेऽ३साऽ३जोषसाः । देवासᳪ्पाइ । तिमाशता । देवासᳪ्पी । तिमाऽ२३ । शाता । ओइ । मदौ । वाऽ३४३ओऽ३४वा ॥

१४५. असितः काश्यपो देवलो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

४४३. परि स्वानो गिरिष्ठाः पवित्रे सोमो अक्षरत् । मदेषु सर्वधा असि ॥१॥

४४४. त्वं विप्रस्त्वं कविर्मधु प्र जातमन्धसः । मदेषु सर्वधा असि ॥२॥

४४५. त्वे विश्वे सजोषसो देवासः पीतिमाशत । मदेषु सर्वधा असि ॥३॥

धा. ११. उ. २. स्व. २. खा. ॥१७॥

अधः । पदम् । तम् । ईम् । कृधि । यः । अस्मान् । अभिदासति । अभि । दासति । देवी । जनित्री । अजीजनत् । भद्रा । जनित्री । अजीजनत् ॥

१४५. परि । स्वानः । गिरिष्ठाः । गिरि । स्थाः । पवित्रे । सोमः । अक्षरत् । मदेषु । सर्वधाः । सर्व । धाः । असि । त्वम् । विप्रः । वि । प्रः । त्वम् । कविः । मधु । प्र । जातम् । अन्धसः । मदेषु । सर्वधाः । सर्व । धाः । असि ॥ त्वे इति । विश्वे । सजोषसः । स । जोषसः । देवासः । पीतिम् । आशत । मदेषु । सर्वधाः । सर्व । धाः । असि ॥

षुवा ॥ सर्वधाः । असाइ । माऽ२दाऽ२३४औहोवा ॥ एऽ३ । षुसर्वधाअसीऽ२३४५ ॥

दी. १७. उत्. ९. मा. १८. फै. ॥१०९॥

१०. आद्यं वैदन्वतम् ॥ विदन्वान्भार्गवः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

पारी ॥ स्वानोगिरिष्ठाः । पवाऽ२इत्रेऽ२३४सो । मोअक्षाराऽ२त् ॥

श्रीः ॥ तूवाम् ॥ विप्रस्त्वंकविः । मधूऽ२प्राऽ२३४ज़ा । तमन्धासाऽ२ः ॥

श्रीः ॥ तूवे ॥ विश्वेसजोषसः । देवाऽ२साऽ२३४ऽपी । तिमाशाताऽ२ ॥

मदाइषूसाऽ३ । ईऽ३याऽ३ ॥ वंधोऽ२३४वा । आऽ५सोऽ६"हाइ ॥

दी. ८. उत्. ५. मा. १०. णौ. ॥११०॥

११. चतुर्थं वैदन्वतम् ॥ विदन्वान्भार्गवः । गायत्री । पवमानस्सोमः ।

औऽ३होइ । इहहाहहाइ । औऽ२होऽ२३४वा । पराइस्वाऽ२३४नो । गिराऽ२३४इष्ठाः ॥ पावित्रेऽ२३४सो । मोअक्षाऽ२३४रात् ॥

श्रीः ॥ तुवंवाऽ२३४इप्रः । तुवंकाऽ२३४वीः ॥ मधुप्राऽ२३४जा ।

१४६. ऋणंचयो राजर्षिः, शक्तिर्वासिष्ठः। यवमध्यगायत्रीसतोबृहत्यौ।
पवमानः सोमः॥

१ २ ३ १ २र ३ २ ३ १ २ ३ १ २र
४४६. स सुन्वे यो वसूनां यो रायामानेता य इडानाम्।
२ ३ १ २ ३ २
सोमो यस्सुक्षितीनाम् ॥१॥

१ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
४४७. यस्य त इन्द्रः पिबाद्यस्य मरुतो यस्य वार्यमणा भगः।
१ २र ३ १ २र ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
आ येन मित्रा वरुणा करामह एन्द्रमवसे महे ॥२॥

धा. ९. उ. न. स्व. ४. ली. ॥१८॥

---

२ ३ २ १ २र ३ २ ३ २ ३
१४६. सः। सुन्वे। यः। वसूनाम्। यः। रायाम्। आनेता। आ।
२ १ २र १ २र ३ २ ३ २ १ २र
नेता। यः। इडानाम्। सोमः। यः। सुक्षितीनाम्। सु। क्षितीनाम्॥ यस्य।
३ १ २र १ २र १ २र ३ १ २ १ २र ३ १ २ १ २र
ते। इन्द्रः। पिबात्। यस्य। मरुतः। यस्य। वा। अर्यमणा। भगः। आ।
१ २र ३ २ ३ २ १ २र १ २र १ २र १ २र ३ २
येन। मित्रा। मि। त्रा। वरुणा। करामहे। आ। इन्द्रम्। अवसे। महे॥

---

२ ३ ५ २ ^ ३ ५ २ ^ ३ ५
तमङ्घाऽ२३४साः॥ श्रीः॥ तुवेवाऽ२३४इश्वे। सजोषाऽ२३४साः॥
२र ^ ३ ५ २ ^ ३ ५ २ ^ ३ ५ २ ^ ३
देवासाऽ२३४ऽपी। तिमाशाऽ२३४ता॥ मदाइषूऽ२३४सा। वेधाआ-
५ नु २ १ २ ३र २ १ ^ ३
ऽ२३४सी॥ औऽ३होइ। इहहाहहाइ। औऽ२होऽ२३४५वाऽ६५६॥
२ १ ३ १ १ १
एऽ३। उपाऽ२३४५॥ दी. ३. उत्. न. मा. ३७. रे. ॥१११॥

१२. दीर्घम्। भरद्वाजः। यवमध्या गायत्री। पवमानस्सोमः॥

१ २ १र र २ १ १ र र १
सासु॥ न्वेयोवसूऽ२३नाम्। योराऽ२यामाऽ२। नेतायइडा-
२ १ २ १ २ १ ५ ५
ऽ२३नाम्॥ सोऽ२३माः॥ यस्सुक्षिताऽ२३४इनोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥
१ २ १ २ १ १ १ र
सोमाः। यस्सुक्षिताऽ२३इनाम्। यास्याऽ२ताईऽ२। द्रऽपिबाद्यस्य-
२ १ २ १ १ र १ २ १
मरूऽ२३ताः। यास्याऽ२ताईऽ२। द्रऽपिबाद्यस्यमरूऽ२३ताः॥ याऽ२३-
२ १र २ १र ५ ५ १ २ १र र
स्या॥ वार्यमणाभाऽ२३४गोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ यास्या॥ वार्यमणाभा-

१४७. पर्वतनारदौ काण्वौ। उष्णिक्। पवमानः सोमः॥

४४८. तं वस्सखायो मदाय पुनानमभि गायत।
शिशुन्न हव्यैस्स्वदयन्त गूर्तिभिः॥१॥
४४९. सं वत्स इव मातृभिरिन्दुर्हिन्वानो अज्यते।
देवावीर्मदो मतिभिः परिष्कृतः॥२॥
४५०. अयं दक्षाय साधनोऽयꣳशर्द्धाय वीतये।
अयं देवेभ्यो मधुमत्तरस्सुतः॥३॥
धा. १७. उ. न. स्व. ३. यि. ॥१९॥

---

१४७. तम्। वः। सखायः। स। खायः। मदाय। पुनानम्। अभि। गायत। शिशुम्। न। हव्यैः। स्वदयन्त। गूर्तिभिः॥ सम्। वत्सः। इव। मातृभिः। इन्दुः। हिन्वानः। अज्यते। देवावीः। देव। अवीः। मदः। मतिभिः। परिष्कृतः। परि। कृतः॥ अयम्। दक्षाय। साधनः। अयम्। शर्द्धाय। वीतये। अयम्। देवेभ्यः। मधुमत्तरः। सुतः॥

ऽ२३गाः। आयेऽ२नामीऽ२। त्रावरुणाकरामाऽ२३हाइ। आयेऽ२नामीऽ२। त्रावरुणाकरामाऽ२३हाइ॥ आऽ२३इन्द्राम्॥ अवसेमाऽ२३४होऽ६"हाइ॥
दी. १७. उत्. ३. मा. २०. जौ. ॥११२॥

१३. कार्णश्रवसम्॥ कर्णश्रवा आङ्गिरसः। उष्णिक्। पवमानस्सोमः॥

ताऽ२३४म्वः। साऽ२३४खा॥ योमदाऽ२३या। पूनानम। भिगायाऽ२३ता॥ शाइशुन्नह। व्यैस्वदयाऽ२३॥ तगूर्तिभाऽ२३४३इः॥ श्रीः॥ साऽ२३४म्व। त्साऽ२३४ई॥ वमातृऽ२३भाइः। आइन्दुर्हिन्वा। नोअज्याऽ२३ताइ॥ दाइवावीर्म। दोमतिभाऽ२३इः॥ परिष्कृताऽ२३४३ः॥ श्रीः॥ आऽ२३४यम्। दाऽ२३४क्षा॥ यसाधाऽ२३नाः। आयꣳ-

१४८. मनुस्सांवरणः । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

१२ ३१२३ १२ ३१२
४५१. सोमा पवन्त इन्दवोऽस्मभ्यं गातुवित्तमाः ।
३२ ३१ २३१२ ३क२र ३१२
मित्रा स्वाना अरेपसस्वाध्यस्वर्विदः ॥१॥

२ ३१२ ३२३ १२३ १२
४५२. ते पूतासो विपश्चितस्सोमासो दध्याशिरः ।
१२३ १२ ३१२ ३१२ ३२ ३२
सूरासो न दर्शतासो जिगत्नवो ध्रुवा घृते ॥२॥

३ २३ १२३१२३ १२र ३२
४५३. सुष्वाणासो व्यद्रिभिश्चिताना गोरधि त्वचि ।
१२३१ २३२३ १२ ३१२
इषमस्मभ्यमभितस्समस्वरन्वसुविदः ॥३॥
धा १०. उ. न. स्व. २, २०. वा. ॥२०॥

१२र ३ १२र ३१२ ३१२ ३
१४८. सोमाः । पवन्ते । इन्दवः । अस्मभ्यम् । गातुवित्तमाः । गातु ।
१२र ३२ ३ २ ३२ ३१२ ३ १२ ३क२
वित्तमाः । मित्राः । मि । त्राः । स्वानाः । अरेपसः । अ । रेपसः । स्वाध्यः ।
३ क२ ३१२ ३ १२र ३१२ ३१२ ३
सु । आध्यः । स्वर्विदः । स्वः । विदः ॥ ते । पूतासः । विपश्चितः । विपः ।
१२र १२र १२र १२र ३ १२र ३१२
चितः । सोमासः । दध्याशिरः । दधि । आशिरः । सूरासः । न । दर्शतासः ।

२र १र २ १ २र१र २र३२१ २३ २
शुद्धौ । यपीताऽ२३याइ ॥ आयन्देवे । भ्योमधुमाऽ२३ । तरस्सुता-
१
ऽ३४३ः । ओऽ२३४५इ ॥डा॥ दी. १.७. उत्. ६. मा. १९. चो. ॥११३॥

१४. गौरीवितम् ॥ गौरीवितिः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ।

५र र ३२ ४५ १ र
सोमाः । पवाऽ३ । तइन्दवाः । अस्मभ्यङ्गातुवित्तमाऽ२३ः ।
१ र र २ ४ १र २ ४ ५
माइत्रास्वानाऽ३१२३ः । अरेऽ५पसाः ॥ स्वाधियाऽ३१२३ः ॥ सुवोवा ।
४ ५ ५र र ३र २ ४ ५ १र र र
वाऽ५इदोऽ६ हाइ ॥ श्रीः ॥ तेपू । तासोऽ३ । विपश्चिताः ॥ सोमासोद-
र १र र २ ४ र १ २
दध्याशिराऽ२३ः । सूरासोनाऽ३१२३ । दर्शाऽ५तासाः ॥ जाइगत्नवा-
४ ५ ४ ५ ५ र ३र २
ऽ३१२३ः ॥ ध्रुवोवा । घाऽ५र्तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सुष्वा । णासोऽ३ ।
४ ५ १ र र र १ २ ४
वियद्रिभाइः ॥ चितानागोरधित्वचाऽ२३इ । आइषमस्माऽ३१२३ । भ्यमा-
१ २ ४ ५ ४ ५
ऽ५भिताः ॥ सामस्वराऽ३१२३न् ॥ वसोवा । वाऽ५इदोऽ"६हाइ ॥
दी. २१. उत्. न. मा. २४. ही. ॥११४॥

जिगत्नवः । ध्रुवाः । घृते ॥ सुष्वाणासः । वि । अद्रिभिः । अ । द्रिभिः ।
चितानाः । गोः । अधि । त्वचि । इषम् । अस्मभ्यम् । अभितः । सम् ।
अस्वरन् । वसुविदः । वसु । विदः ॥

---

१५. मधुश्चुन्निधनम् ॥ प्रजापतिः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

सोमाऽपवन्तइन्दवाऽ३ए ॥ अस्मभ्यङ्गाऽ३तूवित्तमाऽ३ः । हाऽ३हा ।
औऽ३होऽ३वा । आइहीऽ२ । मित्रास्वानाऽ३आरेपसाऽ३ः । हाऽ३हा ।
औऽ३होऽ३वा । आइहीऽ२ ॥ स्वाधियाऽ३ः । हाऽ३हाइ । औऽ३होऽ३वा ।
आइहीऽ२ ॥ सुवः । वाऽ२इदाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ तेपूतासोविपश्चिता-
ऽ३ए ॥ सोमासोदऽ३धाआशिराऽ३ः । हाऽ३हा । औऽ३होऽ३वा ।
आइहीऽ२ । सूरासोनऽ३दार्शतासाऽ३ः । हाऽ३हा । औऽ३होऽ३वा ।
आइहीऽ२ ॥ जाइगत्नवाऽ३ः । हाऽ३हाइ । औऽ३होऽ३वा ॥
आइहीऽ२ ॥ ध्रुवाः । घाऽ२र्ताऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥ सुष्वाणासोवियद्रिभा-
ऽ३इरे ॥ चितानागोऽ३राधित्वचाऽ३ । हाऽ३हा । औऽ३होऽ३वा ।
आइहीऽ२ । इषमस्मऽ३भ्यामभिताऽ३ः । हाऽ३हा । औऽ३होऽ३वा ।
आइहीऽ२ ॥ सामस्वराऽ३न् । हाऽ३हाइ । औऽ३होऽ३वा । आइहीऽ२ ॥
वसु । वाऽ२इदाऽ२३४औहोवा । मधुश्चुताऽ२३४५ः ॥

दी. ३३. उत्. ४. मा. ३५. ढु. ॥११५॥

१६. वाङ्निधनं क्रौञ्चम् ॥ क्रुङ् । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

सोमाऽपावाऽ३१२३४ । तइ । दवाऽ३ः ॥ अस्मभ्यंगाऽ३१२३४ ।
तुवि । तमाऽ३ः ॥ मित्रास्वानाऽ३१२३४ः । अरे । पसाऽ३ः ॥
सुवाधीयाऽ३१२३ः ॥ सुवाऽ५विंदाउ ॥ श्रीः ॥ तेपूतासोऽ३१२३४ ।

१७

१४९. कुत्स आङ्गिरसः । त्रिष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

४५४. अया पवा पवस्वैना वसूनि माँश्चत्व इन्दो सरसि प्र धन्व ।
ब्रध्नश्चिद्यस्य वातो न जूतिं पुरुमेधाश्चित्तकवे नरन्धात् ॥१॥

४५५. उत न एना पवया पवस्वाधि श्रुते श्रवाय्यस्य तीर्थे ।
षष्टिꣳसहस्रा नैगुतो वसूनि वृक्षन्न पक्वन्धूनवद्रणाय ॥२॥

१४९. अया । पवा । पवस्व । एना । वसूनि । माँश्चत्वे । इन्दो ।
सरसि । प्र । धन्व । ब्रध्नः । चित् । यस्य । वातः । न । जूतिम् । पुरुमेधाः ।

विपः । चिताऽ३ः ॥ सोमासोदाऽ३१२३४ । धिया । शिराऽ३ः ॥
सूरासोनाऽ३१२३४ । दर्श । तासाऽ३ः ॥ जिगाल्नावाऽ३१२३ः ॥ ध्रुवा-
ऽ५घृताउ ॥ श्रीः ॥ सुष्वाणासोऽ३१२३४ । विय । द्रिभाऽ३इः ॥
चितानागोऽ३१२३४ः । अधि । त्वचाऽ३इ ॥ इषामास्माऽ३१२३४ ।
भ्यम । भिताऽ३ः ॥ समास्वाराऽ३१२३न् ॥ वसूऽ५विदाउ ॥ वा ॥
दी. ११. उत्. १२. मा. २०. खौ. ॥११६॥

१७. ऐडं क्रौञ्चम् । क्रुङ् । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

सोमाऽ॒पवन्तइन्दवाः ॥ अस्माभ्यंगा । तुवित्तमाः । माइत्राओ-
ऽ२३४वा । स्वानाअरेपसाऽ२३४५ः ॥ सुवाधियाः ॥ सुवर्वाऽ२३इदा-
ऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ तेपूतासोविपश्चिताः ॥ सोमासोदा । धियाशिराः ।
सूराओऽ२३४वा । सोनदर्शतासाऽ२३४५ः ॥ जिगल्नवाः ॥ ध्रुवाघाऽ२३-
ताऽ३४३इ ॥ श्रीः ॥ सुष्वाणासोवियद्रिभाइः ॥ चितानागोः । अधित्व-
चाइ । आइषाओऽ२३४वा । अस्मभ्यमभिताऽ२३४५ः ॥ समस्वरान् ॥
वसुवाऽ२३इदाऽ३४३ः । ओऽ२३४५इ ॥डा॥
दी. २०. उत्. ९. मा. २७. मे. ॥११७॥

४५६. महीमे अस्य वृष नाम शूषे माऽश्वत्वे वा पृशने वा वधत्रे ।
अस्वापयन्निगुतस्स्नेहयच्चापामित्राँ अपाचितो अचेतः ॥३॥

धा. १६. उ. १. स्व. ३. कि. ॥२१॥

॥ षष्ठः खण्डः ॥

पुरु । मेधाः । चित् । तकवे । नरम् । धात् ॥ उत । नः । एना । पवया । पवस्व । अधि । श्रुते । श्रवाय्यस्य । तीर्थे । षष्टिम् । सहस्रा । नैगुतः । नै । गुतः । वसूनि । वृक्षम् । न । पक्वम् । धूनवत् । रणाय ॥ महि । इमे इति । अस्य । वृष । नाम । शूषे इति । माऽश्वत्वे । वा । पृशने । वा । वधत्रे इति । अस्वापयत् । निगुतः । नि । गुतः । स्नेहयत् । च । अप । अमित्रान् । अ । मित्रान् । अप । अचितः । अ । चितः । अच । इतः ।

---

१८. औष्ठम् ॥ स्तुष्टिः । त्रिष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

औहोहाइ । अयोहाइ ॥ पवापवस्वैनावसूऽ२३नी । औऽ३होइ । इहा । ईऽ३या । माऽश्वत्वइन्दोसरसिप्रधाऽ२३न्वा । औऽ३होइ । इहा । ईऽ३या ॥ ब्रध्नश्चिद्यस्यवातोनजूऽ२३तीम् । औऽ३होइ । इहा । ईऽ३या ॥ पुरुमेधाश्चित्तकवेनराऽ२३न्धात् । औऽ३होइ । इहा । ईऽ२ । याऽ२३४ । औहोवा ॥ श्रीः ॥ औहोहाइ । उतोहाइ ॥ नएनापवयापवाऽ२३स्वा । औऽ३होइ । इहा । ईऽ३या । अधिश्रुतेश्रवायियस्यताऽ२३इर्थाइ । औऽ३होइ । इहा । ईऽ३या ॥ षष्टिꣳसहस्रानैगुतोवसूऽ२३नी । औऽ३होइ । इहा । ईऽ३या ॥ वृक्षन्नपक्वन्धूनवद्रणाऽ२३या । औऽ३होइ । इहा । ईऽ२ । याऽ२३४ । औहोवा ॥ श्रीः ॥ औहोहाइ । महोहाइ ॥ मेअस्यवृषनामशूऽ२३षाइ । औऽ३होइ । इहा । ईऽ३या । माऽश्वत्वेवापृशनेवावधाऽ२३त्राइ । औऽ३होइ । इहा । ईऽ३या ॥ अस्वापयन्निगुतस्नेहयाऽ२३च्चा ।

१५०. बन्धुः सुबन्धुः श्रुतबन्धुर्विप्रबन्धुश्च क्रमेण गोपायना लौपायना वा ।

[1]द्विपदा विराट् । अग्निः ॥

४५७. अग्ने त्वन्नो अन्तम उत त्राता शिवो भुवो वरूथ्यः ॥१॥

४५८. वसुरग्निर्वसुश्रवा अच्छा नक्षि द्युमत्तमो रयिन्दाः ॥२॥

४५९. तन्त्वा शोचिष्ठ दीदिवस्सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः ॥३॥

धा. १५. उ. न. स्व. २. वा. ॥२२॥

---

१५०. अग्ने । त्वम् । नः । अन्तमः । उत । त्राता । शिवः । भुवः । वरूथ्यः ॥ वसुः । अग्निः । वसुश्रवाः । वसु । श्रवाः । अच्छ । नक्षि । द्युमत्तमः । रयिम् । दाः ॥ तम् । त्वा ॥ शोचिष्ठ । दीदिवः । सुम्नाय । नूनम् । ईमहे । सखिभ्यः । स । खिभ्यः ॥

ओऽ३होइ । इहा । ईऽ३या ॥ अपामित्राः अपाचितोअचाऽ२३इताः । औऽ३होइ । इहा । ईऽ२ । याऽ२३४ । औहोवा ॥ एऽ३ । दीदिहीऽ१ ॥

दी. ४२. उत्. ११, मा. ३१. च. ॥११८॥

१९. गूर्हः ॥ प्रजापतिः । द्विपदा विराट् । अग्निः ॥

ओग्नाइ ॥ त्वन्नोऽ२३आ । हुम्माऽ२३ । ताऽ२३४माः । उत-त्राताशिवोभुवाऽ२३४५ः ॥ शिवोभुवाऽ२३ः ॥ वरोवा । थाऽ५योऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ वासूः ॥ अ । ग्नाइर्वाऽ२३सू । हुम्माऽ२३ । श्राऽ२३४वाः । अच्छानक्षिद्युमत्तमाऽ२३४५ः । द्युमत्तमाऽ२३ः ॥ रयोवा । आऽ५इन्दो-ऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ तान्त्वा ॥ शो । चाइष्ठाऽ२३दी । हुम्माऽ२३इ । दीऽ२३४वाः । सुम्नायनूनमीमहाऽ२३४५इ ॥ नमीमहाऽ२३इ ॥ सखोवा । भाऽ५योऽ६"हाइ ॥

दी. १०. उत्. ५. मा. १९. मो. ॥११९॥

---

[1] विष्टारपङ्क्तिरित्युपनिदानसूत्रम् ।

१५१. भुवन आप्त्यः साधनो वा भौवनः । [1]द्विपदा त्रिष्टुप् । इन्द्रः ॥

४६०. इमा नु कं भुवना सीषधेमेन्द्रश्च विश्वे च देवाः ॥१॥

४६१. यज्ञश्च नस्तन्वं च प्रजाश्चादित्यैरिन्द्रस्सह सीषधातु ॥२॥

४६२. आदित्यैरिन्द्रस्सगणो मरुद्भिरस्मभ्यं भेषजा करत् ॥३॥

धा. १२. उ. २. स्व. २. छा. ॥२३॥

१५२. त्रसदस्युः । [2]द्विपदा विराट् । इन्द्रः ॥

४६३. प्रवोचोप । (प्रवइन्द्राय वृत्रहन्तमाय विप्राय गाथं गायता यञ्जुजोषते॥१॥

४६४. अर्चन्त्यर्कं मरुतस्वर्का आ स्तोभति श्रुतोयुवा स इन्द्रः ॥२॥

४६५. उप प्रक्षे मधुमति क्षियन्तः पुष्येम रयिन्धीमहे त इन्द्र ॥३॥

धा. २. उ. न. स्व. १. य.[3]) ॥२४॥

॥ सप्तमः खण्डः ॥

इति सप्तमोऽध्यायः ॥

चतुर्थप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्धः ॥

---

१५१. इमा । नु । कम् । भुवना । सीषधेम । इन्द्रः । च । विश्वे । च । देवाः ॥ यज्ञम् । च । नः । तन्वम् । च । प्रजाम् । प्र । जाम् । च । आदित्यैः । आ । दित्यैः । इन्द्रः । सह । सीषधातु ॥ आदित्यैः । आ । दित्यैः । इन्द्रः । सगणः । स । गणः । मरुद्भिः । अस्मभ्यम् । भेषजा । करत् ॥

१५२. (प्र । वः । इन्द्राय । वृत्रहन्तमाय । वृत्र । हन्तमाय । विप्राय । वि । प्राय । गाथम् । गायत । यम् । जुजोषते ॥ अर्चन्ति । अर्कम् । मरुतः । स्वर्काः । सु । अर्काः । आ । स्तोभति । श्रुतः । युवा । सः । इन्द्रः ॥ उप । प्रक्षे । प्र । क्षे । मधुमति । क्षियन्तः । पुष्येम । रयिम् । धीमहे । ते । इन्द्र) ॥

---

[1] ज्योतिष्मतीत्युपनिदानसूत्रम् ।

[2] द्विपदा त्रिष्टुबित्युपनिदानसूत्रम्　[3] धा. १४. उ. १. स्व. ३. ति. ।

अथाष्टमोऽध्यायः ।

चतुर्थप्रपाठकस्य द्वितीयोऽर्धः ।

१५३. वृषगणो वासिष्ठः असितः काश्यपो देवलो वा । त्रिष्टुप्गायत्र्यौ पवमानः सोमः ॥

४६६. प्र काव्यमुशनेव ब्रुवाणो देवो देवानाञ्जनिमा विवक्ति ।
महिव्रतश्शुचिबन्धुः पावकः पदा वराहो अभ्येति रेभन् ॥१॥

४६७. प्र हꣳसासस्तृपला वग्नुमच्छामा दस्तं वृषगणा अयासुः ।
अङ्गोषिणं पवमानꣳसखायो दुर्मर्षं वाणं प्रवदन्ति साकम् ॥२॥

४६८. स योजत उरुगायस्य जूतिं वृथा क्रीडन्तं मिमते न गावः ।
परीणसङ्कृणुते तिग्मशृङ्गो दिवा हरिर्ददृशे नक्तमृज्रः ॥३॥

---

१५३. प्र । काव्यम् । उशना । इव । ब्रुवाणः । देवः । देवानाम् । जनिम । विवक्ति । महिव्रतः । महि । व्रतः । शुचिबन्धुः । शुचि । बन्धुः । पावकः । पदा । वराहः । अभि । एति । रेभन् ॥ प्र । हꣳसासः । तृपला । वग्नुम् । अच्छ । अमात् । अस्तम् । वृषगणाः । वृष । गणाः । अयासुः ।

---

२०. उद्वꣳशपुत्रः ॥ प्रजापतिः । द्विपदा विराट् । इन्द्रः ॥

प्रवाः ॥ आइन्द्रायवृत्रहान्तमाऽ२३या ॥ वाइप्रायगाथंगाऽ१या-ऽ३ता ॥ याञ्जुजोवाऽ३ । उप् । षाऽ२तोऽ३५"हाइ ॥श्रीः॥ अर्चा ॥ ताअर्कम्मरुतास्सुवाऽ२३र्काः ॥ आस्तोभतिश्रुतोऽ१यूऽ३वा ॥ सआऽ३२-उवाऽ३ । उप् । आऽ२इन्द्रोऽ३५"हाइ ॥ श्रीः ॥ उपा ॥ प्राक्षेमधुमता-इच्चियाऽ२३न्ताः ॥ पूष्येमरयिन्धाऽ१इमाऽ३हाइ ॥ तआऽ३२उवाऽ३ । उप् । आऽ२इन्द्रोऽ३५"हाइ ॥ दी. ६. उत्. ३. मा. १८. गै. ॥१२०॥

॥ इति तृतीयः प्रपाठकः ॥

॥ षष्ठो विंशः ॥

४६९. प्रस्वानासो रथा इवार्वन्तो न श्रवस्यवः । सोमासो राये अक्रमुः ॥४॥

४७०. हिन्वानासो रथा इव दधन्विरे गभस्त्योः । भरासऽकारिणामिव ॥५॥

४७१. राजानो न प्रशस्तिभिस्सोमासो गोभिरञ्जते ।
यज्ञो न सप्त धातृभिः ॥६॥

४७२. परि स्वानास इन्दवो मदाय बर्हणा गिरा । मधो अर्षन्ति धारया ॥७॥

४७३. आपानासो विवस्वतो जिन्वन्त उषसो भगम् । सूरा अण्वं वि तन्वते ॥८॥

४७४. अप द्वारा मतीनां प्रत्ना ऋण्वन्ति कारवः । वृष्णो हरस आयवः ॥९॥

४७५. समीचीनास आशत होतारस्सप्त जानयः । पदमेकस्य पिप्रतः ॥१०॥

४७६. नाभा नाभिन्न आददे चक्षुषा सूर्यन्दृशे । कवेरपत्यमा दुहे ॥११॥

अक्रोषिणम् । पवमानम् । सखायः । स । खायः । दुर्मर्षम् । दुः । मर्षम् । वाणम् । प्र । वदन्ति । साकम् ॥ सः । योजते । उरुगायस्य । उरु । गायस्य । जूतिम् । वृथा । क्रीडन्तम् । मिमते । न । गावः । परीणसम् । परि । नसम् । कृणुते । तिग्मशृङ्गः । तिग्म । शृङ्गः । दिवा । हरिः । ददृशे । नक्तम् । ऋज्रः । प्र । स्वानासः । रथाः । इव । अर्वन्तः । न । श्रवस्यवः । सोमासः । राये । अक्रमुः ॥ हिन्वानासः । रथाः । इव । दधन्विरे । गभस्त्योः । भरासः । कारिणाम् । इव । राजानः । न । प्रशस्तिभिः । प्र । शस्तिभिः । सोमासः । गोभिः । अञ्जते । यज्ञः । न । सप्त । धातृभिः ॥ परि । स्वानासः । इन्दवः । मदाय । बर्हणा । गिरा । मधो । अर्षन्ति । धारया ॥ आपानासः । विवस्वतः । वि । वस्वतः । जिन्वन्तः । उषसः । भगम् । सूराः । अण्वम् । वि । तन्वते ॥ अप । द्वारा । मतीनाम् । प्रत्नाः । ऋण्वन्ति । कारवः । वृष्णः । हरसे । आयवः ॥ समीचीनासः । सम् । ईचीनासः । आशत । होतारः । सप्तजानयः । सप्त । जानयः । पदम् । एकस्य । पिप्रतः ॥ नाभा । नाभिम् । नः । आ । ददे ।

४७७. अभि प्रियन्दिवस्पदमध्वर्युभिर्गुहा हितम् । सूर॒पश्यति चक्षसा ॥१२॥

धा. ५७, उ. ४. स्व. ८. झै. ॥१॥

प्रथमः खण्डः ॥

२५४. असितः काश्यपो देवलो वा, भृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्भार्गवो वा ।

गायत्री । पवमानः सोमः ॥

४७८. असृग्रमिन्दव॒पथा धर्मन्नृतस्य सुश्रियः । विदाना अस्य योजना ॥१॥

४७९. प्र धारा मधो अग्रियो महीरपो वि गाहते । हविर्हविष्षु वन्द्यः ॥२॥

४८०. प्र युजा वाचो अग्रियो वृषो अचिक्रदद्वने । सद्माभि सत्यो अध्वरः ॥३॥

४८१. परि यत्काव्या कविर्नृम्णा पुनानो अर्षति । स्ववर्वाजी सिषासति ॥४॥

४८२. पवमानो अभि स्पृधो विशो राजेव सीदति । यदीमृण्वन्ति वेधसः ॥५॥

४८३. अव्या वारे परिप्रियो हरिर्वनेषु सीदति । रेभो वनुष्यते मती ॥६॥

४८४. स वायुमिन्द्रमश्विना साकं मदेन गच्छति । रणा यो अस्य धर्मणा ॥७॥

४८५. आमित्रे वरुणे भगे मधो॒पवन्त ऊर्मयः । विदाना अस्य शक्मभिः ॥८॥

चक्षुषा । सूर्यम् । दृशे । कवेः । अपत्यम् । आ । दुहे । अभि । प्रियम् । दिवः । पदम् । अध्वर्युभिः । गुहा । हितम् । सूरः । पश्यति । चक्षसा ॥

१५४. असृग्रम् । इन्दवः । पथा । धर्मन् । ऋतस्य । सुश्रियः । सु । श्रियः । विदानाः । अस्य । योजना ॥ प्र । धारा । मधोः । अग्रियः । महीः । अपः । वि । गाहते । हविः । हविष्षु । वन्द्यः ॥ प्र । युजा । वाचः । अग्रियः । वृषा । उ । अचिक्रदत् । वने । सद्म । अभि । सत्यः । अध्वरः ॥ परि । यत् । काव्या । कविः । नृम्णा । पुनानः । अर्षति । स्वः । वाजी । सिषासति ॥ पवमानः । अभि । स्पृधः । विशः । राजा । इव । सीदति । यत् । ईम् । ऋण्वन्ति ॥ वेधसः ॥ अव्याः । वारे । परि । प्रियः । हरिः । वनेषु । सीदति । रेभः । वनुष्यते । मती ॥ सः । वायुम् । इन्द्रम् । अश्विना । साकम् । मदेन । गच्छति ।

४८६. अस्मभ्यꣳरोदसी रयिं मध्वो वाजस्य सातये ।
श्रवो वसूनि सञ्जितम् ॥९॥

४८७. आ ते दक्षं मयोभुवं वह्निमद्या वृणीमहे । पान्तमा पुरुस्पृहम् ॥१०॥

४८८. आ मन्द्रमावरेण्यमा विप्रमा मनीषिणम् । पान्तमा पुरुस्पृहम् ॥११॥

४८९. आ रयिमा सुचेतुनमा सुक्रतो तनूष्वा । पान्तमा पुरुस्पृहम् ॥१२॥

धा. ३८. उ. ५. स्व. ११. ण. ॥२॥

द्वितीयः खण्डः ॥

१५५. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । त्रिष्टुप् । अग्निः ॥

४९०. मूर्धानन्दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृत आ जातमग्निम् ।
कविꣳसम्राजमतिथिञ्जनानामासन्नः पात्रञ्जनयन्त देवाः ॥१॥

४९१. त्वां विश्वे अमृत जायमानꣳशिशुन्न देवा अभि सन्नवन्ते ।
तव क्रतुभिरमृतत्वमायन्वैश्वानर यत्पित्रोरदीदेः ॥२॥

रण । यः । अस्य । धर्मणा ॥ आ । मित्रे । मि । त्रे । वरुणे । भगे । मधोः । पवन्ते । ऊर्मयः । विदानाः । अस्य । शक्मभिः ॥ अस्मभ्यम् । रोदसी इति । रयिम् । मध्वः । वाजस्य । सातये । श्रवः । वसूनि । सम् ॥ जितम् । आ । ते । दक्षम् । मयोभुवम् । मयः । भुवम् । वह्निम् । अद्य । अ । द्य । वृणीमहे । पान्तम् । आ । पुरुस्पृहम् । पुरु । स्पृहम् ॥ आ । मन्द्रम् । आ । वरेण्यम् । आ । विप्रम् । वि । प्रम् । आ । मनीषिणम् । पान्तम् । आ । पुरुस्पृहम् । पुरु । स्पृहम् ॥ आ । रयिम् । आ । सुचेतुनम् । सु । चेतुनम् । आ । सुक्रतो । सु । क्रतो । तनूषु । आ । पान्तम् । आ । पुरुस्पृहम् । पुरु । स्पृहम् ॥

१५५. मूर्धानम् । दिवः । अरतिम् । पृथिव्याः । वैश्वानरम् । वैश्व । नरम् । ऋते । आ । जातम् । अग्निम् । कविम् । सम्राजम् । सम् । राजम् । अतिथिम् । जनानाम् । आसन् । नः । पात्रम् । जनयन्त । देवाः ॥ त्वाम् ।

४९२. नाभिं यज्ञानाꣳसदनꣳरयीणां महामाहावमभि सन्नवन्त ।
वैश्वानरꣳरथ्यमध्वराणां यज्ञस्य केतुञ्जनयन्त देवाः ॥३॥
धा. ३६. उ. १. स्व. ५. कु. ॥३॥

१५६. यजत आत्रेयः । गायत्री । मित्रावरुणौ ।

४९३. प्र वो मित्राय गायत वरुणाय विपा गिरा । महिक्षत्रावृतं बृहत् ॥१॥
४९४. सम्राजा या घृतयोनी मित्रश्चोभा वरुणश्च । देवा देवेषु प्रशस्ता ॥२॥
४९५. ता नश्शक्तं पार्थिवस्य महो रायो दिव्यस्य । महि वां क्षत्रं देवेषु ॥३॥
धा. १३. उ. न. स्व. १. र. ॥४॥

१५७. मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । गायत्री । इन्द्रः ।

४९६. इन्द्रा याहि चित्रभानो सुता इमे त्वायवः । अण्वीभिस्तना पूतासः ॥१॥
४९७. इन्द्रायाहि धियेषितो विप्रजूतस्सुतावतः । उप ब्रह्माणि वाघतः ॥२॥
४९८. इन्द्रा याहि तूतुजान उप ब्रह्माणि हरिवः । सुते दधिष्व नश्चनः ॥३॥
धा. १६. उ. न. स्व. ४. ही. ॥५॥

विश्वे । अमृत । अ । मृत । जायमानम् । शिशुम् । न । देवाः । अभि । सम् । नवन्ते । तव । क्रतुभिः । अमृतत्वम् । अ । मृतत्वम् । आयन् । वैश्वानर । वैश्व । नर । यत् । पित्रोः । अदीदेः । नाभिम् । यज्ञानाम् । सदनम् । रयीणाम् । महाम् । आहावम् । आ । हावम् । अभि । सम् । नवन्त । वैश्वानरम् । वैश्व । नरम् । रथ्यम् । अध्वराणाम् । यज्ञस्य । केतुम् । जनयन्त । देवाः ॥

१५६. प्र । वः । मित्राय । मि । त्राय । गायत । वरुणाय । विपा । गिरा । महिक्षत्रौ । महि । क्षत्रौ । ऋतम् । बृहत् ॥ सम्राजा । सम् । राजा । या । घृतयोनी । घृत । योनी इति । मित्रः । मि । त्रः । च । उभा । वरुणः । च । देवा । देवेषु । प्रशस्ता । प्र । शस्ता । ता । नः । शक्तम् । पार्थिवस्य । महः । रायः । दिव्यस्य । महि । वाम् । क्षत्रम् । देवेषु ॥

१५७. इन्द्र । आ । याहि । चित्रभानो । चित्र । भानो । सुताः । इमे ।

१५८. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः। गायत्री। इन्द्राग्नी ॥

४९९. तमीडिष्व यो अर्चिषा वना विश्वा परिष्वजत्।
कृष्णा कृणोति जिह्वया ॥१॥

५००. य इद्ध आविवासति सुम्नमिन्द्रस्य मर्त्यः। द्युम्नाय सुतरा अपः ॥२॥

५०१. ता नो वाजवतीरिष आशून्पिपृतमर्वतः। एन्द्रमग्निश्च वोढवे ॥३॥

धा. ७. उ. न. स्व. १. य. ॥६॥

तृतीयः खण्डः ॥

त्वायवः। अण्वीभिः। तना। पूतासः॥ इन्द्र। आ। याहि। धिया। इषितः। विप्रजूतः। विप्र। जूतः। सुतावतः। उप। ब्रह्माणि। वाघतः॥ इन्द्र। आ। याहि। तूतुजानः। उप। ब्रह्माणि। हरिवः। सुते। दधिष्व। नः। चनः॥

१ ८. तम्। ईडिष्व। यः। अर्चिषा। वना। विश्वा। परिष्वजत्। परि। स्वजत्। कृष्णा। कृणोति। जिह्वया॥ यः। इद्धे। आविवासति। आ। विवासति। सुम्नम्। इन्द्रस्य। मर्त्यः। द्युम्नाय। सुतराः। सु। तराः। अपः॥ ता। नः। वाजवतीः। इषः। आशून्। पिपृतम्। अर्वतः। आ। इन्द्रम्। अग्निम्। च। वोढवे॥

---

१. सन्तनि॥ देवाः। गायत्री। पवमानस्सोमः॥

[1]वृषाहाउ॥ पावस्वधाऽ३१उवाऽ२३। राऽ२३४या। मरुत्वते- चमत्सराऽ१ः॥ विश्वाहाउ॥ दाधानओऽ३आउवाऽ२३॥ जाऽ२३४- सा॥श्रीः॥ तन्त्वाधर्तारमोण्योऽपवमानसुवर्दशाऽ२३४५म्॥ हिन्वेहाउ॥ वाजेषुवाऽ३१उवाऽ२३॥ जाऽ२३४इनाम्॥श्रीः॥ अयाचित्तोविपानयाहरि- ऽपवस्वधारयाऽ२३४५॥ युजा२हाउ॥ वाजेषुचोऽ३आउवाऽ२३॥ दाऽ२३४या॥　　　दी. १४. उत्. २. मा. १५. शु. ॥१२१॥

---

[1] पञ्चपञ्चाशत्तमे सूक्ते गीयते।

२. ऐडᳬसौपर्णम् ॥ सुपर्णः ॥ गायत्री । पवमानस्सोमः ।

[१]वृषापवोबा ॥ स्वाधाराऽ२३४या । मरुत्वताइ । चमाऽ२त्सा-
२३४राः ॥ वाऽ२इश्वा । दाऽ२३धा ॥ नाओजसा । औऽ३होवा ॥श्रीः॥
तन्त्वाधर्त्तोवा ॥ रामोणाऽ२३४योः । पवामाना । सुवाऽ२र्द्दुऽ२३४शाम् ॥
हाऽ२इन्वे । वाऽ२३जाइ ॥ षूवाजिनाम् । औऽ२३होवा ॥ श्रीः ॥ अया-
चित्तोवा ॥ वाइपानाऽ२३४या । हराइᳬपवा । स्वधाऽ२राऽ२३४या ॥
यूऽ२जाम् । वाऽ२३जाइ ॥ षूचोदया । औऽ३होवा । होऽ५इ ॥डा॥

दी. ७. उत्. ९. मा. १४. झी. ॥१२२॥

३. रोहितकूलीयम् ॥ इन्द्रः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

[२]वृषापवस्वधा ॥ रयाऽ२ । मरुत्वतेचमत्साऽ२३राः ॥ वाइश्वाऽ२-
दाधाऽ२३ ॥ नओऽ२३४वा । जाऽ५सोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ तन्त्वाधर्त्तारमो ॥
णियोऽ२ः । पवमानसुवर्द्दुऽ२३शाम् ॥ हाइन्वेऽ२वाजाऽ२३इ ॥ षुवोऽ२३४-
वा । जाऽ५इनोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ अयाचित्तोविपा ॥ नयाऽ२ । हरिᳬपवस्व-
धाराऽ२३या ॥ यूजाऽ२म्वाजाऽ२३इ ॥ षुचोऽ२३४वा । दाऽ५योऽ६"हाइ ॥

दी. ८. उत्. ८. मा. १२. डा. ॥१२३॥

४. कण्वरथन्तरम् ॥ कण्वः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

[२]पूनानस्सोमधारया ॥ अपोवसा । नोऽ२आर्षाऽ२सी । आरत्न-
धायोनिमृतस्यसीदसाऽ२३४ऐही ॥ उत्सोदाऽ२३४इवाः ॥ हिराऽ३१-
उवाऽ२३ ॥ एऽ३ । एययश्रा ॥श्रीः॥ ऊत्सोदेवोहिरण्ययाः ॥ उत्सोदेवो ।
हाऽ३इराण्याऽ३याः । दुहानऊधर्दिवियंमधुप्रियाऽ२३४मैही ॥ प्रत्नᳬसा-
ऽ२३४धा ॥ स्थमाऽ३१उवाऽ२३ ॥ एऽ३ । सददा ॥श्रीः॥ प्रात्नᳬसधस्थ-

---

[१] पञ्चपञ्चाशत्तमे सूक्ते गीयते ।

[२] नवमे सूक्ते गीयते ।

मासदात् ॥ प्रत्न२सधा । स्थाऽ३मासाऽ३दात् । आपृच्छ्यंधरुणंवाजि-
यर्षसाऽ२३४ऐही ॥ नृभिर्धौऽ२३४ताः ॥ विचाऽ३१उवाऽ२३ । एऽ३ ।
क्षणआ ॥　　　दी. २५. उत्. ९. मा. १७. भे. ॥१२४॥

५. गौङ्गवम् ॥ अग्निः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

[1]पुनानाऽ३स्सोमधारया ॥ आपोऽ२ । वसानोआऽ३ । षासाइ ।
आरत्नधायोनिमाऽ२३तोऽ२ । स्यसाऽ३इदासाइ । आरत्नधायोनिमृत । स्य-
साऽ३इदासाइ ॥ ऊत्सोदे । वा । औऽ३हो ॥ हिरोऽ२३४वा । ण्याऽ५यो-
ऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ उत्सोदाऽ३इवोहिरण्ययाः ॥ ऊत्सोऽ२ । देवोहिराऽ३ ।
ण्यायाः । दुहानऊधर्दिवाऽ२३याऽ२म् । मधूऽ३प्रायाम् । दुहानऊधर्दि-
वियम् । मधूऽ३प्रायाम् ॥ प्रात्न२स । धा । औऽ३हो ॥ स्थमोऽ२३४वा ।
साऽ५दोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ प्रत्न२साऽ३धस्थमासदात् ॥ प्रात्नाऽ२म् । सध-
स्थमाऽ३ । सादात् । आपृच्छ्यंधरुणाऽ२३म्वाऽ२ । जियाऽ३र्षासाइ ।
आपृच्छ्यंधरुणंवा । जियाऽ३र्षासाइ ॥ नृभिर्धौ । ता । औऽ३हो ॥ विचो-
ऽ२३४वा । क्षाऽ५णोऽ६"हाइ ॥　　　दी. २६. उत्. ९. मा. २३. घि. ॥१२५॥

६. साप्तमिकमायास्यम् ॥ अयास्य आङ्गिरसः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

[1]पुनानस्सोमधारया । एऽ३ । औऽ३होऽ५वा ॥ आपोऽ३ । वसाऽ२ ।
नआऽ३४५ । षाऽ३सीऽ२३४५ । आरत्नधाः । योनिमृता । स्यासाऽ३आ ।
औऽ३होऽ३ । दाऽ२३४सी ॥ उत्साऔऽ३हो ॥ दाइवोऽ२ । हिराऽ३४५ ॥
ण्याऽ३याऽ२३४५ः ॥ श्रीः ॥ उत्सोदेवोहिरण्ययः । एऽ३ । औऽ३-
होऽ५वा ॥ ऊत्सोऽ३ । दाइवोऽ२ । हिराऽ३४५ । ण्याऽ३याऽ२३४५ः ।
दूहानऊ । धार्दिवियाम् । माधूऽ३आ । औऽ३होऽ३ । प्रीऽ२३४याम् ॥

---

[1] नवमे सूक्ते गीयते ।

१५९. सिकता निवावरी । जगती । पवमानः सोमः ॥

५०२. प्रो अयासीदिन्दुरिन्द्रस्य निष्कृतꣳसखा सख्युर्न प्र मिनाति सङ्गिरम् ।
मर्य इव युवतिभिस्समर्षति सोमःकलशे शतयामना पथा ॥१॥

५०३. प्र वो धियो मन्द्रयुवो विपन्युवःपनस्युवस्संवरणेष्वक्रमुः ।
हरिं क्रीडन्तमभ्यनूषत स्तुभोऽभि धेनवःपयसेदशिश्रयुः ॥२॥

५०४. आ नस्सोम संयतं पिप्युषीमिषमिन्दो पवस्व पवमान ऊर्मिणा ।
या नो दोहते त्रिरहन्नसश्चुषी क्षुमद्वाजवन्मधुमत्सुवीर्यम् ॥३॥

धा. २८. उ. २. स्व. ३. ठि. ॥७॥

---

१५९. प्र । उ । अयासीत् । इन्दुः । इन्द्रस्य । निष्कृतम् । निः । कृतम् ।
सखा । स । खा । सख्युः । स । ख्युः । न । प्र । मिनाति । संगिरम् । सम् ।
गिरम् । मर्यः । इव । युवतिभिः । सम् । अर्षति । सोमः । कलशे । शतयामना ।
शत । यामना । पथा ॥ प्र । वः । धियः । मन्द्रयुवः । विपन्युवः । पनस्युवः ।
संवरणेषु । सम् । वरणेषु । अक्रमुः । हरिम् । क्रीडन्तम् । अभि । अनूषत ।

प्रलाऔऽ३हो ॥ साधाऽ२ । स्थमाऽ३४५ ॥ साऽ३दाऽ२३४५त् ॥ श्रीः ॥
प्रलꣳसधस्थमासदत् । एऽ३ । औऽ३होऽ५वा ॥ प्रालाऽ३म् । सधाऽ२ ।
स्थमाऽ३४५ । साऽ३दाऽ२३४५त् । आपृच्छियाम् । धारुणंवा । जाया-
ऽ३आ । औऽ३होऽ३ । षाऽ२३४सी ॥ नृभाऔऽ३हो ॥ धौतोऽ२ ।
विचाऽ३४५ ॥ क्षाऽ३णाऽ२३४५ः ॥ दी. ९. उत्. ३. मा. २२. दा. ॥१२६॥

७. प्रवद्भार्गवम् ॥ भृगुः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

प्रोअयासाइत् । इन्दुरिन्द्रा । स्याऽ२निष्कृताम् ॥ सखासख्यूः ।
नप्रमिना । ताऽ२इसङ्गिराम् ॥ मर्यइवा । युवतिभाइः । साऽ२मर्षताइ ॥

स्तुभः। अभि। धेनवः। पयसा। इत्। अशिश्रयुः॥ आ। नः। सोम। संयतम्। सम्। यतम्। पिप्युषीम्। इषम्। इन्दो। पवस्व। पवमानः। ऊर्मिणा। या। नः। दोहते। त्रिः। अहन्। अ। हन्। असश्चुषी। अ। सश्चुषी। क्षुमत्। वाजवत्। मधुमत्। सुवीर्यम्। सु। वीर्यम्॥

सोमऽकला। शेशतया। माऽ२नापथाऽ३१उ॥श्रीः॥ प्रबोधियो। मन्द्रयुवो। वाऽ२इपन्युवाः। पनस्युवाः। संवरणाइ। षूऽ२वक्रमूः॥ हरिक्रीडा। तमभ्यनू। षाऽ२तस्तुभाः॥ अभिधेना। वऽपयसाइत्। आऽ२शिश्रयूऽ३-राउ॥ श्रीः॥ आनस्सोमा। संयतंपाइ। प्यूऽ२षीमिषाम्॥ इन्दोपवा। स्वपवमा। नाऽ२ऊर्मिणा॥ यानोदोहा। तेत्रिरहान्। आऽ२सश्चुषाइ॥ क्षुमद्वाजा। वन्मधुमात्। सूऽ२वीरियाऽ३माउ। वाऽ२३४५॥

दी. २०. उत्. २४. मा. २८. मै. ॥१२७॥

८. अभिनिधनं काण्वम्॥ कण्वः। बृहती। इन्द्रः॥

[1]औहोहोहाइ। आइही। वायाम्॥ घाऽ२३४त्वा। सूतावा-ऽ२३४न्ताः। आपोनाऽ२३४वृ। क्तबर्हिषाः। ऐहोइ। आऽ२३४इही। पावित्राऽ२३४स्या। प्रास्रावाऽ२३४णे। पूवृत्रहान्। ऐहोइ। आऽ२३४इही। पारिस्तोऽ२३४ता॥ रआऽ३साऽ५ताऽ६५६इ॥श्रीः॥ औहोहोहाइ। आइही। स्वारा॥ ताऽ२३४इत्वा। सूतेनाऽ२३४राः। वासोनाऽ२३४इरे। काउक्थिनाः। ऐहोइ। आऽ२३४इही। कादासूऽ२३४ताम्। तार्षाणा-ऽ२३४ओ॥ काआगमाः। ऐहोइ। आऽ२३४इही॥ आइन्द्रास्वा-ऽ२३४ब्दी॥ ववाऽ३१साऽ५गाऽ६५६ः॥श्रीः॥ औहोहोहाइ। आइही। काण्वे॥ भाऽ२३४इद्धीं। ष्णावाघाऽ२३४र्षात्। वाजन्दाऽ२३४र्षी।

---

[1] षट्सप्ततितमे सूक्ते गीयते।

१६०. पुरुहन्मा आङ्गिरसः ॥ बृहतीसतोबृहत्यौ । इन्द्रः ॥

२ ३ १ २र ३ २ ३ १ २ ३ १ २
५०५. न किष्टं कर्मणा नशद्यश्चकार सदावृधम् ।
२ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २र
इन्द्रन्न यज्ञैर्विश्वगूर्तमृभ्वसमधृष्टं धृष्णुमोजसा ॥१॥

१ २ ३ १ २र ३ १ २र ३ १ २ ३ १ २
५०६. अषाढमुग्रं पृतनासु सासहिं यस्मिन्महीरुरुज्रयः ।
२ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
सं धेनवो जायमाने अनोनवुर्द्यावः क्षामीरनोनवुः ॥२॥

धा. १६. उ. न. स्व. ४. ही. ॥८॥

चतुर्थः खण्डः ॥

---

२ ३ २ १ २र ३ २ ३ १ २ ३ १ २
१६०. न । किः । तम् । कर्मणा । नशत् । यः । चकार । सदावृधम् ।
३ २ ३ १ २र ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २र
सदा । वृधम् । इन्द्रम् । न । यज्ञैः । विश्वगूर्तम् । विश्व । गूर्तम् । ऋभ्वसम् ।
१ २र ३ २ १ २र १ २र ३ २ १ २र
अधृष्टम् । अ । धृष्टम् । धृष्णुम् । ओजसा ॥ अषाढम् । उग्रम् । पृतनासु ।
३ २ १ २र ३ २ ३ १ २ ३ १ २र ३ १ २ १ २र
सासहिम् । यस्मिन् । महीः । उरुज्रयः । उरु । ज्रयः । सम् । धेनवः । जायमाने ।
३ १ २र १ २र ३
अनोनवुः । द्यावः । क्षामीः । अनोनवुः ॥

२र १ २र १ ३ ५ २ ३ ५ २ ३
साहस्त्रिणाम् । ऐहोइ । आ ऽ२३४इही । पाइशंगा ऽ२३४रू । पंमाघा-
५ २र १ १र १ ३ ५ २ ३ ५
ऽ२३४वान् । वीचर्षणाइ । ऐहोइ । आ ऽ२३४इही । माक्षूगो ऽ२३४मा ॥
३ २ ४ ३ ५
तमा ऽ३इमा ऽ५हा ऽ६५६इ ॥ आ ऽ२३४मी ॥

दी. १६. उत्. १५. मा. ४३. ङि. ॥१२८॥

९. वैखानसम् ॥ वैखानसाः । बृहती । इन्द्रः ।

५ २ ४ ५ ४र ५ २ १ २र १ २ ३र २ १ २ ३र
नकिष्टा ऽ३म्कर्मणानशात् ॥ यश्चाकारा । सदावृधा ऽ२३म् । सदा-
२ १ २ १ २र ३ २ १ अ — १ २ ३ २
वृधाम् । इन्द्रान्नया । ज्ञैर्विश्वगू । तमा ऽ२र्भ्वसा ऽ२३म् ॥ तमृभ्वसाम् ॥
१ २ १ २ ३र २ १ २ ३र २ ५ २ ४ ५
अधार्ष्टन्धा । ष्णुमोजसा ऽ२३ ॥ ष्णुमोजसा ऽ३४३ ॥श्रीः॥ अधृष्टा ऽ३न्धृष्णु-
४र ५ २ १ २ १ २ ३र २ १ २ ३र २ १ २ १
मोजसा ॥ अधार्ष्टधा । ष्णुमोजसा ऽ२३ ॥ ष्णुमोजसा । अषाढमू ।
२ ३ २ १ अ — १ २ ३र २ १ २ १ २ ३
ग्रंपृतना । सुसा ऽ२सहा ऽ२३इम् । सुसासहीम् ॥ यस्माइन्महाइः । उरु-

ज्रयाऽ२३ः । उरुज्रयाऽ३४३ः ॥श्रीः॥ यस्मिन्माऽ३हीरुरुज्रयाः ॥ यस्मा-
इन्महाइः । [1]उरुज्रयाऽ२३ः । उरुज्रयाः । संधाइनवो । जायमाने ।
अनोऽ२नवूऽ२३ः । अनोनवूः ॥ द्यावाःस्थिक्षामाइः । अनोनवूऽ२३ः ॥
अनोनवूऽ३४३ः । ओऽ२३४५इ ॥डा॥ दी. १९. उत्. ९. मा. २८. धै. ॥१२९॥

१०. दक्षणिधनमौक्षम् ॥ भरद्वाजः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

[1]यस्तेमदोवरेणियः । औहोवा ॥ इहश्रुधाइ । तेनापाऽ२३वा ।
स्वअन्धसा ॥ देवावाऽ२३इराऽ३ । होवाऽ३हाइ ॥ घश४साऽ२३४५-
हाऽ६५६ ॥श्रीः॥ जघ्निर्वृत्रममित्रियम् । औहोवा ॥ इहश्रुधाइ । सस्निर्वा-
ऽ२३जाम् । दिवेदिवाइ ॥ गोषाताऽ२३इराऽ३ । होवाऽ३हा ॥ श्वसा-
आऽ२३४५साऽ६५६इ ॥श्रीः॥ संमिश्लोअरुषोभुवः । औहोवा ॥ इहश्रुधाइ ।
सूपस्थाऽ२३भीः । नधेनुभाइः ॥ सीदन्छ्याऽ२३इनाऽ३ः । होवाऽ३-
हाइ ॥ नयोनाऽ२३४५इमाऽ६५६ ॥ दक्षाऽ३याऽ२३४५ ॥
दी. २३. उत्. ९. मा. २२ ढा. ॥१३०॥

११. शार्करम् ॥ शर्करः । ककुप् । पवमानस्सोमः ॥

[2]एषाऽ३स्यधारयासुताः ॥ एषस्यधारयाऽ१सूऽ३ताः । अव्यावारे-
भिःपा । वताऽ३इमाऽ३दिन्तमः ॥ भिःपा । वताऽ३इमाऽ३दिन्तमः ॥
क्रीडानूऽ२ । माऽ२३इः । अपाऽ३माऽ५इ"वाऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ क्रीडाऽ३-
नूर्मिरपामिवा ॥ क्रीडन्नूर्मिरपाऽ१मीऽ३वा । यउस्रियाअपाइ । याआऽ३-

---

[1] षष्टितमे सूक्ते गीयते ।

[2] पूर्वार्चिकस्य चतुरशीत्युत्तरपञ्चशततमपञ्चाशीत्युत्तरपञ्चशततमयो ऋचोर्गीयते । ते यथा

एषस्य धारया सुतोऽव्यावारेभिः पवते मदिन्तमः । क्रीडन्नूर्मिरपामिव ।
य उस्रिया अपि या अन्तरश्मनि निर्गा अकृन्तदोजसा ।
अभिव्रजन्तत्निषे गव्यमश्व्यं वर्मीव धृष्णवा रुज ॥

१९

१६१. पर्वतनारदौ काण्वौ शिखण्डिन्यावप्सरसौ काश्यपौ वा ।
उष्णिक् । पवमानः सोमः ॥

५०७. सखाय आ निषीदत पुनानाय प्रगायत ।
शिशुन्न यज्ञैः परिभूषत श्रिये ॥१॥

५०८. समीवत्सन्न मातृभिस्सृजता गयसाधनम् ।
देवाव्यऽ३म्मदमभि द्विशवसम् ॥२॥

५०९. पुनाता दक्षसाधनं यथाशर्द्धाय वीतये ।
यथा मित्राय वरुणाय शन्तमम् ॥३॥

धा. १५. उ. १. स्व. ३. पि. ॥९॥

---

१६१. सखायः । स । खायः । आ । नि । सीदत । पुनानाय । प्र । गायत । शिशुम् । न । यज्ञैः । परि । भूषत । श्रिये ॥ सम् । ई । वत्सम् । न । मातृभिः । सृजत । गयसाधनम् । गय । साधनम् । देवाव्यम् । देव । अव्यम् । मदम् । अभि । द्विशवसम् । द्वि । शवसम् ॥ पुनात । दक्षसाधनम् । दक्ष । साधनम् । यथा । शर्द्धाय । वीतये । यथा । मित्राय । मि । त्राय । वरुणाय । शन्तमम् ॥

न्ताऽ३रश्मनि ॥ अपाइ । याआऽ२न्ताऽ३रश्मनि ॥ निर्गाआऽ२ । काऽ२३ । तदोऽ२जाऽ५"साऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ निर्गाऽ३अक्रन्तदोजसा ॥ निर्गाअक्रन्तदोऽ१जाऽ२सा । अभिव्रजन्तत्नाइ । षेगाऽ२व्याऽ३मश्वियम् ॥ तत्नाइ । षेगाऽ२व्याऽ३मश्वियम् ॥ वर्मीवाऽ२ । घाऽ२३ । ष्णवाऽ३- रूऽ५"जाऽ६५६ ॥ दी. २१. उत्. ४. मा. २२. घा. ॥१३१॥

१२. सवः । वसिष्ठः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

हा । वोऽ३हा । वोऽ३हाऽ३ । हा । ओऽ२३४वा । हाइ ।

साखायाऽ२३४आ । नीषीदाऽ२३४ता ॥ पूनानाऽ२३४या । प्राऽ२३४गा । याऽ२३४ता ॥ शाइशुन्नाऽ२३४या । ह्वै॒पाराऽ२३४इभू ॥ षाऽ२३४त । श्राऽ२३४याइ ॥ सामीवाऽ२३४त्साम् । नामातृऽ२३४भाइः ॥ साजोताऽ-२३४गा । याऽ२३४सा । घाऽ२३४नाम् ॥ दाइवावाऽ२३४याम् । मादामा-ऽ२३४भी ॥ द्वाऽ२३४इशा । वाऽ२३४साम् ॥ श्रीः ॥ पूनाताऽ२३४दा । क्षासाधाऽ२३४नाम् ॥ याथाशाऽ२३४द्वो । याऽ२३४वी । ताऽ२३४-याइ ॥ याथामाऽ२३४इत्रा । यावारूऽ२३४णा ॥ याऽ२३४श ॥ ताऽ२३४-माम् । हा । वोऽ३हा । वोऽ३हाऽ३ । हा । ओऽ२३४वा । हाऽ३४ । औहोवा ॥ एऽ३ । अतिविश्वानिदुरितातरेमाऽ२३४५ ॥

दी. ६. उत्. न. मा. १७. हे. ॥१३२॥

१३. गौरीवितम् ॥ गौरीवितिः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

[1]पुरः । जिताऽ३इ । वोअन्धसाः ॥ सुतायमादयित्नवाऽ२३इ । आपश्वानाऽ३१२३म् । श्नथाऽ५इष्टना ॥ साखायोदाऽ३१२३इ ॥ घजोवा । ह्वाऽ५योऽ६"हाइ ॥ ॥श्रीः॥ सखा । योदाऽ३इ । घजिह्वियाम् ॥ योधार-यापावकयाऽ२३ । पारिस्रस्याऽ३१२३ । दताऽ५इसुताः ॥ आइन्दुरश्वा-ऽ३१२३ः । नकोवा । त्वाऽ५योऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ इन्दुः । अश्वोऽ३ । नकत्वियाः ॥ तन्दुरोषमभीनराऽ२३ः । सोमंविश्वाऽ३१२३ । चिया-ऽ५धिया ॥ याज्ञायसाऽ३१२३ ॥ तुवोवा । द्राऽ५योऽ६"हाइ ॥

दी. १५. उत् न. मा. २०. वौ. ॥१३३॥

१४. कार्तयशम् । कृतयशाः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

[1]पुरोहाहाउ ॥ जाऽ२३४इती । वोआऔऽ३होऽ३ । धासाः ।

---

[1] अष्टादशे सूक्ते गीयते ।

१६२. अग्नयो धिष्ण्या ऐश्वराः। द्विपदा विराट्। पवमानः सोमः॥

५१०. प्रवाज्यक्षास्सहस्रधारस्तिरःपवित्रं विवारमव्यम् ॥१॥

५११. स वाज्यक्षास्सहस्ररेता अद्भिर्मृजानो गोभिश्श्रीणानः ॥२॥

५१२. प्र सोम याहीन्द्रस्य कुक्षा नृभिर्येमानो अद्रिभिस्सुतः ॥३॥

धा. १५. उ. १. स्व. ५. पु. ॥१०॥

---

१६२. प्र। वाजी। अक्षारिति। सहस्रधारः। सहस्र। धारः। तिरः। पवित्रम्। वि। वारम्। अव्यम्॥ सः। वाजी। अक्षारिति। सहस्ररेताः। सहस्र। रेताः। अद्भिः। मृजानः। गोभिः। श्रीणानः॥ प्र। सोम। याहि। इन्द्रस्य। कुक्षा। नृभिः। येमानः। अद्रिभिः। अ। द्रिभिः। सुतः॥

सुताऔऽ३होऽ३। यामाऽ६। हाउवा। दयित्वेऽ२॥ उपा॥ अपश्वानश्श्नथाऽ१इष्टाऽ३ना॥ सखाऔऽ३होऽ३। योदाऽ६। हाउवा॥ घजिह्वियम्। उपाऽ२३४५॥ श्रीः॥ सखाहाहाउ॥ योऽ२३४दी। घजाऔऽ३होऽ३। ह्वायाम्। योघाऔऽ३होऽ३। रायाऽ६। हाउवा। पावकयाऽ२। उपा॥ परिप्रस्यन्दताऽ१इसूऽ३ताः॥ इन्दूरौऽ३होऽ३इ। आश्वाऽ६ः। हाउवा॥ नकृत्वियः। उपाऽ२३४५॥श्रीः॥ इन्दुर्हाहाउ॥ आऽ२३४श्वाः। नकाऔऽ३होऽ३। त्वायाः। तन्दूऔऽ३होऽ३। रोषाऽ६म्। हाउवा। अभीनराऽ२ः। उपा। सोमंविश्वाचियाऽ१धाऽ३या॥ यज्ञाऔऽ३होऽ३। यासाऽ६। हाउवा॥ तुवद्रयः। उपाऽ२३४५॥

दी, १२. उत्. १५. मा. ३३. व्रि. ॥१३४॥

१५. सौहविषम्॥ इन्द्रः। द्विपदा विराट्। पवमानस्सोमः॥

प्रवाजियक्षाः॥ सहस्रधारास्ताऽ१इराऽ२३४ः। हाइ। पवित्राम्॥

१६३. भृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

५१३. ये सोमासः परावति ये अर्वावति सुन्विरे । ये वादश्शर्यणावति ॥१॥

५१४. य आर्जीकेषु कृत्वसु ये मध्ये पस्त्यानाम् । ये वा जनेषु पञ्चसु ॥२॥

५१५. ते नो वृष्टिन्दिवस्परि पवन्तामा सुवीर्यम् । स्वाना देवास इन्दवः ॥३॥

धा. ७. उ. १. स्व. ३. चि. ॥११॥

पञ्चमः खण्डः ॥

---

१६३. ये । सोमासः । परावति । ये । अर्वावति । सुन्विरे । ये । वा । अदः । शर्यणावति ॥ ये । आर्जीकेषु । कृत्वसु । ये । मध्ये । पस्त्यानाम् । ये । वा । जनेषु । पञ्चसु ॥ ते । नः । वृष्टिम् । दिवः । परि । पवन्ताम् । आ । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् । स्वानाः । देवासः । इन्दवः ॥

विवाराऽ२३४५हाइ ॥ आऽ२३४व्योऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सवाजियज्ञाः ॥ सहस्ररेताअद्भाऽ२३४इः । हाइ । मृजानाः ॥ गोभाइश्आऽ२३४इहाइ ॥ णाऽ२३४नोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ प्रसोमयाही ॥ इन्द्रस्यकुक्षानृभाऽ२३४इः । हाइ । येमानाः ॥ अद्रिभाऽ२३४इहाइ ॥ सूऽ२३४तोऽ६"हाइ ॥

दी. ११. उत्. ८. मा. २४. गी. ॥३५॥

१६. जराबोधीयम् । अग्निः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

येसोमासोवा ॥ पारावताइ । येआर्वाऽ२३वा । तिसुन्वाइराइ ॥ येवादाऽ१श्शाऽ२३"र्या । णा । वतोऽ२३४५इ ॥ डा ॥ श्रीः ॥ यआर्जी-कोवा ॥ षूकृत्वस्व । येमाध्याऽ२३इपा । स्तियानाम् ॥ येवाजाऽ१ना-ऽ२३इ"षू । प । चसोऽ३४५इ ॥डा॥ श्रीः ॥ तेनोवृष्टोवा ॥ दाइवस्पराइ । पवान्ताऽ२३मा । सुवीरायाम् ॥ स्वानादाऽ१इवाऽ२३"साः । इ । दवो-ऽ३४५इ ॥डा॥

दी. १५. उत्. ९. मा. १६. भू. ॥१३६॥

१६४. वत्सः काण्वः । गायत्री । अग्निः ॥

५१६. आ ते वत्सो मनो यमत्परमाच्चित्सधस्थात् ।
अग्ने त्वां कामये गिरा ॥१॥

५१७. पुरुत्राहि सदृङ्ङसि दिशो विश्वा अनु प्रभुः । समत्सु त्वा हवामहे ॥२॥

५१८. समत्स्वग्निमवसे वाजयन्तो हवामहे । वाजेषु चित्रराधसम् ॥३॥
धा. १३. उ. २. स्व. २. ठा. ॥१२॥

१६५. नृमेध आङ्गिरसः । ककुप्पुरउष्णिहौ ॥ इन्द्रः ॥

५१९. त्वन्न इन्द्राभर ओजो नृम्णꣳशतक्रतो विचर्षणे ।
आवीरं पृतनासहम् ॥१॥

५२०. त्वꣳहि नः पिता वसो त्वं माता शतक्रतो बभूविथ ।
अथा ते सुम्नमीमहे ॥२॥

---

१६४. आ । ते । वत्सः । मनः । यमत् । परमात् । चित् । सधस्थात् । सध । स्थात् । अग्ने । त्वाम् । कामये । गिरा ॥ पुरुत्रा । हि । सदृङ् । स । दृङ् । असि । दिशः । विश्वाः । अनु । प्रभुः । प्र । भुः ॥ समत्सु । स । मत्सु । त्वा । हवामहे ॥ समत्सु । स । मत्सु । अग्निम् । अवसे । वाजयन्तः । हवामहे । वाजेषु । चित्रराधसम् । चित्र । राधसम् ॥

---

१७. वात्सम् । वत्सः काण्वः । गायत्री । अग्निः ॥

आतेवत्साः ॥ मनोयमत् । परमात् । चित्सधाऽ२३स्थात् ॥ अग्नाइत्वाऽ३ङ्काऽ३ ॥ मयोवा ॥ गाऽ५इरोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ पुरुत्राही ॥ सदृङ्ङसि । दिशोविश्वाः । अनुप्राऽ२३भूः ॥ समात्सूऽ३त्वाऽ३ ॥ हवोवा । माऽ५होऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ समत्सुवा ॥ ग्निमवसे । वाजयन्तः । हवामा-ऽ२३हाइ । वाजाइषूऽ३चाऽ३इ ॥ त्ररोवा । धाऽ५सोऽ६"हाइ ॥
दी. ११. उत्. ३. मा. १५. गु. ॥१३७॥

५२१. त्वाꣳशुष्मिन्पुरुहूत वाजयन्तमुप ब्रुवे सहस्कृत ।
स नो रास्व सुवीर्यम् ॥३॥

धा. १४. उ. न. स्व. १. ल. ॥१३॥

१६६. अत्रिर्भौमः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ॥

५२२. यदिन्द्र चित्र म इह नास्ति त्वादातमद्रिवः ।
राधस्तन्नो विदद्वस उभयाहस्त्या भर ॥१॥

५२३. यन्मन्यसे वरेण्यमिन्द्र द्युक्षन्तदा भर ।
विद्याम तस्य ते वयमकूपारस्य दावनः ॥२॥

---

१६५. त्वम् । नः । इन्द्र । आ । भर । ओजः । नृम्णम् । शतक्रतो । शत । क्रतो । विचर्षणे । वि । चर्षणे । आ । वीरम् । पृतनासहम् । पृतना । सहम् ॥ त्वम् । हि । नः । पिता । वसो । त्वम् । माता । शतक्रतो । शत । क्रतो । बभूविथ । अथ । ते । सुम्नम् । ईमहे ॥ त्वाम् । शुष्मिन् । पुरुहूत । पुरु । हूत । वाजयन्तम् । उप । ब्रुवे । सहस्कृत । सहः । कृत । सः । नः । रास्व । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् ॥

---

१८. सौश्रवसम् ॥ उपगुस्सौश्रवसः । ककुप् । इन्द्रः ॥

तुवन्नाऽ३इन्द्रआभरा ॥ ओजोनृम्णꣳशतक्रतोविचर्षणाइ ॥ आवौऽ२ । हौऽ२ । हुवाऽ२३इ । राऽ३४म्पा ॥ तनासाहाम् ॥ श्रीः ॥ तुवꣳहाऽ३इनꣳपितावसाउ । त्वंमाताशतक्रतोबभूविथा ॥ अथौऽ२ । हौऽ२ । हुवाऽ२३इ । ताऽ३४इम्नृ ॥ म्नमीमाहाइ ॥ श्रीः ॥ तुवाꣳशुऽ३-ष्मिन्पुरुहूता ॥ वाजयन्तमुपब्रुवेसहस्कृता ॥ सनौऽ२ । हौऽ२ । हुवा-ऽ२३इ । राऽ३४स्वा ॥ सुवीरायाम् । ऐ । हाऽ२एऽ२३ । हियाऽ३४-औहोवा ॥ एऽ३ । उपाऽ३१२३४५ ॥

दी. २०. उत्. ४. मा. १४. भी. ॥१३८॥

५२४. यत्ते दित्सु प्रराध्यं मनो अस्ति श्रुतं बृहत् ।
तेन दृढाचिदद्रिव आवाजन्दर्षि सातये ॥३॥

धा. २५. उ. १. स्व. ४. पी. ॥१४॥

षष्ठः खण्डः ॥

इत्यष्टमोऽध्यायः ॥

(चतुर्थप्रपाठके द्वितीयोऽर्द्धः)

(चतुर्थप्रपाठकः)

---

१६६. यत् । इन्द्र । चित्र । मे । इह । न । अस्ति । त्वादातम् । त्वा । दातम् । अद्रिवः । अ । द्रिवः । राधः । तत् । नः । विदद्वसो । विदत् । वसो । उभयाहस्ति । आ । भर । यत् । मन्यसे । वरेण्यम् । इन्द्र । द्युक्षम् । द्यु । क्षम् । तत् । आ । भर । विद्याम । तस्य । ते । वयम् । अकूपारस्य । दावनः ॥ यत् । ते । दित्सु । प्रराध्यम् । प्र । राध्यम् । मनः । अस्ति । श्रुतम् । बृहत् । तेन । दृढा । चित् । अद्रिवः । अ । द्रिवः । आ । वाजम् । दर्षि । सातये ॥

---

१९. वीङ्कम् ॥ गृत्समदः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ॥

यदिन्द्रचित्रमइ । हनाऽ३ । आस्ती ॥ त्वादातमद्रिवः । राधस्ताऽ२३त्राः । वीवीऽ२ । दद्वसाउ ॥ उभयाऽ२३हा । स्तायाऽ२३ । भाऽ२३-राऽ३४३ ॥ओः॥ यन्मन्यसेवरे । णियाऽ३म् । आइन्द्रा ॥ द्युक्षंतदाभर । विद्यामाऽ२३ता । स्यास्याऽ२ । तेवयाम् ॥ अकूपाऽ२३रा ॥ स्यादाऽ२३ । वाऽ२३नाऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ यत्तेदित्सुप्ररा । धियाऽ३म् । मानाः ॥ अस्तिश्रुतंबृहत् । तेनदाऽ२३ढी । चाइचाऽ२इत् । अद्रिवाः ॥ आवाजाऽ२३न्दा ॥ र्षाइसाऽ२३ । ताऽ२३याऽ३४३इ । ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. १४. उत्. न. मा. १८. लै. ॥१३९॥

अथ नवमोऽध्यायः ॥

पञ्चमप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्धः ॥

१६७. प्रतर्दनो दैवोदासिः । त्रिष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
५२५. शिशुञ्जज्ञानꣳहर्यतं मृजन्ति शुम्भन्ति विप्रं मरुतो गणेन ।
३ २ ३ १ २र ३ १ २र ३ २ ३ १ २ ३ १ २
कविर्गीर्भि꣡ꣳकाव्येना कविस्सन्त्सोम꣡ꣳपवित्रमत्येति रेभन् ॥१॥

१ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २
५२६. ऋषिमना य ऋषिकृत्स्वर्षास्सहस्रनीथ꣡ꣳपदवी꣡ꣳकवीनाम् ।
३ २ ३ १ २ ३ १ २र ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
तृतीयन्धाम महिषस्सिषासन्त्सोमो विराजमनु राजति ष्टुप् ॥२॥

३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २र ३ १ २
५२७. चमूषच्छ्येनश्शकुनो विभृत्वा गोविन्दुर्द्रप्स आयुधानि बिभ्रत् ।
३ २ ३ १ २र ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
अपामूर्मिꣳसचमानस्समुद्रन्तुरीयन्धाम महिषो विवक्ति ॥३॥

धा. २४. उ. न. स्व. ५. लु. ॥१॥

१६८. असितः काश्यपो देवलो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

३ १ २र ३ २ ३ १ २र ३ १ २ १ २ ३क२र
५२८. एते सोमा अभि प्रियमिन्द्रस्य काममक्षरन् । वर्धन्तो अस्य वीर्यम् ॥१॥

३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ १ २ ३ १ २
५२९. पुनानासश्चमूषदो गच्छन्तो वायुमश्विना । ते नो धत्त सुवीर्यम् ॥२॥

१२र ३ २ ३ १ २ ३ १ २ १२र
१६७. शिशुम् । जज्ञानम् । हर्यतम् । मृजन्ति । शुम्भन्ति । विप्रम् ।
३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ १२र ३ २ १२र
वि । प्रम् । मरुतः । गणेन । कविः । गीर्भिः । काव्येन । कविः । सन् । सोमः ।
३ १ २ १२र ३ १२र १२र १२र ३ २ ३ २
पवित्रम् । अति । एति । रेभन् । ऋषिमनाः । ऋषि । मनाः । यः । ऋषिकृत् ।
३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २
ऋषि । कृत् । स्वर्षाः । स्वः । साः । सहस्रनीथः । सहस्र । नीथः । पदवीः ।
३ २ ३ २ ३ १ २ १२र ३ २ १२र १२र
पद । वीः । कवीनाम् । तृतीयम् । धाम । महिषः । सिषासन् । सोमः ।
३ १ २ ३ १२र १२र ३ २ ३ २ ३ २
विराजम् । वि । राजम् । अनु । राजति । स्तुप् ॥ चमूषत् । चमू । सत् ।
३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १२र ३ २ ३ २ ३ २
श्येनः । शकुनः । विभृत्वा । वि । भृत्वा । गोविन्दुः । गो । विन्दुः । द्रप्सः ।
१२र १२र ३ २ ३ २ १२र ३ २ ३ २
आयुधानि । बिभ्रत् ॥ अपाम् । ऊर्मिम् । सचमानः । समुद्रम् । सम् । उद्रम् ।
३ १ २ १२र ३ २ ३
तुरीयम् । धाम । महिषः । विवक्ति ॥
३ २ १२र ३ २ ३ २ १२र १२र ३
१६८. एते । सोमाः । अभि । प्रियम् । इन्द्रस्य । कामम् । अक्षरन् ।

२०

५३०. इन्द्रस्य सोम राधसे पुनानो हार्दि चोदय । देवानां योनिमासदम् ॥३॥

५३१. मृजन्ति त्वा दश क्षिपो हिन्वन्ति सप्त धीतयः ।
अनु विप्रा अमादिषुः ॥४॥

५३२. देवेभ्यस्त्वा मदाय कꣳसृजानमति मेष्यः । सङ्गोभिर्वासयामसि ॥५॥

५३३. पुनानꣳकलशेष्वा वस्त्राण्यरुषो हरिः । परि गव्यान्यव्यत ॥६॥

५३४. मघोन आ पवस्व नो जहि विश्वा अप द्विषः ।
इन्दो सखायमा विश ॥७॥

५३५. नृचक्षसन्त्वा वयमिन्द्रपीतꣳस्वर्विदम् । भक्षीमहि प्रजामिषम् ॥८॥

५३६. वृष्टिन्दिवꣳपरि स्रव द्युम्नं पृथिव्या अधि । सहो नस्सोम पृत्सु धाः ॥९॥

धा. ३९. उ. १. स्व. १३. ति. ॥२॥

प्रथमः खण्डः ॥

वर्धन्तः । अस्य । वीर्यम् । पुनानासः । चमूषदः । चमू । सदः । गच्छन्तः । वायुम् । अश्विना । ते । नः । धत्त । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् ॥ इन्द्रस्य । सोम । राधसे । पुनानः । हार्दि । चोदय । देवानाम् । योनिम् । आसदम् । आ । सदम् ॥ मृजन्ति । त्वा । दश । क्षिपः । हिन्वन्ति । सप्त । धीतयः । अनु । विप्राः । वि । प्राः । अमादिषुः ॥ देवेभ्यः । त्वा । मदाय । कम् । सृजानम् । अति । मेष्यः । सम् । गोभिः । वासयामसि ॥ पुनानः । कलशेषु । आ । वस्त्राणि । अरुषः । हरिः । परि । गव्यानि । अव्यत ॥ मघोनः । आ । पवस्व । नः । जहि । विश्वाः । अप । द्विषः । इन्दो । सखायम् । स । खायम् । आ । विश ॥ नृचक्षसम् । नृ । चक्षसम् । त्वा । वयम् । इन्द्रपीतम् । इन्द्र । पीतम् । स्वर्विदम् । स्वः । विदम् । भक्षीमहि । प्रजाम् । प्र । जाम् । इषम् ॥ वृष्टिम् । दिवः । परि । स्रव । द्युम्नम् । पृथिव्याः । अधि । सहः । नः । सोम । पृत्सु । धाः ॥

१६९. असितः काश्यपो देवलो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

५३७. सोम ˟पुनानो अर्षति सहस्रधारो अत्यविः ।
वायोरिन्द्रस्य निष्कृतम् ॥१॥

५३८. पवमानमवस्यवो विप्रमभि प्र गायत । सुष्वाणन्देववीतये ॥२॥

५३९. पवन्ते वाजसातये सोमास्सहस्रपाजसः । गृणाना देववीतये ॥३॥

५४०. उत नो वाजसातये पवस्व बृहतीरिषः । द्युमदिन्दो सुवीर्यम् ॥४॥

५४१. अत्या हियाना न हेतृभिरसृग्रं वाजसातये । वि वारमव्यमाशवः ॥५॥

५४२. ते नस्सहस्रिणꣳरयिं पवन्तामा सुवीर्यम् । स्वाना देवास इन्दवः ॥६॥

५४३. वाश्रा अर्षन्तीन्दवोऽभि वत्सन्न मातरः । दधन्विरे गभस्त्योः ॥७॥

५४४. जुष्ट इन्द्राय मत्सर ˟पवमान ˟कनिक्रदत् । विश्वा अप द्विषो जहि ॥८॥

५४५. अपघ्नन्तो अराव्ण ˟पवमानास्स्वर्दृशः । योनावृतस्य सीदत ॥९॥

धा. ३९. उ. ३. स्व. ६. दू. ॥३॥

द्वितीयः खण्डः ॥

---

१६९. सोमः । पुनानः । अर्षति । सहस्रधारः । सहस्र । धारः । अत्यविः । अति । अविः । वायोः । इन्द्रस्य । निष्कृतम् । निः । कृतम् ॥ पवमानम् । अवस्यवः । विप्रम् । वि । प्रम् । अभि । प्र । गायत । सुष्वाणम् । देववीतये । देव । वीतये ॥ पवन्ते । वाजसातये । वाज । सातये । सोमाः । सहस्रपाजसः । सहस्र । पाजसः । गृणानाः । देववीतये । देव । वीतये ॥ उत । नः । वाजसातये । वाज । सातये । पवस्व । बृहतीः । इषः । द्युमत् । इन्दो । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् । अत्याः । हियानाः । न । हेतृभिः । असृग्रम् । वाजसातये । वाज । सातये । वि । वारम् । अव्यम् । आशवः ॥ ते । नः । सहस्रिणम् । रयिम् । पवन्ताम् । आ । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् । स्वानाः । देवासः । इन्दवः ॥ वाश्राः । अर्षन्ति । इन्दवः । अभि । वत्सम् । न । मातरः । दधन्विरे । गभस्त्योः । जुष्टः । इन्द्राय । मत्सरः । पवमानः । कनिक्रदत् । विश्वाः । अप ।

१७०. असितः काश्यपो देवलो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

५४६. सोमा असृग्रमिन्दवस्सुता ऋतस्य धारया । इन्द्राय मधुमत्तमाः ॥१॥

५४७. अभि विप्रा अनूषत गावो वत्सन्न धेनवः । इन्द्रꣳसोमस्य पीतये ॥२॥

५४८. मदच्युत्क्षेति सादने सिन्धोरूर्मा विपश्चित् ।
सोमो गौरी अधि श्रितः ॥३॥

५४९. दिवो नाभा विचक्षणोऽव्या वारे महीयते । सोमो यस्सुक्रतुᳲकविः ॥४॥

५५०. यस्सोमᳲकलशेष्वा अन्तᳲपवित्र आहितः । तमिन्दुᳲपरि षस्वजे ॥५॥

५५१. प्र वाचमिन्दुरिष्यति समुद्रस्याधि विष्टपि । जिन्वन्कोशं मधुश्चुतम् ॥६॥

५५२. नित्यस्तोत्रो वनस्पतिर्धेनामन्तस्सबर्दुघाम् ।
हिन्वानो मानुषा युजा ॥७॥

५५३. आ पवमान धारया रयिꣳसहस्रवर्चसम् । अस्मे इन्दो स्वाभुवम् ॥८॥

५५४. अभि प्रिया दिवᳲकविर्विप्रस्स धारया सुतः ।
सोमो हिन्वे परावति ॥९॥

धा. ४०. उ. ४. स्व. ७. भे. ॥४॥

तृतीयः खण्डः ॥

द्विषः । जहि ॥ अपघ्नन्तः । अप । घ्नन्तः । अराव्णः । अ । राव्णः । पवमानाः । स्वर्दृशः । स्वः । दृशः । योनौ । ऋतस्य । सीदत ॥

१७०. सोमाः । असृग्रम् । इन्दवः । सुताः । ऋतस्य । धारया । इन्द्राय । मधुमत्तमाः । अभि । विप्राः । वि । प्राः । अनूषत । गावः । वत्सम् । न । धेनवः । इन्द्रम् । सोमस्य । पीतये । मदच्युत् । मद । च्युत् । क्षेति । सादने । सिन्धोः । ऊर्मा । विपश्चित् । विपः । चित् । सोमः । गौरी इति । अधि । श्रितः । दिवः । नाभा । विचक्षणः । वि । चक्षणः । अव्याः । वारे । महीयते । सोमः । यः । सुक्रतुः । सु । क्रतुः । कविः ॥ यः । सोमः । कलशेषु । आ ।

१७१. उचथ्य आङ्गिरसः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

५५५. उत्ते शुष्मास ईरते सिन्धोरूर्मेरिव स्वनः । वाणस्य चोदया पविम् ॥१॥

५५६. प्रसवे त उदीरते तिस्रो वाचो मखस्युवः । यदव्य एषि सानवि ॥२॥

५५७. अव्या वारैः परि प्रियꣳ हरिꣳ हिन्वन्त्यद्रिभिः । पवमानं मधुश्चुतम् ॥३॥

५५८. आ पवस्व मदिन्तम पवित्रन्धारया कवे । अर्कस्य योनिमासदम् ॥४॥

५५९. स पवस्व मदिन्तम गोभिरञ्जानो अक्तुभिः । एन्द्रस्य जठरं विश ॥५॥

धा. ३१. उ. १. स्व. २. का. ॥५॥

चतुर्थः खण्डः ॥

१७२. अमहीयुराङ्गिरसः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

५६०. अया वीती परि स्रव यस्त इन्दो मदेष्वा । अवाहन्नवतीर्नव ॥१॥

अन्तरिति । पवित्रे । आहितः । आ । हितः । तम् । इन्दुः । परि । सस्वजे ॥
प्र । वाचम् । इन्दुः । इष्यति । समुद्रस्य । सम् । उद्रस्य । अधि । विष्टपि ।
जिन्वन् । कोशम् । मधुश्चुतम् । मधु । श्चुतम् ॥ नित्यस्तोत्रः । नित्य ।
स्तोत्रः । वनस्पतिः । धेनाम् । अन्तरिति । सबर्दुघाम् । सबः । दुघाम् ।
हिन्वानः । मानुषा । युजा ॥ आ । पवमान । धारय । रयिम् । सहस्रवर्चसम् ।
सहस्र । वर्चसम् । अस्मे इति । इन्दो । स्वाभुवम् । सु । आभुवम् ॥ अभि ।
प्रिया । दिवः । कविः । विप्रः । वि । प्रः । सः । धारया । सुतः । सोमः ।
हिन्वे । परावति ॥

१७१. उत् । ते । शुष्मासः । ईरते । सिन्धोः । ऊर्मेः । इव । स्वनः । वाणस्य ।
चोदय । पविम् ॥ प्रसवे । प्र । सवे । ते । उत् । ईरते । तिस्रः । वाचः । मखस्युवः ॥
यत् । अव्ये । एषि । सानवि ॥ अव्याः । वारैः । परि । प्रियम् । हरिम् ।
हिन्वन्ति । अद्रिभिः । अ । द्रिभिः । पवमानम् । मधुश्चुतम् । मधु । श्चुतम् ॥
आ । पवस्व । मदिन्तम । पवित्रम् । धारया । कवे । अर्कस्य । योनिम् । आसदम्

५६१. पुरस्सद्य इत्था धिये दिवोदासाय शम्बरम् । अध त्यन्तुर्वशं यदुम् ॥२॥

५६२. परि णो अश्वमश्वविद्गोमदिन्दो हिरण्यवत् । क्षरा सहस्रिणीरिषः ॥३॥

धा. ११. उ. न. स्व. ३. हि. ॥६॥

१७३. अमहीयुराङ्गिरसः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

५६३. अपघ्नन्पवते मृधोऽप सोमो अराव्णः । गच्छन्निन्द्रस्य निष्कृतम् ॥१॥

५६४. महो नो राय आ भर पवमान जही मृधः । रास्वेन्दो वीरवद्यशः ॥२॥

५६५. न त्वा शतञ्च न ह्रुतो राधो दित्सन्तमा मिनन् ।
यत्पुनानो मखस्यसे ॥३॥

धा. ११. उ. २. स्व. २. खा. ॥७॥

१७४. निध्रुविः काश्यपः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

५६६. अया पवस्व धारया यया सूर्यमरोचयः । हिन्वानो मानुषीरपः ॥१॥

आ । सदम् ॥ सः । पवस्व । मदिन्तम । गोभिः । अञ्जानः । अक्तुभिः । आ । इन्द्रस्य । जठरम् । विश ॥

१७२. अया । वीती । परि । स्रव । यः । ते । इन्दो । मदेषु । आ । अवाहन् । अव । अहन् । नवतीः । नव ॥ पुरः । सद्यः । स । द्यः । इत्थाधिये । इत्था । धिये । दिवोदासाय । दिवः । दासाय । शंबरम् । शम् । बरम् । अध । त्यम् । तुर्वशम् । यदुम् ॥ परि । नः । अश्वम् । अश्ववित् । अश्व । वित् । गोमत् । इन्दो । हिरण्यवत् ॥ क्षर । सहस्रिणीः । इषः ॥

१७३. अपघ्नन् । अप । घ्नन् । पवते । मृधः । अप । सोमः । अराव्णः । अ । राव्णः । गच्छन् । इन्द्रस्य । निष्कृतम् । निः । कृतम् ॥ महः । नः । रायः । आ । भर । पवमान । जहि । मृधः । रास्व । इन्दो । वीरवत् । यशः ॥ न । त्वा । शतम् । च । न । ह्रुतः । राधः । दित्सन्तम् । आ । मिनन् । यत् । पुनानः । मखस्यसे ॥

१७४. अया । पवस्व । धारया । यया । सूर्यम् । अरोचयः । हिन्वानः ।

१ २ ३　२ ३ १ २ ३ १ २　३ १ २र　३ १ २　३　१ २
५६७. अयुक्त सूर एतशं पवमानो मनावधि । अन्तरिक्षेण यातवे ॥२॥

३ २उ　३ १ ३ २ ३ १ २　३ १ २　२ ३ २ ३ १ २ ३ २
५६८. उत त्या हरितो रथे सूरो अयुक्त यातवे । इन्दुरिन्द्र इति ब्रुवन् ॥३॥

धा, ११. उ. १. स्व. २. का. ॥८॥

१७५. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । त्रिष्टुप् । अग्निः ॥

३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २　३ १ २ ३ १ २
५६९. अग्निं वो देवमग्निभिस्सजोषा यजिष्ठन्दूतमध्वरे कृणुध्वम् ।
१　२र ३　१ २　३ २ ३　१ २　३ १ २　३ २
यो मर्त्येषु निध्रुविर्ऋतावा तपुर्मूर्धा घृतान्नः पावकः ॥१॥

२ ३ २ ३　१　२र　३ २ ३ २　३ २ ३ १ २ ३　१ २
५७०. प्रोथदश्वो न यवसेऽविष्यन्यदा महस्संवरणाद्व्यस्थात् ।
१ २ ३ २ ३ १ २　३ १ २र　३ १ २　३ १ २
आदस्य वातो अनु वाति शोचिरध स्म ते व्रजनङ्कृष्णमस्ति ॥२॥

१ २र ३ १ २　३ २उ　३　१ २ ३ १ २　३ २
५७१. उद्यस्य ते नवजातस्य वृष्णोऽग्ने चरन्त्यजरा इधानाः ।
२　३　१ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १　२ ३ १ २ ३ २ ३ २
अच्छा द्यामरुषो धूम एषि सन्दूतो अग्न ईयसे हि देवान् ॥३॥

धा. १८. उ. १. स्व. ४. टी. ॥९॥

---

१ २र　३ २　१ २र　१ २र　१ २र　१ २र　३ २　१ २र　३ १
मानुषीः । अपः ॥ अयुक्त । सूरः । एतशम् । पवमानः । मनौ । अधि । अन्त-
२　१ २र　३ २　३ १ २　१ २र　१ २र　३　१ २र　१ २र
रिक्षेण । यातवे ॥ उत । त्याः । हरितः । रथे । सूरः । अयुक्त । यातवे । इन्दुः ।
१ २र　१ २र　३ २
इन्द्रः । इति । ब्रुवन् ॥

३ २　३　२　३ १ २　३ १ २　३　१ २र
१७५. अग्निम् । वः । देवम् । अग्निभिः । सजोषाः । स । जोषाः ।
१ २र　३ २　३ २　३　२　१ २र　१ २र　३
यजिष्ठम् । दूतम् । अध्वरे । कृणुध्वम् । यः । मर्त्येषु । निध्रुविः । नि । ध्रुविः ।
१ २　१ २र　१ २र　३　१ २　३ २　३　२　१ २र
ऋतावा । तपुर्मूर्द्धा । तपुः । मूर्द्धा । घृतान्नः । घृत । अन्नः । पावकः ॥ प्रोथत् ।
१ २र　१ २र　३　२　३ २　३ २　३ १ २　३　१ २र
अश्वः । न । यवसे । अविष्यन् । यदा । महः । संवरणात् । सम् । वरणात् ।
१ २र　३　१ २र　३　१ २र　१ २र　३　२
व्यस्थात् । वि । अस्थात् ॥ आत् । अस्य । वातः । अनु । वाति । शोचिः ।
१ २र　३　१ २र　३ २　३　२　१ २र　३　१ २र
अध । स्म । ते । व्रजनम् । कृष्णम् । अस्ति ॥ उत् । यस्य । ते । नवजातस्य ।
१ २र　३　१ २र　१ २र　१ २र　३ १ २　३　१ २र　३　२
नव । जातस्य । वृष्णः । अग्ने । चरन्ति । अजराः । अ । जराः । इधानाः ।
१ २र　३ २　३ २　३　२　३ २　३　१ २र
अच्छ । द्याम् । अरुषः । धूमः । एषि । सम् । दूतः । अग्ने । ईयसे । हि ।
३ २
देवान् ॥

१७६. सुकक्ष आङ्गिरसः। गायत्री। इन्द्रः॥

५७२. तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे। स वृषा वृषभो भुवत् ॥१॥

५७३. इन्द्रस्स दामने कृत ओजिष्ठस्स बले हितः। द्युम्नी श्लोकी स सोम्यः ॥२॥

५७४. गिरा वज्रो न सम्भृतस्सबलो अनपच्युतः। ववक्ष उग्रो अस्तृतः ॥३॥

धा. १७. उ. २. स्व. ७. छे. ॥१०॥

षष्ठः खण्डः॥

१७७. उचथ्य आङ्गिरसः। गायत्री। पवमानः सोमः॥

५७५. अध्वर्यो अद्रिभिस्सुतꣳ सोमं पवित्र आ नय। पुनाहीन्द्राय पातवे ॥१॥

५७६. तव त्य इन्दो अन्धसो देवा मधोर्व्याशत। पवमानस्य मरुतः ॥२॥

५७७. दिवꣳ पीयूषमुत्तमꣳ सोममिन्द्राय वज्रिणे। सुनोता मधुमत्तमम् ॥३॥

धा. ११. उ. २. स्व. २. खा. ॥११॥

---

१७६. तम्। इन्द्रम्। वाजयामसि। महे। वृत्राय। हन्तवे। सः। वृषा॥ वृषभः। भुवत्॥ इन्द्रः। सः। दामने। कृतः। ओजिष्ठः। सः। बले। हितः। द्युम्नी। श्लोकी। सः। सोम्यः॥ गिरा। वज्रः। न। सम्भृतः। सम्। भृतः। सबलः। स। बलः। अनपच्युतः। अन्। अपच्युतः। ववक्षे। उग्रः। अस्तृतः। अ। स्तृतः॥

१७७. अध्वर्यो। अद्रिभिः। अ। द्रिभिः। सुतम्। सोमम्। पवित्रे। आ। नय। पुनाहि। इन्द्राय। पातवे। तव। त्ये। इन्दो। अन्धसः। देवाः। मधोः। वि। आशत। पवमानस्य। मरुतः॥ दिवः। पीयूषम्। उत्तमम्। सोमम्। इन्द्राय। वज्रिणे। सुनोत। मधुमत्तमम्॥

---

२०. वैरूपम्॥ इन्द्रः। गायत्री। पवमानस्सोमः॥

अध्वर्योऽ२३४आ ॥ द्रिभाइस्सूऽ३ताऽ३म् । सोमाऽ२म्पा-
ऽ२३४वी। त्राआऽ१नायाऽ२ ॥ पुनाऽ२३ ॥ हीन्द्राऽ३४औहोवा ॥

यपातवेऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ तवत्याऽ२३४ई ॥ दोआन्धाऽ३साऽ३ः ।
देवाऽ२माऽ२३४घोः । वायाऽ१शाताऽ२ ॥ पवाऽ२३ ॥ मानाऽ३४-
औहोवा ॥ स्यमरुताऽ२३४५ः ॥ श्रीः ॥ दिवऽपीऽ२३४यू ॥ षमूत्ताऽ३-
माऽ३म् । सोमाऽ२माऽ२३४इन्द्रा । यावज्राइणाऽ२इ ॥ सुनोऽ२३ ॥
तामाऽ३४औहोवा ॥ धुमत्तमाऽ२३४५म् ॥

दी. १४. उत्. ९. मा. १७. घे. ॥१४०॥

चतुर्थस्यार्धऽप्रपाठकः ॥

सप्तमो विंशः ॥

१. आशुभार्गवम् ॥ भृगुः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

अध्वर्योअद्रि । भिस्सूऽ३ताम् ॥ सोमम्पवाऽ३इ । त्राआऽ२ना-
ऽ२३४या ॥ पुनाहाऽ१इन्द्राऽ२ ॥ यपाऽ३ । ताऽ२३४वोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥
तवत्यइन्दो । अन्धाऽ३साः ॥ दाइवामघोऽ३ः । वायाऽ२शाऽ२३४ता ॥
पवामाऽ१नाऽ२ ॥ स्यमाऽ३ । रूऽ२३४तोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ दिवऽपीयूषम् ।
उत्ताऽ३माम् ॥ सोममिन्द्राऽ३ । यावाऽ२ज्राऽ२३४इणाइ ॥ सुनोता-
ऽ१माऽ२ ॥ धुमाऽ३ । ताऽ२३४मोऽ६"हाइ ॥

दी. ५. उत्. १. मा. १६. पू. ॥१४१॥

२. मार्गीयवम् ॥ मृगयुः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

अध्वौहोवा ॥ योंआऽ२ । द्रिभाइस्सूऽ२३४ताम् । सोमम्पवि ।
त्रआनाऽ१याऽ२ ॥ पुना । हा । औऽ३होइ । हीऽ२३४न्द्रा ॥ याऽ२-
पाऽ२३४औहोवा ॥ एऽ३ । तवेऽ२३४५ ॥श्रीः॥ तवौहोवा ॥ त्याआऽ२इ ।
दोअन्धाऽ२३४साः । देवामघोः । वियाशाऽ१ताऽ२ ॥ पवा । हा ।
औऽ३होइ । माऽ२३४ना ॥ स्याऽ२माऽ२३४औहोवा ॥ एऽ३ । रुता-
ऽ२३४५ः ॥ श्रीः ॥ दिवौहोवा ॥ पीयूऽ२ । षमुत्ताऽ२३४माम् । सोम-

२१

मिन्द्रा । यवाञ्जाऽ१इणाऽ२इ ॥ सुनो । हा । औऽ३होइ । ताऽ२३४मा ॥ धूऽ२माऽ२३४औहोवा ॥ एऽ३ । तमाऽ२३४५म् ॥

दी. १९. उत्. ६. मा. २०. तौ. ॥१४२॥

३. सौमित्रम् । सुमित्रः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

अध्वर्योअद्रिभिस्सुताऽ३मे ॥ सोमम्पवित्रे । आऽ२१२३ । नया-ऽ३४३ ॥ पूऽ२३ना ॥ हीन्द्राऽ२ओऽ२३ । यपोवा । ताऽ५वोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ तवत्यइन्दोअन्धसाऽ३ए ॥ देवामधोर्वि । आऽ२१२३ । शता-ऽ३४३ ॥ पाऽ२३वा ॥ मानाऽ२ओऽ२३ । स्यमोवा । रूऽ५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ दिवऽपीयूषमुत्तमाऽ३मे ॥ सोममिन्द्राय । वाऽ२१२३ । ज्रिणा-ऽ३४३इ ॥ सूऽ२३नो ॥ तामाऽ२ओऽ२३ । धुमोवा । ताऽ५मोऽ६"हाइ ॥

दी. १४. उत्. ३. मा. ११. द. ॥१४३॥

४. ऐटतम् ॥ इटन् काव्यः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

अध्व । एआध्वा ॥ र्योअद्रि । भाऽ३इः । द्राऽ२इभाऽ२३४-औहोवा । सूऽ२३४ताम् ॥ सोमाम्पाऽ२३४वी ॥ त्रआऽ३ । त्राऽ२आ-ऽ२३४औहोवा । नाऽ२३४या ॥ पुनाहाऽ२३४इन्द्रा ॥ यपाऽ३ । याऽ२पाऽ२३४औहोवा ॥ ताऽ२३४वे ॥श्रीः॥ तव । एतावा ॥ त्यइन्दो । आऽ३ । दोऽ२आऽ२३४औहोवा । धाऽ२३४साः ॥ देवामाऽ२३४धोः ॥ वियाऽ३ । वाऽ२याऽ२३४औहोवा ॥ शाऽ२३४ता ॥ पवामाऽ२३४ना ॥ स्यमाऽ३ । स्याऽ२माऽ२३४औहोवा ॥ रूऽ२३४ताः ॥ श्रीः ॥ दिवः । एदाइवाः ॥ पीयूषम् । ऊऽ३ । षाऽ२मूऽ२३४औहोवा । ताऽ२३४माम् ॥ सोमामाऽ२३४इन्द्रा ॥ यवाऽ३ । याऽ२वाऽ२३४औहोवा । ज्रीऽ२३४णे ॥ सुनोताऽ२३४मा ॥ धुमाऽ३ । धूऽ२माऽ२३४औहोवा ॥ ताऽ२३४माम् ॥

दी. २५. उत्. न. मा. ३०. वौ. ॥१४४॥

५. धुरासाकमश्वम् ॥ साकमश्वः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

अध्वर्योआऽ३ । हौऽ३होऽ३१ ॥ द्रिभिस्सुताऽ३म् । हौऽ३-
होऽ३१इ ॥ सोमम्पवाऽ३इ । हौऽ३होऽ३१ ॥ त्रआनयाऽ३ । हौऽ३हो३१इ ॥
पुनाहीन्द्राऽ३ । हौऽ३होऽ३१ ॥ यपातवाऽ३इ । हौऽ३होऽ३१२३४५इ ॥
डा ॥श्रीः॥ तवत्यआऽ३ । हौऽ३होऽ३१ ॥ दोअन्धसऽ३ः । हौऽ३हो-
ऽ३१इ ॥ देवामघोऽ३ः । हौऽ३होऽ३१इ ॥ वियाशताऽ३ । हौऽ३हो-
ऽ३१इ ॥ पवमानाऽ३ । हौऽ३होऽ३१ ॥ स्यमरुतऽ३ः । हौऽ३होऽ३१-
२३४५इ ॥ डा ॥श्रीः॥ दिव✕पोयूऽ३ । हौऽ३होऽ३१ ॥ षमुत्तमाऽ३म् ।
हौऽ३होऽ३१इ ॥ सोममिन्द्राऽ३ । हौऽ३होऽ३१ ॥ यवज्रिणाऽ३इ ।
हौऽ३होऽ३१इ ॥ सुनोतामाऽ३ । हौऽ३होऽ३१ ॥ धुमत्तमाऽ३म् ।
हौऽ३होऽ३१२३४५इ ॥डा॥   दी १५. उत्. ना. मा. २३. वि. ॥१४५॥

६. विलम्बसौपर्णम् ॥ सुपर्णः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

अध्वर्योअद्रिभिस्सुतम् । ईयइयाहाइ ॥ सोमम्पवित्रआ । हाऽ३-
हाऽ३इ । नाऽ२३४या ॥ पूनाऽ३उवाऽ३ ॥ हाऽ२इन्द्राऽ२३४औहोवा ॥
यपातवेऽ२३४५ ॥श्रीः॥ तवत्यइन्दोअन्धसः । ईयइयाहाइ ॥ देवामघोविंया ।
हाऽ३हाऽ३इ । शाऽ२३४ता ॥ पावाऽ३उवाऽ३ ॥ माऽ२नाऽ२३४औहोवा ॥
स्यमरुताऽ२३४५ः ॥ श्रीः ॥ दिव✕पीयूषमुत्तमम् । ईयइयाहाइ ॥ सोम-
मिन्द्रायवा । हाऽ३हाऽ३ । ज्राऽ२३४इणाइ ॥ सूनाऽ३उवाऽ३ ॥ ताऽ२मा-
ऽ२३४औहोवा ॥ धुमत्तमाऽ२३४५म् ॥ दी २०. उत्. १. मा. २६. पू. ॥१४६॥

७. [1]द्विहिङ्कारवामदेव्यम् ॥ वामदेवः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

अभिसोऽ२३मासआयवाः ॥ पावन्तेमद्यंमद॰समुद्रस्याधिविष्टपा-

---

[1] त्रिसप्ततितमे सूक्ते सप्त सामानि गीयन्ते ।

इमनौहोऽ३ । हुम्माऽ२ । षाऽ२३इणाः ॥ मत्सरासोमदौहोऽ३ । हुम्माऽ२ ॥ च्युता । औऽ३होवा ॥ श्रीः ॥ मत्सराऽ२३सोमदच्युताः ॥ मात्सरासोमदच्युतस्तरत्समुद्रम्पवमानऔहोऽ३ । हुम्माऽ२ । माऽ२३इणा ॥ राजादेवाऋतौहोऽ३ । हुम्माऽ२ ॥ बृहात् । औऽ२३होवा ॥ श्रीः ॥ राजादाऽ२३इवऋतम्बृहात् ॥ राजादेवऋतम्बृहदर्षामित्रस्यवरुणास्यधौहोऽ३ । हुम्माऽ२ । माऽ२३णा ॥ प्रहिन्वानाऋतौहोऽ३ । हुम्माऽ२ ॥ बृहात् । औऽ२३होवा । होऽ५इ ॥ डा ॥ दी. २३. उत्. ६.|मा. १७. टे. ॥१४७॥

८. गायत्रपार्श्वम् ॥ देवाः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

आभी ॥ सोमासआऽ३१उवाऽ२३ । याऽ२३४वाः । पवन्ते-मदियंमद२समुद्रस्याधिविष्टपेमनीषिणाऽ२३४५ः ॥ मत्साराऽ१साऽ२ः ॥ मदाऽ३ । हुम्स्थिऽ२३बाऽ३ ॥ च्यूताऽ२३४५ः ॥ श्रीः ॥ मात्सा ॥ रासोमदाऽ३१उवाऽ२३ । च्यूऽ२३४ताः । मत्सरासोमदच्युतस्तरत्समुद्र-म्पवमानऊर्मिणाऽ२३४५ ॥ राजादाऽ१इवाऽ२ः ॥ ऋताऽ३म् । हुम्स्थि-ऽ२३बाऽ३ । बृहाऽ२३४५त् ॥ श्रीः ॥ राजा ॥ दाइवऋताऽ३१उवाऽ२३ । बृऽ२३४हात् । राजादेवऋतम्बृहदर्षामित्रस्यवरुणस्यधर्मणाऽ२३४५ ॥ प्रहा-इन्वाऽ१नाऽ२ः ॥ ऋताऽ३म् । हुम्स्थिऽ२३बाऽ३ ॥ बृहाऽ२३४५त् ॥

दी. १५ . उत्. ४. मा. २५. मु. ॥१४८॥

९. पौरुहन्मनम् ॥ पुरुहन्मा वैखानसः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

अभिसोऽ३मासआयवाः ॥ पावन्तेम । दियाम्माऽ१दाऽ२म् । मादाऽ२म् । सामुद्रस्या । धाइ । विष्टपाऽ३इ (द्विः) । मानीषाऽ२३४इणाः ॥ मात्सरासो । मादच्यूऽ२३४ताः ॥ मदाऽ५च्युताः ॥ श्रीः ॥ मत्सराऽ३सोम-दच्युताः ॥ मात्सरासः । मदाच्यूऽ१ताऽ२ः । च्यूताऽ२ः । तारत्समु । द्राम् । पवमाऽ३ (द्विः) । बाऊर्माऽ२३४इणा ॥ राजादेवाः । आतम्बृ-

ऽ२३४हात् ॥ ऋताऽ५म्बृहात् ॥ श्रीः ॥ राजादाऽ३इवऋतम्बृहात् ॥ राजा-देवः। ऋताम्बृऽ१हाऽ२त्। बृहाऽ२त्। आर्षामित्र। स्या। वरुणाऽ३(द्विः)। स्याधर्माऽ२३४णा॥ प्राहिन्वानाः। आर्तम्बृऽ२३४हात् ॥ ऋताऽ५म्बृहात्। होऽ५इ ॥डा॥ दी. १५. उत्. ३. मा. ३१. ब. ॥१४९॥

१०. द्वैगतम्। द्विगद्भार्गवः। बृहती। पवमानस्सोमः॥

अभिसोऽ३मासआयवाः ॥ पावन्तेम। दियाम्माऽ१दाऽ२म्। समूऽ३। हौऽ३होऽ३वा। द्रस्याधिविष्टपेमानीऽ१षिणाऽ२ः ॥ मत्साऽ२३॥ राऽ२साऽ२३४औहोवा॥ एऽ३। मदाऽ२च्युताऽ२३४५ः ॥श्रीः॥ मत्सराऽ३-सोमदच्युताः॥ मात्सरासः। मदाच्यूऽ१ताऽ२ः। तराऽ३त्। हौऽ३हो-ऽ३वा। समुद्रम्पवमानाऊऽ१र्मिणाऽ२ ॥ राजाऽ२३ ॥ दाऽ२इवाऽ२३४-औहोवा॥ एऽ३। ऋताऽ२म्बृहाऽ२३४५त्॥ श्रीः॥ राजादाऽ३इवऋत-म्बृहात्॥ राजादेवः। ऋताम्बृऽ१हाऽ२त्। अर्षाऽ३। हौऽ३होऽ३वा। मित्रस्यवरुणस्याधर्माणाऽ२ ॥ प्रहाऽ२३इ॥ न्वाऽ२नाऽ२३४औहोवा॥ एऽ३। ऋताऽ२म्बृहाऽ२३४५त्॥ दी. १९. उत्. ३. मा. २२. दा. ॥१५०॥

११. हारायणम्॥ इन्द्रः। बृहती। पवमानस्सोमः॥

अभिसोमौहोऽ२इसआयवाः॥ पावन्तेमद्यंमदम्। समूद्राऽ३स्या। धिविष्टपाइ। मनाऽ३हाइ। षाइणाऽ२ः। मत्सरासोमदोवाऽ३ओऽ२३४वा। च्यूऽ५तोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ मत्सरासौहोऽ२इमदच्युताः॥ मात्सरासोमदच्युतः। तरात्साऽ३मू॥ द्रम्पवमा। नऊऽ३हा॥ माइणाऽ२॥ राजादेवऋतोवा-ऽ३ओऽ२३४वा। बृऽ५होऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ राजादेवौहोऽ२ऋतम्बृहात्॥ राजादेवऋतम्बृहत्। अर्षामाऽ३इत्रा। स्यवरुणा। स्यधाऽ३हा॥ माणाऽ२॥ प्रहिन्वानऋतोवाऽ३ओऽ२३४वा। बृऽ५होऽ६"हाइ॥ दी. २०. उत्. ना. मा. २६. वू. ॥१५१॥

१७८. कविर्भार्गवः । जगती । पवमानः सोमः ॥

५७८. धर्त्ता दिवᳪं पवते कृत्व्यो रसो दक्षो देवानामनुमाद्यो नृभिः ।
हरिस्सृजानो अत्यो न सत्वभिर्वृथा पाजाᳪंसि कृणुषे नदीष्वा ॥१॥

---

१७८. धर्त्ता । दिवः । पवते । कृत्व्यः । रसः । दक्षः । देवानाम् । अनुमाद्यः । अनु । माद्यः । नृभिः । हरिः । सृजानः । अत्यः । न । सत्वभिः । वृथा । पाजाᳪंसि ।

---

१२. अच्छिद्रम् ॥ विश्वामित्रः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

अभिसोमा ॥ सआऽ३१उवाऽ२३ । याऽ२३४वाः । पवन्तेमदियं- मदाऽ२३४५म् ॥ पवन्तेमा ॥ दियाऽ३१उवाऽ२३ । माऽ२३४दाम् । समुद्रस्याधिविष्टपेमनीषिणाऽ२३४५ः ॥ समुद्रस्या ॥ धिवि । ष्टा । पेमना- ऽ३१उवाऽ२३इ । षीऽ२३४णाः । मत्सरासोमदच्युताऽ२३४५ः ॥ मत्स- रासाः ॥ मदाऽ३१उवाऽ२३ । च्यूऽ२३४ताः ॥ श्रीः ॥ मत्सरासाः । मदाऽ३१उवाऽ२३ । च्यूऽ२३४ताः । मत्सरासोमदच्युताऽ२३४५ः ॥ मत्सरासाः ॥ मदाऽ३१उवाऽ२३ । च्यूऽ२३४ताः । तरत्समुद्रम्पवमान- ऊर्मिणाऽ२३४५ ॥ तरत्समू ॥ द्रम्पव । मा । नऊऽ३आउवाऽ२३ । मीऽ२३४णा । राजादेवऋतम्बृहाऽ१त् ॥ राजादेवाः ॥ ऋताऽ३१उवाऽ२३ ॥ बृऽ२३४हात् । श्रीः ॥ राजादेवाः ॥ ऋताऽ३१उवाऽ२३ । बृऽ२३४हात् । राजादेवऋतम्बृहाऽ१त् ॥ राजादेवाः ॥ ऋताऽ३१उवाऽ२३ । बृऽ२३४- हात् । अर्षामित्रस्यवरुणस्यधर्मणाऽ२३४५ ॥ अर्षामित्रा ॥ स्यवरु । णा । स्यधाऽ३१उवाऽ२३ । माऽ२३४णा । प्रहिन्वानऋतम्बृहाऽ१त् ॥ प्रहिन्वानाः ॥ ऋताऽ३१उवा२३ ॥ बृऽ२३४हात् ॥

दी. ३५. उत्. ४. मा. ४४. भी. ॥१५२॥

१३. बार्हदुक्थम् । बृहदुक्थो वाम्नेयः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

प्रहिन्वानऋ । ताऽ२म्बृहात् ॥ प्रहिन्वानऋतम्बृऽ२३हात् । नृभि-

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २क १ २ ३ १ २र
५७९. शूरो न धत्त आयुधा गभस्त्योः स्व३स्सिषासन्रथिरो गविष्टिषु ।
१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
इन्द्रस्य शुष्ममीरयन्नपस्युभिरिन्दुर्हिन्वानो अज्यते मनीषिभिः ॥२॥
१ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
५८०. इन्द्रस्य सोम पवमान ऊर्मिणा तविष्यमाणो जठरेष्वा विश ।
१ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २
प्र न ँपिन्व विद्युदभ्रेव रोदसी धिया नो वाजाँ उप माहि शश्वतः ॥३॥

धा. २७. उ. १. स्व. २. चा. ॥१२॥

सप्तमः खण्डः ॥

---

३ १ २ १ २र ३ १ २र १ २र १ २
कृणुषे । नदीषु । आ ॥ शूरः । न । धत्ते । आयुधा । गभस्त्योः । स्वऽ३रिति ।
१ २र ३ २ १ २र ३ १ २र १ २र ३ १ २
सिषासन् । रथिरः । गविष्टिषु । गो । इष्टिषु । इन्द्रस्य । शुष्मम् । ईरयन् ।
३ १ २ १ २र ३ २ ३ १ २ १ २र ३
अपस्युभिः । इन्दुः । हिन्वानः । अज्यते । मनीषिभिः ॥ इन्द्रस्य । सोम ।
१ २र ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २ ३
पवमानः । ऊर्मिणा । तविष्यमाणः । जठरेषु । आ । विश । प्र । नः । पिन्व ।
२ ३ २ ३ २ ३ १ २र ३ १ २ ३ २ ३ १ २र १ २र
विद्युत् । वि । द्युत् । अभ्रा । इव । रोदसी इति । धिया । नः । वाजान् । उप ।
३ १ २र
माहि । शश्वतः ।

---

१ अ २ २ २ १
येमाऽ२ । णोहर्यतोऽ२ । विचक्षणाः ॥ राजादाऽ२३इवाः ॥ समुद्राऽ२३-
२ १
याऽ३४३ः । ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥　　दी. ४. उत्. २. मा. ९. थो. ॥१५३॥

१४. उद्वद्भार्गवम् ॥ भृगुः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

२ र १ २ १ २र १र २ र
धर्तादाइवाऽ२३ः । पवताइकाऽ२३ । त्वीयोरसाः ॥ दक्षो-
१ २र १ २र १र २ १
दाइवाऽ२३ । नामनूमाऽ२३ । दीयोनृभाइः ॥ हरिस्साजोऽ२३ ।
२र १ २र १ २ र १ २ १
नोअताइयोऽ२३ । नासत्वमाइः ॥ वृथापाजाऽ२३ । सिकृणूषाऽ२३इ ।
२र १र २ २र र १ २ र १ २र १
नादीषुवाऽ३१उ ॥श्रीः॥ शूरोनाधाऽ२३ । तआयुधाऽ२३ । गाभस्तियोः ॥
२ १ २ १ २र १ २ १
सुवस्साइषाऽ२३ । सन्रथाइरोऽ२३ । गाविष्टिषू ॥ इन्द्रस्याशूऽ२३ ।
२ र १ २र १ २ १ २र १
ष्ममीरायाऽ२३न् । आपस्युभाइः ॥ इन्दुर्हाइन्वाऽ२३ । नोअज्याताऽ२३इ ।
२र १र २ १ २ १ २र १र
मानीषिभाऽ३१उ ॥श्रीः॥ इन्द्रस्यासोऽ२३ । मपवामाऽ२३ । नाऊर्मिणा ॥
२ १ २र १ २र १र २ १
तविष्यामाऽ२३ । णोजठाराऽ२३इ । षूआविशा ॥ प्रन ँपाइन्वाऽ२३ ।

१७९. देवातिथिः काण्वः । बृहतीसतोबृहत्यौ । इन्द्रः ॥

५८१. यदिन्द्र प्रागपागुदङ्न्यग्वा हूयसे नृभिः ।
सिमा पुरू नृषूतो अस्यानवेऽसि प्रशर्ध तुर्वशे ॥१॥

५८२. यद्वा रुमे रुशमे श्यावके कृप इन्द्र मादयसे सचा ।
कण्वासस्त्वा स्तोमेभिर्ब्रह्मवाहस इन्द्रा यच्छन्त्या गहि ॥२॥

धा. ११. उ. १. स्व. ३. कि. ॥१३॥

---

१७९. यत् । इन्द्र । प्राक् । अपाक् । अप । अक् । उदक् । उत् । अक् । न्यक् । नि । अक् । वा । हूयसे । नृभिः । सिम । पुरु । नृषूतः । नृ । सूतः । असि । आनवे । असि । प्रशर्द्ध । प्र । शर्ध । तुर्वशे ॥ यत् । वा । रुमे । रुशमे । श्यावके । कृपे । इन्द्र । मादयसे । सचा । कण्वासः । त्वा । स्तोमेभिः । ब्रह्म-वाहसः । ब्रह्म । वाहसः । इन्द्र । आ । यच्छन्ति । आ । गहि ॥

विद्युदाभ्रेऽ२३ । वारोदसाइ ॥ धियानोवाऽ२३ । जाः३उपामाऽ२३ । हीशश्वताऽ३१उ"वाऽ२३४५ ॥ दी. ३२. उत्. ३६. मा. ३१. च. ॥१५४॥

१५. नैपातिथम् । निपातिथिः । बृहती । इन्द्रः ॥

यदिन्द्रप्रागपागुदाऽ३गे ॥ नायग्वाहू । यसाइनृभीऽ३ः । हा । औहोऽ२३४हा । सिमाऽ२पुरूनृषूतोअ । सियानवेऽ२३ । हा । औहो-ऽ२३४हा ॥ असाइप्राशाऽ३ । हा । औहोऽ२३४हा ॥ घाऽ२तूऽ२३४-औहोवा ॥ वीऽ२३४शे ॥ श्रीः ॥ असिप्रशर्द्धतुर्वशाऽ३ए ॥ आसिप्रश । घतूर्वशोऽ३ । हा । औहोऽ२३४हा । यद्वाऽ२रुमेरुशमेश्या । वकाइकृपा-ऽ२३ । हा । औहोऽ२३४हा ॥ इन्द्रामादाऽ३ । हा । औहोऽ२३४हा ॥ याऽ२साऽ२३४औहोवा ॥ साऽ२३४चा ॥ श्रीः ॥ इन्द्रमादयसेसचाऽ३ए ॥ आइन्द्रमाद । यसाइसचाऽ३ । हा । औहोऽ२३४हा । कण्वाऽ२सस्त्वा-

१८०. भर्गः प्रगाथः। बृहतीसतोबृहत्यौ। इन्द्रः॥

५८३. उभयꣳशृणवच्च न इन्द्रो अर्वागिदं वचः।
सत्राच्या मघवान्त्सोमपीतये धिया शविष्ठ आ गमत्॥१॥

५८४. तꣳहि स्वराजं वृषभन्तमोजसा धिषणे निष्टतक्षतुः।
उतोपमानां प्रथमो नि षीदसि सोमकामꣳहि ते मनः॥२॥

धा. १७. उ. १. स्व. ४. ची. ॥१४॥

अष्टमः खण्डः॥

---

१८०. उभयम्। शृणवत्। च। नः। इन्द्रः। अर्वाक्। इदम्। वचः। सत्राच्या। सत्रा। च्या। मघवान्। सोमपीतये। सोम। पीतये। धिया। शविष्ठः। आ। गमत्॥ तम्। हि। स्वराजम्। स्व। राजम्। वृषभम्। तम्। ओजसा। धिषणे इति। निष्टतक्षतुः। निः। ततक्षतुः। उत। उपमानाम्। उप। मानाम्। प्रथमः। नि। सीदसि। सोमकामम्। सोम। कामम्। हि। ते। मनः॥

स्तोमेभिर्न्रे। ह्मवाहसाऽ२३ः। हा। औहोऽ२३४हा॥ इन्द्रायाच्छाऽ३। हा। औहोऽ२३४हा॥ ताऽ२आऽ२३४औहोवा॥ गाऽ२३४ही॥

दी. ३१. उत्. ६. मा. १४. की. ॥१५५॥

१६. वैयश्वम्॥ व्यश्वो आङ्गिरसः। बृहती। इन्द्रः॥

उभयꣳशृणवच्चनाऽ३ए॥ आइन्द्रोऽ२अर्वागिदंवचाऽ२३ः। होवाऽ३हाइ। सत्राचियामघवाऽ२न्। सो। मापाऽ३हाइ। ताऽ२३४याइ॥ धियाशविष्ठआऽ२३होइ॥ गमात्। औऽ२३होवा॥ श्रीः॥ धियाशविष्ठआगमाऽ३दे॥ धायाऽ२शविष्ठआगमाऽ२३त्। होवाऽ३हाइ। तꣳहिस्वराजाऽ२म्बृषभाम्। तामोऽ३हाइ। जाऽ२३४सा॥ धिषणेनिष्टताऽ२३होइ॥

१८१. निध्रुविः काश्यपः। गायत्री। पवमानः सोमः॥

५८५. पवस्व देव आयुषगिन्द्रं गच्छतु ते मदः। वायुमा रोह धर्मणा ॥१॥

५८६. पवमान नि तोशसे रयिꣳसोम श्रवाय्यम्। इन्दो समुद्रमा विश ॥२॥

५८७. अपघ्नन्पवसे मृधꣳ(क्रतुवित्सोम मत्सरः। नुदस्वादेवयुञ्जनम्) ॥३॥

धा. १४. उ. न. स्व. ३. लि. (धा. १९. उ. न. स्व. ४. ली.) ॥१५॥

---

१८१. पवस्व। देवः। आयुषक्। आयु। सक्। इन्द्रम्। गच्छतु। ते। मदः। वायुम्। आ। रोह। धर्मणा। पवमान। नि। तोशसे। रयिम्। सोम। श्रवाय्यम्। इन्दो। समुद्रम्। सम्। उद्रम्। आ। विश॥ अपघ्नन्। अप। घ्नन्। पवसे। मृधः। क्रतुवित्। क्रतु। वित्। सोम। मत्सरः। नुदस्व। अदेवयुम्। अ। देवयुम्। जनम्॥

क्षतूः। औऽ२३होवा॥ श्रीः॥ धिषणेनिष्ठतक्षतूऽ३रे॥ धाइषाऽ२णेनिष्ठत-क्षतूऽ२३ः। होवाऽ३हाइ। उतोपमानाऽ२म्प्रथमो। नाइषाऽ३हाइ। दाऽ२३४साइ॥ सोमकामꣳहिताऽ२३इहोइ॥ मना। औऽ३होवा। होऽ५इ ॥डा॥

दी. १५. उत्. ६. मा. २८. पै. ॥१५६॥

१७. सुरूपाद्यम्॥ सुरूपः। गायत्री। पवमानस्सोमः॥

पवस्वदाऽ२इ। इयाऽ२इया॥ वआयूषाऽ२क्। इन्द्रङ्गच्छाऽ२। इयाऽ२इया। तुतेमादाऽ२ः॥ वायुमारोऽ२। इयाऽ२इया॥ हधर्माऽ२३-णाऽ३४३॥ श्रीः॥ पवमानाऽ२। इयाऽ२इया॥ नितोशासाऽ२इ। रयिꣳसोमाऽ२। इयाऽ२इया। श्रवाआयाऽ२म्॥ इन्दोसमूऽ२। इयाऽ२-इया॥ द्रमावाऽ२३इशाऽ३४३॥ श्रीः॥ अपघ्नन्पाऽ२। इयाऽ२इया॥ वसेमार्धाऽ२ः। क्रतुवित्सोऽ२। इयाऽ२इया। ममत्साराऽ२ः॥ नुदस्वा-दाऽ२इ। इयाऽ२इया॥ वयुञ्जाऽ२३नाऽ३४३म्। ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. १२. उत्. १८. मा. २२. जा. ॥१५७॥

१८. भासम् ॥ अत्रिः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

पव । स्वाऽ३दाइ । वाः । ईया ॥ आयूऽ१षाऽ२क् । आइन्द्र-
ङ्गच्छ । तु । तौऽ३हो । वाहाइ । मदाऽ२ः ॥ वायूऽ२३म् ॥ आऽ२रो-
२३४औहोवा ॥ हधर्मणाऽ१ ॥ श्रीः ॥ पव । माऽ३ना । नाइ । ईया ॥
तोशाऽ१साऽ२इ । रायि९सोम । श्र । वौऽ३हो । वाहाइ । इयाऽ२म् ॥
इन्दोऽ२३ ॥ साऽ२मूऽ२३४औहोवा ॥ द्रमाविशाऽ१ ॥ श्रीः ॥ अप ।
घ्नाऽ३न्पा । वा । ईया ॥ साइमाऽ१घाऽ२ः । क्रातुवित्सो । म ।
मौऽ३हो । वाहा । त्सराऽ२ः ॥ नुदाऽ२३ । स्वाऽ२दाऽ२३४औहोवा ॥
वयुञ्जनाऽ१म् ॥   दी. १६. उत्. ना. मा. १८. है. ॥१५८॥

१९. काक्षीवतम् ॥ कक्षीवानौशिजः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

पवस्वाऽ२देवआयुषाक् ॥ इन्द्राङ्गच्छ । तुतेमदाऽ२ः । ओऽ३४ ।
हाहोइ ॥ वायूमाऽ२३रो ॥ हधौहोइ । औहोऽ२३४वा । माऽ५णोऽ६-"
हाइ ॥ श्रीः ॥ पवमाऽ३ननितोशसाइ ॥ रयाइ९सोम । श्रवायियाऽ३म् ।
ओऽ३४ । हाहोइ ॥ इन्दोसाऽ२३मू ॥ द्रमौहोइ । औहोऽ२३४वा ।
वाऽ५इशोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ अपघ्नाऽ३न्पवसेमृधाः ॥ क्रतूवित्सो ।
ममत्सराऽ३ः । ओऽ३४ । हाहोइ ॥ नुदास्वाऽ२३दाइ ॥ वयौहोइ ।
औहोऽ२३४वा । जाऽ५नोऽ६"हाइ ॥   दी. १८. उत्. ६. मा. १९. टो. ॥१५९॥

२०. वासिष्ठमासितम् ॥ असितो देवलः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

पवस्वदेवआ । इयाऽ३४३ईऽ३४या ॥ युषागिन्द्रङ्गच्छतुतौऽ२ ।
हौऽ२ । हुवाऽ२इ । मादाऽ२ः ॥ वायूऽ३५होइ । आरोऽ३हो ॥ हधर्मा-
ऽ२३णाऽ३४३ ॥श्रीः॥ पवमाननितो । इयाऽ३४३ईऽ३४या ॥ शसाइरयि-
९सोमश्रवौऽ२ । हौऽ२ । हुवाऽ२इ । आयाऽ२म् ॥ इन्दोऽ३होइ ।

समूऽ३हो ॥ द्रमावाऽ२३इशाऽ३४३ ॥ श्रीः ॥ अपघ्नन्पवसे । इयाऽ३४३-
ईऽ३४या ॥ मृधाऽक्रतुवित्सोममौऽ२ । हौऽ२ । हुवाऽ२इ । त्साराऽ२ः ॥
नुदाऽ३होइ । स्वादाऽ३हो ॥ वयुक्षाऽ२३नाऽ३४३म् । ओऽ२३४५इ ॥डा॥
दी. ११. उत्. ३. मा. १७. गे. १६०

इति चतुर्थः प्रपाठकः ॥
अष्टमो विंशः ॥

१. [1]ऐषिरम् ॥ वायुः । ककुप् । पवमानस्सोमः ॥

अभिद्युम्नम्बृहद्याऽ३शाः ॥ आइषस्पते । दाइदीऽ१हाइदेऽ२ ।
वादाऽ१इवायूऽ२म् ॥ वाइकोऽ१शाम्माऽ२३ ॥ ध्यमोवा । यूऽ५वोऽ६"हाइ ॥
श्रीः ॥ विकोशम्मध्यमंयूऽ३वा ॥ आवच्यस्व । सुदक्षाचाऽ२ ।
मूवोऽ१स्सृताऽ२ः ॥ वाइशाऽ१म्वाह्वाऽ२३इः ॥ नवोवा । श्पाऽ५तो-
ऽ६''हाइ ॥ श्रीः ॥ विशाम्वह्निर्नविश्पाऽ३तीः ॥ वार्ष्टिन्दिवः ।
पावस्वारीऽ२ । ताइमाऽ१पाऽ२ः ॥ जाइन्वाऽ१न्गावाऽ२३इ ॥ ष्टयोवा ।
घाऽ५योऽ६''हाइ । दी. ३. उत्. ना. मा. २०. रौ. ॥१६१॥

२. [2]त्रैतम् ॥ त्रितः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

प्राणाशिशुर्महाइनाम् ॥ हिन्वन्नृतस्यदीधिताइम् ॥ विश्वापरिप्रिया-
ऽ३भूवोऽ२३४हाइ ॥ आऽ२धाऽ२३४औहोवा ॥ एऽ३ । द्विताऽ२३४५ ॥
श्रीः ॥ उपत्रितस्यपाषायोः ॥ अभक्तयद्गुहापदाम् ॥ यज्ञस्यसप्तधाऽ३माभो-
ऽ२३४हाइ ॥ आऽ२धाऽ२३४औहोवा ॥ एऽ३ । प्रियाऽ२३४५म् ॥
श्रीः ॥ त्रीणित्रितस्यधाराया ॥ पृष्ठेष्वैरयद्रयाइम् ॥ मिमीतेअस्ययोऽ३-
जानोऽ२३४हाइ ॥ वाऽ२इसूऽ२३४औहोवा ॥ एऽ३ । क्रतूऽ२३४५ः ॥
दी. २१. उत्. ३. मा. १८. गै. ॥१६२॥

---

[1] द्वाविंशत्युत्तरशततमे सूक्ते गीयते ।
[2] त्रयोविंशत्युत्तरशततमे सूक्ते गीयते ।

१८२. अम्बरीषो वार्षागिरः ऋजिश्वा भारद्वाजश्च । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

५८८. अभी नो वाजसातमꣳ रयिमर्ष शतस्पृहम् ।
इन्दो सहस्रभर्णसन्तुविद्युम्नं विभासहम् ॥१॥

५८९. वयन्ते अस्य राधसो वसोर्वसो पुरुस्पृहः ।
नि नेदिष्ठतमा इषस्याम सुम्ने ते अध्रिगो ॥२॥

५९०. परि स्य स्वानो अक्षरदिन्दुरव्ये मदच्युतः ।
धारा य ऊर्ध्वो अध्वरे भ्राजा न याति गव्ययुः ॥३॥

धा. १४. उ. न. स्व. ४. ली. (धा. २३. उ. न. स्व. ४. री.) ॥१६॥

---

१८२. अभि । नः । वाजसातमम् । वाज । सातमम् । रयिम् । अर्ष । शतस्पृहम् । शत । स्पृहम् । इन्दो । सहस्रभर्णसम् । सहस्र । भर्णसम् । तुविद्युम्नम् । तुवि । द्युम्नम् । विभासहम् । विभा । सहम् ॥ वयम् । ते । अस्य । राधसः । वसोः । वसो । पुरुस्पृहः । पुरु । स्पृहः । नि । नेदिष्ठतमाः । इषः । स्याम । सुम्ने । ते । अध्रिगो । अध्रि । गो ॥ परि । स्यः । स्वानः । अक्षरत् । इन्दुः । अव्ये । मदच्युतः । मद । च्युतः । धारा । यः । ऊर्ध्वः । अध्वरे । भ्राजा । न । याति । गव्ययुः ॥

---

३. गौरीवितम् ॥ गौरीवितिः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

अभी । नोवाऽ३ । जसातमाम् ॥ रयिमर्षशतस्पृहाऽ२३म् । आइन्दोसहाऽ३१२३ । स्रभाऽ५र्णसाम् ॥ तूविद्युम्नाऽ३१२३म् ॥ विभोवा । साऽ५ह्रोऽ"६हाइ ॥ श्रीः ॥ वयम् । तेआऽ३ । स्यराधसाः ॥ वसोर्वसो-पुरुस्पृहाऽ२३ः । नाइनेदिष्ठाऽ३१२३ । तमाऽ५इषाः ॥ स्यामसुम्ना-ऽ३१२३इ ॥ तआेवा । ध्राऽ५इगोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ परि । स्यस्वाऽ३ । नोअक्षरात् ॥ इन्दुरव्येमदच्युताऽ२३ः । धारायऊऽ३१२३ । ध्वोआऽ५-ध्वराइ ॥ भ्राजानयाऽ३१२३ ॥ तिगोवा । व्याऽ५योऽ६"हाइ ॥

दी. १४. उत्. न. मा. २४. ली. ॥१६३॥

४. ऐडं कौत्सम् ॥ कुत्सः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

अभीहीनोऽ२३ । वाजसातमीया ॥ रयिमर्षशतस्पृहम् । आइन्दो-
सह । स्रभर्णाऽ२३साम् ॥ तूवाऽ३हाइ । घूम्नाऽ३४हाइ ॥ विभासा-
ऽ२३हाऽ३४३म् ॥ श्रीः ॥ वय४हीतेऽ२३ । अस्यराघसईया ॥ वसोर्वसो-
पुरुस्पृहः । नाइनेदिष्ठ । तमाआऽ२३इषाः ॥ स्यामाऽ३हाइ । सूम्नाऽ३-
इहाइ ॥ तेअघ्राऽ२३इगाऽ३४३उ ॥ श्रीः ॥ परीहिस्या२३ः । स्वानो-
अक्षरदीया ॥ इन्दुरव्येमदच्युतः । धारायऊ । र्ध्वोअध्वाऽ२३राइ ॥ आजा-
ऽ३हा । नायाऽ३हा ॥ तिगव्याऽ२३यूऽ३४३ः । ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. २०. उत् . ७. मा. २६. फू. ॥१६४॥

५. पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम् ॥ इन्द्रः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ।

अभीनोवाजसातमाम् ॥ रयिमर्षशतस्पृऽ२३हाम् । इन्दोसहस्र-
भर्णाऽ२३साम् ॥ तुवाइद्युऽ२३म्नाऽ३म् ॥ वाऽ२इ । भासाऽ३४औहोवा ॥
हाऽ२३४५म् ॥ श्रीः ॥ वयन्तेअस्यराघसाः ॥ वसोर्वसोपुरुस्पृऽ२३हाः ।
निनेदिष्ठतमाआऽ२३इषाः ॥ स्यामसूऽ२३म्नाऽ३इ ॥ तेऽ२ । अघ्राऽ३४-
औहोवा ॥ गाऽ२३४५उ ॥ श्रीः ॥ परिस्यस्वानोअक्षरात् ॥ इन्दुरव्ये-
मदच्यूऽ२३ताः । धारायऊर्ध्वोअध्वाऽ२३राइ ॥ आजानाऽ२३याऽ३ ॥
ताऽ२इ । गव्याऽ३४ओहोवा ॥ यूऽ२३४५ः ॥

दी. २८. उत् . ५. मा. २६. ग्रू. ॥१६५॥

६. क्रौञ्चाद्यम् ॥ क्रुङ् । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

अभीनोवौहो । जासातमाम् ॥ रयिमर्षाऽ३ । शाताऽ३स्पृऽ६हा-
ऽ६५६म् ॥ इन्दोसहौहो । स्राभर्णसाम् ॥ तुविद्युम्नाऽ३म् । वाइभाऽ३सा-
ऽ५"हाऽ६५६म् ॥ श्रीः ॥ वयन्तऔहो । स्याराघसाः ॥ वसोर्वसाऽ३उ ।
पूरूऽ३स्पृऽ५हाऽ६५६ः ॥ निनेदिष्ठौहो । तामाइषाः ॥ स्यामसुम्नाऽ३इ ।

तेआऽ३धाऽ५इ"गाऽ६५६उ ॥ श्रीः ॥ परिस्यस्वौहो । नोअक्षरात् ॥ इन्दु-
ख्याऽ३इ । मादाऽ३च्यूऽ५ताऽ६५६ः ॥ धारायऔहो । ध्वोअध्वराइ ॥
आजानयाऽ३ । ताइगाऽ३व्याऽ५"यूऽ६५६ः ॥

दी. २५. उत्. १२. मा. २५. फु. ॥१६६॥

७. रयिष्ठम् ॥ इन्द्रः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

अभीनोवा ॥ जसाताऽ३माम् । औऽ३होऽ३वा । रयिमर्षशत-
स्पृहाऽ२३४५म् ॥ रयिमर्षा ॥ शतास्पृऽ३हाम् । औऽ३होऽ३वा । इन्दो-
सहस्रभर्णसाऽ२३४५म् । इन्दोसहा ॥ स्रभार्णाऽ३साम् । औऽ३होऽ३वा ।
तुविद्युम्नंविभासहाऽ२३४५म् ॥ तुविद्युम्नाम् ॥ विभासाऽ३हाम् । औऽ३-
होऽ३वा । ॥ श्रीः ॥ वयन्तेआ ॥ स्यराधाऽ३साः । औऽ३होऽ३वा ।
वसोर्वसोपुरुस्पृहाऽ२३४५ः । वसोर्वसाउ ॥ पुरूस्पृऽ३हाः । औऽ३होऽ३वा ।
निनेदिष्ठतमाइषाऽ१ः ॥ निनेदिष्ठा ॥ तमाआऽ३इषाः । औऽ३होऽ३वा ।
स्यामसुम्नेतेअध्रिगाऽ२३४५उ ॥ स्यामसुम्नाइ । तेआध्राऽ३इगा ॥ औऽ३-
होऽ३वा ॥ श्रीः ॥ परिस्यस्वा ॥ नोआक्षाऽ३रात् । औऽ३होऽ३वा ।
इन्दुरव्येमदच्युताऽ२३४५ः ॥ इन्दुरव्याइ ॥ मदाच्यूऽ३ताः । औऽ३होऽ३वा ।
धारायऊध्वोअध्वराऽ१इ ॥ धारायऊ ॥ ध्वोआध्वाऽ३राइ । औऽ३होऽ३वा ।
आजानयातिगव्ययूऽ१ः ॥ आजानया ॥ तिगाव्याऽ३यूः । औऽ३होऽ३वा ।
(द्विः) ईऽ३या । ईऽ३याऽ३४ । हा । हाउवाऽ३ ॥ ऊऽ३२३४पा ॥

दी. ३१. उत्. १५. मा. ३७. डे. ॥१६७॥

८. औदलम् ॥ उदलो वैश्वामित्रः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

अभीनोवा ॥ जासाऽ२तमाम् । रयिमर्षाऽ३ । शातस्पृऽ२३४हाम् ॥
इन्दोसहा । स्राभाऽ२र्णसाम् । तुवाइद्यूऽ२३म्नाऽ३म् । वाऽ२३इभाऽ३ ।
साऽ३४५होऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ वयन्तेआ ॥ स्याराऽ२धसाः । वसोर्वसाऽ२३उ ।

१८३. अग्नयो धिष्ण्या ऐश्वराः। [1]अक्षरपङ्क्तिः। पवमानः सोमः॥

५९१. पवस्व सोम महान्त्समुद्र ऽपिता देवानां विश्वाभि धाम ॥१॥

५९२. शुक्र ऽपवस्व देवेभ्यस्सोम दिवे पृथिव्यै शश्च प्रजाभ्यः ॥२॥

५९३. दिवो धर्तासि शुक्र ऽपीयूषस्सत्ये विधर्मन्वाजी पवस्व ॥३॥

धा. ११. उ. न. स्व. ३. हि. ॥१८॥

नवमः खण्डः॥

---

१८३. पवस्व। सोम। महान्। समुद्रः। सम्। उद्रः। पिता। देवानाम्। विश्वा। अभि। धाम। शुक्रः। पवस्व। देवेभ्यः। सोम। दिवे। पृथिव्यै। शम्। च। प्रजाभ्यः। प्र। जाभ्यः॥ दिवः। धर्ता। असि। शुक्रः। पीयूषः। सत्ये। विधर्मन्। वि। धर्मन्। वाजी। पवस्व॥

पूरुस्पृऽ२३४हाः। निनेदिष्ठा॥ तामाऽ२इषाः। स्यामसूऽ२३म्नाऽ३इ। तेऽ२३आऽ३। घ्राऽ३४५इगोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ परिस्यस्वा॥ नोआऽ२-क्षरात्। इन्दुरव्याऽ३इ। मादच्यूऽ२३४ताः॥ धारायऊ॥ ध्वोआऽ२-ध्वराइ। आजानाऽ२३याऽ३। ताऽ२३इगाऽ३। व्याऽ३४५योऽ६"हाइ॥

दी. ११. उत्. ६. मा. २६. कू. ॥१६८॥

९. धर्म॥ प्रजापतिः। [2]अक्षरपङ्क्तिः। पवमानस्सोमः॥

औहोऽ३वा (द्विः)। औहोऽ२वाऽ२३४औहोऽ६वा। पवस्वसोम-महान्त्समुद्राऽ१ः॥ पितादेऽ२वानाऽ२म्विश्वाभिधामाऽ२३४५॥ श्रीः॥ शुक्र ऽपवस्वदेवेभ्यस्सोमाऽ२३४५॥ दिवेपृथिव्यैशश्चप्रजाभ्याऽ२३४५ः॥ श्रीः॥ दिवोधर्तासिशुक्र ऽपीयूषाऽ२३४५ः॥ सत्येविधर्मन्वाजीपवस्वा-ऽ२३४५॥ श्रीः॥ पवस्वसोमाऽ२३४५॥ महान्त्समुद्राऽ१ः॥ पितादेऽ२-वानाऽ२३४५म्॥ विश्वाभिधामाऽ२३४५॥श्रीः॥ शुक्र ऽपवस्वाऽ२३४५॥

---

[1] द्विपदाविराट् इति ऋग्वेदे। [2] पङ्क्तिरिति ग्रामेगेयगाने।

१८४. उशानाऽऽकाव्यः । गायत्री । अग्निः ॥

५६४. प्रेष्ठं वो अतिथिꣳस्तुषे मित्रमिव प्रियम् । अग्ने रथन्न वेद्यम् ॥१॥

५६५. कविमिव प्रशꣳस्यं यं देवास इति द्विता । नि मर्त्येष्वादधुः ॥२॥

५६६. त्वं यविष्ठ दाशुषो नॄꣳ पाहि शृणुही गिरः । रक्षा तोकमुत त्मना ॥३॥

धा. १२. उ. न. स्व. ४. यी. ॥१८॥

---

१८४. प्रेष्ठम् । वः । अतिथिम् । स्तुषे । मित्रम् । मि । त्रम् । इव । प्रियम् । अग्ने । रथम् । न । वेद्यम् ॥ कविम् । इव । प्रशꣳस्यम् । प्र । शꣳस्यम् ।

देवेभ्यस्सोमाऽ२३४५ ॥ दिवेपृथिव्याऽ१इ ॥ शञ्चप्रजाभ्याऽ२३४५ः ॥श्रीः॥ दिवोधर्त्तासीऽ२३४५ ॥ शुक्रꣳपीयूषाऽ२३४५ः ॥ सत्येविधर्माऽ१न् ॥ वाजीपवस्वाऽ२३४५ ॥ औहोऽ३वा (द्विः) । औहोऽ२वाऽ२३४औहोऽ६वा ॥ एऽ३ । धर्माऽ२३४५ ॥

दी. ४५. उत्. १६. मा. ११. प. ॥१६९॥

१०. विशोविशीयम् ॥ अग्निः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

[1]हिन्वाहुम्स्थिताऽ३इस्व ॥ राऽ३मूस्राऽ३याः । स्वसारः । जामाऽ२३याः । हुम्माइ । पाऽ३ताऽ३इम् । माऽ२३४हाꣳहाइ ॥ ओ । हुवाइ । ईऽ२३४न्दूम् ॥ हुम्माइ । माऽ३हीऽ३ । यूऽ२३४वाः । एहियाऽ६हा ॥ श्रीः ॥ पवाहुम्स्थिमाऽ३ना ॥ रूऽ३चारूऽ३चा । देवदे । वाइभाऽ२३याः । हुम्माइ । स्वूऽ३ताऽ३ः । वाऽ२३४इश्वाहाइ ॥ ओ । हुवाइ । वाऽ२३४स्व ॥ हुम्मा । नीऽ३याऽ३ । वाऽ२३४इशा । एहियाऽ६हा ॥श्रीः॥ आपाहुम्स्थिवाऽ३मा ॥ नाऽ३स्वष्टूऽ३तीम् । वृष्टिन्दे । वाइभाऽ२३याः । हुम्माइ । दूऽ३वाऽ३ः । आऽ२३४इषेहाइ ॥ ओ । हुवाइ । पाऽ२३४वा ॥ हुम्मा । स्वाऽ३साऽ३म् । याऽ२३४ताम् । एहियाऽ६हा । होऽ५इ ॥डा॥

दी. १७. उत्. ना. मा. ३४. यी. ॥१७०॥

---

[1] अष्टाशीतितमे सूक्ते गीयते ।

२३

१८५. नृमेध आङ्गिरसः । उष्णिक् । इन्द्रः ॥

५९७. एन्द्र नो गधि प्रिय सत्राजिदगोह्य । गिरिर्न विश्वतऽपृथुऽपतिर्दिवः ॥
५९८. अभि हि सत्य सोमपा उभे बभूथ रोदसी ।
इन्द्रासि सुन्वतो वृधऽपतिर्दिवः ॥१॥
५९९. त्वꣳहि शश्वतीनामिन्द्र दर्त्ता पुरामसि ।
हन्ता दस्योर्मनोर्वृधऽपतिर्दिवः ॥२॥

धा. २०. उ. २. स्व. ७. फे. ॥१९॥

यम् । देवासः । इति । द्विता । नि । मर्त्येषु । आदधुः । आ । दधुः ॥ त्वम् । यविष्ठ । दाशुषः । नॄन् । पाहि । शृणुहि । गिरः । रक्ष । तोकम् । उत । त्मना ॥

१८५. आ । इन्द्र । नः । गधि । प्रिय । सत्राजित् । सत्रा । जित् । अगोह्य । अ । गोह्य । गिरिः । न । विश्वतः । पृथुः । पतिः । दिवः ॥ अभि । हि । सत्य । सोमपाः । सोम । पाः । उभे इति । बभूथ । रोदसी इति । इन्द्र ।

---

११. औशनम् ॥ उशनाः काव्यः । गायत्री । अग्निः ।

प्रेष्ठंवाः ॥ अताऽ२३इथीम् । स्तौषेमित्रम् । इवप्राऽ२३याम् ॥ अग्नाइराऽ३थाऽ३म् ॥ नावाऽ२३हाऽ३४३इ । दाऽ२३४योऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ कविमिवा ॥ प्रशꣳसाऽ२३याम् । यान्देवासः । इतिद्वाऽ२३इता ॥ निमार्तीऽ३येऽ३ ॥ षूवाऽ२३हाऽ३४३इ । दाऽ२३४घोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ तुवंयवाइ ॥ ष्ठदाशूऽ२३षाः । नॄँऽपाहिशृ । णुहीगाऽ२३इराः ॥ रक्षातो-ऽ३काऽ३म् ॥ ऊताऽ२३हाऽ३४३इ । त्माऽ२३४नोऽ६"हाइ ॥

दी. ७. उत् ५. मा. २१. व. ॥१७१॥

१२. सांवर्तम् ॥ इन्द्रः । उष्णिक् । इन्द्रः ॥

एन्द्रनोऽ२गधिप्राया ॥ सात्राजित् । अगोहायौ । होऽ३बा ॥ गिराइर्नवौ । होऽ३वा ॥ श्वताः । पाऽ२थूँऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥

१८६. जेता माधुच्छन्दसः। अनुष्टुप्। इन्द्रः॥

६००. पुरां भिन्दुर्युवा कविरमितौजा अजायत।
इन्द्रो विश्वस्य कर्मणो धर्त्ता वज्री पुरुष्टुतः॥१॥

६०१. त्वं वलस्य गोमतोऽपावरद्रिवो बिलम्।
त्वान्देवा अबिभ्युषस्तुज्यमानास आविषुः॥२॥

असि। सुन्वतः। वृधः। पतिः। दिवः॥ त्वम्। हि। शश्वतीनाम्। इन्द्र। दर्ता। पुराम्। असि। हन्ता। दस्योः। मनोः। वृधः। पतिः। दिवः॥

१८६. पुराम्। भिन्दुः। युवा। कविः। अमितौजाः। अमित। ओजाः। अजायत। इन्द्रः। विश्वस्य। कर्मणः। धर्ता। वज्री। पुरुष्टुतः। पुरु। स्तुतः॥ त्वम्। वलस्य। गोमतः। अप। अवः। अद्रिवः। अ। द्रिवः। बिलम्। त्वाम्।

अभिहिसाऽ२त्यसोमापाः॥ ऊभेबभू। थरोदासौ। होऽ३वा॥ इन्द्रासिसौ। होऽ३वा॥ न्वतः। वाऽ२र्घाऽ२३४औहोवा॥श्रीः॥ तुवꣳहिशाऽ२श्वताइ-नाम्॥ आइन्द्रदर्ता। पुरामासौ। होऽ३वा॥ हन्तादस्यौ। होऽ३वा॥ मनोः। वाऽ२र्घाऽ२३४औहोवा॥ पतिर्दिवाऽ१ः॥

दी॰ १९. उत्. ९. मा. १३. धि, ॥१७२॥

१३. मारुतम्॥ मरुतः। अनुष्टुप्। पवमानस्सोमः॥

पुरांभिन्दुर्युवाकवीः॥ अमितौजाअजायाऽ२३ता। आइन्द्रो-विश्वाऽ३। स्याकर्माऽ२३४णाः॥ धर्त्ता। वाज्रौवाओऽ२३४वा॥ पुरू-ऽ५ष्टुताः॥ श्रीः॥ तुवंवलस्यगोमताः॥ अपावरद्रिवोबाऽ२३इलाम्। तूवान्देवाऽ३ः। आबिभ्यूऽ२३४षाः॥ तुज्या। मानौवाओऽ२३४वा॥ सआऽ५विषूः॥ श्रीः॥ इन्द्रमीशानमोजसा॥ अभिस्तोमैरनूषाऽ२३ता। साहस्रंयाऽ३। स्याराताऽ२३४याः॥ उता। वासौवाओऽ२३४वा॥ तिभूऽ५यसीः। होऽ५इ॥डा॥ दी. १७. उत्. ना. मा. १८. यै. ॥१७३॥

२ ३१ २३१ २३ १ २र
६०२. इन्द्रमीशानमोजसाभि स्तोमैरनूषत ।
३२३ १२ ३१२ ३२ ३ २ ३ १२
सहस्रं यस्य रातय उत वा सन्ति भूयसीः ॥

धा. ११. उ. न. स्व. ४. ह्री. ॥२०॥

दशमः खण्डः ॥

इति नवमोऽध्यायः समाप्तः ।

पञ्चमप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्द्धः ।

अथ दशमोऽध्यायः ।

(पञ्चमप्रपाठकस्य द्वितीयोऽर्द्धः)

१८७. पराशरः शाक्त्यः । त्रिष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

१२ ३१ २३१ २र ३१२ ३१ २र ३ २
६०३. अक्रान्त्समुद्रः प्रथमे विधर्मञ्जनयन्प्रजा भुवनस्य गोपाः ।
१२ ३२३ २३ २ ३ १२ ३१ २र ३ १ २र
वृषा पवित्रे अधि सानो अव्ये बृहत्सोमो वावृधे स्वानो अद्रिः ॥१॥

१ २ ३२३२३ १२ ३ १२ ३१ २र ३१२
६०४. मत्सि वायुमिष्टये राधसे नो मत्सि मित्रावरुणा पूयमानः ।
२ ३ २३ १२३ १ २ ३२उ ३ १२ ३१२
मत्सि शर्द्धो मारुतम्मत्सि देवान्मत्सि द्यावापृथिवी देव सोम ॥२॥

३१ २र ३१२ ३१ २र ३२
६०५. महत्तत्सोमो महिषश्चकारापां यद्गर्भोऽवृणीत देवान् ।
१२३ २ ३ १२ ३ १ २र ३ २३ २ ३१ २
अदधादिन्द्रे पवमान ओजोऽजनयत्सूर्ये ज्योतिरिन्दुः ॥३॥

धा. २८. उ. १. स्व, ८. टै. ॥ १ ॥

देवाः । अबिभ्युषः । अ । बिभ्युषः । तुज्यमानासः । आविषुः ॥ इन्द्रम् ।
ईशानम् । ओजसा । अभि । स्तोमैः । अनूषत । सहस्रम् । यस्य । रातयः ।
उत । वा । सन्ति । भूयसीः ॥

१८७. अक्रान् । समुद्रः । सम् । उद्रः । प्रथमे । विधर्मन् । वि । धर्मम् ।
जनयन् । प्रजाः । प्र । जाः । भुवनस्य । गोपाः । गो । पाः । वृषा । पवित्रे ।
अधि । सानौ । अव्ये । बृहत् । सोमः । वावृधे । स्वानः । अद्रिः । अ । द्रिः ।
मत्सि । वायुम् । इष्टये । राधसे । नः । मत्सि । मित्रा । मि । त्रा । वरुणा ।
पूयमानः । मत्सि । शर्द्धः । मारुतम् । मत्सि । देवान् । मत्सि । द्यावा । पृथिवी

१८८. शुनःशेप आजीगर्तिः । स देवरातः कृत्रिमो वैश्वामित्रः । गायत्री ।
पवमानः सोमः ॥

६०६. एष देवो अमर्त्यꣳ पर्णवीरिव दीयते । अभि द्रोणान्यासदम् ॥१॥
६०७. एष विप्रैरभिष्टुतोऽपो देवो वि गाहते । दधद्रत्नानि दाशुषे ॥२॥
६०८. एष विश्वानि वार्या शूरो यन्निव सत्वभिः । पवमानस्सिषासति ॥३॥
६०९. एष देवो रथर्यति पवमानो दिशस्यति । आविष्कृणोति वग्वनुम् ॥४॥
६१०. एष देवो विपन्युभिꣳ पवमान ऋतायुभिः । हरिर्वाजाय मृज्यते ॥५॥
६११. एष देवो विपाकृतोऽतिह्वराꣳसि धावति । पवमानो अदाभ्यः ॥६॥
६१२. एष दिवं वि धावति तिरो रजाꣳसि धारया । पवमानꣳ कनिक्रदत् ॥७॥
६१३. एष दिवं व्यासरत्तिरो रजाꣳस्यस्तृतः । पवमानस्स्वध्वरः ॥८॥

इति । देव । सोम ॥ महत् । तत् । सोमः । महिषः । चकार । अपाम् । यत् । गर्भः । अवृणीत । देवान् । अदधात् । इन्द्रे । पवमानः । ओजः । अजनयत् । सूर्ये । ज्योतिः । इन्दुः ॥

१८८. एषः । देवः । अमर्त्यः । अ । मर्त्यः । पर्णवीः । पर्ण । वीः । इव । दीयते । अभि । द्रोणानि । आसदम् । आ । सदम् ॥ एषः । विप्रैः । वि । प्रैः । अभिष्टुतः । अभि । स्तुतः । अपः । देवः । वि । गाहते । दधत् । रत्नानि । दाशुषे ॥ एषः । विश्वानि । वार्या । शूरः । यन् । इव । सत्वभिः । पवमानः । सिषासति । एषः । देवः । रथर्यति । पवमानः । दिशस्यति । आविः । आ । विः । कृणोति । वग्वनुम् ॥ एषः । देवः । विपन्युभिः । पवमानः । ऋतायुभिः । हरिः । वाजाय । मृज्यते ॥ एषः । देवः । विपा । कृतः । अति । ह्वराꣳसि । धावति । पवमानः । अदाभ्यः । अ । दाभ्यः ॥ एषः । दिवम् । वि । धावति । तिरः । रजाꣳसि । धारया । पवमानः । कनिक्रदत् ॥ एषः । दिवम् । व्यासरत् । वि । आसरत् । तिरः । रजाꣳसि । अस्तृतः । अ । स्तृतः । पवमानः । स्वध्वरः । सु । अध्वरः ॥ एषः । प्रत्नेन । जन्मना । देवः । देवेभ्यः । सुतः । हरिः । पवित्रे । अर्षति ॥

६१४. एष प्रत्नेन जन्मना देवो देवेभ्यस्सुतः । हरिꣳपवित्रे अर्षति ॥९॥

६१५. एष उ स्य पुरुव्रतो जज्ञानो जनयन्निषः । धारया पवते सुतः ॥१०॥

धा. ३४. उ. ३. स्व. ६. दू. ॥२॥

प्रथमः खण्डः ॥

१८९. असितः काश्यपो देवलो वा । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

६१६. एष धिया यात्यण्व्या शूरो रथेभिराशुभिः ।
गच्छन्निन्द्रस्य निष्कृतम् ॥१॥

६१७. एष पुरू धियायते बृहते देवतातये । यत्रामृतास आशत ॥२॥

६१८. एतं मृजन्ति मर्ज्यमुप द्रोणेष्वायवः । प्रचक्राणं महीरिषः ॥३॥

६१९. एष हितो विनीयतेऽन्तश्शुभ्यावता पथा ।
यदी तुञ्जन्ति भूर्णयः ॥४॥

६२०. एष रुक्मिभिरीयते वाजी शुभ्रेभिरꣳशुभिः । पतिस्सिन्धूनां भवन् ॥५॥

६२१. एष शृङ्गाणि दोधुवच्छिशीते यूथ्योऽ३वृषा । नृम्णा दधान ओजसा ॥६॥

६२२. एष वसूनि पिब्दनꣳपरुषा ययिवाँ अति । अव शादेषु गच्छति ॥७॥

एषः । उ । स्यः । पुरुव्रतः । पुरु । व्रतः । जज्ञानः । जनयन् । इषः ॥ धारया । पवते । सुतः ॥

१८९. एषः । धिया । याति । अण्व्या । शूरः । रथेभिः । आशुभिः । गच्छन् । इन्द्रस्य । निष्कृतम् । निः । कृतम् ॥ एषः । पुरु । धियायते । बृहते । देवतातये । यत्र । अमृतासः । अ । मृतासः । आशत ॥ एतम् । मृजन्ति । मर्ज्यम् । उप । द्रोणेषु । आयवः । प्रचक्राणम् । प्र । चक्राणम् । महीः । इषः ॥ एषः । हितः । वि । नीयते । अन्तरिति । शुभ्यावता । पथा । यदि । तुञ्जन्ति । भूर्णयः । एषः । रुक्मिभिः । ईयते । वाजी । शुभ्रेभिः । अꣳशुभिः । पतिः । सिन्धूनाम् । भवन् ॥ एषः । शृङ्गाणि । दोधुवत् । शिशीते । यूथ्यः । वृषा । नृम्णा । दधानः । ओजसा ॥ एषः । वसूनि । पिब्दनः । परुषा । ययिवान् ।

६२३. एतमुत्यं दश क्षिपो हरिꣳ हिन्वन्ति यातवे । स्वायुधं मदिन्तमम् ॥८॥

धा. ३१. उ. १. स्व. ७. के. ॥३॥

द्वितीयः खण्डः ॥

१९०. रहूगण आङ्गिरसः । गायत्री । पवमानः सोमः ॥

६२४. एष उ स्य वृषा रथोऽव्या वारेभिरव्यत । गच्छन्वाजꣳ सहस्रिणम् ॥१॥

६२५. एतन्त्रितस्य योषणो हरिꣳ हिन्वन्त्यद्रिभिः । इन्दुमिन्द्राय पीतये ॥२॥

६२६. एष स्य मानुषीष्वा श्येनो न विक्षु सीदति ।
गच्छञ्जारो न योषितम् ॥३॥

६२७. एष स्य मद्यो रसोऽव चष्टे दिवश्शिशुः । य इन्दुर्वारमाविशत् ॥४॥

६२८. एष स्य पीतये सुतो हरिरर्षति धर्णसिः । क्रन्दन्योनिमभि प्रियम् ॥५॥

६२९. एतन्त्यꣳ हरितो दश मर्मृज्यन्ते अपस्युवः । याभिर्मदाय शुम्भते ॥६॥

धा. २५. उ. ८. स्व. ४. बी. ॥४॥

तृतीयः खण्डः ॥

अति । अव । शादेषु । गच्छति ॥ एतम् । उ । त्यम् । दश । क्षिपः । हरिम् । हिन्वन्ति । यातवे । स्वायुधम् । सु । आयुधम् । मदिन्तमम् ॥

१९०. एषः । उ । स्यः । वृषा । रथः । अव्याः । वारेभिः । अव्यत । गच्छन् । वाजम् । सहस्रिणम् ॥ एतम् । त्रितस्य । योषणः । हरिम् । हिन्वन्ति । अद्रिभिः । अ । द्रिभिः । इन्दुम् । इन्द्राय । पीतये ॥ एषः । स्यः । मानुषीषु । आ । श्येनः । न । विक्षु । सीदति । गच्छन् । जारः । न । योषितम् ॥ एषः । स्यः । मद्यः । रसः । अव । चष्टे । दिवः । शिशुः । यः । इन्दुः । वारम् । आविशत् । आ । अविशत् । एषः । स्यः । पीतये । सुतः । हरिः । अर्षति । धर्णसिः । क्रन्दन् । योनिम् । अभि । प्रियम् । एतम् । त्यम् । हरितः । दश । मर्मृज्यन्ते । अपस्युवः । याभिः । मदाय । शुम्भते ॥

१९१. १-४. प्रियमेधा आङ्गिरसः। ५-६. नृमेध आङ्गिरसः। गायत्री।
पवमानः सोमः॥

६३०. एष वाजी हितो नृभिर्विश्वविन्मनसस्पतिः। अव्यं वारं वि धावति॥१॥
६३१. एष पवित्रे अक्षरत्सोमो देवेभ्यस्सुतः। विश्वा धामान्या विशन्॥२॥
६३२. एष देवश्शुभायतेऽधि योनावमर्त्यः। वृत्रहा देववीतमः॥३॥
६३३. एष वृषा कनिक्रदद्दशभिर्जामिभिर्यतः। अभि द्रोणानि धावति॥४॥
६३४. एष सूर्यमरोचयत्पवमानो अधि द्यवि। पवित्रे मत्सरो मदः॥५॥
६३५. एष सूर्येण हासते संवसानो विवस्वता। पतिर्वाचो अदाभ्यः॥६॥

धा. २६. उ. १. स्व. ७. के.॥५॥

चतुर्थः खण्डः॥

१९२. १-५. नृमेध आङ्गिरसः, ६. प्रियमेधा आङ्गिरसः। गायत्री।
पवमानः सोमः॥

६३६. एष कविरभिष्टुतःपवित्रे अधि तोशते। पुनानो घ्नन्नप द्विषः॥१॥
६३७. एष इन्द्राय वायवे स्वर्जित्परि षिच्यते। पवित्रे दक्षसाधनः॥२॥

---

१९१. एषः। वाजी। हितः। नृभिः। विश्ववित्। विश्व। वित्। मनसः। पतिः। अव्यम्। वारम्। वि। धावति॥ एषः। पवित्रे। अक्षरत्। सोमः। देवेभ्यः। सुतः। विश्वा। धामानि। आविशन्। आ। विशन्॥ एषः। देवः। शुभायते। अधि। योनौ। अमर्त्यः। अ। मर्त्यः। वृत्रहा। वृत्र। हा। देववीतमः। देव। वीतमः॥ एषः। वृषा। कनिक्रदत्। दशभिः। जामिभिः। यतः। अभि। द्रोणानि। धावति॥ एषः। सूर्यम्। अरोचयत्। पवमानः। अधि। द्यवि। पवित्रे। मत्सरः। मदः॥ एषः। सूर्येण। हासते। संवसानः। सम्। वसानः। विवस्वता। वि। वस्वता। पतिः। वाचः। अदाभ्यः। अ। दाभ्यः॥

१९२. एषः। कविः। अभिष्टुतः। अभि। स्तुतः। पवित्रे। अधि। तोशते। पुनानः। घ्नन्। अप। द्विषः॥ एषः। इन्द्राय। वायवे। स्वर्जित्।

६३८. एष नृभिर्वि नीयते दिवो मूर्धा वृषा सुतः। सोमो वनेषु विश्ववित् ॥३॥

६३९. एष गव्युरचिक्रदत्पवमानो हिरण्ययुः। इन्दुस्सत्राजिदस्तृतः ॥४॥

६४०. एष शुष्म्यसिष्यददन्तरिक्षे वृषा हरिः। पुनान इन्दुरिन्द्रमा ॥५॥

६४१. एष शुष्म्यदाभ्यस्सोमꣳपुनानो अर्षति। देवावीरघशꣳसहा ॥६॥

धा. ३१. उ. ३. स्व. ५. गु. ॥६॥

पञ्चमः खण्डः ॥

१९३. रहूगण आङ्गिरसः। गायत्री। पवमानः सोमः॥

६४२. स सुतꣳपीतये वृषा सोमꣳपवित्रे अर्षति। विघ्नन्रक्षाꣳसि देवयुः ॥१॥

६४३. स पवित्रे विचक्षणो हरिरर्षति धर्णसिः। अभि योनिं कनिक्रदत् ॥२॥

६४४. स वाजी रोचनन्दिवꣳपवमानो वि धावति। रक्षोहा वारमव्ययम् ॥३॥

६४५. स त्रितस्याधि सानवि पवमानो अरोचयत्। जामिभिस्सूर्यꣳसह ॥४॥

६४६. स वृत्रहा वृषा सुतो वरिवोविददाभ्यः। सोमो वाजमिवासरत् ॥५॥

स्वः। जित्। परि। सिच्यते। पवित्रे। दक्षसाधनः। दक्ष। साधनः॥ एषः। नृभिः। वि। नीयते। दिवः। मूर्धा। वृषा। सुतः। सोमः। वनेषु। विश्ववित्। विश्व। वित्॥ एषः। गव्युः। अचिक्रदत्। पवमानः। हिरण्ययुः। इन्दुः। सत्राजित्। सत्रा। जित्। अस्तृतः। अ। स्तृतः॥ एषः। शुष्मी। असिष्यदत्। अन्तरिक्षे। वृषा। हरिः। पुनानः। इन्दुः। इन्द्रम्। आ॥ एषः। शुष्मी। अदाभ्यः। अ। दाभ्यः। सोमः। पुनानः। अर्षति। देवावीः। देव। अवीः। अघशꣳसहा। अघशꣳस। हा॥

१९३. सः। सुतः। पीतये। वृषा। सोमः। पवित्रे। अर्षति। विघ्नन्। वि। घ्नन्। रक्षाꣳसि। देवयुः॥ सः। पवित्रे। विचक्षणः। वि। चक्षणः। हरिः। अर्षति। धर्णसिः। अभि। योनिम्। कनिक्रदत्॥ सः। वाजी। रोचनम्। दिवः। पवमानः। वि। धावति। रक्षोहा। रक्षः। हा। वारम्। अव्ययम्॥ सः। त्रितस्य। अधि। सानवि। पवमानः। अरोचयत्। जामिभिः।

२४

६४७. स दे॒व ᳲ कविनेषितोऽ३भि द्रोणानि धावति ।

इन्दुरिन्द्राय म२हयन् ॥६॥

धा. २१. उ. २. स्व. ७. खे. ॥७॥

षष्ठः खण्डः ॥

१९४. पवित्र आङ्गिरसो वा वसिष्ठो वा उभौ वा । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

६४८. य ᳲ पावमानीरध्येत्यृषिभिस्संभृत२ रसम् ।
सर्व२स पूतमश्नाति स्वदितं मातरिश्वना ॥१॥

६४९. पावमानीर्यो अध्येत्यृषिभिस्संभृत२ रसम् ।
तस्मै सरस्वती दुहे क्षीर२ सर्पिर्मधूदकम् ॥२॥

६५०. पावमानीस्स्वस्त्ययनीस्सुदुघा हि घृतश्चुतः ।
ऋषिभिस्संभृतो रसो ब्राह्मणेष्वमृत२ हितम् ॥३॥

६५१. पावमानीर्दधन्तु न इमं लोकमथो अमुम् ।
कामान्त्समर्द्धयन्तु नो देवीर्देवैस्समाहृताः ॥४॥

सूर्यम् । सह ॥ सः । वृत्रहा । वृत्र । हा । वृषा । सुतः । वरिवोवित् । वरिवः । वित् । अदाभ्यः । अ । दाभ्यः । सोमः । वाजम् । इव । असरत् ॥ सः । देवः । कविना । इषितः । अभि । द्रोणानि । धावति । इन्दुः । इन्द्राय । म२हयन् ॥

१९४, यः । पावमानीः । अध्येति । अधि । एति । ऋषिभिः । संभृतम । सम् । भृतम् । रसम् । सर्वम् । सः । पूतम् । अश्नाति । स्वदितम् । मातरिश्वना ॥ पावमानीः । यः । अध्येति । अधि । एति । ऋषिभिः । संभृतम् । सम् । भृतम् । रसम् । तस्मै । सरस्वती । दुहे । क्षीरम् । सर्पिः । मधु । उदकम् ॥ पावमानीः । स्वस्त्ययनीः । स्वस्ति । अयनीः । सुदुघाः । सु । दुघाः । हि । घृतश्चुतः । घृत । श्चुतः । ऋषिभिः । संभृतः । सम् । भृतः । रसः ॥ ब्राह्मणेषु ।

६५२. येन देवा॒ पवित्रेणात्मानं पुनते सदा ।
तेन सहस्रधारेण पावमानी॒ पुनन्तु नः ॥५॥

६५३. पावमानीस्स्वस्त्ययनीस्ताभिर्गच्छति नान्दनम् ।
पुण्याꣳश्च भक्षान्भक्षयत्यमृतत्वञ्च गच्छति ॥६॥

धा. ४४. उ. १. स्व. ४. ती. ॥८॥

सप्तमः खण्डः ॥

१९५. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । त्रिष्टुप् । अग्निः ॥

६५४. अगन्म महा नमसा यविष्ठं यो दीदाय समिद्धस्स्वे दुरोणे ।
चित्रभानुꣳरोदसी अन्तरुर्वी स्वाहुतं विश्वत॒ प्रत्यञ्चम् ॥१॥

६५५. स मह्ना विश्वा दुरितानि साह्वानग्निष्टवे दम आ जातवेदाः ।
स नो रक्षिषद्दुरितादवद्यादस्मान्गृणत उत नो मघोनः ॥२॥

६५६. त्वं वरुण उत मित्रो अग्ने त्वां वर्द्धन्ति मतिभिर्वसिष्ठाः ।
त्वे वसु सुषणनानि सन्तु यूयं पात स्वस्तिभिस्सदा नः ॥३॥

धा. २१. उ. न. स्व. ४. ह्री. ॥९॥

अमृतम् । अ । मृतम् । हितम् ॥ पावमानीः । दधन्तु । नः । इमम् । लोकम् । अथ । उ । अमुम् । कामान् । सम् । अर्द्धयन्तु । नः ॥ देवीः । देवैः । समाहृताः । सम् । आहृताः ॥ येन । देवाः । पवित्रेण । आत्मानम् । पुनते । सदा । तेन । सहस्रधारेण । सहस्र । धारेण । पावमानीः । पुनन्तु । नः ॥ पावमानीः । स्वस्त्ययनीः । स्वस्ति । अयनीः । ताभिः । गच्छति । नान्दनम् । पुण्यान् । च । भक्षान् । भक्षयति । अमृतत्वम् । अ । मृतत्वम् । च । गच्छति ॥

१९५. अगन्म । महा । नमसा । यविष्ठम् । यः । दीदाय । समिद्धः । सम् । इद्धः । स्वे । दुरोणे । दुः । ओने । चित्रभानुम् । चित्र । भानुम् । रोदसीइति । अन्तः । उर्वी इति । स्वाहुतम् । सु । आहुतम् । विश्वतः । प्रत्यञ्चम् । प्रति । अञ्चम् ॥ सः । महा । विश्वा । दुरितानि । दुः । इतानि ।

१९६. वत्सः काण्वः। गायत्री। इन्द्रः॥

६५७. महाँ इन्द्रो य ओजसा पर्जन्यो वृष्टिमाँ इव। स्तोमैर्वत्सस्य वावृधे ॥१॥

६५८. कण्वा इन्द्रं यदक्रत स्तोमैर्यज्ञस्य साधनम्। जामि ब्रुवत आयुधा ॥२॥

६५९. प्रजामृतस्य पिप्रत ४प्र यद्भरन्त वह्नयः। विप्रा ऋतस्य वाहसा ॥३॥

धा. ८. उ. १. स्व. ३. टि. ॥१०॥

अष्टमः खण्डः॥

१९७. शतं वैरवानसाः। गायत्री। पवमानः सोमः॥

६६०. पवमानस्य जिघ्नतो हरेश्चन्द्रा असृक्षत। जीरा अजिरशोचिषः ॥१॥

६६१. पवमानो रथीतमश्शुभ्रेभिरशुभ्रशस्तमः। हरिश्चन्द्रो मरुद्गणः ॥२॥

६६२. पवमान व्यश्नुहि रश्मिभिर्वाजसातमः। दधत्स्तोत्रे सुवीर्यम् ॥३॥

धा. ११. उ. न. स्व. १. ह. ॥११

साह्वान्। अग्निः। स्तवे। दमे। आ। जातवेदाः। जात। वेदाः। सः। नः। रक्षिषत्। दुरितात्। दुः। इतात्। अवद्यात्। अस्मान्। गृणतः। उत। नः। मघोनः॥ त्वम्। वरुणः। उत। मित्रः। मि। त्रः। अग्ने। त्वाम्। वर्द्धन्ति। मतिभिः। वसिष्ठाः। त्वे इति। वसु। सुषणनानि। सु। सननानि।· सन्तु। यूयम्। पात। स्वस्तिभिः। सु। अस्तिभिः। सदा। नः॥

१९६, महान्। इन्द्रः। यः। ओजसा। पर्जन्यः। वृष्टिमान्। इव। स्तोमैः। वत्सस्य। वावृधे॥ कण्वाः। इन्द्रम्। यत्। अक्रत। स्तोमैः। यज्ञस्य। साधनम्। जामि। ब्रुवते। आयुधा॥ प्रजाम्। प्र। जाम्। ऋतस्य। पिप्रतः। प्र। यत्। भरन्त। वह्नयः। विप्राः। वि। प्राः। ऋतस्य। वाहसा॥

१९७. पवमानस्य। जिघ्नतः। हरेः। चन्द्राः। असृक्षत। जीराः। अजिरशोचिषः। अजिर। शोचिषः॥ पवमानः। रथीतमः। शुभ्रेभिः। शुभ्रशस्तमः। शुभ्र। शस्तमः। हरिश्चन्द्रः। हरि। चन्द्रः। मरुद्गणः। मरुत्। गणः॥

पवमान । वि । अश्नुहि । रश्मिभिः । वाजसातमः । वाज । सातमः । दधत् । स्तोत्रे । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् ॥

---

१४. अदारसृक् ॥ भरद्वाजः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

हाउपवमाना ॥ स्यजाऽ२इघ्नाताऽ२ः । हरेश्चन्द्राअसाऽ२क्षाताऽ२ । जीराऽ२आजाऽ२इ ॥ रशो । चाऽ२इषाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ हाउ-पवमानाः ॥ रथाऽ२इतामाऽ२ः । शुभ्रेभिश्शुभ्रशाऽ२स्तामाऽ२ः ॥ हराऽ२-इश्चान्द्राऽ२ः ॥ मरुत् । गाऽ२णाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ हाउपवमाना ॥ वियाऽ२श्नूहाऽ२इ । रश्मिभिर्वाजसाऽ२तामाऽ२ः ॥ दधाऽ२त्स्तोत्राऽ२इ ॥ सुवी । राऽ२याऽ२३४औहोवा ॥ अस्मभ्यंगातुवित्तमाऽ२३४५म् ॥

दी. २०. उत्. १०. मा. २३. मि. ॥१७४॥

१५. सुरुपोच्चरम् ॥ सुरूपः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

पवमानौहोऽ२ । इया ॥ स्यजिघ्नाताऽ२ः । हरेश्चन्द्रौहोऽ२ । इया । असृक्षाताऽ२ ॥ जीराअजौहोऽ२ । इया ॥ रशोचाऽ२३इषाऽ२३४३ः ॥ श्रीः ॥ पवमानौहोऽ२ । इया ॥ रथीतामाऽ२ः । शुभ्रेभिश्शौहोऽ२ । इया । अशस्तामाऽ२ः ॥ हरिश्चन्द्रौहोऽ२ । इया ॥ मरुद्गाऽ२३णाऽ२३४३ः । ॥श्रीः॥ पवमानौहोऽ२ । इया ॥ वियश्नूहाऽ२इ । रश्मिभिर्वौहोऽ२ । इया । जसातामाऽ२ः ॥ दधत्स्तोत्रौहोऽ२ । इया ॥ सुवीराऽ२३याऽ२३४३म् ॥ ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. १२. उत्. १८. मा. ११. ज. ॥१७५॥

१६. हरिश्रीनिधनम् ॥ अङ्गिरसः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

पवमानस्यजिघ्नतः । पवमाना ॥ स्यजिघ्नताऽ२ः । हरेश्चन्द्रा-असाहोऽ२ । क्षाताऽ२३ । हाउवा ॥ जीराआऽ२३जाइ ॥ रशो । चाऽ२-इषाऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥ पवमानोरथीतमः । पवमानाः ॥ रथीतमाऽ२ः । शुभ्रेभिश्शुभ्रशाहोऽ२ । स्तामाऽ२३ः । हाउवा ॥ हराइश्चाऽ२३न्द्राः ॥

मरुत् । गाऽ२णाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ पवमानवियश्नुहि । पवमाना ॥
वियश्नुहाऽ२इ । रश्मिभिर्वाजसाहोऽ२ । तामाऽ२३ः । हाउवा ॥ दधत्स्तो-
ऽ२३त्राइ ॥ सुवी । राऽ२याऽ२३४औहोवा ॥ हरिऽ३श्रीऽ२३४५ः ॥

दी. २२. उत्. ३. मा. १३. जि. ॥१७६॥

१७ सैन्धुक्षितम् ॥ सिन्धुक्षित् । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

पवमानो । हाइ ॥ स्यजिघ्नाऽ२३ताः । हरेश्चन्द्राअसाऽ१क्षोऽ३ता ॥
जीराजोऽ२३४हाइ ॥ राशोऽ३हाइ । चिषा । औऽ३होवा ॥श्रीः॥ पवमानो ।
हाइ ॥ रथीताऽ२३माः । शुभ्रेभिश्शुभ्रशाऽ१स्ताऽ३माः ॥ हरिश्चन्द्रोऽ२३४-
हाइ ॥ मारूऽ३द्धाइ । गणा । औऽ३होवा ॥श्रीः॥ पवमानो । हाइ ॥
वियश्नूऽ२३हाइ । रश्मिभिर्वाजसाऽ१ताऽ३माः ॥ दधत्स्तोत्रोऽ२३४हाइ ॥
सुवाऽ३हाइ । रियाम् । औऽ२३होवा । होऽ५इ ॥डा॥

दी. ११. उत्. ६. मा. १७. के. ॥१७७॥

१८. गतनिधनबाभ्रवम् ॥ बभ्रुःकौम्भ्यः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

पवमाना ॥ स्यजिघ्नाऽ२३ताः । हरेश्चन्द्राः । असृक्षाऽ२३ता ॥
जाइराऽ३हाइ । आजाऽ३इहाइ ॥ रशोऽ३होइ । चाऽ२इषाऽ२३४औहोवा ॥
श्रीः ॥ पवमानाः ॥ रथीताऽ२३माः । शुभ्रेभिश्शु । भ्रशस्ताऽ२३माः ॥
हाराऽ३इहाइ । चान्द्रोऽ३हाइ ॥ मरूऽ३द्धोइ । गाऽ२णाऽ२३४औहोवा ॥
श्रीः ॥ पवमाना ॥ वियश्नूऽ२३हाइ । रश्मिभिर्वा । जसाताऽ२३माः ॥
दाघाऽ३द्धाइ । स्तोत्रेऽ३हाइ ॥ सुवाऽ२होइ । राऽ२याऽ२३४औहोवा ॥
ग्वाऽ२३४भीः ॥

दी. १५. उत्. ६. मा. २४. पी. ॥१७८॥

१९. इडानां संक्षारः ॥ इडा । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

औहोइहुवाऽ३होइ । पवमानाऽ३स्याऽ३जिघ्नतः ॥ हरेश्चन्द्राऽ३-
आऽ३सृक्षत ॥ जीराआऽ२३४जाइ ॥ रशोचिषः । इडाऽ२३ ॥श्रीः॥

१९८. सप्तर्षयः। बृहतीसतोबृहतीद्विपदाविराजः। पवमानः सोमः॥

६६३. परीतो षिञ्चता सुतꣳसोमो य उत्तमꣳहविः।
दधन्वाँ यो नर्यो अप्स्वऽ३न्तरा सुषाव सोममद्रिभिः॥१॥

---

१९८. परि। इतः। सिञ्चत। सुतम्। सोमः। यः। उत्तमम्। हविः। दधन्वान्। यः। नर्यः। अप्सु। अन्तः। आ। सुषाव। सोमम्। अद्रिभिः।

पवमानोऽ३राऽ३थीतमः॥ शुभ्रेभिश्शूऽ३भ्राऽ३शस्तमः॥ हराइश्चाऽ२३४-न्द्राः॥ मरुद्गणाः। इडाऽ२३॥श्रीः॥ पवमानाऽ३वीऽ३यश्नुहि॥ रश्मि-भिर्वाऽ३जाऽ३सातमः॥ औहोइहुवाऽ३होइ। दधात्स्तोऽ२३४त्राइ॥ सुवी-रियम्॥ इडाऽ२३भाऽ३। एहीडा। होऽ५इ॥डा॥

दी. १४. उत्. ३. मा. १८. दै. ॥१७९॥

२०. ऋषभ॑पवमानः॥ ऋषभः। गायत्री। पवमानस्सोमः॥

हाहाउपवमाना॥ हाऽ३। हाऽ३इ। स्याजाऽ२इम्नाऽ२३४ताः। हरेश्चन्द्राअसाऽ१क्षीऽ३ता॥ जीराआऽ२३४जाइ॥ ओमोऽ३। रशोवा। चाऽ५इषोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ हाहाउपवमानाः॥ हाऽ३। हाऽ३इ। राथा-ऽ२इताऽ२३४माः। शुभ्रेभिश्शुभ्रशाऽ१स्ताऽ३माः॥ हरिश्चाऽ२३४न्द्राः॥ ओमोऽ३। मरोवा। गाऽ५णोऽ६"हाइ॥श्रीः॥ हाहाउपवमाना॥ हाऽ३। हाऽ३इ। वायाऽ२श्नूऽ२३४हाइ॥ रश्मिभिर्वाजसाऽ१ताऽ३माः॥ दधत्स्तोऽ२३४त्राइ॥ ओमोऽ३। सुवोवा। राऽ५योऽ६"हाइ॥

दी. १५. उत्. ना. मा. १३. वि. ॥१८०॥

इति पञ्चमस्यार्द्धः प्रपाठकः॥
नवमो विꣳशः॥

१. पृष्ठम्॥ प्रजापतिः। बृहती। पवमानस्सोमः॥

पराऽ३इतोषिञ्चतासुताम्॥ सोमोयउत्तमꣳहवाऽ२३इहोइया। दधन्वाँयोनर्योअप्सुवन्तराऽ२३होइया॥ सुषावाऽ२३सो॥ ममद्राऽ२३-

३ १   २ ३ १   २ ३   १ २ ३ १ २   ३ १ २
६६४. नूनं पुनानोऽविभि४परिस्रवादब्धस्सुरभिन्तरः ।
३ १ २ ३ १ २ ३ १ २   ३ २ ३ २ ३ १ २
सुते चित्त्वाप्सु मदामो अन्धसा श्रीणन्तो गोभिरुत्तरम् ॥२॥
१ २ ३ १ २र   ३ १ २ ३   २ ३ १ २   ३ २
६६५. परिस्वानश्चक्षसे देवमादन२क्रतुरिन्दुर्विचक्षणः ॥३॥

धा. १६. उ. २. स्व. २. खा. ॥१२॥

अ । द्रिभिः ॥ नूनम् । पुनानः । अविभिः । परि । स्रव । अदब्धः । अ । दब्धः । सुरभिन्तरः । सु । रभिन्तरः । सुते । चित् । त्वा । अप्सु । मदामः । अन्धसा । श्रीणन्तः । गोभिः । उत्तरम् ॥ परि । स्वानः । चक्षसे । देवमादनः । देव । मादनः । क्रतुः । इन्दुः । विचक्षणः । वि । चक्षणः ॥

इमाऽ३४३इः ॥ श्रीः ॥ सुषाऽ३वसोममद्रिभाइः ॥ सुषावसोममद्रिभाऽ२३-इहोइया । नूनंपुनानोअविभि४परिस्रवाऽ२३होइया ॥ अदब्धाऽ२३स्सू ॥ रभिन्ताऽ२३राऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ अदाऽ३ब्धस्सुरभिन्तराः ॥ अदब्धस्सुर-भिन्तराऽ२३होइया । सुतेचित्वाप्सुमदामोअन्धसाऽ२३होइया ॥ श्रीणन्तो-ऽ२३गो ॥ भिरुत्ताऽ२३राऽ३४३म् ॥ ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. १९. उत्. ९. मा. १३. धि. ॥१८१॥

२. कौल्मलबर्हिषम् ॥ कुल्मलबर्हिः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

पराऽ३इतोऽ३षिञ्चतासुताम् ॥ सोमोयउत्तमाऽ२४हावाऽ२३४इः । दधन्वाँयोनर्योअ्या ॥ ऐहोइ । प्सूऽ२अन्तरा ॥ सुषावसोममोवाऽ३ओ-ऽ२३४वा । द्राऽ५इमोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सुषाऽ३वाऽ३सोममद्रिभाइः ॥ सुषावसोममाऽ२द्राइभाऽ२३४इः । नूनंपुनानोअवाइभाइः ॥ ऐहोइ । पाऽ२-रिस्रवा ॥ अदब्धस्सुरभोवाऽ३ओऽ२३४वा । ताऽ५रोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ अदाऽ३ब्धाऽ३स्सुरभिन्तराः ॥ अदब्धस्सुरभाऽ२इन्ताराऽ२३४ः । सुतेचि-त्वाप्सुमादा ॥ ऐहोइ । मोऽ२अन्धसा ॥ श्रीणन्तोगोभिरोवाऽ३ओऽ२३४वा । ताऽ५रोऽ६"हाइ ॥

दी. २१. उत्. ६. मा. ३०. कौ. ॥१८२॥

३. अर्कपुष्पम् ॥ आदित्यः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परीतोषिञ्चतासुतम् । हुवेऽ२३ ॥ सोमोयउत्तमꣳहविः । हुवेऽ२३ ॥
दधन्वाँयोनर्योअप्सुवन्तरा । हुवेऽ२३ ॥ सुषावसोममद्रिभिः । हुवेऽ२३ ॥ द्वि
श्रीः ॥ सुषावसोममद्रिभिः । हुवेऽ२३ (द्वे । द्विः) ॥ नूनंपुनानोविभिꣳप-
रिस्रव । हुवेऽ२३ ॥ अदब्धस्सुरभिन्तरः । हुवेऽ२३ । द्विः ॥ श्रीः ॥ अदब्धस्सुर-
भिन्तरः । हुवेऽ२३ (द्वे । द्विः) ॥ सुतेचित्वाप्सुमदामोअन्धसा । हुवेऽ२३ ॥
श्रीणन्तोगोभिरुत्तरम् ॥ हुवेऽ२३ । (द्विः) होवाऽ३हाऽ३ । हाऽ३४ ।
औहोवा ॥ अर्को देवानाऽ२म्परमेवियोऽ२माऽ२३४५न् ॥

दी. ३२. उत्. ८. मा. १३. जि. ॥१८३॥

४. दैर्घश्रवसम् ॥ दीर्घश्रवाः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परीतोषिञ्चतासुतमोहाओहाऽ३ए ॥ सोमोयउत्तमꣳहविः । ओऽ३हा ।
ओऽ३हाऽ३एऽ३४ ॥ दधाऽ३४न्वाँयाः ॥ नारियः । अप्स्वन्तरा ।
ओऽ३हा । ओऽ३हाऽ३एऽ३४ ॥ सुषाऽ३४वसोऽ३ ॥ ममोऽ२३४वा ।
द्राऽ५इमोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सुषावसोममद्रिभिरोहाओहाऽ३ए ॥ सुषावसो-
ममद्रिभिः । ओऽ३हा । ओऽ३हाऽ३एऽ३४ ॥ नूनाऽ३४म्पुना । नोअवि ।
भिꣳपारिस्रवा । ओऽ३हा । ओऽ३हाऽ३एऽ३४ ॥ अदाऽ३४ब्धस्सुऽ३ ॥
रभोऽ२३४वा । ताऽ५रोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ अदब्धस्सुरभिन्तरओहाओहा-
ऽ३ए ॥ अदब्धस्सुरभिन्तरः । ओऽ३हा । ओऽ३हाऽ३एऽ३४ ॥ सुता-
ऽ३४इचित्वा । आप्सुम । दामोअन्धसा । ओऽ३हा । ओऽ३हाऽ३एऽ३४ ॥
श्रीणाऽ३४न्तोगोऽ३ ॥ भिरोऽ२३४वा । ताऽ५रोऽ६"हाइ ॥

दी. २३. उत्. ७. मा. २७. ठे. ॥१८४॥

५. वैयश्वम् ॥ व्यश्वः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परीतोषिञ्चतासुताम् ॥ सोमो । यउत्तमꣳहविः । दधान्वाꣳ-
ऽ१याऽ२ः । नर्योअप्सुवन्तरा ॥ सुषावाऽ१सोऽ२ ॥ ममद्राऽ२३इभा-

१९९. वसुर्भारद्वाजः । जगती । पवमानः सोमः ॥

६६६. असावि सोमो अरुषो वृषा हरी राजेव दस्मो अभिगा अचिक्रदत् ।
पुनानो वारमत्येष्यव्ययꣳश्येनो न योनिङ्घृतवन्तमासदत् ॥१॥

ऽ३४३इः ॥ श्रीः ॥ सुषावसोममद्राइभाइः ॥ सुषा । वसोममद्रिभिः ।
नूनाम्पूऽ१नाऽ२ । नोअविभिꣳपरिस्रव ॥ अदाब्धाऽ१स्स्रूऽ२ ॥ रभिन्ता-
ऽ२३राऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ अदब्घस्सुरभिन्ताराः ॥ अदा । ब्घस्सुरभिन्तरः ।
सुताइचाऽ१इत्वाऽ२ । अप्सुमदामोअन्घसा ॥ श्रीणान्तोऽ१गोऽ२ ॥
भिरुत्ताऽ२३राऽ३४३म् । ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥

दी. १५. उत्. १२. मा. २१. फ. ॥१८५॥

६. आभीशवाद्यम् ॥ अभीशुः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परीतोषिञ्चतासुतम् । ए ॥ सोमोयउऽ३त्तामꣳहाविः ॥ दाऽ२३४-
घा । हाइ ॥ न्वाँयोनर्योअप्स्वअन्तारा ॥ सूऽ२३४षा । हाइ ॥ वासोममो-
ऽ२३४वा । द्राऽ५इभोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सुषावसोममद्रिभिरे ॥ सुषा-
वसोऽ३मामद्रिभाइः ॥ नूऽ२३४नाम् । हाइ ॥ पुनानोअविभिꣳपारिस्रावा ॥
आऽ२३४दा । हाइ ॥ ब्घास्सुरभोऽ२३४वा । ताऽ५रोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥
अदब्घस्सुरभिन्तरए ॥ अदब्घस्सुऽ३राभिन्तारः ॥ सूऽ२३४ते । हाइ ॥
चित्वाप्सुमदामोअन्घासा ॥ श्राऽ२३४इणा । हा ॥ तोगोभिरुऽ२३४वा ।
ताऽ५रोऽ६"हाइ ॥

दी. १८. उत्. न. मा. २२. रा. ॥१८६॥

७. क्रतुवासिष्ठम् ॥ वसिष्ठः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

श्रीणान्तोगोऽ२भिरुत्तराम् ॥ श्रीणान्तोगोभिरुत्तराम् । परिसुवा-
ऽ२३नाः । चाक्षसेदे । वमादाऽ१नाऽ२ः । औऽ२ । हौऽ२ । हुवाइ ।
औऽ३होऽ२३४वा ॥ क्रतुराऽ२३इन्दूः ॥ विचक्षाऽ२३णाऽ३४३ः ।
ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. ६. उत्. ४. मा. ९. घो. ॥१८७॥

६६७. पर्जन्यः पिता महिषस्य पर्णिनो नाभा पृथिव्या गिरिषु क्षयन्दधे ।
स्वसार आपो अभि गा उदासरन्त्सं ग्रावभिर्वसते वीते अध्वरे ॥२॥

६६८. कविर्वेधस्या पर्येषि माहिनमत्यो न मृष्टो अभि वाजमर्षसि ।
अपसेधन्दुरिता सोम नो मृड घृता वसानः परि यासि निर्णिजम् ॥३॥

धा. २६. उ. ३. स्व. ६. गू. ॥१३॥

नवमः खण्डः ॥

---

१९९. असावि । सोमः । अरुषः । वृषा । हरिः । राजा । इव । दस्मः । अभि । गाः । अचिक्रदत् । पुनानः । वारम् । अति । एषि । अव्ययम् । श्येनः । न । योनिम् । घृतवन्तम् । आ । असदत् ॥ पर्जन्यः । पिता । महिषस्य । पर्णिनः । नाभा । पृथिव्याः । गिरिषु । क्षयम् । दधे । स्वसारः । आपः । अभि । गाः । उदासरन् । उत् । आसरन् । सम् । ग्रावभिः । वसते । वीते । अध्वरे ॥ कविः । वेधस्या । परि । एषि । माहिनम् । अत्यः । न । मृष्टः । अभि । वाजम् । अर्षसि ॥ अपसेधन् । अप । सेधन् । दुरिता । दुः । इता ॥ सोम । नः । मृड । घृता । वसानः । परि । यासि । निर्णिजम् । निः । निजम् ॥

---

८. महासामराजम् ॥ आङ्गिरसः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

हाउहोवाऽ३हाइ । असाविसोमोऽ३आ । रुषोऽ३वाऽ३ । षाहरा-ऽ२३४५इः ॥ राजेवदस्मोऽ३आ । भिगाऽ३आऽ३ । चिक्रदाऽ२३४५त् ॥ पुनानोवारऽ३मा । तियाऽ३इषीऽ३ । अव्ययाऽ२३४५म् ॥ श्येनोनयोनि-ऽ३ङ्घा । तवाऽ३न्ताऽ३म् । आसदाऽ३दाउ ॥श्रीः॥ पर्जन्यः पिताऽ३मा । हिषाऽ३स्याऽ३ । पर्णिनाऽ२३४५ः ॥ नाभापृथिव्याऽ३गाइ । रिषूऽ३क्षाऽ३ । यन्दधाऽ२३४५इ ॥ स्वसारआपोऽ३आ । भिगाऽ३ऊऽ३त् । आसरा-ऽ२३४५न् ॥ सङ्ग्रावभिर्वऽ३सा । तेवाऽ३इतेऽ३ । अध्वराऽ३२उ ॥श्रीः॥ कविर्वेधस्याऽ३पा । रियाऽ३इषीऽ३ । माहिनाऽ२३४५म् ॥ अत्योनमृष्टो-

२००. नृमेध आङ्गिरसः। बृहतीसतोबृहत्यौ। इन्द्रः॥

६६९. श्रायन्त इव सूर्यं विश्वेदिन्द्रस्य भक्षत।
वसूनि जातो जनिमान्योजसा प्रति भागन्न दीधिमः॥१॥

६७०. अलर्षि रातिं वसुदामुप स्तुहि भद्रा इन्द्रस्य रातयः।
यो अस्य कामं विधतो न रोषति मनो दानाय चोदयन्॥२॥

धा. १९. उ. न. स्व. ६. लू.॥१४॥

---

२००. श्रायन्तः। इव। सूर्यम्। विश्वा। इत्। इन्द्रस्य। भक्षत।
वसूनि। जातः। जनिमानि। ओजसा। प्रति। भागम्। न। दीधिमः॥
अलर्षिरातिम्। अलर्षि। रातिम्। वसुदाम्। वसु। दाम्। उप। स्तुहि। भद्राः।
इन्द्रस्य। रातयः। यः। अस्य। कामम्। विधतः। न। रोषति। मनः।
दानाय। चोदयन्॥

ऽ३आ। भिवाऽ३जाऽ३म्। अर्षसाऽ२३४५इ॥ अपसेधन्दुऽ३राइ। तासो-
ऽ३माऽ३। नोमृडाऽ२३४५॥ हाउहोवाऽ३हाइ। घृतावसानऽ३४पा।
रियाऽ३सीऽ३। निर्णिजाऽ२माउ"वाऽ३४५॥

दी. ३८. उत्. न. मा. ६१. र.॥१८८॥

९. श्रायन्तीयम्॥ प्रजापतिः। बृहती। इन्द्रः॥

श्रायन्तइवसूऽ१रायाम्॥ विश्वाऽ२इदिन्द्राऽ२। स्यभाऽ२क्षाता।
वासूनिजातोजनिमा। नियोजाऽ१साऽ२॥ प्रतिभागन्नदीऽ२धिमः। प्राऽ२३-
ती॥ भागान्नाऽ३दा। हुम्। धिमाऽ३ः। ओऽ२३४वा॥श्रीः॥ प्रतिभागन्नदा-
ऽ१इधाइमाः॥ प्रताऽ२इभागाऽ२म्॥ नदाऽ२इधाइमाः। आलर्षिरातिंवसुदाम्।
उपास्तूऽ१हाऽ२इ॥ भद्राइन्द्रस्यरातयः। भाऽ२३द्राः॥ इन्द्रास्याऽ३रा।
हुम्। तयाऽ३ः। ओऽ२३४वा॥श्रीः॥ भद्राइन्द्रस्यराऽ१तायाः॥ भद्राऽ२-
इन्द्राऽ२। स्यराऽ२तायाः। योअस्यकामंविधतः। नरोषाऽ१ताऽ२इ॥

२०१. भर्गः प्रागाथः। बृहतीसतोबृहत्यौ। इन्द्रः॥

१२ ३ १२ ३ १२ ३ १२
६७१. यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयङ्कृधि।
१२ ३२उ ३ १२ ३२३ २उ ३ १ २र
मघवञ्छग्धि तव तन्न ऊतये वि द्विषो वि मृधो जहि॥१॥
१ २र ३ १२ ३२उ ३ १ २ ३ २
६७२. त्वꣳहि राधसस्पते राधसो महः क्षयस्यासि विधर्ता।
१ २ ३ १ २ ३ १ २
तन्त्वा वयं मघवन्निन्द्र गिर्वणस्सुतावन्तो हवामहे॥२॥

धा. २०. उ. ३. स्व. २. बा. ॥१५॥

दशमः खण्डः॥

१२र ३ १२र १२र ३ १२र ३
२०१. यतः। इन्द्र। भयामहे। ततः। नः। अभयम्। अ। भयम्।
१२र ३ २ १२र ३ १२ १२र १२र
कृधि। मघवन्। शग्धि। तव। तत्। नः। ऊतये। वि। द्विषः। वि। मृधः।
३ २ ३ १२र ३२ १२र १२र
जहि॥ त्वम्। हि। राधसः। पते। राधसः। महः। क्षयस्य। असि।
३ २ ३ २ ३ २ ३
विधर्त्ता। वि। धर्त्ता। तम्। त्वा। वयम्। मघवन्। इन्द्र। गिर्वणः। गिः।
१२ ३
वनः। सुतावन्तः। हवामहे॥

१२र१र र २ र१२ १ २ १र २ २ १ ३२
मनोदानायचोदयन्। माऽ२३नाः॥ दानायाऽ३चो। हुम्। दयाऽ३।
१ ५ ३ १११
ओऽ२३४वा॥ हेऽ२३४५॥　　दी. २०. उत्. ७. मा. २१. फ. ॥१८९॥

१०. समन्तम्॥ वरुणः। बृहती। इन्द्रः॥

१ २ १र २१ रर २१ २
यतइन्द्रभयामहाइ॥ ततोनोआभयङ्कृधाइ। मघवाऽ२३न्छा।
१ २ १ २^ ३र२ ३र२ १ २
ग्धाइतवतत्। नऊताया। औहोऽ३४वाहाइ॥ वि। द्वाइषोऽ२३वीऽ३।
१ २ २ १र २ १ २र१ २र १
होवाऽ३हाइ॥ मृधोजाऽ२३हाऽ३४३इ॥ श्रीः॥ विद्विषोविमृधोजहाइ॥
र २१र २ १ २रर १ २ ३र२
विद्विषोवाइमृधोजहाइ। तुवꣳहाऽ२३इरा। धासस्पतेरा। धसोमाहा। औहो-
३र २ १ २ १ २ १ २
ऽ३४वाहाइ॥ क्ष। यास्याऽ२३सीऽ३। होवाऽ३हाइ॥ विधाऽ२३र्ता-
१२ १र २ १ र २१ र
ऽ३४३॥श्रीः॥ क्षयस्यासिविधर्ता॥ क्षयस्यासीविधर्ता। तन्त्वावाऽ२३-
२ १ २ १ २^ ३र२ ३र२ १ २
याम्। माघवन्नि। द्रगाइर्वाणा। औहोऽ३४वाहाइ॥ सु। तावाऽ२३न्ता-
१ २ २ १र २ १
ऽ३ः। होवाऽ३हाइ॥ हवामाऽ२३हाऽ३४३इ। ओऽ२३४५इ॥डा॥

दी. २०. उत्. ६. मा. २४. पी. ॥१९०॥

२०२. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः। गायत्री। पवमानः सोमः॥

६७३. त्वꣳसोमासि धारयुर्मन्द्र ओजिष्ठो अध्वरे। पवस्व मꣳहयद्रयिः ॥१॥

६७४. त्वꣳसुतो मदिन्तमो दधन्वान्मत्सरिन्तमः। इन्दुस्सत्राजिदस्तृतः ॥२॥

६७५. त्वꣳसुष्वाणो अद्रिभिरभ्यर्ष कनिक्रदत्। द्युमन्तꣳशुष्ममा भर ॥३॥

धा. १४. उ. न. स्व. ४. ली. ॥१६॥

---

२०२. त्वम्। सोम। असि। धारयुः। मन्द्रः। ओजिष्ठः। अध्वरे। पवस्व। मꣳहयद्रयिः। मꣳहयत्। रयिः। त्वम्। सुतः। मदिन्तमः। दधन्वान्। मत्सरिन्तमः। इन्दुः। सत्राजित्। सत्रा। जित्। अस्तृतः॥ अ। स्तृतः॥ त्वम्। सुष्वाणः। अद्रिभिः। अ। द्रिभिः। अभि। अर्ष। कनिक्रदत्। द्युमन्तम्। शुष्मम्। आ। भर॥

---

११. आश्वसूक्तम्। आश्वसूक्तिः। गायत्री। पवमानस्सोमः॥

आऽऔहोवाहाइ। तुवꣳसोमा॥ सिधा। रयुः। ऐहीयैहीऽ१। मान्द्रओजिष्ठोआध्वरे। ऐहीयैहीऽ१॥ आऽ२इ। पावाऽ२स्वामाऽ२॥ हयत्। राऽ२याऽ२३४औहोवा॥ श्रीः॥ आऔहोवाहाइ। तुवꣳसुताः॥ मदाइ। तमः। ऐहीयैहीऽ१। दाधन्वान्मत्सराइन्तमः। ऐहीयैहीऽ१॥ आऽ२इ। आइन्दूऽ२स्सात्राऽ२॥ जिद्। स्ताऽ२र्ताऽ२३४औहोवा॥श्रीः॥ आऽऔहोवाहाइ। तुवꣳसुष्वा॥ णोआ। द्रिभिः। ऐहीयैहीऽ१। आभियर्ष-कनाइक्रदत्। ऐहीयैहीऽ१॥ आऽ२इ। द्यूमाऽ२न्ताꣳशूऽ२॥ ष्ममा। भाऽ२राऽ२३४औहोवा। शुक्रआहुताऽ२३४५ः॥

दी. ३५. उत्. ७. मा. २८. फै. ॥१९१॥

१२. शाम्मदम्। शम्मदाङ्गिरसः। गायत्री। पवमानस्सोमः॥

तुवꣳसोमासिए। हीऐहीऽ२३४या॥ धारयुरैऽ२हीऐऽ२हीऽ३या। मन्द्रओजिष्ठोअध्वरएऽ२हीऐऽ२हीऽ३या॥ पावास्वामाऽ३१२३॥ हयो-

ऽ२३४वा । राऽ५योऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ तुवꣳसुतोमऐ । हीऐहीऽ२३४या ॥
दिन्तमऐऽ२हीऐऽ२हीऽ३या । दधन्वान्मत्सरिन्तमऐऽ२हीऐऽ२हीऽ३या ॥
आइन्दूस्सात्राऽ३१२३ ॥ जिदोऽ२३४वा । स्ताऽ५तोंऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥
तुवꣳसुष्वाणऐ । हीऐहीऽ२३४या ॥ अद्रिभिरैऽ२हीऐऽ२हीऽ३या । अभि-
यर्षकनिक्रददैऽ२हीऐऽ२हीऽ३या ॥ द्युमान्ताꣳशूऽ३१२३ ॥ ष्ममोऽ२३४-
वा । भाऽ५रोऽ६''हाइ ॥

दी. ११. उत्. ३. मा. २१. ग. ॥१९२॥

१३. दावसुनिधनम् ॥ दावसुराङ्गिरसः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

तुवꣳसोऽ२३मासिधारयुर्हाउ ॥ मान्द्रओजि । ष्ठोआध्वाऽ१रा-
ऽ२३इ । होवाऽ३हाइ ॥ पवास्वाऽ१माऽ२३ । होवाऽ३हा ॥ इयत् ।
राऽ२याऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥ तुवꣳसूऽ२३तोमदिन्तमोहाउ ॥ दाधन्वान्म ।
त्सराइन्ताऽ१माऽ२३ः । होवाऽ३हाइ ॥ इन्दूस्साऽ१त्राऽ२३ । होवाऽ३हा ॥
जिद् । स्ताऽ२र्ताऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ तुवꣳसूऽ२३ष्वाणोअद्रिभिर्हाउ ॥
आभियर्ष । कनाइक्राऽ१दाऽ२३त् । होवाऽ३हाइ ॥ द्युमान्ताऽ१ꣳशूऽ२३ ।
होवाऽ३हा ॥ ष्ममा । भाऽ२राऽ२३४औहोवा ॥ एऽ३ । दावसूऽ२३४५ ॥

दी. १७. उत्. १०. मा. १८. बै. ॥१९३॥

१४. प्रतीचीनेडं काशीतम् ॥ काशीतः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

त्वꣳसोमासि । धाऽ२रयुः ॥ मान्द्रओजि । ष्ठोआध्वराऽ२३४इ ।
हाहोइ ॥ पवस्वमाꣳहाऽ३यात् ॥ रयाइः । औऽ२३होवा ॥ श्रीः ॥
त्वꣳसुतोम । दाऽ२इन्तमाः ॥ दाधन्वान्म । त्सराइन्तमाऽ२३४ः ।
हाहोइ ॥ इन्दुस्सत्राजीऽ३दा ॥ स्तृता । औऽ३होवा ॥श्रीः॥ त्वꣳसुष्वाणः ।
आऽ२द्रिभाइः ॥ आभियर्ष । कनाइक्रदाऽ२३४त् । हाहोइ ॥ द्युमन्तꣳशू-
ष्माऽ३मा ॥ भरा । औऽ३होवा ॥ ईडा ॥

दी. १०. उत्. ६. मा. १९. पो. ॥१९४॥

२०३. मनुराप्सवः । उष्णिक् । पवमानः सोमः ।

१२ ३१२ ३ २३ १२३१२
६७६. पवस्व देववीतय इन्दो धाराभिरोजसा ।
२ ३२३ १२
आ कलशं मधुमान्त्सोम नस्सदः ॥१॥
१२ ३१ २३२३ २३ १२
६७७. तव द्रप्सा उदप्रुत इन्द्रं मदाय वावृधुः ।
२३१२ ३१२३ १ २
त्वान्देवासो अमृताय कं पपुः ॥२॥

१२र ३१२ ३२ ३ १२र १२र १२र
२०३. पवस्व । देववीतये । देव । वीतये । इन्दो । धाराभिः । ओजसा ।
३१२ १२र ३ १२र ३२ ३१२ ३
आ । कलशम् मधुमान् । सोम । नः । सदः ॥ तव । द्रप्साः । उदप्रुतः । उद ।

---

१५. हाविष्कृतम् ॥ हविष्कृत् । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

२ र र र र १२ १र र २
त्वꣳसोमासिधाहाउरायूः ॥ मन्द्रओजाइ । ष्ठोआध्वाऽ२३राइ ॥
१ २ १ ^३ ५र र
पवाऽ२होऽ१ । स्वाऽ२३मा ॥ हयत् । राऽ२याऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥
२ र र र १२ १ र २ १
त्वꣳसुतोमदाहाउन्तामाः ॥ दधन्वान्मा । त्सरिन्ताऽ२३माः ॥ इन्दूऽ२र्हो-
२ १ ^३ ५र र
ऽ१इ । साऽ२३त्रा ॥ जिद । स्ताऽ२र्ताऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥
२ र र र १ २ १ २ १
त्वꣳसुष्वाणआहाउद्राइभाइः ॥ अभियर्षा । कनिक्राऽ२३दात् ॥ द्युमाऽ२-
२ १र ^३ ५र र २ १३
होऽ१ । ताऽ२३ꣳशू ॥ ष्ममा । भाऽ२राऽ२३४औहोवा ॥ हविष्कृते-
१११
ऽ२३४५ ॥ दी. २०. उत्. १०. मा. २०. मौ. ॥१९५॥

१६. [1]स्वारꣳसौपर्णम् ॥ सुपर्णः । ककुप् । पवमानस्सोमः ।

२ र २ ३४५र ३४५र र १ ३ ५
त्वꣳह्यङ्गदैवाऽ३या ॥ पवमानजनिमानिद्युमा । हुम् । ताऽ२३४माः ॥
१ २ २ र १र २१ ५ ४ ५
आमाऽ३उवा ॥ तात्वा । यघोऽ२३४वा । षाऽ६योऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥
२ र र २ ३र४र३४ र ३ ४५र १ ३ ५
अमृतत्वायघोषाऽ३यान् ॥ येनानवग्वादध्यङ्ङपो । हुम् । णूऽ२३४ताइ ॥
१ २ २ १र २१ ५ ४ ५
याइनाऽ३उवा ॥ विप्रा । सओऽ२३४वा । पाऽ५इरोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥
२र र र २ ४र३र४र ३र४३४५ र १ ३ ५
येनविप्रासआपाऽ३इराइ ॥ देवानाꣳसुम्नेअमृतस्यचा । हुम् । रूऽ२३४णाः ॥
१ २ २ १र २१ ५ ४ ५
याइनाऽ३उवा ॥ श्रवा । सियोऽ२३४वा । शाऽ५तोऽ६"हाइ ॥
दी. २२. उत्. ६. मा. २१. च. ॥१९६॥

---

[1] शततमे सूक्ते गीयते ।

६७८. आ नस्सुतास इन्दवः पुनाना धावता रयिम् ।
वृष्टिंद्यावो रीत्यापस्स्वर्विदः ॥३॥

धा. १५. उ. न. स्व. न. वौ. ॥१७॥

२०४. अम्बरीषो वार्षागिरः ऋजिश्वा भारद्वाजश्च । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

६७९. परित्यꣳहर्यतꣳहरिं बभ्रुं पुनन्ति वारेण ।
यो देवान्विश्वाꣳ इत्परि मदेन सह गच्छति ॥१॥

६८०. द्विर्यं पञ्च स्वयशसꣳसखायो अद्रिसꣳहतम् ।
प्रियमिन्द्रस्य काम्यं प्रस्नापयन्त ऊर्मयः ॥२॥

६८१. इन्द्राय सोम पातवे वृत्रघ्ने परि षिच्यसे ।
नरे च दक्षिणावते वीराय सदनासदे ॥

धा. २२. उ. ३ स्व. ४. जी. ॥१८॥

सुतः । इन्द्रम् । मदाय । वावृधुः । त्वाम् । देवासः । अमृताय । अ । मृताय । कम् । पपुः ॥ आ । नः । सुतासः । इन्दवः । पुनानाः । धावत । रयिम् । वृष्टिद्यावः । वृष्टि । द्यावः । रीत्यापः । रीति । आपः । स्वर्विदः । स्वः । विदः ॥

२०४. परि । त्यम् । हर्यतम् । हरिम् । बभ्रुम् । पुनन्ति । वारेण । यः । देवान् । विश्वान् । इत् । परि । मदेन । सह । गच्छति ॥ द्विः । यम् । पञ्च ।

---

१७. वैयश्वम् । (वैश्वमनसम् । विश्वमनाः ।) ककुप् । पवमानस्सोमः ॥

पवस्वदेववीताऽ३याइ ॥ आइन्दोधाराऽ२ । भिरोऽ३४५ । जसआकलशम्मधुमान्त्सोऽ२३४५ ॥ मनाऽ२ः ॥ सादाऽ२आऽ२३४- औहोवा ॥ श्रीः ॥ तवद्रप्साउदमूऽ३ताः ॥ आइन्द्रंमदाऽ२ । यवाऽ३४५ । वृधुरात्वान्देवासोअमृताऽ२३४५ ॥ यकाऽ२म् ॥ पापूऽ२राऽ२३४- औहोवा ॥ श्रीः ॥ आनस्सुतासइन्दाऽ३वाः ॥ पूनानाधाऽ२ । वताऽ३४५ । रयिमावृष्टिद्यावोरीत्यापाऽ२३४५ः ॥ सुवाऽ२ः ॥ वाइदाऽ२आऽ२३४- औहोवा ॥ ऊऽ२३४५ ॥　　दी. २७. उत्. न. मा. १९. यो. ॥१९॥

२६

स्वयशसम् । स्व । यशसम् । सखायः । स । खायः । अद्रिसꣳहतम् । अद्रि ।
सꣳहतम् । प्रियम् । इन्द्रस्य । काम्यम् । प्रस्नापयन्ते । प्र । स्नापयन्ते । ऊर्मयः ॥
इन्द्राय । सोम । पातवे । वृत्रघ्ने । वृत्र । घ्ने । परि । सिच्यसे ॥ नरे । च ।
दक्षिणावते । वीराय । सदनासदे । सदन । सदे ॥

---

१८. गौरीवितम् ॥ गौरीवितिः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

परि । त्यꣳहाऽ३ । यंतꣳहराइम् ॥ बभ्रुंपुनन्तिवारेणाऽ२३ ।
योदेवान्वाऽ३१२३इ । श्वाꣳआऽ५इत्पराइ ॥ मादेनसाऽ३१२३ ॥ हगोवा ।
छाऽ५तोऽ६''हाइ ॥ श्रीः ॥ द्वियम् । पश्वाऽ३ । स्वयशसाम् ॥ सखा-
योअद्रिसꣳहताऽ२३म् । प्रायमिन्द्राऽ३१२३ । स्यकाऽ५मियाम् ॥ प्रास्ना-
पयाऽ३१२३ ॥ तओवा । माऽ५योऽ६''हाइ ॥श्रीः॥ इन्द्रा । यसोऽ३ ।
मपातवाइ ॥ वृत्रघ्नेपरिषिच्यसाऽ२३इ । नारेचदाऽ३१२३ । क्षिणाऽ५वताइ ।
वाइरायसाऽ३१२३ ॥ दनोवा । साऽ५दोऽ६''हाइ ॥

दी. १४. उत् . न. मा. १९. लो. ॥१९८॥

१९. निहवम् ॥ वसिष्ठः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

आइहीऽ३ । आइही । एहिया । ओऽ२३४वा । हाइ । परित्यꣳह-
यंतऽ३ꣳहाराऽ३इम् । हाराइम् । हरा । ओऽ२३४वा । हाइ ॥ बभ्रुंपुन-
न्तिवाऽ३रेणाऽ३ । रेणा । रेणा । ओऽ२३४वा । हाइ ॥ योदेवान्वि-
श्वाꣳइऽ३त्पाराऽ३इ । पाराइ । परा । ओऽ२३४वा । हाइ ॥ मदेनसहग-
ऽ३च्छाताऽ३इ । छाताइ । छता । ओऽ२३४वा । हाइ ॥ श्रीः ॥ द्विय-
पश्वस्वयऽ३शासाऽ३म् । शासाम् । शसा । ओऽ२३४वा । हाइ ॥ सखा-
योअद्रिसऽ३ꣳहाताऽ३म् । हाताम् । हता । ओऽ२३४वा । हाइ ॥ प्रिय-
मिन्द्रस्यकाऽ३मायाऽ३म् । मायाम् । मिया । ओऽ२३४वा । हाइ ॥
प्रस्नापयन्तऊऽ३र्मायाऽ३ः । मायाः । मया । ओऽ२३४वा । हाइ ॥श्रीः॥

इन्द्रायसोमपाऽ३तावाऽ३इ । तावाइ । तवा । ओऽ२३४वा । हाइ ॥
वृत्रघ्नेषरिषिऽ३च्यासाऽ३इ । च्यासाइ । च्यसा । ओऽ२३४वा । हाइ ॥
नरेचदक्षिणाऽ३वाताऽ३इ । वाताइ । वता । ओऽ२३४वा । हाइ ॥ वीरा-
यसदनाऽ३सादाऽ३इ । सादाइ । सदा । ओऽ२३४वा । हाइ । आइहीऽ३ ।
आइही । एहिया । ओऽ२३४वा । हाऽ३४ । औहोवा ॥ ईऽ२३४५ ॥
दी. २५. उत्. न. मा. ४४. वी. ॥१९९॥

२०. यद्वाहिष्ठीयोत्तरम् ॥ अग्निः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

परित्यꣳहर्यतꣳहरिम् । परित्यꣳहोवा ॥ यतꣳहराइम् । बभ्रुंपू-
ऽ२३ना । तिवारेणा । योदेवाऽ२३न्वाइ । श्वाꣳइत्पराइ ॥ मदेनाऽ२३सा ॥
हगच्छाऽ२३ताऽ३४३इ ॥ श्रीः ॥ द्वियंपञ्चस्वयशसम् । द्वियंपञ्चोवा ॥
स्वयशसाम् । सखायोऽ२३आ । द्रिसꣳहताम् । प्रियमाऽ२३इन्द्रा । स्य-
कामियाम् ॥ प्रस्नापाऽ२३या ॥ तऊर्माऽ२३याऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ इन्द्राय-
सोमपातवे । इन्द्रायसोवा ॥ मपातवाइ । वृत्रघ्नाऽ२३इपा । रिषिच्यसाइ ।
नरेचाऽ२३दा । क्षिणावताइ । वीरायाऽ२३सा । दनासाऽ२३दाऽ३४३इ ।
ओऽ२३४५इ ॥डा॥   दी. २१. उत्. १५. मा. २१. ङ. ॥२००॥

॥ इति पञ्चम प्रपाठकः ॥

॥ दशमो विꣳशः ॥

१. आसितायम् ॥ असितः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

परित्यꣳहर्यताम् ॥ हराइम् । बभ्रुंपुनन्तिवारेऽ२३णा । योदेऽ२-
वान्वाऽ२इ । श्वाꣳइत्पराइ ॥ मादेऽ२नासाऽ२ ॥ हगोवाऽ३ओऽ२३४वा ।
छाऽ५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ द्वियंपञ्चस्वया ॥ शसाम् । सखायोअद्रिसꣳहा-
ऽ२३ताम् । प्रायाऽ२माइन्द्राऽ२ । स्यकामियाम् ॥ प्रास्नाऽ२पायाऽ२ ॥
तओवाऽ३ओऽ२३४वा । माऽ५योऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ इन्द्रायसोमपा ॥

२०५. अग्नयो धिष्ण्या ऐश्वराः। अक्षरपङ्क्तिः। पवमानः सोमः॥

६८२. पवस्व सोम महे दक्षायाश्वो न निक्तो वाजी धनाय ॥१॥

तवाइ। वृत्राघ्नेपरिषिच्याऽ२३साइ। नारेऽ२चादाऽ२। क्षिणावताइ॥ वाइराऽ२यासाऽ२॥ दनोवाऽ३ओऽ२३४वा। साऽ५दोऽ६"हाइ॥

दी. ९. उत्. ६. मा. २२. ता. ॥२०१॥

२. साध्रम्॥ सध्रः। अनुष्टुप्। पवमानस्सोमः॥

परित्याऽ३१हर्यत१हराइम्॥ बभ्रूंपुनाऽ२। तिवाऽ३४५। रेऽ२३४-णा। योदेवान्विश्वाँइत्पराऽ२३४५इ॥ मादाओऽ२३४वा। नासाओ-ऽ२३४वा॥ हगाऽ५च्छताइ॥ श्रीः॥ द्वियंपाऽ३श्रस्वयशसाम्॥ सखायो-आऽ२। द्रिसाऽ३४५। हाऽ२३४ताम्। प्रियमिन्द्रस्यकामियाऽ२३४५म्॥ प्रास्नाओऽ२३४वा। पायाओऽ२३४वा॥ तऊऽ५र्मयाः॥ श्रीः॥ इन्द्राया-ऽ३सोमपातवाइ॥ वृत्राघ्नेपाऽ२। रिषाऽ३४५इ। च्याऽ२३४से। नरेच-दक्षिणावताऽ२३४५इ॥ वाइराओऽ२३४वा। यासाओऽ२३४वा॥ दना-ऽ५सदाइ। होऽ५इ॥डा॥

दी. १२. उत्. ४. मा. २३. झि. ॥२०२॥

३. आकूपारम्॥ अकूपारः काश्यपः। अनुष्टुप्। पवमानस्सोमः॥

परित्याऽ२३ऽहर्य। तंँहाऽ२३४राइम्॥ बभ्रूऽ२म्पुना। तिवा-रेणा। योदेवान्वाऽ२इ। श्वाऽइत्पराइ॥ मदेनासाऽ२३॥ हाऽ२३गाऽ३। छाऽ३४५तोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ द्वियंपाऽ२३श्रस्व। यशाऽ२३४साम्॥ सखाऽ२योश्रा। द्रिसऽहताम्। प्रियमाइन्द्राऽ२। स्यकामियाम्॥ प्रस्ना-पायाऽ२३॥ ताऽ२३ऊऽ३। माऽ३४५योऽ६"हाइ॥श्रीः॥ इन्द्रायाऽ२३-सोम। पाताऽ२३४वाइ॥ वृत्राऽ२घ्नेपा। रिषिच्यसाइ। नरेचादाऽ२। क्षिणावताइ॥ वीरायासाऽ२३॥ दाऽ२३नाऽ३। साऽ३४५दोऽ६"हाइ॥

दी. १७. उत्. १५. मा. १७. जे. ॥२०३॥

१ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
६८३. प्र ते सोतारो रसं मदाय पुनन्ति सोमं महे द्युम्नाय ॥२॥

१ २ ३ १ २र ३ २ ३ १ २ ३ २ ३ १ २
६८४. शिशुञ्जज्ञान१हरिं मृजन्ति पवित्रे सोमन्देवेभ्य इन्दुम् ॥३॥

धा. ११. उ. १. स्व. २. का. ॥१९॥

२०६. अमहीयुराङ्गिरसः। गायत्री। पवमानः सोमः॥

२ ३ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २र १ २ ३ १ २
६८५. उपो षु जातमप्तुरङ्गोभिर्भङ्गं परिष्कृतम्। इन्दुन्देवा अयासिषुः ॥१॥

---

१ २र ३ २ १ २र १ २र ३ २ ३ २
२०५. पवस्व। सोम। महे। दक्षाय। अश्वः। न। निक्तः। वाजी।
१ २र ३ १ २ १ २र १ २र ३ १ २ १ २र ३ २ ३ १ २
धनाय॥ प्र। ते। सोतारः। रसम्। मदाय। पुनन्ति। सोमम्। महे। द्युम्नाय॥
१ २र ३ २ १ २र ३ १ २ १ २र ३ १ २ १ २र
शिशुम्। जज्ञानम्। हरिम्। मृजन्ति। पवित्रे। सोमम्। देवेभ्यः। इन्दुम्॥
१ २र ३ २ ३ २ ३ १ २ १ २र ३ २ १ २र
२०६. उप। उ। सु। जातम्। अप्तुरम्। गोभिः। भङ्गम्। परिष्कृतम्।
१ २र ३ १ २र ३ २ ३ २ ३ १ २र
परि। कृतम्। इन्दुम्। देवाः। अयासिषुः॥ तम्। इत्। वर्धन्तु। नः। गिरः।

---

४. विधर्म॥ प्रजापतिः। अक्षरपङ्क्तिः। पवमानस्सोमः॥

२र २ २र १ ^ ३ ५र ५ १ २ र
ओहोऽ३वा (द्विः)। ओहोऽ२वाऽ२३४ओहोऽ६वा। पवस्वसोम-
१र २र ३ १ १ १ १ २र १ २ १र — १र — ३ १ १ १
महेदक्षायाऽ२३४५॥ अश्वोननिक्तोवाऽ२जीधनाऽ२याऽ२३४५॥ श्रीः॥
१र २र १र २र १ २ १ र ३ १ १ १ २ १ २ १र २१र २ १र १ १ १
प्रतेसोतारोरसम्मदायाऽ२३४५॥ पुनन्तिसोमंमहेद्युम्नायाऽ२३४५॥ श्रीः॥
१ २ र १ २ ३ १ १ १ २ १ २र १र २र १र २ १ १ १ १
शिशुञ्जज्ञानंहरिंमृजन्तीऽ२३४५॥ पवित्रेसोमंदेवेभ्यइन्दूऽ२३४५म्॥ श्रीः॥
१ २ र ३ १ १ १ २ १र २र ३ १ १ १ १ २र १ २र १र
पवस्वसोमाऽ२३४५॥ महेदक्षायाऽ२३४५॥ अश्वोननिक्तोऽ१ः॥ वाजी-
— ३ १ १ १ १र २र १र १ १ १ १ २१ ५र ३ १ १ १
धनाऽ२याऽ२३४५॥श्रीः॥ प्रतेसोताराऽ२३४५ः॥ रसंमदायाऽ२३४५॥
२ १ २ १र १ १ १ २१र २ १र १ १ १ १ २ ३र २
पुनन्तिसोमाऽ२३४५म्॥ महेद्युम्नायाऽ२३४५॥श्रीः॥ शिशुञ्जज्ञानाऽ१म्॥
२ ३ १ १ १ २ १ २र १र १ १ १ २र १र २ १ १ १ १
हरिंमृजन्तीऽ२३४५॥ पवित्रेसोमाऽ२३४५म्॥ देवेभ्यइन्दूऽ२३४५म्।
२र २ २र १ ^ ३ ५र ५ २ १ २ ३
ओहोऽ३वा (द्विः)। ओहोऽ२वाऽ२३४ओहोऽ६वा॥ एऽ३। विधर्मा-
१ १ १
ऽ२३४५॥

दी. ४५. उत्. १०. मा. ११. म. ॥२०४॥

५. श्रुध्यम्॥ प्रजापतिः। गायत्री। पवमानस्सोमः॥

१र — १ २र १ २ १ २ ३ २ १
उपोषुजाऽ२तम्। अप्तुरोवा॥ गोभिर्भङ्गाम्। परिष्कृताम्।

६८६. तमिद्वर्द्धन्तु नो गिरो वत्सꣳसꣳशिश्वरीरिव ।
य इन्द्रस्य हृदꣳसनिः ॥२॥

६८७. अर्षा नस्सोम शङ्गवे धुक्षस्व पिप्युषीमिषम् । वर्द्धा समुद्रमुक्थ्य ॥३॥
धा. ११. उ. न. स्व. ४. ही. ॥२०॥

एकादशः खण्डः ॥

२०७. त्रिशोकः काण्वः । गायत्री । अग्नीन्द्रौ ॥

६८८. आ घा ये अग्निमिन्धते स्तृणन्ति बर्हिरानुषक् ।
येषामिन्द्रो युवा सखा ॥१॥

वत्सम् । सꣳशिश्वरीः । सम् । शिश्वरीः । इव । यः । इन्द्रस्य । हृदꣳसनिः । हृदम् । सनिः ॥ अर्ष । नः । सोम । शम् । गवे । धुक्षस्व । पिप्युषीम् । इषम् । वर्ध । समुद्रम् । सम् । उद्रम् । उक्थ्य ॥

२०७. आ । घ । ये । अग्निम् । इन्धते । स्तृणन्ति । वर्हिः । अनुषक् । अनु । सक् । येषाम् । इन्द्रः । युवा । सखा । स । खा ॥ बृहन् । इत् । इध्मः । एषाम् । भूरि । शस्तम् । पृथुः । स्वरुः । येषाम् । इन्द्रः । युवा । सखा । स ।

इन्दुन्देवाअ । याऽ२३ ॥ सिषाउवा । श्रूघियाऽ२ ॥श्रीः॥ तमिद्वर्धाऽ२न्तु । नोगिरोवा ॥ वत्सꣳसꣳशाइ । श्वरीरिवा । यइन्द्रस्यहृ । दाऽ२३म् । सनाउवा ॥ श्रूघियाऽ२ ॥श्रीः॥ अर्षानस्सोऽ२म । शङ्गवोवा ॥ धुक्षस्वपाइ । प्युषीमिषाम् । वर्धासमुद्रम् । ऊ२३ । क्थियाउवा ॥ श्रूघियाऽ२ ॥ एऽ२३हि-याऽ३४३ । ओऽ२३४५इ ॥डा॥ दी. १२. उत्. ६. मा. १४. ची. ॥२०५॥

६. ऐध्मवाहम् । इध्मवाहः । गायत्री । अग्नीन्द्रौ ॥

आघायेअग्निमिन्धाताइ ॥ स्तृणन्तिबर्हिरानुषाक् ॥ श्रीः ॥ बृहन्नि-दिध्मआइषाम् ॥ भूरिशस्त्रंपृथुस्वरूः ॥ श्रीः ॥ अयुद्धइद्युधावाताम् ॥ शूरआजतिसत्वभाइः ॥ येषामिन्द्रोयुवाइहा ॥ ऊवाइ । ऊवोऽ२३४ । वा । साऽ५खोऽ६हाइ ॥ दी. १२, उत्. ५. मा. १५. बु. ॥२०६॥

३२उ ३ १ २३ १२ ३२ ३१ २र २ ३ २ ३ २३ १२
६८९. बृहन्निदिध्म एषां भूरि शस्तं पृथुस्स्वरुः । येषामिन्द्रो युवा सखा ॥२॥
१२३ २३२उ ३ २३१ २३ १२ २३२ ३ २३ १२
६९०. अयुद्ध इद्युधा वृत५ शूर आजति सत्त्वभिः । येषामिन्द्रो युवा सखा ॥३॥

धा. ३. उ. २. स्व. १. ठ. ॥२१॥

२०८. गोतमो राहूगणः । उष्णिक् । इन्द्रः ॥

२उ ३ २३१२३ २३ १२ ३१२
६९१. य एक इद्विदयते वसु मर्ताय दाशुषे ।
१ २ ३ १२ ३ १ २ ३ २
ईशानो अप्रतिष्कुत इन्द्रो अङ्ग ॥१॥
२३ १ २ ३२ ३ २ ३१२ ३ १ २
६९२. यश्चिद्धि त्वा बहुभ्य आ सुतावाँ आविवासति ।
३१ २र ३ २३ १ २ ३ २
उग्रन्तत्पत्यते शव इन्द्रो अङ्ग ॥१॥
३ १ २र ३१२ ३१ २र
६९३. कदा मर्तमराधसं पदा क्षुम्पमिव स्फुरत् ।
३१ २ ३२३ १ २ ३ २
कदा नश्शुश्रवद्गिर इन्द्रो अङ्ग ॥३॥

धा. ११. उ. १. स्व. ३. कि. ॥२२॥

---

३ १२र ३ २ ३२ १२र १२र ३
खा॥ अयुद्धः । अ । युद्धः । इत् । युधा । वृतम् । शूरः । आ । अजति ।
१२र १२र १२र १२र १२र ३
सत्वभिः । येषाम् । इन्द्रः । युवा । सखा । स । खा ॥
२ १२र ३१२ ३ १२र १२र १२र
२०८. यः । एकः । इत् । विदयते । वि । दयते । वसु । मर्ताय ।
३१२ १२र १२र ३ १२र ३२ ३
दाशुषे । ईशानः । अप्रतिष्कुतः । अ । प्रतिष्कुतः । इन्द्रः । अङ्ग ॥ यः । चित् ।
२ ३ १ २ ३१२ ३१२ ३ १२र
हि । त्वा । बहुभ्यः । आ । सुतावान् । आविवासति । आ । विवासति ।
३२ ३ १२र १२र ३२ ३२ १२र ३ १ २ ३
उग्रम् । तत् । पत्यते । शवः । इन्द्रः । अङ्ग ॥ कदा । मर्तम् । अराधसम् । अ ।
१२ ३२ १२र ३ २ ३ १२र
राधसम् । पदा । क्षुम्पम् । इव । स्फुरत् । कदा । नः । शुश्रवत् । गिरः ।
१२र ३२
इन्द्रः । अङ्ग ॥

---

७. त्रैककुभम् ॥ त्रिककुप् । उष्णिक् । इन्द्रः ॥

२र र २ १ २ २ १ ३ ५
यएकइद्विदायाऽ३ताइ ॥ वासुमर्तायाऽ३दा । हुम् । शूऽ२३४षाइ ।
१ २र र १ २ १ २र ३र २ १ ३ ५
आइशानोअप्रतिष्कुतः । आइशा । नोअप्रताइ ॥ ष्कूऽ२३४ताः ॥ श्रीः ॥
२ र २ १र र २ २ १ ३ ५
यश्चिद्धित्वाबहुभ्याऽ३आ ॥ सुतावाँआवीऽ३वा । हुम् । साऽ२३४ताइ ।
२१ २र १ २ १२ ३ २ १ ३ ५
उग्रन्तत्पत्यतेशवः । ऊग्रम् । तत्पत्यताइ ॥ शाऽ२३४वाः ॥ श्रीः ॥

२०९. मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः। अनुष्टुप्। इन्द्रः ॥

१ २ ३ १ २र ३ २ ३ १ २
६६४. गायन्ति त्वा गायत्रिणोऽर्चन्त्यर्कमर्किणः ।
३ १ २ ३ २ ३ १ २
ब्रह्माणस्त्वा शतक्रत उद्वꣳशमिव येमिरे ॥१॥
२उ ३ १ २र ३ १ २र ३ १ २
६६५. यत्सानोस्सान्वारुहो भूर्यस्पष्ट कर्त्वम् ।
२उ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २
तदिन्द्रो अर्थं चेतति यूथेन वृष्णिरेजति ॥२॥
३ २उ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
६६६. युङ्क्ष्वा हि केशिना हरी वृषणा कक्ष्यप्रा ।
१ २ ३ १ २र
अथा न इन्द्र सोमपा गिरामुपश्रुतिश्चर ॥३॥

धा. २५. उ. ३. स्व. ४. बी. ॥२३॥

द्वादशः खण्डः ॥

इति दशमोऽध्यायः ॥

पञ्चमप्रपाठकस्य द्वितीयोऽर्धः ॥

---

१ २र ३ १ २ १ २र ३ २ ३ १ २
२०९. गायन्ति । त्वा । गायत्रिणः । अर्चन्ति । अर्कम् । अर्किणः ।
३ १ २ ३ २ ३ २ ३ २
ब्रह्माणः । त्वा । शतक्रतो । शत । क्रतो । उत् । वꣳशम् । इव । येमिरे ॥ यत् ।
१ २र १ २र १ २र ३ १ २र १ २र १ २र १ २र १ २र
सानोः । सानु । आरुहः । आ । अरुहः । भूरि । अस्पष्ट । कर्त्वम् । तत् । इन्द्रः ।
१ २र ३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३र १ २
अर्थम् । चेतति । यूथेन । वृष्णिः । एजति ॥ युङ्क्ष्व । हि । केशिना । हरी इति ।
१ २र ३ २ ३ २ १ २र ३
वृषणा । कक्ष्यप्रा । कक्ष्य । प्रा । अथ । नः । इन्द्र । सोमपाः । सोम । पाः ।
२ १ २र १ २र ३
गिराम् । उपश्रुतिम् । उप । श्रुतिम् । चर ॥

---

२ र र २ १र २ २ १ ३ ५
कदामर्तमराधाऽ३साम् ॥ पदाक्षुंपामीऽ३वा । हुम् । स्फूऽ२३४रात् ।
२ १र २ १ २ १ २र ३ २ १ ३ ५ १ २र
कदानश्शुश्रवद्गिरः । कादा । नश्शुश्रवात् ॥ गाऽ२३४इराः ॥ आइन्द्रोअ ।
१ ^ ३ ५र र ३ ५
गाऽ२ । याऽ२३४औहोवा ॥ ईऽ२३४न्द्राः ॥

दी. १८. उत्. २. मा. ३१. ठ. ॥२०७॥

८. उद्वꣳशीयम् ॥ विश्वेदेवाः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ॥

१र २ र र १ २ १ २ १र
गायन्तित्वागायत्रिणआ ॥ अर्चन्त्यर्कमर्काऽ२३इणाः । ब्रह्माण-
२ १ २ २ २
स्त्वाऽ२होऽ१इ । शतक्राऽ२३ताउ । उद्वꣳशमिवयाऽ१इमोऽ३रे ॥

उद्ध२ँशा२३४मी ॥ वाया३२उवा३ । उप् । मा२इरो३५"हाइ ॥श्रीः॥
यत्सानोस्सान्वारुहआ ॥ भूर्यस्पष्टकर्तू२३वाम् । तदिन्द्रा२हो१इ ।
अर्थश्वेता२३ताइ । यूथेनवृष्णिरा१इजा३ताइ ॥ यूथेना२३४वृ ॥
ष्णाइरा३२उवा३ । उप् । जा२तो३५"हाइ ॥ श्रोः ॥ युङ्क्ष्वाहिके-
शिनाहरीआ । वृषणाकक्षिया२३प्रा । अथाना२हो१इ । इन्द्रसोमा-
२३पाः । गिरामुपश्रुता१इश्वा२रा ॥ गिरामू२३४पा ॥ श्रूता३२-
उवा३ । उप् । चा२रो३५"हाइ ॥ दी. २३. उत्. ४. मा. २७. ढे. ॥२०८॥

९. [1]आजिगम् ॥ अजिगः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

उच्चातेजा । तमान्धासाः ॥ दिविसद्भू । माया१दा२३दाइ ॥
उग्रा२ँशार्मा ॥ महिश्रा२३वा३४३॥श्रीः॥ सनाआइन्द्रा । ययाज्यावाइ ॥
वरुणाय । मारुद्धा२३याः । वराइवोवीत् ॥ परिस्रा२३वा३४३ ॥श्रीः॥
एनावाइश्वा । निआर्याआ ॥ द्युम्नानिमा । नूषा२३णाम् ॥ सिषासान्ताः ॥
वनामा२३हा३४३इ । ओ२३४५इ ॥ डा ॥

दी ६. उत्. ३ मा. १६. गू. ॥२०९॥

१०. आभीकम् ॥ अङ्गिरसः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

ऊ२३४च्चातेजा५ । तमौहोन्धासाः ॥ दिविसद्भूमिया१दा३दे ॥
उग्र२ँशा२३४र्मा ॥ माहा३२उवा३४३ । श्रा३४५वो६"हाइ ॥श्रीः॥
सा२३४नइन्द्रा५ । ययौहोज्यावाइ ॥ वरुणायमरू१द्भा३याः ॥
वरिवो२३४वीत् ॥ पारा३२उवा३४३ । स्रा३४५वो६"हाइ ॥ श्रीः ॥
आ२३४इनाविश्वा५ । नियौहोर्याश्रा ॥ द्युम्नानिमानू१षा३णाम् ॥
सिषासा२३४न्ताः ॥ वाना३२उवा३४३ । मा३४५हो६"हाइ ॥

दी. ११, उत्. १. मा. १५. कु. ॥२१०॥

---

[1] अष्टमसूक्ते द्वे सामनी गीयेते ।

२७

११. [1]उत्सेधः ॥ अङ्गिरसः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

पुनानस्सोमधारया । पः । वसाऽ३४औहोवा ॥ नोअर्षसाऽ२इ । हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥ आराऽ३त्नधा । औहोवाहाइ ॥ योनिमृता । स्यसीदासि । हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥ उत्सोऽ३देवः । औहोवा-हाइ ॥ हिराऽ३ण्याऽ५याऽ६५६ः ॥ श्रीः ॥ उत्सोदेवोहिरण्ययः । उत्सः । देवाऽ३४औहोवा ॥ हिरण्ययाऽ२ः । हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥ दुहाऽ३नऊ । औहोवाहाइ ॥ धार्दिवियाम् । मधुप्रायम् । हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥ प्रत्नाऽ३५सध । औहोवाहाइ ॥ स्थमाऽ३साऽ५दाऽ६५६त् ॥ श्रीः ॥ प्रत्नँसधस्थमासदत् । प्रत्नम् । सधाऽ३४औहोवा ॥ स्थमासदाऽ२त् । हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥ आपाऽ३च्छियाम् । औहोवाहाइ । धारुणंवा । जियर्षासि । हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥ नृभाऽ३इर्धौतः । औहोवाहाइ ॥ विचाऽ३क्षाऽ५णाऽ६५६ः ॥ ऊऽ२३४५ ॥

दी. २८. उत्. ६. मा. ३४. टी. ॥२११॥

१२. यज्ञायज्ञीयम् ॥ अग्निर्वैश्वानरः । ककुबुत्तराबृहती । पवमानस्सोमः ॥

पुनाऽ५नः । सोऽ३माऽ३धाराया ॥ आपोवसा । नोऽ३आर्षाऽ३सी । आराऽ२त्नधायोनिम् । तस्याऽ२३सा । हुम्माइ ॥ दाऽ३२साइ ॥ ऊत्सो-देवोहिराऽ२ण्ययाउ ॥ श्रीः ॥ ऊत्साः ॥ दाइवो । हाऽ३इराण्याऽ३याः । दुहानऊऽ२र्धर्दिवि । यम्माऽ२३धू । हुम्माइ । प्राऽ३२याम् । प्रात्नसध-स्थमाऽ२सदाउ ॥ श्रीः ॥ प्रात्नम् ॥ साधा । स्थाऽ३मासाऽ३दात् । आपृच्छियाऽ२न्धरुणम् । वाजाऽ२३या । हुम्माइ ॥ षाऽ३२साइ ॥ नृभि-र्धौतोविचाऽ२क्षणाउ ॥ वाऽ३४५ ॥

दी. १३. उत्. न. मा. १९. रो. ॥२१२॥

[1] नवमसूक्ते त्रीणि सामानि गीयन्ते ।

अथैकादशोऽध्यायः ।

षष्ठप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्धः ॥

२१०. मेधातिथिः काण्वः । गायत्री । इध्मः, समिद्धोग्निर्वा,
तनूनपात्, नराशँसः, इलः क्रमेण ॥

६६७. सुषमिद्धो न आ वह देवाँ अग्ने हविष्मते । होत४पावक यक्षि च ॥१॥

६६८. मधुमन्तन्तनूनपाद्यज्ञन्देवेषु न४कवे । अद्या कृणुह्यूतये ॥२॥

६६९. नराशँसमिह प्रियमस्मिन्यज्ञ उप ह्वये । मधुजिह्वँहविष्कृतम् ॥३॥

---

२१०. सुषमिद्धः । सु । समिद्धः । नः । आ । वह । देवान् । अग्ने । हविष्मते । होतरिति । पावक । यक्षि । च । मधुमन्तम् । तनूनपात् । तनू । नपात् । यज्ञम् । देवेषु । नः । कवे । अद्य । अ । द्य । कृणुहि । ऊतये ॥ नराशँ-सम् । इह । प्रियम् । अस्मिन् । यज्ञे । उप । ह्वये । मधुजिह्वम् । मधु । जिह्वम् ।

---

१३. निषेधः ॥ अङ्गिरसः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

पुनानस्सोमाऽ३धारया ॥ अपोवसा । नोअर्षसाऽ२इ । इहाऽ३ । आराऽ३त्नाधाः । हाहोऽ२३४हा । योनिमृता । स्यसीदाऽ२३साइ । इहाऽ३ ॥ ऊत्सोऽ३दाइवाः । हाहोऽ२३४हा ॥ हिराऽ३ण्याऽ५या-ऽ६५६ः ॥श्रीः॥ उत्सोदेवोहाऽ३इरण्ययाः ॥ उत्सोदेवो । हिरण्ययाऽ२ः । इहाऽ३ । दूहाऽ३नाऊ । हाहोऽ२३४हा । धार्दिवियाम् । मधुप्राऽ२३-याम् । इहाऽ३ ॥ प्रात्नाऽ३ॸसाधा । हाहोऽ२३४हा ॥ स्थमाऽ३साऽ५दा-ऽ६५६त् ॥ श्रीः ॥ प्रत्नँसधस्थाऽ३मासदात् ॥ प्रत्नाँसधा । स्थमा-सदाऽ२त् । इहाऽ३ ॥ आपाऽ३छीयाम् । हाहोऽ२३४हा ॥ धारुणंवा । जियर्षाऽ२३साइ ॥ इहाऽ३ ॥ नृभाऽ३इधौताः । हाहोऽ२३४हा ॥ विचाऽ३क्षाऽ५णाऽ६५६ः ॥ हेऽ२३४५ ॥

दी. ११. उत्. ८. मा. २१. घ. ॥२१३॥

७००. अग्ने सुखतमे रथे देवाँ ईडित आ वह । असि होता मनुर्हितः ॥४॥
धा. १८. उ. न. स्व. २. रा. ॥१॥

२११. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । गायत्री । आदित्यः ॥

७०१. यदद्य सूर उदितेऽनागा मित्रो अर्यमा । सुवाति सविता भगः ॥१॥

७०२. सुप्रावीरस्तु स क्षय४प्र नु यामन्त्सुदानवः ।
ये नो अꣳहोऽतिपिप्रति ॥२॥

७०३. उत स्वराजो अदितिरदब्धस्य व्रतस्य ये । महो राजान ईशते ॥३॥
धा. ११. उ. २. स्व. ३. खि. ॥२॥

२१२. प्रगाथः काण्वः । गायत्री । इन्द्रः ॥

७०४. उत्त्वा मन्दन्तु सोमा४कृणुष्व राधो अद्रिवः । अव ब्रह्मद्विषो जहि ॥१॥

७०५. पदा पणीनराधसो नि बाधस्व महाँ असि । न हि त्वा कश्चन प्रति ॥२॥

७०६. त्वमीशिषे सुतानामिन्द्र त्वमसुतानाम् । त्वꣳराजा जनानाम् ॥३॥
धा. १३. उ. २. स्व. ३. ठि. ॥३॥

प्रथमः खण्डः ॥

हविष्कृतम् । हविः । कृतम् ॥ अग्ने । सुखतमे । सु । खतमे । रथे । देवान् । ईडितः । आ । वह । असि । होता । मनुर्हितः । मनुः ॥ हितः ॥

२११. यत् । अद्य । अ । द्य । सूरे । उदिते । उत् । इते । अनागाः । अन् । आगाः । मित्रः । मि । त्रः । अर्यमा । सुवाति । सविता । भगः ॥ सुप्रावीः । सु । प्रावीः । अस्तु । सः । क्षयः । प्र । नु । यामन् । सुदानवः । सु । दानवः । ये । नः । अꣳहः । अतिपिप्रति । अति । पिप्रति ॥ उत ॥ स्वराजः । स्व । राजः । अदितिः । अ । दितिः । अदब्धस्य । अ । दब्धस्य । व्रतस्य । ये । महः । राजानः । ईशते ॥

२१२. उत् । त्वा । मन्दन्तु । सोमाः । कृणुष्व । राधः । अद्रिवः । अ । द्रिवः । अव । ब्रह्मद्विषः । ब्रह्म । द्विषः । जहि ॥ पदा । पणीन् । अराधसः । अ । राधसः । नि । बाधस्व । महान् । असि । न । हि । त्वा । कः । च । न ।

२१३. पराशरः शाक्त्यः। त्रिष्टुप्। पवमानः सोमः॥

७०७. आ जागृविर्विप्र ऋतं मतीनाꣳसोम ᳲपुनानो असदच्चमूषु।
सपन्ति यं मिथुनासो निकामा अध्वर्यवो रथिरासस्सुहस्ताः ॥१॥

७०८. स पुनान उप सूरे दधान ओभे अप्रा रोदसी वी ष आवः।
प्रिया चिद्यस्य प्रियसास ऊती सतो धनङ्कारिणे न प्र यꣳसत् ॥२॥

७०९. स वर्धिता वर्धन ᳲपूयमानस्सोमो मीढ्वाँ अभि नो ज्योतिषावीत्।
यत्र न ᳲपूर्वे पितर ᳲपदज्ञास्स्वर्विदो अभि गा अद्रिमिष्णन् ॥३॥
धा. १९. उ. १. स्व. ८. तै. ॥४॥

प्रति॥ त्वम्। ईशिषे। सुतानाम्। इन्द्र। त्वम्। असुतानाम्। अ। सुतानाम्॥ त्वम्। राजा। जनानाम्॥

२१३. आ। जागृविः। विप्रः। वि। प्रः। ऋतम्। मतीनाम्। सोमः। पुनानः। असदत्। चमूषु। सपन्ति। यम्। मिथुनासः। निकामाः। नि। कामाः। अध्वर्यवः। रथिरासः। सुहस्ताः। सु। हस्ताः॥ सः। पुनानः। उप। सूरे। दधानः। आ। उभे इति। अप्राः। रोदसी इति। वि। सः। अवरिति। प्रिया। चित्। यस्य। प्रियसासः। ऊती। सतः। धनम्। कारिणे। न। प्र। यꣳसत्॥ सः। वर्द्धिता। वर्द्धनः। पूयमानः। सोमः। मीढ्वान्। अभि। नः। ज्योतिषा। आवीत्। यत्र। नः। पूर्वे। पितरः। पदज्ञाः। पद। ज्ञाः। स्वर्विदः। स्वः। विदः। अभि। गाः। अद्रिम्। अ। द्रिम्। इष्णन्॥

---

१४. गौरीवितम्। गौरीवितिः। त्रिष्टुप्। पवमानस्सोमः॥

आजा। गृवाऽ३इः। विप्रऋताम्॥ मतीनाꣳसोम ᳲपुनानो-असदच्चमूषूऽ२३। सापन्तियाऽ३१२३म्। मिथुनासोनिकामाऽ५ध्वर्या॥ वोरथिराऽ३१२३॥ सस्सोवा। हाऽ५स्तोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ सपु। नानाऽ३ः। उपसूराइ॥ दधानओभेअप्रारोदसीवीषआवाऽ२३ः। प्राया-चिद्याऽ३१२३। स्यप्रियसासऊतीसाऽ५तोधा॥ नाङ्कारिणाऽ३१२३इ॥

२१४. प्रगाथो घोरः काण्वः । बृहतीसतोबृहत्यौ । इन्द्रः ॥

७१०. मा चिदन्यद्वि शꣳसत सखायो मा रिषण्यत ।
इन्द्रमित्स्तोता वृषणꣳसचा सुते मुहुरुक्था च शꣳसत ॥१॥

७११. अवक्रक्षिणं वृषभं यथा जुवङ्गान्न चर्षणीसहम् ।
विद्वेषणꣳसंवननमुभयङ्करं मꣳहिष्ठमुभयाविनम् ॥२॥

धा. १७. उ. न. स्व. ४. यी. ॥५॥

---

२१४. मा । चित् । अन्यत् । अन् । यत् । वि । शꣳसत । सखायः । स । खायः । मा । रिषण्यत । इन्द्रम् । इत् । स्तोत । वृषणम् । सचा । सुते । मुहुः । उक्था । च । शꣳसत ॥ अवक्रक्षिणम् । अव । क्रक्षिणम् । वृषभम् । यथा । जुवम् । गाम् । न । चर्षणीसहम् । चर्षणि । सहम् । विद्वेषणम् । वि । द्वेषणम् । संवननम् । सम् । वननम् । उभयङ्करम् । उभयम् । करम् । मꣳहिष्ठम् । उभयाविनम् ॥

नम्रोवा । याऽ५ꣳसोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सव । धिताऽ३ । वर्धन४पू ॥ यमानस्सोमोमीढ्वाँअभिनोज्योतिषावाऽ२३इत् । यात्रन४पूऽ३१२३ । वंपितर४पद्ध्रास्म्नऽ५ववाइ ॥ दोअभिगाऽ३१२३ः । अद्रोवा । आऽ५इष्णोऽ६"हाइ ॥

दी. ३७. उत्. न. मा. २४. यी. ॥२१४॥

१५. मैधातिथम् । मैधातिथिः । बृहती । इन्द्रः ॥

माचिदन्यदोहाइ ॥ विशाऽ३ꣳसाता । सखायाऽ२होऽ१इ । माओऽ३हो ॥ राइषाउवा । ण्याताउवा ॥ इन्द्रमित्स्तोतावृषणाओऽ३हो ॥ साचाउवा । सुताउवा ॥ मुहुरुक्थाओऽ३हो । चशा । औहो । वाहोऽ२३४वा । साऽ५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ मुहुरुक्थोहाइ ॥ चशाऽ३ꣳसाता । मुहुरूऽ२होऽ१ । क्थाओऽ३हो ॥ चाशाउवा । साताउवा ॥ अवक्रक्षिणंवृषभाओऽ३हो ॥ याथाउवा । जूवाउवा ॥ गान्नचाओऽ३हो । षणा ।

२१५. मेधातिथिः काण्वः । बृहतीसतोबृहत्यौ । इन्द्रः ॥

७१२. उदु त्ये मधुमत्तमा गिरस्स्तोमास ईरते ।
सत्राजितो धनसा अक्षितोतयो वाजयन्तो रथा इव ॥१॥

७१३. कण्वा इव भृगवस्सूर्या इव विश्वमिद्धीतमाशत ।
इन्द्रꣳस्तोमेभिर्महयन्त आयवꣳप्रियमेधासो अस्वरन् ॥२॥

धा. १४. उ. न. स्व. २. ला. ॥६॥

---

२१५. उत् । उ । त्ये । मधुमत्तमाः । गिरः । स्तोमासः । ईरते । सत्रा-जितः । सत्रा । जितः । धनसाः । धन । साः । अक्षितोतयः । अक्षित । ऊतयः । वाजयन्तः । रथाः । इव ॥ कण्वाः । इव । भृगवः । सूर्याः । इव । विश्वम् । इत् । धीतम् । आशत । इन्द्रम् । स्तोमेभिः । महयन्तः । आयवः । प्रियमेधासः । प्रिय । मेधासः । अस्वरन् ॥

औहो । वाहोऽ२३४वा । साऽ५होऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ गाम्रचोहाइ ॥ षणाऽ३इसाहाम् । गाम्राऽ२होऽ१इ । चाऔऽ३हो ॥ षाणाउवा । साहाउवा । विद्वेषणꣳसवननमाऔऽ३हो ॥ भायाउवा । काराउवा ॥ मꣳहिष्ठमाऔ-ऽ३हो । भया । औहो । वाहोऽ२३४वा । वाऽ५इनोऽ६"हाइ ॥

दी. १४. उत्. ९. मा. ३३. धि. ॥२१५॥

१६. अभीवर्तः ॥ अभीवर्तः । बृहती । इन्द्रः ॥

उदूऽ३त्येऽ३माधुमत्तमोवा ॥ गाइरस्तोमा । सत्राइराऽ१ताऽ२इ । सात्राजितोऽ३१२३४ । धनसाअ । क्षितोताऽ१याऽ२ः ॥ वाजायाऽ१-न्ताऽ२ः ॥ रथाऽ३ः । आऽ२३४५इ ॥ वाऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ वाजा-ऽ३याऽ३न्तोरथाइवोवा ॥ वाजयन्तः । रथाआऽ१इवाऽ२ । काण्वाइवा-ऽ३१२३४ । भृगवस्सू । रियाआऽ१इवाऽ२ ॥ विश्वामाऽ१इद्धीऽ२ ॥ तमाऽ३ । शाऽ२३४५ ॥ ताऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ विश्वाऽ३माऽ३इद्धीतमाश-

२१६. त्र्यरुणस्त्रैवृष्णः त्रसदस्युः पौरुकुत्स्यः। पिपीलिकामध्या अनुष्टुप्।
पवमानः सोमः॥

७१४. पर्यू षु प्रधन्व वाजसातये परि वृत्राणि सक्षणिः।
द्विषस्तरध्या ऋणया न ईरसे ॥१॥

७१५. अजीजनो हि पवमान सूर्यं विधारे शक्मना पयः।
गोजीरया रंहमाणः पुरन्ध्या ॥२॥

---

२१६. परि। ऊ। सु। प्र। धन्व। वाजसातये। वाज। सातये। परि। वृत्राणि। सक्षणिः। स। क्षणिः। द्विषः। तरध्यै। ऋणयाः। ऋण। याः। नः।

तोवा॥ वाइश्वमिद्धी। तमाशाऽ१ताऽ२। आइन्द्रंस्तोमाऽ३१२३४इ। भिर्महय। तआयाऽ१वाऽ२ः॥ प्रियामाऽ१इधाऽ२॥ सोत्राऽ३। स्वा-ऽ२३४५॥ राऽ२३४५न्॥ दी. १३. उत्. ९. मा. २४. ढू. ॥२१६॥

१७. [1]रोहितकूलीयम्॥ इन्द्रः। उष्णिक्। पवमानस्सोमः॥

इन्द्रमच्छा॥ सुताइमे। वृषणंयन्तुहरयश्रुष्टेजाऽ२३ता॥ सा-ऽ२३ई॥ दावस्सुवाऽ३१उवाऽ२३॥ वीऽ२३४दाः॥ श्रीः॥ अयंभरा॥ यसानसिः। इन्द्रायपवतेसुतस्सोमोजाऽ२३इत्रा॥ स्याऽ२३चे॥ ताति-यथाऽ३१उवाऽ२३॥ वीऽ२३४दे॥श्रीः॥ अस्येदिन्द्राः॥ मदेष्वा। ग्राभ-ङ्गृभ्णातिसानसिंवज्रश्चाऽ२३वा॥ षाऽ२३णाम्॥ भारत्समाऽ३१उवाऽ२३॥ प्सूऽ२३४जीत्॥ दी. १४. उत्. १. मा. ११. त. ॥२१७॥

१८. श्यावाश्वम्॥ श्यावाश्वः। त्रिपदानुष्टुप्पिपीलिकामध्या। पवमानस्सोमः॥

पराऽ३१इ। ऊऽ३षु। प्रध। न्वाऽ३वा। एहिया॥ जा। सातयेपा। रि। वृत्राऽ२। एहियाऽ२। णिसक्षणाइद्वीऽ३इषाऽ३ः॥ ताऽ२३४रा॥ ऐहाऽ२इ। एहियाऽ२। धियाऋणयानाऽ३ईऽ३। राऽ३४५-

---

[1] सप्तदशे सूक्ते गीयते।

७१६. अनु हि त्वा सुतꣳसोम मदामसि महे समर्यराज्ये ।
वाजाँ अभि पवमान प्र गाहसे ॥३॥
धा. (१४) ९. उ. न. स्व. १. ल. ॥७॥

ईरसे ॥ अजीजनः । हि । पवमान । सूर्यम् । विधारे । वि । धारे । शक्मना । पयः । गोजीरया । गो । जीरया । रꣳहमाणः । पुरध्न्या । पुरम् । ध्या ॥ अनु । हि । त्वा । सुतम् । सोम । मदामसि । महे । समर्यराज्ये । समर्य । राज्ये । वाजान् । अभि । पवमान । प्र । गाहसे ॥

सोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ अजाऽ३१इ । जाऽ३नो । हिप । वाऽ३मा । एहिया ॥ ना । सूरियंवाइ । धा । रेशाऽ२ । एहियाऽ२ । क्मनापयोगोऽ३जीऽ३ ॥ राऽ२३४या ॥ ऐहाऽ२इ । एहियाऽ२ । रꣳहमाणा४पूऽ३राऽ३म् । घाऽ३४५योऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ अनूऽ३१ । हाऽ३इत्वा । सुतम् । सोऽ३म । एहिया ॥ मा । दामसिमा । हे । समाऽ२ । एहियाऽ२ । यराजियेवा-ऽ३जꣳऽ३ ॥ आऽ२३४भी ॥ ऐहाऽ२इ । एहियाऽ२ । पवमानाप्राऽ३-गाऽ३ । हाऽ३४५सोऽ६"हाइ ॥　　दी. २३. उत्. ९. मा. १७. ढे. ॥२१८॥

१९. आन्धीगवम् ॥ अन्धीगुः । अनुष्टुप्पिपीलिकामध्या । पवमानस्सोमः ॥

पर्यूषुप्रधाऽ१न्वावा ॥ जसात । येपाऽ२३री । हुम्माऽ२१२ । वृत्राणिसक्षणिद्विषस्तराऽ२३४५ ॥ घायाऽ३उवा ॥ णाऽ२याः । नाऽ२३ई । रसा । औऽ३होवा ॥ श्रीः ॥ अजीजनोहिपाऽ१वामा ॥ नस्रि । यम्वा-ऽ२३इधा । हुम्माऽ२१२ । रेशक्मनापयोगोजीरयाऽ२३४५ ॥ राꣳहाऽ३-उवा ॥ माऽ२णाः । पूऽ२३राम् । धिया । औऽ३होवा ॥ श्रीः ॥ अनु-हित्वासुताऽ१ꣳसोमा ॥ मदाम । सिमाऽ२३हे । हुम्माऽ२१२ । समर्य-राज्येवाजाꣳअभीऽ२३४५ ॥ पावाऽ३उवा ॥ माऽ२ना । प्राऽ२३गा । हसा । औऽ३होवा । होऽ५इ ॥डा॥　　दी. १८. उत्. ९. मा. १०. ढौ. ॥२१९॥

२८

२१७. अग्नयो धिष्ण्या ऐश्वराः। अक्षरपङ्क्तिः। पवमानः सोमः॥

७१७. परि प्रधन्वेन्द्राय सोम स्वादुर्मित्राय पूष्णे भगाय ॥१॥

७१८. एवामृताय महे क्षयाय स शुक्रो अर्ष दिव्यऽपीयूषः ॥२॥

७१९. इन्द्रस्ते सोम सुतस्य पेयात्क्रत्वे दक्षाय विश्वे च देवाः ॥३॥

धा. (१३) ९. उ. न. स्व. २. ला. (स्व. ३. रि.) ॥८॥

द्वितीयः खण्डः ॥

११८. हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः। जगती। पवमानः सोमः॥

७२०. सूर्यस्येव रश्मयो द्रावयित्नवो मत्सरासऽप्रसुतस्साकमीरते ।
तन्तुन्ततं परि सर्गास आशवो नेन्द्रादृते पवते धाम किञ्चन ॥१॥

---

२१७. परि। प्र। धन्व। इन्द्राय। सोम। स्वादुः। मित्राय। मित्राय। पूष्णे। भगाय। एव। अमृताय। अ। मृताय। महे। क्षयाय। सः। शुक्रः। अर्ष। दिव्यः। पीयूषः॥ इन्द्रः। ते। सोम। सुतस्य। पेयात्। क्रत्वे। दक्षाय। विश्वे। च। देवाः॥

---

२०. वाङ्निधनसौहविषम्॥ सुहविः। अक्षरपङ्क्तिः। पवमानस्सोमः॥

प। येंपारी॥ प्रधन्वा। होवाऽ३होइ। इन्द्रायसोमा। होवाऽ३होइ। स्वादुर्मित्राया। होवाऽ३होऽ२३इ॥ पूष्णौवाओऽ२३४वा॥ भगाऽ५याउ॥ श्रीः॥ एव। एआइवा। एव। एआइवा॥ अमृताया। होवाऽ३होइ। महेक्षयाया। होवाऽ३होइ। सशुक्रोअर्षा। होवाऽ३होऽ२३इ॥ दिव्यौवाओऽ२३४वा॥ पीयूऽ५षाउ॥ ॥ श्रीः॥ इन्द्रः। एआइन्द्राः। इन्द्रः। एआइन्द्राः॥ तेसोमा। होवाऽ३होइ। सुतस्यपेयात्। होवाऽ३होइ। क्रत्वेदक्षाया। होवाऽ३होऽ२३इ॥ विश्वौवाओऽ२३४वा॥ चदाऽ५इवाउ॥ वा॥

दी. १७. उत्. ५. मा. ३०. नौ. ॥२२०॥

षष्ठस्यार्द्धःप्रपाठकः॥

एकादशो विंशः॥

७२१. उपो मतिः पृच्यते सिच्यते मधु मन्द्राजनी चोदते अन्तरासनि ।
पवमानस्सन्तनिस्सुन्वतामिव मधुमान्द्रप्सः परि वारमर्षति ॥२॥
७२२. उक्षा मिमेति प्रति यन्ति धेनवो देवस्य देवीरुप यन्ति निष्कृतम् ।
अत्यक्रमीदर्जुनं वारमव्ययमत्कन्न निक्तं परि सोमो अव्यत ॥३॥
धा. २६. उ. ३. स्व. १. ग. ॥९॥

---

२१८. सूर्यस्य । इव । रश्मयः । द्रावयित्नवः । मत्सरासः । प्रसुतः । प्र । सुतः । साकम् । ईरते । तन्तुम् । ततम् । परि । सर्गासः । आशवः । न । इन्द्रात् । ऋते । पवते । धाम । किम् । च । न ॥ उप । उ । मतिः । पृच्यते । सिच्यते । मधु । मन्द्राजनी । मन्द्र । अजनी । चोदते । अन्तः । आसनि । पवमानः । सन्तनिः । सम् । तनिः । सुन्वताम् । इव । मधुमान् । द्रप्सः । परि । वारम् । अर्षति ॥ उक्षा । मिमेति । प्रति । यन्ति । धेनवः । देवस्य । देवीः । उप । यन्ति । निष्कृतम् । निः । कृतम् । अति । अक्रमीत् । अर्जुनम् । वारम् । अव्वयम् । अत्कम् । न । निक्तम् । परि । सोमः । अव्यत ॥

---

२१. वाजजित् ॥ प्रजापतिः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

सूर्यस्येवा । रश्मयोद्रा । वायित्नवाः । होवाऽ३होइ ॥ मत्सरासाः । प्रसुतस्सा । कामीरताइ । होवाऽ३होइ ॥ तन्तुन्ततताम् । परिसर्गा । साआ-शवाः । होवाऽ३होइ ॥ नेन्द्रादृताइ । पवतेधा । माकिश्चना । होवाऽ३-होऽ२ । वाऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥ उपोमताइः । पृच्यतेसाइ । च्यातेमधू । होवाऽ३होइ ॥ मन्द्राजनाइ । चोदतेआ । तारासनाइ । होवाऽ३होइ ॥ पवमानाः । सन्तनिस्सू । न्वातामिवा । होवाऽ३होइ ॥ मधुमान्द्रा । प्सःपरिवा । रामर्षताइ । होवाऽ३होऽ२ । वाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ उक्षामिमाइ । तिप्रतिया । तोधेनवाः । होवाऽ३होइ ॥ देवस्यदाइ । वीरुपया । तीनिष्कृताम् । होवाऽ३होइ ॥ अत्यक्रमाइत् । अर्जुनम्वा ।

२१९. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः। विराट्। अग्निः॥

७२३. अग्निन्नरो दीधितिभिररण्योर्हस्तच्युतञ्जनयत प्रशस्तम्।
दूरेदृशङ्गृहपतिमथव्युम् ॥१॥

७२४. तमग्निमस्ते वसवो न्यृण्वन्त्सुप्रतिचक्षमवसे कुतश्चित्।
दक्षाय्यो यो दम आस नित्यः ॥२॥

७२५. प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नोऽजस्रया सूर्म्या यविष्ठ।
त्वाꣳशश्वन्त उप यन्ति वाजाः ॥३॥

धा. २८. उ. ३. स्व. ४. डी. ॥१०॥

---

२१९. अग्निम्। नरः। दीधितिभिः। अरण्योः। हस्तच्युतम्। हस्त। च्युतम्। जनयत। प्रशस्तम्। प्र। शस्तम्। दूरेदृशम्। दूरे। दृशम्। गृहपतिम्। गृह। पतिम्। अथव्युम्। अ। थव्युम्॥ तम्। अग्निम्। अस्ते। वसवः। नि। ऋण्वन्। सुप्रतिचक्षम्। सु। प्रतिचक्षम्। अवसे। कुतः। चित्। दक्षाय्यः। यः। दमे। आस। नित्यः॥ प्रेद्धः। प्र। इद्धः। अग्ने। दीदिहि। पुरः। नः। अजस्रया। अ। जस्रया। सूर्म्या। यविष्ठ। त्वाम्। शश्वन्तः। उप। यन्ति। वाजाः॥

रामव्ययाम्। होवाऽ३होइ॥ अत्कन्ननाइ। क्रंपरिसो। मोअव्यता। होवाऽ३होऽ२। वाऽ२३४औहोवा॥ वाजीजिगीवाविश्वाधनाऽ२नी-ऽ२३४५॥

दी. ४६. उत्. ३७. मा. ३६. खू. ॥२२१॥

२२. महावामदेव्यम्॥ वामदेवः। विराट्। अग्निः॥

आऽ५ग्निम्। नरोऽ३दाऽ३इधीतिभाइः॥ आ। रण्योर्हस्तच्यु-तञ्जनयतप्रशस्तन्दूरे। दृ। औऽ३होहाइ। आ। रण्योर्हस्तच्युतञ्जन-यतप्रशस्तन्दूरे। दृ। औऽ३होहाइ। शङ्गाऽ२३ हपा॥ तिमौहोऽ३। हुम्माऽ२। थाऽ२व्योऽ३५'' हाइ॥ श्रीः॥ ताऽ५म। ग्निमाऽ३स्ताऽ३-इवसवाः॥ नाइ। अण्वन्त्सुप्रतिचक्षमवसेकुतश्चिद्दक्षायि। या। औऽ३हो-

२२०. सार्पराज्ञी । गायत्री । आत्मा; सूर्यो वा ॥

७२६. आयङ्गौः पृश्निरक्रमीदसदन्मातरं पुरः । पितरञ्च प्रयन्त्स्वः ॥१॥

७२७. अन्तश्चरति रोचनास्य प्राणादपानती । व्यख्यन्महिषो दिवम् ॥२॥

७२८. त्रिंशद्धाम वि राजति वाक्पतङ्गाय धीयते । प्रति वस्तोरह द्युभिः ॥३॥

धा. १७. उ. २. स्व. ३. छि. ॥११॥

तृतीयः खण्डः ॥

इत्येकादशोऽध्यायः समाप्तः ॥

षष्ठप्रपाठकस्य प्रथमोऽर्धः ॥

---

२२०. आ । अयम् । गौः । पृश्निः । अक्रमीत् । असदत् । मातरम् । पुरः । पितरम् । च । प्रयन् । प्र । यन् । स्वऽ३रिति ॥ अन्तरिति । चरति । रोचना । अस्य । प्राणात् । प्र । आनात् । अपानती । अप । अनती । वि । अख्यत् । महिषः । दिवम् ॥ त्रिंशत् । धाम । वि । राजति । वाक् । पतङ्गाय । धीयते । प्रति । वस्तोः । अह । द्युभिः ॥

हाइ । नाइ । अर्णवन्त्सुप्रतिचक्षमवसेकुतश्चिद्दायि । या । औऽ३होहाइ । योदाऽ२३मआ ॥ सनौहोऽ३ । हुम्माऽ२ ॥ त्याऽ२योऽ३५''हाइ ॥श्रीः॥ प्रेऽ५द्धः। आऽ३ग्राऽ३इदीदिहाइ ॥ पू । रोनोअजस्रयास्त्रम्यायविष्ठत्वाम् । शा । औऽ३होहाइ । पू । रोनोअजस्रयास्त्रम्यायविष्ठत्वाम् । शा । औऽ३होहाइ । श्वन्ताऽ२३उपा ॥ यन्त्यौहोऽ३ । हुम्माऽ२ ॥ वाऽ२जोऽ३५''हाइ ॥

दी. ३४. उत्. न. मा. २६. लू. ॥२२२॥

इत्येकादशो विंशः ॥

इत्यूहगाने दशरात्रपर्व सम्पूर्णम् ॥

अथोहगाने तृतीयमेकाहपर्व ।।

॥ श्रीः ॥

१. आमहीयवम्[1] ॥ अमहीयुः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

ॐ ॥ वृषापाऽ३वस्वधारया ॥ मरूत्वाऽ१ताऽ२इ । चमाऽ२३-
त्सराः ॥ विश्वादधा ॥ नओऽ२३जसाउ । वाऽ३ ॥ श्रीः ॥ तन्त्वाधा-
ऽ३तारमोणियोः ॥ पवामाऽ१नाऽ२ । सुवाऽ२३दृशाम् ॥ हिन्वेवाजाइ ॥
षुवाऽ२३जिनाउ । वाऽ३ ॥ श्रीः ॥ अयाचाऽ३इत्तोविपानया ॥ हराइ५पा-
ऽ१वाऽ२ । स्वधाऽ२३रया । युजंवाजाइ ॥ षुचोऽ२३दयाउ । वाऽ३ ॥
स्तौषेऽ३४५ ॥

दी. १३. उत्. ६. मा. १२. टा. ॥२२३॥

२. समन्तम्[2] ॥ अग्निः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

पुनानस्सोमधारया ॥ अपोवसानोअर्षसाइ । आरत्नाऽ२३धाः ।
योनिमृत । स्यसाइदासा । औहोऽ३४वाहाइ ॥ उत् । सोदाऽ२३इवाऽ३ः ।
होवाऽ३हाइ ॥ हिरण्याऽ२३याऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ उत्सोदेवोहिरण्ययाः ॥
उत्सोदेवोहिरण्ययाः । दुहानाऽ२३ऊ । धार्दिवियम् । मधूम्रायाम् । औहो-
ऽ३४वाहाइ ॥ प्र । त्नाऽ२सा२३धाऽ३ । होवाऽ३हा ॥ स्थमासाऽ२३दा-
ऽ३४३त् ॥श्रीः॥ प्रत्नꣳसधस्थमासदात् ॥ प्रत्नꣳसधास्थमासदात् । आपृ-
च्छाऽ२३याम् । धारुणंवा । जियार्षासा । औहोऽ३४वाहाइ ॥ नृ । भाइर्धौ-
ऽ२३ताऽ३ः । होवाऽ३हाइ ॥ विचक्षाऽ२३णाऽ३४३ः ॥ ओऽ२३४५इ॥डा॥

दी. २३. उत्. १०. मा. २६. गू. ॥२२४॥

३. त्नवः[3] ॥ वसिष्ठः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

हा । वोऽ३हा । वोऽ३हाऽ३ । हा । ओऽ२३४वा । हाइ ।
ऊत्सोदाऽ२३४इवो । हाइरण्याऽ२३४याः ॥ (द्वे । द्विः) । दूहानाऽ२३४ऊ ।

---

[1] पञ्चपञ्चाशत्तमसूक्ते गीयते ।

[2] नवमसूक्ते गीयते ।

[3] नवमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

घादाइवाऽ२३४याम् । माधुप्राऽ२३४याम् ॥ प्रात्न२साऽ२३४घा । स्था-
मासाऽ२३४दात् ॥ हा । वोऽ३हा । वोऽ३हाऽ३ । हा । ओऽ२३४वा ।
हाऽ३४ । औहोवा ॥ एऽ३ । अतिविश्वानिदुरितातरेमाऽ२३४५ ॥

दी. ५. उत्. न. मा. १२. वा. ॥२२५॥

४. दैर्घश्रवसम्[1] ॥ दीर्घश्रवाः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

प्रत्न२सघस्थमासददोहाओहाऽ३ए ॥ प्रत्न२सघस्थमासदत् । ओऽ३-
हा । ओऽ३हाऽ३एऽ३४ ॥ आपाऽ३४ळियाम् ॥ धारुणम् । वाजायर्षसाइ ।
ओऽ३हा । ओऽ३हाऽ३एऽ३४ ॥ नृभाऽ३४इधौताऽ३ः ॥ विचोऽ२३४वा ।
क्षाऽ५णोऽ६"हाइ ॥

दी. ८. उत्. ३. मा. ११. ङ. ॥२२६॥

५. पार्थम्[2] ॥ पृथुः । त्रिष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

ओऽ३होऽ३होइ । प्रकावियाम् । उशने । वब्रुवाणाः ॥ देवोदेवा ।
नाऽ३ज्ञनि । माविवक्ती ॥ महिव्रताः । शुचिब । धु४पवाकाः ॥
पदावरा । होऽ३अभि । आऽ३४३इ । तीऽ३राऽ५इ"भाऽ६५६न् ॥ श्रीः ॥
प्रहृ२सासाः । तृपला । वग्नुमच्छा ॥ अमादस्ताम् । वृषग । णात्र्यासूः ॥
अङ्गोषिणाम् । पवमा । न२सखायाः ॥ दुर्मर्षवा । णाऽ३म्प्रव । दाऽ३४३ ।
तीऽ३साऽ५"काऽ६५६म् ॥ श्रीः ॥ सयोजताइ । उरुगा । यस्यजूतीम् ॥
वृथाक्रीडा । ताऽ३म्मिम । तेनगावाः ॥ परीणसाम् । कृणुते । तिग्म-
शृङ्गाः ॥ ओऽ३होऽ३होइ । दिवाहराइः । ददृशे । नाऽ३४३ । क्ताऽ३मा-
ऽ५"र्ज्राऽ६५६ः ॥

दी. १९. उत्. २०. मा. २५. नु. ॥२२७॥

६. अभीवर्तः[3] ॥ अभीवर्तः । बृहती । इन्द्रः ॥

माचाऽ३इदाऽ३न्यद्विश२सतोवा ॥ साखायोमा । रिषाण्याऽ१-

---

[1] नवमसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] त्रिपञ्चाशदुत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[3] चतुर्दशाधिकद्विशततमसूक्ते गीयते ।

ताऽ२ । आइन्द्रमित्स्तोऽ३१२३४ । तावृषणम् । सचासूऽ१ताऽ२इ ॥ मुहूरूऽ१क्थाऽ२ ॥ चशाऽ३ । साऽ२३४५ ॥ ताऽ२३४५ ॥श्रीः॥ मुहूऽ३-रूऽ३क्थाचश२सतोवा ॥ मूहुरुक्था । चशा२साऽ१ताऽ२ । आवक्रक्षा-ऽ३१२३४इ । णंवृषभम् । यथाजूऽ१वाऽ२म् ॥ गान्नाऽ१चाऽ२ ॥ षणाऽ३इ । साऽ२३४५ ॥ हाऽ२३४५म् ॥ श्रीः ॥ गान्नाऽ३चाऽ३र्षणीस-होवा ॥ गान्नच । षणाइसाऽ१हाऽ२म् । वाइद्वेषणाऽ३१२३४म् । संवन-नमु । भयाङ्काऽ१राऽ२म् ॥ म१हाइष्ठाऽ१मूऽ२ ॥ भयाऽ३ । वाऽ२३४५इ ॥ नाऽ२३४५म् ॥　　　　दी. ९. उत् . ८. मा. १७. दे. ॥२२८॥

७. जराबोधीयम्[1] ॥ अग्निः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

यस्तेमदोवा ॥ वारेणियाः । तेनापाऽ२३वा । स्वअन्धासा ॥ देवावाऽ१इराऽ२३"घा । श । सहोऽ३४५इ ॥ डा ॥ श्रीः ॥ जघ्निर्वृत्रोवा ॥ आमित्रियाम् । सस्नाइर्वाऽ२३जाम् । दिवेदाइवाइ ॥ गोषाताऽ१इरा-ऽ२३"श्वा । साः । असोऽ३४५इ ॥डा॥श्रीः॥ सम्मिश्लश्रोवा । रूषोभुवाः । सूपास्थाऽ२३भीः । नधेनूभाइः ॥ सीदाञ्छ्याऽ१इनाऽ२३"ना । यो । निमोऽ३४५इ ॥डा॥　　　　दी. १२. उत् . ९. मा. १९. झो. ॥२२९॥

८. सुज्ञानम्[2] ॥ इन्द्रः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

इन्द्रमच्छा ॥ सुताइमाइ । वृषणांयाऽ२ । तुहरयाः ॥ श्रुष्टे-जाताऽ२ ॥ सइ । दाऽ२वाऽ२३४औहोवा ॥ सुवर्विदएऽ३ ॥ श्रीः ॥ अयंभरा ॥ यसानसाइः । इन्द्रायापाऽ२ । वतेसुताः ॥ सोमोजाइत्राऽ२ ॥ स्यचे । ताऽ२ताऽ२३४औहोवा ॥ यथाविदएऽ३ ॥ श्रीः ॥ अस्येदिन्द्राः ॥

---

[1] षष्टितमसूक्ते गीयते ।

[2] सप्तदशसूक्ते गीयते ।

मदेषुवा । ग्राभङ्गाभ्र्णाऽ२ । तिसानसाइम् ॥ वज्रश्चावाऽ२ ॥ षणम् ।
भाऽ२राऽ२३४औहोवा ॥ समप्सुजिदेऽ३उपाऽ२३४५ ॥

दी. १९. उत् . १५. मा. १८. नै. ॥२३०॥

९. तृतीयं क्रौञ्चम्[1] ॥ क्रुङ् । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

पुरोजिता । होइ । वोअन्धसाऽ६ए ॥ सुताऽ२यमाऽ२ । दया-
ऽ३४५इ । ताऽ२३४वे । अपश्वानश्श्नथिष्टनाऽ२३४५ ॥ सखायोऽ२३दी ॥
घजिह्वाऽ२३याऽ३४३म् ॥ श्रीः ॥ सखायोदा । हो । घजिह्वियाऽ६मे ॥
योधाऽ२रयाऽ२ । पावाऽ३४५ । काऽ२३४या । परिप्रस्यन्दतेसुताऽ१ः ॥
इन्दुराऽ२३श्वाः ॥ नकृत्वाऽ२३याऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ इन्दुरश्वाः ।
हो । नकृत्वियाऽ६ए ॥ तान्दूऽ२रोषाऽ२म् । अभाऽ३४५इ । नाऽ२३४राः ।
सोमम्विश्वाचियाधियाऽ१ ॥ यज्ञायाऽ२३सा ॥ तुवद्राऽ२३याऽ३४३ः ।
ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥

दी. १६. उत् . ७. मा. १५. खु. ॥२३१॥

१०. कावम्[2] ॥ कविः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

प्रोवा ॥ अयासोदिन्दुरिन्द्रा । स्यनिष्कार्ताऽ२म् । सखासख्युर्न-
प्रमिना । तिसङ्गाइराऽ२म् ॥ मर्यइवयुवतिभाइः । समर्षाताऽ२३इ ॥ सोमा-
ऽ३४काला । शेशतायाऽ२३ । मानाऽ३पाऽ५"थाऽ६५६ ॥श्रीः॥ प्रवोवा ॥
धियोमन्द्रयुवो । विपन्यूवाऽ२ः । पनस्युवस्सम्वरणाइ । षुवक्रामूऽ२ः ॥
हरिङ्क्रोडन्तमभ्यनू । षतस्तूभाऽ२३ः ॥ आभीऽ३धेना ॥ व४पयासाऽ२३-
इत् । आशाऽ२इश्राऽ५"यूऽ६५६ः ॥ श्रीः ॥ आनोवा ॥ सोमसम्यतम्पाइ ।
प्युषीमाइषाऽ२म् । इन्दोपवस्वपवमा । नऊर्माइणाऽ२ ॥ यानोदोहते-

---

[1] अष्टादशसूक्ते गीयते ।

[2] एकोनषष्ट्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

त्रिरहान् । असश्चूषाऽ२३इ ॥ चूमाऽ३द्वाजा । वन्मधूमाऽ२३त् ।
स्ववाऽ३इराऽ५"याऽ६५६म् ॥　　दी. १५. उत्. १९. मा. २५. सु. ॥२३२॥

सत्रासाहीयम्[1] ॥ इन्द्रः । गायत्री । अग्निः ॥

अग्नाऽ३४इम् । वोवृधन्तम् । ओऽ६वा ॥ अध्वराणांपुरूताऽ२-
माम् । आऽ२च्छा । नाऽ२३प्त्रे ॥ सहौऽ३हो । वाहाऽ३४३इ ॥ स्वा-
ऽ२३४तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ अयाऽ३४म् । यथानआशुवत् । ओऽ६वा ॥
त्वष्टारूपेवतक्षाऽ२या । आऽ२स्या । क्राऽ२३त्वा ॥ यशौऽ३हो । वाहा-
ऽ३४३इ ॥ स्वाऽ२३४तोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ अयाऽ३४म् । विश्वाअभिश्रियः ।
ओऽ६वा । अग्निर्देवेषुपत्याऽ२ताइ । आऽ२वा । जाऽ२३इरू ॥ पनौऽ३हो ।
वाहाऽ३४३इ ॥ गाऽ२३४मोऽ६"हाइ ॥　दी. १८. उत्. ना. मा. १८. रै. ॥२३३॥

१२. आश्वम्[2] ॥ अश्वः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

प्रसोमासोऽ२विपश्चिताः ॥ अपोनयन्तऊर्मोऽ२याः ॥ वनानिमा-
ऽ२३ही ॥ षाऽ३२उवाऽ३ ॥ बाऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ अभिद्रोणाऽ२निब-
भ्रवाः ॥ शुक्राऋतस्यधाराऽ२या ॥ वाजङ्गोमाऽ२३न्ताम् ॥ आक्षा-
ऽ३२उवाऽ३ ॥ राऽ२३४५न् ॥श्रीः॥ सुताइन्द्राऽ२यवायवाइ ॥ वरुणाय-
मरुद्भ्याऽ२याः ॥ सोमाअर्षाऽ२३न्तू ॥ वाइष्णाऽ३२उवाऽ३ ॥ वा-
ऽ२३४५इ ॥　　दी. १५. उत्. ५. मा. १६. मू. ॥२३४॥

१३. पत्रम्[3] ॥ वसिष्ठः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

प्रसोऽ४म । दाऽ४इववी । तयाऽ३इ । साइन्धूः ॥ नपाइ ।
प्येआर्णासाऽ३ । आ२शो४पयाऽ३ । सामाऽ२दाऽ२३४इराः ॥ नजा ॥

---

[1] त्र्यधिकशततमसूक्ते गीयते ।
[2] द्विचत्वारिंशत्तमसूक्ते गीयते ।
[3] त्रिचत्वारिंशत्तमसूक्ते गीयते ।

गृवौवाओऽ२३४वा । अच्छा । कोशौवाओऽ२३४वा ॥ मधूऽ५श्चुताम् ॥

श्रीः ॥ अच्छाऽ४को । शाऽ४म्मधु । श्चुताऽ३म् । आच्छा ॥ कोशाम् ।

मधूश्चूताऽ३म् । आहयंतोऽ३ । अर्जूऽ२नोऽ२३४आ ॥ अ । व्यतौवा-

ओऽ२३४वा । प्रियः । सूनौवाओऽ२३४वा ॥ नमाऽ५र्जियाः ॥ श्रीः ॥

प्रियाऽ४स्सू । नूऽ४र्नम । जियाऽ३ः । प्रायाः ॥ सूनूः । नमार्जायाऽ३ः ।

तामीश्हिन्वाऽ३ । तियाऽ२पाऽ२३४साः ॥ यथा । रथौवाओऽ२३४वा ।

नदी । धुवौवाओऽ२३४वा ॥ गभाऽ५स्तियोः । होऽ५इ ॥डा॥

दी. १६. उ. ३. मा. २९. गो. ॥२३५॥

१४ अभीवर्तः[1] ॥ अभीवर्त । बृहती । इन्द्रः ॥

तंवोऽ३दाऽ३स्मामृतीषहोवा ॥ वासोमन्दा । नमान्घाऽ१साऽ२ः ।

आभिवत्साऽ३१२३४म् । नस्वसरे । धुधाइनाऽ१वाऽ२ः ॥ इन्द्राङ्गाऽ१-

इर्भीऽ२ः ॥ नवाऽ३ । माऽ२३४५ ॥ हाऽ२३४५इ ॥श्रीः॥ इन्द्राऽ३ङ्गाऽ३-

इर्भिर्नवामहोवा ॥ आइन्द्रङ्गीर्भिः । नवामाऽ१हाऽ२इ । द्युक्षश्सुदाऽ३१-

२३४ । नुन्तविषो । भिरावाऽ१र्ताऽ२म् ॥ गिराइन्नाऽ१पूऽ२ ॥ रुभोऽ३ ।

जाऽ२३४५ ॥ साऽ२३४५म् ॥ श्रीः ॥ गिराऽ३इन्नाऽ३पुरुभोजसोवा ॥

गाइरिन्नपु । रुभोजाऽ१साऽ२म् । च्चूमन्तंवाऽ३१२३४ । जश्शतिनम् ।

सहास्राऽ१इणाऽ२म् ॥ मच्चूगोऽ१माऽ२ ॥ तमाऽ३इ । माऽ२३४५ ॥

हाऽ२३४५इ ॥ दी. ८. उत्. ९. मा. २२. ढा. ॥२३६॥

१५. सुज्ञानम्[2] ॥ इन्द्रः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

पवतेहा ॥ यंतोहराइः । अतिह्वाराऽ२ । सिरश्हिया ॥ अभि-

यार्षाऽ२ ॥ स्तोतृ । भ्योऽ२वाऽ२३४औहोवा ॥ रवद्यशएऽ३उपाऽ२३४५॥

दी. ५. उत्. ५. मा. ५. मु. ॥२३७॥

---

[1] त्रयोदशसूक्ते गीयते ।

[2] पञ्चचत्वरिंशत्तमसूक्तस्य मध्यमर्चि द्वे सामनी गीयेते ।

अथ द्वादशोऽध्यायः ॥

षष्ठप्रपाठकस्य द्वितीयोऽर्धः ॥

२२१. १, २, ४, गोतमो राहूगणः। ३. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः। गायत्री। अग्निः ॥

३ १ २ ३ १ २र ३ १ २ ३ २ ३ १ २ ३ २
७२९. उप प्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाग्नये । आरे अस्मे च शृण्वते ॥१॥

१ २र ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ १ २ ३ २ ३ १ २
७३०. यस्नीहितीषु पूर्व्यस्सङ्जग्मानासु कृष्टिषु । अरक्षद्दाशुषे गयम् ॥२॥

२ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ २उ ३ १ २
७३१. स नो वेदो अमात्यमग्नी रक्षतु शन्तमः । उतास्मान्पात्वꣳहसः ॥३॥

३ १ २ ३ २ ३ २ ३ १ २ ३ १ २ ३ १ २र
७३२. उत ब्रुवन्तु जन्तव उदग्निर्वृत्रहाजनि । धनञ्जयो रणेरणे ॥४॥

धा. १९. उ. १. स्व. ३. ति. ॥१॥

२२२. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः। गायत्री। अग्निः ॥

१ २ ३ १ २र ३ १ २ २ ३ १ २ ३ १ २
७३३. अग्ने युङ्क्ष्वा हि ये तवाऽश्वासो देव साधवः । अरं वहन्त्याशवः ॥१॥

१ २ ३ १ २ ३ १ २र ३ १ २ २ ३ १ २र
७३४. अच्छा नो याह्या वहाऽभि प्रयाꣳसि वीतये । आ देवान्त्सोमपीतये॥२॥

---

३ १ २ ३ १ २ ३ २ १ २र ३ १ २
२२१. उपप्रयन्तः। उप। प्रयन्तः। अध्वरम्। मन्त्रम्। वोचेम। अग्नये।
३ २ ३ १ २ ३ २ १ २र ३ २ ३ १ २
आरे। अस्मे इति। च। शृण्वते ॥ यः। स्नीहितीषु। पूर्व्यः। सङ्जग्मानासु।
३ १ २ ३ १ २ १ २र ३ १ २ १ २र ३ १ २र
सम्। जग्मानासु। कृष्टिषु। अरक्षत्। दाशुषे। गयम् ॥ सः। नः। वेदः।
३ १ २ ३ २ ३ १ २र ३ २ ३ २ ३ १ २र ३ २
अमात्यम्। अग्निः। रक्षतु। शन्तमः। उत। अस्मान्। पातु। अꣳहसः ॥ उत।
३ १ २ ३ २ ३ २ ३ २ ३ २
ब्रुवन्तु। जन्तवः। उत्। अग्निः। वृत्रहा। वृत्र। हा। अजनि। धनञ्जयः।
२ १ २र १ २र ३
धनम्। जयः। रणेरणे। रणे। रणे ॥

१ २र ३ २ १ २र १ २र ३ १ २
२२२. अग्ने। युङ्क्ष्व। हि। ये। तव। अश्वासः। देव। साधवः।
१ २र १ २र ३ १ २ १ २र ३ २ ३ २
अरम्। वहन्ति। आशवः ॥ अच्छ। नः। याहि। आ। वह। अभि।
१ २र ३ १ २ ३ २ १ २र १ २र ३ २ ३
प्रयाꣳसि। वीतये। आ। देवान्। सोमपीतये। सोम। पीतये ॥ उत्। अग्ने।

---

१६. काशीतम् ॥ काशीतः। उष्णिक्। पवमानस्सोमः ॥

२ र १र २ २ १
पवतेहा ॥ यंतोहाऽ२३राऽ३४इः । अतिह्वरा ॥ सिरꣳहाऽ२३-
२ २ र र र १ ३ ५र र
याऽ३४ ॥ अभियर्षा ॥ स्तोतृभ्योवीरवत् । याऽ२ । शाऽ२३४ । औहोवा ॥
३ ५
ऊऽ२३४पा ॥　　　　दी. ७. उत्. ३. मा. ३. जि. ॥२३८॥

७३५. उदग्ने भारत द्युमदजस्रेण दविद्युतत् । शोचा वि भाह्यजर ॥३॥

धा. १७. उ. न. स्व. ४. यी. ॥२॥

२२३. प्रजापतिर्वैश्वामित्रो वाच्यो वा । अनुष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

७३६. प्र सुन्वानायान्धसो मर्तो न वष्ट तद्वचः ।
अप श्वानमराधसꣳहता मखन्न भृगवः ॥१॥

७३७. आ जामिरत्के अव्यत भुजे न पुत्र ओण्योः ।
सरज्जारो न योषणां वरो न योनिमासदम् ॥२॥

७३८. स वीरो दक्षसाधनो वि यस्तस्तम्भ रोदसी ।
हरिः पवित्रे अव्यत वेधा न योनिमासदम् ॥३॥

धा. २१. उ. २. स्व. ८. खे. ॥३॥

प्रथमः खण्डः ॥

भारत । द्युमत् । अजस्रेण । अ । जस्रेण । दविद्युतत् । शोच । वि । भाहि । अजर । अ । जर ॥

२२३. प्र । सुन्वानाय । अन्धसः । मर्तः । न । वष्ट । तत् । वचः । अप । श्वानम् । अराधसम् । अ । राधसम् । हत । मखम् । न । भृगवः ॥ आ । जामिः । अत्के । अव्यत । भुजे । न । पुत्रः । पुत् । त्रः । ओण्योः । सरत् । जारः । न । योषणाम् । वरः । न । योनिम् । आसदम् । आ । सदम् ॥ सः । वीरः । दक्षसाधनः । दक्ष । साधनः । वि । यः । तस्तम्भ । रोदसी इति । हरिः । पवित्रे । अव्यत । वेधाः । न । योनिम् । आसदम् । आ । सदम् ॥

---

१७. गौरीवितम् ॥ गौरीवितिः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

प्रसु । न्वानाऽ३ । यअन्धसाः ॥ मर्तोनवष्टतद्वचाऽ२३ः । आपश्वानाऽ३१२३म् । अराऽ५घसाम् ॥ हातामखाऽ३१२३म् ॥ नभोवा । गाऽ५वोऽ६''हाइ ॥ श्रीः ॥ आजा । मिराऽ३ । त्केअव्यता ॥ भुजेनपुत्रओणियोऽ२३ः । सारज्जाराऽ३१२३ः । नयोऽ५षणाम् ॥ वारोनयो-

ऽ३१२३ ॥ निमोवा । साऽ५दोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सवी । रोदाऽ३ ।
क्षसाधनाः ॥ वियस्तस्तम्भरोदसाऽ२३इ । हारि४पवाऽ३१२३इ । त्रैआ-
ऽ५व्यता ॥ वाइधानयोऽ३१२३ ॥ निमोवा । साऽ५दोऽ६"हाइ ॥
दी. १७. उत्. न. मा. १९. यो. ॥ ३९॥

१८. ओकोनिधनम् ॥ प्रहितिः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

आजाऽ३मिरत्केअव्यता । मृजाइ । नपुत्रओऽ२णायोऽ२ः । सर-
ज्ञारोनयोऽ२षाणाऽ२म् ॥ वरोनाऽ२३४यो ॥ निमा । साऽ२दाऽ२३४-
औहोवा ॥ ओऽ२३४काः ॥ दी. ८. उत्. ३. मा. ७. डे. ॥२४०॥

१९. औदलम् ॥ उद्लः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

सवीरोदा ॥ क्षासाऽ२धनाः । वियस्तस्ताऽ३ । भारोदाऽ२३४-
साइ ॥ हरि४पवाइ ॥ त्रैआऽ२व्यता । वेधानाऽ२३योऽ३ । नाऽ२३-
इमाऽ३ । साऽ३४५दोऽ६"हाइ ॥ दी. ४. उत्. २. मा. ६. थू. ॥२४१॥

२०. साध्रम् ॥ साध्रः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

प्रसुन्वाऽ३नायअन्धसाः ॥ मर्तोनवाऽ२ । ष्टताऽ३४५त् । वा-
ऽ२३४चाः । अपश्वानमराधसाऽ२३४५म् ॥ हाताओऽ२३४वा । माखाओ-
ऽ२३४वा ॥ नभृऽ६गवाः ॥ श्रीः ॥ आजामाऽ३इरत्केअव्यता ॥ मृजाइन-
पूऽ२त् । त्रओऽ३४५ । णीऽ२३४योः । सरज्ञारोनयोषणाऽ२३४५म् ॥
वाराओऽ२३४वा । नायाओऽ२३४वा ॥ निमाऽ५सदाम् ॥ श्रीः ॥ सवीरो-
ऽ३दक्षसाधनाः ॥ वियास्तस्ताऽ२ । भरोऽ३४५ । दाऽ२३४सी । हरि४प-
वित्रेअव्यताऽ२३४५ ॥ वाइधाओऽ२३४वा । नायाओऽ२३४वा ॥
निमाऽ५सदाम् । होऽ५इ ॥डा॥ दी. १२. उत्. ३. मा. २५. जु. ॥२४२॥

प्रथमो विंशः ॥

षष्ठप्रपाठकः ॥

१. [1]हाविष्मतम् ॥ हविष्मान् । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

हाउवृषापवस्वधारयाहाउ । मरुत्वताऽ३इ । चामत्साऽ२३४राः । ऐऽ२होऽ१आऽ२३इही ॥ विश्वादाऽ३धा ॥ नओ । जाऽ२साऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ हाउतन्त्वाधर्तारमोण्योहाउ ॥ पवमानाऽ३ । स्वर्दृऽ२३४शाम् । ऐऽ२होऽ१आऽ२३इही ॥ हिन्वेवाऽ३जाइ ॥ षुवा । जाऽ२इनाऽ२३४-औहोवा ॥ श्रीः ॥ हावयाचित्तोविपानयाहाउ ॥ हरि४पवाऽ३ । स्वाधारा-ऽ२३४या । ऐऽ२होऽ१आऽ२३इही ॥ युजाम्वाऽ३जाइ ॥ षुचो । दाऽ२या-२३४औहोवा ॥ हविष्मतेऽ२३४५ ॥ दी. २४. उत्. ७. मा. २१. थ. ॥२४३॥

२. यौक्ताश्वोत्तरम् ॥ युक्ताश्वः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

वृषाऔहोहोहाइ ॥ पवऽ३स्वाधाऽ१रायाऽ३ ॥ मारूऽ२त्वाऽ२३४-ताइ । चमाऽ३ । ओइ । चमाऽ२त्साऽ२३४राः ॥ विश्वाऔहोहोहाइ ॥ दधाऽ२नाऽ२३४ओ । जाऽ२साऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ तन्त्वा-औहोहोहाइ ॥ धर्ताऽ३रामोऽ१णायोऽ३ः । पावाऽ२माऽ२३४ना । सुवाऽ३ । ओइ । सुवाऽ२दृऽ२३४शाम् ॥ हिन्वाऔहोहोहाइ ॥ वाजाऽ२-इषूऽ२३४वा । जाऽ२इनाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ अयाऔहोहोहाइ ॥ चित्तोऽ३वाइपाऽ१नायाऽ३ । हाराऽ२इ४पाऽ२३४वा । स्वधाऽ३ । ओ । स्वधाऽ२राऽ२३४या ॥ युजाऔहोहोहाइ ॥ वाजाऽ२इषूऽ२३४चो । दाऽ२-याऽ२३४औहोवा ॥ ओइ । जूऽ२३४वा ॥

दी. २२. उत्. ६ मा. २८. चै. ॥२४४॥

३. [2]माधुश्छन्दसम् ॥ मधुच्छन्दाः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परीतोषा । होइ । चतासुताऽ६मे ॥ सोमोयऊ । तामश्हाऽ२३४-

---

[1] द्वे सामनी पञ्चपञ्चाशत्तमसूक्ते गीयेते ।

[2] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्तस्य प्रथमायां स्तोत्रीयायां गीयते ।

वीः । दधन्वाँयोनर्योअ । प्सुवान्तारा । औहोऽ३४वाहाइ ॥ सुषावासो ।
औहोऽ३४वाहा ॥ ममद्राऽ२३इभाऽ३४३इः । ओऽ२३४५इ ॥डा॥
दी. १२. उत्. ५. मा. ९. व्यो. ॥२४५॥

४. [1]ऐडमायास्यम् ॥ अयास्यः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

आइपराइ ॥ तोषाइ । चतासुताम् । सोमोयऊऽ३१ । तमरँहवाइः ।
दाधन्वाँयाऽ३१ः । नर्योआ । प्सुवन्तरा ॥ सुषावसोऽ३१ ॥ ममद्रा-
ऽ२३इभाऽ३४३इः ॥ श्रीः ॥ आइसुषा ॥ वासो । ममद्रिभाइः । सुषा-
वसोऽ३१ । ममद्रिभाइः । नूनंपुनाऽ३१ । नोअविभाइः । परिस्रवा ॥
आदब्धस्सुऽ३१ । रभिन्ताऽ२३राऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ आअदा ॥ ब्धास्सु ।
रभिन्तराः । आदब्धस्सुऽ३१ । रभिन्तराः । सुतेचित्वाऽ३१ । प्सुमदा ।
मोअन्धसा ॥ आइणन्तोगोऽ३१ ॥ भिरुत्ताऽ२३राऽ३४३म् । ओ-
ऽ२३४५इ ॥डा॥　　　　　दी. १०. उत्. १२. मा. २८. फै. ॥२४६॥

५. [2]त्रिणिधनमायास्यम् ॥ अयास्यः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

श्रोणन्तोगोभिरूहाउहोवा । तारश्आऽ२३४इणा । तोगोऽ२ ।
भिरूऽ३४५ । ताऽ२३४राम् ॥ पराऽ३४ । औहोवा ॥ स्वानश्वक्षसेदाऽ२इ ।
वमाऽ३४५ । दाऽ२३४नाः ॥ क्रतूऽ३४ । औहोवा ॥ आइन्दूऽ२ः ।
विचाऽ३४५ ॥ क्षाऽ२३४णाः ॥　　　　दी. १२. उत्. २. मा. ८. छै. ॥२४७॥

६. [3]पार्थम् ॥ पृथुर्वैन्यः । त्रिष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

ओऽ३होऽ३होइ । वृषाशोणो । अभिक । निक्रदद्गाः ॥ नदयन्नाइ ।
षीऽ३पृथि । वीमुतद्याम् ॥ इन्द्रस्येवा । वग्नुरा । शृण्वआजाउ ॥ प्रचोद-
यान् । अर्षसि । वाऽ३४३ । चाऽ३माऽ५इ"माऽ६५६म् ॥श्रीः॥ रसायियाः ।

---

[1] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[2] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्तस्य द्वितीयायाँ चतुर्थपादे द्विपदाविराजि च गीयते ।

[3] षट्पञ्चाशत्तमसूक्ते गीयते ।

पयसा । पिन्वमानाः ॥ ईरयन्नाइ । षीऽ३मधु । मन्तमꣳशूम् ॥ पवमाना ।
सन्तनिम् । एषिकृण्वान् ॥ इन्द्रायसो । माऽ३परि । षाऽ३४३इ ।
च्याऽ३माऽ५"नाऽ६५६ः ॥ श्रीः ॥ एवापवा । स्वाऽ३मदि । रोमदाया ॥
उदग्राभा । स्याऽ३नम । यन्वघस्नूम् ॥ परिवर्णाम् । भरमा । णोरु-
शन्ताम् ॥ ओऽ३होऽ३होइ । गव्युर्नोअ्षा । षाऽ३परि । सोऽ३४३ ।
माऽ३साऽ५इ"क्ताऽ६५६ः ॥ दी. १५. उत्. १८. मा. २४. बी. ॥२४८॥

७. [1]अभीवर्तः ॥ अभीवर्तः । बृहती । इन्द्रः ॥

अभाऽ३इप्राऽ३वस्सुराधसोवा ॥ आइन्द्रमर्च । यथावाऽ१इदा-
ऽ२इ । योजरितृऽ३१२३४ । भ्योमघवा । पुरूवाऽ१सूऽ२ः ॥ सहास्रेऽ१-
णाऽ२इ ॥ वशाऽ३इ । क्षाऽ२३४५ ॥ ताऽ२३४५इ ॥ श्रीः ॥ सहाऽ३-
स्रेऽ३णेवशिक्षतोवा ॥ साहस्रेणे । वशाइक्षाऽ१ताऽ२इ । शातानीका-
ऽ३१२३४इ । वग्रजिगा । तिधार्ष्णूऽ१याऽ२ ॥ हन्ताइवाऽ१त्राऽ२ ॥
णिदाऽ३ । शूऽ२३४५ ॥ षाऽ२३४५इ ॥ श्रीः ॥ हन्ताऽ३इवाऽ३त्राणि-
दाशुषेवा ॥ हान्तिवृत्रा । णिदाशूऽ१षाऽ२इ । गाइरेरिवाऽ३१२३४ ।
प्ररसाअ । स्यपाइन्वाऽ१इराऽ२इ ॥ दत्राणाऽ१इपूऽ२ । रुभोऽ३ ।
जाऽ२३४५ ॥ साऽ२३४५ः ॥ दी. १२. उत्. ९ मा. २२ झा. ॥२४९॥

८. [2]शङ्कु ॥ प्रजापतिः । ककुप् । पवमानस्सोमः ॥

पवस्वमा । एऽ२ । धुमा ॥ तमाः । इन्द्रायसोमक्रतुवित्तमोमा-
ऽ२३दाः ॥ माहीऽ२द्यूक्षाऽ२३ ॥ तमोऽ२३४वा । माऽ५दोऽ६"हाइ ॥
श्रीः ॥ महिद्युक्षा । एऽ२ । तमाः ॥ मदो । यस्यतेपीत्वावृषभोवृषाया-
ऽ२३ताइ ॥ आस्याऽ२पाइत्वाऽ२३ ॥ सुवोऽ२३४वा । वाऽ५इदोऽ६"हाइ ॥

[1] अष्टपञ्चाशत्तमसूक्ते गीयते ।

[2] षोडशसूक्ते गीयते ।

२२४. सोभरिः काण्वः । ककुप्सतोबृहत्यौ । इन्द्रः ॥

७३६. अभ्रातृव्यो अना त्वमनापिरिन्द्र जनुषा सनादसि ।
युधेदापित्वमिच्छसे ॥१॥

---

२२४. अभ्रातृव्यः । अ । भ्रातृव्यः । अना । त्वम् । अनापिः । अन् । आपिः । इन्द्र । जनुषा । सनात् । असि । युधा । इत् । आपित्वम् । इच्छसे ॥

श्रीः ॥ अस्यपीत्वा । एऽ२ । सुवाः ॥ विदाः । ससुप्रकेतोअभियक्रमीदाऽ२३इषाः ॥ आच्छाऽ२वाजाऽ२३म् ॥ नश्रोऽ२३४वा । ताऽ५-शोऽ६"हाइ ॥

दी. १५. उत्. ४. मा. १६. भू. ॥२५०॥

९. [1]गौरीवितम ॥ गौरीवितिः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

अयम् । पूषाऽ३ । रयिर्भगाः ॥ सोम४पुनानोअर्षताऽ२३इ । पातिर्विश्वाऽ३१२३ । स्यभूऽ५मनाः ॥ वायरूव्यद्रोऽ३१२३ ॥ दसोवा । ऊऽ५भोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ समु । प्रियाऽ३ः । अनूषता ॥ गावोमदायघृष्वयाऽ२३ः । सोमास४काऽ३१२३ । ण्वताऽ५इपथाः ॥ पावमानाऽ३१२३ ॥ सओवा । दाऽ५वोऽ६''हाइ ॥ श्रीः ॥ यओ । जिष्ठाऽ३ः । तमाभरा ॥ पवमानश्रवायियाऽ२३म् । या४पश्चचाऽ३१२३ । षणाऽ५इरभाइ ॥ रायियेनाऽ३१२३ । वनोवा । माऽ५ह्योऽ६''हाइ ॥

दी. १५. उत्. न. मा. १८. वै. ॥२५१॥

१०. उक्थ्यामहीयवम् ॥ अमहीयुः । ककुप् । इन्द्रः ॥

अभ्रातुऽ३व्योअनातुवाम् । अनापाऽ१इराऽ२इ । द्रजनुषासनाऽ२३दसाइ ॥ युधेदापाइ ॥ त्वमाऽ२३इच्छसाउ । वाऽ३ ॥श्रीः॥ युधेदाऽ३पित्वमिच्छसाइ ॥ नकाइराऽ१इवाऽ२ । त४सखियायवाऽ२३इन्दसाइ ॥

---

[1] एकषष्टितमसूक्ते गीयते ।

७४०. न की रेवन्तꣳसख्याय विन्दसे पीयन्ति ते सुराश्वः ।
यदा कृणोषि नदनुꣳसमूहस्यादित्पितेव हूयसे ॥२॥
धा. १५. उ. १. स्व. ३. पि. ॥४॥

न । किः । रेवन्तम् । सख्याय । स । ख्याय । विन्दसे । पीयन्ति । ते । सुराश्वः ।
यदा । कृणोषि । नदनुम् । सम् । ऊहसि । आत् । इत् । पिता । इव । हूयसे ॥

पाइयन्तिताइ ॥ सुराऽ२३शुवाउ । वाऽ३ ॥श्रीः॥ पीयन्ताऽ३इतेसुराशुवाः ॥
यदाकाऽ१र्णोऽ२ । षिनदनुꣳसमूऽ२३हसाइ ॥ आदित्पिताइ ॥ वहूऽ२३-
यसाउ । वाऽ३ ॥ स्तौषेऽ३४५ ॥ दी. १२. उत्. ३. मा. २१. ज. ॥२५२॥

११. [1]आष्टादꣳष्ट्रोत्तरम् ॥ अष्टादꣳष्ट्रः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ॥

इन्द्रंविश्वाअवीवृधन्नैयादौ । होऽ३वा ॥ समुद्रव्यचसम् । गाइरा-
ऽ२३ः । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥ रथाइतमꣳर । थाइनाऽ२३म् ।
ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥ वाजानाꣳसत्पतिम् । पातीऽ२३म् ।
ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवाऽ३४३ ॥ श्रीः ॥ सख्येतइन्द्रवाजिन-
ऐयादौ । होऽ३वा ॥ मामेमशवसः । पाताऽ२३इ । ऐयाऽ२३त ।
औऽ२३होवा ॥ त्वामभिप्रनो । नूमाऽ२३ः । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥
जेतारमपरा । जाइताऽ२३म् । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवाऽ३४३ ॥श्रीः॥
पूर्वीरिन्द्रस्यरातयऐयादौ । होऽ३वा ॥ नविदस्यन्तियू । तायाऽ२३ः ।
ऐयाऽ२३त् । औऽ२३होवा ॥ यदावाजस्यगो । माताऽ२३ः । ऐयाऽ२३त् ।
औऽ२३होवा ॥ स्तोतृभ्योमꣳहते । माघाऽ२३म् । ऐयाऽ२३त् । औऽ२३-
होवाऽ३४३ । औऽ२३४५इ ॥डा॥ दी. ५१. उत्. ६. मा. ३०. कौ. २५३॥

---

[1] चतुष्षष्टितमसूक्ते गीयते ।

१२ [1]वैरूपम् ॥ इन्द्रः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

उच्चातेऽ२३४जा ॥ तमान्धाऽ३साऽ३ः । दिवाऽ२इसाऽ२३४द्धू । मायाऽ१दादाऽ२इ ॥ उग्राऽ२३म् ॥ शर्माऽ३४औहोवा ॥ महिश्रवा-ऽ२३४५ः ॥ श्रीः ॥ सनाश्राऽ२३४इन्द्रा ॥ ययाज्याऽ३वाऽ३इ । वरूऽ२णाऽ२३४या । मारुद्भ्रायाऽ२ः ॥ वराऽ२३इ ॥ वोवाऽ३४-औहोवा ॥ परिस्रवाऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ एनावाऽ२३४इश्वा ॥ निआर्या-ऽ३आऽ३ । द्युम्नाऽ२नाऽ२३४इमा । नूषाऽ१णाऽ२म् ॥ सिषाऽ२३ ॥ सन्ताऽ३४औहोवा ॥ वनामहाऽ२३४५इ ॥

दी. ११. उत्. ९. मा. १९. घो. ॥२५४॥

१३. [2]रौरवम् ॥ रुरुः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

अभिसोमासाऽ३आयाऽ२३४वाः ॥ पावन्तेमद्यंमदं१समुद्रस्याधि-विष्टपेमनाऽ२इषिणाः । ओहाऽ३उवा ॥ मत्सरासोमदाऽ२३हाइ । ओहा-उवा ॥ च्युता । औऽ३होवा ॥ श्रीः ॥ मत्सरासोमाऽ३दच्यूऽ२३४ताः ॥ मात्सरासोमदच्युतस्तरत्समुद्रंपवमानऊऽ२र्मिणा । ओहाऽ३उवा ॥ राजा-देवऋताऽ२३१हाइ । ओहाऽ३उवा ॥ बृहात् । औऽ२३होवा ॥ श्रीः ॥ राजादेवआऽ३तम्बृऽ२३४हात् ॥ राजादेवऋतम्बृहदर्षामित्रस्यवरुणस्यधा-ऽ२र्मणा । ओहाऽ३उवा ॥ प्रहिन्वानऋताऽ२३१हाइ । ओहाऽ३उवा ॥ बृहात् । औऽ२३होवा । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. २२. उत्. ३. मा. २३. जि. ॥२५५॥

१४. [3]त्रिणिधनमाग्नेयम् ॥ अग्निः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

प्रहिन्वानाः ॥ आर्तंबृऽ२३४हात् । प्रहिन्वानऋताऽ३१उवाऽ२३ ।

---

[1] अष्टमसूक्ते गीयते ।

[2] त्रिसप्ततितमसूक्ते गीयते ।

[3] त्रिसप्ततितमसूक्तस्य द्वितीयायां चतुर्थपादे द्विपदाविराजि च गीयते ।

२२५. मेधातिथिमेध्यातिथी काण्वौ। बृहती। इन्द्रः॥

७४१. आ त्वा सहस्रमा शतं युक्ता रथे हिरण्यये।
ब्रह्मयुजो हरय इन्द्र केशिनो वहन्तु सोमपीतये ॥१॥

७४२. आ त्वा रथे हिरण्यये हरी मयूरशेप्या।
शितिपृष्ठा वहतां मध्वो अन्धसो विवक्षणस्य पीतये ॥२॥

७४३. पिबा त्वऽ३स्य गिर्वणस्सुतस्य पूर्वपा इव।
परिष्कृतस्य रसिन इयमासुतिश्चारुर्मदाय पत्यते ॥३॥

धा. २०. उ. १. स्व. १. प. ॥५॥

---

२२५. आ। त्वा। सहस्रम्। आ। शतम्। युक्ताः। रथे। हिरण्यये। ब्रह्मयुजः। ब्रह्म। युजः। हरयः। इन्द्र। केशिनः। वहन्तु। सोमपीतये। सोम। पीतये॥ आ। त्वा। रथे। हिरण्यये। हरी इति। मयूरशेप्या। मयूर। शेप्या। शितिपृष्ठा। शिति। पृष्ठा। वहताम्। मध्वः। अन्धसः। विवक्षणस्य। पीतये। पिब। तु। अस्य। गिर्वणः। गिः। वनः। सुतस्य। पूर्वपाः। पूर्व। पाः। इव। परिष्कृतस्य। परि। कृतस्य। रसिनः। इयम्। आसुतिः। आ। सुतिः। चारुः। मदाय। पत्यते॥

बृऽ२३४हात् ॥ नृभिर्येऽ२३४मा ॥ णोहर्यतोविचाऽ३१उवाऽ२३ ।
क्षाऽ२३४णाः॥ राजादाऽ२३४इवाः॥ समूऽ३आउवाऽ२३॥ द्रीऽ२३४याः॥

दी. ४. उत्. २. मा. १२ था. ॥२५६॥

१५. अभीवर्तः॥ अभीवर्तः। बृहती। इन्द्रः॥

आत्वाऽ३साऽ३हस्रमाशतोवा ॥ यूक्तारथे। हिराण्याऽ१याऽ२इ।
ब्राह्मयुजोऽ३१२३४। हरयइ। द्रकाइशाऽ१इनाऽ२ः॥ वहान्तूऽ१सोऽ२ ॥
मपाऽ३इ। ताऽ२३४५ ॥ याऽ२३४५इ ॥श्रीः॥ आत्वाऽ३राऽ३थाइहिरण्य-
योवा ॥ हारीमयू। रशाइपाऽ१याऽ२ । शाइतिपृष्ठाऽ३१२३४। वहताम्म।

२२६. १—ऋजिश्वा भारद्वाजः। ककुप्, २—ऊर्ध्वसद्मा आङ्गिरसः, सतोबृहती। पवमानः सोमः॥

७४४. आ सोता परि षिञ्चताश्वन्न स्तोममप्तुरँरजस्तुरम्।
वनप्रक्षमुदप्रुतम् ॥१॥

२२६. आ। सोत। परि। सिञ्चत। अश्वम्। न। स्तोमम्। अप्तुरम्। रजस्तुरम्। वनप्रक्षम्। वन। प्रक्षम्। उदप्रुतम्। उद। प्रुतम्॥ सहस्रधारम्।

घ्वोआन्धाऽ१साऽ२ः॥ विवाक्षाऽ१णाऽ२॥ स्यपाऽ३इ। ताऽ२३४५॥
याऽ२३४५इ॥ श्रीः॥ पिबाऽ३तूऽ३वस्यगिर्वणोवा॥ सुतस्यपू। र्वपाआ-
ऽ१इवाऽ२। पारिष्कृताऽ३१२३४। स्यरसिनइ। यमासुऽ१ताऽ२इः॥
चारूर्माऽ१दाऽ२॥ यपाऽ३। त्याऽ२३४५॥ ताऽ२३४५इ॥
दी. ११. उत्. ६. मा. २०. घौ. ॥२५७॥

१६. [1]क्षुलुकवैष्टम्भम्॥ विष्टम्भः। गायत्री। पवमानस्सोमः॥

तिस्रोऽ६वा। चाऽ३उदीरताइ॥ गावोमिम। तिधाइनाऽ१वा-
ऽ२३ः। होवाऽ३हाइ॥ हराइराऽ१इतीऽ२३। होवाऽ३हाइ॥ कनि।
क्राऽ२दाऽ२३४औहोवा॥ श्रीः॥ अभाऽ५इन्न। ह्माऽ३इरनूषता॥ याह्वी-
ऋत। स्यमाताऽ१राऽ२३ः। होवाऽ३हाइ॥ मर्जायाऽ१न्तीऽ२३ः।
होवाऽ३हाइ॥ दिवः। शाऽ२इशाऽ२३४औहोवा॥ श्रीः॥ रायाऽ५स्सम्।
ऊऽ३द्राऽश्वतुराः॥ आस्मभ्यश्सो। मवाइश्वाऽ१ताऽ२३ः। होवाऽ३हाइ॥
आपावाऽ१स्वाऽ२३। होवाऽ३हाइ॥ सह। स्राऽ२इणाऽ२३४औहोवा॥
दीऽ२३४शाः॥　　　　दी. १५. उत्. ६. मा. २७. पे. ॥२५८॥

१७. वाचस्साम॥ वाक्। ककुप्। पवमानस्सोमः॥

आसोतापा। हो। रिषिश्चताऽ६ए॥ आश्वन्नस्तो। मामप्तूराऽ२म्॥
राजस्तुरम्॥ वानप्राक्षाऽ२३म्॥ ऊऽ२३दाऽ३। प्रूऽ३४५तोऽ६"हाइ॥

[1] अष्टसप्ततितमसूक्ते गीयते।

३१

७४५. सहस्रधारं वृषभं पयोदुहं प्रियं देवाय जन्मने ।
ऋतेन य ऋतजातो विवावृधे राजा देव ऋतं बृहत् ॥२॥

धा. १२. उ. १. न. स्व. २. या. ॥६॥

द्वितीयः खण्डः ॥

सहस्र । धारम् । वृषभम् । पयोदुहम् । पयः । दुहम् । प्रियम् । देवाय । जन्मने । ऋतेन । यः । ऋतजातः । ऋत । जातः । विवावृधे । वि । वावृधे । राजा । देवः । ऋतम् । बृहत् ॥

श्रीः ॥ वनप्रक्षाम् । होइ । उदप्रुताऽ६मे ॥ साहस्रधा । रांवृषाभाऽ२म् । पायोदुहम् ॥ प्रायन्दाइवाऽ२३ ॥ याऽ२३जाऽ३ । न्माऽ३४५नोऽ६"हाइ ॥

श्रीः ॥ प्रियन्देवा । हो । यजन्मनाऽ६ए ॥ आर्तेनयः । आर्तजाताऽ२ः । वाइवावृधे ॥ राजादाऽ१इवाऽ२३ः ॥ आऽ२३र्ताऽ३म् । बृऽ३४५होऽ६"हाइ ॥

दी. १०. उत्. न. मा. १९. वो. ॥२५९॥

१८. [1]सुज्ञानम् ॥ इन्द्रः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

सखायआ । निषीदता । पुनानायाऽ२ । प्रगायता ॥ शिशु-न्नायाऽ२ ॥ ज्ञैं ४प । राऽ२इभूऽ२३४औहोवा ॥ षतश्रियएऽ३ ॥ श्रीः ॥ समीवत्साम् ॥ नमातृभाइः । सृजतागाऽ२ । यसाधनाम् ॥ देवावायाऽ२म् ॥ मदम् । आऽ२भाऽ२३४औहोवा ॥ द्विशवसमेऽ३ ॥ श्रीः ॥ पुनातादा ॥ क्षसाधनाम् ॥ यथाशार्धाऽ२ । यवीतयाइ ॥ यथामाइत्राऽ२ ॥ यव । रूऽ२णाऽ२३४औहोवा ॥ यशन्तममेऽ३उपाऽ२३४५ ॥

दी. २२. उत्. १५. मा. १६. जु. ॥२६०॥

१९. दैवोदासम् ॥ दिवोदासः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

सखाऽ३१ । यआऽ३१२३४ । निषी । दाऽ३ता ॥ पुनाऽ३१ ।

---

[1] एकषष्ट्युत्तरशततमसूक्ते द्वे सामनी गीयेते ।

नायाऽ३१२३४ । प्रगा । याऽ३ता ॥ शिशूऽ३१म् । नयाऽ३१२३४ ।
ज्ञै४प । राऽ३इभू ॥ षताऽ३१ । श्रियाऽ३ । ओऽ२३४वा ॥ श्रीः ॥
समीऽ३१ । वत्साऽ३१२३४म् । नमा । तूऽ३भाइः । सृजाऽ३१ ।
तागाऽ३१२३४ । यसा । घाऽ३नाम् ॥ देवाऽ३१ । वियाऽ३१२३४म् ।
मदम् । आऽ३भाइ ॥ द्विशाऽ३१ । वसाऽ३म् । ओऽ२३४वा ॥ श्रीः ॥
पुनाऽ३१ । तादाऽ३१२३४ । क्षसा । घाऽ३नाम् ॥ यथाऽ३१ । शर्धा-
ऽ३१२३४ । यवी । ताऽ३याइ ॥ यथाऽ३१ । मित्राऽ३१२३४ । यव ।
रूऽ३णा ॥ यशाऽ३१ । तमाऽ३म् । ओऽ२३४वा ॥ ऊऽ२३४पा ॥

दी. ११. उत्. न. मा. १४. ही. ॥२६१॥

२०. [1]आन्धीगवम् ॥ अन्धीगुः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

सुतासोमधुमाऽ१त्तामाः ॥ सोमाइ । द्रायाऽ२३मा । हुम्माऽ२१२ ।
दिन४पवित्रवन्तोअक्षराऽ२३४५न् । दाइवाऽ३उवा ॥ गाऽ२च्छा । तू-
ऽ२३वो । मदा । ओऽ३होवा ॥ श्रीः ॥ इन्दुरिन्द्रायपाऽ१वाताइ ॥
इतिदे । वासोऽ२३आ । हुम्माऽ२१२ । ब्रुवन्वाचस्पतिर्मखस्यता-
ऽ२३४५इ ॥ वाइश्वाऽ३उवा ॥ स्याऽ२इशा । नाऽ२३ओ । जसा ।
औऽ३होवा ॥श्रीः॥ सहस्रधार४पाऽ१वाताइ ॥ समुद्रः ॥ वाचाऽ२३मा ।
हुम्माऽ२१२ । खयस्सोमस्पतीरयीणाऽ१म् ॥ साखाऽ३उवा ॥ द्राऽ२स्या ।
दाऽ२३इवे । दिवा । औऽ३होवा । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. १५. उत्. ६. मा. १९. पो. ॥२६२॥

द्वितीयो विंशः ॥

इति सप्तमस्यार्द्धःप्रपाठकः ॥

[1] एकोनाशीतितमसूक्ते गीयते ।

१. [1]सामराजम् ॥ सामराजः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

पवौहोवा ॥ त्रन्तेविततंब्रा । ह्मणस्पाताऽ२इ । प्रभुर्गात्राणिपरियाइ । षिविश्वाताऽ२३ः । आताऽ३म्नाता । नूर्नाताऽ२३४दा । हो । मोआश्नू-ऽ२३४ताइ ॥ होऽ३इ । शार्ताऽ३साईत् ॥ वाहन्ताऽ२३४स्सा । हो । तदाऽ३शाऽ५"ताऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ तपौहोवा ॥ पवित्रंविततम् । दिवस्पा-दाऽ२इ । अर्चन्तोअस्यतन्तवो । वियस्थाइराऽ२३न् । आवाऽ३न्तीया । स्यापावोऽ२३४ता । हो । रमाशाऽ२३४वाः ॥ होऽ३इ । दाइवाऽ३५पा-ष्ठोम् ॥ आधीरोऽ२३४हा । हो । तिताऽ३इजाऽ५"साऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ अरौहोवा ॥ रुचदुषस५पा । श्निरग्रायाऽ२ः । उक्षामिमेतिभुवनाइ । षुवाजायूऽ२३ः । मायाऽ३वाइनो । मामीरेऽ२३४आ । हो । स्यमाया-२३४या ॥ होऽ३इ । नार्चाऽ३क्षासाः ॥ पाइतारोऽ२३४गा । हो । भमाऽ३दाऽ५"धूऽ६५६ः ॥ दी. ११. उत्. ९. मा. २७. घे. ॥२६३॥

२. [2]अदारसृक् ॥ भरद्वाजः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

हाउपवस्वदा ॥ क्षसाऽ२धानाऽ२ः । देवेभ्य५पीतयाऽ२इहा-राऽ२इ ॥ मरूऽ२द्भ्योवाऽ२ ॥ यवे । माऽ२दाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ हाउसन्देवैश्शो ॥ भताऽ२इवार्षाऽ२ । कवियोनावधाऽ२इप्रायाऽ२ः ॥ पवा-ऽ२मानाऽ२ः । अदा । भाऽ२याऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ हाउपवमाना ॥ धियाऽ२हाइताऽ२ः । अभियोनिङ्कनाऽ२इक्रादाऽ२त् ॥ धर्माऽ२णावाऽ२ ॥ युमा । रूऽ२हाऽ२३४औहोवा ॥ अस्मभ्यज्ञातुवित्तमाऽ२३४५म् ॥

दी. २२. उत्. १०. मा. १८. न्वै. ॥२६४॥

---

[1] अशीतितमसूक्ते गीयते ।

[2] त्रिनवतितमसूक्ते गीयते ।

३. [1]भरद्वाजस्य पृश्नि ॥ भरद्वाजः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

पराइतोऽ२३षिञ्चतासुतर हाउ ॥ सोमोयउत्तमश्हविः । दधान्वाश्-
ऽ१याऽ२३ः । होवाऽ३हाइ । नारियोअ । प्सुवान्ताऽ१राऽ२३ । होवा-
ऽ३हाइ ॥ सुषावाऽ१सोऽ२३ । होवाऽ३हा ॥ मामद्रिभिः । इडाऽ२३भा-
ऽ३४३ । ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥		दी. ४. उत्. २. मा. १०. थौ. ॥२६५॥

४. [2]आभीशवोत्तरम् ॥ अभीशुः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परीतोषिञ्चतासुतम् । ए । ए ॥ सोमोयउऽ३त्तामश्हाविः ॥ दा-
ऽ२३४धा । हाऽ३हाइ ॥ न्वाश्योनर्योअप्स्वअन्तारा ॥ स्वऽ२३४षा ।
हाऽ३हाइ ॥ वासोममोऽ२३४वा । द्राऽ५इमोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ सुषावसो-
ममद्रिभिरे । ए ॥ सुषावसोऽ३मामद्रिभाइः ॥ नूऽ२३४नाम् । हाऽ३-
हाइ ॥ पुनानोअविभि४पारिस्रावा ॥ आऽ२३४दा । हाऽ३हाइ ॥ ब्धास्सु-
रभोऽ२३४वा । ताऽ५रोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ अदब्धस्सुरभिन्तरए । ए ॥
अदब्धस्सुऽ३राभिन्तारः । स्वऽ२३४ते । हाऽ३हाइ ॥ चित्वाप्सुमदामो-
अन्धासा ॥ श्राऽ२३४इणा । हाऽ३हा ॥ तोगोभिरूऽ२३४वा । ताऽ५रो-
ऽ६"हाइ ॥		दी. १८. उत्. न. मा. २२ रा. ॥२६६॥

५. [3]यौधाजयम् ॥ युधाजित् । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

श्रीणाऽ३१ । तोऽ३गो । भिः । ऊत्ताऽ२३४राम् । श्राइणाऽ३ ।
तोगोऽ२ । भिरूऽ३४५ । ताऽ२३४राम् । पराइस्वानाः । च । क्षसेदाऽ२इ ।
वमाऽ३४५ । दाऽ२३४नाः ॥ क्रतूऽ२ः ॥ आइन्दूऽ२ः । विचाऽ३४५ ॥
क्षाऽ२३४णाः ॥		दी. ४. उत्. २. मा. १२. था. ॥२६७॥

---

[1] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्तस्य प्रथमायां स्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[3] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्तस्य द्वितीयस्याश्चतुर्थपादे द्विपदाविराजि च गीयते ।

२२७. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः। गायत्री। अग्निः॥

७४६. अग्निर्वृत्राणि जङ्घनद्द्रविणस्युर्विपन्यया। समिद्धश्शुक्र आहुतः॥१॥
७४७. गर्भे मातुᳲपितुष्पिता विदिद्युतानो अक्षरे। सीदन्नृतस्य योनिमा॥२॥
७४८. ब्रह्म प्रजावदा भर जातवेदो विचर्षणे। अग्ने यद्दीदयद्दिवि॥३॥

धा. १०. उ. न. स्व. १. व.॥७॥

२२८. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः। त्रिष्टुप्। पवमानः सोमः॥

७४९. अस्य प्रेषा हेमना पूयमानो देवो देवेभिस्समपृक्त रसम्।
सुतᳲपवित्रं पर्येति रेभन्मितेव सद्म पशुमन्ति होता॥१॥
७५०. भद्रा वस्त्रा समन्याऽ३वसानो महान्कविर्निवचनानि शꣳसन्।
आ वच्यस्व चम्वोᳲपूयमानो विचक्षणो जागृविर्देववीतौ॥२॥

---

२२७. अग्निः। वृत्राणि। जङ्घनत्। द्रविणस्युः। विपन्यया॥ समिद्धः। सम्। इद्धः। शुक्रः। आहुतः। आ। हुतः॥ गर्भे। मातुः। पितुः। पिता। विदिद्युतानः। वि। दिद्युतानः। अक्षरे। सीदन्। ऋतस्य। योनिम्। आ॥ ब्रह्म। प्रजावत्। प्र। जावत्। आ। भर। जातवेदः। जात। वेदः। विचर्षणे। वि। चर्षणे। अग्ने। यत्। दीदयत्। दिवि॥

२२८. अस्य। प्रेषा। हेमना। पूयमानः। देवः। देवेभिः। सम्। अपृक्त। रसम्। सुतः। पवित्रं। परि। एति। रेभन्। मिता। इव। सद्म।

---

६. पूर्ववासिष्ठम्॥ वसिष्ठः। त्रिष्टुप्। पवमानस्सोमः॥

उहुवाइ। अस्याऽ३४औहोवा। प्रेषा। हेऽ३मना। पूयमानाः॥ देवाऽ३४औहोवा। देवाइ। भीऽ३स्सम। पृक्तरसाम्॥ सुताऽ३४औहोवा। पवाइ। त्राऽ३म्परि। एतिरेभान्॥ मिताऽ३४औहोवा। वसा। द्माऽ३पशु। माऽ३४३। तीऽ३होऽ५"ताऽ६५६॥ श्रीः॥ भद्राऽ३४औहोवा। वस्त्रा। समनि। यावसानाः॥ महाऽ३४औहोवा। कवाइः। निवच। नानि-

७५१. समु प्रियो मृज्यते सानो अव्ये यशस्तरो यशसां क्षैतो अस्मे ।
अभि स्वर धन्वा पूयमानो यूयं पात स्वस्तिभिस्सदा नः ॥३॥

धा. १८. उ. न. स्व. ३. रि. ॥८॥

पशुमन्ति । होता ॥ भद्रा । वस्त्रा । समन्या । वसानः । महान् । कविः । निवचनानि । नि । वचनानि । शंसन् । आ । वच्यस्व । चम्वोः । पूयमानः । विचक्षणः । वि । चक्षणः । जागृविः । देववीतौ । देव । वीतौ । सम् । उ । प्रियः । मृज्यते । सानौ । अव्ये । यशस्तरः । यशसाम् । क्षैतः । अस्मे इति । अभि । स्वर । धन्व । पूयमानः । यूयम् । पात । स्वस्तिभिः । सु । अस्तिभिः । सदा । नः ॥

शंसान् ॥ आवाऽ३४औहोवा । च्यस्वा । चमुवोः । पूयमानाः ॥ विचाऽ३४औहोवा । क्षणो । जागृविः । दाऽ३४३इ । वाऽ३वा५इ"ताऽ६५६उ ॥ श्रीः ॥ समूऽ३४औहोवा । प्रियो । मृज्यते । सानोअव्याइ ॥ यशाऽ३४औहोवा । स्तरो । यशसाम् । क्षैतोअस्माइ ॥ अभाऽ३४औहोवा । स्वरा । धनुवा । पूयमानाः ॥ उहुवाइ । यूयाऽ३४औहोवा । पाता । सुवस्ति । भाऽ३४३इः । साऽ३दाऽ५"नाऽ६५६ः ॥

दी. ३८. उत् . ८. मा. ३८. डै ॥२६८॥

७. [1]अभीवर्तः ॥ अभीवर्तः । बृहती । इन्द्रः ॥

योराऽ३जाऽ३चर्षणीनोवा ॥ यातारथे । भिराध्राऽ१इगूऽ२ः । वाइश्वासाऽ३१२३४म् । तरुता । पृतानाऽ१नाऽ२म् ॥ ज्येष्ठांयोऽ१वाऽ२ ॥ त्रहाऽ३ । गाऽ२३४५ ॥ णाऽ२३४५इ ॥ श्रीः ॥ ज्येष्ठाऽ३म्योऽ३वृत्रहागृणोवा ॥ ज्याइष्ठंयोवृ । त्रहागाऽ१णाऽ२इ । आइन्द्रन्तंशूऽ३१२३४ । भपुरुह । न्मन्नावाऽ१साऽ२इ ॥ यस्याद्वाऽ१इताऽ२ ॥ विधाऽ३ । ताऽ२३४५ ॥ राऽ२३४५इ ॥ श्रीः ॥ यस्याऽ३द्वाऽ३इताविधर्तरोवा ॥

---

[1] अष्टनवतितमसूक्ते गीयते ।

यास्यद्विता । विधार्ताऽ१राऽ२इ । हास्तेनवाऽ३१२३४ । ञ्र४ग्रतिधा । यिदार्शाऽ१ताऽ२ः ॥ महान्दाऽ१इवाऽ२ः ॥ नम्रूऽ३ । राऽ२३४५ ॥ याऽ२३४५ः ॥ दी. १३. उत्. ९. मा. १८. ढै. ॥२६९॥

८. [1]और्णायवाद्यम् ॥ ऊर्णायुः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

परिप्रियादिव४कावीः ॥ बयाꣳसिनाप्त्योर्हिताः ॥ स्वानैर्याऽ२३ती ॥ आयाऽ२ । इयाऽ२ईऽ३या । कविक्रतोऽ२ । याऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ सम्रनुमतिराशूचीः ॥ जातोजातेअरोचयात् ॥ महान्माऽ२३ही ॥ आयाऽ२ । इयाऽ२ईऽ३या । ऋतावृधोऽ२ । याऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ अग्रक्षया- यपन्यासाइ ॥ जनायजुष्टोअद्रुहाः ॥ वीतियाऽ२३र्षा ॥ आयाऽ२ । इयाऽ२ईऽ३या । पनिष्टयोऽ२ । याऽ२३४औहोवा ॥ ईऽ२३४५ ॥ दी २५. उत्. ३. मा. १४. बी. ॥२७०॥

९. [2]सुज्ञानम् ॥ इन्द्रः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

सोम४पुना ॥ नऊर्मिणा । अव्यंवाराऽ२म् । विधावताइ ॥ अग्रेवाचाऽ२ः ॥ पवा । माऽ२नाऽ२३४औहोवा ॥ कनिक्रददेऽ३ ॥श्रीः॥ धीभिर्मृजा ॥ तिवाजिनाम् । वनेक्राइडाऽ२ । तमत्यंवाइम् ॥ अभित्राइपाऽ२ ॥ छूंम । ताऽ२याऽ२३४औहोवा ॥ समस्वरन्नेऽ३ ॥ श्रीः ॥ असर्जिका ॥ लशाꣳअभाइ । मीढ्वान्त्साप्ताऽ२इः । नवाजयूः ॥ पुनानोवाऽ२ ॥ चञ्ज । नाऽ२याऽ२३४औहोवा ॥ असिष्यददेऽ३उपाऽ२३४५ ॥ दी. १८. उत्. १५. मा. १८. णौ. ॥२७१॥

१०. [3]ऊर्ध्वेडन्त्वाष्ट्रीसाम ॥ त्वाष्ट्रथः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

पुरोजितीवोअन्धसाः ॥ सुताऽ२यमाऽ२ । दयाऽ३४५इ । ता- ऽ२३४वे । अपश्वानꣳश्नथिष्टनाऽ२३४५ ॥ सखायोदाइ ॥ घंर्जिह्वाऽ२३-

---

[1] एकोनशततमसूक्ते गीयते । [2] सप्तदशोत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[3] अष्टादशसूक्ते गीयते ।

२२९. तिरश्चीराङ्गिरसः। अनुष्टुप्। इन्द्रः॥

७५२. एतोन्विन्द्रँस्तवाम शुद्धँशुद्धेन साम्ना।
शुद्धैरुक्थैर्वावृध्वाँसँशुद्धैराशीर्वान्ममत्तु ॥१॥
७५३. इन्द्र शुद्धो न आ गहि शुद्धश्शुद्धाभिरूतिभिः।
शुद्धो रयिन्नि धारय शुद्धो ममद्धि सोम्य ॥२॥

---

२२९. आ। इत। उ। नु। इन्द्रम्। स्तवाम। शुद्धम्। शुद्धेन। साम्ना।
शुद्धैः। उक्थैः। वावृध्वाँसम्। शुद्धैः। आशीर्वान्। आ। शीर्वान्। ममत्तु॥

याऽ३४३म् ॥ श्रीः ॥ सखायोदीर्घजिह्वियाम् ॥ योधाऽ२रयाऽ२। पावा-
ऽ३४५। काऽ२३४या। परिप्रस्यन्दतेसुताऽ१ः ॥ इन्दुरश्वाः ॥ नकृत्वा-
ऽ२३याऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ इन्दुरश्वोनकृत्वियाः ॥ तान्दूऽ२रोषाऽ२म्।
अभाऽ३४९इ। नाऽ२३४राः। सोमंविश्वाचियाधियाऽ१ ॥ यज्ञायसा ॥
तुवद्राऽ२३याऽ३४३ः। ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥

दी. १७. उत्. ५. मा. १५. त्नु ॥२७२॥

११. [१]लौशाद्यम् ॥ लुशः। जगती। पवमानस्सोमः॥

प्रोअयासीत्। इन्दुरिन्द्राऽ२३। स्याऽ३निष्कृतम् ॥ सखासख्युः।
नप्रमिनाऽ२३। तीऽ३सङ्गिरम् ॥ मर्यइव। युवतिभाऽ२३इः। साऽ३-
मर्षति ॥ सोम×कला। शेशतयाऽ२३। मनाऽ३पाऽ५"थाऽ६५६ ॥श्रीः॥
प्रवोधियः। मन्द्रयुवोऽ२३। वाऽ३इपन्युवः ॥ पनस्युवः। संवरणाऽ२३इ।
षूऽ३वक्रमुः ॥ हरिङ्क्रीड। तमभ्यनूऽ२३। षाऽ३तस्तुभः ॥ अभिधेना।
व×पयसाऽ२३इत्। अशाऽ३इश्राऽ५"यूऽ६५६ः ॥ श्रीः ॥ आनस्सोम।
संयतंपाऽ२३इ। प्यूऽ३षीमिषम् ॥ इन्दोपव। स्वपवमाऽ२३। नाऽ३-

---

[१] एकोनषष्ट्युत्तरशततमसूक्ते गीयते।

३२

७५४. इन्द्र शुद्धो हि नो रयिँशुद्धो रत्नानि दाशुषे ।
शुद्धो वृत्राणि जिघ्नसे शुद्धो वाजँसिषाससि ॥३॥

धा. १२. उ.. न. स्व. ४. यी. ॥९॥

तृतीयः खण्डः ॥

इन्द्र । शुद्धः । नः । आ । गहि । शुद्धः । शुद्धाभिः । ऊतिभिः । शुद्धः । रयिम् । नि । धारय । शुद्धः । ममद्धि । सोम्य ॥ इन्द्र । शुद्धः । हि । नः । रयिम् । शुद्धः । रत्नानि । दाशुषे । शुद्धः । वृत्राणि । जिघ्नसे । शुद्धः । वाजम् । सिषाससि ॥

ऊर्मिणा ॥ यानोदोह । तेत्रिरहाऽ२३न् । आऽ३सश्चुषी ॥ क्षुमद्वाजा । वन्मधुमाऽ२३त् । सुवाऽ३इराऽ५''याऽ६५६म् ॥

दी. २१. उत्. न. मा. २६. हू. ॥२७३॥

१२. शुद्धाशुद्धीयम् ॥ इन्द्रः । अनुष्टुप् । इन्द्रः ॥

एतोन्विन्द्रँस्तवाऽ३मा ॥ शुद्धँशुद्धे । न । साम्नाऽ२ । शुद्धा-इरूऽ३क्थाऽ३इः । वावाऽ२ध्वाँऽ२३४ँसाम् ॥ शुद्धैराऽ२३शी ॥ वान्म-मत्तु । इडाऽ२३ ॥श्रीः॥ इन्द्रशुद्धोनआगाऽ३ही ॥ शुद्धश्शुद्धा । भिरू । ताइभाऽ२इः । शुद्धोराऽ३यीऽ३म् । निधाऽ२राऽ२३४या ॥ शुद्धोमाऽ२३मा । धीसोमिय । इडाऽ२३ ॥ श्रीः ॥ इन्द्रशुद्धोहिनोराऽ३यीम् ॥ शुद्धोरत्ना । निदा । शूषाऽ२इ । शुद्धोवाऽ३त्रीऽ३ । णिजाऽ२इघ्नाऽ२३४साइ । शुद्धो-वाऽ२३जाम् ॥ साइषाससि । इडाऽ२३भाऽ३४३ । ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. १५. उत्. ६. मा. १६. पू. ॥२७४॥

१३. [1]सन्तनि ॥ देवाः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

अर्षाहाउ ॥ सोमद्युमाऽ३१उवाऽ२३ । ताऽ२३४माः । अभि-द्रोणानिरोरुवाऽ२३४५त् ॥ सीदान्हाउ ॥ योनौवनाऽ३१उवाऽ२३इ ॥

---

[1] षोडशोत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

षुऽ२३४वा ॥ श्रीः ॥ अप्साइन्द्रायवायवेवरुणायमरुद्भियाऽ२३४५ः ॥
सोमाहाउ ॥ आर्षन्तुवाऽ३१उवाऽ२३इ ॥ ष्णाऽ२३४वे ॥ श्रीः ॥ इषन्तो-
कायनोदधदस्मभ्यꣳसोमविश्वताऽ२३४५ः ॥ आपाहाउ ॥ वास्वसहाऽ३१-
उवाऽ२३ ॥ स्रीऽ२३४णाम् ॥　　　　दी. १६. उत्. २. मा. १६. खू. ॥२७५॥

१४. [२]मानवोत्तरम् ॥ मनुः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

होवाइ । अभिसोमासआयवः । होवाइ ॥ पावन्तेमद्यंमदम् ।
सामुद्रस्या । घाइविष्टपाऽ३१इ । मनाऽ२इषाऽ२३४इणाः ॥ मत्साराऽ२३-
साऽ३ः ॥ माऽ२दाऽ२३४औहोवा ॥ च्यूऽ२३४ताः ॥ श्रीः ॥ होवाइ ।
मत्सरासोमदच्युतः । होवाइ ॥ मात्सरासोमदच्युतः । तारत्समु । द्राम्प-
वमाऽ३१ । नऊऽ२र्माऽ२३४इणा ॥ राजादाऽ२३इवाऽ३ः ॥ आऽ२र्त्ता-
ऽ२३४औहोवा ॥ बृऽ२३४हात् ॥ श्रीः ॥ होवाइ । राजादेवऋतंबृहत् ।
होवाइ ॥ राजादेवऋतंबृहत् । अर्षामित्र । स्यावरुणाऽ३१ । स्यधाऽ२-
र्माऽ२३४णा ॥ प्रहाइन्वाऽ२३नाऽ३ः ॥ आऽ२र्त्ताऽ२३४औहोवा ॥
बृऽ२३४हात् ॥　　　　दी. २२. उत्. ५. मा. ३३. ञि. ॥२७६॥

१५. आनूपंवाभ्रव्यश्वम् ॥ आनूपः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

अभीअभी ॥ सोमासऽ३आयाऽ१वाऽ२ः । पावन्तेम । दियांमा-
ऽ१दाऽ२म् । सामूऽ२द्रास्याऽ२ । धिविष्टपेमनीषाऽ२३इणाः ॥ मत्सारा-
ऽ३साऽ३ः ॥ माऽ२३दाऽ३ । च्यूऽ३४५तोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ मत्सामत्सा ॥
रासोमऽ३दाच्यूऽ१ताऽ२ः । मात्सरासः । मदाच्यूऽ१तारः । ताराऽ२-
त्सामूऽ२ । द्रंपवमानऊर्माऽ२३इणा ॥ राजादाऽ३इवाऽ३ः ॥ आऽ२३-
र्ताऽ३म् । बृऽ३४५होऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ राजाराजा ॥ देवऋऽ३तांबृऽ१-

---

[२] त्रिसप्ततितमसूक्ते त्रीणि सामानि गीयन्ते ।

२३०. सुतम्भर आत्रेयः। गायत्री। अग्निः॥

७५५. अग्नेः स्तोमं मनामहे सिध्रमद्य दिविस्पृशः। देवस्य द्रविणस्यवः॥ १॥

७५६. अग्निर्जुषत नो गिरो होता यो मानुषेष्वा। स यक्षद्दैव्यञ्जनम् ॥२॥

७५७. त्वमग्ने सप्रथा असि जुष्टो होता वरेण्यः। त्वया यज्ञं वि तन्वते ॥३॥

धा. १३. उ. न. स्व. ३. रि. ॥१०॥

---

२३०. अग्नेः। स्तोमम्। मनामहे। सिध्रम्। अद्य। अ। द्य। दिविस्पृशः। दिवि। स्पृशः॥ देवस्य। द्रविणस्यवः॥ अग्निः। जुषत। नः। गिरः। होता। यः। मानुषेषु। आ॥ सः। यक्षत्। दैव्यम्। जनम्॥ त्वम्। अग्ने। सप्रथाः। स। प्रथाः। असि। जुष्टः। होता। वरेण्यः। त्वया। यज्ञम्। वि। तन्वते॥

हाऽ२त्। राजादेवः। ऋतांबृऽ१हाऽ२त्। आर्षाऽ२माइत्राऽ२। स्यवरु-णस्यधर्माऽ२३णा॥ प्रहाइन्वाऽ३नाऽ३ः॥ आऽ२३र्ताऽ३म्। बृऽ३४५-होऽ६"हाइ॥ दी. १६. उत्. ३. मा. १६. गू. ॥२७७॥

१६. वाभ्रम्। वभ्रः। बृहती। पवमानस्सोमः॥

अभिसोमासआ। हाऽ३हाऽ३इ। याऽ२३४। वायवोवा॥ पवाहोऽ२। तेमाहोऽ२। दायम्मादाऽ२म्। सासुद्रस्या। धिवाइष्टापे। मनाउवाऽ३। ऊऽ२३४पा। षिणाऽ२ः॥ मात्साऽ२रासाऽ२ः॥ मद्। च्यूऽ२ताऽ२३४औहोवा॥ श्रीः॥ मत्सरासोमदा। हाऽ३हाऽ३इ। च्यूऽ२३४। तश्च्युतोवा॥ मत्साहोऽ२इ। रासाहोऽ२। मादच्यूताऽ२ः। तारत्समु। द्रंपावामा। नआउवाऽ३। ऊऽ२३४पा। मिणाऽ२॥ राजा-ऽ२दाइवाऽ२ः॥ ऋतम्। बृऽ२हाऽ२३४औहोवा॥श्रीः॥ राजादेवऋतम्। हाऽ३हाऽ३इ। बृऽ२३४। हद्बृहोवा॥ राजाहोऽ२इ। देवाहोऽ२। आर्तम्बृहाऽ२त्। आर्षामित्र। स्यवारूणा। स्यधाउवाऽ३। ऊऽ२३४पा।

२३१. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । त्रिष्टुप् । पवमानः सोमः ॥

७५८. अभि त्रिपृष्ठं वृषणं वयोधामङ्गोषिणमवावशन्त वाणीः ।
वना वसानो वरुणो न सिन्धुर्वि रत्नधा दयते वार्याणि ॥१॥

७५९. शूरग्रामस्सर्ववीरस्सहावाञ्जेता पवस्व सनिता धनानि ।
तिग्मायुधः क्षिप्रधन्वा समत्स्वषाढस्साह्वान्पृतनासु शत्रून् ॥२॥

७६०. उरुगव्यूतिरभयानि कृण्वन्त्समीचीने आ पवस्वा पुरन्धी ।
अपस्सिषासन्नुषस स्वऽ३र्गास्सञ्चिक्रदो महो अस्मभ्यं वाजान् ॥३॥

धा. २०. उ १. स्व. ६. पू. ॥११॥

---

२३१. अभि । त्रिपृष्ठम् । त्रि । पृष्ठम् । वृषणम् । वयोधाम् । वयः । धाम् । अङ्गोषिणम् । अवावशन्त । वाणीः । वना । वसानः । वरुणः । न । सिन्धुः । वि । रत्नधाः । रत्न । धाः । दयते । वार्याणि ॥ शूरग्रामः । शूर । ग्रामः । सर्ववीरः । सर्व । वीरः । सहावान् । जेता । पवस्व । सनिता । धनानि । तिग्मायुधः । तिग्म । आयुधः । क्षिप्रधन्वा । क्षिप्र । धन्वा । समत्सु । स । मत्सु । अषाढः । साह्वान् । पृतनासु । शत्रून् ॥ उरुगव्यूतिः । उरु । गव्यूतिः । अभयानि । अ । भयानि । कृण्वन् । समीचीने । सम् । ईचीने इति । आ । पवस्व । पुरन्धी । पुरम् । धी इति । अपः । सिषासन् । उषसः । स्वः । गाः । सम् ॥ चिक्रदः । महः । अस्मभ्यम् । वाजान् ॥

मणाऽ२ ॥ प्राहाऽ२इन्वानाऽ२ः ॥ ऋतम् । बृऽ२हाऽ२३४औहोवा ॥ ऊऽ२३४पा ॥ दी. २२. उत्. ६. मा. २७. चे. ॥२७८॥

१७. सम्पा ॥ वसिष्ठः त्रिष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

ओऽ३हाइ । ओऽ३हा । ओहा । इयाऽ२ । ओऽ३हाऽ३ए । अभित्रिपा । ष्ठाऽ३म्वृष । णम्वयोधाम् ॥ अङ्गोषिणाम् । अवाव । शन्त-वाणीः ॥ वनावसा । नोऽ३वरु । णोनसिन्धूः ॥ विरत्नधाः । दयते । वाऽ३ । रीऽ३याऽ५"णाऽ६५६इ ॥ श्रीः ॥ शूरग्रामाः । सर्ववी ।

२३२. नृमेधपुरुमेधावाङ्गिरसौ। बृहतीसतोबृहत्यौ। इन्द्रः॥

७६१. त्वमिन्द्र यशा अस्यृजीषी शवसस्पतिः।
त्वं वृत्राणि हꣳस्यप्रतीन्येक इत्पुर्वनुत्तश्चर्षणीधृतिः ॥१॥

७६२. तमु त्वा नूनमसुर प्रचेतसꣳराधो भागमिवेमहे।
महीव कृत्तिश्शरणात इन्द्र प्र ते सुम्ना नो अश्नवन् ॥२॥

धा. १४. उ. १. स्व. १. त. ॥१२॥

---

२३२. त्वम्। इन्द्र। यशाः। असि। ऋजीषी। शवसः। पतिः। त्वम्। वृत्राणि। हꣳसि। अप्रतीनि। अ। प्रतीनि। एकः। इत्। पुरु। अनुत्तः। अ। नुत्तः। चर्षणीधृतिः। चर्षणि। धृतिः॥ तम्। उ। त्वा। नूनम्। असुर। अ। सुर। प्रचेतसम्। प्र। चेतसम्। राधः। भागम्। इव। ईमहे॥ मही। इव। कृत्तिः। शरणा। ते। इन्द्र। प्र। ते। सुम्ना। नः। अश्नवन्॥

स्सहावान् ॥ जेतापवा। स्वाऽ३सनि। ताधनानी॥ तिग्मायुधाः। क्षिप्रध। न्वासमत्स्व॥ अषाढस्सा। ह्वाऽ३न्पृत। नाऽ३४३। स्वृऽ३शा-ऽ५"त्रूऽ६५६न्॥ श्रीः॥ उरुगव्यू। तीऽ३रभ। यानिकृण्वान्॥ समी-चीने। आऽ३पत्र। स्वापुरन्धी॥ अपस्सिषा। साऽ३नुष। सस्सुवर्गाः॥ ओऽ३हाइ। ओऽ३हा। ओहा। इयाऽ२। ओऽ३हाऽ३ए। सश्विक्रदो। महोअ। स्माऽ३४३। भ्याऽ३म्वाऽ५"जाऽ६५६न्॥

दी. १६. उत्. १७. मा. १८. खै. ॥२७९॥

१८. अभीवर्तः॥ अभीवर्तः। बृहती। इन्द्रः॥

तुवाऽ३माऽ३इन्द्रयशाअसोवा॥ आर्जीषीश। वसास्पाऽ१-ताऽ२इः। तूवंवृत्राऽ३१२३४। णिहꣳस्यप्रतीनिए। कआइत्पूऽ१रूऽ२॥ अनूत्ताऽ१श्चाऽ२॥ षणाऽ३इ। धाऽ२३४५॥ ताऽ२३४५इः॥ श्रीः॥ अनूऽ३त्ताऽ३श्चर्षणीधृतोवा॥ आनुत्तश्च। षणाइधाऽ१र्त्ताऽ२इः। तामुत्वा-

नूऽ३१२३४ । नमसुर । प्रचाइताऽ१साऽ२म् ॥ राधोभाऽ१गाऽ२म् ॥
इवाऽ२इ । माऽ२३४५ ॥ हाऽ२३४५इ ॥ श्रीः ॥ राधोऽ३भाऽ३गमिवेम-
होवा ॥ राधोभागम् । इवाइमाऽ१हाऽ२इ । माहीवकाऽ३१२३४ ।
तिश्शरणा । तआआऽ१इन्द्राऽ२ ॥ प्रताइस्नूऽ१म्नाऽ२ ॥ नोश्राऽ३ ।
श्राऽ२३४५ ॥ वाऽ२३४५न् ॥ दी. १५. उत्. ९. मा. २७. मे. ॥२८०॥

१९. [1]गौषूक्तम् ॥ गौषूक्तिः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

असाव्य४शुमौं । हौहोवाहाइ । दाया ॥ अप्सुदक्षोगिरौऽ२ ।
हुवाइ । हुवाऽ२इ । ष्ठाऽ२ः ॥ श्येनोनयोनिमौऽ२ । हुवाइ । हुवाऽ२इ ॥
सादाऽ२३त् । होऽ२वाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ शुभ्रमन्धोदेवौ । हौहोवा-
हाइ । वाताम् ॥ अप्सुधौतन्नृभौऽ२ । हुवाइ । हुवाऽ२इ । स्रुताऽ२म् ॥
स्वदन्तिगाव४पौऽ२ । हुवाइ । हुवाऽ२इ । योभाऽ२३इः । होऽ२वाऽ२३४-
औहोवा ॥श्रीः॥ आदीमश्वन्नहौ । हौहोवाहाइ । ताराम् ॥ अशूशुभन्नमौऽ२ ।
हुवाइ । हुवाऽ२इ । तायाऽ२ ॥ मधोरस४सधौऽ२ । हुवाइ । हुवाऽ२इ ॥
मादाऽ२३इ । होऽ२वाऽ२३४औहोवा ॥ अग्निराहुताऽ२३४५ः ॥

दी. २९. उत्. ८. मा. २७. दे. ॥२८१॥

२०. [2]सुज्ञानम् ॥ इन्द्रः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

प्राणाशिशुः ॥ महीनाम् । हिन्वन्नृतोऽ२ । स्यदीधिताइम् ॥
विश्वापाराऽ२इ ॥ प्रिया । भूऽ२वाऽ२३४औहोवा ॥ अधद्वितएऽ३ ॥
श्रीः ॥ उपत्रिता ॥ स्यपाषियोः । अभक्तायाऽ२त् । गुहापदाम् ॥
यज्ञस्यासाऽ२ ॥ सधा । माऽ२भाऽ२३४औहावा ॥ अधप्रियमेऽ३ ॥श्रीः॥
त्रीणित्रिता ॥ स्यधारया । पृष्ठेषुवाऽ२इ । स्यद्रयाइम् । मिमीतेआऽ२ ॥

---

[1] एकविंशत्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[2] त्रयोविंशत्युत्तरशततमसूक्ते सामनी गीयेते ।

स्ययो । जाऽ२नाऽ२३४औहोवा ॥ विसुक्रतुरेऽ३उपाऽ२३४५ ॥

दी. २०. उत्. १५. मा. १७. मे. ॥२८२॥

तृतीयो विंशः ॥

२१. दैवोदासम् ॥ दिवोदासः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

प्राणाऽ३१ । शिशूऽ३१२३४ः । म । हाऽ३इनाम् ॥ हिन्वाऽ३१न् ।
ऋताऽ३१२३४ । स्यदी । धाऽ३इताइम् ॥ विश्वाऽ३१ । पराऽ३१२३४इ ।
प्रिया । भूऽ३वात् ॥ अधाऽ३१ । द्विताऽ३ । ओऽ२३४वा ॥ श्रीः ॥
उपाऽ३१ । त्रिताऽ३१२३४ । स्यपा । षाऽ३योः ॥ अभाऽ३१ ।
क्तयाऽ३१२३४त् । गुहा । पाऽ३दाम् ॥ यज्ञाऽ३१ । स्यसाऽ३१२३४ ।
प्रघा । माऽ३भाइः ॥ अधाऽ३१ । प्रियाऽ३म् । ओऽ२३४वा ॥ श्रीः ॥
त्रीणीऽ३१ । त्रिताऽ३१२३४ । स्यधा । राऽ३या ॥ पृष्ठाऽ३१इ । धुवा-
ऽ३१२३४इ । रयत् । राऽ३याइम् ॥ मिमाऽ३१इ । तेआऽ३१२३४ ।
स्ययो । जाऽ३ना ॥ विस्रूऽ३१ । क्रतूऽ३ः । ओऽ२३४वा ॥
ऊऽ२३४पा । दी. १०. उत्. न. मा. २३. वि. ॥२८३॥

॥ सप्तमः प्रपाठकः ॥

१. [1]रयिष्टम् ॥ इन्द्रः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

पवस्ववा । जसाताऽ३याइ । औऽ३होऽ३वा । पवित्रेधारयासुता-
ऽ२३४५ः ॥ पवित्रेधा ॥ रयासुऽ३ताः । औऽ३होऽ३वा । इन्द्रायसोम-
विष्णवाऽ२३४५इ ॥ इन्द्रायसो ॥ मवाइष्णाऽ३वाइ । औऽ३होऽ३वा ।
देवेभ्योमधुमत्तराऽ२३४५ः ॥ देवेभ्योमा ॥ धुमात्ताऽ३राः । औऽ३हो-
ऽ३वा ॥ श्रीः ॥ तुवा२रिहा ॥ तिधाइताऽ३याः । औऽ३होऽ३वा ।
हरिंपवित्रेअद्रुहाऽ२३४५ः ॥ हरिंपवाइ ॥ त्रेआद्रूऽ३हाः । औऽ३होऽ३वा ।
वत्सञ्जातन्नमातराऽ२३४५ः ॥ वत्सञ्जाताम् ॥ नमाताऽ३राः । औऽ३हो-

[1] चतुर्विंशत्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

२३३. सोभरिः काण्वः। ककुप्सतोबृहत्यौ। अग्निः॥

७६३. यजिष्ठन्त्वा ववृमहे देवन्देवत्रा होतारममर्त्यम्।
अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम् ॥१॥

ऽ३वा। पवमानविधर्मणीऽ२३४५॥ पवमाना॥ विधार्माऽ३णाइ।
औऽ३होऽ३वा॥ श्रीः॥ तुवन्द्याश्वा॥ महाइत्राऽ३ता। औऽ३होऽ३वा।
पृथिवीश्वातिजम्रिषाऽ२३४५इ॥ पृथिवीश्वा॥ तिजाम्रीऽ३षाइ। औऽ३हो-
ऽ३वा। प्रतिद्रापिममुश्चथाऽ२३४५ः॥ प्रतिद्रापाइम्॥ अमूश्चाऽ३थाः।
औऽ३होऽ३वा। पवमानमहित्वनाऽ२३४५। पवमानमहित्वनाऽ१॥
पवमाना॥ महाइत्वाऽ३ना। औऽ३होऽ३वा(द्विः)। ईऽ३या। ईऽ३याऽ३४।
हा। हाउवाऽ३॥ ऊऽ३२३४पा॥ दी. ३०. उत्. १६.मा. २८. पै. ॥२८४॥

२. [1]द्विरभ्यासं लौशम्॥ लुशः॥ जगती॥ पवमानस्सोमः॥

असाविसोमोअरुषोवृषा। हराइः। हराऽ२३४५इः॥ राजे-
ऽ३१२३४। वदस्मोअभिगाअचि। क्रदात्क्रदात्॥ पुनाऽ३१२३४।
नोवारमत्येष्य। व्ययांव्ययाम्। श्येनोऽ३१२३४। नयोनिङ्घृतव।
तमाऽ३साऽ५"दाऽ६५६त्॥ श्रीः॥ पर्जन्य ^पितामहिषस्यप। णिनाः।
णिनाऽ२३४५ः॥ नाभाऽ३१२३४। पृथिव्यागिरिषुक्षयम्। दधाइदधाइ॥
स्वसाऽ३१२३४। रआपोअभिगाउदा। सरान्त्सरान्॥ सङ्ग्राऽ३१२३४।
वभिर्वसतेवी। तेआऽ३ध्वाऽ५"राऽ६५६इ॥श्रीः॥ कविर्वधस्यापरियेषिमा।
हिनाम्। हिनाऽ२३४५म्॥ अत्योऽ३१२३४। नमृष्टोअभिवाजम।
षसाइषसाइ॥ अपाऽ३१२३४। सेधन्दुरितासोमनः। मृडामृडा॥ घृता-
ऽ३१२३४। वसान ^परिया। सिनाऽ३इर्णीऽ५इ"जाऽ६५६म्॥
दी. ३४. उत्. न. मा. ३०. लौ. ॥२८५॥

[1] एकोनद्विशततमसूक्ते गीयते।

३३.

७६४. अपान्नपातꣳसुभगꣳसुदीदितिमग्निमु श्रेष्ठशोचिषम् ।
स नो मित्रस्य वरुणस्य सो अपामा सुम्नं यक्षते दिवि ॥२॥

चतुर्थः खण्डः ॥

धा. १४. उ. १. स्व. २. ता. ॥१३॥

२३३. यजिष्ठम् । त्वा । ववृमहे । देवम् । देवत्रा । होतारम् । अमर्त्यम् । अ । मर्त्यम् । अस्य । यज्ञस्य । सुक्रतुम् । सु । क्रतुम् ॥ अपाम् । नपातम् । सुभगम् । सु । भगम् । सुदीदितिम् । सु । दीदितिम् । अग्निम् । उ । श्रेष्ठशोचिषम् । श्रेष्ठ । शोचिषम् । सः । नः । मित्रस्य । मि । त्रस्य । वरुणस्य । सः । अपाम् । आ । सुम्नम् । यक्षते । दिवि ॥

३. साध्यम् ॥ साधिः । ककुप् । अग्निः ॥

याऽ५जि । ष्ठन्त्वाऽ३वाऽ३वृमहाइ ॥ देवन्देवत्राहोताऽ२३राम् । आमर्तियम् ॥ आस्ययाज्ञाऽ२३ ॥ स्याऽ२३सूऽ३ ॥ क्राऽ३४५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः॥ आऽ५स्य । यज्ञाऽ३स्याऽ३सुक्रतूम् । अपान्नपातꣳसुभाऽ२३गाम् ॥ सूदीदितिम् ॥ आग्निमूश्रेऽ२३ ॥ ष्ठाऽ२३शोऽ३ । चाऽ३४५इषोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ आऽ५ग्निम् । उश्रेऽ३ष्ठाऽ३शोचिषाम् ॥ सनोमित्रस्यवरूऽ२३णा । स्यासोअपाम् ॥ आसुम्नांयाऽ२३॥ क्षाऽ२३ताऽ३इ । दाऽ३४५इवोऽ६"हाइ ॥

दी. ११. उत्. २. मा. १६. खू. ॥२८६॥

४. [1]आश्वसूक्तम् ॥ आश्वसूक्तिः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

आऔहोवाहाइ । इन्द्रायेन्दाउ ॥ मरू । त्वते । ऐहीयैहीऽ१ । पावस्वमधुमात्तमः । ऐहीयैहीऽ१ ॥ आऽ२इ । आर्काऽ२स्यायोऽ२ ॥ निमा । साऽ२दाऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥ आऔहोवाहाइ । तन्त्वाविप्राः ॥ वचो । विदः । ऐहीयैहीऽ१ । पारिष्कृण्वन्तिधार्णसिम् । ऐहीयैहीऽ१ ॥ आऽ२इ । सान्त्वाऽ२मार्जाऽ२ ॥ तिआ । याऽ२वाऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥

[1] एकोनचत्वारिंशोत्तरशततमसूक्ते गीयंते ।

आऔहोवाहाइ । रसन्तेमाइ ॥ त्रोआ । यमा । ऐहीयैही ऽ१ । पाइबन्तु-
वरुणा ५कवे । ऐहीयैही ऽ१ ॥ आऽ२इ । पावाऽ२मानाऽ२ ॥ स्यम ।
रूऽ२ताऽ२३४औहोवा ॥ शुक्रआहुताऽ२३४५ः ॥

दी. ३८. उत्. ७. मा. २३. ठि. ॥२८७॥

५. [1]समन्तम् ॥ अग्निः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

मृज्यमानस्सुहस्तिया ॥ समुद्रेवाचमिन्वसाइ । रयिंपाऽ२३इशा ।
गांबहुलम् । पुरूस्पृहाम् । औहोऽ३४वाहाइ ॥ प । वामाऽ२३नाऽ३ ।
होवाऽ३हा ॥ भियर्षाऽ२३साऽ३४३इ ॥ श्रीः ॥ पवमानाभियर्षसाइ ॥
पवमानाभियर्षसाइ । पुनानोऽ२३वा । रेपवमा । नोआव्याया । औहो-
ऽ३४वाहाइ ॥ वृ । षोआऽ२३चाऽ३इ । होवाऽ३हाइ ॥ क्रदद्वाऽ२३ना-
३४३इ ॥ श्रीः ॥ वृषोअचिक्रदद्वनाइ ॥ वृषोअचाइक्रदद्वनाइ । देवाना-
ऽ२३१सो । मापवमा । ननाइष्कार्ताम् । औहोऽ३४वाहाइ ॥ गो ।
भाइराऽ२३आऽ३ । होवाऽ३हा ॥ नोअर्षाऽ२३साऽ३४३इ । ओ-
ऽ२३४५इ ॥ डा ॥

दी. २१. उत्. ७. मा. २६. खू. ॥२८८॥

६. त्रिणिधनमायास्यम् ॥ अयास्यः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

मृज्यमानस्सुहाहाउहोवा ॥ स्तायासाऽ२३४मू । द्रेवाऽ२ । चमा-
ऽ२३४५इ । न्वाऽ२३४सी ॥ रयाऽ३४ । औहोवा ॥ पिशङ्गंबहुलाऽ२म् ।
पुरूऽ३४५ । स्पृऽ२३४हाम् ॥ पवाऽ३४ । औहोवा ॥ मानाऽ२ ।
भियाऽ३४५ ॥ षाऽ२३४सी ॥ श्रीः ॥ पवमानाभियाहाउहोवा ॥ षासा-
इपाऽ२३४वा । मानाऽ२ । भियाऽ३४५ । षाऽ२३४सी ॥ पुनाऽ३४ ।
औहोवा ॥ नोवारेपवमाऽ२ । नोआऽ३४५ । व्याऽ२३४ये ॥ वृषो-
ऽ३४ । औहोवा ॥ आचाऽ२इ । क्रदाऽ३४५त् । वाऽ२३४ने ॥

[1] चत्वारिंशोत्तरशततमसूक्ते सामनी गीयेते ।

२३४. शुनश्शेप आजीगर्तिः। गायत्री। अग्निः॥

७६५. यमग्ने पृत्सु मर्त्यमवा वाजेषु यञ्जुनाः। स यन्ता शश्वतीरिषः॥१॥

७६६. न किरस्य सहन्त्य पर्येता कयस्य चित्। वाजो अस्ति श्रवाय्यः॥२॥

७६७. स वाजं विश्वचर्षणिरर्वद्भिरस्तु तरुता। विप्रेभिरस्तु सनिता॥३॥

धा. १८. उ. २. स्व. २, ठा. ॥१४॥

२३५. नोधा गौतमः। त्रिष्टुप्। पवमानः सोमः॥

७६८. साकमुक्षो मर्जयन्त स्वसारो दश धीरस्य धीतयो धनुत्रीः।
हरिःपर्यद्रवज्जास्सूर्यस्य द्रोणन्ननक्षे अत्यो न वाजी॥१॥

---

२३४. यम्। अग्ने। पृत्सु। मर्त्यम्। अवाः। वाजेषु। यम्। जुनाः।
सः। यन्ता। शश्वतीः। इषः॥ न। किः। अस्य। सहन्त्य। पर्येता। परि।
एता। कयस्य। चित्। वाजः। अस्ति। श्रवाय्यः॥ सः। वाजम्। विश्वचर्षणिः।
विश्व। चर्षणिः। अर्वद्भिः। अस्तु। तरुता। विप्रेभिः। वि। प्रेभिः। अस्तु।
सनिता॥

२३५. साकमुक्षः। साकम्। उक्षः। मर्जयन्त। स्वसारः। दश। धीरस्य।

श्रीः॥ वृषोअचिकदद्धाउहोवा॥ वानाइवाऽ२३४र्षो। अचाऽ२इ।
क्रदाऽ३४५त्। वाऽ२३४ने॥ देवाऽ३४। औहोवा॥ नाऽसोमपवमाऽ२।
ननाऽ३४५इः। काऽ२३४र्ताम्॥ गोभाऽ३४। औहोवा॥ आज्ञाऽ२।
नआऽ३४५। षाऽ२३४सी॥ दी. ३१. उत्. ३. मा. १८. गै. ॥२८९॥

७. वासिष्ठम्॥ वसिष्ठः। त्रिष्टुप्। पवमानस्सोमः॥

औहोवाहाऽ३होइ। इहा। साकमुक्षो। मर्जय। तस्वसाराः॥
दशधीरा। स्याऽ३धीत। योधनुत्रीः॥ हरिऽपर्या। द्रवज्जाः। सूरि-
यस्या॥ द्रोणन्नना। क्षेऽ३अति। योऽ३४३। नाऽ३वाऽ५"जाऽ-
६५६६॥ श्रीः॥ संमातृभाइः। नशिशुः। वावशानाः। वृषादधा।

७६९. सं मातृभिर्न शिशुर्वावशानो वृषा दधन्वे पुरुवारो अद्भिः ।
मर्यो न योषामभि निष्कृतं यन्त्सङ्गच्छते कलश उस्रियाभिः ॥२॥

७७०. उत प्रपिप्य ऊधरघ्न्याया इन्दुर्धाराभिस्सचते सुमेधाः ।
मूर्द्धानङ्गावः पयसा चमूष्वभि श्रीणन्ति वसुभिर्न निक्तैः ॥३॥

धा. ३०. उ. न. स्व. ६. वू. ॥१५॥

२३६. मेध्यातिथिः काण्वः । बृहतीसतोबृहत्यौ । इन्द्रः ॥

७७१. पिबा सुतस्य रसिनो मत्स्वा न इन्द्र गोमतः ।
आपिर्नो बोधि सधमाद्ये वृधेऽ३स्माँ अवन्तु ते धियः ॥१॥

धीतयः । धनुत्रीः । हरिः । परि । अद्रवत् । जाः । सूर्यस्य । सु । ऊर्यस्य । द्रोणम् । ननक्षे । अत्यः । न । वाजी ॥ सम् । मातृभिः । न । शिशुः । वावशानः । वृषा । दधन्वे । पुरुवारः । पुरु । वारः । अद्भिः । मर्यः । न । योषाम् । अभि । निष्कृतम् । निः । कृतम् । यन् । सम् । गच्छते । कलशे । उस्रियाभिः । उ । स्रियाभिः ॥ उत । प्र । पिप्ये । ऊधः । अघ्न्यायाः । अ । घ्न्यायाः । इन्दुः । धाराभिः । सचते । सुमेधाः । सु । मेधाः । मूर्द्धानम् । गावः । पयसा । चमूषु । अभि । श्रीणन्ति । वसुभिः । न । निक्तैः ॥

२३६. पिब । सुतस्य । रसिनः । मत्स्व । नः । इन्द्र । गोमतः । आपिः । नः । बोधि । सधमाद्ये । सध । माद्ये । वृधे । अस्मान् । अवन्तु । ते । धियः ॥

न्वेऽ३पुरु । वारोअद्भाइः ॥ मर्योनयो । षाऽ३मभि । निष्कृतंयान् ॥ सङ्गच्छताइ । कलशे । उऽ३४३ । स्त्रीऽ३याऽ५"भाऽ६५६इः ॥ श्रीः ॥ उतप्रपाइ । प्याऽ३ऊधः । अघ्नियायाः ॥ इन्दुर्धारा । भीऽ३स्सच । तेसुमेधाः ॥ मूर्धानङ्गा । वाऽ३ पय । साचमूषू ॥ औहोवाहाऽ३होइ । इहा । अभिश्रीणा । तीऽ३वसु । भाऽ३४३इः । नाऽ३नाऽ५"इक्ताऽ६५६इः ॥

दी. २१. उत्. १६. मा. २८. कै. ॥२९०॥

७७२. भूयाम ते सुमतौ वाजिनो वयं मा नस्तरभिमातये ।
अस्माँश्चित्राभिरवतादभिष्टिभिरा नस्सुम्नेषु यामय ॥२॥
धा. १४. उ. न. स्व. १. ल. ॥१६॥

भूयाम । ते । सुमतौ । सु । मतौ । वाजिनः । वयम् । मा । नः । स्तः । अभि-मातये । अभि । मातये । अस्मान् । चित्राभिः । अवतात् । अभिष्टिभिः । आ । नः । सुम्नेषु । यामय ॥

---

८. अभीवर्तः ॥ अभीवर्तः । बृहती । इन्द्रः ॥

पिबाऽ३सूऽ३तस्यरसिनोवा ॥ मात्स्वानइ । द्रगोमाऽ१ताऽ२ः । आपिर्नोबोऽ३१२३४ । धिसधमा । दियेवाऽ१र्घाऽ२इ ॥ अस्मर्ँआऽ१-वाऽ२ ॥ तुताऽ३इ । घाऽ२३४५ ॥ याऽ२३४५ः ॥ श्रीः ॥ अस्मःऽ३-आऽ३वन्तुतेधियोवा ॥ आस्माश्अव । तुताइघाऽ१याऽ२ः । भूयामता-ऽ३१२३४इ । सुमतौवा । जिनोवाऽ१याऽ२म् ॥ मानास्ताऽ१राऽ२ ॥ भिमाऽ३ । ताऽ२३४५ ॥ याऽ२३४५इ ॥ श्रीः ॥ मानाऽ३स्ताऽ३रभि-मातयोवा ॥ मानस्तर । भिमाताऽ१याऽ२इ । आस्मान्चित्राऽ३१२३४ । भिरवतात् । अभाइष्टाऽ१इभाऽ२इः ॥ आनास्सूऽ१म्नाऽ२इ ॥ षुयाऽ३ । माऽ२३४५ ॥ याऽ२३४५ ॥ दी. १४. उत्. ९. मा. २०. धौ. ॥२९१॥

९. [1]ऐध्मवाहम् ॥ इध्मवाहः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

परिसुवाइहा ॥ नोगाइ । राइष्ठाओऽ२३४वा । ईऽ२३४हा । पवित्रेसोमोऽ३आ । क्षारादोऽ२३४वा । ईऽ२३४हा ॥श्रीः॥ तुवंविप्रइहा ॥ तुवाम् । कावाओऽ२३४वा । ईऽ२३४हा । मधुप्रजातऽ३मा । धासाओ-ऽ२३४वा । ईऽ२३४हा ॥श्रीः॥ तुवेविश्वइहा ॥ सजो । षासाओऽ२३४-वा । ईऽ२३४हा । देवास×पीतिऽ३मा । शाताओऽ२३४वा । ईऽ२३४हा ॥

---

[1] पञ्चचत्वारिंशोत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

२३७. रेणुर्वैश्वामित्रः । जगती । पवमानः सोमः ॥

७७३. त्रिरस्मै सप्त धेनवो दुदुह्रिरे सत्यामाशिरं परमे व्योमनि ।
चत्वार्यन्या भुवनानि निर्णिजे चारूणि चक्रे यदृतैरवर्धत ॥१॥

७७४. स भक्षमाणो अमृतस्य चारुण उभे द्यावा काव्येना वि शश्रथे ।
तेजिष्ठा अपो मंहना परि व्यत यदी देवस्य श्रवसा सदो विदुः ॥२॥

७७५. ते अस्य सन्तु केतवोऽमृत्यवोऽदाभ्यासो जनुषी उभे अनु ।
येभिर्नृम्णा च देव्या च पुनत आदिद्राजानं मनना अगृभ्णत ॥३॥

धा. ३२. उ. १. स्व. ७. चे. ॥१७॥

पञ्चमः खण्डः ॥

---

२३७. त्रिः । अस्मै । सप्त । धेनवः । दुदुह्रिरे । सत्याम् । आशिरम् । आ । शिरम्, परमे । व्योमनि । वि । ओमनि । चत्वारि । अन्या । अन् । या । भुवनानि । निर्णिजे । निः । निजे । चारुणि । चक्रे । यत् । ऋतैः । अव-

---

मदाइ । षूसाओऽ२३४वा ॥ ईऽ२३४हा । र्वधाः । र्वधाऽ२आऽ२३४५-साऽ६५६इ ॥ ईऽ२३४हा ॥   दी. १०. उत्. ७. मा. १७. फे. ॥२९२॥

१०. [1]सुज्ञानम् ॥ इन्द्रः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

तंवस्सखा ॥ योमदाया । पुनानामाऽ२ ॥ भिगायता ॥ शिशुन्नाहाऽ२ ॥ व्यैस्व । दाऽ२याऽ२३४औहोवा ॥ तगूर्तिभिरेऽ२उपा-ऽ२३४५ ॥   दी. ८. उत्. ५. मा. २. णा. ॥२९३॥

११. काशीतम् ॥ पारावतः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

तंवस्सखा ॥ योमदाऽ२३याऽ३४ ॥ पुनानमा ॥ भिगाया-ऽ२३ताऽ३४ ॥ शिशुन्नहा ॥ व्यैस्वदयन्तगू । ताऽ२इ । भाऽ२३४ । औहोवा ॥ ऊऽ२३४पा ॥   दी. ७. उत्. ३. मा. १. ज. ॥२९४॥

१२. मरुतांधेनु ॥ मरुतः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

त्राऽ२३४इः । अस्मैसप्तधेनवोदुदो । होहाइराइ ॥ सत्यामाशिरं-

---

[1] सप्तचत्वारिंशोत्तरशततमसूक्तस्य प्रथमस्तोत्रीयायां सामनी गीयेते ।

२ १२र ३१२ ३ १२र १२र ३१ २ १२र
धेत ॥ सः । भक्षमाणः । अमृतस्य । अ । मृतस्य । चारुणः । उभे इति । द्यावा ।
१२र ३ १२र ३२ ३१२ १२र ३ १२र
काब्येन । वि । शश्रथे । तेजिष्ठाः । अपः । मंहना । परि । व्यत । यदि ।
३१२ १२र १२र ३२ ३ १२ १२र
देवस्य । श्रवसा । सदः । विदुः ॥ ते । अस्य । सन्तु । केतवः । अमृत्यवः ।
३ १२र ३ २३१२ ३१ २ १२र
अ । मृत्यवः । अदाभ्यासः । अ । दाभ्यासः । जनुषी इति । उभे इति । अनु ।
१२र ३ २ ३ क२र ३ २ १२र ३१२
येभिः । नृम्णा । च । देव्या । च । पुनते । आत् । इत् । राजानम् । मननाः ।
३
अगृभ्णात ॥

२ र १ १र र २ १
म्परमाइ । वियोमानीऽ२ । चत्वार्यन्याभुवना । निनिर्णाइजाऽ२३इ॥
२ ३ ५ २र१ २र १२ ४
चारूणाऽ२३४इचा ॥ क्रेयदत्तैः । आवाऽ३र्घाऽ५"ताऽ६५६ ॥ श्रीः ॥
१ ५ र र ४ ५ र ४ ५ १ र र र र र
साऽ२३४ः । भक्षमाणोअमृतस्यचौ । होरूणाः ॥ उभेद्यावाकाव्येना ।
२ १ १र र र २ १ २ ३
विशश्राथाऽ२इ । तेजिष्ठाअपोमंहना । परिव्याताऽ२३ ॥ यादीदाऽ२३४-
५ २ १ २र ५ १२ ४ १
इवा ॥ स्यश्रवसा । सादोऽ३वाऽ५"इदूऽ६५६ः ॥ श्रीः ॥ तेऽ२३४ ।
५ र ४ ५र र ४ ५ १र र र २ र १
अस्यसन्तुकेतवोअमौ । होत्यविाः ॥ अदाभ्यासोजनुषी । उभेआनूऽ२ ।
१र र र २ १ २ ३ ५ २ १ २र
येभिनृम्णाचदेव्या । चपुनाताऽ२३इ ॥ आदिद्राऽ२३४जा ॥ नंमननाः ।
१ २ ४
आगाऽ३म्णाऽ५"ताऽ६५६ ॥ दी. ३४. उत्. ११. मा. २२. ता. ॥२९५॥

१३.-१४. [1]अभीवर्तौ ॥ अभीवर्तः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

५ ४ २ ४ ५र ४ ५ १ २ र १ २
प्रसोऽ३माऽ३देववीतयोवा ॥ साइन्धुर्नपि । प्येआर्णाऽ१साऽ२ ।
१ र २ ३र ४ ५ २ १ २ १ २
आंशो ४पयाऽ३१२३४ । सामदिरः । नजागृऽ१वीऽ२ः ॥ अच्छाको-
३ २ १ ३ १ १ १
ऽ१शाऽ२म् ॥ मधूऽ३ । श्चूऽ२३४५ ॥ ताऽ२३४५म् ॥
दी. ४. उत्. ३. मा. ६. दू. ॥२९६॥

५ ४ २ ४ ५ ४ ५ १ र २र १ २
[2]उत्सोऽ३देऽ३वोहिरण्ययोवा ॥ उत्सोदेवः । हिराण्याऽ१याऽ२ः ।
१ र २ ३ ४ ५ २ १ २ १ २
दूहानऊऽ३१२३४ । घर्दिवियम् । मधुप्राऽ१याऽ२म् ॥ प्रत्नाऽसाऽ१-
३ २ १ ३ १ १ १
घाऽ२ ॥ स्थमाऽ३ । साऽ२३४५ ॥ दाऽ२३४५त् ॥
दी. ३. उत्. ३. मा. ६. डू. ॥२९७॥

[1] त्रिचत्वारिंशत्तमसूक्तस्य प्रथमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] नवमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

१५. [1]कालेयम् ॥ कलिः। बृहती। पवमानस्सोमः ॥

प्रत२साऽ३घस्थमासदात् ॥ प्रता२सघा । स्थमासदाऽ२३त् ।
आपृच्छियाऽ३म् । घाऽ२३४ । रुणंवाजिय । षाऽ३साइ ॥ नृभाइधौतौ ।
वाऽ३४३ओऽ३४वा ॥ विचाऽ५क्षणाः । होऽ५इ ॥डा॥

दी. ५. उत् . १. मा. ८. पै. ॥२९८॥

१६. [2]अभीवर्तः ॥ अभीवर्तः । बृहती। पवमानस्सोमः ॥

अभाऽ३इसोऽ३मासआयवोवा ॥ पावन्तेम । दियाम्माऽ१दाऽ२म् ।
सामुद्रस्याऽ३१२३४ । धिविष्टपे । मनाइषाऽ१इणाऽ२ः ॥ मत्साराऽ१-
साऽ२ः ॥ मदाऽ३ । च्यूऽ२३४५ ॥ ताऽ२३४५ः ॥

दी. ३. उत् . ३. मा. ८. डै. ॥२९९॥

१७. [3]कालेयम् ॥ कलिः। बृहती। पवमानस्सोमः ॥

मत्सराऽ३सोमदच्युताः ॥ मत्सारासो । मदच्युताऽ२३ः । तरत्स-
मूऽ३ । द्राऽ२३४म् । पवमानऊ । माऽ३इणा ॥ राजादेवौ । वाऽ३४३-
ओऽ३४वा ॥ ऋताऽ५म्बृहात् । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. ६. उत् . १. मा. ८. कै. ॥३००॥

१८. [4]अभीवर्तः ॥ अभीवर्तः । बृहती। पवमानस्सोमः ॥

पराऽ३इधाऽ३इ२रातिता२इहोवा ॥ पारिधोश्र । तित२आऽ१-
ऽ१इहाऽ२इ । तावाहन्नाऽ३१२३४ । त्कमुतसो । मताइदाऽ१इवाऽ२ ॥
दुहानोऽ१बाऽ२ ॥ अऊऽ३ । घाऽ२३४५ ॥ नाऽ२३४५इ ॥

दी. ४. उत् . ३. मा. १०. दौ. ॥३०१॥

---

[1] नवमसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] त्रिसप्ततितमसूक्तस्य प्रथमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[3] त्रिसप्ततितमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[4] चतुर्नवतितमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

१९. [1]कालेयम् ॥ कलिः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

५र ३ ४५१४र ५ २१२र१ २३र२१ २३र
दुहानोऽ३ब्रऊधनाइ ॥ दुहानोबा । ब्रऊधनाऽ२३इ । घृणा-
२ १ ३४र ५ २ २ १ ३र३
तपाऽ३ । ताऽ२३४म् । अतिसूरियम् । पाऽ३राः ॥ शकुनाऔ । वाऽ३४३-
२ ५ ४ ४
ओऽ३४वा ॥ वपाऽ५मिमा । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. ७. उत्. १. मा. १०. चौ. ॥३०२॥

चतुर्थो विंशः ।

अष्टमस्यार्द्धःप्रपाठकः ॥

१. [2]जनित्रम् ॥ वसिष्ठः । त्रिष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

२र १ २र१ २ १ २^३४५ २ १र
हाउजनत् । सोम४पवा । तेऽ३जनि । तामतीनाम् ॥ जनिता-
२ १ २^३४ ५ २ १र २१र २^३४५
दाइ । वोऽ३जनि । तापृथिव्याः ॥ जनिताग्नाइः । जनिता । सूरियस्या ॥
२ १र २ १ २ २ ४
जनितेन्द्रा । स्याऽ३जनि । तोऽ३४३ । ताऽ३वाऽ५इ"ष्णोऽ६५६ः ॥श्रीः॥
२१रर २ १ २^ ३४५ २ १ २ १
ब्रह्मादेवा । नाऽ३म्पद । वी४कवीनाम् ॥ ऋषिर्विप्रा । णाऽ३म्महि ।
२^३४ ५ २र१र २ १ २३४ ५ २र१
षोमृगाणाम् ॥ श्येनोगृध्रा । णाऽ३ँस्वधि । तिर्वनानाम् ॥ सोम-
२ १ २ २ ४
४पवाइ । त्राऽ३मति । आऽ३४३इ । तीऽ३राऽ५"इभाऽ६५६न् ॥ श्रीः ॥
२र१र २ १र २३४ ५ २१र २१र २^३
प्रावीविपात् । वाऽ२चऊ । मिन्नसिन्धूः ॥ गिरस्तोमान् । पवमा । नोम-
४५ २ १ २१र २^३४५ २र १ २र१
नीषाः ॥ अन्त४पश्यान् । वृजने । मावराणी । हाउजनत् । आतिष्ठताइ ।
२१ २ २ ४
वृषभः । गोऽ३४३ । षूऽ३जाऽ५"नाऽ६५६न् ॥

दी. १९. उत्. १८. मा. २७. दे. ॥३०३॥

२. [3]लौशाद्यम् ॥ लुशः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

३२३र५ १र ४ २र३५ ३ २र ३ ५
प्रतआश्वि । नी४पवमाऽ२३ । नाऽ३धेनवः ॥ दिव्याअसृ ।
१ ४ २र३५ ३र २ ३ ५र १र र
ग्रन्पयसाऽ२३ । धाऽ३रीमणि ॥ प्रान्तरिक्षात् । स्थाविरीस्तेऽ२३ ।
४ २३५ ३र २र३५ १ २ ४
आऽ३सृक्षत ॥ येत्वामृजा । तिऋषिषाऽ२३ । णवाऽ३इधाऽ५"सा-

---

[1] चतुर्नवतितमसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] द्व्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[3] चतुरशीतितमसूक्ते गीयते ।

ऽ६५६ः ॥श्रीः॥ उभयतः । पवमानाऽ२३ । स्याऽ३रश्मयः ॥ ध्रुवस्यस । त४परियाऽ२३ । तीऽ२केतवः ॥ यदीपवि । त्रेअधिमाऽ२३ । ज्याऽ३-तेहरिः ॥ सत्तानियो । नौकलशाऽ२३इ । षुसाऽ३इदाऽ५"ताऽ६५६इ ॥ श्रीः ॥ विश्वाधामा । निविश्वचाऽ२३ । क्षाऽ३ऋभ्वसः ॥ प्रभोष्टेस । त४परियाऽ२३ । तीऽ२केतवः ॥ वियानशी । पवसेसोऽ२३ । माऽ३-धर्मणा ॥ पतिर्विश्वा । स्यभुवनाऽ२३ । स्यराऽ३जाऽ५"साऽ६५६इ ॥

दी. २८. उत्. न. मा. १९. रो. ३०४॥

३. [1]अभीवर्तः ॥ अभीवर्तः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

मन्द्राऽ३याऽ३यातिधारयोवा ॥ मान्द्रयाया । तिधाराऽ१याऽ२ । आनूपेगोऽ३१२३४ । मान्गो । भाइराऽ१क्षाऽ२ः ॥ सोमोदूऽ१ग्धाऽ२ ॥ भिराऽ३ । आऽ२३४५ ॥ क्षाऽ२३४५ः ॥

दी. ८. उत्. २. मा. ३. ठि. ॥३०५॥

४. [2]कालेयम् ॥ कलिः । बृहती ॥ पवमानस्सोमः ॥

सोमोदूऽ३ग्धाभिरक्षाः ॥ सोमोदुग्धा । भिरक्षाऽ२३ः । समुद्र-न्नाऽ३ । साऽ२३४म् । वरणानि । आऽ३ग्मान् ॥ मन्दाइमदौ । वाऽ३४३-ओऽ३४वा ॥ यंतोऽ५शताइ । होऽ५इ॥डा॥ दी. ५. उत्. २. मा. ८. फै. ॥३०६॥

५. [3]सम्पा ॥ वसिष्ठः । त्रिष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

ओऽ३हाइ । ओऽ३हा । ओहा । इयाऽ२ । ओऽ३हाऽ३ए । इन्दुर्वाजी । पवते । गोनियोघाः ॥ इन्द्रेसोमाः । सहइ । न्वन्मदाया ॥ हन्तिरक्षो । बाऽ३धते । पर्यरातीम् ॥ वरिवस्का । एवाऽ३न्वृज । नाऽ३४३ । स्याऽ३राऽ५"जाऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ अघधारा । याऽ३मधु ।

---

[1] सप्तदशोत्तरशततमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] सप्तदशोत्तरशततमसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते ।

[3] पञ्चविंशोत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

वापृचानाः ॥ तिरोरोमा । पवते । अद्रिदुग्धाः ॥ इन्दुरिन्द्रा । स्याऽ३-
सखि । यञ्जुषाणाः ॥ देवोदेवा । स्यमत्स । रोऽ३४३ । माऽ२दा-
ऽ५"याऽ६५६ ॥श्रीः॥ अभिव्रता । नीऽ३पव । तेपुनानाः ॥ देवोदेवान् ।
स्वेऽ३नर । सेनपृश्चान् ॥ इन्दुर्धर्मा । णीऽ३ऋतु । थावसानाः ॥
ओऽ३हाइ । ओऽ३हा । ओहा । इयाऽ२ । ओऽ३हाऽ३ए । दशक्षिपो ।
अव्यत । साऽ३४३ । नोऽ२आऽ५"व्याऽ६५६इ ॥

दी. १७. उत्. १७. मा. १८. छै. ३०७॥

६. [1]द्विरभ्यासं त्वाष्ट्रीसाम ॥ त्वाष्ट्रथः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

पव । स्ववाऽ३ । हाऽ३हा । जसातायाऽ२३४इ ॥ पवि ।
त्रेधाऽ३ । हाऽ३हा । रयासूताऽ२३४ः ॥ इन्द्रा । यसोऽ३ । हाऽ३हा ।
मविष्णावाऽ२३४इ ॥ देवे । भ्योमाऽ३ । हाऽ३हा । धुमाऽ३होऽ२३४ ।
वा । ताऽ५रोऽ६''हाइ ॥ श्रीः ॥ तुवाम् । रिहाऽ३ । हाऽ३हा । तिधी-
तायाऽ२३४ः ॥ हरिम् । पवाऽ३इ । हाऽ३हाइ । त्रेअद्रूहाऽ२३४ः ॥
वत्सम् । जाताऽ३म् । हाऽ३हाइ । नमाताराऽ२३४ः ॥ पव । मानाऽ३ ।
हाऽ३हाइ । विधाऽ३होऽ२३४ । वा । माऽ५णोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ तुवम् ।
द्याश्वाऽ३ । हाऽ३हा । महिव्राताऽ२३४ ॥ पृथि । वीश्वाऽ३ । हाऽ३हा ।
तिजश्रीषाऽ२३४इ ॥ प्रति । द्रापाऽ३इम् । हाऽ३हाइ । अमुश्वाथा-
ऽ२३४ः ॥ पव । मानाऽ३ । हाऽ३हाइ । महाऽ३होऽ२३४ । वा । त्वाऽ५-
नोऽ६"हाइ ॥

दी. १७. उत्. न. मा. २५. यु. ॥३०८॥

७. [2]द्विरभ्यासं लौशम् ॥ लुशः । जगती ॥ पवमानस्सोमः ॥

गोवित्पवस्ववसुविद्धिर । एयवाइत् । एयवाऽ२३४५इत् ॥ रेतो-

---

[1] चतुर्विंशत्युत्तरशततमसूक्ते गायते ।

[2] षडधिकशततमसूक्ते गीयते ।

ऽ३१२३४ । घाइन्दोभुवनेष्व । पिता४पिताः ॥ तुवाऽ३१२३४म् ।
सुवीरोअसिसोमवि । श्ववाइछ्ववाइत् ॥ तन्त्वाऽ३१२३४ । नरउपगिरे ।
मआऽ३साऽ५"ताऽ६५६इ ॥ श्रीः ॥ त्वन्नृचक्षाअसिसोमवि । श्वताः ।
श्वताऽ२३४५ः ॥ पवाऽ३१२३४ । मानवृषभताविधा । वसाइवसाइ ॥
सनाऽ३१२३४ः । पवस्ववसुमद्धिर । ण्यवाण्ण्यवात् ॥ वयाऽ३१२३४म् ।
स्यामभुवने । षुजाऽ३इवाऽ५"साऽ६५६इ ॥ श्रीः ॥ ईशानइमाभुवनानिई ।
यसाइ । यसाऽ२३४५इ ॥ युजाऽ३१२३४ । नइन्दोहरितस्सुप । णिया-
णियाः ॥ तास्ताऽ३१२३४इ । क्षरन्तुमधुमद्घृतम् । पया४पयाः ॥ तवा-
ऽ३१२३४ । व्रतेसोमतिष्ठ । तुकाऽ३ष्टीऽ५"याऽ६५६ः ॥

दी. २५. उत्. न. मा. ३४. वी. ॥३०९॥

८. [१]अभीवर्तः ॥ अभीवर्तः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

पवाऽ३माऽ२नाभियर्षसोवा ॥ पवमाना । भियार्षाऽ१साऽ२इ ।
पूनानोवाऽ३१२३४ । रेपवमा । नोआव्याऽ१याऽ२इ ॥ वृषोआऽ१-
चाऽ२इ ॥ क्रदाऽ३त् । वाऽ२३४५ ॥ नाऽ२३४५इ ॥

दी. ७. उत्. ३. मा. ७. जे. ॥३१०॥

९. [२]कालेयम् ॥ कलिः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

वृषोआऽ२चिक्रदद्वनाइ ॥ वृषोअचाइ । क्रदद्वनाऽ२३इ । देवा-
नाꣳसोऽ३ । माऽ२३४ । पवमाननिः । काऽ३र्ताम् ॥ गोभाइरञ्जौ ।
वाऽ३४३ओऽ३४वा ॥ नोआऽ५र्षसाइ । होऽ६इ ॥डा॥

दी. ७. उत्. १. मा. १२. चा. ॥३११॥

१०. [३]वासिष्ठम् ॥ वसिष्ठः । त्रिष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

औहोवाहाऽ३होꣳ । इहा । अयापवा । पवस्वै । नावसूनी ॥

---

[१] चत्वारिंशदधिकशततमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[२] चत्वारिंशदधिकशततमसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते ।

[३] एकोनपञ्चाशदुत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

माऽँश्वत्वश्राइ । दोऽ३सर । सिप्रघन्वा ॥ ब्रध्नश्चिद्या । स्याऽ३वा ।
तोनजूतीम् ॥ पुरुमेधाः । चित्तक । वाऽ३४३इ । नाऽ३राऽ५''न्धा-
ऽ६५६त् ॥ श्रीः ॥ उतनए । नाऽ३पव । यापवस्वा ॥ अधिश्रुताइ ।
श्रवायि । यस्यताइर्थाइ ॥ षष्टिँसहा । स्राऽ३नैगु । तोवसूनी ॥
वृक्षन्नपा । क्कन्धून । वाऽ३४३त । राऽ३णाऽ५''याऽ६५६ ॥ श्रीः ॥
महीमेश्रा । स्याऽ३वृष । नामशूषाइ ॥ माऽँश्वत्वेवा । पृशने । वाव-
घ्राइ ॥ अस्वापयात् । निगुतः । स्नेहयच्चा ॥ औहोवाहाऽ३होइ । इहा ।
अपामित्रऽँ । अपाचि । तोऽ३४३ । आऽ३चाऽ५इ''ताऽ६५६ः ॥

दीं. २२. उत्. १९. मा. २०. झौ. ॥२१२॥

११. [1]मरुतां धेनु ॥ मरुतः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

ज्योऽ२३४ । तिर्यङ्गस्यपवतेमघौ । होग्रायाम् ॥ पितादेवाना-
ञ्जनिता । विभूवासूऽ२ः । दधातिरत्नँस्वधयोः । अपीचायाऽ२३म् ॥
मादिन्ताऽ२३४माः ॥ मत्सरइ । द्रीयोऽ३रा५''साऽ६५६ः ॥ श्रीः ॥
आऽ२३४ । भिक्रन्दन्कलशंवाजियौ । होर्षाताइ ॥ पतिर्दिवश्शतधारो ।
विचक्षाणाऽ२ः । हरिर्मित्रस्यसदनाइ । षुसीदाताऽ२३इ ॥ मार्मृजाऽ२३४-
नाः ॥ अविभिस्सि । धूभाऽ३इर्वाऽ५''र्षाऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ आऽ२३४ ।
ग्रेसिन्धूनांपवमानऔ । होर्षासाइ ॥ अग्रेवाचोअग्रियोगो । षुगच्छासाऽ२इ ।
अग्रेवाजस्यभजसाइ । महद्धानाऽ२३म् ॥ स्ववायूऽ२३४धाः ॥ सोतृभिस्सो ।
मासूऽ३याऽ५''साऽ६५६इ ॥

दी. २६. उत्. ९. मा. २१. घ. ॥३१३॥

१२. [2]सत्रासाहीयम् ॥ इन्द्रः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

उच्चाऽ३४ । तेजातमन्धसः । ओऽ६वा ॥ दिविसद्भूमियादाऽ२-

---

[1] एकोनविंशदुत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[2] अष्टमे सूक्ते गीयते ।

२३८. कुत्स आङ्गिरसः। त्रिष्टुप्। पवमानः सोमः॥

७७६. अभि वायुं वीत्यर्षा गृणानोऽ३भि मित्रा वरुणा पूयमानः।
अभी नरन्धीजवनꣳरथेष्ठामभीन्द्रं वृषणं वज्रबाहुम्॥१॥

---

२३८. अभि। वायुम्। वीति। अर्ष। गृणानः। अभि। मित्रा। मि।

दाइ। ऊऽ२ग्राम्। शाऽ२३मौ॥ महौऽ३हो। वाहाऽ३४३इ॥ आऽ२३४-
वोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ सनाऽ३४ः। इन्द्रायज्यवे। ओऽ६वा॥ वरुणा-
यमरुद्भ्याऽ२याः। वाऽ२राइ। वोऽ२३वीत्॥ परौऽ३हो। वाहाऽ३४३इ॥
स्नाऽ२३४वोऽ६"हाइ॥ श्रीः॥ एनाऽ३४। विश्वान्यर्यआ। ओऽ६वा॥
द्युम्नानिमानुषाऽ२णाम्। साऽ२इषा। साऽ२३न्ताः॥ वनौऽ३हो।
वाहाऽ३४३इ॥ माऽ२३४होऽ६"हाइ॥ दी. १८. उत्. न. मा. १७. रे.॥३१४॥

१३. [1]अभीवर्तः॥ अभीवर्तः। बृहती। पवमानस्सोमः॥

पुनाऽ३नाऽ३स्सोमधारयोवा॥ आपोवसा। नोआर्षाऽ१साऽ२इ।
आरत्नधाऽ३१२३४ः। योनिमृत। स्यसाइदाऽ१साऽ२इ॥ उत्सोदाऽ१-
इवाऽ२ः॥ हिराऽ३। ण्याऽ२३४५। याऽ२३४५ः॥ श्रीः॥ उत्सो-
ऽ३देऽ३वोहिरण्ययोवा॥ ऊत्सोदेवः। हिराण्याऽ१याऽ२ः। दूहानऊ-
ऽ३१२३४। धर्दिवियम्। मधूप्राऽ१याऽ२म्॥ प्रत्नाꣳसाऽ१धाऽ२॥
स्थमाऽ३। साऽ२३४५। दाऽ२३४५त्॥ श्रीः॥ प्रत्नाऽ३ꣳसाऽ३धस्थ-
मासदोवा॥ प्रात्नꣳसध। स्थमासाऽ१दाऽ२त्। आपृच्छियाऽ३१२३४म्।
धरुणंवा। जियार्षाऽ१साऽ२इ॥ नृभाइर्धौऽ१ताऽ२ः॥ विचाऽ३।
क्षाऽ२३४५॥ णाऽ२३४५ः॥ दी. १०. उत्. ९. मा. २०. भौ.॥३१५॥

---

[1] नवमे सूक्ते गीयते।

७७७. अभि वस्त्रा सुवसनान्यर्षाभि धेनूस्सुदुघा×पूयमानः ।
अभि चन्द्रा भर्तवे नो हिरण्याभ्यश्वान्रथिनो देव सोम ॥२॥

७७८. अभी नो अर्ष दिव्या वसून्यभि विश्वा पार्थिवा पूयमानः ।
अभि येन द्रविणमश्नवामाभ्यार्षेयञ्जमदग्निवन्नः ॥३॥

धा. २१. उ. २. स्व. ७. खे. ॥१८॥

त्रा । वरुणा । पूयमानः । अभि । नरम् । धीजवनम् । धी । जवनम् । रथेष्ठाम् । रथे । स्थाम् । अभि । इन्द्रम् । वृषणम् । वज्रबाहुम् ॥ वज्र । बाहुम् ॥ अभि । वस्त्रा । सुवसनानि । सु । वसनानि । अर्ष । अभि । धेनूः । सुदुघाः । सु । दुघाः । पूयमानः । अभि । चन्द्रा । भर्तवे । नः । हिरण्या । अभि । अश्वान् । रथिनः । देव । सोम ॥ अभि । नः । अर्ष । दिव्या । वसूनि । अभि । विश्वा । पार्थिवा । पूयमानः । अभि । येन । द्रविणम् । अश्नवाम । अभि । आर्षेयम् । जमदग्निवत् । जमत् । अग्निवत् । नः ॥

---

१४. पार्थम् ॥ पृथुर्वैन्यः । त्रिष्टुप् ॥ पवमानस्सोमः ॥

ओऽ२होऽ२होइ । अभिवायूम् । वीऽ२तिय । षागृणानाः ॥ अभिमित्रा । वरुणा । पूयमानाः ॥ अभीनराम् । धीऽ२जव । न२रथे- ष्ठाम् ॥ अभिइन्द्राम् । वृषणम् । वाऽ२४२ । ज्राऽ२वाऽ५''हूऽ६५६म् ॥ श्रीः ॥ अभिवस्त्रा । सुवस । नानियर्षा ॥ अभिधेनूः । सुदुघाः । पूयमानाः ॥ अभिचन्द्रा । भर्तवे । नोहिरण्या । अभियश्वान् । रथिनः । दाऽ२४२इ । वाऽ२सोऽ५"माऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ अभीनोआ । षाऽ२दिवि । यावसूनी ॥ अभिविश्वा । पाऽ२र्थिवा । पूयमानाः ॥ अभियेना । द्रविणम् । अश्नवामा ॥ ओऽ२होऽ२होइ । अभियार्षे । याऽ२ञ्जमत् । आऽ२४२ । ग्नाऽ२इवाऽ५"न्नाऽ६५६ः ॥ दी. ११. उत्. १९. मा. २३. चि. ॥३१६॥

१५. [1]मधुश्चुन्निधनम् ॥ प्रजापतिः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

पुरोजितीवोअन्धसा ऽ३ए ॥ सुतायमा ऽ२दायित्नवा ऽ३ । हा ऽ३हा ।
औ ऽ३हो ऽ३वा । आइही ऽ२ । अपश्वान ऽ२७श्नाथिष्टना ऽ३ । हा ऽ३हा ।
औ ऽ३हो ऽ३वा । आइही ऽ२ ॥ साखायोदा ऽ३ । हा ऽ३हाइ । औ ऽ३हो-
ऽ३वा । आइही ऽ२ ॥ घजि । ह्वा ऽ२या ऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥
सखायोदीर्घजिह्वियाऽ३मे ॥ योधारया ऽ३पावकया ऽ३ । हा ऽ३हा । औ ऽ३-
हो ऽ३वा । आइही ऽ२ । परिप्रस्य ऽ३न्दातेसुता ऽ३ः । हा ऽ३हा । औ ऽ३-
हो ऽ३वा । आइही ऽ२ ॥ आइन्दुरश्वा ऽ३ः । हा ऽ३हाइ । औ ऽ३हो ऽ३वा ।
आइही ऽ२ ॥ नक्त । त्वा ऽ२या ऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ इन्दुरश्वोनकृत्विया-
ऽ३ए ॥ तन्दुरोष ऽ३माभीनरा ऽ३ः ॥ हा ऽ३हा । औ ऽ३हो ऽ३वा । आइही ऽ२ ।
सोमंविश्वा ऽ३चायाधिया ऽ३ । हा ऽ३हा । औ ऽ३हो ऽ३वा । आइही ऽ२ ॥
याज्ञायसा ऽ३ । हा ऽ३हाइ । औ ऽ३हो ऽ३वा । आइही ऽ२ । तुव ।
द्रा ऽ२या ऽ२३४औहोवा ॥ मधुश्चुता ऽ२३४५ः ॥

दी. २८. उत्. ४. मा. २३. ढि. ॥३१७॥

१६. यज्ञायज्ञीयम् ॥ अग्निर्वैश्वानरः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

पुरो ऽ५जि । ता ऽ३इवो ऽ३अन्धासाः ॥ सुतायमा । दा ऽ३-
याइत्ना ऽ३वे । अपा ऽ२श्वा । न ऽ७श्ना ऽ२३था । हुम्माइ ॥ ष्टा ऽ३२ना ॥
साखायोदीर्घजा ऽ२इह्वियाउ ॥ श्रीः ॥ साखा ॥ योदीर्घजिह्वयंयोधारया ।
पा ऽ३वाका ऽ३या । परा ऽ२इप्र । स्यन्दा ऽ२३ता । हुम्माइ ॥ सू ऽ३२ताः ॥
आइन्दुरश्वोनका ऽ२त्वियाउ ॥ श्रीः ॥ आइन्दूः ॥ अश्वोनकृत्व्यस्तन्दुरोषाम् ।
आ ऽ३भाइना ऽ३राः । सोमा ऽ२म्वि । श्वाचा ऽ२३या । हुम्माइ ॥
धा ऽ३२या ॥ याज्ञायसन्तुवा ऽ२द्रयाउ ॥ वा ऽ३४५ ॥

दी. १५. उत्. न. मा. १९. वो. ॥३१८॥

---

[1] अष्टादशसूक्ते त्रीणि सामानि गीयन्ते ।

३५

१७. बृहदाग्नेयम् ॥ अग्निः ॥ अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

पुरोजितीवोअन्धसः । ईयइयाहाइ ॥ सुताय । मा । दायित्ना-
ऽ२३४वाइ । आऔऽ३४हो । इयाहाइ । अपश्वा । नाम् । श्नथाऽ२इष्टा-
ऽ२३४ना । आऔऽ३४हो । इयाहाइ ॥ साखाऽ३उवा ॥ यः । दाइ ।
घाजिह्वाऽ२३४याम् । आऔऽ३४हो । इयाहा ॥ श्रीः ॥ सखायोदीर्घ-
जिह्वियम् । ईयइयाहाइ ॥ योधार । या । पावकाऽ२३४या । आऔ-
ऽ३४हो । इयाहाइ । परिप्र । स्या । दताऽ२इसूऽ२३४ताः । आऔ-
ऽ३४हो । इयाहाइ ॥ आइन्दाऽ३उवा ॥ अ । श्वो । नाकृत्वाऽ२३४याः ।
आऔऽ३४हो । इयाहा ॥ श्रीः ॥ इन्दुरश्वोनकृत्वियः । ईयइयाहाइ ॥
तन्दूरो । षाम् । आभाइनाऽ२३४राः । आऔऽ३४हो । इयाहाइ ।
सोमंवि । श्वा । चियाऽ२धाऽ२३४या । आऔऽ३४हो । इयाहाइ ॥
याज्ञाऽ३उवा ॥ य । सा । तूवद्राऽ२३४याः । आऔऽ३४हो । इयाहा ।
होऽ५इ ॥ डा ॥ दी. ११. उत्. १. मा. ४३. कि. ॥३१९॥

१८. [1]गौङ्गवम् ॥ अग्निः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

अभिसोऽ३मासआयवाः ॥ पावाऽ२ । तेमदियाऽ३म् । मादाम् ।
समुद्रस्याधिविष्टाऽ२३पाऽ२इ । मनाऽ३इषाइणाः । समुद्रस्याधिविष्टपे ।
मनाऽ३इषाइणाः ॥ मात्सरा । सा । औऽ३हो ॥ मदोऽ२३४वा ।
च्यूऽ५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ मत्सराऽ३सोमदच्युताः ॥ मात्साऽ२ ।
रासोमदाऽ३ । च्यूताः । तरत्समुद्रंपवाऽ२३माऽ२ । नऊऽ३र्माइणा ।
तरत्समुद्रंपवमा । नऊऽ३र्माइणा ॥ राजादे । वा । औऽ३हो ॥ ऋतो-
ऽ२३४वा । बृऽ५होऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ राजादाऽ३इवऋतंबृहात् ॥ राजाऽ२ ।
देवऋताऽ३म् । बृहात् । अर्षामित्रस्यवरूऽ२३णाऽ२ । स्यधाऽ३र्माणा ।

[1] त्रिसप्ततितमसूक्ते गीयते ।

अर्षामित्रस्यवरुण । स्यधाऽ३र्माणा ॥ प्राहिन्वा । ना । औऽ३हो ॥
ऋतोऽ२३४वा । बृऽ५होऽ६"हाइ ॥ दी. १९. उत्. ५. मा. २६. नू. ॥३२०॥

१९. [1]यौधाजयम् ॥ युधाजित् । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

प्रहाऽ३१इ । न्वाऽ३नः । ऋ । ताम्बृऽ२३४हात् ॥ प्राहाऽ३इ ।
न्वानाऽ२ः । ऋताऽ३४५म् । बृऽ२३४हात् । नृभाइयेमा । णः ।
हर्यतोऽ२ । विचाऽ३४५ । क्षाऽ२३४णाः ॥ राजाऽ२ ॥ दाइवाऽ२ः ।
समूऽ३४५ ॥ द्रीऽ२३४याः ॥ दी. ३. उत्. २. मा. १३. ठि. ॥३२१॥

२०. [2]क्षुल्लकवैष्टम्भम् ॥ विष्टम्भः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

स्वादाऽ५इष्ठ । याऽ३मदिष्ठया ॥ पावस्वसो । मधाराऽ१याऽ२३ ।
होवाऽ३हाइ ॥ इन्द्रायाऽ१पाऽ२३ । होवाऽ३हा ॥ तवे । सूऽ२ताऽ२३४-
औहोवा ॥ श्रीः ॥ रक्षोऽ५हा । वाऽ३इश्वचर्षणाइः ॥ आभियोनिम् ।
अयोहाऽ१ताऽ२३इ । होवाऽ३हाइ ॥ द्रोणेसाऽ१धाऽ२३ । होवाऽ३हा ॥
स्थमा । साऽ२दाऽ२३४औहोवा ॥श्रीः॥ वराऽ५इवः । धाऽ३तमोभुवाः ॥
मा॰हिष्ठोवृ । त्रहान्ताऽ१माऽ२३ः । होवाऽ३हाइ ॥ पर्षाइराऽ१धाऽ२३ः ।
होवाऽ३हाइ । मघोऽ२ । नाऽ२३४औहोवा ॥ दीऽ२३४शाः ।
दी. १५. उत्. ६. मा. २०. पौ. ॥३२२॥

पञ्चमो विंशः ॥

अष्टमः प्रपाठकः ॥

१. [3]गौतमम् ॥ गोतमः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

आजामिरत्केअव्यता ॥ भुजाइनपूत् । त्रओणियोऽ२ः । सरा ।
औहोऽ२३४वा । जारोनयोषणाऽ२३४५म् ॥ वरा । औहोऽ२३४वा ।
नया । औहोऽ२३४वा ॥ निमाऽ५सदाम् । होऽ५इ ॥ डा ॥
दी. १०. उत्. ३. मा. ८. बै. ॥३२३॥

---

[1] त्रिसप्ततितमसूक्तस्य द्वितीयस्याश्चतुर्थपादे द्विपदाविराजि च गीयते ।

[2] पञ्चदशसूक्ते गीयते ।

[3] त्रयोविंशत्युत्तरद्विशततमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

२. [1]ऐडं कावम् ॥ कविः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

एऽ५ । अभिप्रियाऽ२ । णिपवताइ । एऽ५ । चनोहिताः ॥
एऽ५ । नामानियाऽ२ । ह्वोअधियाइ । एऽ५ । षुवर्द्धताइ ॥ एऽ५ ।
आसूरियाऽ२ । स्यबृहताः । एऽ५ । बृहन्नधी ॥ एऽ५ । रथंविष्वाऽ२ ।
चमरुह्वात् । एऽ५ । विचक्षणाः॥श्रीः॥एऽ५ । ऋतस्यजाऽ२इ । ह्वापवताइ ।
एऽ५ । मधुप्रियाम् ॥ एऽ५ । वक्तापताऽ२इः । धियोअस्याः । एऽ५ ।
अदाभियाः ॥ एऽ५ । दधातिपूऽ२त् । त्र४पित्रोः । एऽ५ । अपीचियाम् ॥
एऽ५ । नामतृताऽ२इ । यमधिरा । एऽ६ । चनन्दिवाः ॥ श्रीः ॥ एऽ५ ।
अवद्युताऽ२ । न४कलश७। एऽ६ । अचिक्रदात् ॥ एऽ५ । नृभिर्यमाऽ२ ।
ण४कोशआ । एऽ६ । हिरण्ययाइ ॥ एऽ५ । अभीऋताऽ२ । स्यदो-
हनाः । एऽ५ । अनूषता ॥ एऽ६ । अधित्रिपाऽ२ । ष्ठउषसाः । एऽ६ ।
विराजसाइ । होऽ५इ ॥ डा ॥ दी. १९. उत् . न. मा. ३०. लौ. ॥३२४॥

३ [2]समन्तम् ॥ अग्निः । बृहती । पवमास्सोमः ॥

परीतोषिञ्चतासुताम् ॥ सोमोयऊत्तम७हवाइः । दधन्व७ऽ२३याः ।
नारियोअ । प्सुवान्तारा । औहोऽ३४वाहाइ ॥ सु । षावाऽ२३सोऽ३ ।
होवाऽ३हा ॥ ममद्राऽ२३इभाऽ३४३इः ॥ श्रीः ॥ सुषावसोममद्रिभाइः ॥
सुषावसोममद्रिभाइः ॥ नूनम्पूऽ२३ना । नोअविभिः । पराइस्रावा ।
औहोऽ३४वाहाइ ॥ अ । दाब्धाऽ२३स्सूऽ३ । होवाऽ३हा ॥ रभिन्ता-
ऽ२३राऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ अदब्धस्सुरभिन्तराः ॥ अदब्धस्सुरभिन्तराः ।
सुतेचाऽ२३इत्वा । आप्सुमदा । मोआन्धासा । औहोऽ३४वाहाइ ॥ श्री ॥
णान्तोऽ२३गोऽ३ । होवाऽ३हाइ ॥ भिरुत्ताऽ२३राऽ३४३म् । ओ-
ऽ२३४५इ ॥ डा ॥ दी. २०. उत् . ७. मा. २७. फे. ॥३२५॥

[1] एकोनविंशतितमसूक्ते गीयते । [2] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

४. [1]आसिताद्यम् ॥ असितः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

यओजिष्ठस्तमा ॥ भरा । पवमानश्रवाआऽ२३याम् । या४पाऽ२-
श्वाचाऽ२ । षणीरभाइ ॥ रायीऽ२म्याइनाऽ२ ॥ वनोवाऽ३ओऽ२३४वा ।
माऽ५होऽ६"हाइ ॥ दी. ४. उत्. २. मा. ७. थे. ॥३२६॥

५. [2]ऐडं यामम् ॥ यमः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

वृषामातीऽ२३ । नांपवाताऽ२३इ । एऽ३ । विचक्षणएऽ३ ॥
सोमोआह्वाऽ२३म् । प्रतराइताऽ२३ । एऽ३ । उषसान्दिवएऽ३ ॥ प्राणा-
साइन्धूऽ२३ । नाङ्कलाशऽ२३ । एऽ३ । अचिक्रददेऽ३ ॥ इन्द्र-
स्याहाऽ२३ । दियावाइशाऽ२३न् । एऽ३ । मनीषिभिरेऽ३४३ ॥ श्रीः ॥
मनीषाइभाऽ२३इः । पवताइपूऽ२३ । एऽ३ । विंय४कविरेऽ३ ॥ नृभि-
र्यताऽ२३ः । परिकोशऽ२३ । एऽ३ । असिष्यददेऽ३ ॥ त्रितस्यानाऽ२३ ॥
मजनायाऽ२३न् । एऽ३ । मधुक्षरन्नेऽ३ ॥ इन्द्रस्यावाऽ२३ । युं सखी-
याऽ२३ । एऽ३ । यवर्धयन्नेऽ३४३ ॥ श्रीः ॥ अयंपूनाऽ२३ । नउषा-
साऽ२३ः । एऽ३ । अरोचयदेऽ३ ॥ अयं साइन्धूऽ२३ । भ्योअभावा-
ऽ२३त् । एऽ३ । उलोककृदेऽ३ ॥ अयन्त्राइस्साऽ२३ । सदुदूहाऽ२३ ।
एऽ३ । नआशिरमेऽ३ ॥ सोमोहार्दाऽ२३इ । पवताइचाऽ२३ । एऽ३ ।
रुमत्सरएऽ३४३ । ओऽ२३४५इ॥डा॥ दी. १७. उत्. २४. मा. २६. भू. ॥३२७॥

६. [3]अभीवर्तः ॥ अभीवर्तः । बृहती । इन्द्रः ॥

वयाऽ३ङ्घाऽ३त्वासुतावन्तोवा ॥ आपोनवृ । क्तबार्हाऽ१इषाऽ२ः ।
पावित्रस्याऽ३१२३४ । प्रस्रवणे । षुवात्राऽ१हाऽ२न् ॥ पराइस्तोऽ१ताऽ२ ॥
रआऽ३ । साऽ२३४५ ॥ ताऽ२३४५इ ॥श्रीः॥ स्वराऽ३न्ताऽ३इत्वासुतेन-

---

[1] एकषष्टितमसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] द्विषष्टितमसूक्ते गीयते ।

[3] षट्सप्ततितमसूक्ते गीयते ।

४ ५ १ र २ र १ २ — १ र २
रोवा ॥ वासोनिरे । कऊक्था॒ऽ१इना॒ऽ२ः । कादासुता॒ऽ३१२३४म् ।
३ र४५र २ १ २ — १ २ ३२ १
तृषाणश्रो । कश्रागा॒ऽ१मा॒ऽ२ः ॥ इन्द्रास्वा॒ऽ१ब्दी॒ऽ२ ॥ ववा॒ऽ३ । सा-
३ १ १ १ ५ ४ २ ४ ५र ४ ५
ऽ२३४५ । गा॒ऽ२३४५ः ॥ श्रीः ॥ कण्वे॒ऽ३मा॒ऽ३इधृष्णावाधृषोवा ॥
१ २ १ २ — १ २ ३ ४ ५
वाजन्दर्षि । सहास्रा॒ऽ१इणा॒ऽ२म् । पाइशंगरू॒ऽ३१२३४ । पम्मघवन् ।
२ १ २ — १ २ ३ २ १
विचार्षा॒ऽ१णा॒ऽ२इ ॥ मन्नूगो॒ऽ१मा॒ऽ२ ॥ तमा॒ऽ३इ । मा॒ऽ२३४५ ॥
३ १ १ १
हा॒ऽ२३४५इ ॥ दी. १०. उत्. ९. मा. २३. भि. ॥३२८॥

७. [1]संहितम ॥ संहितः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

१ र २र — १ २र — १ २
तिस्रोवाचउत् । आ॒ऽ२इरताइ ॥ गावो॒ऽ२ । मा॒ऽ२३इमा ।
१ — १ २ — १ अ २
तिधा॒ऽ२इनावाः ॥ हा॒ऽ२३रीः ॥ आ॒ऽ२इताइ । कना॒ऽ२३ । हाउवा॒ऽ३ ।
५ २ १ २र — १ २ — १ २
क्रा॒ऽ२३४दात् ॥श्रीः॥ अभिब्रह्मीर । नू॒ऽ२षता ॥ यह्वा॒ऽ२इः । आ॒ऽ२३र्ता ।
१ — १ २ — १ अ २
स्यमा॒ऽ२ताराः ॥ मा॒ऽ२३र्जा ॥ या॒ऽ२न्ताइः । दिवा॒ऽ२३ः । हाउवा॒ऽ३ ।
५ २र१ २ र — १ १ —
शा॒ऽ२३४इशूम् ॥ श्रीः ॥ रायस्समुद्रान् । चा॒ऽ२तुराः ॥ अस्मा॒ऽ२ ।
१ २ १ — १ २ — १ अ
भ्या॒ऽ२३४सो । मवा॒ऽ२इश्वाताः ॥ आ॒ऽ२३पा ॥ वा॒ऽ२स्वा । सहा॒ऽ२३ ।
२ ५
हाउवा॒ऽ३ । स्त्री॒ऽ२३४णाः ॥ दी. ६. उत्. ५. मा. २७. डे. ॥३२९॥

८. [2]स्वारं त्वाष्ट्रीसाम ॥ त्वाष्ट्र्यः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

१ २ २ ३ २१ — १ र २ २ ३२१
सहस्रधा॒ऽ३हा । र४पवाता॒ऽ२इ ॥ समुद्रोवा॒ऽ३हा । चमीङ्खाया-
— १र २ २ १ — १र २ २ ३२
ऽ२ः ॥ सोमस्पता॒ऽ३इहाइ । रयाइणा॒ऽ२म् ॥ सखेन्द्रस्या॒ऽ३हाइ । दिवा॒ऽ३-
१ ५ ४ ५
हो॒ऽ२३४ । वा । दा॒ऽ५इवो॒ऽ६"हाइ ॥ दी. ४. उत्. १. मा. ९. तो. ॥३३०॥

९. [3]सत्रासाहीयम् ॥ इन्द्रः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

३ २ र ५ ५ १ र — १
अस्या॒ऽ३४ । प्रत्नामनुद्युतम् । ओ॒ऽ६वा ॥ शुक्रंदुदुह्रेअह्वा॒ऽ२याः ।
— १ २ १नु २र ३र२ १ ५
पा॒ऽ२याः । सा॒ऽ२३हा ॥ स्स्रसौ॒ऽ३हो । वाहा॒ऽ३४३इ ॥ आ॒ऽ२३४षो-

[1] अष्टसप्ततितमसूक्ते गीयते ।

[2] एकोनाशीतितमसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते ।

[3] एकोनचत्वारिंशत्तमसूक्ते गीयते ।

ऽ६"हाइ ॥ अयाऽ३४म् । सूर्यइवोपदृक् । ओऽ६वा ॥ अय॑सरा॑सि-
घावाऽ२ताइ । साऽ२म्ना । प्राऽ२३वा ॥ तश्रौऽ३हो । वाहाऽ३४३इ ॥
दाऽ२३४इवोऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ अयाऽ३४म् । विश्वानितिष्ठति । ओऽ६वा ॥
पुनानोभुवनोपाऽ२राइ । सोऽ२मो । दाऽ२३इवाः ॥ नसौऽ३हो । वाहा-
ऽ३४३इ ॥ राऽ२३४योऽ६"हाइ ॥ दी. १६. उत्. न. मा. २०. हौ. ॥३३१॥

१०. [1]उत्सेधः ॥ अङ्गिरसः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

तवाह॑सोमरारण । सख्ये । इन्दाऽ३४औहोवा ॥ दिवेदिवाऽ२इ ।
हाऽ३१उवा२३ । ऊऽ३४पा ॥ पुरूऽ३णिबा । औहोवाहाइ । भ्रोनिचरा ।
तिमामाव । हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥ पराऽ३इधी॑र । औहोवाहाइ ॥
तित॑ऽ३आऽ५इहाऽ६५६इ ॥श्रीः॥ परिधी॑रतिता॑इहि । परि । धी॑रा-
ऽ३४औहोवा ॥ तिता॑इहाऽ२इ । हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥
तवाऽ३हन्ना । औहोवाहाइ ॥ क्वामुतसो । मतेदाइवा । हाऽ३१उवाऽ२३ ।
ऊऽ३४पा ॥ दुहाऽ३नोब । औहोवाहाइ ॥ भ्रऊऽ३घाऽ५नाऽ६५६इ ॥
श्रीः ॥ दुहानोबभ्रऊधनि । दुहा । नोबाऽ३४औहोवा ॥ भ्रऊधनाऽ२इ ।
हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥ घृणाऽ३तपा । औहोवाहाइ ॥ तामतिस्रू ।
रियंपार । हाऽ३१उवाऽ२३ । ऊऽ३४पा ॥ शक्रूऽ३नाअ । औहोवाहाइ ॥
वपाऽ३स्राऽ५इमाऽ६५६ ॥ ऊऽ२३४५ ॥

दी. ३३. उत्. ६. मा. ३१. ट. ॥३३२॥

११. [2]भरद्वाजस्य पृश्नि ॥ भरद्वाजः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

दुहानोऽ२३बभ्रऊधनिहाउ ॥ दुहानोबभ्रऊधनि । घृणाताऽ१-
पार३ । होवाऽ३हा । तामतिस्रू । रियांपाऽ१राऽ२३ः । होवाऽ२हाइ ॥

---

[1] चतुर्नवतितमसूक्ते गीयते ।

[2] चतुर्नवतितमसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते ।

शकूनाऽ१आऽ२३इ । होवाऽ३हाइ ॥ वापश्निम । इडाऽ२३भाऽ३४३ ।
ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥ दी. ५. उत्. ३. मा. ९. बो. ॥२३३॥

१२. [1]पार्थम् ॥ पृथुर्वैन्यः । त्रिष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

ओऽ३होऽ३होइ । शिशुंजज्ञा । नाऽ३ हर्य । तंमृजन्ताइ ॥
शुंभन्तिवाइ । प्राऽ३म्मरु । तोगणेना ॥ कविर्गीर्भाइः । काऽ३विये ।
नाकविस्सान् ॥ सोम४पवाइ । त्राऽ३मति । आऽ३४३इ । तीऽ३राऽ५इ"-
भाऽ६५६न् ॥श्रीः॥ ऋषिमनाः । याऽ३ऋषि । कृत्सुवर्षाः ॥ सहस्रनाइ ।
थाऽ३ ४पद । वी४कवीनाम् ॥ तृतीयंधा । माऽ३महि । षस्सिषासान् ॥
सोमोविरा । जाऽ३मनु । राऽ३४३ । जाऽ३ताऽ५इ"ष्टूऽ६५६प् ॥ श्रीः ॥
चमूषच्छ्याइ । नाऽ३श्शकु । नोविभृत्वा ॥ गोविन्दुर्द्रा । प्साऽ३आयु ।
धानिबिभ्रात् ॥ अपामूर्माइम् । सचमा । नस्समुद्राम् ॥ ओऽ३होऽ३होइ ।
तुरीयंधा । माऽ३महि । षोऽ३४३ । वाऽ३इवाऽ५''क्ताऽ६५६इ ॥
दी. १४. उत्. १३. मा. २७. दे. ॥३३४॥

१३. [2]सफम् ॥ देवाः । ककुप् । पवमानस्सोमः ॥

अभिद्यूऽ३म्नंबृ । हद्याऽ२३४शाः ॥ इषस्पताइदीऽ२ । दीहिदा-
इवाऽ३दाऽ३इ । वाऽ३२३४यूम् ॥ विको ॥ शम्माध्याऽ३माऽ३म् ।
यूऽ३४५वोऽ६''हाइ ॥ दी. १. उत्. ४. मा. ७. घे. ॥३३५॥

१४. [3]श्रुध्यम् ॥ प्रजापतिः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

प्राणाशिशूऽ२र्मं । हीनोवा ॥ हिन्वन्नृता । स्यदीधिताइम् ।
विश्वापरिप्रियाभुवद । घाऽ२३ । द्वितावा । श्रूधियाऽ२ ॥ एऽ२३हिया-
ऽ३४३ । ओऽ२३४५इ ॥डा॥ दी. ७. उत्. २. मा. ४. छी. ॥३३६॥

---

[1] सप्तषष्ट्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[2] द्वाविंशत्युत्तरशततमसूक्तस्य प्रथमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[3] त्रयोविंशत्युत्तरशततमसूक्तस्य प्रथमस्तोत्रीयायां गीयते ।

२३९. नृमेधपुरुमेधावाङ्गिरसौ । अनुष्टुब्बृहत्यौ । इन्द्रः ॥

७७९. यज्जायथा अपूर्व्य मघवन्वृत्रहत्याय ।
तत्पृथिवीमप्रथयस्तदस्तभ्ना उतो दिवम् ॥१॥

७८०. तत्ते यज्ञो अजायत तदर्क उत हस्कृतिः ।
तद्विश्वमभिभूरसि यज्जातं यच्च जन्त्वम् ॥२॥

---

२३९. यत् । जायथाः । अपूर्व्य । अ । पूर्व्य । मघवन् । वृत्रहत्याय ।
वृत्र । हत्याय । तत् । पृथिवीम् । अप्रथयः । तत् । अस्तभ्नाः । उत । उ ।
दिवम् ॥ तत् । ते । यज्ञः । अजायत । तत् । अर्कः । उत । हस्कृतिः । तत् ।

---

१५. [1]निषेधः ॥ अङ्गिरसः । अनुष्टुप् । पवमानस्सोमः ॥

इन्दुरश्वोनाऽ३कृत्वियाः ॥ तन्दूरोषाम् । अभीनराऽ२ः । इहाऽ३ ॥
सोमाऽ३म्वाइश्वा । हाहोऽ२३४हा ॥ चियाधाऽ२३या । इहाऽ३ ॥
याह्वाऽ३यासा । हाहोऽ२३४हा ॥ तुवाऽ३द्राऽ५याऽ६५६ः ॥ हेऽ२३४५ ॥

दी. ४. उत्. ३. मा. ५. दु. ॥३३७॥

१६. [2]कावम् ॥ कविः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

घर्तोवा ॥ दिव ५पवतेका । त्वियोरासाऽ२ः । दक्षोदेवानामनुमा ।
दियोनृभाऽ२इः ॥ हरिस्सृजानोअतियो । नसत्वाभाऽ२३इः ॥ वार्थाऽ३-
पाजा । सिकृणुषाऽ२३इ । नादाऽ३इषूऽ५"वाऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ शूरोवा ॥
नधत्तआयुधा । गभस्तायोऽ२ः । स्वस्सिषासन्रथिरो । गविष्टाइषूऽ२ ॥
इन्द्रस्यशुष्ममीरयान् । अपस्यूभाऽ२३इः ॥ आइन्दूऽ३हाँइन्वा । नोअज्या-
ताऽ२३इ । मानाऽ३इषाऽ५इ"भाऽ६५६इः ॥ श्रीः ॥ इन्द्रोवा ॥ स्यसोम-
पवमा । नऊर्मीइणाऽ२ । तविष्यमाणोजठराइ । षुआवाइशाऽ२ ॥
प्रन ५पिन्वविद्युदभ्रे । वरोदासाऽ२३इ ॥ धायाऽ३नोवा । जाऽ७उपामाऽ२३ ।
हीशाऽ३श्वाऽ५"ताऽ६५६ः ॥ दी. २१. उत्. १५. मा. ३०. कौ. ॥३३८॥

---

[1] अष्टादशसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते । [2] अष्टसप्तत्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

३६

७८१. आमासु पक्कमैरय आ सूर्य॑ँरोहयो दिवि ।
घर्मन्न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे बृहत् ॥३॥
धा. ३०. उ. १. स्व. ७. पे. ॥१९॥

२४०. अगस्त्यो मैत्रावरुणिः । स्कन्दोग्रीव्यनुष्टुभौ । इन्द्रः ॥

७८२. मत्स्यपायि ते महःपात्रस्येव हरिवो मत्सरो मदः ।
वृषा ते वृष्ण इन्दुर्वाजी सहस्रसातमः ॥१॥
७८३. आ नस्ते गन्तु मत्सरो वृषा मदो वरेण्यः ।
सहावाँ इन्द्र सानसिःपृतनाषाडमर्त्यः ॥२॥
७८४. त्व॑ँहि शूरस्सनिता चोदयो मनुषो रथम् ।
सहावान्दस्युमव्रतमोषःपात्रन्न शोचिषा ॥३॥
धा. २५. उ. ३. स्व. ३. बि. ॥२०॥

षष्ठः खण्डः ॥

इति द्वादशोऽध्यायः ॥

षष्ठप्रपाठकस्य द्वितीयोऽर्धः ॥

विश्वम् । अभिभूः । अभि । भूः । असि । यत् । जातम् । यत् । च । जन्त्वम् ॥
आमासु । पक्वम् । ऐरयः । आ । सूर्यम् । रोहयः । दिवि । घर्मम् । न । सामन् ।
तपता । सुवृक्तिभिः । सु । वृक्तिभिः । जुष्टम् । गिर्वणसे । गिः । वनसे । बृहत् ॥
२४०. मत्सि । अपायि । ते । महः । पात्रस्य । इव । हरिवः । मत्सरः ।
मदः । वृषा । ते । वृष्णे । इन्दुः । वाजी । सहस्रसातमः । सहस्र । सातमः ॥
आ । नः । ते । गन्तु । मत्सरः । वृषा । मदः । वरेण्यः । सहावान् । इन्द्र ।
सानसिः । पृतनाषाट् । अमर्त्यः । अ । मर्त्यः । त्वम् । हि । शूरः । सनिता ।
चोदयः । मनुषः । रथम् । सहावान् । दस्युम् । अव्रतम् । अ । व्रतम् । ओषः ।
पात्रम् । न । शोचिषा ॥

अथ त्रयोदशोऽध्यायः ॥

षष्ठप्रपाठकस्य तृतीयोऽर्धः ॥

२४१. कविर्भार्गवः। गायत्री। पवमानः सोमः॥

७८५. पवस्व वृष्टिमा सु नोऽपामूर्मिन्दिवस्परि। अयक्ष्मा बृहतीरिषः ॥१॥

७८६. तया पवस्व धारया यया गाव इहागमन्।
जन्यास उप नो गृहम् ॥२॥

७८७. घृतं पवस्व धारया यज्ञेषु देववीतमः। अस्मभ्यं वृष्टिमा पव ॥३॥

७८८. स न ऊर्जे व्यऽ३व्ययं पवित्रं धाव धारया।
देवासश्शृणवन् हि कम् ॥४॥

७८९. पवमानो असिष्यदद्रक्षाꣳस्यपजङ्घनत्। प्रत्नवद्रोचयन्रुचः ॥५॥

धा. २२. उ. १. स्व. ४. ची. ॥१॥

२४२. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः। अनुष्टुब्बृहत्यौ। इन्द्रः॥

७९०. प्रत्यस्मै पिपीषते विश्वानि विदुषे भर।
अरङ्गमाय जग्मयेऽपश्चादघ्वने नरः ॥१॥

७९१. एमेनं प्रत्येतन सोमेभिस्सोमपातमम्।
अमत्रेभिर्ऋजीषिणमिन्द्रꣳसुतेभिरिन्दुभिः ॥२॥

---

२४१. पवस्व। वृष्टिम्। आ। सु। नः। अपाम्। ऊर्मिम्। दिवः। परि। अयक्ष्माः। अ। यक्ष्माः। बृहतीः। इषः॥ तया। पवस्व। धारया। यया। गावः। इह। आगमन्। आ। गमन्। जन्यासः। उप। नः। गृहम्॥ घृतम्। पवस्व। धारया। यज्ञेषु। देववीतमः। देव। वीतमः। अस्मभ्यम्। वृष्टिम्। आ। पव॥ सः। नः। ऊर्जे। वि। अव्ययम्। पवित्रम्। धाव। धारया। देवासः। शृणवन्। हि। कम्॥ पवमानः। असिष्यदत्। रक्षाꣳसि। अपजङ्घनत्। अप। जङ्घनत्। प्रत्नवत्। रोचयन्। रुचः॥

२४२. प्रति। अस्मै। पिपीषते। विश्वानि। विदुषे। भर। अरङ्गमाय। अरम्। गमाय। जग्मये। अपश्चादघ्वने। अपश्चा। दघ्वने। नरः॥ आ।

७६२. यदी सुतेभिरिन्दुभिस्सोमेभिꣳप्रतिभूषथ ।
वेदा विश्वस्य मेधिरो धृषत्तन्तमिदेषते ॥३॥

७६३. अस्माअस्मा इदन्धसोऽध्वर्यो प्र भरा सुतम् ।
कुवित्समस्य जेन्यस्य शर्धतोऽभिशस्तेरवस्वरत् ॥४॥

धा. २३. उ. २. स्व. १. ठ. ॥२॥

प्रथमः खण्डः ॥

२४३. असितः काश्यपो देवलो वा । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

७६४. बभ्रवे नु स्वतवसेऽरुणाय दिविस्पृशे । सोमाय गाथमर्चत ॥१॥

७६५. हस्तच्युतेभिरद्रिभिस्सुतꣳसोमं पुनीतन । मधावा धावता मधु ॥२॥

७६६. नमसेदुप सीदत दध्नेदभि श्रीणीतन । इन्दुमिन्द्रे दधातन ॥३॥

७६७. अमित्रहा विचर्षणिꣳपवस्व सोम शं गवे । देवेभ्यो अनुकामकृत् ॥४॥

ईम् । एनम् । प्रत्येतन । प्रति । एतन । सोमेभिः । सोमपातमम् । सोम । पात-
मम् । अमत्रेभिः । ऋजीषिणम् । इन्द्रम् । सुतेभिः । इन्दुभिः ॥ यदि । सुतेभिः ।
इन्दुभिः ॥ सोमेभिः । प्रतिभूषथ । प्रति । भूषथ । वेद । विश्वस्य । मेधिरः ।
धृषत् । तन्तम् । तम् । तम् । इत् । आ । इषते ॥ अस्माअस्मै । अस्मै । अस्मै ।
इत् । अन्धसः । अध्वर्यो । प्र । भर । सुतम् । कुवित् । समस्य । जेन्यस्य ।
शर्धतः । अभिशस्तेः । अभि । शस्तेः । अवस्वरत् । अव । स्वरत् ॥

२४३. बभ्रवे । नु । स्वतवसे । स्व । तवसे । अरुणाय । दिविस्पृशे ।
दिवि । स्पृशे । सोमाय । गाथम् । अर्चत ॥ हस्तच्युतेभिः । हस्त । च्युतेभिः ।
अद्रिभिः । अ । द्रिभिः । सुतम् । सोमम् । पुनीतन । पुनीत । न । मधौ । आ ।
धावत । मधु । नमसा । इत् । उप । सीदत । दध्ना । इत् । अभि । श्रीणीतन ।
श्रीणीत । न । इन्दुम् । इन्द्रे । दधातन । दधात । न । अमित्रहा । अमित्र ।
हा । विचर्षणिः । वि । चर्षणिः । पवस्व । सोम । शम् । गवे । देवेभ्यः ।

७९८. इन्द्राय सोम पातवे मदाय परि षिच्यसे । मनश्चिन्मनसस्पतिः ॥५॥

७९९. पवमान सुवीर्यꣳरयिꣳसोम रिरीहि णः । इन्दविन्द्रेण नो युजा ॥६॥

घा. ३२. उ. न. स्व. ६. यू. ॥३॥

२४४. सुकक्ष आङ्गिरसः । गायत्री । इन्द्रः ॥

८००. उद्घेदभि श्रुतामघं वृषभं नर्यापसम् । अस्तारमेषि सूर्य ॥१॥

८०१. नव यो नवतिं पुरो बिभेद बाह्वोजसा । अहिंश्च वृत्रहाऽवधीत् ॥२॥

८०२. स न इन्द्रश्शिवस्सखाश्वावद्गोमद्यवमत् । उरुधारेव दोहते ॥३॥

धा. ९. उ. १. स्व. ४. ती. ॥४॥

द्वितीयः खण्डः ॥

२४५. विभ्राट् सौर्यः । जगती । सूर्यः ॥

८०३. विभ्राड् बृहत्पिबतु सोम्यं मध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविह्रुतम् ।
वातजूतो यो अभिरक्षति त्मना प्रजाꣳपिपर्ति बहुधा विराजति ॥१॥

अनुकामकृत् । अनुकाम । कृत् ॥ इन्द्राय । सोम । पातवे । मदाय । परि । सिच्यसे । मनश्चित् । मनः । चित् । मनसः । पतिः ॥ पवमान । सुवीर्यम् । सु । वीर्यम् । रयिम् । सोम । रिरीहि । नः । इन्दो । इन्द्रेण । नः । युजा ॥

२४४. उत् । घ । इत् । अभि । श्रुतामघम् । श्रुत । मघम् । वृषभम् । नर्यापसम् । नर्य । अपसम् । अस्तारम् । एषि । सूर्य ॥ नव । यः । नवतिम् । पुरः । बिभेद । बाह्वोजसा । बाहु । ओजसा । अहिम् । च । वृत्रहा । वृत्र । हा । अवधीत् ॥ सः । नः । इन्द्रः । शिवः । सखा । स । खा । अश्वावत् । गोमत् । यवमत् । उरुधारा । उरु । धारा । इव । दोहते ॥

२४५. विभ्राट् । वि । भ्राट् । बृहत् । पिबतु । सोम्यम् । मधु । आयुः । दधत् । यज्ञपतौ । यज्ञ । पतौ । अविह्रुतम् । अवि । ह्रुतम् । वातजूतः । वात । जूतः । यः । अभिरक्षति । अभि । रक्षति । त्मना । प्रजाः । प्र । जाः । पिपर्ति ।

८०४. विभ्राट् बृहत्सुभृतं वाजसातमन्धर्मन्दिवो धरुणे सत्यमर्पितम् ।
अमित्रहा वृत्रहा दस्युहन्तमं ज्योतिर्जज्ञे असुरहा सपत्नहा ॥२॥
८०५. इद७ँश्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरुत्तमं विश्वजिद्धनजिदुच्यते बृहत् ।
विश्वभ्राड्भ्राजो महि सूर्यो दृश उरु पप्रथे सह ओजो अच्युतम् ॥३॥
धा. २७. उ. ३. स्व. ३. जि. ॥५॥

२४६. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः । बृहतीसतोबृहत्यौ । इन्द्रः ॥

८०६. इन्द्र क्रतुन्न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा ।
शिक्षा णो अस्मिन्पुरुहूत यामनि जीवा ज्योतिरशीमहि ॥१॥
८०७. मा नो अज्ञाता वृजना दुराध्योऽ३ माशिवासोऽव क्रमुः ।
त्वया वयं प्रवतश्शश्वतीरपोऽति शूर तरामसि ॥२॥
धा. ९. उ. न. स्व. १. ल. ॥६॥

बहुधा । वि । राजति ॥ विभ्राट् । वि । भ्राट् । बृहत् । सुभृतम् । सु । भृतम् । वाजसातमम् । वाज । सातमम् । धर्मन् । दिवः । धरुणे । सत्यम् । अर्पितम् । अमित्रहा । अमित्र । हा । वृत्रहा । वृत्र । हा । दस्युहन्तमम् । दस्यु । हन्तमम् । ज्योतिः । जज्ञे । असुरहा । असुर । हा । सपत्नहा । सपत्न । हा ॥ इदम् । श्रेष्ठम् । ज्योतिषाम् । ज्योतिः । उत्तमम् । विश्वजित् । विश्व । जित् । धनजित् । धन । जित् । उच्यते । बृहत् । विश्वभ्राट् । विश्व । भ्राट् । भ्राजः । महि । सूर्यः । दृशे । उरु । पप्रथे । सहः । ओजः । अच्युतम् । अ । च्युतम् ॥
२४६. इन्द्र । क्रतुम् । नः । आ । भर । पिता । पुत्रेभ्यः । पुत् । त्रेभ्यः । यथा । शिक्ष । नः । अस्मिन् । पुरुहूत । पुरु । हूत । यामनि । जीवाः ।

---

१७. महावैष्टम्भम् ॥ विष्टम्भः । बृहती । इन्द्रः ॥

इन्द्रक्रतोहाइ । नआभरोवा ॥ पाइतापुत्रे । भियोयाऽ१थाऽ२३ । होवाऽ३हाइ । शिक्षाणोअस्मिन्पुरुहू । तयामाऽ१नीऽ२३ । होवाऽ३हाइ ॥ जीवाज्योऽ१ताऽ२३इः । होवाऽ३हाइ ॥ अशी । माऽ२हाऽ२३४औहोवा ॥

ज्योतिः। अशीमहि ॥ मा। नः। अज्ञाताः। अ। ज्ञाताः। वृजनाः। दुराध्यः।
दुः। आध्यः। मा। अशिवासः। अ। शिवासः। अव। क्रमुः। त्वया। वयम्।
प्रवतः। शश्वतीः। अपः। अति। शूर। तरामसि ॥

श्रीः ॥ जीवाज्ज्योतोहाइ। अशीमहोवा ॥ जाइवाज्योतिः। अशाइमाऽ१-
हाऽ२३इ। होवाऽ३हाइ। मानोअज्ञातावृजनाः। दुराधाऽ१याऽ२३ः।
होवाऽ३हाइ ॥ माशाइवाऽ१साऽ२३ः। होवाऽ३हाइ ॥ अव। क्राऽ२मू-
ऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ माशिवासोहाइ। अवक्रमोवा ॥ माशिवासः।
अवाक्राऽ१मूऽ२३ः। होवाऽ३हाइ। त्वयावयंप्रवतश्श। श्वताइराऽऽ१-
पाऽ२३ः। होवाऽ३हाइ ॥ अताइशूऽ१राऽ२३। होवाऽ३हाइ ॥ तरा।
माऽ२साऽ२३४औहोवा ॥ दीऽ२३४शाः ॥

दी. ३१. उत्. १२. मा. ३५. खु. ३३९॥

१८. [1]पौष्कलम् ॥ प्रजापतिः। उष्णिक्। पवमानस्सोमः ॥

सखायाऽ३आनि। षीदाऽ२३४ता ॥ पुनानाया। प्रागाया-
ऽ२३४ता ॥ शिशू"न्नया। ज्ञै४पाऽ२राऽ२३४५इभूऽ६५६ ॥ षतश्रिये-
ऽ२३४५ ॥ श्रीः ॥ समीवाऽ३त्सन्न। मातुऽ२३४भाइः ॥ सृजातागा।
यासाधाऽ२३४नाम् ॥ देवा"वियाम् ॥ मदाऽ२माऽ२३४५भाऽ६५६इ ॥
द्विशवसाऽ२३४५म् ॥ श्रीः ॥ पुनाताऽ३दक्ष। साधाऽ२३४नाम् ॥
यथाशर्द्धा। यावीताऽ२३४याइ ॥ यथा"मित्रा। यवाऽ२रूऽ२३४५णा-
ऽ६५६ ॥ यशन्तमाऽ२३४५म् ॥ दी. ७. उत्. १२. मा. ११. छ. ॥३४०॥

१९. [2]श्यैतम् ॥ प्रजापतिः। बृहती। इन्द्रः ॥

इन्द्रक्रतुन्नआ। भराऽ३४औहोवा ॥ पाइतापुत्रे। भियोयथा-
ऽ२३४। ओऽ३हा। शिक्षाणोअस्मिन्। पूरूऽ२३हू। तयाऽ२। मा-

---

[1] एकषष्ट्युत्तरशततमसूक्ते गीयते। [2] षष्ट्चत्वारिंशदुत्तरद्विशततमसूक्ते गीयते।

ऽ२३४नी ॥ जीवाज्योताइराऽ२शा ॥ हुम्माइ । माऽ२हाऽ२३४औहोवा ॥
श्रीः ॥ जीवाज्योतिरशी । महाऽ३४औहोवा ॥ जाइवाज्योतिः । अशाइ-
महाऽ२३४इ । ओऽ६हा । मानोअज्ञाताः । वार्जाऽ२३नाः । दुराऽ२ ।
घाऽ२३४याः ॥ माशिवासोआऽ२वा ॥ हुम्माइ । क्राऽ२मूऽ२३४औहोवा ॥
श्रीः ॥ माशिवासोअव । क्रमूऽ३४औहोवा ॥ माशिवासः । अवाक्रमू-
ऽ२३४ः । ओऽ६हा । त्वयावयंप्र । वाताऽ२३श्शा । श्वताऽ२इः ।
आऽ२३४पाः ॥ अतिशूराताऽ२रा । हुम्माइ । माऽ२साऽ२३४औहोवा ॥
वाऽ२३४स्व ॥ दीं. ३८. उत्. ३. मा. २९. डो. ॥३४१॥

२०. [1]श्रुध्यम् ॥ प्रजापतिः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

इन्द्रमच्छाऽ२सु । ताइमोवा ॥ वृषणंया । तुहरयाः । श्रुष्टेजाता-
सइन्दवस्सु । वाऽ२३ः । विदाउवा । श्रूधियाऽ२ ॥ श्रीः ॥ अयंभराऽ२य ।
सानसोवा ॥ इन्द्रायपा । वतेसुताः । सोमोजैत्रस्यचेततिय । थाऽ२३ ।
विदाउवा ॥ श्रूधियाऽ२ ॥ श्रीः ॥ अस्येदिन्द्रोऽ२म । देषुवोवा ॥
ग्राभंगृभ्णा । तिसानसाइम् । वज्रंचवृषणंभरत्सम् । आऽ२३ । प्सुजाउवा ॥
श्रूधियाऽ२ ॥ एऽ२३हियाऽ२४३ । ओऽ२३४५इ ॥डा॥
दी. १८. उत्. ६. मा. १२. टा. ॥३४२॥

षष्ठो विंशः ॥

नवमस्यार्धः प्रपाठकः ॥

१. [2]नौधसम् ॥ नोधाः । बृहती । इन्द्रः ॥

आऽ२३४इ । द्रक्रतुन्नआ । भारा ॥ पितापुत्रे । भीऽ३योया-
ऽ३था । शाऽ२३इक्षा । णोअस्मिन् । पुरु । हू । तायामाऽ२३४नी ॥
जाऽ२३इवाः ॥ ज्योतिरशोऽ२३४वा ॥ माऽ२३४ही ॥श्रीः॥ जाऽ२३४इ ।
वाज्योतिरशी । माहाइ ॥ जीवाज्योताइः । आऽ३शाइमाऽ३हाइ । मा-

[1] सप्तदशसूक्ते गीयते । [2] षट्चत्वारिंशदुत्तरद्विशततमसूक्ते गीयते ।

ऽ२३नो । आज्ञाताः । वृज । नाः । दूराघाऽ२३४याः ॥ माऽ२३शाइ ॥
वासोऽवोऽ२३४वा ॥ क्राऽ२३४मूः ॥ श्रीः ॥ माऽ२३४ । शिवासोऽव ।
क्रामूः ॥ माशिवासो । आऽ३वाक्राऽ३मूः । त्वाऽ२३या । वायंप्र । वतः ।
शा । श्वातइराऽ२३४पाः ॥ आऽ२३ताइ ॥ शूरतरोऽ२३४वा ॥
माऽ२३४सी ॥　　　　दी. १६. उत् . ३. मा. २६. गू. ॥३४३॥

२. [1]पौष्कलम् ॥ प्रजापतिः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ।

पवतेऽ३हर्य । तोहाऽ२३४राइः ॥ अतिह्वरा । साइर॰ह्वाऽ२३४या॥
अभा"अर्षा । स्तोतृऽ२भ्योऽ२३४५वाऽ६५६इ । रवद्यशाऽ२३४५ः ॥
दी. १. उत् . ४. मा. ६. घू. ॥३४४॥

३. [2]आमहीयवम् ॥ अमहीयुः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

अस्यप्राऽ३त्नामनुद्युताम् ॥ शुक्रान्दूऽ१दूऽ२ । हेआऽ२३ह्याः ॥
पयस्सहा ॥ स्नसाऽ२३मृषाउ । वाऽ३ ॥ श्रीः ॥ अय॰सूऽ३यइवोपदृक् ॥
अया॰साऽ१राऽ२ । सिघाऽ२३वताइ ॥ सप्तप्रवा ॥ तआऽ२३दिवाउ ।
वाऽ३ ॥श्रीः॥ अयंवाऽ३इश्वानितिष्ठताइ ॥ पुनानोऽ१भूऽ२ । वनोऽ२३-
पराइ ॥ सोमोदेवाः । नप्तूऽ२३रियाउ । वाऽ३ । स्तौषेऽ३४५ ॥
दी. ८. उत् . ६. मा. १४. टी. ॥३४५॥

४. [3]कालेयम् ॥ कलिः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परीतोऽ३षिञ्चतासुताम् ॥ सोमोयऊ । तम॰हवाऽ२३इः । दध-
न्वा॰याऽ३ः । नाऽ२३४ । रियोअप्सुव । ताऽ३रा ॥ सुषावसौ ।
वाऽ३४३ओऽ३४वा ॥ ममाऽ५द्रिभाइः । होऽ५इ ॥डा॥
दी. ५. उत् . १. मा. १०. पौ. ॥३४६॥

---

[1] पञ्चचत्वारिंशत्तमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] एकोनचत्वारिंशत्तमसूक्ते गीयते ।

[3] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्तस्य प्रथमस्तोत्रीयायां गीयते ।

३७

२४७. भर्गः प्रागाथः। बृहतीसतोबृहत्यौ। इन्द्रः॥

३२ ३ २३ २३ १ २ ३१ २
८०८. अद्याद्या श्वश्व इन्द्र त्रास्व परे च नः।
१ २ ३१ २ ३ २३ २३ १ २
विश्वा च नो जरितॄन्त्सत्पते अहा दिवा नक्तञ्च रक्षिषः॥१॥

३ १ २र ३१२ ३१२३ १ २ ३क२र ३ २
८०९. प्र भङ्गी शूरो मघवा तुवीमघस्संमिश्लो वीर्याय कम्।
३१२ ३१ २र ३ १ २र ३१२
उभा ते बाहू वृषणा शतक्रतो नि या वज्रं मिमिक्षतुः॥२॥

धा. १५. उ. न. स्व. ४. वी.॥७॥

तृतीयः खण्डः॥

२४८. वसिष्ठो मैत्रावरुणिः। गायत्री। सरस्वान्॥

३ २ ३ १२ ३१२ ३१२ १२
८१०. जनीयन्तो न्वग्रव ४पुत्रीयन्तस्सुदानवः। सरस्वन्त७हवामहे॥१॥

धा. ३. उ. न. स्व. न. रौ.॥८॥

२४९. भरद्वाजो बार्हस्पत्यः। गायत्री। सरस्वती॥

३१ २ ३२ ३१२ ३१२३ १२ १२ ३ १ २
८११. उत न ४प्रिया प्रियासु सप्तस्वसा सुजुष्टा। सरस्वती स्तोम्या भूत्॥१॥

धा. १. उ. न. स्व. न. हौ.॥९॥

२५०. विश्वामित्रो गाथिनः, मेधातिथिः काण्वः, शतं वैखानसाः।
गायत्री। सविता, ब्रह्मणस्पतिः, अग्निः पवमानः॥

१ २३ १ २र ३ १ २ ३१ २ २ ३ १ २ ३ १ २
८१२. तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि। धियो यो न ४प्रचोदयात्॥१॥

---

३१२ ३२ ३ १२र ३ १२र १२र ३२ ३
२४७. अद्याद्य। अद्य। अद्य। श्वश्वः। श्वः। श्वः। इन्द्र। त्रास्व। परे। च।
१२र ३ २ ३ १२र ३
नः। विश्वा। च। नः। जरितॄन्। सत्पते। सत्। पते। अहा। अ। हा।
१२र १२र ३ ६ २ ३ २ १२र ३१२ ३१
दिवा। नक्तम्। च। रक्षिषः॥ प्रभङ्गी। प्र। भङ्गी। शूरः। मघवा। तुवी-
३२ ३ १२र ३ क२र ३२ ३
मघः। तुवि। मघः। संमिश्लः। सम्। मिश्लः। वीर्याय। कम्। उभा। ते।
१ २ २ १२र ३ १२
बाहू इति। वृषणा। शतक्रतो। शत। क्रतो। नि। या। वज्रम्। मिमिक्षतुः॥

३ १ २ १२र ३ १ २ ३ १ २ ३१
२४८. जनीयन्तः। नु। अग्रवः। पुत्रीयन्तः। पुत्। त्रीयन्तः। सुदा-
२ ३ १२र १२र ३
नवः। सु। दानवः। सरस्वन्तम्। हवामहे॥

३२ ३ २ ३१२ ३१२ ३२ ३ १२र
२४९. उत। नः। प्रिया। प्रियासु। सप्तस्वसा। सप्त। स्वसा। सुजुष्टा।
३ १२र १ २र ३
सु। जुष्टा। सरस्वती। स्तोम्या। भूत्॥

८१३. सोमाना ँस्वरणं (कृणुहि ब्रह्मणस्पते । कक्षीवन्तं य औशिजः) ॥२॥

८१४. अग्न आयू ँषि पवस (आ सुवोर्जमिषश्च नः ।

आरे बाधस्व दुच्छुनाम्) ॥३॥

धा. २. उ. न. स्व. १. य. ॥१०॥

२५१. यजत आत्रेयः । गायत्री । मित्रावरुणौ ॥

८१५. ता नशक्तं पार्थिवस्य (महो रायो दिव्यस्य । महि वां क्षत्रं देवेषु) ॥१॥

८१६. ऋतमृतेन सपन्तेषिरन्दक्षमाशाते । अद्रुहा देवौ वर्धेते ॥२॥

८१७. वृष्टिद्यावा रीत्यापेषस्पती दानुमत्याः । बृहन्तं गर्तमाशाते ॥३॥

धा. ५. उ. १. स्व. २. पा. ॥११॥

२५२. मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । गायत्री । इन्द्रः ॥

८१८. युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः । रोचन्ते रोचना दिवि ॥१॥

८१९. युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे । शोणा धृष्णू नृवाहसा ॥२॥

---

२५०. तत् । सवितुः । वरेण्यम् । भर्गः । देवस्य । धीमहि । धियः । यः । नः । प्रचोदयात् । प्र । चोदयात् ॥ सोमानाम् । स्वरणम् । कृणुहि । ब्रह्मणः । पते । कक्षीवन्तम् । यः । औशिजः ॥ अग्ने । आयू ँषि । पवसे । आ । सुव । ऊर्जम् । इषम् । च । नः । आरे । बाधस्व । दुच्छुनाम् ॥

२५१. ता । नः । शक्तम् । पार्थिवस्य । (महः । रायः । दिव्यस्य । महि । वाम् । क्षत्रम् । देवेषु) ॥ ऋतम् । ऋतेन । सपन्ता । इषिरम् । दक्षम् । आशाते इति । अद्रुहा । अ । द्रुहा । देवौ । वर्धते इति । वृष्टिद्यावा । वृष्टि । द्यावा । रीत्यापा । रीति ॥ आपा । इषः । पती इति । दानुमत्याः । बृहन्तम् । गर्तम् । आशाते इति ॥

२५२. युञ्जन्ति । ब्रध्नम् । अरुषम् । चरन्तम् । परि । तस्थुषः । रोचन्ते । रोचना । दिवि ॥ युञ्जन्ति । अस्य । काम्या । हरी इति । विपक्षसा । वि । पक्षसा । रथे । शोणा । धृष्णू इति । नृवाहसा । नृ । वाहसा ॥ केतुम् । कृण्वन् । अकेतवे ।

८२०. केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या अपेशसे। समुषद्भिरजायथाः ॥३॥

धा. ७. उ. न. स्व. १. य. ॥१२॥

चतुर्थः खण्डः ॥

२५३. उशना काव्यः। त्रिष्टुप्। पवमानः सोमः ॥

८२१. अय७सोम इन्द्र तुभ्य७सुन्वे तुभ्यं पवते त्वमस्य पाहि।
त्व७ह यं चकृषे त्वं ववृष इन्दुं मदाय युज्याय सोमम् ॥१॥

८२२. स ई७रथो न भुरिषाडयोजि महः४पुरूणि सातये वसूनि।
आदीं विश्वा नहुष्याणि जाता स्वर्षाता वन ऊर्ध्वा नवन्त ॥२॥

अ। केतवे। पेशः। मर्याः। अपेशसे। अ। पेशसे। सम्। उषद्भिः। अजायथाः ॥

२५३. अयम्। सोमः। इन्द्र। तुभ्यम्। सुन्वे। तुभ्यम्। पवते। त्वम्। अस्य। पाहि। त्वम्। ह। यम्। चकृषे। त्वम्। ववृषे। इन्दुम्। मदाय। युज्याय। सोमम् ॥ सः। ईम्। रथः। न। भुरिषाट्। अयोजि। महः। पुरूणि। सातये। वसूनि। आत्। ईम्। विश्वा। नहुष्याणि। जाता। स्वर्षाता।

---

५. पार्थम् ॥ पृथुर्वैन्यः। त्रिष्टुप्। इन्द्रः ॥

ओऽ३होऽ३होइ। अय७सोमाः। इन्द्रतु। भ्य७सुन्वाइ ॥ तुभ्यंपवा। ताऽ३इतुवम्। अस्यपाही ॥ तुव७हयाम्। चकृषे। त्वंव- वृषाइ ॥ इन्दुम्मदा। याऽ३युजि। याऽ३४३। याऽ३सोऽ५"माऽ६५६म् ॥ श्रीः ॥ सई७रथो। नभुरि। षाडयोजी ॥ महः४पुरू। णीऽ३सात। याइवसूनी ॥ आदींविश्वा। नहुषि। याणिजाता ॥ सुवर्षाता। वनऊ। र्ध्वाऽ३४३। नाऽ३वाऽ५"न्ताऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ शुष्मीशर्द्धो। नमारु। तंपवस्वा ॥ अनभिशा। स्ताऽ३दिवि। यायथावीट् ॥ आपोनमा।

८२३. शुष्मी शर्धो न मारुतं पवस्वानभिशस्ता दिव्या यथा विट् ।
आपो न मक्षू सुमतिर्भवानस्सहस्राप्सा४पृतनाषाण्ण यज्ञः ॥३॥

धा. २६. उ. ४. स्व. ४. घी. ॥१३॥

स्वः । साता । वने । ऊर्वा । नवन्त ॥ शुष्मी । शर्द्धः । न । मारुतम् । पवस्व । अनभिशस्ता । अन् । अभिशस्ता । दिव्या । यथा । विट । आपः । न । मक्षु । सुमतिः । सु । मतिः । भव । नः । सहस्राप्साः । सहस्र । अप्साः । पृतना-षाट् । न । यज्ञः ॥

क्षूऽ३सुम । तिर्भवानाः ॥ ओऽ३होऽ३होइ । सहस्राप्साः । पृतना । षाऽ३४३ट् । नाऽ३याऽ५"ज्ञाऽ६५६ः ॥

दी. १४. उत् . १९. मा. १७. घे. ॥३४७॥

६. [1]सऽहितम् ॥ सऽहितः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

परिसुवानः । गाऽ२इरिष्ठाः ॥ पवाऽ२इ । त्रेऽ२३सो । मोआऽ२-क्षारात् ॥ श्रीः ॥ तुवंविप्रस्तु । वाऽ२म्कवाइः ॥ मधूऽ२ । प्राऽ२३जा । तमाऽ२न्धासाः ॥ श्रीः ॥ तुवेविश्वेस । जोऽ२षसाः ॥ देवाऽ२ । साऽ२३४पी । तिमाऽ२शाता ॥ माऽ२३दाइ ॥ षूऽ२सा । वेधाऽ२३ः । हाउवाऽ३ ॥ आऽ२३४सी ॥　　दी. ५. उत् . ३. मा. १३. बि. ॥३४८॥

७. [2]सत्रासाहीयम् ॥ इन्द्रः । ककुप् । पवमानस्सोमः ॥

पवाऽ३४ । स्वमधुमत्तमः । ओऽ६वा ॥ इन्द्रायसोमक्रतुवित्त-मोमाऽ२दाः । माऽ२हाइ । षूऽ२३क्षा ॥ तमौऽ३हो । वाहाऽ३४३इ ॥ माऽ२३४दोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ महाऽ३४इ । द्युक्षतमोमदः । ओऽ६वा ॥ यस्यतेपीत्वावृषभोवृषायाऽ२ताइ । आऽ२स्या । पाऽ२३इत्वा ॥ सुवौऽ३हो ।

---

[1] पञ्चचत्वारिंशदुत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[2] षोडशसूक्ते गीयते ।

वाहाऽ३४३इ ॥ वाऽ२३४इदोऽ६"हाइ॥श्रीः॥अस्याऽ३४। पीत्वासुवर्विदः।
ओऽ६वा ॥ ससुप्रकेतोअभियक्रमीदाऽ२इषाः। आऽ२च्छा। वाऽ२३जाम्।
नऔऽ२हो। वाहाऽ३४३इ ॥ ताऽ२३४शोऽ६"हाइ ॥

दी. २०. उत्. न. मा. २०. वौ. ॥३४९॥

८. [1]महावामदेव्यम ॥ वामदेवः। त्रिपदानुष्टुप्पिपीलिकामध्या।
पवमानस्सोमः ॥

पाऽ५रि। ऊषूऽ३प्राऽ३धन्वावा ॥ जा। सातयेपरिवृत्राणिसक्ष-
णिर्द्विषस्त। रा। औऽ३होहाइ। जा। सातयेपरिवृत्राणिसक्षणिर्द्विषस्त।
रा। औऽ३होहाइ। धियाऽ२३ऋणयाः ॥ नऔहोऽ३। हुम्माऽ२ ॥
राऽ२सोऽ३५"हाइ ॥ श्रीः ॥ आऽ५जी। जनोऽ३हाऽ३इपवमा ॥ ना।
सूरियंविधारेशक्मनापयोगोजीर। या। औऽ३होहाइ। ना। सूरियं-
विधारेशक्मनापयोगोजीर। या। औऽ३होहाइ ॥ र०हाऽ२३माणाः ॥
पुरौहोऽ३। हुम्माऽ२ ॥ धाऽ२योऽ३५"हाइ ॥श्रीः॥ आऽ५नु। हित्वाऽ३-
सूऽ३त०सोमा ॥ मा। दामसिमहेसमर्यराज्येवाजा०अ। भा। औऽ३हो-
हाइ। मा। दामसिमहेसमर्यराज्येवाजा०अ। भा। औऽ३होहाइ।
पवाऽ२३माना ॥ प्रगौहोऽ३। हुम्माऽ२ ॥ हाऽ२सोऽ३५''हाइ ॥

दी. ४६. उत्. न. मा. १६. हू. ॥३५०॥

९. [2]यद्वाहिष्ठीयोत्तरम् ॥ अग्निः। अनुष्टुप्। पवमानस्सोमः ॥

इन्दुरश्वोनकृत्वियः। इन्दुरश्वोवा ॥ नकृत्वियाः। तन्दुरोऽ२३-
षाम्। अभीनराः। सोमंवाऽ२३इश्वा। चियाधिया ॥ यज्ञायाऽ२३सा ॥
तुवद्राऽ२३याऽ३४३ः। ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. ५. उत्. ५. मा. ७. मे. ॥३५१॥

---

[1] षोडशोत्तरद्विशततमसूक्ते गीयते।

[2] अष्टादशसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते।

१०. [1]वारवन्तीयम् ॥ इन्द्रः । अक्षरपङ्क्तिः । पवमानस्सोमः ॥

परिप्रियाऔहोहाइ ॥ न्वाईऽ२३४न्द्रा । यसोमाऽ२३४हाइ । स्वादु-
मित्राऽ३४ । औहोवा । इहाऽ२३४हाइ । उहुवाऽ२३४या ॥ पू । ष्णाइ-
भगाऽ३४ । औहोवा ॥ इहाऽ२३४हाइ । औहोऽ३१२३४ । या ।
एहियाऽ६हा ॥ श्रीः ॥ एवामृताऔहोहाइ ॥ यामाऽ२३४हे । क्षयाया-
ऽ२३४हाइ । सशुक्रोआऽ३४ । औहोवा । इहाऽ२३४हाइ । उहुवाऽ-
२३४र्षा ॥ दि । व्या४पीयूऽ३४ । औहोवा ॥ इहाऽ२३४हाइ । औहो-
ऽ३१२३४ । षाः । एहियाऽ६हा ॥ श्रीः ॥ इन्द्रस्तेसोऔहोहाइ ॥
माह्रऽ२३४ता । स्यपेयाऽ२३४द्धाइ । क्रत्वेदक्षाऽ३४ । औहोवा । इहाऽ२३४-
हाइ । उहुवाऽ२३४या ॥ वि । श्वाइचदाऽ३४ । औहोवा ॥ इहाऽ२३४-
हाइ । औहोऽ३१२३४ । वाः । एहियाऽ६हा । होऽ५इ ॥ डा ॥

दी. ३२. उत्. ६. मा. २२. चा. ॥३५२॥

११. [2]कावम् ॥ कविः । जगती । पवमानस्सोमः ॥

सूर्योवा ॥ स्येवरश्मयोद्रा । वयित्नावाऽ२ः । मत्सरास४प्रसुतस्सा ।
कमीराताऽ२इ ॥ तन्तुन्ततंपरिसर्गा । सआशावाऽ२३ः ॥ नेन्द्राऽ३दातोइ ।
पवताइघाऽ२३ । माकाऽ३इश्चाऽ५"नाऽ६५६ ॥ श्रीः ॥ उपोवा ॥
मति४पृच्यतेसाइ । च्यतेमाधूऽ२ । मन्द्राजनीचोदतेआ । तरासानाऽ२इ ॥
पवमानस्सन्तनिस्सु । न्वतामाइवाऽ२३ ॥ माधूऽ३मान्द्रा । प्स४पराइवा-
ऽ२३ । रामाऽ३र्षाऽ५"ताऽ६५६इ ॥ श्रीः ॥ उक्षोवा ॥ मिमेतिप्रतिया ।
तिधेनावाऽ२ः । देवस्यदेवीरुपया । तिनिष्कार्ताऽ२म् ॥ अत्यक्रमीदर्जुनंवा ।
रमव्यायाऽ२३म् ॥ आत्काऽ३न्नानी । क्तंपराइसोऽ२३ । मोआऽ३व्या-
ऽ५"ताऽ६५६ ॥

दी. २१. उत्. १५. मा. १८. कै. ॥३५३॥

---

[1] सप्तदशोत्तरद्विशततमसूक्ते गीयते । [2] अष्टादशोत्तरद्विशततमसूक्ते गीयते ।

१२. [1]पौरुमीढम् ॥ पुरुमीढः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

पवमा । नाभाऽ३४औहोवा ॥ आर्षसि । पवमाना । भियर्षा-
ऽ२३साइ । पुनानोवा । रेपवाऽ२३मा । नोअव्ययाइ ॥ वृषोआऽ२३चाइ ॥
क्रदद्वाऽ२३४५नाऽ६५६इ ॥ दक्षाऽ३याऽ२३४५ ॥

दी. ११. उत्. ४. मा. ७. घे. ॥३५४॥

१३. [2]मानवाद्यम् ॥ मनुः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

मन्द्रयाया ॥ तिधाराऽ२३४या । ताइधाराऽ२३४या । मान्द्र-
याया । तिधाराऽ१याऽ२ । अ । नू । पे । गोमान्गोऽ३ । भाऽ२इरा-
ऽ२३४क्षाः ॥ सोमोदुग्धाऽ२३ ॥ भाऽ२इराऽ२३४औहोवा ॥ आ-
ऽ२३४क्षाः ॥

दी. ११. उत्. १. मा. ६. कू. ॥३५५॥

१४. [3]जनित्राद्यम् ॥ वसिष्ठः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परिधाऽ३इरातिताइहाइ ॥ हुवेहोऽ२इ । परिधीरतितआ-
ऽ१इहाऽ२इ । तवाहमक्तमुतसोऽ२ । मताइदाऽ२३४इवा ॥ दुहाऽ३होइ ।
नोबाऽ३हो ॥ अऊ । धाऽ२नाऽ२३४औहोवा ॥ जनित्राऽ२३४५म् ॥

दी. ७. उत्. ३. मा. १३. जि. ॥३५६॥

१५. [4]भारद्वाजम् ॥ भरद्वाजः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

अभिसोमा ॥ सआयाऽ१वाऽ२ः । पावन्तेमद्यंमदम् । समुद्रा-
ऽ१स्याऽ२ । धाइविष्टपे । मनाइषाऽ१इणाऽ२ः ॥ मत्साराऽ१साऽ२३ः ॥
माऽ२दाऽ२३४औहोवा ॥ च्यूऽ२३४ताः ॥

दी. ५. उत्. २. मा. १०. फौ. ॥३५७॥

---

[1] चत्वारिंशदुत्तरशततमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] सप्तदशोत्तरशततमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[3] चतुर्नवतितमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[4] त्रिसप्ततितमसूक्तस्य प्रथमस्तोत्रीयायां गीयते ।

१६. [1]इदावासिष्ठम् ॥ वसिष्ठः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

उत्सोदेवोहिर । ण्ययाओऽ२३४वा । इयाहाइ ॥ हुवेहोऽ२इ । उत्सोदेवोहिराण्याऽ१याऽ२ः । दुहानऊधर्दिवियम् । मधूप्राऽ१याऽ२म् । नईऽ३या ॥ प्रत्नऽसाऽ२३४धा ॥ स्थमासाऽ२३४५दाऽ६५६त् ॥ श्रवऽ३साऽ२३४५इ ॥　　दी. ९. उत्. ३. मा. ९. दो. ॥३५८॥

१७. [2]गौङ्गवम् ॥ अग्निः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

प्रसोमाऽ३देववीतयाइ ॥ साइन्धूऽ२ः । नपिप्येआऽ३ । णासा । अऽशोऽपयसामदाऽ२३इरोऽ२ । नजाऽ३गृवीः । अऽशोऽपयसामदिरः । नजाऽ३गृवीः ॥ आच्छाको । शा । औऽ३हो ॥ मधुऽ२३४वा । श्चूऽ६तोऽ६"हाइ ॥　　दी. १०. उत्. ३. मा. ९. बो. ॥३५९॥

१८. पदनिधनशुद्धाशुद्धीयम् ॥ इन्द्रः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

प्रसोमदेववीतयाइ ॥ सिन्धुर्नपिप्येअर्णाऽ२३सा । अऽशोऽपयसामदिरोनजागृऽ२३वीः ॥ अच्छाकोऽ२३शाऽ३म् ॥ माऽ२ । धुश्चूऽ३४औहोवा ॥ ताऽ२३४५म् ॥　　दी. ११. उत्. १. मा. ६. कू. ॥३६०॥

१९. [3]पौरुमीढम् । पुरुमीढः । बृहती । इन्द्रः ॥

इन्द्रक्र । तुन्नाऽ३४औहोवा ॥ आभर । पितापुत्रे । भियोयाऽ२३था । शिक्षाणोआ । स्मिन्पुरूऽ२३हू । तयामनाइ ॥ जीवाज्योऽ२३तीः ॥ अशीमाऽ२३४५हाऽ६५६इ ॥श्रीः॥ जीवाज्यो । तिराऽ३४औहोवा ॥ शाइमहि । जीवाज्योतिः । अशीमाऽ२३हाइ । मानोअज्ञा । ताम्रजाऽ२३नाः । दुराधियाः ॥ माशिवाऽ२३साः ॥ अवक्राऽ२३४५-

---

[1] नवमसूक्तस्य मध्यमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] त्रिचत्वारिंशत्तमसूक्तस्य प्रथमस्तोत्रीयायां द्वे सामनी गीयेते ।

[3] षट्चत्वारिंशदुत्तरद्विशततमसूक्ते गीयते ।

मूऽ६५६ः ॥श्रीः॥ माशिवा । सोआऽ३४औहोवा ॥ वाक्रमुः । माशिवासः । अवक्राऽ२३मूः । त्वयावयाम् । प्रवताऽ२३श्शा । श्वतीरपाः ॥ अतिशू-ऽ२३रा ॥ तरामाऽ२३४५साऽ६५६इ ॥ दक्षाऽ३याऽ२३४५ ॥

दी. ३५. उत्. १३ मा. २२. बा. ॥३६१॥

२०. [1]श्रुध्यम् ॥ प्रजापतिः । उष्णिक् । पवमानस्सोमः ॥

तंवस्सखाऽ२यः । मदायोवा ॥ पुनानमा । भिगायता । शिशु-म्हव्यैस्स्वदयन्त । गूऽ२३ । तिभाउवा ॥ श्रूधियाऽ२ ॥ एऽ२३हिया-३४३ । ओऽ२३४५इ ॥डा॥

दी. ५. उत्. २. मा. ३. फि. ॥३६२॥

सप्तमो विꣳशः ॥

नवमस्यार्द्धः द्वितीयो विभागः ॥

१. [2]मानवाद्यम् ॥ मनुः । बृहती । इन्द्रः ॥

इन्द्रक्रतूम् ॥ नआभाऽ२३४रा । नआभाऽ२३४रा । पाइतापुत्रे । भियोयाऽ१थाऽ२ । शि । क्षा । णोअ । स्माइन्पुरुहूऽ३ । तयाऽ२मा-ऽ२३४नी ॥ जीवाज्योताऽ२३इः ॥ आऽ२शाऽ२३४औहोवा ॥ मा-ऽ२३४ही ॥श्रीः॥ जीवाज्योताइः ॥ अशीमाऽ२३४हाइ । अशाइमाऽ२३४-हाइ । जाइवाज्योतिः । अशाइमाऽ१हाऽ२इ । मा । नः । अज्ञा । ताव्रजनाऽ३ः । दुराऽ२घाऽ२३४याः ॥ माशिवासाऽ२३ः ॥ आऽ२वा-ऽ२३४औहोवा ॥ क्राऽ२३४मूः ॥श्रीः॥ माशिवासाः ॥ अवक्राऽ२३४मूः । अवाक्राऽ२३४मूः । माशिवासः । अवाक्राऽ१मूऽ२ः । त्व । या । वयम् । प्रावतश्शाऽ३ । श्वताऽ२इराऽ२३४पाः ॥ अतिशूराऽ२३ ॥ ताऽ२रा-ऽ२३४औहोवा ॥ माऽ२३४सी ॥

दी. २९. उत्. ३. मा. ३३. दि. ॥३६३॥

---

[1] सप्तचत्वारिंशदुत्तरशततमसूक्तस्य प्रथमस्तोत्रीयायां गीयते ।

[2] षट्चत्वारिंशदुत्तरद्विशततमसूक्ते गीयते ।

२. [1]पौष्कलम् ॥ प्रजापतिः। उष्णिक्। पवमानस्सोमः ॥

प्राणाशाऽ३इशुः । माहाऽ२३४इनाम् ॥ हिन्वानृता । स्यादा-
इधीऽ२३४तीम् ॥ विश्वा"पराइ । प्रियाऽ२भूऽ२३४५वाऽ६५६त् ॥ अघ-
द्विताऽ२३४५ ॥श्रीः॥ उपत्रीऽ३तस्य । पाषाऽ२३४योः ॥ अभाक्तयात् ।
गूहापाऽ२३४दाम् ॥ यज्ञा"स्यसा । मघाऽ२माऽ२३४५माऽ६५६इः ॥
अघप्रियाऽ२३४५म् ॥ श्रीः ॥ त्रीणित्रीऽ३तस्य । घाराऽ२३४या ॥
पृष्ठाइषुवाइ । रायद्राऽ२३४याइम् ॥ मिमाइ"तेश्रा । स्ययोऽ२जाऽ२३४५-
नाऽ६५६ ॥ विसुक्रतूऽ२३४५ः ॥ दी. ४. उत्. १२. मा. २१. थ. ॥३६४॥

३. [2]जनित्राद्यम् ॥ वसिष्ठः। बृहती। इन्द्रः ॥

इन्द्रक्राऽ३तुन्नआभरा ॥ हुवेहोऽ२इ । पितापुत्रेभियोयाऽ१थाऽ२ ।
शिक्षाणोअस्मिन्पुरुहूऽ२ । तयामाऽ२३४नी ॥ जीवाऽ३होइ । ज्योता-
ऽ३इहों ॥ अशी । माऽ२हाऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ जीवाज्योऽ३तिरशी-
महाइ ॥ हुवेहोऽ२इ । जीवाज्योतिरशाइमाऽ१हाऽ२इ । मानोअज्ञाता-
वृजनाऽ२ः । दुराधाऽ२३४याः ॥ माशाऽ३इहोइ । वासाऽ३हो ॥ अव ।
क्राऽ२मूऽ२३४औहोवा ॥ श्रीः ॥ माशिवाऽ३सोअवक्रमूः ॥ हुवेहोऽ२इ ।
माशिवासोअवाक्राऽ१मूऽ२ः । त्वयावयंप्रवतश्शाऽ२ । श्वताइराऽ२३४-
पाः ॥ अताऽ२इहोइ । शूराऽ३हो ॥ तरा । माऽ२साऽ२३४औहोवा ॥
जनित्राऽ२३४५म् ॥ दी. ३४. उत्. ७. मा. २७. थे. ॥३६५॥

४. [3]श्रुध्यम् ॥ प्रजापतिः ॥ उष्णिक्। पवमानस्सोमः ॥

सोम ४पुनाऽ२नः । ऊर्मिणोवा ॥ अव्यंवाराम् । विधावताइ ।
अग्रेवाच ४पवमान ४क । नाऽ२३इ । क्रदाउवा ॥ श्रूधियाऽ२ ॥ श्रीः ॥

---

[1] त्रयोविंशत्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

[2] षट्चत्वारिंशदुत्तरद्विशततमसूक्ते गीयते । [3] एकोत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

धीभिर्मृजाऽरन्ति । वाजिनोवा ॥ वनेक्रीडा । तमत्यवाइम् ॥ अभित्रि-
पृष्ठंमतयस्सम् । आऽ२३ । स्वराउवा ॥ अ्रूधियाऽ२ ॥ श्रीः ॥ असर्जि-
काऽ२ल । शाऽभोवा ॥ मीढ्वान्त्सप्ताइः । नवाजयूः । पुनानोवा-
चञ्जनयन्न । साऽ२३इ । ष्यदाउवा ॥ अ्रूधियाऽ२ ॥ एऽ२३हियाऽ३४३ ।
ओऽ२३४५इ ॥डा॥ दी. २१. उत्. ८. मा. १६. गू. ॥३६६॥

५. [1]भारद्वाजम् ॥ भरद्वाजः । बृहती । इन्द्रः ॥

इन्द्रक्रतूम् ॥ नआभाऽ१राऽ२ । पाइतापुत्रेभ्योयथा । शिक्षाणो-
ऽ१आऽ२ । स्माइन्पुरुहू । तयामाऽ१नीऽ२ ॥ जीवाज्योऽ१तार३इः ॥
आऽ२शाऽ२३४औहोवा ॥ माऽ२३४ही ॥ श्रीः ॥ जीवाज्योताइः ॥
अशाइमाऽ१हाऽ२इ । जाइवाज्योतिरशीमहि । मानोआऽ१ज्ञाऽ२ । ताव्र-
जनाः । दुराधाऽ१याऽ२ः ॥ माशाइवाऽ१साऽ२३ः ॥ आऽ२वा-
२३४औहोवा ॥ क्राऽ२३४मूः ॥श्रीः॥ माशिवासाः । अवाक्राऽ१मूऽ२ः ।
माशिवासोअवक्रमुः । त्वयावाऽ१याऽ२म् । प्रावतश्श । श्वताइराऽ१-
पाऽ२ः ॥ अताइशूऽ१राऽ२३ ॥ ताऽ२राऽ२३४औहोवा ॥ माऽ२३४सी ॥
दी. २५. उत्. ६. मा. २९. पो. ॥३६७॥

६. [2]मैधातिथम् । मैधातिथिः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

अभिसोमोहाइ ॥ सआऽ३यावाः । पवन्ताऽ२ह्वोऽ१इ । माऔ-
ऽ३हो ॥ दायाउवा । मादाउवा ॥ समुद्रस्याधिविष्टपाऔऽ३हो ॥ माना-
उवा । षाइणाउवा ॥ मत्सरासाऔऽ३हो । मदा । औहो । वाहोऽ२३४-
वा । च्यूऽ५तोऽ६"हाइ ॥ श्रीः ॥ मत्सरासोहाइ ॥ मदाऽ३च्यूताः ।
मत्सराऽ२ह्वोऽ१इ । साऔऽ३हो ॥ मादाउवा । च्यूताउवा ॥ तरत्समुद्रं-
पवमाऔऽ३हो ॥ नाआउवा । माइणाउवा ॥ राजादेवाऔऽ३हो ॥

[1] षट्चत्वारिंशदुत्तरद्विशततमसूक्ते गीयते । [2] त्रिसप्ततितमसूक्ते गीयते ।

ऋता । औहो । वाहोऽ२३४वा । बृऽ५होऽ६"हाइ ॥श्रीः॥ राजादेवोहाइ ॥
ऋताऽ३म्बृहात् । राजादाऽ२होऽ१इ । वाऔऽ३हो ॥ आर्ताउवा । बृहा-
उवा ॥ अर्षामित्रस्यवरुणाऔऽ३हो ॥ स्याधाउवा । माणाउवा ॥
प्रहिन्वानाऔऽ३हो । ऋता । औहो । वाहोऽ२३४वा । बृऽ५होऽ६"हाइ ॥

दी. २०. उत् ९. मा. ३७. मे. ॥३६८॥

७. [1]बार्हदुक्थम् ॥ बृहदुक्थः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परीतोषिञ्च । ताऽ२सुताम् ॥ सोमोयउत्तम७हाऽ२३वाइः ।
दाधन्व७याऽ२ः । नारियोआऽ२ । प्सुवन्तरा ॥ सुषावाऽ२३सो ॥
ममद्राऽ२३इभाऽ३४३ः ॥ श्रीः ॥ सुषावसोमम् । आऽ२द्रिभाइः ॥ सुषाव-
सोममद्राऽ२३इभाइः । नूनंपूनाऽ२ । नोअवाइभाऽ२इः । परिस्रवा ॥
अदब्धाऽ२३स्सु ॥ रभिन्ताऽ२३राऽ३४३ः ॥श्रीः॥ अदब्धस्सुर । भाऽ२-
इन्तराः ॥ अदब्धस्सुरभिन्ताऽ२३राः । स्रुतेऽ१चाइत्वाऽ२ । आप्सु-
मादाऽ२ । मोअन्धसा ॥ श्रीणन्तोऽ२३गो ॥ भिरुत्ताऽ२३राऽ३४३म् ।
ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥

दी. ११. उत् . ७. मा. २७. खे. ॥३६९॥

८. [2]अध्यर्द्धेड७सोमसाम ॥ सोमः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

यस्तेमदोवरेणियाऽ३ए ॥ तेनापवस्वान्धसा ॥ देवावीराऽ२३ ।
हाइ । घाशाउवा । साहाउवाऽ३ ॥ श्रीः ॥ जघ्निर्वृत्रममित्रियाऽ३मे ॥
सस्निर्वाजंदिवेदिवाइ ॥ गोषातिराऽ२३ । हा ॥ श्वासाउवा । आसा-
उवाऽ३ ॥ श्रीः ॥ संमिश्लोअरुषोभुवाऽ३ए ॥ सूपस्थाभिर्नधेनुभाइः ॥
सीदञ्छ्येनाऽ२३ः । हाइ ॥ नायाउवा । नाइमाउवाऽ३ ॥ ऊऽ३२३४पा ॥

दी. २०. उत् . ४. मा. १६. भू. ॥३७०॥

९. [3]ऐडं माण्डवम् ॥ सोमक्रतुः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

अदब्धस्सुऽ२ । रभिन्तराऽ२ः । ऐहीऽ२ । ऐहीऽ२ । ऐहिहाऽ२इ ।

---

[1] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्ते गीयते । [2] षष्टितमसूक्ते गीयते ।
[3] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्तस्य तृतीयस्तोत्रीयायां गीयते ।

उवाऽ२इ । ईऽ३या । (सप्त । द्विः) सुतेचित्वाप्सुमदाऽ२ । मोअन्धसाऽ२ । ऐहीऽ२ (द्विः) ऐहिहाऽ२इ । उवाऽ२इ । ईऽ३या ॥ श्रीणन्तोगोऽ२ । भिरुत्तराऽ२म् । ऐहीऽ२ (द्विः) ऐहिहाऽ२इ । उवाऽ२इ । ईऽ३याऽ३४३ । ओऽ२३४५इ ॥ डा ॥ दी· १७· उत्· ना· मा· १३· यि· ॥३७१॥

१०. [1]जराबोधीयम् ॥ अग्निः । गायत्री । पवमानस्सोमः ॥

अस्यप्रत्नोवा ॥ आनुद्युताम् । शुक्रान्दूऽ२३दू । हेअहायाः ॥ पयास्साऽ१हाऽ२३"स्रा । साम् । ऋषोऽ३४५इ॥ डा ॥श्रीः॥ अयँसूर्योवा ॥ आइवोपदृक् । अयाँसाऽ२३रा । सिंधावाताइ ॥ सप्तप्राऽ१वाऽ२३"ताः । आ । दिवोऽ३४५इ ॥ डा ॥श्रीः॥ अयंविश्वोवा ॥ नाइतिष्ठताइ । पुनानोऽ२३भू । वनोपाराइ ॥ सोमोदाऽ१इवाऽ२३"ना । स्व । रियोऽ३४५इ ॥डा॥ दी· ९· उत्· ९· मा· १५· धु· ॥३७२॥

११. [2]रौरवम् ॥ रुरुः । बृहती । पवमानस्सोमः ॥

परीतोषिञ्चाऽ३तासुऽ२३४ताम् ॥ सोमोयउत्तमँहविर्दधन्वाँयोनर्योअप्स्वाऽ२न्तरा । ओहाऽ३उवा ॥ सुषावसोममाऽ२३हाइ । ओहाऽ३उवा ॥ द्रिभाइः । औऽ२३होवा॥श्रीः॥ सुषावसोमाऽ३मद्राऽ२३४इभाइः ॥ सुषावसोममद्रिभिर्नूनंपुनानोअविभि४पराऽ२इस्रवा । ओहाऽ३उवा ॥ अदब्धस्सुरभाऽ२३इहाइ । ओहाऽ३उवा ॥ तरा । औऽ३होवा ॥ श्रीः ॥ अदब्धस्सुराऽ३भिन्ताऽ२३४राः ॥ आदब्धस्सुरभिन्तरस्सुतेचित्वाप्सुमदामोआऽ२न्धसा । ओहाऽ२वा ॥ श्रीणन्तोगोभिरूऽ२३हाइ । ओहाऽ३उवा ॥ तराम् । औऽ२३होवा । होऽ५इ ॥डा॥ दी· २२· उत्· ३· मा· २४· जी· ॥३७३॥

१२. निहवः ॥ वसिष्ठः । जगती । विश्वे देवाः ॥

आइहीऽ३ । आइही । एहिया । ओऽ२३४वा । हाइ । विश्वे-

---

[1] एकोनचत्वारिंशत्तमसूक्ते गीयते । [2] अष्टनवत्युत्तरशततमसूक्ते गीयते ।

२र १२ १२^ ३२^ ३ ५ २
देवाममश्रृण्वन्तुऽ३याज्ञाऽ३म् । याज्ञाम् । यज्ञा । ओऽ२३४वा । हाइ ॥
रर र र र १२ १२^ ३२^ ३ ५ २
उभेरोदसीअपान्नपाच्चऽ३मान्माऽ३ । मान्मा । मन्मा । ओऽ२३४वा । हाइ ॥
र र र र १२ १२^ ३र२^ ३ ५
मावोवचा॑सिपरिचक्ष्याणिऽ३वोचाऽ३म् । वोचाम् । वोचा । ओऽ२३४वा ।
२ २र र र १२ १२^ ३र२^ ३ ५
हाइ ॥ सुम्नेष्विद्वोअन्तमामऽ३दाइमाऽ३ । दाइमा । देमा । ओऽ२३४वा ।
२ १२ १२^ ३र२^ ३ ५ २
हाइ । आइहीऽ३ । आइही । एहिया । ओऽ२३४वा । हाऽ३४ ।
५र र ३ १११
औहोवा ॥ ईऽ२३४५ ॥[1] दी. २१. उत्. न. मा. १७. हे. ॥३७४॥

नवमःप्रपाठकः ॥

संवत्सरपर्व सम्पूर्णम् ॥

---

[1] इदं साम पूर्वार्चिकस्थर्चि गीयते । सा चर्क् ऋषिच्छन्दोदेवतापदपाठसहिता प्रदर्श्यते—

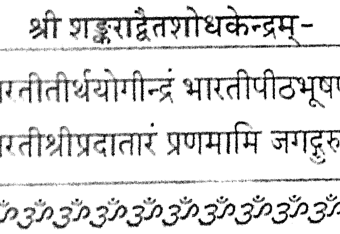
ऋजिश्वा भारद्वाजः जगती (त्रिष्टब्वा वृत्तितः) । विश्वे देवाः ॥

१ २ ३१ २र ३२३१ २र ३१ २र ३ १२
विश्वे देवा मम श्रृण्वन्तु यज्ञमुभे रोदसी अपान्नपाच्च मन्म ।
२ ३ १२ ३ १ २ ३२उ ३ १२
मा वो वचा॑सि परिचक्ष्याणि वोच॑सुम्नष्विद्वो अन्तमा मदेम ॥

१२र ३२ १२र ३ २ ३१ २ १२र३ १२ ३२
विश्वे । देवाः । मम । श्रृण्वन्तु । यज्ञम् । उभे इति । रोदसी इति । अपाम् ।
१२र ३ १२र ३ १२र ३ १२ ३ १२र
नपात् । च । मन्म । मा । वः । वचा॑सि । परिचक्ष्याणि । परि । चक्ष्याणि ।
३ १२ ३ १२र ३
वोचम् । सुम्नेषु । इत् । वः । अन्तमाः । मदेम ॥

[illegible] हयाननम् । अक्षमालान्वितं दक्षे वामे कम्बुधरं भजे ॥
[illegible] । वामदेवमहं वन्दे सामगांश्च महीसुरान् ॥

वेदप्रचारप्रसारयोः निरतया कोयम्बत्तूरुनगरस्थ-
"श्री सङ्गनूरु सुब्रह्मण्य अय्यर् ट्रस्ट्" नाम्न्या संस्थया
तत्संरक्षकाणां दक्षिणाम्नाय शृङ्गगिरि शारदापीठाधीश्वराणां
जगद्गुरूणां श्री श्री भारतीतीर्थमहास्वामिनां
आज्ञया आस्तिकमहाजनानां उपयोगाय
सामवेद-पुस्तकस्यास्य
मुद्रणे साहाय्यं कृतम् ॥

प्रकाशनम्— **श्री शङ्कराद्वैतशोधकेन्द्रम्- शृङ्गगिरिः**

भारतीतीर्थयोगीन्द्रं भारतीपीठभूषणम् ।
भारतीश्रीप्रदातारं प्रणमामि जगद्गुरुम् ॥

ॐ

श्रुति स्मृतिपुराणानामालयं करुणालयम् । नमामि भगवत्पादशङ्करं लोकशङ्करम् ।।

ओं नम:सामवेदाय

एते सर्वेऽपि भक्तमहाजना: अस्माभि: प्रकाशितानां सामवेदपुस्तकाणां मुद्रापणे साहाय्यं कृतवन्त: ।

1. S. Venkateswara Ayyar. Sringeri
2. Sri. Putarjuna sharma(Ravi). Chennai
3. S. Nataraja Ayyar. (Mumbai)
4. N. Ramakrishnan(Kannan).C.A. Tirunelveli
5. N. Venkteswara Ayyar. Chennai
6. S. Venkatrama Ayyar. Chennai
7. M. Mohan Srinivasa . Chennai
8. K. Raiam Krishnamurthi(Kallidaikuruchi)
9. A.V. Venkatachalam. C.A. Bangalore
10. Sri. Eiswaran. Chennai
11. Sri. Nataraja ayyar. Chennai
12. Banavara Nagaraja Bangalore
13. Balasubrammanyam(and) Ravi . Shree Offset. Bangalore

एतेभ्य: सर्वेभ्य: कार्तज्ञ्यं निवेद्यते ।।

सर्वे जना: सुखिनो भवन्तु ।। सर्वे भद्राणि पश्यन्तु ।।

अद्वैतं परमार्थत:

प्रकाशनम्— **श्री शङ्कराद्वैतशोधकेन्द्रम्,** शृङ्गगिरि: ।